MIHÁLIK ANDRÁS

KALOTASZEGI

MEGGYŐZŐDÉSÜNK, MAGYAR ÖNTUDATUNK SEREGSZEMLÉJE...

avagy:

CENTENÁRIUMI

1000

100

„KIÁLTÓ SZÓ” 2018

Kós, Bánffyhunyad

KALOTASZEGI MAGYAR NAPOK

BÁNFFYHUNYADON

2018. július havában

3. kötet

Bánffyhunyad, 1940

Feleségem Szvetlána-Hajnalka**, örök útitárs egyéniség, emberi és műszaki értékőrző, **életútjának áldott emlékére…

…s így az idők távlatából is…

„Csillag a Föld Alatti Égen”…

„Nem valami kellemes dolog az élet…” Seneca

MIHÁLIK ANDRÁS

KALOTASZEGI

MEGGYŐZŐDÉSÜNK, MAGYAR ÖNTUDATUNK SEREGSZEMLÉJE…

avagy:

Centenáriumi

1000

100

„KIÁLTÓ SZÓ”

2018

Kós, Bánffyhunyad

KALOTASZEGI MAGYAR NAPOK

BÁNFFYHUNYADON

2018. július havában

KALOTASZEG
BÁNFFYHUNYAD
ERDÉLY
AZ
IDŐK
SODRÁBAN
MIHÁLIK ANDRÁS
ERDÉLYRŐL, KALOTASZEGRŐL, BÁNFFYHUNYADRÓL, MAGAMRÓL, ÉS AZ IDŐKRŐL, IJESZTŐ NYÍLTSÁGGAL

„Gyümölcsöseink közt Szinegetőben,
már az ősz barangol,
kóró lett a fényes laboda.
Zizegő, szép, zabkéve – hajadat,
nem látom többé… …már soha.”

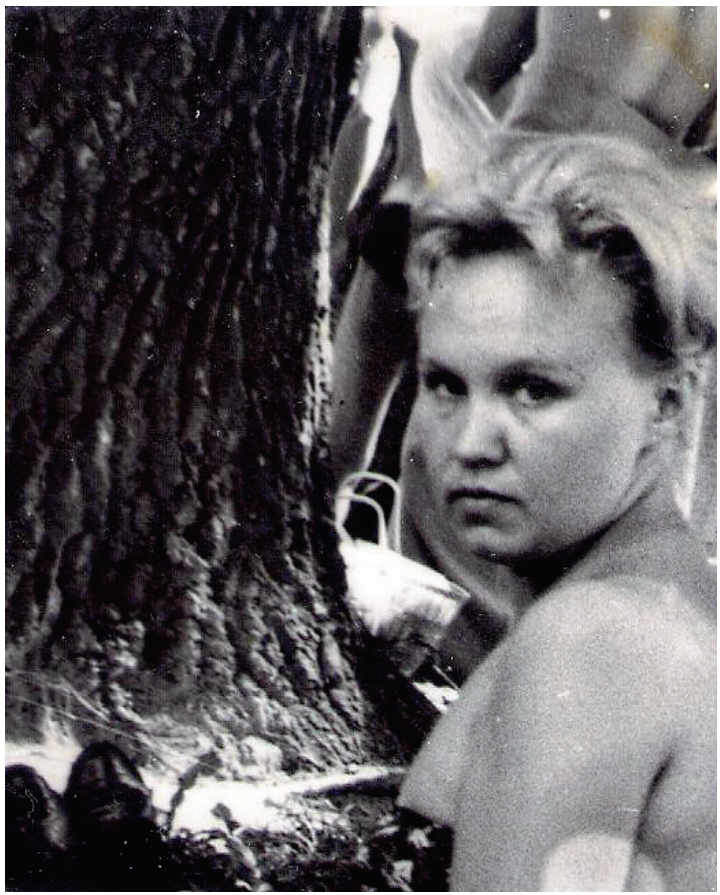

András

„kinn Szinegetőben” Mihálik Szvetlána

Szerkesztő.
Mihálik András

Nyomdai előkészítés:
Kun Attila
Menyhárt Zoltán

Borítóterv:
Mihálik András

Fotók:
Mihálik, Buzás, Schvarcz
családi, etnikai, műszaki
archívum.

BIBLIOTECA NAŢIONALĂ
A
ROMÂNIEI

CIP nr. 08599 / 29.04.2015

EDITURA Grafycolor

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MIHÁLIK, ANDRÁS

Erdély az idők sodrában - Kalotaszeg, Bánffyhunyad /
Mihálik András. - Cluj-Napoca Grafycolor, 2015
ISBN 978-606-8179-30-8

821.511.141-94

A kiadvány a
Magyar Tudományos Akadémia
támogatásával készült

TARTALOM

1. KÖTET

KALOTASZEGI MEGGYŐZŐDÉSÜNK,
MAGYAR ÖNTUDATUNK LÉTEZÉSE,
KÖNYVÜNK MINT A TRIANON UTÁNI
ERDÉLY ÉLETSZERŰ KORDOKUMENTUMA,
ANNAK SEREGSZEMLÉJE… …MARGÓJÁRA…

ÁLTALÁNOS BEVEZETÉS
2013. SZEPTEMBER HAVÁNAK 2. NAPJÁN

1. ELŐSZÓ… HELYETT
2018 JÚLIUS HAVÁNAK 15. NAPJÁN

2. ERDÉLY

3. TÉNYEK, EPIZÓDOK, SZEMELVÉNYEK AZ
ERDÉLYI MAGYARSÁG TÖRTÉNELMÉBŐL,
AMIT ILLIK TUDNI, VALAMINT
MINDENKINEK EMLÉKEZNI REÁ ÉS
EMLÉKEZTETNI!

4. KALOTASZEG

5. BÁNFFYHUNYAD

2. KÖTET

6. MAGAMRÓL... MAGUNKRÓL.

ÁLTALÁNOS ÖSSZEFOGLALÓ (ROMÁNUL)
CONCLUZII GENERALE

3. KÖTET

7. KALOTASZEG AZ IDŐK SODRÁSÁBAN, HONUNK BALSORSÁNAK ÁRNYÉKÁBAN... 1063

8. A KÁRPÁT-MEDENCE – S ÍGY ERDÉLY ÉS KALOTASZEG – MAGYARSÁGÁNAK, GLOBÁLIS NEMZETI TRAGÉDIÁJA: A TRIANONI BÉKEDIKTÁTUM! 1195

9. TRIANON ÁRNYÉKÁBAN... 1215
100 ÉVES TRIANON!...
...HOGYAN TOVÁBB?...

10. KALOTASZEGI MAGYAR FALVAK KÉPVISELŐINEK RÉSZVÉTELÉVEL, ÜNNEPI, TÖRTÉNELMI FELVONULÁS MEGEMLÉKEZÉSEKÉPPEN, A KÖZEL SZÁZ ESZTENDŐS BÁNFFYHUNYADI NAGYGYŰLÉS SZÍNHELYÉN, BÁNFFYHUNYADON, 2018. JÚLIUS HAVÁBAN... 1241

UTÓSZÓ 1403

EPILÓGUS 1409

IRODALOM 1434

MŰSZAKI – TUDOMÁNYOS CSATOLMÁNYOK 1446

UTÓLAGOS CSATOLMÁNYOK, VÉLEMÉNYEK, VISSZHANGOK A KÖNYV MEGJELENÉSE ALKALMÁBÓL... KÖNYVBEMUTATÓK. 1577

In memoriam:

Szüleimnek,
Mihálik István
Mihálik Katalin

Testvérbátyámnak,
Mihálik László

Feleségemnek,
Mihálik Szvetlána Alexándrovna

„Magam vagyok
Nagyon.
Kicsordul a könnyem
Hagyom.

Én, én.
S magam vagyok a Föld kerekén.”

Tóth Árpád

Családom utódainak emlékeztetőül,
Kalotaszegről, Bánffyhunyadról,
a történelem utórezgéseiről,
a minket körülvevő időkről
elmélkedve-emlékezve.

„Fáj a földnek és fáj a napnak
s a mindenségnek fáj dalom,
de aki nem volt még magyar
nem tudja, mi a fájdalom!”

Dsida Jenő
Psalmus Hungaricus

A Riszeg-tető, a kalotaszegiek Szent Hegye

KALOTASZEG-

RŐL - annak fővárosából,

BÁNFFYHUNYAD-

RÓL... INDULT EL...

„Élni való minden élet,
Csak magadnak hű maradj
Veszteség nem érhet téged
Hogyha az leszel, ami vagy”

Goethe

A Mindenevő s Mindenszülő Szellem
soványkа testű, alacsony, varjúszárny-bajszú
legnagyobb erdélyi fia volt.
A Megtartó Szellem szívós jókedvében
teremtette őt, hogy anyanyelv, az építő
látás legidőtállóbb formáit
kezünkbe és szellemünknek adja.
Áldott legyen.

Páskándi Géza

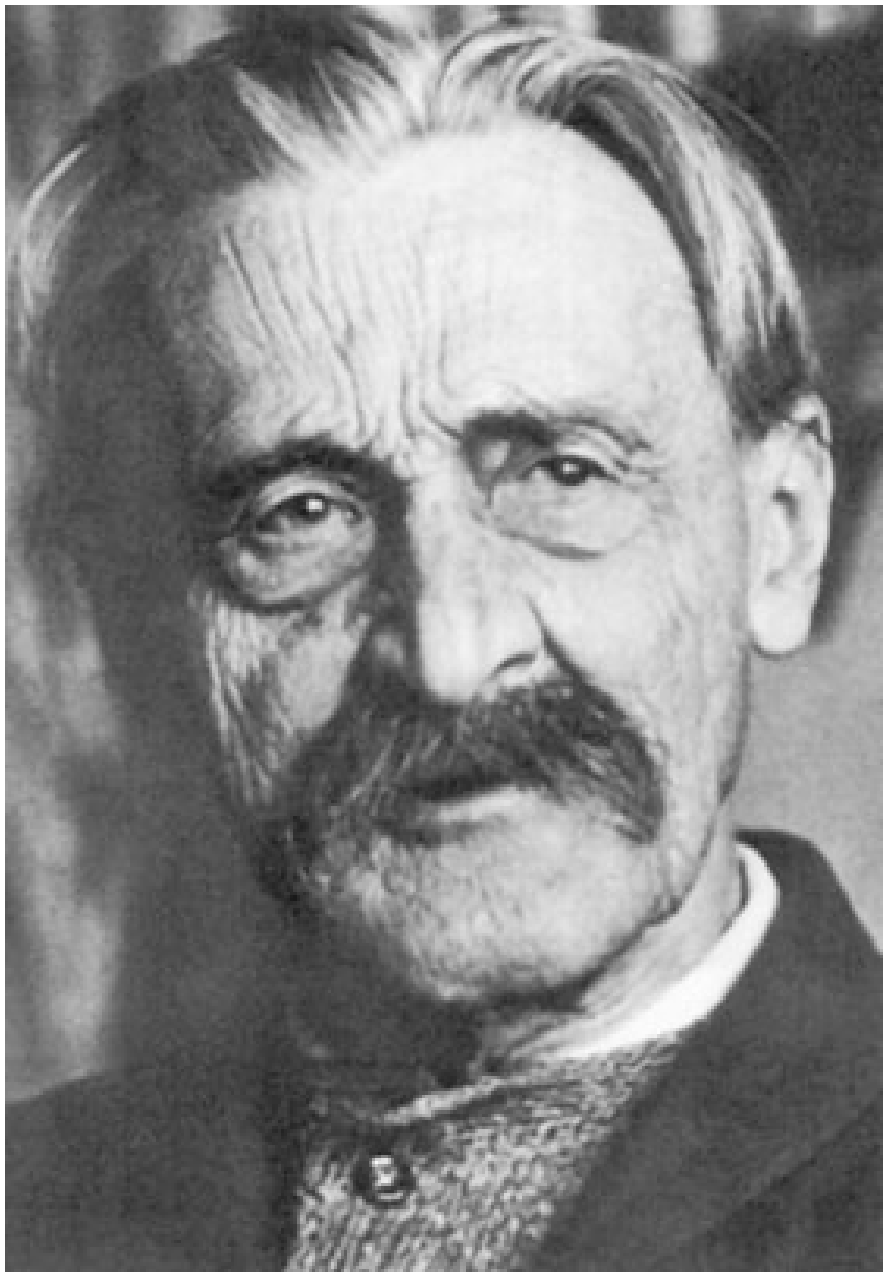

Kalotaszeg Nagy Öregje
Kós Károly (1883 Temesvár - 1977 Kolozsvár)
„Nem spekuláltam, éltem”

„A mi embereink olyanok, mint a vizeink: örökké elvágyódók. Szeretnek leszállani a hegyekből abba a ragyogó, csupa csillogós világba, amilyennek a ritka nyárvégi napokon a Vlegyászáról látszik a föld. Hívja őket a csillogó élet, a vidám meleg világ, ami a hegyeken túlról idelátszik. És sokan mennek el: a vizek mentén sokan szállanak le a völgyekbe. Régen is így volt ez. A hegyi ember lefelé tartja a szemét és örökké a völgyeket figyeli… De akik leszállottak a hegyekről, mind, mind visszajöttek egyszer. Sokan holtan, de visszajöttek. Itt nyugosznak mind a cintermekben virágos domb alatt; írásos fejfa a fejüknél. És megemlékezünk róluk, akik elmentek egykor és visszajöttek; emlegetjük őket, amíg csak el nem pusztul az utolsó magyar is a kalotaszegi hegyvilágból."

Kós Károly, 1923

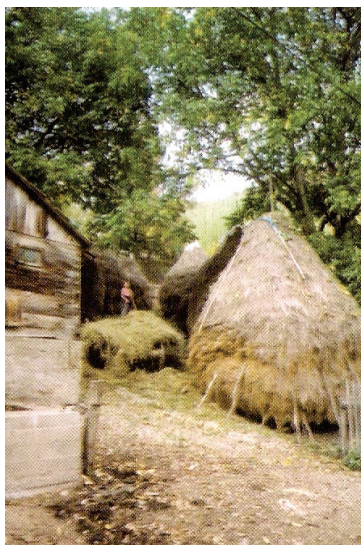

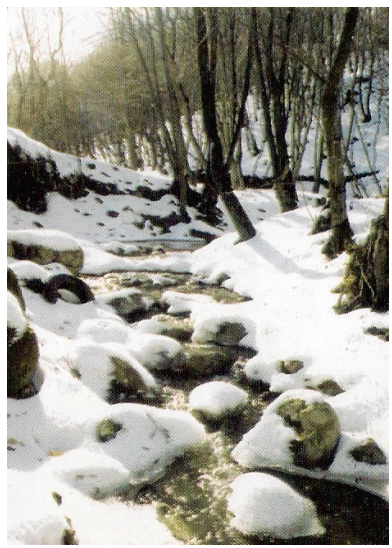

7. KALOTASZEG AZ IDŐK SODRÁSÁBAN, HONUNK BALSORSÁNAK ÁRNYÉKÁBAN…

„…Üstökös vagy, oh magyar
Dicsőség! Mely jött s távozék,
Hogy századok multával újra
Lassacskán fényét a népek is
rettegjék?”

A Hazáról
Petőfi Sándor

„**A múlt hatalmunk egyik eleme**” – mondotta egy alkalommal az újkori Anglia egyik legkiválóbb államférfija, Lord Beaconsfield. Az erdélyi magyarságnak ezeréves történeti múltja minden bizonyára egyik eleme és egyik tápláló forrása annak a nemzeti érzésnek és öntudatnak, amely neki új történeti és államjogi helyzetében erőt kölcsönöz nemcsak fennmaradásához, hanem ahhoz is, hogy abban a versenyben, küzdelemben, amelyet mint politikailag és hatalmilag mint gyengébb fél folytat a többségi nemzet államában, azt a műveltségi, társadalmi és gazdasági helyzetét megtarthassa, biztosítsa, amely eredménye volt egy ezeréves történeti fejlődésnek. Az erdélyi magyarság történeti élete, ezer éven át a magyar állam keretében, a magyar nemzettel a legteljesebb lelki egységben élt, még abban az időszakban is, amikor az európai politikai helyzet következtében majdnem kétszáz éven át önálló nemzeti fejedelemséget alkotott, a magyar államiságot, a magyar nemzetet képviselve, a három részre osztott országban, Magyarországban.

Határozottan, meggyőződéssel állíthatjuk, hogy az erdélyi magyarság léte, történeti múltja, forrását képezi nemcsak az öntudaton alapuló erős nemzeti érzésnek, hanem annak a higgadt, előrelátó politikai okosságnak is, amely annyira szükséges, hogy az erdélyi magyarság a román állam keretében létrehozhassa nemzeti autonómiáját, a székely föld autonómiáját, mint a többségi nemzet és nemzetiségek versenytársa, részese is lehessen abban a művelődési, társadalmi és gazdasági alkotó munkában, amely az általános emberi haladásnak, a demokráciának a kollektív emberi jogoknak is legelső rangú tényezője.

Az idők sodrában- a fentiekre is reflektálva- múltunk, de sajnos jelenünk is, több mint másfél évszázada a magyarság történelme, döntően nem magyar nemzeti

szempontból, hanem sajátos megfelelésként, idegen érdekek alapján, politikai érdekek alapján írják. Itt e helyen is ki kell mondanunk, hogy ezzel ideje lenne leszámolni. Nagy székely-magyar írónk Tamási Áron gondolatával szólva, az igazságot is meglehet szokni. Az 1920-ban elszakított felvidéki, kárpátaljai, erdélyi, délvidéki és újvidéki területek történelme 1918-1919-ig valóságban, hűen csak a magyar történelem kereteiben, annak összefüggéseiben vizsgálhatók. A trianoni, illetve a jelenlegi államhatárok évszázadokkal való visszavetítése egyébként már sok bonyodalmat okozott a szomszédos országokban élő szerzőknek, melyek eredményeképpen, elképesztő megállapítások születtek (Coja, Lăcrănjan stb.).

Másrészt végre ki kell mondani azt is, hogy a Kárpát-medencében a magyarság ellen nemcsak a zaklatott 20. század végéig követtek el erőszakos cselekményeket, hanem a megelőző hosszú századokban is. E jelenségek elsősorban különféle történelmi és társadalmi okokból erednek, és döntően a velünk századok óta együtt-élő szomszédos nemzetek körében jelentkeznek. Számos megnyilvánulási formája fordult elő már a középkortól, majd különösen a felvilágosodás, a nemzeti ébredés, a nemzetté válás időszakától egészen napjainkig. A magyar-ellenesség vagy magyar-gyűlölet (hungarofóbia) az idegen gyűlölet egyik megjelenése, amely a magyarok ellen irányul. Mai áldozatai elsősorban a 20. század első negyedében, az 1920. június 4-i trianoni békediktátummal kijelölt, megcsonkított Magyarországgal szomszédos, területileg méltatlanul nyertes államokba, kisebbségbe kényszerített magyarsággal szemben jöttek létre. Formái a magyar nemzet származásának támadása („ázsiai eredetű horda”), a magyar történelem eseményeinek durva meghamisítása, számos esetben kisajátítása (románosítás, szlovákosítás, szerbesítés, ukránosítás stb.), a magyarsággal kapcsolatos előítéletek, tévhitek, hazugságok terjesztése, nyílt vagy burkolt gyűlölet, beszéd. A magyarság nemzeti jelképeinek (zászló, címer, himnusz), illetve a magyarság jeles alakjai emlékműveinek, szobrainak (Petőfi, Kossuth, aradi Szabadság szobor stb.), valamint a vallásos jellegű szimbólumainak vagy ereklyéinek (Szent Korona, Szent Jobb stb.) becsmérlése, kigúnyolása, vallási jellegű szobrok, oltárok, képek meggyalázása, ledöntése és megsemmisítése. A magyar nemzethez tartozó személyek hátrányos megkülönböztetése a közigazgatásban, az igazságszolgáltatásban, az oktatási intézményekben, a mindennapi élet valamennyi területén. A magyar érdekvédelmi, szakmai és kulturális szervezetek működésének akadályozása (körülményes bejegyzés, állami költségvetési támogatás, betiltás stb.), végül magyarok vagy a magyarság kisebb-nagyobb közösségének vagyona, illetve élete elleni támadások. Példaként elegendő, ha az 1990. március 19-i marosvásárhelyi „fekete márciusra” utalunk.

Az „Időkről…” című, jelen fejezeteiben századokkal előbb történt leghírhedtebb magyarellenes kegyetlenkedésre, rémtettekre is utalunk, melyek a szomszédos román néphez kötődnek. Az Erdélybe, Temesközbe, a hegyekbe beszivárgott és oltalmat, életlehetőséget kapott vlachokhoz (románokhoz) kapcsolódnak. Ez a nép, később újra és újra orvul támad, a menedéket adó hazájára.

Erdélyben az írott források a 13. századtól említik a pásztorkodó vlachokat, azaz az oláhokat kezdeti megtelepülési helyükön, Hunyad és Fogaras vidéken, a Bihar hegységben és Máramarosban. Az oszmán törökök előretörése miatt egyre nagyobb számban települtek be Erdély déli és ritkán lakott hegyvidéki területeire, sőt a 16. század végétől az Alföld keleti szélire is. A 17-18. században ismét nagyobb csoportjaik költöztek Erdély középső részére, illetve az Alföld keleti peremére. Az 1910 évi népszámláláskor, az oláhok, románok már a történelmi Magyarország legnagyobb nemzetiségét alkották, és lélekszámuk elérte a 2,8 millió főt.

Az I (Habsburg) Rudolf császárral és királlyal (1576-1608) kötött megegyezés után, az Erdélybe betört havasalföldi vajda Mihai (1558-1601) az utókortól a Mihai Viteazul nevet kapta. Mindössze tizenegy hónapig „uralkodott” Erdélyben, mint császári biztos. Mihai Viteazul parancsára, katonái ártatlan magyar és székely nemesek, főnemesek s polgárok ezreit gyilkoltatta le, miközben az udvarházaikat, gazdaságaikat, illetve házaikat is kifosztotta, majd leromboltatta, felégette. A vajda vérengzésének, így lett például áldozata Kornis Gáspár (1555-1601) huszti főkapitány, Huszár Péter Kolozsvár város bírája, Kathonay Mihály kolozsvári főbíró, Kornis Farkas a székelység egyik főkapitánya. A havasalföldi vajda katonái Marosvásárhelyen – pedig a város 1595-ben segítette Mihai Viteazult a török elleni harcban – százötven békés magyar polgárt öltek meg. Ezen kívül, magyar és székely városok tucatjait és falvak százait dúlták fel a vajda katonái, valamint a fellázított erdélyi vlach (román) lakosok. A legismertebb ezek közül az 1600. augusztus 6-án, a kalotaszegi Bánffyhunyadon lezajlott vérengzés. „Nem elégedtek meg a fosztogatással, hanem oktalan kegyetlenséggel, válogatott kínzások közt gyilkolták le a védtelen és politikailag teljesen ártatlan, földhöz ragadt jobbágyok ezreit (…) a vajda elvakult bosszúszomja szabadította el a vihart, uszította katonáit a garázdálkodásra. Felgyújtották Nagyenyedet, Tordát, Gyulafehérvárt, körülöttük a faluk egész sorát”. A borzalmakat még a rövidesen a „Basta szekeré”-vel ugyancsak hírhedté vált Basta Giorgio (1550-1607) hadvezér, I Rudolf erdélyi főparancsnoka is megsokallta s Mihai Viteazul vajdát, annak Torda melletti táborában 1601. augusztus 19-én megölette.

[Petre P. Panaitescu „Mihai Viteazul” Bucureşti 1936 munkájában, a maga nemében a román történetírás legsikerültebb alkotásában, hősének alakját józan forráselemzéssel szabadítja ki az illúziók ködéből, melyet az elmúlt évszázad

érzelmes román nacionalizmusa szőtt köréje. Leszámol a fejedelmi származás babonájával, bebizonyítva, hogy a törökverő vajda, egy görög korcsmárosné törvénytelen gyermeke volt s fiatal korában maga is kereskedéssel foglalkozott. Uralkodásának társadalmi hátterét megrajzolva, kidomborítja a bojárok eddig eléggé nem méltányolt szerepét. Mihály a román bojárság teremtménye volt a kis oláhországi bojárok juttatták őt trónra és koholtak számára fejedelmi családfát, érthető tehát, hogy ennek az osztálynak érdekeivel azonosította magát. S éppen ő szolgáltatta ki véglegesen a parasztságot a földesurak kényének. A hagyományos felfogással ellenkezik Panaitescu reális szemlélete Mihály erdélyi szereplését illetőleg, s ebben a tekintetben nagy lépésekkel közeledik a magyar történetírás véleményéhez. Megállapítja, hogy Erdély elfoglalásában nem az összes románok egyesítésére irányuló tudatos nemzeti törekvés, hanem katonai és hatalmi szempontok vezették; itteni uralmát nem a román népre, hanem a magyar nemességre, a székelyekre és a szászokra, a politikai szempontból egyedül számba jövő társadalmi elemekre akarta alapozni s az erdélyi magyarság nem az általa állítólag felszabadítani akart erdélyi románok bosszújától félve szegült ellen, mint ahogy ezt a román történészek eddig állították, hanem a havaselvi bojárok beáramlását s gazdasági és politikai térfoglalását akarta megakadályozni. Igazi nagyságát és jelentőségét is jobban meglehet érteni, ha nem erdélyi politikáján van a hangsúly, hanem a balkáni népeknek a török ellen vívott szabadságharcai sorozatában illesztjük a pályafutását; mint ahogy Panaitescu is teszi helyesen, mikor ismerteti harcainak balkáni visszhangját, s azt az ünneplést, melyben őt elsősorban a görögség mint nemzeti hőst részesítette. Sikereinek és bukásának okait a nemzetközi politika, főként pedig a Habsburg–lengyel rivalitás összefüggésében keresi és találja meg, őszintén és tárgyilagosan kimondva, hogy sem a havaselvi bojárság politikai műveltsége, sem Havaselve gazdasági és katonai erőforrásai nem bizonyultak elegendőnek a nagyra törő tervek tartós megvalósításához. A vajda diplomatai ügyetlensége és leküzdhetetlen pénz-zavara miatt nem tudta magát fenntartani a két nagyhatalom között. Megjegyzendő, hogy nem csak Mihály vajdával, hanem a román történelem legtöbb kérdésével kapcsolatban az a történész fogja majd az utolsó szót kimondani, aki magyar vonatkozásban olyan olvasottsággal s főként olyan fokú tárgyilagossággal rendelkezik majd, mint Panaitescu lengyel vonalon.)

Erdély és a román Vajdaságok csatlakozásával kialakult a Szent Szövetség Keleti szárnya is. A még Báthori István életében fejedelemmé választott unokaöcs Báthori Kristóf fia: Zsigmond (1586-1597) kapott az alkalmon, hogy országát felszabadítsa a török gyámkodása alól és visszavezesse a keresztény táborba. Az egyébként oly engedelmes rendek azonban, török megtorlástól félve, váratlanul kemény ellenállást tanúsítottak. Ezt a fejedelem csak csellel tudta letörni: lemondást

színlelt, majd visszatérve véres bosszút állt az ún. Török párt vezetőin. Ötüket 1594. augusztus 28-án Kolozsváron lefejeztette, a többiek – köztük a helyébe fejedelemségre jelölt unokaöccse, Báthori Boldizsár és Kovácsóczy Farkas kancellár – börtönben haltak meg. Ezután Báthori Zsigmond erdélyi segédcsapatokkal segítette a két román vajda: havasalföldi Mihai Viteazul és a moldvai Aron, majd Ştefan Răzvan átállását. Mivel az utóbbiakat csupán helytartójának tekintette, felvette „Erdély, Havasalföld és Moldva fejedelme" – címet. Végeredményben tehát Báthori Zsigmond idejében is történt a sokat vitatott egyesítés, s ebben az esetben is – mint később Mihai Viteazulnál is – nem merülhetett fel nemzeti törekvés az összes románok egyesítésére tudatosan, csak katonai, hatalmi szempontok vezették, a törökök elleni stratégiában. Ilyen értelemben a román történészek állításai az illúziók ködében, a múlt század nacionalizmusának érzelmi talaján, tudatosan „kóvályognak".

Mihai Viteazul (Vitéz Mihály) vajda mítoszának körvonalazódása, más történeti mintánál jobban szemlélteti a román köztudatban végbe ment változásokat. Azt az uralkodót, akinek rövid időre 1599-1600-ban sikerült uralma alá hajtani a három országot, csak három évszázaddal később, a modern Romániában a 19. század közepe táján kezdik egyesítőnek tekinteni. A dolog ilyen értelmezése teljesen hiányzik a 17. századi krónikás történetírásból sőt, később még 1800 táján az erdélyi iskola képviselői sem említik. Eladdig Mihály vajda különleges személyiségén kívül a keresztény eszmeiséget és Rudolf császárral fenntartott szoros kapcsolatait domborították ki. Ugyancsak gyakran megjelent mozgató rugójaként a hódítói becsvágy, ennek helyébe viszont az értelmezési sémában később a „román eszme" került. Miron Costin krónikájában Mihai Viteazul vajda Erdély és Moldva meghódítójának képében jelenik meg, aki „sok vérontást okozott a keresztények között"; különben nem sokra tartották maguk a munténiaiak sem: „A munténiaiak beleuntak Mihai vajda uralmába, mint csak hadak járásával és háborúkkal telvén". Másik szögből, munténiai megítélésben nézve a dolgokat, Radu Popescu krónikája, vagy a neki tulajdonított krónika – Havaselve uralkodóinak a története (Istoria Domnilor Ţării Româneşti) – egy kalap alatt intézte el Mihai vajda minden ellenfelét: „az uralkodó hatalma alá hajtotta a törököket, moldvaiakat, magyarokat, mintha mindannyian amolyan szamarai lettek volna". Az ízes kifejezés csak megerősíti, hogy ekkor még nem született meg a román nemzeti eszmeiség. Avagy Mihai Viteazul vajda 1600-ban „patriótább" lett volna, mint a 17. század végi tudós krónikások? Maga az erdélyi iskola – amelynek a 19. századi román nemzettudat oly sokat köszönhet – sem teszi meg a döntő lépést, habár az volt a célja, hogy kifejezésre jutassa a románok azonosságtudatát és, hogy románnak lenni büszkeség. A minden románt egyesítő egyetlen állam eszméje még nem talált kifejezésre, Mihai

Viteazul tetteit nem aknázták ki ilyen értelemben. Samuil Micu Klein például a következőképpen summázza a vajda uralmát a 18. század utolsó évtizedeiben írott „A románok történetének rövid ismertetése” (Scurta istorie a românilor) című munkájában: „Az 1593 esztendőben Havaselve uralmára Mihai vajda következett, akit Vitéznek neveznek. Ez nagy katona volt, megverte a törököket és legyőzte az erdélyieket, s Erdélyt elfoglalta és Rudolf császárnak adta.” Manapság az ilyen értelmezés felháborodást keltene sokakban; pedig hat szerzője a román nacionalizmus nagy kezdeményezőinek egyike! Gheorghe Şincai „A románok és a több nemzet krónikája” („Hronica românilor şi a multor neamuri”) című munkájában tág teret szentel Mihai vajdának és különösen erdélyi dolgainak. Engel történész nézeteivel vitázva helyesbíti állandóan a dolgokat a románok javára. Elszántan védelmezi a vajda személyiségét és ellenfeleinek hibáival szembe állított kedvező erkölcsi portrét fest róla. A mítosz elemei már itt megjelennek, de a mítosz maga még nem áll össze. Şincai hangsúlyozza a nemzeti büszkeséget, de a gondolatot nem aknázza ki politikailag olyan értelemben, hogy eljusson a nemzeti egységig. Néhány évtizeddel később, 1830-ban, a bánsági Damasch Bojinca, az erdélyi iskola tanítványa a Biblioteca Românească-ban életrajzot közöl az uralkodó Mihai Viteazul havaselvi uralkodó híres tettei és veszte (Vestitele fapte şi peirea lui Mihai Viteazul, Principele Ţării Româneşti) címmel. A nemzeti eszme ez alkalommal sem körvonalazódik határozottan, és a hangsúlyok itt is a törökellenes harcokra esnek. A döntő fordulatot az erdélyi Aaron Florian jelzi, aki áttelepedett havaselvére, és Bukarestben a Sfânta Sava Kollégium tanára lett. „Rövid áttekintés Havaselve történetéből” (Scurtă istorie a principatului Ţării Româneşti) című összefoglalásában Mihai Viteazul vajda tetemes helyet foglal el. Aaron Florian eljárás módjára jellemző a történelmi személyiség és a kor terjengős felnagyítása a munka belső arányigényeit messze túlhaladva: kétszáz lapnyi terjedelmével az 1837-ben megjelent második kötet nagyobbik felét foglalja el, s benne végleg beilleszti Mihai vajda tetteit a román nemzeti egység létrehozásának vonalába. Egyetlen hibájának azt rója fel a vajdának, hogy képtelen volt megfelelő alkotmánnyal felruházni az egyesített román területeket. Mert csak ilyen formán nyithatott volna új korszakot, amelyben a románok egyesülten fejlődhettek volna Európa más nemzetei között. Így látta a dolgokat Bukarestben az erdélyi Aaron Florian. Ámde nem a moldvai Kogălniceanu, aki majd a fejedelemségek egyesülésének nagy kimunkálója lesz: fiatalkori művében egyáltalán nem mutat fogékonyságot, a Mihai Viteazul – epizód nemzeti súlya iránt. „Havaselve története” (Historie de la Valachia) című munkájában 1837-ben – egyazon évben jelent meg Aaron Florian említett kötetével – Mihai Viteazul vajda úgy lép elénk, ahogyan őt Miron Costin felidézte, s aki még nem mutat fel semmilyen nemzeti egységtervezetet. Alapvető jellemvonása – úgy tűnik – a

mértéktelen becsvágy volt, amely nem csak Erdély meghódítására hajtotta, hanem arra is, hogy Magyarország és Lengyelország koronájáról álmodozzék. „Uralma ragyogó volt hódításokban, de végzetes Havaselvére nézve…" ez Kogălniceanu végkövetkeztetése, amiből bizonyos történeti tanulságokat is levon: „a nagy hódítók neve sohasem vész ki a nép emlékezetéből, miközben a nép elfelejti az erényes, de békés uralkodókat". Mihai Viteazul mint nagy hadvezér, mint hős jelenik meg itt, de semmiképpen sem egyesítőként. Maga Nicolae Bălcescu, habár munténiai, első munkáiban – „Haderő és hadművészet Havaselve alapításától mostanáig" (Puterea armată şi artă militară de la întemeierea principatului Valahiei până acum, 1844), „A szántó-vető munkások társadalmi helyzete" (Despre starea socială a muncitorilor plugari – 1846) – nem mutat valami különös vonzalmat a vajda személyisége iránt, csakis a tárgya szerint megkövetelt helyet és jelentőséget tulajdonítja neki, semmivel sem többet. 1840 után azonban mind láthatóbbá válik Mihai vajda feltartóztathatatlan emelkedése, mégpedig mindkét szerepben: Havaselve dicsőséges uralkodója és a románok egyesítője. Az elsőt maga Havaselve uralkodója Gheorghe Bibescu (1842-1848) igyekezett elfogadtatni, aki szerette volna a nagy vajda utódjaként feltüntetni magát, s kitartó propagandát vezényelt ilyen értelemben. Mivelhogy 1848-ban elűzték trónjáról, nem tudta elérni célját, hogy második Mihai Viteazulnak tekintsék, ám az örökség hivalkodó fejedelmi vállalása nem maradt visszhangtalan. A korabeli légkör emlékezete bizonyára hatott Bălcescura is, habár a Bibescu-rendszer ellenzékéhez tartozott. Sőt már Moldvában is kezd feltünedezni Mihai vajda mint szimbolikus alak 1843-ban Kogălniceanu Iaşi-ban (Jászvásárt), a Mihăileană Akadémián tartott megnyitóbeszédében – „Bevezetés a nemzeti történelemről" szóló előadásokhoz (Cuvânt introductiv la cursul de istorie naţională) – már sokkal rokonszenvesebben közeledik a havaselvi vajdához, mint hat esztendővel korábban. Mihai vajdát, mint a hajdani Dácia széttagolódott részeinek egyesítőjét mutatja be. A szimbólum a maga teljes fényét és funkcionalitását Nicolae Bălcescu utolsó és legigényesebb művében „A románok története Mihai Viteazul vajda idejében" (Istoria românilor sub Mihai Viteazul) – nyeri el, amelyet 1847-ben kezdett írni és 1852-ben bekövetkezett haláláig nem fejezett be. A történész első esszéihez képest itt jól érzékelhető változás mutatkozik a nemzeti eszme vonatkozásában. Mihai vajda célkitűzéseit nyíltan kimondja: nemzeti egység. A vajda „oly nagy hazát akart létrehozni, ameddig a román föld terjed.", ezáltal „valóra váltotta a románok nagy vajdainak dédelgetett álmát". „Mircea Cel Bătrân (Öreg Mircea vajda) vajda volt az első román uralkodó, aki harcolt a nemzeti egységéért". Az uralkodók mást nem tettek, minthogy politikai akciókkal kifejezésre jutatták az általánosan osztott érzelmet, mivelhogy már eredetük óta „minden román szívében kitörölhetetlenül élt a közös élet hagyománya és újbóli létrehozásának vágya". Ebben leli magyarázatát

annak, hogy miért élt „nemzeti gyűlölet a románokban a tirannus magyarok ellen". És így esett, hogy „valahányszor román zászló tűnt fel a Kárpátok felett lobogva, egész Erdélyt borzongás járta át: a románokat reményükben, a tirannusokat rémültükben". Bălcescu könyve újdonságot jelentett a román történetírásban. A románok középkori története, a három ország története első alkalommal került tárgyalásra kifejezetten nemzeti történelemként, mint a századok folyamán szüntelenül megnyilatkozó nemzeti óhaj története, mint az eszményi, teljes és egységes román állam története. A munka jelentősen befolyásolta a román nemzeti köztudatot, noha viszonylag késve nyomtatták ki (részleges kiadása 1861-1863-ből, teljes kiadása 1878-ból való, később számos kiadásban megjelent.). Bălcescu révén Mihai Viteazul vajda határozottan és véglegesen mint a modern Románia első alapítója fogadtatja el magát.

Közben a II Rákóczi Ferenc (1676-1711) vezette szabadságharc idején (1703-1711) a bécsi Habsburg-ház folytonosan gerjesztette a magyarellenes indulatokat a nemzetiségeknél, akik mindvégig a bécsi császári udvar mellett álltak.

Az Erdélybe vezényelt császári hadsereg parancsnokának, Jean Luis Rabutin de Bussy grófnak az egyik csapatteste Tige ezredes irányításával megtorló hadjáratban járt faluról-falura, és 1704. március 13-án Nagyenyed alá ért. Katonáival, valamint oláh és rác martalócok segítségével megrohanta, majd felgyújtotta a várost. „Lakosságát kardra hányatta, nem kegyelmezvén tógás diáknak, de még terhes asszonyoknak sem". A labancok a híres református – vagy Bethlen – Kollégiumot is elpusztították. A deákok hősiesen, fűzfadorongokkal felfegyverkezve védték iskolájukat, amit Jókai Mór (1825-1904) örökített meg „A nagyenyedi két fűzfa „című elbeszélésében. Az ekkor elesett huszonnyolc ifjú emlékműve a Kálvária-dombon áll, a kollégium épülete mögött.

Az erdélyi oláh parasztlázadás 1784-ben az erdélyi értelmiség falvaiból indult, oka, hogy a zalatnai kincstári uradalom jobbágyainak a terhei rövid idő alatt a többszörösére nőttek. Egy téves hír alapján fegyveresen, tömegével Gyulafehérvárra vonultak, hogy jelentkezzenek a jobb életet ígérő határőrségbe. Útközben legyilkolták a békéltetésre kiküldött két Zaránd vármegyei szolgabírót, majd összecsaptak a feloszlatásukra küldött vármegyei hajdúkkal. Ezzel Horea, Cloşca és Crişan vezetésével kirobbant a felkelés, amelyhez oláh jobbágyok ezrei csatlakoztak és Zaránd vármegyén kívül hamarosan Hunyad, Alsó-Fehér, sőt Arad megyére is kiterjedt. A harcba menők előtt görögkeleti pópák, azaz papok vitték a keresztet. A lázadók célpontjai a magyar uradalmak, kastélyok, a magyar lakta városok és falvak voltak. Október végén, november elején „megkezdődött" az a szörnyű öldöklés, rablás, gyújtogatás, melynek során sok száz magyar ember élete és vagyona esett áldozatul. Az egykori leírások valóban hátborzongató részleteket örökítenek meg

azokról az embertelen kínzásokról, csonkításokról, gyilkolásokról, melyeket az eszeveszett magyargyűlölet, az őrjöngéssé fajult román rablási hév, a magyarokon elkövetett. Ezt nem lehet jogokért, harcoló felkelésnek nevezni, hanem csak gyilkosságnak és rablásnak. Dühük a római katolikus és protestáns templomokat sem kímélte, a berendezéseket összezúzták, a papot halálra kínozták, s az oltári szentségeket sárba taposva üvöltötték: most segítsen a magyarokon a magyarok Istene. Nemcsak; papok mellett három bányavároska, Abrudbánya, Verespatak, és Offenbánya (Aranyosbánya valamint Brád) lakosságát is legyilkolták. A magyarellenességet – azt a korabeli hivatalos jelentések is hangsúlyozzák – jelzi az a tény is, hogy a felkelők görög keleti – ortodox – hitre keresztelték át az elfogott nemeseket, román legényekkel eskettek össze kényszerrel magyar nemes lányokat. A négy említett bányavároskán kívül az oláhok összesen 389 falut dúltak fel, és egyes települések teljes lakosságát kiirtották. A becslések szerint a magyar áldozatok száma több tízezerre tehető. Ezt a hatalmas vérveszteséget, a dél-erdélyi magyarság soha nem tudta pótolni és néhány évtized alatt az oláhok kerültek számbeli többségbe a területen.

A császári parancsnokság két hónapig tétlenül nézte a gyilkosságokat és a rablásokat, maga II József sem avatkozott bele, hanem csak akkor, amikor meghallotta a magyar nemesség határozatát és felkészülését az érchegység mócainak megbüntetésére, kiirtására, adta ki az elfogatási parancsot és a fegyveres oláhok leverését, csak december végén. II József nem szerette a magyar nemeseket és ezért Horea-ék rablásaival, gyilkosságaival próbálták őket megleckéztetni. A császári katonaság a gyilkoló és rablásban résztvevő oláhokat 1784. december végén leverte, Horea-t és Cloşca-t 1785 februárjában Gyulafehérváron kerékbe törték, Crişan a börtönben öngyilkos lett.

* * *

„**Az 1848-as magyar forradalom és szabadságharc idején”** a román-magyar elmérgesedett és tragédiák sorozatát okozó viszony illusztrálására elégséges volt egyetlen forrást felhasználni. Ez Budapesten a Magyar Országos Levéltárban található és mindenki számára hozzáférhető. /Jelzete, melyen megtalálható a dokumentum. Magyar Országos Levéltár. K63, 1940-27/F.i., 241-246p./. A dokumentum tulajdonképpen egy felsorolás: hol, melyik helységben kit, milyen atrocitás ért a megverettetéstől, a szadista kínzáson át, a gyilkosságig a románság részéről. Ezeket a szemtanúk és a kor jeles történészei foglalták össze. A történelmi előzményekről elég, ha csak egy pár mondatban szólunk.

1848. március 15-én Párizs és Bécs után Magyarországon is kitört a forradalom. Az országgyűlés megszavazza a jobbágyfelszabadítást. a közteherviselést és a polgári egyenlőséget. Az osztrák önkényuralommal szembe helyezkedő magyar forradalom a legelső időben meghátrálásra késztette V Ferdinándot, és az osztrák uralkodó elfogadja mindazt, amit az országgyűlés szentesített, beleértve Magyarország közjogi önállóságát, és felelős minisztériumot nevezett ki.

Az 1848-as VII. Törvény pedig megvalósítja a tizenkét pont utolsó kívánságát: ami nem más, mint „Unió Erdéllyel!”. A szászok és a románok közül azonban csak néhányan, osztrákellenes okok miatt fogadják el az Uniót.

A szászok jelentős része május 8-án Szebenben lépnek fel Magyarország és Erdély egyesülése ellen, a románok a május 15-iki Balázsfalvára meghirdetet gyűlésükön. Az erdélyi országgyűlés május 31-én szentesíti az Uniót. A románok részéről június 23-án küldöttség ment Bécsbe, hogy feltárják az uralkodónak követeléseiket, ő azonban azokat a magyar országgyűlés elé utalta.

Ekkor sajnálatos módon, a magyarság megtagadta a nemzetiségeknek nyújtandó autonómiát, a nyelvi jogokat, és a többi követelést. A forradalom utolsó idején, 1849-ben Kossuth Lajos és a román Nicolae Bălcescu által megkötött „Megbékélési paktum” már későn következett be.

Mindezt használta ki a bécsi udvar a magyar forradalmi vívmányok megdöntésére, azzal, hogy felvetették azt a lehetőséget, hogy létrejöhet osztrák vezetés alatt az Egyesült Nagyrománia. Az oroszok is hasonlókkal bíztatták az erdélyi románokat. A románok ideiglenes kormányt alakítottak, fegyverkezni kezdtek, amelyet az osztrák hatalom, és az azt képviselő katonaság is támogatott. 1848 októberében azután kitört a harc Erdélyben az osztrák hatalommal szemben fegyveresen fellépő magyarok és az osztrák támogatásban bízó és katonai támogatásukat bíró románok között.

Jellemző módon a román szakirodalom úgy állítja be, mintha a magyar részről valóságos vérfürdőt rendeztek volna az 1848-49-es években Erdélyben. A román kortársak 40000 román, a kortárs magyarok, 100000 magyar meggyilkoltról beszéltek. Jakab Elek úgy tudta, hogy 1848/49-ben összesen 10000 ember esett áldozatul „az oláh hordáknak” és sok száz falu pusztult el. A hiteles adatoknak napjainkban a történészek a következőket tartják: fegyveres harcokban, csatában elhunyt 6112 személy. Nemzetiségi összetétel szerint: 5404 román, 310 szász, 304 magyar, 93 egyéb.

A következő lista az egyes helyiségekben zaklatásnak kitett magyarokról adnak számot, vagy a legyilkoltakról. Ők azonban nem a hadi események, fegyveres

összetűzések áldozatai. Rájuk otthonukban rontottak a felbőszült románok, ott verték meg, ott űztek csúfot belőlük, ott gyilkolták meg.

Algyógy, 1848. Október: 85 embert meggyilkoltak.

Abrudbánya, 1849. május: 1000 védtelen és lefegyverzett embert lemészároltak, az asszonyokat és lányokat megkínozták és meggyalázták.

Asszonynépe, 1848. október: több magyart legyilkoltak.

Balázsfalva, 1848. október 13: a helység volt az első nagy vérengzés színtere. Gyárfás Elek főbírót, Czírják József gazdatisztet, Dobay Miklóst és három lányát megkínozták és megölték.

Boklya, 1848. október: 30 magyart legyilkoltak.

Bolyavölgy, 1848. október: a magyar nemeseket legyilkolták.

Borbánd, 1848. október: Baranyay Károly karját és fejét családja szemeláttára lefűrészelték.

Borosbenedek, 1848. október: az úri osztály tagjait agyonverték. Szőllősy Eleket elevenen **megnyúzták**. A magyar lányokat román emberekhez kényszerítették. 1849. január: a görög-katolikus pap parancsára 150 aggastyánt, nőt és gyermeket az árok partján fejszével agyonvertek. Előbb megkínozták őket.

Borosbocsárd, 1848. október: 73 magyart meggyilkoltak. Köztük Székács tanárt és Pelérfy gazdatisztet eke elé fogva verték agyon.

Bucsesd, 1849. május: 200 embert legyilkoltak.

Bucsim Cserebi híd, 1849. május: a foglyokat baltával verték agyon.

Bugyfalva: 1848 októberében a falubeli magyar nemeseket megkínozták és megölték.

Csáklya, 1848. október: több magyart meggyilkoltak.

Csanád, 1848. október: a László család tagjait lemészárolták.

Diósd, 1848. október: sok magyart megöltek.

Dombós, 1848. október: egy átutazó magyar embert megcsonkítottak és élve eltemettek.

Fejérvár (Gyulafehérvár), 1848. október. A helyiséget felgyújtották és Mégai órásmestert elevenen **megsütötték**. Az áldozatok száma 42.

Felső Fehér Vármegyében: 1848. október: valamennyi tisztviselőt megöltek és a főbírót megkínozták.

Forrószeg, 1848. október: több magyart meggyilkoltak.

Gerendkeresztúr, 1848. október: 200 magyart lemészároltak.

Gilád, 1848. október: a község magyar érzésű papját lemészárolták.

Hari, 1849. január: a községet felgyújtották és 18 magyart megöltek.

Hátszeg, 1848. október: 15 magyart a pópa parancsára megöltek.

Hosszúaszó, 1848. október: több magyart megöltek.

Jára, 1849. január: a község magyar lakóit legyilkolták.

Kisenyed, 1848. október: 45 magyar család 141 tagját, aggokat, gyermekeket és nőket legyilkolták. Köztük egy kereskedő feleségét és két lányát, a református papot és a Dacsó, Farkas, Bányai, Hodor, Zavar és Szalánczy családok tagjait.

Kocsárd, 1848. október: 60 magyar embert oly kegyetlenül öltek meg, hogy akik elrejtőzve látták a mészárlást félelmükben öngyilkosságot követtek el.

Kisfalud, 1848. október: több magyart megöltek.

Konop, 1848. október: több magyart megöltek.

Kőresbánya, 1848. október: a Brády család 14 tagját s a község görög-katolikus papját megölték.

Krassó, 1848. október: a környékből menekülő magyarok közül kétszázat megkínoznak és bottal agyonvertek. Péchy Ferencnek az orrát és fülét vágták le.

Magyarigen: csak a református papot hagyták életben a magyarok közül, hogy elmondhassa a történteket az útókornak.

Marosújvár, 1848. október: 90 magyart agyonvertek.

Mihályfalva, 1848. október: a Földváry család tagjait megölték

Mikeszásza: egy kivétellel valamennyi magyar családot meggyilkoltak.

Muzsna, 1848. október: a toborzó oláhok több magyart megöltek.

Móra, 1849. augusztus: Kemtty tábornokot menekülés közben elfogták, s a máglyahaláltól csak Bem mentette meg.

Nagyenyed, 1848. október: a visszavonuló oláhok a város határában legyilkolták foglyaikat. 1849. Január: a várost felgyújtották és teljesen kirabolták. A tűzvésznek áldozatul esett a híres Bethlen kollégium is. 30000 kötetes könyvtárával. A lakosok közül 2000 ember szinte teljesen ruhátlanul menekült el. Négyszáz elfogott magyart nemre és korra való tekintet nélkül a legállatiasabb kegyetlenséggel gyilkoltak le. A terhes asszonyokat leírhatatlan módon megkínozták és megölték. Az asszonyokat és leányokat meggyalázták. Török Dániel ügyvédet elevenen **megsütötték**. A református papot leszúrták.

Nagylak, 1849. január: a magyar asszonyokat és gyermekeket botokkal verték agyon.

Nagyremete, 1848. október: több magyart meggyilkoltak.

Naszódvidék, 1848. október: a magyar nőket és férfiakat oszlophoz kötözve kínozták és ölték meg. Huszár bárót lefejezték.

Örményszíkes, 1848. október: a Szalanczy családot kiirtották.

Pókafalva, 1848. október: a Hosszútelken lakó Veress családot kiirtották.

Sásd, 1848. október: az elfogott férfiakat felkoncolták, sok embert a község kútjába hajítottak.

Soborsin, 1848. október: több magyart megöltek.

Szancsal, 1848. október: több magyart megöltek.

Szászrégen, 1848. október: a táborozó románok több magyart megöltek.

Szélkút, a magyar tisztviselőket félholtra verték. László Zsigmondot elevenen **megnyúzták**.

Szentmihály, 1848. október: három kispapot megöltek.

Torda: a környéken több faluban vérengzés kezdődött és több magyart megöltek.

Veresegyház, 1848. október: Dobai Zsigmond két leányán, apjuk szeme láttára erőszakot követtek el, azután mindhármukat holtra kínozták.

Vessződ: A Farnius család több tagját meggyilkolták.

Zalatna, 1848. október: a hónap utolsó hetében Zalatna városban és a mellette fekvő preszákai réten folyt le az 1848-49-es évek legszörnyűbb vérfürdője. A város maga teljesen elpusztult s vele együtt pusztult el a kamara teljes bányaberendezése. A raktárakban lévő pénzkészlet teljes egészében az oláh bandák kezére jutott. 13000 darab aranyat, 20000 darab ezüst húszast és 6000 forint papírpénzt raboltak el.

A vérengzés a város lakói közül 640 áldozatot követelt. Szemtanuk vallomása szerint a vér még a kocsiutak árkában is araszosan folyt. Az oláh asszonyok is kivették részüket embereik munkájából s kapával verték agyon a magyar asszonyokat.

Az áldozatok hosszú ideig temetetlenül hevertek. A románok a lefegyverzett férfiakat és hozzátartozóikat sortűzzel lőtték, majd kaszával, kapával verték agyon. Nem kímélték a csecsemőket és a várandós asszonyokat sem. A fiatal leányokon és asszonyokon sorra az erőszakot követték el. Az áldozatokat megölésük előtt kegyetlenül megkínozták. Több mint kétszáz asszony és gyermek halt kínhalált. Elpusztult a város egész vezetőrétege (bányahivatalnokok, bányabírók, papok, tanárok, orvosok, patikusok, kereskedők). Megöltek 200 iparost és 136 bányamunkást.

Zám: Sok magyart megöltek.

Kiegészítés:

Zsibó, 1848. október: a református papot megkínozták.

Garbó: özv. Szentpálinén erőszakot követtek el, majd családjával együtt kútba dobták.

Hosszútelke: a hat tagú Veress családot (szülők, négy kisgyermek) kiirtották.

Keresztúr: Mihuţ oláh vezér 200 magyart öletett meg.

Kisenyed: Apáthi Klárát (80 éves) nyoszolyáit az udvarra vitték s itt megégették.

Kocsárd: Több, mint 60 magyart lemészároltak.

Krassó: A lovaglóiskolában 200 magyart mészároltak le.

Zalatna: Nemegyej adminisztrátort lelőtték, feleségét és nyolc éves fiát megsebesítették, négy éves fiát megölték.

Zalatna: Császár kamarai asszesszort és feleségét lándzsadöfésekkel és bunkós botokkal ütötték le és ölték meg.

Zalatna: Dekani orvos feleségét lándzsával döfték át, a földön hánykolódott, védekezett a lándzsaszúrások ellen, míg egy oláh méhébe döfte lándzsáját.

Zalatna: Az 1848. október 23-án Zalatnán legyilkoltak száma 640.

Zalatna: Matókot egy 70 éves aggastyánt, az oláhok elevenen felnégyelték.

Zalatna: Miske úrnak két szemébe izzó drótot böktek.

Felvinc: A várost 1848. november 13-án porrá égették az oláhok és 200 székelyt legyilkolnak.

Földvár és Vörösmart: Axente 1849 januárjában felégeti a városokat.

Kalotaszeg: november 3-an az oláhok a város környékét elözönlik és Zentelkét, valamint Kalotaszentkirályt felgyújtják.

Sikló: az oláhok egész menekülő csapatot ölnek le.

Vátra: 1848. október 25-én az oláhok a Brády családot legyilkolták. 19 halott volt, s ugyanakkor a papot tűzbe dobták.

Körösbányán viszont a Brády család 14 tagját gyilkolták le. Például a szoptatós anya Brády Pálné csecsemőjét élve temették el.

* * *

„**Kossuth Lajos a Magyarország népeihez**," az országos honvédelmi bizottmány nevében (Pest 1848. december 22-én) következőképpen hozza a nép tudomására a Körösbányán történteket:

„Halljátok és borzadjatok! – Csak néhány példát hozunk fel ezer helyett, melyekkel undorodunk tollunkat megfertőztetni.

Erdélyben a dühös oláhság egy egész, védtelen, fegyvertelen családot – a Brády családot – hitet megingató istentelenséggel konczolta le, – tizennégyen vesztek el a Brádijak – egy öreg apától kezdve az utolsó unokáig; ezek legkisebbikét, egy csecsemőt, elevenen vetettek a sírba, hol nem legyilkolt, hanem halálig kínzott, szétmarczangolt szülőinek bűzhödt testei közt 3 nap és három éjjen át hallották haldokló sírását, anélkül, hogy e hiénák százai közül egy könyörülő lélek a kínok illj legiszonyúbbjának véget vetett volna.

Közép-Szolnokban b. Huszár Zsigmondnak, leírhatatlan kínzások után, oláh inasa fejét lenyeste nyakáról, s Urbánnak vitte ajándékba, ki e rémítő istentelenségért kormánybiztosnak nevezte ki.

De elég! Óh honom népei! Elég – a szív reped meg e szörnyűségeken. És ily népet, e vad és gyáva csordát, a császár kedves híveinek nevezé!

Nem csendül-e meg e gyermek, e szegény gyermek sírása füleitekben: kit atyjának, anyjának, testvéreinek összehurczolt vérző tetemeire vetettek a mély sírgödörbe! s éhen hagyták meghalni?

És te Isten! A népek Istene! Nyugosznak-e villámaid, s ki nem merült-e béketűrések! – Te a népek Istene, te az igazság Istene vagy, s mennyköveid le fognak csapni e hóhérok közé.

És ezen embereket, kik elevenen sütik meg fűrészelik ketté embertársainkat, kik a ma született gyermeket atyja kapujára szegzik: császári királyi tábornokok vezérlik! s nincs e zsoldos seregben egy tiszt, egyetlen, ki lábaikhoz dobva kardbojtját, undorral s iszonynyal fordulna el tőlük.

Irtózatos! Irtózatos!”

* * *

Magyarország népeihez.

A mindenható Isten – a szabadság – a népek Istenének nevében! Ámen.

Magyarország népei szabaddá lettek a múlt márciusi napokban.

A szabadságot a nemesség adta meg. Ő hozta ezen áldozatot.

A királyt nehezen lehetett arra bírni, hogy a nemesség ezen dicső, de igazságos áldozatát neve aláírásával szentesítse.

De az országgyűlés elhatározott magaviselete, s a szabadságukért fölkelt népek fenyegető állása megrettentek őt, s így írta végre alá azon törvényeket, melyekben e népek szabadsága biztosítva van.

Aláírta, nem szíve sugallatából, hanem azért, mert féltette trónját a nép méltó bosszújától.

Aláírta, mert gonosz tanácsosai azzal kecsegtették, hogy majd ha fordul a kocka, megszegheti esküjét, s erőszakkal megsemmisítheti azon törvényeket, melyeket aláírt.

És ez, a mi itt mondaték, nem gyanúsítás! – a kormány erről hiteles adatokkal bír; – minden világosságra jött.

A nádor, kit karjaitokon hordátok, kinek diadalmenetét az országon át a nép rokonszenve, és az áldás imái kísérték, büntetlenül megszökött, – de itt maradt irományai közt a mondottak világos bizonyságai megtaláltattak.

S hogy igaz, a mit nektek Isten színe előtt mondunk, eléggé bizonyítja, hogy szabadságunk eltiprására bérlett zsoldosok által kilencz oldalról támadtattunk meg.

Becsődíttettek a szerb rablók a magyar nép legyilkolására.

Feluszíttattak a vad ráczok, kiknek a haza legdúsabb vidéke jutott lakásul, a magyarok kipusztítására.

Felbujtogattattak, de hála Istennek! Többnyire siker nélkül, honunk tót ajkú népei.

Hurbán gaz tót papot császári hadvezérré tették, ki alávaló czinkosaival s rablócsordájával gyilkol, pusztít, gyújtogat az országban, s akadnak tisztek a császári hadseregben, kik nem pirulnak az emberi nem e szenynyétől parancsokat fogadni. –

Császári hadvezérek vezetik az emberiségből kivetkőzött, gyáván-dühös oláh csapatokat, kik gyávák a harcban; de ha fegyvertelen magyarokra találnak, a legkikeresettebb kegyetlenséggel, vad ordítások és hahoták közt ölik rakásra.

A vér fagy meg ereinkben, kezeinkben a toll reszket, ha a leplet fel kell azon iszonyokról emelnünk, melyeket e baromnál aljasabb csorda véghez vitt.

Ámde nektek, testvéreink! tisztán kell látni, s mellynek trónját annyi veszélytől megóvtátok. –

Halljátok és borzadjatok! – Csak néhány példát hozunk fel ezer helyett, melyekkel undorodunk tollunkat megfertőztetni.

Erdélyben a dühös oláhság egy egész, védtelen, fegyvertelen családot – a Brády családot – hitet megingató istentelenséggel konczolta le, – tizennégyen vesztek el a Brádiak – egy öreg apától kezdve az utolsó unokáig; ezek legkisebbikét, egy csecsemőt, elevenen vetettek a sírba, hol nem legyilkolt, hanem halálig kínzott, szétmarczangolt szülőinek bűzhödt testei közt 3 nap és három éjjen át hallották haldokló sírását, anélkül, hogy e hiénák százai közül egy könyörülő lélek a kínok illj legiszonyúbbjának véget vetett volna.

Közép-Szolnokban b. Huszár Zsigmondnak, leírhatatlan kínzások után, oláh inasa fejét lenyeste nyakáról, s Urbánnak vitte ajándékba, ki e rémítő istentelenségért kormánybiztosnak nevezte ki.

De elég! Óh honom népei! Elég – a szív reped meg e szörnyűségeken. És illy népet, e vad és gyáva csordát, a császár kedves híveinek nevezé!

Nem csendül e meg e gyermek, e szegény gyermek sírása füleitekben: kit atyjának, anyjának, testvéreinek összehurczolt vérző tetemeire vetettek a mély sírgödörbe! s éhen hagyták meghalni?

És te Isten! A népek Istene! Nyugosznak-e villámaid, s ki nem merült-e béketűrések! – Te a népek Istene, te az igazság Istene vagy, s mennyköveid le fognak csapni e hóhérok közé.

És ezen embereket, kik elevenen sütik meg fűrészelik ketté embertársainkat, kik a ma született gyermeket atyja kapujára szegzik: császári királyi tábornokok

vezérlik – ! s nincs e zsoldos seregben egy tiszt, egyetlen, ki lábaikhoz dobva kardbojtját, undorral s iszonnyal fordulna el tőlük.

Irtózatos! Irtózatos!

És újra mondjuk: e vérebeket a császár kedves híveinek nevezi, megdicséri, irántai ragaszkodásukat magasztalja, s bíztatja őket, hogy eddigi pályájukon tovább is haladjanak; hogy öljék, kínozzák, gyilkolják a tehetetlen öreget, a gyámoltalan némbert s ártatlan gyermekeket, kiket az üdvözítő magához hívott, s kiké a mennyeknek országa.

Illy harczot vívott a császár, kit saját tanácsnokai ledobtak trónjáról, miután felhasználták; illy harczot vív Magyarország népei ellen a gyermekcsászár, kit e gaz tanácsosok a trónra kényszerítettek, hogy minden kegyeletet, melly valaha e népben az uralkodó ház iránt volt, végkép kiirthassanak.

Oh ha ez emberekben, kik így boríták el vérrel, pusztítással e szegény ártatlan hazát, egy csepp vére van még az emberi érzelemnek – lehetetlen, hogy alvásra hajthassák fejeiket a nélkül, hogy az ő istentelenségük miatt legyilkolt ártatlanok árnyékai füleikbe ne suttogják az örök kárhozatnak kínjait.

Mert tudjátok, Magyarhon népei! Miért tették ők mindezeket? Miért uszítottak benneteket egymásra? Miért pártolták a vad rablók csoportjait, s küldték be 9 oldalon zsoldos népeiket?

Talán feltámadt az ország a király ellen? – nem, sőt mindig arra kérte, jöjjön Budára lakni, uralkodjék hű népe felett, és mi szeretettel fogjuk őt körülvenni.

Talán új jussokat akartunk tőle kicsikarni? – nem; mi csak azt kívántuk, tartsa meg a törvényt, a ti szabadságtok törvényét, mellyre megesküdött. De e kívánságra fegyveres hitszegéssel feleltek.

Talán el akartuk a királyt kergetni? – nem, sőt mikor a bécsiek feltámadtak s ő félelmében a messze hegyek közé szökött; midőn az egész világ elhagyta, mi nem hagytuk el; kértük, rimánkodtunk neki, jöjjön közinkbe, a magyar nép megőrzi őt minden viszontagságtól; de ő nem jött, nem fogadta el kérésünket, – hanem gyilkosokat bérelt, Magyarország törvényeinek, a ti szabadságtoknak, eltiprására.

Vagy talán nyomorogni hagyta az ország a királyt nem gondoskodott királyi széke fényéről? Nem, -- három ezerszer ezer – azaz három million forintot rendelt neki a nép adójából esztendőnként udvart tartási költségeire – annyi pénzt egy esztendőre, a mennyivel háromezer becsületes embert örökre boldoggá lehetne tenni.

Miért támadták meg tehát az országot?

Cselekedték azért, mert a törvény, mellyet aláírt a király, gerenda volt szemökben; mert tudták, hogy ha e törvény erejében megmarad, sem életetek, sem erszényetek felett nem rendelkezhetnek, mivel a törvényekben az van, olvassátok el, és higyjétek saját szemeiteknek: hogy az ország kincsei s a haderő felett nem idegen

önkény, hanem ti, az öszves nép, fogtok képviselőitek által rendelkezni, kik előtt a magyar miniszterek is minden tetteikről felelősök.

Mert tudták, hogy ha e törvény áll: akkor kényök kedvök szerint nem parancsolhatnak száz meg száz ezer újonczot sok évi szolgálatra a császár hadseregébe, hogy azokat messze idegen földre hurczolják s általok idegen népek szabadságát elnyomják.

Mert tudták, hogy ha ti, a nép, képviselőitek s minisztereitek által rendelkezhettek a véres verejtéktökkel fizetett adó felett: akkor nem zsebelhetik be az ország minden kincsét, nem emelhetik az adót kedvök szerint, nem tehetnek nagyobb árt a sóra, hogy a szegény népek zsebéből irtózatos összegekre növekedett adósságaikat kifizessék.

Mert tudjátok-e, hogy a császárnak mennyi adóssága van? – tudjátok, hogy egy ember, ha 600 évig élne, s reggeltől éjfélig számolná a pénzt – ki nem számolhatná?

S e rémítő öszveget szerette volna a császár nyakatokba róni.

S most istentelen vezérei betörnek az országba, s hazug ajkakkal intik a népet: maradjon nyugodtan, mert ők nem akarják a népet bántani.

Miért mondják ezt? mert tudják, hogy a nép győzhetetlen, ha felkél rettenetes erejében, – mert tudják, hogy a nép lehellete elfújhatja őket e haza földéről, – mint a szél elfújja a szemetet. – Azért akarják a népet gyáva semmit tevésbe beleringatni.

De hát nem tudjátok-e, hogy a ki az országot akarja elfoglalni, a népet akarja elfoglalni? – mert az ország maga eszméletlen fold; az önkény jármát nem a föld, hanem a nép fogja hordani.

Az ország szabadsága a nép szabadsága; ha az ország szabadságát fegyverrel eltörlik, a népet tették szolgává, a nép szabadságát törlötték el.

És még azzal is hitegetnek, hogy a császár nem akar benneteket újra robot és dézsma alá vetni; – könynyű azt nem akarni, a mi lehetetlen: – ám de ne higyjetek az ámító szónak. A zsarnokok csak addig tűrik a nép szabadságát, míg nem érzik elég erőseknek magokat, hogy azt elvegyék.

Lássátok atyánkfiai!

A király a múlt tavaszkor többféle törvény megtartására adta esküvel erősített szavát, nemcsak a robot eltörlésére, – együtt hozta az országgyűlés ezzel a többi törvényeket is: hogy t.i. ezen népnek vérével, pénzével Bécsből nem szabad önkény szerint rendelkezni, s hogy mindnyájan egyenlő polgárok vagyunk. Alig múlt el négy hónap, és már megszegték e törvényeket. A király megírta a ti képviselőiteknek, hogy ezen törvényeket nem fogja többé megtartani, s azt akarja, hogy a magyar vérrel, a magyar pénzzel tovább is csak ő rendelkezzék; s mert ebben az ország meg

nem egyezett, irtó háborút kezdett ellenünk. – Négy törvény közül hármat már megszegtek: hiszitek-e, hogy a negyediket is meg nem szegik, mihelyt legyőztek?

Aztán mit értetek vele, hogy a robot megszűnt, ha más úton utolsó falat kenyereteket elveszik a német adósság fizetésére?

Imitt van oka, miért nem szerették Magyarország szabadságát, miért követtek el mindent, hogy elébb egymás ellen uszítsák a hon testvérlakosait, azután fegyveres erővel rontsanak az országba, hódítsák meg népeit, vessék katonai zsarnokság alá, s rendelkezzenek életök s vagyonuk felett.

De él az örök Isten és nem hagyta el népét! – sőt keze világosan működik, mert ennyi csel, ármány, ellenség, s ennyi istentelenség mellett is, még mindenütt sikerül ellenségeink elé hasonló, sokszor nagyobb erőt kiállítani!

De még nehéz napok állnak előttünk – dicső, de nehéz napok; s mi, a nép képviselői s a kormány, melly azoknak kifolyása, azon hatalomnál s roppant felelősségnél fogva, mellyet gyenge vállaink csak általatok támogatva viselhetnék el – felszólítunk benneteket, sőt saját hatalmatok magasztosságában, mellyet kezeinkbe letettetek – rendeljük:

Hogy keljetek fel tömegben, Magyarország népei! Mindenütt, mert az ellenség közeleg, – alakuljanak mindenütt a kormány által kijelölt vezérek alatt önkénytes szabad csapatok az ellenség kiirtására; a nép pedig mind azon vidéken, mellyet az ellenség fenyeget, kelljen fel tömegben, s csatlakozzék a hazát védő csapatokhoz.

Értsétek meg a kormány szavait jól: mi nem kívánjuk s nem akarjuk, hogy az ellenség fegyverei ágyúi elébe álljatok, mi nem akarunk mészárszékre vinni benneteket, sőt kinyilatkoztatjuk, hogy ez által csekély szolgálatot s néha kart tennétek az országnak.

A felkelt népnek rendeltetése nem az, hogy az ellenséggel homloksorban szembe szálljon, hogy azzal csatába elegyedjék, hogy álgyúi által magát összelövesse: hanem egészen más – de olly mi által tízszerte hasznosabb szolgálatot tehet, s neki nem kerül sem annyi veszélybe, sem annyi fáradságba.

Igyekezzetek az ellenség előtt az utakat, hidakat elrontani, a hegyszorosokat elzárni éjnek idején; ti, kik minden bokrot ismertek vidékeitekben, rohanjátok meg oldalt, hátul, gyújtsátok reá a házakat, szedjétek el podgyászát, – hol rabolni mennek csapatjai, álljátok el útjokat, szóval: csináljatok az ellenségnek annyi kart, amennyit csak tehettek.

De mutassátok meg azt is, hogy ti nem rabló csorda, nem rácz és oláh haramiák, hanem férfiak vagytok, kik a hon védelmére keltetek fel: ne bántsátok a védetlen – kárt egyedül csak az ellenségnek tegyetek; legyetek a nép őrangyalai, az ellenség pedig rettegjen tőletek. –

Ez azon szolgálat, mellyet az ország képviselői, s a kormány vár tőletek – nem más – nem több, s kit illy csatározás közben netalán szerencsétlenség érne, s kenyérkeresetre s további szolgálatra, lábát vagy karját vesztve képtelen lenne: annak az ország választást enged e három között:

1. vagy becsületes ellátás holtig.
2. vagy 10 hold örökös földbirtok.
3. vagy 1000 pengő forint. –

A nép – és ezt esküvel mondhatjuk nektek barátink – győzhetetlen, ha együtt tart, – ha szándéka erős hazáját megvédeni, – mit tehet 10, mit 100 hadsereg a nép milliói ellen, a nép ellen, melly az ellenségnek sem éji, sem nappali nyugtot nem ad, – a nép ellen, melly előle minden élelemszereket eltakarít, – a nép ellen végre, mellynek ha milliói felkelnek, botokkal szétverhetik az ellenséget.

Azért az Isten s a haza szent nevében, Ti Magyarhon dicső népe – testvéreink, – keljetek fel tömegben roppanttá növekedett hadseregünk segítségetekkel tíz annyi ellenséget kiirthat, a mennyi ellenünk tört. –

Fel kaszára, villára! Merre az ellenség megy sötét tömegeiteket pillantsa meg, – jobbra, balra, előre. hátra, – mint az árvíz fogjátok utait körül, – aztán váljatok szét, siessetek gyűthelyeitekre, s mikor az ellenség nem is álmodja, törjetek egy csapatjára, egy egy podgyász–vonalára, – hogy amíg ti itt megjelenve, ott szétoszolva folytonosan foglalatoskodtatjátok, – vitéz seregeink rajtok üssenek és semmivé tegyék őket.

Fel Isten nevében ti a nép milliói! – velünk a jó ügy igazsága, velünk az Isten!

Kelt Pesten December 22-én 1848.

Az országos honvédelmi bizottmány nevében

Kossuth Lajos s.k. elnök.

***

„A Barcaság délkeleti szögletében” Brassó mellett lakó hétfalusi csángók településeit (Háromfalu: Tatrang, Zajzon, Pürherec, Négyfalu: Bácsfalu, Türkös, Csernátfalu, Hosszúfalu) az oláh martalócok két ízben is feldúltak, és százakat megöltek. Az oláhok Erdély-szerte különös kegyetlenkedésekkel gyilkolták a magyarokat: eleven megégetés, megvakítás, földbeásás, végtagokat és a fej lefűrészelése, karóba húzás, lányok és asszonyok megerőszakolása, stb. A szabadságharc idején Gyulafehérvár vára osztrák kézen maradt. A Habsburg császári

tisztek itt fegyverezték fel az oláh felkelőket, és innen irányították őket az erdélyi magyarság ellen. Az ide felhurcolt magyarokat a vár sáncaiban végezték ki.

A magyar-irtásból bőségesen kivette a részét Avram Iancu (1824-1872) erdélyi román politikus szabadcsapata is, aki 1848 őszén a magyar kormányzat ellen fellázította az Erdélyi Érchegységben lakó oláhokat. 1849. május elején Abrudbánya városára támadtak, és tömegmészárlást rendeztek a magyar lakosság soraiban, és közülük egy ezer férfit, nőt, gyereket legyilkoltak. Később július közepén az erre vonuló Vasvári Pál (1826-1849) egységével egy nagy szorosban összeütköztek. (Vasvári, az Országos Honvédelmi Bizottmány megbízásából „népfelvilágosító" – ként ekkor már egy fél éve az érchegységben tartózkodott, és előtte, 1849. január végén kezdte szervezni a később Rákóczi nevet viselő szabadcsapatát, amelynek a parancsnoka lett). A márciusi ifjak közé tartozó Vasvári alakulatának a mócok hatalmas fatörzsekből csapdát állítottak, majd felülről gyilkos kőzáport zúdítottak. A küzdelemben megsebesült, több altisztje és száz embere elesett. A harcban súlyosan megsebesült Vasvári és sok ugyancsak fogságba esett bajtársa kivégzésére kegyetlen módszert eszeltek ki. A mellkasukat egy-egy kijegyzett karóval átdöfve, hosszú sorban a földhöz szegezték, és napokig ott hagyták őket.

A magyar szabadságharc leverése után Avram Iancu-t, I (Habsburg) Ferenc József császár (1849-1916) arany érdemkereszttel tüntette ki. Ennek ellenére – miután tapasztalnia kellet, hogy a császári udvar nem teljesíti az oláh követeléseket – a mócok vezére elfeledve, szegényen, rongyokban, furulyával a kezében, elborult elmével a hegyekben bolyongott. Ismerősei szerint magyar dalokat is furulyázott, amelyeket nyílván magyar iskolatársaitól és a kegyesrendi (piarista) tanáraitól tanult a kolozsvári római katolikus piarista főgimnáziumban. Ezután Marosvásárhelyen ügyvédi vizsgát tett. Élete utolsó évtizedében „Janku bácsi"-t magyar családok táplálták élelemmel, és Körösbányán halt meg. A mócok vezére, Avram Iancu nevét napjainkban két település is viseli Romániában: az egyik a szülőfaluja (Felsővidra) Fehér (hajdan Alsó-Fehér vármegye), a másik volt Keményfok község Bihar megyében. Egészalakos szobrát egy magas kőoszlopon 1993. december első napján, az Erdély elszakadását kimondó Gyulafehérvári gyűlés 75 évfordulóján avatták fel Kolozsváron a róla elnevezett (a volt Bocskai) téren. Marosvásárhelyen a lovas szobrát állították fel, csapatai egyik legkegyetlenebb mészárlásának helyszínén. Abrudbányán viszont a mellszobrát helyezték el központi helyen. Arcképét 1992-ben az 5000 lejes román bankjegyre nyomták, az újonnan kibocsátott papírpénzeknél azonban elhagyták.

A legnagyobb pusztítást Avram Iancu szabadcsapataitól Nagyenyed, az akkori Erdély egyik legfontosabb szellemi központja szenvedte el. Az Avram Iancu vezetésével a magyarokat tömegesen irtó oláh szabadcsapatok elől Alsó-fehér

Vármegye számos településéről összesen kb. négyezer magyar főként nők, gyerekek, öregek, betegek menekültek Nagyenyedre, hiszen a hadra fogható férfiak a honvédségben küzdöttek. Így érkezett el 1849. január 8 éjszakája. A várostól 5 kilométerre, a Csombord helyiségben táborozó, Axente Sever és Prodan Simion pópák feleskették a 8000-9000 fős csapatokat, és Nagyenyedre indultak. Betörtek a városba, felgyújtották a házakat, és megkezdődött az öldöklés, rablás, fosztogatás. Akit nem vertek agyon a saját otthonában, vagy nem szenvedett azonnal borzalmas tűzhalált, rémülten menekült az utcára hiányos öltözékben a mínusz 20 fokos hidegben. A mócok vadállati kegyetlenséggel, lándzsákkal, puskákkal gyilkolták a védtelen magyarokat, amely másnap január 9-én és 10-én is folytatódott, ekkor érte el, tetőpontját. Az öldöklés csak 17-én fejeződött be. A magyar-irtásnak 900-1000 áldozata volt, és legalább ugyanennyien fagytak halálra a kemény hidegben. Az agyonvertek, meggyilkoltak, kibelezettek földi maradványait a várfal előtti sáncba, illetve a korábban mészégetőnek használt gödörbe hányták. A tűzvészben és az esztelen rombolásban elpusztult a református püspökség levéltára, összes épülete, gyűjteményei, kollégiuma, annak értékes könyvtára és múzeuma, számos pótolhatatlan történelmi ereklye. A nagyenyedi várfal külső felén, a főbejárattól jobbra, a Bethlen-kollégium oldalszárnyával szemben a falban egy jelentéktelen emléktábla látható a következő titokzatos szöveggel: „1849. január 8”. Az emlékjel tövénél közel ezer nagyenyedi magyar mártír nyugszik. A város elpusztítása után az oláh felkelők Hari, Nagylak, Borosbenedek és Jára községekben újabb magyar-irtásokat hajtottak végre. A magyarság ellen elkövetett mészárlások miatt román részről teljes a hallgatás, habár a napokban egy központi újság feltette a nagyon kellemetlen kérdést: „Avram Iancu hős vagy gyilkos?”. Ugyanakkor az elkövetett szörnyűségeket irányító Axente Sever pópának 1993-ban, a bűntettek színhelyén, Nagyenyeden szobrot állítottak. Jó lenne hallani – mondják egyesek – az ortodoxia hangját is, ugyanis nem egy Ku-Klux-Klan, hanem vallás, mi van a tíz parancsolattal (Ne ölj! – Azaz Ne ölj Te, mert ölök én helyetted! Ne Lopj! Majd lopok én helyetted!), akkor amikor maguk a papok gyilkolnak, viszik a keresztet a gyilkoló hordák előtt, vagyis egyedüli irányítói a vérengzéseknek felebarátiakkal szemben. Eddig ez is egy nagy kérdőjel, amely nem maradhat bűnhődés nélkül, vallási bűnhődés nélkül az Isten és az emberiség, az európaiság előtt sem. Ez utóbbi nagyon világos, általánosan ismert, történelmileg, matematikailag igazolt tényekhez nem kell megjegyzéseket fűznünk.

Egy ismeretlen kortárs kéziratát megőrizte a történelem az idők folyamán, hogy hiteles tanúságot tegyen az utókornak, az 1849. január 8-án kezdődő és 11-ig tartó nagyenyedi román vérengzésről.

Românen aus Banffyhunyad — Bánffyhunyadi románok

„…Éppen első álom idején fáklyákkal, s elkészített gyújtó eszközökkel legelőbb is a magyar utcákban s a város többi részeiben is gyúlnak a házak… Fegyverrel és lándzsákkal kurjong az emberiséget levetkezett, mintegy hétnyolcszáznyi, rabló oláhság, öldököl és gyújt. Fut ki-ki amerre lehet, szívszakadva, nem tudja az apa: magát, nejét vagy ártatlan gyerekét ölelve óvja a borzasztó jelenben. A katolikus templom melletti refektórium tömve vala néppel, s a nép előtt feszületet állítva, mégis körikbe lövének, s omlott le a nép, még Jézus sem tudja magát menteni, hát a magyar. Itt az enyedi református papot neje és gyermekei között hosszas küzdés közt lemészárolták. Szeretőt, szeretője karjai között agyalák le, s még a lány fejére is lándzsával vágnak.

A Várszeg utcában, mint többen állítják, a jámbor Török Danielt elevenen vetik az égő tűzbe. Borzasztó jelenetek mindenfelől. Utczák üszökkel és gyilkoltakkal valának tele, sehonnan sem jő népek Isten, reménysugár. A nő nemet vetkeztetik s kergetik, hurczolják a táborba, szünet nélküli a gyilkolás.

Január 11-én egy század honvéd, 25 Mátyás huszár és számos nemzetőr elindulának segédletökre, a még imitt-amott bujkálóknak. A menekültek szívszakadva keresik az övéiket, kiáltozva mindenfelől: magyarok, kik elbújva vagytok jertek elő. Sokan elé is jöttek és házról-házra jártak, kereste ki-ki a magáét. Iszonyú öröm és bánat. Ez örvend, hogy menekülhet, s rátalált az övéire, amaz atya

sír, mert megtalálta holt nejét, s mellette lándzsával átvert kisdedit, könnyekkel áztatja, de vissza soha sem hozhatja" (In: Erdélyi Magyarság. 1996. 26. nr. 2-3p.)

Tisztelt olvasó, mint a fent említett román atrocitások, kegyetlenkedések, rablások és gyilkosságok, sorozat gyilkosságok, tudomásul vevője, melyeket az Erdélybe, a hegyekbe beszivárgott, oltalmat és életlehetőséget kapott vlachok követtek el, eszeveszett magyar gyűlölettel, az őrjöngésig fajult rablási és gyilkolási hévvel, olyan embertelen kínzásokkal, szörnyű öldöklésekkel – végtagok és fej lefűrészelése, eleven sütés és égetés, elevenen nyúzás, izzó dróttal a szemek kiszúrása, felnégyelés, méhbe szúrt lándzsa, minden leány és asszony megerőszakolása, lándzsával földhöz szegezés, kisdedek kapukra szegezése, eleven eltemetése – nem lehetne csodálkozni azon, ha ezek után a fent említett kegyetlenségekért feltenné valaki azt a kérdést, hogy, „a Gestapo vagy a KGB is eltörpülhet, az emberi mivoltukból kivetkőzött Érchegységi mócok, kegyetlen tetteinek a hallatára", tudván azt hogy az európai civilizáció megszégyenítői, tudományos könyvek gyújtogatói, égetői, a híres – annyi munkálkodással létrehozott – Bethlen Kollégium 30000 kötetes kincsének, könyvtárának megsemmisítése, a kultúra és tudomány művelőinek (tanárok, orvosok, politikusok, a nemesi osztály stb.) kiirtása, és mindezek az ortodox papok vezetésével, oktatásával, a gyilkosságok személyre való számának a megállapításával, személyesen is példát mutatva; román nők bevonása a gyilkosságok kapával végrehajtandó kivitelezésére, magyar nők esetében, kereszttel a rabló-gyilkosok élén, az ortodoxia mint vallás szégyentelen viselkedésére, mintha az annyira elcsépelt 10 parancsolat a „Ne ölj" mintha teljesen eltűnt volna a papi szertartásból, koncentrálva a gyilkosságra való bíztatásra, „papolásra!".

Nincs és nem is lehet semmiféle magyarázat e rablások, szörnyűséges gyilkosságok véghezvitelére a hungarofóbián kívül. Ezek nem voltak hősök, ahogy a román történetírás leszögezi, hanem csak kegyetlen rablók és gyilkosok, akik alig várták, hogy az anyagi javakat, birtokokat a magyaroktól elvegyék és ez volt az egyik „kellemes" oka az egész „kegyetlenségeknek".

Nem volt senki felelőségre vonva, nem voltak letartóztatva és elítélve a rablók és gyilkosok (ahogy ez törvényesen elő vagyon írva!), sőt a vezetőjüket Bécs kitüntetésben részesítette, de utána hamar félre is tette őket, hiába tiltakozott Avram Iancu, ő ugyanis érezte, hogy Bécs becsapta őket, az ígéretek csak ígéretek maradtak, majd elborult elmével, mindenkitől elfelejtve, ennivalót falvakból a szegény néptől kapott hébe-hóba furulyázva – még magyar dalokat is, amelyeket biztos a kolozsvári piarista főgimnáziumban tanult, teljesen lerongyolódva, a sánc szélén lelte halálát, a sok meggyilkolt szerencsétlen átkaitól is kísérve. A román történetírás a 18. és 19. század román atrocitásait elhallgatja, sőt aláhúzza, hogy a magyarok rendeztek

vérfürdőt Erdélyben, habár ezért valakinek vagy valakiknek törvényesen bűnhődniük kellett volna.

Nagyenyed az 1849. román, móc mészárlás magyar és szász áldozatainak emléktáblája csak egy szűkszavú dátumot – MDCCCXLIX január 8 – jelöli meg, pedig lényegében a várárokba több mint 1000 áldozat, agyonvert, meggyilkolt, kibelezett földi maradványait, a várfal előtti sáncba, a korábban mészégetőnek használt gödörbe hányták.

Nagyenyedi erődtemplom

Nagyenyed, a nagyhírű, szebb napokat látott Bethlen Gábor kollégium, egykori főiskola, barokk főépülete 1889-ből, ahol egykor olyan magyarok tanultak mint például Körösi Csoma Sándor.

Nagyenyed kisváros Torda és Gyulafehérvár között a Maros jobbpartján. Nevét Szent Egyed tiszteletére szentelt első templomáról kapta. Ez a templom a tatárjárás során elpusztult. Az elnéptelenedett településre IV Béla szászokat telepített. Trianon előtt még magyar többségű 6497 magyar, 1940 román és 163 német. A társközösségeivel együtt 29000 lakosú kisvárosban már csak 4800 magyar él.

Nem tudom – így lelkileg, érzelmileg erősen felindulva, a szerencsétlenek szenvedéseit átérezve, a többezer család tragédiáit látva, a képzeletet is meghaladó, felülmúló elképzelhetetlen szörnyűségek után is – csak Kossuth Lajost idézni:

„Halljátok és borzadjatok”

Irtózatos! Irtózatos!

Te a népnek Istene, te az igazság Istene vagy, mennyköveid mikor fognak lecsapni e rablók, gyilkosok és hóhérok közzé”

Biztos eljön rövidesen ez az idő is, amikor az önismeret „Kik vagyunk” göröngyös útjain, a történelmi hamisítások, hazugságok, mítoszok, a román nép egyik nagy traumájaként fog majd jelentkezni.

* * *

„**A Tanácsköztársaság megalakulása**," reális veszélyként jelentkezett és ennek megakadályozása a létező politikai keretek között, nemzeti és nemzetközi érdek. Magyarország számára az lett volna a kedvezőbb, ha az antant nagyobb szerepet vállal, – pontosabban nem hárítja át a szomszédos országokra első sorban Romániára e feladatot – a Tanácsköztársaság megdöntésében. Így ugyanis a románok helyzeti előnyhöz jutottak – a történelem szerencsés alakulása folytán. Lássuk, egy pár mondatban a Tanácsköztársaság megalakulása és bukása közötti rövid periódus erkölcs rajzát, az eddig elmondottakra reflektálva.

Politikai ágyútöltelék volt az egész megmaradt országrész, sokszor a hangos, üres szólamok világából. Az úgynevezett békés polgárok rettegése fölött nem lehet pálcát törni, mert ezek az emberek legfeljebb a hídőrségig mentek el, esetleg polgárőrséget alakítottak. Gépfegyvereket kattogni csak az újságokban hallottak s legfeljebb ilyen muzsika a Kárpátokban üvöltött fel és Erdélyben, s nem a körutakon, vagy az utcákon. Ha hozzá tesszük az erkölcsi és lélektani leromláshoz a táplálkozás és a ruházkodás gyötrő hiányait, meg lehet érteni, hogy az emberi és nemzeti önérzet, nem tudott a nyílt harcok ellenállásáig eljutni.

Soha nem szoktuk meg az alattomos szervezkedést, az éjszakába való bujkálást, a szkipetárok, macedónok és a balkáni kecskepásztorok lesipuskás harcmodorát, sem a középkori olasz városok egymásközti véres párbajait. De most nyíltan, nyílt harcban kell fellépni. Az elájult nemzeti lélek még akkor se tódult be a vörös-hadseregbe, mikor a vakmerő bolsevista vezetőség, a területi integritásra hivatkozva, megindította hadosztályait a régi határok felé. A kommunista vezetők fegyvert kínáltak mindenkinek, fegyvert akartak adni mindenki kezébe, a felszabadítandó magyarok érdekében. Fényes alkalom volt ez a nemzeti erőknek, hogy értelmi és mennyiségi túlsúlyt teremtsenek a vörös-hadseregben, de az alkalmat eldobták maguktól, elvből, gyűlöletből és a rossz nemzeti taktika alapján. Csak azt a jelszót kellett volna kiadni, hogy mindenki azonnal jelentkezzen! Mindegy, hogy mi a jelszó. A világnézetnek nem is kell jelszó, némán is megértik egymást. A magyar értelmiség másodszor is elkövette azt a nagy hibát, amelyet a megszállásokkor csináltak, hogy tudni illik megüzenték a fenyegetett területek tisztviselőinek: le ne merjék tenni a hűség fogadalmat az új impériumnak. Talán jobb lett volna, ha megszervezik a nemzeti ellenállás partizán-háborúját, még akkor is, ha az antant csapatokat vont volna össze ezek elnyomására. Egy pár hónapi vagy éves emberi szenvedéssel megmenthettük volna, több évtizedes nemzeti tragédiájától! (amit Bánffyhunyadon, Kalotaszegen, Kós Károly a Kiáltó szóval, áldozatos, szinte

értékelni is lehetetlen, szívóssága, makacssága, a megmaradás biztonsága, reménye eredményeként tudott megváltoztatni ebből a hónapokig tartó letargiából, visszarángatni az embereket Kalotaszegen… és egész Erdélyben).

Csendben hatalmas megbélyegző bojkottot hirdettek a Vörös Hadsereg ellen, ahelyett, hogy százezrével vonultak volna a kaszárnyákba, hogy felfegyverezzék őket (pontosan a közmondás szerint cselekedtek: Kutya a szénán – Ő nem eszi, de másokat se enged enni.).

Normálisan adódik a kérdés: ha nem mentek a vörös-hadseregbe, akkor miért nem cselekedtek külön, tőlük függően az ezeréves határok védelmében, annak visszaszerzésében?! A Székely Hadosztály kapitulálása a románok előtt akkor, amikor segíteni lehetett volna – NAGY VÉTEK!! Annál is inkább, mert nem a proletárdiktatúráról volt szó, hanem a HAZÁRÓL!! Klasszikus példája ez… a Deák-i mondásnak.

S akik jelentkeztek évekig tartó igazoló eljárásokat indítottak ellenük, mindenkire ráfogták, hogy kommunista volt, még ha Eperjesig verekedte magát a csapatokkal. (Oral history, Apám a Székely Hadosztály fiatal önkéntese: „Csucsánál együttműködve a vörös-hadsereggel visszafoglalhattuk volna Kolozsvárt! Ahányszor megindultunk Bánffyhunyad felé, a románok mindig eltűntek előlünk… mi meg kaptuk állandóan a visszavonulási parancsot: a Tisza vonalára!”).

S az igazoltatás alatt, az igazoltatók nem mertek a tükörbe nézni, mert féltek, hogy onnan a bevonult román katonaság köpi őket szembe, vagy maga a megalázott nemzeti becsület. Ez a belső szégyen még egész sereg baklövésbe kergette bele a nemzetet, mindenki mártír volt, mindenki bosszúért lélegzett és az óriási megkönnyebbülés, amit a kommün bukása fakasztott, homályba borította a világháborút, a régi határokat, a talpra állás gyakorlati formájának a megkeresését. Mindent!!!…

A nemzet önérzetének a helyreállítása, a megbolygatott régi világrend visszaállítása és a megtorlás méretei, foglalták le a közszellem minden érdeklődését, miközben az eltépett országrészeken megindult az új impérium berendezkedése. Maguk a megszállók se merték hinni, hogy a birtokba vétel ilyen könnyen fog menni. Budapest lázban fetrengett és nem tudott sem ágyukkal sem agitátorokkal a szorongatott területek védelmére sietni (pedig a józan ész azt diktálta volna, hogy egy kész partizán háborút kellett volna folytatni az eltépett területeken s így tüntetni, protestálni, a nyugati trianoni diktátum embertelen, demokráciát eltipró határozatai ellen, a berendezkedésen munkálkodó, impériumok embertelen európaiatlan aktivitásán, a kisebbség védelmi határozatok figyelmen kívül hagyásával, mindamellett, hogy felhívta volna a világ közvéleményét a Trianoni diktátum embertelenségére, ugyanis a spontán utcai tüntetések sorozata Budapesten – csepp

volt a tengerben! Egy általános **népfölkelés** Trianon ellen, sokat nyomott volna a latba a demokratikus elvek kikényszerítésében, s a hazugságokkal birtokba vett területek visszaszerzésében.[Sajnos, hogy ez a megállapításunk – mint majdnem mindig – csak utólag a boncjegyzőkönyvekből tudjuk meg, hogy miben pusztultunk el ez idők sodrában…] De nem volt egy megszervezett tüntető mozgalom, nem kaparintotta meg egy vezető személyiség sem ennek az ellenállásnak a vezetését, irányítását! Érthetetlennek tűnik, és tűnt ez a spontán beleegyezés, ennek a ténynek a hallgatólagos elkönyvelése, hogy nincs mit csinálni!?? LETARGIA!!! Aláhúzom, ez nem egy „okoskodás" a tények megtörténte után, hanem az események logikus következtetésének a normális fejlődése kellett volna legyen, gyakorlati oldala a trianoni akciónak, természetes velejárója még műszaki szempontból is.

Még egy elszalasztott alkalom, alkalma egy Trianon elleni beavatkozásnak. Kétségtelenül éreztette hatását ebben az esetben is, az a katonai elit kijelentése, a Székely Hadosztály parancsnokának, hogy „Inkább az oláh, mint a kommunista" amit rosszakaróan úgy is tudnék értelmezni – sajnos – „Inkább Trianon, mint egy bolsevista Történelmi Magyarország". Hát úgy néz ki, hogy ennek a virtuális akaratnak meg is volt a maga gyakorlati eredménye. Az utána következő elképzelések, cselekvések, azok szervezése a mai napig, csak a „késő bánat" kategóriájába illeszthetők a saját kezűleg elkövetett nemzettaktikai hibáinak eredményeképpen.

Senki nem törődött nemzetközi szinten, az elismert panaszok Trianonnal kapcsolatos orvoslásában. Formálisan a Népszövetség titkárságának kisebbségi szekciója kapta az írásbeli panaszokat és foglalkozott velük az előírások alapján. 1921-1938 között csaknem 500 petíció minősült elfogathatónak, és… ennyi!! Az új államok azt csinálták, amit akartak, a belügyeikbe való beavatkozásnak könyvelték el a petíciókat s a Népszövetség Kisebbség Védelmi Rendszere, inkább csak a papíron létezett gyakorlatilag… A kutya ugat a karaván halad…!

A Nemzetközi Kisebbségi Védelem sorsát végérvényesen megpecsételte, hogy Hitler 1933-ban való hatalomra kerülése után Németország kilépett a Népszövetségből. Lengyelország 1934 szeptemberében felmondta a Kisebbségi Szerződésből rá háruló kötelezettségeket s általánosításáig megtagadta az együttműködést a kisebbségi fórummal.

A hadviseltek is elbuktak, a nemzet nem meríthetett semmit sem az ő megtisztult gondolkodásukból és a királyi engedéllyel szélének eresztett hősi hadosztályok gárdáiból egyetlen egy egyéniség se tudott közhatalmat kezébe kaparintani, mert vereséggel végződött a világháború. Ha győztünk volna, akkor Magyarország alakul át legelőször Európában új állammá, előbb, mint Törökország, mint Itália s mint Németország. Kint a fronton a lelkekben már élt egy új

államforma, névtelenül, a névtelen hősök lelkében! Nem haza özönlő ezredek, zsoldos és hivatásos katonák voltak ezek a megérkező, szállingózó csapatok, mint régen, mikor a háborúk után a hadseregek véresen és rongyosan vonultak be a polgári társadalomba s ahol valóban csak a fegyveres hatalom fogalma alá tartoztak. Nem. Ezek mind gondolkodó polgárok voltak, tűzben, vérben, kavernák mélyén, sártengerben és hóviharban megkeményedett lelkek, akiket ha el is zsibbasztott a béke-vágy, de át akarták rakni az állam szerkezetét. Itthon azonban a stílust, a fegyelemtől, haláltól, pergőtűztől, rohamoktól megszabadult matrózok mámora diktálta és beállózta a tereket és az utcákat.

Tudom, hogy minden hibára van magyarázat és tudom, hogy minden tévedésre van mentség. De azzal is tisztában vagyok, hogy még meggyőzőbben kellett volna mindent megírnom – létező dokumentumok alapján – erről a periódusról, életpályámról az idők sodrában. Érdekes és temérdek adattal, hűvös messzeségből, „gyilkos" tárgyilagossággal és a masszán kívül álló ember nyugodt hangján. Olyan megnyugtató hinni ebben a fordulatban, hogy az ember heteken és hónapokon át boldogan hajol rá az íróasztalára, lemond a nagy „örömökről", hogy alkothasson, összegezhessen, dokumentálódjon és elmondja azt, ami a szívén fekszik már évtizedeken keresztül – mert azt hiszi – hogy az övéinek, az embereknek, ezt hallaniok, tudniok kell!!!

Hiszem, hogy a bajokat idejében fel lehet ismerni s nem okvetlenül szükséges, hogy mindig csak utólag a boncjegyzőkönyvből tudjuk meg, hogy miben pusztultunk el, e zord idők sodrában.

Még mindig van mit tanulnunk – sajnos sokszor – tragikus történelmünkből… amit nem mindig gondolunk át, a meglévő, adott optimális alkalmak elszalasztásával… a nagyhatalmak kiválasztásával, mert csak ezeknek az árnyékában tudunk majd valamit is elérni… s ez ma is így van, adott a választás felelősége, lehetősége, de úgy néz ki, hogy most is… rosszul politizálunk, így az Úrnak a 2014-ik esztendejében is!!!

A kiejtett szó, az elmúlt idő és az elszalasztott alkalom…
az életben visszavonhatatlan dolgok!
Jó ezt tudnia mindenkinek!!!

***

„**Miután a háború győztesei először Magyarországra engedték a szomszédait**,” harapjanak ki belőle minél nagyobb részt, Budapest – tágabb értelemben Magyarország – elfoglalásával kezdetét vette egy újabb játszma, ezúttal a békekonferencia és Románia között. Bár ennek végeredménye nem volt kétséges, hosszú időbe telt, míg az antantnak 1919 novemberében sikerült rábírnia Romániát a kivonulásra: nem támogatják az Erdélyre vonatkozó román igényt, ha nem hagyja el Magyarország területét.

Ionel Constantin Brătianu azzal indokolta meg a román hadsereg által elkövetett rablásokat és statáriumot, hogy a békekonferencia kérte fel a román hadsereget Magyarország megszállására. A Tanácsköztársaság elleni sikeres hadjárat új helyzetet teremtett. Joguk volt tehát Budapestet megszállni, és az ott található hadianyagot és készletet elszállítani. Hivatkozás a jogalapra, történelmi hagyomány lett. 1944-45-ben a hitleri német csapatok kiűzésében való szerepükkel indokolták budapesti jelenlétűket, csak ezt a Vörös Hadsereg parancsnoksága észrevette s elküldte a román csapatokat a Tátrába, s még 1956-ban is a forradalom leverésére jelentkeztek. A helyzet rendkívül bonyolult volt. Magyarország a háború következtében kivérzett ország volt. Ezt csak tetőzte a román megszállás. Kormánya már volt, a minisztertanács rendszeresen ülésezett, de sem a külső erőviszonyok nem voltak tisztázva, sem az ország külpolitikai helyzete, még inkább jövője.

A tanulság kedvéért érdemes a magyarországi, pontosabban a budapesti román megszállás néhány eseményét kronológiai rendben sorra venni.

1919. augusztus 1-én lemondanak a Tanácsköztársaság vezetői, és Peidl Gyulát nevezik ki, aki megalakítja szakszervezeti kormányát, és az antant-hatalmak budapesti képviselőjén, Guido Romanelli alezredesen keresztül kéri, hogy hassanak oda, hogy a román hadsereg a Tisza vonalát ne léphesse át. Ennek ellenére augusztus 4-én a román hadsereg bevonult Budapestre, megszállta a főváros stratégiai pontjait, épületeit, és hivatalait, Friedrich István volt hadügyi államtitkár lemondatja segítségükkel a Peidl-kormányt. Friedrichet Habsburg József főherceg kormányfőnek nevezi ki. A párizsi amerikai, olasz és francia tábornokokból álló bizottságot küld Magyarországra, amelynek az lett volna a feladata, hogy biztosítsa a fegyverszüneti feltételek végrehajtását, és megakadályozza Magyarország szomszédainak túlkapásait az általuk megszállt területeken. Tagjai: George Gorton, Harry Hiel Bandholtz, Jean Cezar Graziani, és Mombelli tábornokok.

1919. augusztus 10-én a román királyi katonai városparancsnokság hivatalos közleménye arról adott hírt, hogy „a budapesti és környéki gyárakban a lefegyverzés teljes rendben és sikeresen folyik. Nagyon sok hadizsákmány, amelynek összeszedése és leltározása folyamatban van”. Ugyancsak a Budapesti Közlönyben

tették közzé, hogy a fegyvereket be kell szolgáltatni, és minden hivatalos és magán postai küldeményt cenzúráznak.

A Budapestre rendelt szövetségi tábornoki bizottság egyelőre annyit tett, hogy bejelentette: a román fegyverszüneti feltételek, melyben hatalmas jóvátételt követeltek a Tanácsköztársaság megdöntésében játszott szerepükért és a megszállás költségeiért, érvénytelenek. A román fegyverszüneti feltétel irreális voltát leginkább annak tartalma bizonyítja. Romanelli feljegyzéseiből ismert, hogy a románok követelték az összes fegyver átadását, 300000 román katona felfegyverzését, a magyar vasút 50, a marhaállomány és mezőgazdasági gépek 30, a hajóállomány 50 százalékának átadását, 20 ezer vagon búza, 10 ezer vagon kukorica, 5 ezer vagon zab, valamint szén kiszállítását.

Augusztus 12-én az új magyar miniszterelnök Friedrich István a minisztertanács ülésén előterjesztette arra vonatkozó kérelmét, hogy minden tárca nyisson panaszirodát, amely a románok okozta károkat összegyűjti és a panaszokat a Fegyverszüneti Bizottság elé utalja.

A panaszirodák felállítása összefüggésben van azzal, hogy a román katonai parancsnokság jóváhagyásával, ami csak mozdítható volt, folyamatosan szállították ki az országból. Gregory kapitány, az amerikai segélyszervezet egyik vezetője jegyezte fel ezen a napon: „**Míg a tábornokok haboznak, a románok rabolnak**”. A tömeges kivégzések napirenden voltak, több helyen internálótábort állítottak fel. A minisztertanács ülésére, Schnetzer honvédelmi miniszter mint megoldást vetette fel a megegyezést a románokkal, olyképpen, hogy vagy fegyverszünetet kötnek velünk, vagy a két ország perszonáluniós szövetségi viszonyt hoz létre.

Az augusztus 8-án Budapestre érkező Constantin Diamandy, a megszálló román hadsereg polgári kormánybiztosa erről azonnal megkezdte tárgyalásait különböző magyar politikusokkal, így Teleki Pál – Diamandy titkos missziója a perszonálunió előkészítése volt. Ami ekkor Budapest magyar katonai helyzetét illeti, 1203 gyalogos, és 167 lovasrendőr tartózkodott, és összesen: 2588 gyalogos és 231 lovas rendőr volt mozgósítva. A rendőrség 57 tisztből, 1500 katonából állt, akiknek alig volt fegyverük, mert elvették a románok. A belügyminiszter is arról számolt be, hogy a románok még a Hadügyminisztérium és a rendőrség autóit is elvitték, valamint, hogy több személyt letartóztattak s utána jó pénzért szabadon engedték az illetőket. Bejelentette: a románok kivonulása esetén vállalja a belső rend fenntartását. A minisztertanács tudomásul vette ezt és megbízta a belügyminisztert, hogy tárgyaljon a románokkal és az antant tábornokokkal, és lépjen fel a sérelmek megszüntetése érdekében.

Az ország kettészakadt. Keleti felén a románok, nyugati felén a magyar hadsereg volt a hatalom letéteményese. Utóbbi látta el a közigazgatási funkciót is. Itt

szerveződött Horthy nemzete hadserege, a fővezérség intézménye, és a kormány részéről felállított kormánybizottságok. Egyelőre a Dunántúl mentes maradt a román megszállástól, de a franciák támogatását maguk mögött tudva a románok hamarosan a Dunántúl egy részét is megszállták.

Augusztus 15-én Horthy Miklós átveszi a magyar fegyveres erők főparancsnokságát. Délután fél ötkor Bandholtz átadott a megszállók katonai vezetőjének, Gheorghe Mărdărescu román tábornoknak egy dokumentum tervezetet. Ez nyolc kérdéssel foglalkozott:

1. Azonnal szüntessék be a rekvirálásokat, kivéve a misszió által engedélyezett övezetet, de csakis amire feltétlenül szüksége van a román hadseregnek.

2. A román főparancsnok mutassa be azt a térképet, amelyen ezek az övezetek fel vannak tüntetve. Ez egyúttal a román csapatok elhelyezését is mutatja.

3. Azonnal szolgáltassák vissza tulajdonosaiknak, amit magán személyektől elrekviráltak.

4. Szervezzék meg a magyar államtól elvett vasúti, postai és távíróvonalak visszaadását.

5. Ne rekviráljanak több épületet, ingatlant, haladéktalanul ürítsék ki az iskolákat, kollégiumokat és más hasonló épületeket.

6. Azonnal hagyjanak fel a gördülőeszközök vagy bármilyen magyar tulajdon hajón történő elszállításával, vigyenek vissza minden úton lévő vagy külső állomáson hagyott gördülőeszközt vagy magyar tulajdont.

7. Korlátozzák a köz és magánügyek felügyeletét a Misszió által megállapított szintre.

8. A román kormány legkésőbb 23-ig készítsen listát minden Magyarországról elszállított tulajdonról. Felszólították továbbá, hogy a románok ne lépjék át a Duna vonalát, és ne foglaljanak el újabb magyar területeket.

Mărdărescu erre azt válaszolta, hogy csak járőrök tévedtek át a túlsó partra. Jellemző volt a románokra, hogy teljesen figyelmen kívül hagyták a Békekonferencia felszólítását, illetve téves, hazug információkat közöltek velük. Csak ezen a napon, augusztus 16-án ismerték például el a Szövetséges Katonai Bizottságot.

Budapesten augusztus 18-án folytatódott a kormány ülése. A külügyminiszter Lovászy Márton folyamatos román előrenyomulásról számolhatott be. Álláspontja szerint meg kell egyezni a románokkal, vagy legalább el kell érni a fegyvernyugvást. Hivatkozott a román ígéretre, hogy tárgyalás esetén kivonulnak a Dunántúlról és a Tiszántúlra vonatkozóan a megállapodáshoz tartják magukat. Azzal érvelt, hogy a románok a perszonálunió esetén a magyar vármegyéket visszaadják, Erdélyt is, csak

ott román autonómiát vezetnek be. Másik érve, hogy megegyezés hiányában mindent elvisznek, a múzeumoktól kezdve az ágyúig.

A kereskedelmi miniszter óvá intett, hogy hitelt adjanak a románok ígéreteinek. Az ehhez hasonló tárgyalás csak Románia számára hasznos – mondotta – Magyarország nem tudná pozícióit visszaszerezni. A hozzászólók pedig sorolták: a románok leszerelték a MÁV gépgyárát, a Weisz Manfréd Műveket. A Dunántúlon lefegyverzik a magyar haderőt, a tiszteket pedig elviszik. (Felteszem a kérdést: hát nem volt semmi ellenállás, hagyták, hogy véghezvigyék a katonai egységek lefegyverzését Dunántúlon? Mindenki lehajtotta a fejét? megj**.** M.)

A külügyminiszter végezetül leszögezte: a kibontakozás útja csak az lehet, ha a románok kivonulása esetén az antanthoz fordulunk, hogy garantálja a rendet. A minisztertanács ülésén elhangzottakkal megegyezet az, amit Bandholtz naplójában a román hadsereg „áldásos" tevékenységéről feljegyzett: „A románok a maguk részéről belekezdtek Magyarország fosztogatásába (itt is csak rabolni tudtak meg. M.), elvittek minden gépkocsit, mozdonyt, vasúti kocsit, és más gördülőeszközt, eltulajdonították és Romániába szállították az összes megtalálható fegyvert, töltényt, hadianyagot, ezt követően pedig elkezdték megtisztítani az országot a magyar gépkocsiktól, boltfelszerelésektől, jószágoktól, ruháktól, cukortól, széntől, sótól és tulajdonképpen mindentől, ami értékkel bír. Fosztogatásaikat az követően is folytatták és folytatják, most is, hogy a Békekonferencia Legfelsőbb Tanácsa felszólította őket, hogy hagyjanak fel az effajta rekvirálásokkal. Megszállták az adminisztráció valamennyi ágazatát, az összes vasúti távíró-, telefon- és postai rendszert, s jelenleg Magyarországot teljes rémuralomba és térdre kényszerített állapotban tartják".

Augusztus 19-én a minisztertanácsban ismét két álláspont körvonalazódott. Az első szerint meg kell egyezni a románokkal, mert különben az ország vagyonának nem 30%-át viszik el, hanem 100%-át. Találó volt a kisgazda miniszter megjegyzése: „a románok minket teljesen föl akarnak ravatalozni". A második szerint a saját erőnket kell erősíteni és az antantra támaszkodni. A kormány forduljon írásban az antanthoz, hívja fel a figyelmet a helyzet tarthatatlanságára.

Ezen a napon hangzott el Horthy beszámolója is a minisztertanácsban. Szerinte az antant is tehetetlen velük szemben – azt ők is bevallották -, a románok parancsaikat figyelmen kívül hagyják.

Ami a román rekvirálásokat illeti, például csak az ő falujában 420 lovat vittek el. Jellemző, hogy időközben eladták a lovak élelmét, így azok többsége elpusztult, s csak 31 jutott el a határra. Sürgősen vissza kell rendelni a románokat – az volt Horthy végső konklúziója – egészen a Balkánig. Ismertette azt a párbeszédet, ami közte és Mărdărescu között folyt, aki rossz néven vette, hogy Horthyék a vörösök

elleni harc ürügyén szervezik újjá a magyar hadsereget. Horthy érve szerint erre azért van szükség, hogy a románok kivonulása után a rendet fenn tudják tartani. A magyar fegyveres erők mielőbbi megszervezésének kérdését, haladéktalanul az antant elé kívánták terjeszteni.

Napnál is világosabb volt ugyanis, hogy a románok nem szeretnek segítséget nyújtani, budapesti tartózkodásukat megindokolandó, a magyar rendfenntartó erők felállításához, azaz nem sietnek távozni.

A Párizsban ülésező Békekonferencia a románokat mérsékletre intette, és a megszállás felfüggesztését kérték. Mindezt táviratban hozták a román kormány tudomására. A román politikai magatartás iskola példája, hogy Brăteanu szeptember 4-én egyszerűen letagadta, hogy megkapta volna a Békekonferencia táviratát. Reagálásából az derült ki: nagyon is tisztában volt a távirat szövegével. Titokban a francia követ is bíztatta: folytassa a megszállást.

Ez végre sok volt a Békekonferencia résztvevőinek is. Mindenekelőtt azonban Frank Lian Polk – az Egyesült Államokat képviselte a Békekonferencián – és Arthur James Balfour brit külügyminiszter határozottságának köszönhető, hogy végre megszületett a Romániának szánt ultimátum. Anglia külügyminisztere világosan látta, hogy a román pénzügyminiszter tulajdonképp elszólta magát, amikor kijelentette: „a románok Budapesten szándékoznak maradni ügyeiket saját maguk, saját elképzeléseik szerint kívánják rendezni; kaptak egy sértő levelet a Békekonferenciától, melyre a legmegfelelőbb módon válaszoltak, figyelmen kívül hagyták. Románia egyáltalán nem tart a szövetségesektől, akik fenyegetéseiket úgysem tudják tényleges akciókkal alátámasztani."

A Békekonferencia négy kérdésre kért azonnali választ: hajlandó Románia

1. egy kijelölt időpontig csapatait kivonni Magyarországról
2. megszüntetni az ország kifosztását
3. az elrabolt javakat átadni a Jóvátételi Bizottságnak
4. együttműködni a szövetségesekkel a rend helyreállításában, egy felelős magyar kormány létrehozásában, amelyek megköthetik a békét

Brătianu is megírta levelét, ez 11-én érkezett meg Párizsba. Ebben azt állította: ha a románok kivonulnak, akkor Magyarországon ismét vagy a bolsevizmus, vagy a monarchia tér vissza. „A szuverén Románia – írta Brătianu – melyet szövetségesei a háború alatt elárultak és elhagyták, tiltakozik, hogy a nagyhatalmak ráerőszakolják akaratukat, és ezzel függetlenségét csorbítják". Rubinek földművelésügyi miniszter bejelentése után, mely szerint a román rekvirálások óriási kárt okoztak a mezőgazdaságnak, a minisztertanács elhatározta, hogy panasszal fordul a budapesti szövetségközi misszióhoz. Grünn János

pénzügyminiszter hozzáfűzte, hogy a románok lefoglalták Budapest állami dohányraktár készletét, és emiatt is panasszal kívánnak élni.

Bandholtz feljegyzéseiben arról is szó van, hogy több milliót érő tokaji bort foglaltak le a megszállók.

Párizsban szeptember 7-én úgy döntöttek, hogy Sir George Russel Clerk a legalkalmasabb személy, aki a szövetséges Béke bizottság képviselőjeként átadja a román kormánynak szánt jegyzéket. Clerk előtt érkezett Bukarestbe Bandholtz tábornok, a Budapesten állomásozó szövetséges katonai bizottság amerikai tagja. A román miniszterelnökkel történő találkozón Brătianu azt állította, hogy azokat a területeket, amelyeket a szövetségesek Romániának ígértek, Németország is odaígérte.

A magyarországi állapotok konszolidálása a feltétele, hogy kivonuljanak onnan – mondta Brătianu, aki egyúttal bejelentette tiltakozását, és a Nagyhatalmak erőszak tevésének minősítette, amelyek országa függetlenségét csorbítják, hogy a román-magyar határ megvonásánál nem ismerték el a bukaresti szerződést és a Gyulafehérvári Nemzetgyűlés határozatát 1918. december 1-én. Gyulafehérváron kb. 1000 erdélyi román nagygyűlés keretében kimondta Erdély ás Románia egyesülését, még a béketárgyalások előtt, hogy Bánátot kettéosztották, s hogy a kisebbségi jogokat biztosító cikkely aláírását kötelezővé tették Románia számára is. Románia Békés megyében is jelentős területeket követelt, Makót és vidékét, magyar lakosságát, létét figyelmen kívül hagyva. Brătianu szerint a Debrecen környékén élő románság kiegyenlítené elvesztésüket. Az osztrák békeszerződés aláírását tehát kerek perec megtagadta. Arra is emlékeztetett, hogy a háború véget ért, de Románia azóta is harcban áll a kommunistákkal – tehát további áldozatokat hoz a békéért. Egyenesen románellenes magatartásnak minősítette, hogy a Békekonferencia a hadianyag-szállításokat megszüntette.

Clerk szeptember 10-én távozott Bukarestből, azon a napon, amikor Saint Germainben aláírták a békét a területileg megkisebbedett Ausztriával. Budapesten ezen a napon, a minisztertanácsban a hadügyminiszter emelkedett szólásra és előadta, hogy magához kérette a román vezérkari főnök és megkérdezte tőle, hogy mennyi idő alatt tudja a kivonulásuk után a rend fenntartását átvenni. E kérdéssel azt az alaptalan reményt keltette, hogy készek hamarosan elhagyni a magyar fővárost. A válasz: Dunántúlon azonnal, Szombathelyen Lehár ezredesnek 10000 embere van, akik a románokat kivonulásuk után 1-órával követni tudják az előrenyomulásban, Budapesten a karhatalom szervezéséről szóló plakát megjelenése után 14 nappal.

Ernst Charles Troubridge brit tengernagy, aki Gorton mellett Horthy egyik fő támogatója volt, felajánlotta, hogy tartja a hidakat és Bajáról monitorokon felhozza a magyar csapatokat, akiket 2 angol, és két francia ezred támogatna. A

hadügyminiszter 30 ezer fegyvert kért az antanttól. Kijelentette, hogy 30 főnyi karhatalmat szervez, és 8 ezren teljesítenek állandó szolgálatot. Itt is elhangzott, hogy a románok 150 millió korona fehérpénz átváltását követelik a magyar kormánytól. Ez nemcsak a sarc újabb formája volt, hanem a kék es fehér pénz átváltása a meggazdagodás egy új lehetősége a megszállók számára. A budapesti Misszióban szeptember 10-én immáron sokadszor került terítékre a magyar hadifoglyok ügye. (Több mint 20000-en tartózkodtak, különböző, románok által felállított táborokban). Bandholtz, hogy felhívja a Legfelső Tanács figyelmét a helyzet komolyságára, a következő tartalmú táviratot fogalmazta meg és küldte el Párizsba:

„Amennyiben nem sikerül valamiféle kormányt létrehozni, amelyet az Antant elismer, a helyzet a tél közeledtével egyre nagyobb sebességgel romlik. A katonai Misszió nem viheti keresztül terveit a magyar csendőrség és rendőrség újjászervezésére, a magyar hadifoglyok szabadon bocsátására és a Magyarországról való kivonulásra vonatkozóan egy olyan kormánnyal, amelynek nincsen tekintélye… a románok végett nem érően fenntartják a megszállást és az ezt kísérő fosztogatást… Javasoljuk, hogy vagy ismerjék el a Friedrich – kabinetet, vagy adjanak explicit instrukciókat azt illetően, hogy mit fognak elismerni”.

A távirat három tényről árulkodik kérlelhetetlenül: 1. a megszállók magatartása semmit nem változott; 2. Magyarország, közelebbről Budapest népe a kétségbeesés és kilátástalanság határához érkezett; 3. **az antant mindezt** hetek óta tétlenül nézi. Bandholtz tehát nem is titkolta, hogy nagy felelősség terheli az antantot.

Budapesten az elkövetkező napokban a Misszió ezúttal tudomásul kellett vegye, hogy a román katonák a tűzoltó készülékeket szerelik le és viszik el. Párizsban a Békekonferencián Clerk-nek a bukaresti tapasztalatait összefoglaló táviratát tárgyalták meg, amiből az derül ki, hogy naivan először kézpénznek vette Brătianu ígéretét. Ennek megfelelően tájékoztatott, aminek a hadianyag szállítások kilátásba helyezése lett az eredménye.

Nem telt bele sok idő, míg a napnál is világosabb lett: Clerk az ígéreteken kívül dolgavégezetlenül tért vissza Bukarestből, s ha ezen okulva nem következik erélyesebb fellépés, akkor csak az idő telik és végső soron ez a román háborús céloknak kedvez. Valóban: még másfél hónapnak kellett eltelni, hogy komoly szankciókat helyezzenek kilátásba, ami rendkívül fájdalmasan érintette Romániát.

Szeptember 26-án a kortárs Agost Péter írta naplójába, hogy a román (és olasz) tisztek szívesen kísérnek bevásárlókat Romániába és Olaszországba ahonnan hatalmas mennyiségű áruval térnek vissza és maguk is részt vettek az árusításban.

Valami azért csak történt. A Vezérkari Főnökség szeptember 29-iki napi jelentése szerint a románok megkezdték a Dunántúl kiürítését, pontosabban Székesfehérvárról és Veszprémről volt szó, ahol már csak a gyalogság és a lovasság egy része maradt. Győrben is minden jel arra mutatott, hogy távozni készülnek. Természetesen nem ment el üres kézzel. Siófokra, a Fővezérségnek szóló napi jelentés szerint eddig 40-45 felmálházott szekeret vittek el és 150-200 lovat és 200 szarvasmarhát hajtottak el.

Október 1-én a magyar fővárosba visszatérve Clerk azt kellett tapasztalja, hogy folytatódik a rekvirálás. A hónap közepéig Szolnoknál 8877, Csongrádnál 9391 teli vagon hagyta el az országot és a románok ígéretükkel ellentétben szabotálták a magyar csendőrség és rendőrség szervezését, amely hívatott lett volna felváltani a románokat, és a rendet biztosítani, annak ellenére, hogy szeptember 19-én Diamandy és Mărdărescu 10 ezres nagyságrendű rendőrség felállításába egyezett bele. A megszállás további fenntartását azzal indokolták, hogy a dunántúli fehérterror Budapestre, majd az egész országra kiterjedne, ha ők nem lennének.

Diamandy, aki szerint a reakciós Fredrich-kormány nem fogja átadni a hatalmat a koalíciós kormánynak, a rekvirálásokat ismét teljesen jogszerűnek nevezte, arra való hivatkozással, hogy minden gyár és üzem termelt hadianyagot. Ha közelebbről megnézzük, ez a kormány sem volt reakciósabb a többinél, mindössze ennek a hangsúlyozása állt a románok érdekében. Párizsban az antant-körök vették át ezen minősítés, ellentétben a Budapesten lévő Misszióval.

Október 5-én délután 6 órakor a Nemzeti Múzeumnál megjelent Şerbescu tábornok 14 kamionnal és egy román különítménnyel, hogy elszállítsák a Múzeumnak az Erdélyre vonatkozó anyagát, mondván: Erdély már az övék, őket illeti meg minden rá vonatkozó kincs, érték, könyv. A helyzetet illetve a múzeum műkincseit Bandholtz mentette meg, aki lepecsételte a raktárt a Misszió nevében.

A Béketanácsban október 10-én tárgyalták meg Clerk írásbeli tájékoztatását. A románokban nem lehet megbízni – húzta alá nyomatékkal. Túlzásnak nevezte viszont a magyarországi reakcióról és a fehérterrorról szóló híreszteléseket. Diamandy-val szemben a szövetséges tábornokoknak az volt a véleménye, hogy a kormány rendet tud tartani akkor is, ha a románok kivonulnak.

Clerk, aki egy koalíciós kormányalakítás nemzetközi támogatására is érkezett Magyarországra, s aki keresztény-nemzeti koalícióban gondolkodott és abban, hogy a román hadsereget majd Horthy nemzeti hadserege váltja fel, természetesen különböző politikai körökben tájékozódva. Véleménye szerint egy átalakított Friedrich-kormány alkalmas lenne a magyar kormány előtt álló feladatok teljesítésére, de felvetette annak a lehetőségét is, hogy összehívják az alsó és felsőházat a választások kiírására. Október 12-én a legfelsőbb Tanács ezután két

jegyzéket intézett, egyet a román – ezt Clerk és Berthelot dogozták ki – és egyet a magyar kormányhoz. A románnak szóló öt lényeges kérdéssel foglalkozott: 1. A békekonferencia túlzottnak minősítette az újabb területi követeléseket, amelyet a románok Magyarországgal szemben támasztottak; 2. ragaszkodnak ahhoz, hogy Románia aláírja a kisebbségi szerződést; 3. közös bizottság tegye vizsgálata tárgyául a rekvirálásokat. Ezzel kapcsolatos volt az a javaslat, hogy 4. a jogtalanul elszállított javakat adják vissza; 5. támogassák az új koalíciós kormány megalakulását, megalakítását, a magyar rendőrség és csendőrség létrehozását és ezzel egy időben hagyják el, Magyarországot.

A Magyarországnak szánt jegyzék a Friedrich-kormány kibővítését vagy új koalíciós kormány alakítását javasolta, amely alkalmas a szövetségesek által kijelölt határokon belül a rendet biztosítani, a választások megtartására és a békeszerződés aláírására – ez tehát újat nem tartalmazott. Annál bonyolultabb volt az a kérdés, hogy milyen formában adják át a jegyzéket. Az írásos jegyzék ugyanis a kormány elismerése és a belügyekbe való beavatkozás bizonyítéka lett volna. Ekképpen a szóbeli jegyzék mellett döntöttek, ami a személyt illeti, a Békekonferencia, pontosabban Anglia számára, a francia befolyás ellensúlyozására ismét Clerk bizonyult a legalkalmasabbnak. Erről Clerk távolléte miatt egyelőre elvi döntés született.

Károly, román trónörökös, akinek ezrede Budapest kőrnyékén állomásozott, este a város főparancsnokának Moşoiunak a vendége volt, ahol a magyarországi belpolitika iránt mutatott nagy érdeklődést. Ebből világosan kitetszik: nem tett le arról, hogy elfoglalja a magyar trónt.

A Misszió október 13-i reggeli ülésén drámai beszámoló hangzott el a főváros helyzetéről, ahol a szeptemberi élelmiszer mennyiséget harmadára csökkentették a románok, a román parancsnok nem engedélyezte az élelmiszer biztosnak, hogy a kb. 600000 lakosú peremkerületeket ellássa. Végezetül: olyan mértékben fosztották ki az országot, ami a szállítási eszközöket illeti, hogy gyakorlatilag az élelmiszer és az üzemanyag szállítás lehetetlenné vált.

Időközben Budapesten más téren is tovább szigorodtak a megszállás körülményei. A román tisztek több fővárosi magánlakásban lakrészeket foglaltak le maguknak. Moşoiu október 14-én tette közzé Budapest román királyi csapatok parancsnoka minőségében, hogy „az engedélyezett gyűléseken a felvállalt kötelezettségek nem teljesítése végett minden eddig már engedélyezett gyűlésekhez az engedélyt ezennel visszavonom”. A gyülekezési és gyűlés tilalmat október 27-én vonták vissza.

Mindez még mindig nem volt elég. A román vezérkari főnök azt követelte a magyar hadügyminisztertől, hogy délig adjon át neki 1250000 koronát, ellenkező esetben teljesen beszünteti a főváros élelmezését.

A vita a Békekonferencián folytatódott a magyarországi helyzetről. Az október 16-iki ülést a Misszió újabb tájékoztatója határozta meg, mely szerint a rekvirálásokat tovább folytatják a románok. Már sokszor, ez alkalommal is elhangzott, hogy ez is szükségessé teszi mielőbbi távozásukat. Ismét ütközött az antantban meglévő két vélemény: Stephen Jean Marie Pichon volt francia külügyminiszter azt állította, hogy ha a románok kivonulnak, felborul a rend; Polk pedig azt, hogy nem kell megvárni a román megszállóknak az új magyar kormány megalakítását. Az is szóba került, hogy a románok – ígéretükkel ellentétben – nem adták át a 10000 fegyvert a magyar csendőrségnek.

A román megszállókat, amikor lassan eljött a távozás ideje, egyáltalán nem érdekelte milyen emlékeket hagynak magukról Budapest népében. A vezérkari főnökségnek szóló jelentés szerint, a József pályaudvarról útnak indított román csapatok az elutazásuk előtt az összes kocsikat és a rak tárat feltörték.

A minisztertanács október 21-én a következő kérdéseket tárgyalta: a haderő csökkentésével fölöslegessé vált épületek átengedése a polgári lakosságnak, kormánybiztos és helyettes kinevezése az Osztrák-Magyar Bankhoz, a román-magyar gazdasági kapcsolatok intézésére hivatalnok kinevezése.

Október 23-án Clerk újból megérkezett Budapestre, ezúttal a szövetséges Hatalmak megbízottjaként, azzal a céllal, hogy támogassa egy koalíciós kormány megalakítását. Tájékozódása után hivatalosan is megállapította, hogy a helyzet augusztus óta romlott. Elismerte, hogy antiszemita hangulat uralkodik, és a jobboldal erőteljesen szervezkedik, de szerinte az új kormányban épp ezekre kell nagyobb befolyást biztosítani, Horthyval együtt. Horthy alkalmasságához nem fért kétség tehát az antant szemében.

A hadügyminiszter Siófokra, a fővezérségre küldött október 24-iki távirata, rendkívül bizakodó hangvételű. Ebben ugyanis az áll, hogy az antant a románokat rövidesen Budapest elhagyására kényszeríti. A napi rendőrségi jelentés a lakossági bejelentés alapján arról számolhatott be, hogy a biztosító intézeteknél mindennaposak a betörések, amelyeket a románok követnek el.

A román csapatok a következő napokban a teljes felbomlás állapotában voltak. Egy részük polgári ruhában szökésben, más részük továbbra is fosztogatott. Így Rákospalotán is tovább folyik a kíméletlen rekvirálás – állapították meg a Magyar Nemzeti Hadsereg Fővezérségén.

A Misszió október 31-én határozott hangú levelet intézett Holban-hoz, a hadifogolytáborban uralkodó viszonyok miatt. Kérték, hogy helyezzen szabadlábra

minden 18-évnél fiatalabb és minden 60-évnél idősebb személyt, lássa el a foglyokat megfelelő élelemmel és biztosítsa orvosi ellátásukat is. Kiderült az is, hogy a foglyok látogatóit a román őrök bántalmazták.

November 2-án végre megérkezett a román válasz a Béketanács október 12-iki jegyzékére, melyben a legnagyobb készséggel ígértek meg mindent: együttműködnek a szövetségesekkel, hozzájárulnak a rekvirálások felülvizsgálásához, visszavonulnak a Tisza vonaláig, a magyar csendőrséget és rendőrséget megfelelő fegyverrel látják el. Sőt. A válaszjegyzékben azt állították, hogy már ellátták a magyar rendőrséget és csendőrséget megfelelő fegyverrel és hadianyaggal és november 10-ével kezdődően hozzákezdenek a kiürítéshez. Ezt megerősítette a budapesti antant misszió Párizsba küldött távirata is. Hozzájárulásukat adták ahhoz, hogy a szövetséges Katonai Misszió, a helyszínen – in situ – lefolytassa a vizsgálatát a román rekvirálásokkal kapcsolatban, illetve, hogy ellenőrizze Szolnokon és Csongrádon áthaladó szerelvényeket.

A békekonferencia ülésén november 3-án ismételten megállapíthatták – Clerk jelentése alapján is – hogy a románok figyelmen kívül hagyták a konferencia jegyzékeit, sőt félrevezették a Béketanácsot. Egy francia jelentés a magyarországi helyzetről – nem minden szándék nélkül – épp a jobboldali veszéllyel, Horthy katonai diktatúrájával és revansista szándékával nógatott, s azzal, hogy a rendet (és a rablást, szerző megj.) csak a románok tartják fenn mindezekkel szemben.

A Békekonferencia tanácsának ülésén Polk tehát joggal állapította meg, hogy három hónapja sem a magyarországi helyzet nem változott, sem a szükséges megoldásban nem tudtak megegyezni. Clerk aki november 5-én találkozott az ellenzéki pártok képviselőivel és Horthyval, akik hozzájárultak Horthy bevonulásához, táviratában a románok mielőbbi kivonulását javasolta, s azt, hogy Horthy ebben, az esetben képes a rend helyreállítására. Olyan koalíciós kormányt javasolt, amelyben a Keresztény Nemzeti Párté a vezető szerep, és felemlegette a románok magyarellenes atrocitásait Erdélyben. Ennek, valamint a francia vélemény alapján Berthelot a következőket javasolta:

1. Magyarországra helyezzenek át szövetséges haderőket.
2. ezek megjelenése után a románok vonuljanak ki.
3. mondjon le a Friedrich-kormány
4. alakítsanak olyan demokratikus kormányt, amelyik megrendezi a választásokat.

Clerk a legnagyobb határozottsággal utasította el, hogy Budapestet a románok után szövetséges, tehát cseh-szlovák és jugoszláv csapatok szállják meg.

Nehéz volt bevallani a románoknak, hogy a budapesti intermezzónak vége. Az erdélyi csapatok parancsnoksága november 4-én a következő tartalmú közleményt tette közzé: „A közönség körében tendenciózus híreket terjesztenek

arról, hogy a régi királyság kebelében felmerült mozgalmak következtében a román hadsereg kivonul Budapestről.

Ezeket a hamis híreket a leghatározottabban megcáfoljuk. Ezek csakis rosszhiszemű emberektől eredhetnek, akik nem ismerik a román nép józanságát, amely a legnehezebb időkben és a legsúlyosabb megpróbáltatások között is egységesnek, emelkedettnek és megfontoltnak mutatkozott".

Néhány napra rá, november 11-én azonban „Kiáltvány" hozta Budapest lakosságának tudomására, hogy a román hadsereg kivonul.

„A román hadsereg visszavonul, Budapestet kiüríti. Mielőtt elhagyja Magyarország fővárosát, Románia kötelességének tartja újból kijelenteni, hogy katonai akciójában, amit a tiszai támadás tett indokolttá, más nem vezérelte, mint csupán a jogos védelem és katonai érdekek. Az elnyomatásnak vagy a megtorlásnak minden gondolata távol állt tőle. A román hadsereg mindig arra törekedett, hogy a csapatoknak Magyarországon való jelenléte a lakosságnak a lehető legkevesebb mértékben legyen terhére, és semmit el nem mulasztott a tekintetben, hogy a szenvedő lakosság sorsán segítsen.

Azon érzéssel, hogy humánus kötelességet teljesített és jogait gyakorolta, a román hadsereg még egyszer kijelenti, hogy Magyarország belügyeit mindeddig úgy kezelte, mint saját jogkörét a magyar népnek, amelynek kívánsága, hogy a nyugalom helyreálljon, elkerülve mindennemű politikai, társadalmi vagy felekezeti üldözést. Ezek a feltételei egy tartós kormányzásnak, amely a magyar nép akaratát van hívatva kifejezni, hogy lehetővé tegye a múlt sebeinek gyógyulását és létrehozta a békekötést, amit Románia és szövetségesei kívánnak.

A román hadsereg köszöni a főváros lakosságának korrekt viselkedését, amely a megszállás egész ideje alatt tanúsított".

A román csapatok főparancsnoka, Mărdărescu tábornok

A kormány megbízottja, Diamandy miniszter

Ami Budapest román megszállását illeti, Románia történetének dicső haditetteként tartják számon. Ezen túl egyfajta örökségnek, követendő örökségnek. Erről így vall Gheorghe I. Brătianu 1940-ben:"… a magyarországi hadművelet, annak tetőpontjával Budapest megszállásával évszázadok szenvedéseinek és fájdalmának ragyogó megkoronázása volt. Másfelől, ami az utóbbi időben a szemünk láttán lejátszódik, az egyre hangsúlyosabb aktualitást ad az eseménynek".

A román megszállás okozta károkat a Központi Statisztikai Hivatal által összeállított adatokból ismertek. Ennek összege mintegy 30 milliárd korona volt. (1 korona 1919 augusztusában 1268 svájci frank volt). Ebbe beletartoznak, az össztermelést, ipart, forgalmi életet, a közgazdaságot, vasutat, postát, távírdát,

katonai kincstárat, csendőrséget ért tényleges károk. Ugyanezen forrás szerint 647 ember vesztette életét, nem harci cselekményekben.

Az 1924. március 14-én Genfben kötött egyezmény szerint, mely Magyarországnak 200 millió kölcsönt biztosított, a magyar állam lemondott az egyéves román megszállás által okozott károk érvényesítésének a békeszerződés 18 paragrafusában biztosított jogáról.

* * *

„**A magyar főváros román megszállásán”** kívül sokan voltak, akik nagy figyelemmel kísérték a magyarság sorsának alakulását az első világháború befejezése után Erdélyben, és tapasztalataikat papírra is vetették. A nyugati szerzőkről nem lehet azt feltételezni, hogy elfogultak lettek volna, és eltúlozták a magyarokat ért sérelmeket. A huszadik század első negyedében Erdély román fennhatósága alatt visszatért a középkorra jellemző nyilvános botozás, deresre húzás. Louis Cornish a magyar kisebbség helyzetéről a román kormánynak átnyújtott memorandumában több (szám szerint 25) román atrocitást sorol fel. A könyvben párhuzamosan közli a román kormánynak ezekre a vádakra adott hivatalos cáfolatát is. A református presbiteri világszövetség keleti bizottságának jelentésében olvashatjuk a következőket: „Meggyőződtünk róla, hogy durva erőszakosságok egész sora jellemezte a most már átengedett magyar terület megszállását és közigazgatását, hogy a faji bosszúérzet elnézte és elősegítette egy felháborító terrorisztikus elkövette sérelmeket, erőszakoskodásokat, kegyetlenkedéseket és jogfosztásokat, melynek áldozatul előszeretettel választották hitközségeinket és lelkészeinket nem azért, mert protestánsok, hanem mert származásuknál és iskoláztatásuknál fogva magyarok, és mint ilyenek a politikai elégedetlenek született vezéreinek tekintettnek. Lelkészek és köztisztviselők, kiket kihallgattunk, csoportostul lettek megbotozva, bebörtönözve, vagy erőszakkal, vagy halállal fenyegetve. Egyeseket hónapokon át tartanak börtönben anélkül, hogy bírói ítélet értelmében, vagy legalább törvényesen emelt vádak alapján cselekednének.”. Bandoltz többször említi Magyarországnak a románok által történt kifosztását.

A Szolnokra küldött Borrow őrnagy jelentése szerint a románok szeptember közepéig átvittek a Tiszán 684 mozdonyt, 231 szalon és Pullman kocsit, 946 személykocsit, 2900 teherkocsit, 1300 vagon búzát és állatot, 1300 vagon lőszert, 298 ágyút, 43 autót, 56 repülőgépet, 1400 tankkocsit, 2000 vagon vasúti anyagot és mezőgazdasági gépet, 1435 vagon hadianyagot és 4350 ismeretlen tartalmú vagont.

Munro dr. (British Food Commission) és Brunier svájci kapitány (International Red Cross) ellenőrző körúton voltak a románok által megszállt következő városokban: Hatvan, Gyöngyös, Miskolc, Sátoraljaújhely, Nyíregyháza, Debrecen, Szolnok, Nagyvárad, Békéscsaba, Gyula, Arad, Temesvár, Szeged. Ők jelentik a következőket: „Minden a románok által megszállt városban olyan elnyomást találtunk, amely az életet teljesen elviselhetetlenné teszi. A gyilkosságok napirenden vannak, gyerekeket és nőket megvesszőznek, egyeseket vizsgálat nélkül bebörtönöznek, ok nélkül letartóztatnak, a magántulajdont rekvirálás címén ellopják."

Néhány adat a románok által elvitt értékekről. Hatmilliárd értéket vittek el a románok Magyarországról. A Dunántúlról 5 millió 128 ezer aranykorona élelmiszert, 27.465.000 a.K. állat, 21.179.000 a.K. tenyészállat, 4.377.781 a.K. takarmányt – elvitték a MÁV mozdony és kocsiparkját, a posta üzemberendezését az anyagraktárral. Járműteleppel s mozgópostájával és a telefonközponttal. Leszerelték az összes gyárat és raktárakat és elvitték az egész hadifelszerelést.

A román rendőrség megengedte az erkölcstelenkedéseket Magyar temetőkben. Az érdekesség kedvéért megjegyzendő, hogy 1927. január 10-én a román katonaságnak drótra lévén szüksége kobzási parancsot adtak ki Thomas kerítésének a lebontására. Amikor Thomas erre panaszt tett, bocsánatot kértek tőle mondván, hogy mindez azért történhetett, mert azt hitték róla, hogy kisebbségi. A szerző, Thomas a későbbiekben is figyelemmel kísérte a romániai magyarság sorsát. Könyvének 305. oldalán található, amit a Glas Românesc 1936. nov. 12-i számában olvasott, hogy ti. „a románok" Szent Bertalan éjszakát ígérnek a magyaroknak s majd akkor „az olaszok eljöhetnek összeszedni a magyarok holttesteit Erdély földjén". A következőkben **a 48-as sérelmekhez hasonlóan felsorolás következik, amelyben néhány kiemelt esettel foglalkoznak:**

Abrudbánya: Az unitárius és presbiteri egyház lelkészeit együtt csukták be, mert nem húzatták meg a harangokat a románoknak Budapestre történt bevonulásakor.

Alsórákos: Az unitárius kántort megverték, mert ellen állt rekviráló katonáknak öltözött román parasztoknak.

Alsósófalva: Három embert megöltek

Arad: 1921 novemberében egy sztrájk alkalmával a rendőrségre bevitt 14-15 éves munkáslányokkal leírhatatlan módon erőszakoskodtak. Kossuth szobrát lerombolták

Atyha: Négy embert megöltek.

Árkos: Több embert megvertek, mert azt a hírt terjesztették, hogy a románok Nagyváradot kiürítették.

Bácsfalu: Egy Bálint Vilmos nevű egyén a román börtöntől való félelmében felakasztotta magát.

Borossebes: Nagypénteken a románok váratlanul megjelentek Borossebesen és 250 magyar katonát foglyul ejtettek. Ezeket kifosztották, levetkőztették és bajonettekkel halálra szurkálták, de vigyáztak arra, hogy kínlódásuk minél tovább tartson.

Bölön: A sorozás alatt több magyar fiút félholtra vertek 1920-ban.

Brassó: A millenáris emlékművet 1916-ban felrobbantották.

Budapest: A románok azzal, hogy a Nemzeti Múzeum kincseinek egy része Erdélyt illeti, október 6-án 14 autóval megjelentek a Múzeum előtt. A tábornoki tanács erről értesülve, Bandholtz tábornok lement a rablást megakadályozandó, lepecsételte a kapukat.

Budapest: A románok október 10-én a Schmitt és Társai cégtől elvitték a gépeket és így 2000 munkás munka nélkül maradt. Sok hasonló eset történt még – teszi hozzá Bandholtz.

Budapest: Az I. számú katonai kórházból kikergették a betegeket, csak 57-et hagytak meg, kiket nem lehet elszállítani.

Budapest: A Központi Egészségügyi Raktárt teljesen kifosztották.

Budapest: A Leszámítoló Bank közraktáraiból 2400 kocsirakomány rekvirált holmit vittek el.

Budapest: A főposta központi raktára előtt hét megrakott szekeret talált Bandholtz. Kettő cipővel, öt pedig pokrócokkal és szőnyegekkel volt megrakva.

Bukarest: Az egyik moziban megvertek egy magyar újságírót, mert magyarul beszélt – jelenti a Curentul.

Csatád: Lenau szobrát megrongálták.

Csegez: Az unitárius kántort puskatussal elverték, mert gyanú volt rá, hogy puskát rejteget. 8-10 másik embert pedig megkorbácsoltak.

Csegez: Bartók András lelkészt, mert nem köszönt a csendőrnek, több órára becsukták.

Csíkmádéfalva: Bíró Ferenc plébános a cenzúra által engedélyezett újságban olvasta, hogy szabad magyar zászlót kitűzni és a magyar himnuszt énekelni. Mikor ezt megtette, a csendőrök félholtra verték és Szebenbe vitték.

Csíkszentgyörgy: Wagner kereskedelmi utazót, mert nem köszönt a csendőröknek, megverték és három napra bezárták.

Etéd: 22 embert meggyilkoltak a románok.

Etéd: 1919 márciusában a román csendőrök magyar asszonyokra és gyermekekre lövöldöztek.

Felsőrákos: Két ember belehalt a verésbe. Egyiket azért verték meg, mert lopással vádolták, a másikat pedig, mert fegyver alkatrészt találtak nála.

Felsősófalva: Négy embert meggyilkoltak.

Gyergyószentmiklós: Tódor Veronika cselédlányt Netoteanu rendőrkapitány véresre verte és erőszakot követett el rajta. A leány öngyilkos lett.

Hodgya: A román csendőrök összetörték a falu valamennyi népművészeti emlékét és alkotását.

Homoródkarácsonyfalva: Barabás Dénest az unitárius konzisztórium tagját a mezőn, ahol senki sem látta, megverték, majd elengedték. Ezt minden ok nélkül követték el.

Homoródszentmárton: Zoltán Sándor tiszteletest, mert egy beszédében egyetlen mondatot mondott, a kormány ellen, egy hétre becsukták Kolozsvárott, majd tárgyalás nélkül elengedték, de csendőri felügyelet alá helyezték.

Homoródszentpál: A lelkészt, Ürmösi Józsefet négy napra becsukták. Okát sohasem tudta meg.

Ikland: az unitárius kongregáció egyik tagját megverték, mert nem adott szállást egy csendőrnek. (Drummond 10.1.)

Izsó: Az unitárius egyház kurátora szilvapálinkát főzött, s nem fizette meg ennek adóját. A csendőrök felfedezték és két liter pálinkát megitattak vele. A kurátor rövidesen belehalt.

Kénos: Egy embert megvertek, mert magyarul szólt egy román katonához.

Kézdivásárhely: Egy embert, kit már hatszor vagy hétszer jelentettek fel erőszakoskodásért, de mindannyiszor eredménytelenül, egy tehetetlen 10 éves fiú fejét beverte, testét összezúzta, haldokló állapotban hagyta a helyszínen.

Kisborosnyó: Két földbirtokost megöltek.

Kissolymos: Pünkösd vasárnap az istentisztelet után a csendőrök a tömeget szétszórták, és az utcán több fiatalembert megvertek.

Kobátfalva: Négy gazdát megöltek.

Kolozsvár: Vermes Teréz nyolc éves kislányt véresre verték, mert piros-fehér-zöld színű virágokból kötött csokrot.

Kolozsvár: Báró Bánffy Kolozsvár környéki birtokost és feleségét súlyosan bántalmazták. Az ügy a Népszövetség elé került, ahol eltussolták.

Kolozsvár: Stenczel Lajos brassói adminisztrátort az utcán elfogták s minden ok nélkül bekísérték a rendőrszobába. Itt levetkőztették, megverték, és egy tömegbörtönbe dobták, majd másnap elengedték.

Kolozsvár: Az utcán megvertek három cselédlányt, mert az egyiknek piros szalagja, a másiknak fehér blúza, a harmadiknak pedig zöld szoknyája volt.

Kolozsvár: Megrongálták, vagy elpusztították a következő szobrokat: „Őrszem a Kárpátokon”, Ferenc József, Katona József, Döbrentei Gábor, Wesselényi Miklós, Jósika Miklós, és Mátyás szobrának mellékalakjait.

Korond: 18 embert megöltek.

Lupény: Lajos Balázs segédlelkészt éjszaka román katonák felzavarták, kivitték a Zsil völgyébe a jéghideg vízbe kényszeríttették, vaktöltésekkel lövöldöztek utána. A másik parton egy ágynélküli hideg szobában magára hagyták.

Máramarossziget: 1920-ban elpusztították a honvéd emlékművet.

Marosvásárhely: 1919-ben elpusztították, vagy megrongálták a következő szobrokat: Bem, Kossuth, Bocskay, Rákóczi, Honvéd, Szabadság.

Nagyenyed: Egy perben tartott vizsgálat folyamán 1919 áprilisában több mint 20 embert megvertek.

Nagykároly: Kossuth szobrát ledöntötték.

Nagyoklós: Geller Áront két román csendőr meggyilkolta és kirabolta.

Nagyszalonta: 1919 májusában Kossuth szobrát elpusztították.

Nagyvárad: 1920 áprilisában Vajszlovics kereskedőt, mert expatriáló magyaroknak szállást adott, agyonverték.

Nagyvárad: 1927. dec. 11-12-én a diáktüntetések során, melyben 6000 diák vett részt, átmentek a magyar határon, s ott egy zászlót leszakítottak. A New York Herald jelentése szerint ugyanekkor megöltek több magyart, köztük egy gyermeket is.

Nyárádszereda: Bocskay szobrára a csendőrök célba lőttek.

Nyomát: 12 embert, mert nem akartak tanúskodni a lelkész ellen, négy óra hosszat kukoricaszemekre térdepeltették őket. Közben az egyik fülét úgy megütötték, hogy megszakadt a dobhártyája.

Oroszhegy: 17 embert megöltek.

Parajd: 37 férfit és 7 nőt megöltek, 20-at pedig elhurcoltak.

Sepsiköröspatak: Székely Kálmán lelkészt becsukták, majd egy hónapi fogva tartás után még egy hónapra elítélték, 1000 koronára büntették, mert inasa puskát rejtegetett.

Sepsiszentgyörgy: Az unitárius egyház kántorát és még egy férfit becsuktak, a himnusz énekléséért.

Sepsiszentgyörgy: Kovács Kálmán ügyvédet becsukták, mert nem tett esküt a királynak; éjszaka megverték és két nap múlva tárgyalás nélkül elbocsátották.

Siklód: 11 embert megöltek.

Siménfalva: 2 férfit és 2 nőt megöltek.

Sinfalva: 1933-ban a románok tüntetések során több házat elpusztítottak és több magyart megsebesítettek.

Szatmárnémeti: 1921: Kölcsey szobrát ledöntötték.

Székelyudvarhely: A székelyszobrot és az ezredéves emlékművet elpusztították.

Székelyderzs: A tanítót és a kongregáció három presbiterét becsukták, a kormány elleni izgatás címén és el sem engedték őket Drummondék ott-tartózkodásáig. Az egész mindenféle tárgyalás nélkül történt.

Székelykál: Mátyás Ferencet a csendőrök megkardlapozták.

Székelykeresztur: Az unitárius egyház zsinatát 1934. szeptember 3-án szuronyos csendőrök durván szétszórták.

Székelykeresztur: Az unitárius kollégium tanítóját és több tanítványát letartóztatták, mert az iskolában a háborút Romániára kedvezőtlenül tárgyalták.

Szentgerice: Gál Gábort az unitárius kongregáció pénztárosát 1919. február 21-én megölte egy tiszt. Gál azzal vádolt egy katonát, hogy ellopott egy pénztárcát. A katona tagadta, de a vizsgálat folyamán Gál megtalálta nála, mire a tiszt haragjában agyonlőtte a pénztárost.

Telekfalva: A népművészeti alkotásokat összetörték.

Tordátfalva: Öt gazdát megöltek.

Vargyas: Egy embert megkorbácsoltak, mert nem köszönt a csendőröknek.

Végvár: A Nikolényi postáskisasszonyokat a házkutatást végző detektívek mezítelenre vetkőztették.

Zalán: Két katonaköteles férfit megöltek.

Zilah: Laczkó Györgyöt és Albertet a börtönben megkínozták.

Zsombolya: Kossuth szobrát dinamittal felrobbantották.

* * *

„**A román kiugrás után”** Dél-Erdélyben a magyarokat törvényen kívül helyezték. Kényszerlakhelyet jelöltek ki számukra, elkobozták a rádiót és a gépkocsit. Kb. 50-60.000-ren kerültek internálótáborba, amelyek még több mint egy évig működtek. Kirívó eset volt Kacsó Sándor íróé, 1944 végén, aki kb. 2.000 magyarral együtt a Tîrgu Jiu-i internálótáborba került. Itt a többiekhez képest – lásd a hídvégi és földvári „haláltábort”, ahová az Észak-Erdélyből novemberben kiparancsolt román közigazgatás képviselői és a hatóságok hurcolták magukkal visszavonulóban a székelyföldi és erdélyi katonakorú férfiakat, kb. 40.000 embert – a két kormány közötti megállapodás alapján viszonylag elfogadható állapotok uralkodtak. Az MNSZ szervezetein keresztül a családtagok pénzt és ruhát küldhettek hozzátartozóiknak. A magyar lapok több drámai beszámolót közöltek a

tapasztaltakról. Az MNSZ napilapja, a **Szabad Szó** cikksorozatát Varga Péter „**Levél a munkatáborból**” november 14.-i írása vezette be: Ótelek, Majlátfalva földművesei internálása ellen szólalt fel, kiket Livezény, Sárkány, Craiova, Mănăstirea, Dealul táboraiba hurcoltak. Ezen kívül Királyhegyen 12.000 magyar volt bezárva: Roşiorii de Vede-ben 1.200, Brassóban 10.000, Földváron 1.000, Hídvégen 2.000 internált volt. Újabb 15.000 ember dolgozott a Gyéres-Kolozsvár vasútvonalon. Méliusz József szerint 50-60.000 magyart zártak internáló- és munkatáborba – a **Scânteia** 1945 januárjában szintén elismerte, hogy ezekben 80 százalékban magyarok voltak. A következő alapelvek szerint történtek a behívások a hatóságok részéről: 1) románok, cigányok, oroszok = 2 hónapra, 2) szerbek, szlovákok, zsidók = 4 hónapra, 3) magyarok, bolgárok = meghatározatlan időtartamra. A Népi Egység december 16.-i száma a **Scânteia-ra** hivatkozva írta: Gheorghiu-Dej felháborodva tapasztalta regáti útja alkalmával, hogy a magyarokkal miként bánnak a munkatáborokban. 1945. február 11-én ismét a Népi Egység közölt drámai beszámolót a földvári táborról, ahol tífusz-járvány következtében naponta 20-30 ember halt meg. A **Drum Nou** is megrázó hangvételű írást közölt az ottani állapotok miatt.

Február 17-én Kurkó a Miniszterelnökséghez és az ODA-hoz intézett táviratban tiltakozott, hogy „a román hatóságok Észak-Erdélyből igen sok békés lakost letartoztattak, hadifoglyoknak nyilvánították és jogtalanul elhurcoltak. Ezek az ország különböző táboraiban a legembertelenebb bánásmódban részesülnek. Mind a földvári, mind a többi táborban az éhínség és a tífuszjárvány következtében naponta húsz-harmincat temetnek el közülük. A tábor parancsnoksága a hozzátartozók segélynyújtását is megakadályozza. E táborokban uralkodó állapotok a fasiszta haláltáborokra emlékeztetnek, nagyobb mértékben, mint a hírhedt munkatáborok. Tervszerű merénylet ez az együtt élő népek demokratikus összefogása ellen. Kérjük azonnali vizsgálóbizottság kiküldését az ODA képviselőinek részvételével.

Külön fejezet illeti meg a hadifogoly-kérdést. A helyzetre jellemző volt az alábbi eset: 1944 decemberében például 1200 magyar hadifogoly érkezett Nagyenyedre, ruha, élelem nélkül. Tífuszjárvány következtében 3 nap alatt 256 személy halt meg. A fogadó láger Máramarossziget volt, a kimenő: Foksány, mely csak 1947-ben számolódott fel. 1948-ig 118.000 hadifogoly került haza Magyarországra, ez is évekig húzódott a két ország között. Szintén hosszú ideig nem volt megoldva a romániai magyar nemzetiségű hadifoglyok ügye. 1947-ben még mindig 5000-en tartózkodtak Foksányban. Ezzel nem merült ki a kérdés. Újabb kategória, akik elszenvedték a deportálást: a német nevű romániai magyarok. 1944. január és 1946. január között több százat hurcoltak a Szovjetunióba, férfiakat, nőket vegyesen.

* * *

„Közismert tény, hogy Erdélyből a román hatalomváltás után, 1920-1924 között 200.000 magyar távozott. 1938. január és 1944. február között újabb 200.000-en menekültek el Romániából Magyarországra." A rendszerváltás után ismét mintegy 250.000 magyar hagyta el Romániát valamilyen formában.) A hivatalos népszámlálási adatok szerint 550-600.000 a magyarok száma 85 esztendeje. A becsült adatok szerint 2 millióan vannak. A csökkenés oka természetesen nemcsak az üldözés, a menekülés, a különböző megkülönböztető intézkedések, atrocitások, hanem az asszimiláció is. 2000-ben készült felmérések szerint, ha újból magyar rendszer rendezkedhetne be Erdélyben, akkor 700.000-rel megnőne a magyarok száma.

* * *

„**Az 1945-ös földreformnak az abszentistákra vonatkozó pontjai a németek és magyarok földjeit érintette**," A törvénynek az a pontja, amely kimondja, hogy a „távollévők földjeit" el kell venni, kizárólag magyarokra vonatkozott, és nem kevesebb, mint 300.000 embert hozott hátrányos helyzetbe. Távollévőnek számítottak, akik a bécsi döntés után Dél-Erdélyből Észak-Erdélybe menekült, akik 1944-ben eleget téve a kiürítési parancsnak Észak-Erdélyből eltávoztak, azok, akiknek birtoka volt Dél-Erdélyben, vagy akik gyógykezeltetés vagy más miatt Magyarországon tartózkodtak. A földreform csak a magántulajdonuktól fosztotta meg őket.

* * *

„**Szovjet mintára 1948-tól az egypártrendszer kialakulása után Romániában"** is a kolhozosítást, azaz a kollektív gazdaságok kialakítása lett a párt legfőbb feladata a mezőgazdasági rendszer átalakításakor. Ez itt is, amint a többi népi demokratikus országban óriási ellenállást váltott ki. Egyfelől, mert a földhöz juttatott parasztság nem élvezhette sokáig a birtoklás örömét, másfelől azért, mert megjelent a kulák fogalom, amely a rendszer egyik legfőbb ellenségévé lépett elő. 1949-50-ben 80.000 paraszt ellen indult eljárás, mert nem voltak hajlandóak belépni

a kollektív gazdaságba, bevinni földjüket, vagyonkájukat. A belépés valóban kényszerrel történt. Legtöbb helyen igénybe vették a milíciát, a rendőrséget, amely kíméletlenül a tömegbe lőtt, ha azok ellenállást tanúsítottak. Így volt ez Romániában mindenhol, így történt Székelyföldön is. 1949. március 1-én a másnap életbe lévő Földművelésügyi Minisztérium által kiadott rendelettörvény szerint kisajátításra kerül a földreform idején meghagyott ingó és ingatlan vagyon és a földbirtok. A törvény 4. szakasza ellenállás esetén 3-15 évi kényszermunkát helyezett kilátásba. A Kényszerlakhely, románul Domiciliu Obligatoriu, azaz a DO országosan 3500 családot érintett ebben az első szakaszban. A magyarországi kitelepítésekkel ellentétben, rajtaütésszerűen már 1949. március 2-ról 3-ra virradó éjjel az egész országban összegyűjtötték, kis kézi csomagjaikkal felrakták valamilyen szállítási eszközre, és kényszerlakhelyre hurcolták az erdélyi földbirtokosokat – a birtokok kis és középbirtokok voltak -, közöttük csecsemőket és aggastyánokat. Legtöbbjük többé nem láthatta otthonát. Személyi azonossági igazolványukba bepecsételték a DO jelzést, és többé a kijelölt helységet nem hagyhatták el. Először hetente két alkalommal, majd kéthetente jelentkezni kellett a rendőrségen. Az osztályellenségnek minősített magyar és székely családok többsége számára – mintegy négyszázról volt szó – családtagjaikkal együtt, Marosvásárhelyt jelölték ki kényszerlakhelyül. Kivéve a háromszékieket, akik rosszabbul jártak, mivel őket a távoli román vidékekre hurcolták, marhavagonokban vagy hajófenekén, ahol teljesen elmaradott körülmények között, föld vagy deszka kunyhóban éltek, naponta 12 órát dolgoztak a Duna-delta környéki rizsföldeken. Orvosi ellátás, iskola nem volt. A vezetékes víz, csatornázás, szennytisztítás ismeretlen volt. Teljes elszigeteltségükben évekig nem kaptak hírt családtagjaikról. A kitelepített „osztályellenség” lakásról, munkáról maga kellett gondoskodjon. A férfiak napszámos munkát, a nők takarítást, mosást vállaltak. A gyerekek előtt természetesen a továbbtanulás összes lehetősége bezárult. A legnagyobb méretű, 40.000 bánsági – Arad és Temes megyei – családot, 125.-130.000 személyt érintő deportálásra 1951 nyarán került sor. A Bánság Románia legvegyesebb lakosú régiója, így a kényszer lakhelyre elhurcoltak között voltak svábok, szerbek, bolgárok, románok és természetesen magyarok is. A szocializmus grandiózus és minden ésszerűséget mellőző tervei munkaerő igényesek voltak. Ezt növelte a gépesítés hiányossága, és az ipar fejletlen volta. Az internálás, a kényszermunka, a Gulág intézményei Románia térképén is megjelentek. Jogerős ítélet nélkül kerültek ide a politikai foglyok. Egyik legnagyobb felvevőjük, a Duna-Fekete-tenger csatorna volt. Számtalan magyar D.O.-s került ide. Mint ahogy a békási erőműnél és völgyzárógátnál is sokan dolgoztak. 1956 nyarán érezhető volt az általános politikai enyhüléssel, a kitelepítettekre nehezedő nyomás is enyhült. 1963. augusztus 23-án, tizennégy évvel később, a belügyminisztérium 469. számú

rendelete eltörölte a D.O.-t. Az alábbiakban rövid részletet közlünk Mikó István **„A román Gulág”** című emlékiratából. Az első sorokat olvasva Lenin egyik 1917-es napiparancsa jut eszünkbe, amelyben parancsba adta, hogy az egyes kormányzóságban, helységben hány „ellenforradalmárt” kell likvidálni. (Megjelent: In. Erdélyi Magyarság, 1993. május. 14 Nr. 45-49 p., 1993. augusztus, 15 Nr. 34-37 p.)

„…Az ötven hektáros birtokok államosítása után, még ugyanebben az évben került sor a legkegyetlenebb terrorakcióra: a járásonként 2-3 ember kvótaszerű legyilkolására. A központilag számszerűen megállapított kivégzések végrehajtóit a megyéktől küldték ki vidékre. Ezek javarészt a milícia tisztjeiből kerültek ki. Annak idején ebbe a tisztikarba a legkülönbözőbb kategóriákból rekrutálódtak a káderek. Közöttük volt a volt Sziguranca, már a királyi Romániában erősen kompromittált rendőrkutyáiból és a társadalom salakjának minden rendű képviselői, számos szadista és egyéb lelki nyomorult… Az akciókat minden esetben éjjel hajtották végre, és az annyira azonos módon történt mind Biharban, mind Csíkban vagy a Maros mentén, hogy gondolni sem lehetett spontán, helyi jellegű megnyilvánulásra. Ez is bizonyította – utólag -, hogy minden központi utasításra, és nem minden példa nélkül (lásd a Szovjetuniót) történt. Az áldozatok jórészt a kuláklistáról kerültek ki. Néhol már előzetesen letartóztatták őket. A végrehajtó kommandónak mégis lehetett némi önállósága. Így például Nyárádszeredában először Kovács Béla volt nyárádgálfalvi iskolaigazgatót vezették fel a fogdából a Marosvásárhelyről kiszálló milicisták elé. Mivel vele szemben a különítmény onnan elszármazó parancsnokának valami gátlása támadt, visszaküldte a pincébe. Helyébe Kacsót, az ugyancsak köztiszteletben álló postamestert vezették elő, s azonnal autóba ültették, mondván, hogy kihallgatásra viszik. A városkán kívül a Tompa felé vezető országút mentén szállították ki azzal, hogy elengedik. Lote L.-, akit mint a helybeli ügyvéd egyik fiát, rövidnadrágos kora óta ismert, ő lőtte tarkón közvetlen közelről. Egy milicista ült hullája mellett reggelig, akkor hat kuláknak kellett eltemetnie úgy, hogy hant se maradjon utána… 1949 nyarának elején a makacsnak tudott falvakban, különböző ürüggyel idegenek jelentek meg és a rendszer elleni cselekvő fellépésre bíztatva a különben is izgatott és a különböző adó és beszolgáltatási prés által elkeserített lakósságot. Ennek a készakarva kirobbantott rebelliónak alig volt más látszata, mint hogy ledobálták a falról Marx, Engels, Lenin és Sztálin kötelező képeit. A „veszélyeztetett vidékekre” kisvártatva megérkeztek az Állambiztonsági Szolgálat operatív szervei, és megkezdték a vérbefojtást. Néhány ellenállót a helyszínen lelőttek, és ezreket tartóztattak le, és hurcoltak el. Utóbb mindezek családtagjait kézi csomaggal deportálták Dobrudzsába. Ez volt a deportálások harmadik hulláma. Ezek azután a többiekhez hasonló sanyarú helyzetbe kerültek. Életük menete azonban még

mindig különb volt a börtönökbe fogva tartottak sorsától, vagy attól, ami az utánuk következő deportált-csoport osztályrésze volt… Az Al-Duna bal partján, a Baraganban, ahol a Duna vize olyan piszkos volt, hogy alig volt, aki ne betegedett volna meg gyomor és bélfertőzésben, nem volt ott semmi, csak a puszta mező, 20-30 méterrel a tengerszint felett. A leromlott szervezetek nem bírták a körülményeket. Főként az öregek és a gyerekek pusztultak el. Aratott az influenza, a tüdőgyulladás. A kitelepítettek által deszkából és másból épített falu mellett erősen nőni kezdett egy új terület, a temető."

* * *

„**Az 1944. szeptember 12-i szovjet-román fegyverszüneti szerződés eltörölte a második bécsi döntést,"** kimondta, hogy „Erdélyt (vagy nagyobb részét) visszakapja Románia", és teljes katonai kapacitásával a Szovjetunió oldalán részt vesz a hitleri Németország elleni háborúban. Október 11-én, amikor Horthy Miklós megbízottai Moszkvában aláírták az előzetes fegyverszüneti feltételeket, magyar részről reményüket fejezték ki, hogy Erdély kérdésében népszavazás dönt majd. Románia kiugrása a háborúból megnyitotta az utat a szovjet hadsereg előtt, Bîrlad, Bákó, Román, Tîrgu-Neamţ, Tecuci, Focşani, Buzău után augusztus 29-én elérte Bukarestet. Másnap a román vezérkar döntött arról, hogy az 1. és 4. Hadtest, a fegyverszüneti szerződésnek megfelelően a 2. Ukrán Front keretében részt vesz a közös hadműveletekben. Szeptember 5-ével kezdődően, azon a napon, amikor a 2. magyar hadsereg elindult Dél-Erdély visszafoglalására, Havasalföldről kiindulva megkezdődtek a közös szovjet-román hadműveletek Dél-Erdély és Székelyföld irányában. Szeptember 7-én ismét Bîrladnál voltak, ott 300 km-re nyugat felé fordultak, Brassó irányába. Brassótól északra, Sepsiszentgyörgy, Székelyudvarhely, Régen, Nagyenyed, Barót, Kőhalom, a Nyárád völgye, az Aranyos, Maros, Küküllő övezte térségben, majd Torda alatt komoly harcokra került sor, különösen Tordánál, ahol szeptember 15-vel kezdődően a magyar katonaság három hétig tartotta magát a nagy túlerővel szemben. 1944 szeptemberében egyfelől a magyar kormány rendelte el Észak-Erdély kiürítését, másfelől az előrenyomuló szovjet csapatok szorították ki a magyar közigazgatást. Az erdélyi Iuliu Maniu, A Román Nemzeti Parasztpárt vezetője akárcsak Eduard Benes azt remélte – hiába képviselte 1920-tól az erdélyi regionalizmust, és tárgyalt egy esetleges közös magyar-román kiugrásról is – a magyarokat Romániából és Csehszlovákiából is ki lehet üldözni. Csehszlovákiához hasonlóan azt szerették volna, ha Romániában is kimondják a magyarok háborús

bűnösséget, minden következményével, így a kitelepítéssel együtt. Ezért lettek a batalioanele fixe, a voluntárok a megfélemlítés eszközei, hogy a magyarságot rávegyék az elmenekülésre, önként távozásra. A legveszélyeztetettebb régió Háromszék (30.000) fő távozott) és Csík (110.000-en távoznak 60.000 személy maradt) volt. Itt 1944. szeptember elején a magyar közigazgatás megkezdte a kiürítést, nyomukban azonnal berendezkedett a román közigazgatás. Mint a polgári politikusok nyíltan beszéltek a magyarok és németek kollektív bűnösségéről és ennek következményéről: a kollektív büntetésről, ugyanúgy azt hirdették: kitelepítéssel kell tőlük megszabadulni. Helyeselték a munkaszolgálatra történő elhurcolásukat is 1945 folyamán. A német eredetű lakosság jelentős részének elhurcolását a szovjetek által Romániában kiegészítette a magyar férfi lakosság egy részének internálása. Csak Kolozsvárról 5000 magyar férfit hurcoltak el. Romániában a minisztertanács szeptembere 27-i ülésén Maniu terjesztette elő a javaslatot „a felszabadított észak-erdélyi területek közigazgatását irányító kormánybizottság" (comisariat al guvernului) megalakítására. A „Monitorul Oficial" (Hivatalos Közlöny) október 10-i száma tette közzé az erre vonatkozó rendeletet. Ezt megelőzően azonban szeptemberben a front háta mögött eredetileg rendfenntartás céljából alakultak meg a kb. 50 ezer fős félig civil, félig katonai alakulatok, az ún. Maniu-gárdisták. Rendfenntartás helyett azonban, kiegészülve a helyi román közigazgatási szervekkel és különböző fegyveres testületekkel, szélsőséges garázda akciókat hajtottak végre a védtelen magyar lakosság ellen. Közel száz embert öltek meg, több tízezer embert internáltak (összesen 40000 főről volt szó), könyvégetés, látványos magyar-verések, fosztogatások kísérték a „halál önkénteseinek" útját, Háromszék, Csík, Szilágy, Kolozs, Székelyföldön, Kalotaszegen, Szatmár megyében. A magyarellenes atrocitásokban részt vettek, akképp a felelősségben is osztozniuk kellett volna: 1. A Maniu-gárdisták, 2. A helybéli román csendőrség, 3. A felfegyverzett, bosszúszomjas lakosság, 4. Az erdélyi román zászlóaljak, amelyek augusztus 23. után a reguláris hadsereg kötelékébe kerültek, 5. Az újonc egységek, amelyeket azonnali operatív feladattal bíztak meg, pl. a helyőrségek alakításával. Őket vetették be az állítólagos ejtőernyősök és „magyar partizánok" ellen.

Szárazajta. Rémuralom Észak-Erdélyben szeptember 22.-én kezdődött el, Dél- Erdélyben közvetlen augusztus 23. után, amikor kb. 50.000 személyt internáltak. A nagy cél: a magyarok kiűzése volt. Az okok között többségében hazug vádak szerepeltek, mint Székelyföld ortodox templomainak megrongálása, vagy lerombolása a magyarok részéről, a lakosság megvádolása a románellenes partizán-tevékenységgel. Szárazajtát is pl. „partizán falunak" nevezték el. Az eseményekben természetesen a személyes bosszú is szerepet játszott. A kommunista párt befolyása alatt álló Egységes Szakszervezetek képviselői az 1944. október 14-i

jegyzőkönyvében foglaltakat vették át a baloldal román és magyar sajtóorgánumai. A tényállás a következő volt. A Háromszék megyei Szárazajtán szeptember 25-én este harmincötöd magával megjelent Gavril Olteanu. A szárazajtajiakat alaptalanul a román hadsereg elleni bűncselekménnyel vádolták meg. A faluban ugyanis korábban egy sebesült román tisztet ápolt és bujtatott Szép Albertné. Olteanu azt állította: Szépné kifosztotta és megölte a tisztet. Megtorlásul 26 túszt kísértek az iskoláig, ahol hajnalban a falhoz állították őket. Nagy Sándort az udvar közepén felállított tőkéhez kísérték. Négyszer emelkedett és sújtott le a bárd. Nagy András szerencsésebb volt: vele már másodszorra végzett a fejszecsapás. A többi áldozattal – nevük ellenőrizhető a Scânteiában a román kommunista párt napilapjában – Elekes Lajossal, Szabó Lajossal, Szabó Benjáminnal, Német Gyulával, Német Izsákkal, Málnási Józseffel, Szép Alberttel és Szép Albertnével, Szép Bélával, Nagy D. Józseffel, Gecse Bélával, Lázár Lászlóval fegyvergolyó végzetet. A román tiszt fia, amikor tudomására jutottak a történtek, önként tanúsította: Olteanu vádja nem volt igaz! Szárazajtán kívül Csíkban, Háromszéken, Gyergyóban követtek el számtalan bűncselekményeket:

Csíkszentdomokos. Az október 8-án rendezett tömegmészárlásnak 11 áldozata volt: Tímár Sándor, Kósa László, Kurkó József, Szakács Antal, Szakács Imre, Zsók Lajos, Péter Albert, Bíró Lajos, Kedves Ferenc, Bodó Sándorné és a 84 éves György Józsefné – többen rokonai Kurkó Gyárfásnak, a Magyar Népi Szövetség elnökének, és Márton Áron katolikus püspöknek. A halottakat a Gábor-kertben temették el.

Háromszék és Csík megyét elhagyva a gárdisták, illetve ahogy még nevezték őket: a voluntárok, Kolozs és Szolnok-Doboka megyében tevékenykedtek tovább. E két megyében a legmagasabb volt az elhurcolt magyar férfiak száma. Közismert, a Kolozsvárhoz közel fekvő Egeres munkássága akadályozta meg, hogy a németek felrobbantsák a Kolozsvár áramszolgáltatását is biztosító erőművet. Mindenkit megdöbbentett a tragikus hír, hogy a negyvened magával garázdálkodó Hartia őrmester október 22-én 13 személyt kivezetett Egeres városkából és hátulról agyonlövetett, meztelen holttesteiket az erdő szélén hagyták. Kolozsvárról október 11. után 5000 férfit vittek el. Október közepén Szászfenes, Györgyfalva, Kajántó, Magyarlóna, Válaszút férfilakosainak jelentős részét ismeretlen helyre hurcolták, néhány helységből többen elmenekültek, mert agyonlövéssel fenyegették őket. Elmondható, hogy ebben a helyzetben, a magyar lakosság veszélyeztetettsége miatt a román baloldal lépett fel egyedül a Maniu gárdisták ellen. A dolog szépséghibája, a tragikus eseményeket a politikai hatalom megszerzésére használták fel, a nagy tömegekre támaszkodó parasztpárttal szemben, akinek legnagyobb tekintélyű politikusa Iuliu Maniu volt. 1945 január-1946 április között, tehát a demokratikusnak

mondott, valójában álkoalíciós és baloldali Groza kormány idején tovább folytak a magyarellenes cselekmények. Földvár, Hídvég, Tîrgu-Jiu gyűjtőtáborai 1944 őszén megteltek a dél-erdélyi magyarokkal. A szörnyű állapotok miatt naponta 20-25 ember halt meg tífuszjárványban. Folytatódott az erdélyi magyar és német lakosság internálása. Torda-Aranyos megyéből 1000 magyar férfit vittek ismeretlen helyre: Caracalban 1945 közepén még mindig 43 magyar férfit és nőt tartottak fogva deszkabarakkokban, betegen, lerongyolódva, mindenféle vád nélkül, Szilágy megyében júniusban több százan nem térhettek vissza lakóhelyükre. Kb. 50-60.000 magyart zártak internáló és munkatáborba. A marosvásárhelyi Szabad Szó 1945. augusztus 2-i száma szerint hónapok óta Erdély valamennyi megyéjéből, a mintegy 60-80 helységből érkező panaszok valósággal elárasztották a Magyar Népi Szövetség irodáit. A városokban sem volt jobb a helyzet: Aradról magyarokat internáltak, Kolozsváron: a Redut falán elhelyezett 48-as emléktáblát összetörték, a frontról hazatérő román katonákat ünnepélyesen fogadó magyarokat bántalmazták. Nagy Ferencet és Kovács Pált megölték, Józan Miklós unitárius püspököt Kolozsváron az augusztus 23-i ünnepségek után az utcán inzultálták, Marosvásárhelyen Teleki Könyvtár helyiségeibe román családokat akartak költöztetni, bántalmazták a magyar gimnázium igazgatóját, Pál Gusztávot. Szintén Kolozsvárról jelentették: többször megverték az Erdély című magyar nyelvű, szociáldemokrata politikai irányzathoz tartozó lap rikkancsait a város román lakói. Különösen a külvárosokban nap, mint nap ki voltak téve a bántalmazásnak a magyar lakosok. Nagyváradról hasonló jelentések érkeztek. Szeptember és december között, tovább áramlottak a panaszok a magyar lakosság veszélyeztetettsége miatt. Emiatt a Magyar Népi Szövetség vezetősége, amely az esetek többségét eddig is nyilvánosság elé tárta, 1946. március 6-án a következő levelet intézte Vasile Lucához: „Több oldalról olyan jelentések érkeznek hozzánk, amelyek arról számolnak be, hogy a magyarság, és köztük éppen a mi szervezetünk tagjai olyan megfélemlített helyzetben vannak, ami kizárja azt, hogy tömegeinket a demokratikus kormányunk mellett sorakoztassuk fel… Kérjük Pogăceanu főispán erélyes intézkedését, mert a főispán erélytelenségének köszönhető, hogy a magyarok ilyen állapotban vannak. Ezzel a kérésünkkel szolgálatot akarunk tenni a demokratikus kormánynak, mert a tömegeket az ő erélytelensége a reakció karmaiba kergeti. Számtalan panaszkönyv van birtokunkban, amelyeket a főispánhoz továbbítottunk, de az ügyekben semmi komoly intézkedés nem történt. Ezeknek a garázdálkodásoknak éppen a magyar-román megbékülés szempontjából véget kell vetni. A magyar nép ellen törvénytelenségeket elkövetőkkel szemben a kormány alkalmazzon hathatós eszközöket. Itt az ideje, hogy a demokrácia ne csak jelszavakban, hanem a gyakorlatban is érvényesüljön”. A katonai ügyészség Brassóban, 1945 áprilisában

tárgyalta a Maniu gárdisták egy csoportjának ügyét. Míg Bukarestben a néptörvényszék a háborús bűnösök ugyanebben az időben tárgyalt perében 28 halálos ítéletet hozott, itt Brassóban a következő ítéleteket hozták: Gavril Olteanu kapitány: életfogytiglan. Bârsan Traian, Stana Traian (ő végezte ki Szép Albertnét): 3 év. A többiek, mindössze néhány hónap börtönbüntetést kaptak. A korabeli romániai baloldal, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság, a moszkvai román nagykövetség, a Romániában működő angol katonai és diplomáciai kirendeltség vezető munkatársai mind úgy látták: a Maniu-gárdisták észak-erdélyi magyarellenes terrorja indokolta, hogy a terület 1944. november 14. és 1945. március 13. között szovjet katonai parancsnokság alá került, s – átmenetileg – a román hivatalos szerveknek ki kellett vonulniuk innen. Erdélyi román körökben azt is tudni vélték, hogy Moszkvában egy kormányzót neveznek ki, aki az „Erdély gubernátora" címet kapta. E tény előtt maga Iuliu Maniu meglepetten állt. Visinszkij szovjet külügyi népbiztos-helyetteshez intézett tiltakozó levelében arra hivatkozott, hogy az intézkedés ellentétben áll a szovjet-román fegyverszüneti szerződéssel. Azzal indokolta a Maniu-gárdisták tevékenységét – ehhez hasonló álláspontot képviselt a román történetírás és képvisel ma is -, hogy azok csak megbüntették a magyarokat a második bécsi döntés utáni románüldözésért.

* * *

„**A következőkben arra törekszünk, hogy dokumentumszerűen soroljuk fel a megyei prefektúrákon felvett jegyzőkönyvek és a Magyar Népi Szövetséghez eljutott jelentések alapján: mikor, milyen helyiségekben, kiket bántalmaztak, a bántalmazás milyen jellegű volt."**

Árkos: (Háromszék megye, szeptember 22.) Kovács Istvánt kifosztották, feleségét megerőszakolták. (Sepsiszentgyörgy, 1945. január 13.-án felvett jegyzőkönyv.)

Sepsiszentgyörgy: Lapikás Bélát letartóztatták, ez alatt üzletét kifosztották. (Sepsiszentgyörgy, január 14.-én a rendőrségen felvett jegyzőkönyv.)

Kozmás: (Csík megye): Bálint Jakabot megverték, lakását kifosztották. Kozma István, András Anna, Potyó Kozmáné, Sánta Balázs, Bocskor Andrásné, Péli Albert, Kozmás Ferenc, Ürmös István, Dobos Ferenc József panasza: rablás, testi inzultus. (A községi elöljáróságán felvett jegyzőkönyv, 1945. január 12. Jegyző: Szabó Vilmos, bíró: Boros György¸ tanuk: Hadnagy János, Máté Ferenc, Bálint Jakab, Ábrahám István, Dani István, Balázs Ignác, Veres Mihály, Darvas Ferenc).

Szentkirály: (Torda megye, 1944. szeptember): dr. Wolff Mihályt és három magyar gazdát megöltek. Netolean Emil főhadnagy társaival, mert nem adták át a mozi felszerelését. Panaszt nyújtott be Lajos Demeter, ő is Netolean ellen, valamint Lajos Domokos, Kolozsi Antalné, Sorbán Dénes (szuronnyal döfték le), Péter Ferenc. Tőkés Tamást, Gáll Eleknét, Potyó Domokost, Máté Ferencet, Silló Gyulát, Albert Gábort (többen Vár utcai lakosok) október elején támadták meg. Ugyancsak csíkszeredaiak jelentették be, hogy október 30-án két hétfalusi legényt megöltek a gárdisták. (A polgármesteri hivatalban a vallomásokat Bálint Mihály jegyzőkönyvvezető jegyezte le.)

Csíkszentlélek: Duka János tanfelügyelőtől tudható, hogy 40 tagú gárda garázdálkodott itt, többek között megverték özvegy Szakács Imrénét, és közben azt kiabálták: „azért jöttünk, hogy minden magyart megöljünk!"(Csíkszeredán a polgármesteri hivatalban felvett jegyzőkönyv.

Dánfalva: október 10-én Kató Károlyt, október 14-én Hajdú Lázárt kivégezték. Kajtár Gergely, Buzási József, Pál Ignác szekerét és lovát elvitték. (Az MNSZ jelentése.)

Csíkmadaras: József Pált, Péter Antalt, János Antalt, B. Péter Bálintot bántalmazták.

Gyergyószentmiklós: Bagi Lajos polgármester tett jelentést, hogy október 6.-án a téglagyárban Olteanu és Ioan Netoleanu vezette gárdisták megölték Sajgó Józsefet, Kedves Imrét, Kovács Gyulát. 15-én újabb bejelentés érkezett. Szmuk Sándor helyettes polgármester nyilatkozta: ő járt közben a szovjet katonai hatóságoknál Boros Mihály bíró, Bányász Sándor és két, Orbán és Madarász nevű papok szabadon bocsátásában.

Csíkszentdomonkos: az október 8.-án rendezett tömegmészárlásoknak 11 áldozta volt: Tímár Sándor, Kósa László, Kurkó József, Szakács Antal, Szakács Imre, Zsók Lajos, Péter Albert, Biró Lajos Kedves Ferenc, Bodor Sándorné és a 84 éves György Józsefné. A halottakat a Gábor kertben temették el. (Az MNSZ jelentése.)

Csíkkarcfalva: 9.-én megölték Bálint Istvánt. (Az MNSZ jelentése.)

Fejérd: A Kolozs megyei helységből többször érkezett bejelentés. Október 12.-én megölték Kalló Mihály bírót; 23-án Kalló Jánost és Rácz Dénest; 30-án megverték Adorján Istvánt és családját. Miután november 15-én ismét zaklatták őket, elhagyták a falujukat. (Kolozs megyei főispáni hivatal, 1944. november 13.-án kelt 983. sz. jegyzőkönyv.) Később újabb panasz érkezett Fejérdről. Csonka Istvánné panaszát ugyanitt vették fel november 12-én (ld. a 912.sz. jegyzőkönyvet).

Alsóilosva: (Szolnok-Doboka megye): október 14-én Ajtai Jenő bírót, a református papot, Horváth Jenőt, Füzes Istvánt, Nagy Jánost, Lukács Károlyt

kirabolták, Oláh Jánosnét, Pap Sándort, Kovács Dánielnét megverték. (Az MNSZ jelentése.)

Bethlen: panaszosok: Tóth Ferenc, Elekes Sándor, Gergely Márton, Szakács István, Kerekes László 25-én Kolcza Árpád református lelkész és felesége, valamint Palkó Gyula szilágypatini lelkész és felesége a zaklatások miatt **öngyilkosok lettek**.

Kendilóna: szintén október 14-én ölték meg Nagy Imrénét, dr. Tompa Artúrt, feleségét és két sógornőjét. (Az MNSZ Kolozsvári Központjának jelentése.)

Kide: (Kolozs megye): 15-én minden magyar házát kirabolták, Decsov Lajosnét megverték.

Bács: Bakó Béla jelentette be október 16.-án, hogy Pop Vasile Soia őrmester megverte Györke József jegyzőt és fiát, feleségét és lányát

Szászzsombor: (Szolnok-Doboka megye): október 17-én Benedek Gyula református lelkészt és családját elűzték.

Páncélcseh: Dénes István, Nagy Sándor, Pap Sándor, Máté Ferenc összevagdalt tetemét egy gödörben találták meg.

Néma: ugyanazon a napon, mint az előző két faluban, a lelkészt és 25 magyar családot elűzték. (Az MNSZ jelentése.)

Szászfenes: (Kolozs megye): 19-én Illés Jánost és feleségét, 25-én – Székely Györgyöt és feleségét bántalmazták. (Kolozsvár, a vármegyeházán október 25-én felvett jegyzőkönyv.)

Magyarzsombor: 21-én Albert János, Szilágyi Árpád, Fazekas Sándor helybeliek holttestére a közeli erdőben bukkantak a gyerekek. Az **egeresi** gyilkosságokról a Scânteia 1945. január 26-ai számában számoltak be. Október közepén **Szászfenes, Györgyfalva, Kajántó, Magyarlóna, Válaszút** férfi lakósainak jelentős részét ismeretlen helyre hurcolták, írta Teofil Vescan a Tribuna Popurului november 8-ai számában.

Nagyesküllőről, Nagyzomborról többen elmenekültek, mert agyonlövéssel fenyegették őket.

Bogarában suhancok, Kolozsváron volt légionáriusok garázdálkodtak.

Kriszturelben október 15-én a papot román helybeliek mentették meg.

Bodonkúton a nők voltak veszélyben. Atrocitásokról érkeztek még panaszok **Borsa, Apahida, Vista** községekből is.

Ördöngösfuzes (Szolnok-Doboka): október 23-án Bănuţi Vasile és Bănuţi Costin megverték Deme Lajost, Páll Istvánt és Lapokon Zsigmondot, aki belehalt sérüléseibe. (Az MNSZ jelentése.)

Magyarpalatka: 24-én Nagy Ferencet és feleségét megölték, nőket erőszakoltak meg. (Az MNSZ forrása.) A következő esetek három faluban mind 24-én történtek:

Kispetri: megölték Szabó Gézát és Kobál Urfi Jánost, **Doboka**: Papp Árpád lelkészt életveszélyesen megfenyegették.

Magyardezse: (Szolnok-Doboka megye): két embert megöltek, november 1-jén Kaszás Imrét súlyosan megsebesítették.

Szászfenes: 25-én Bojan Illés úgy megverte Székely Györgyöt, hogy kórházba kellett szállítani. (Kolozs megyei főispáni hivatal. 338/44. sz. jegyzőkönyv.)

Ördöngösfüzes: november 3-án súlyosan bántalmazták Cseterky János lelkészt, Szacsvai Dánielt és családját. (Az MNSZ jelentése.)

Almás: a Kolozs megyei alispáni hivatal 1035/1945. sz. jegyzőkönyve szerint Kapcsos Ferencet Október 22-én hurcolták el, majd megölték. 1945. január 14-én találták meg az erdőben.

Alsójára: több magyart elfogtak, és mint kémgyanúst, átadták a szovjet katonai hatóságoknak. (Az MN SZ jelentése.)

Bodok: megverték Telek Irmát, Fekete Károlyt és fiát, Mészáros Jánost, Czégeni Ferencet, id. Veress Lajost, Péntek Ferencet.

Nagydevecser: megverték Apáti Sámuelt. (Az MNSZ jelentése.)

Kalotaszentkirály: román és a magyar lakosság összeverekedett, két román csendőr meghalt. (Kolozs megyei főispáni hivatalban 1944. november 6-án felvett, 737/44 sz. jegyzőkönyv.)

Csíkménaság: november 1.-én Karácsony István bírót, Mihály Ágostont, Perpits Márkot, István Gyulát, István Antalt és István Jánost megverték. (A községházán felvett jegyzőkönyv, 1945. január 5.)

Szászfenes: november első heteiben tettek panaszt (Kolozsvár főispáni hivatal, 1944. november l6. 1116. sz. jegyzőkönyv) Kun Gazda Mártonné, Demény Andrásné, Kovács János, hogy kirabolták őket.

Csíkszentsimon: Virág Pétert súlyosan bántalmazták, Berta Pétert megverték. (A községházán 1945. január 12.-én felvett jegyzőkönyv, Bogár Ferenc sk.)

Csíkszentmárton: a községházán november 16-án felvett adatok szerint a menekülő gárdisták Gál Ferencnét, Tamás Ferencnét, Bocskor Árpádnét, Nedelka Margitot súlyosan bántalmazták.

***

„**Ünnepségsorozat, baráti ölelések, kézfogások, ugyanakkor a július, augusztus hónapban, az ország különböző részéről érkező panaszos levelek, jegyzőkönyvek valósággal elárasztották a Magyar Népi Szövetséget.”** Ezekből az derül ki, hogy magyar beszéd, ének, a Petőfi ünnepségen való részvétel elégséges indok volt a magyarok bántalmazására. Némiképp cáfolva a kormánynak és az MNSZ-nek a magyarázatát, hogy a magyarellenes kilengések az elmúlt rendszer helyben maradó hivatalos közegeinek tulajdoníthatók. A források arról vallanak: milyen is volt a történelem, alulnézetben, 1945 nyarán Romániában:

Alsóbölkény: vasgárdisták öt magyart megvertek.

Holt-Maros: Papp Györgyöt megtámadták.

Teke: a magyarokat internálással fenyegették, a lányok ruháját az utcán letépték.

Debrádszéplakon és Vajolán többeket a saját lakásukon megrugdosták

Mezobánd: Jakab Jánost és Szász Eleket magyar beszéde miatt kergették meg.

Mezőerked: Katona Józsefet halálosan megsebesítették.

Ludvég: Magyari Árpádot megtámadták, június folyamán többször megfenyegették a magyarokat.

Nyárádszereda: 50 magyar férfit hurcoltak el.

Debrád: Küllő Lajost és György Lajost lakásán tíznél több személy verte meg

Petele: Balázs Árpádot és hat társát megverték.

Kolozs Gyalú: Silódi Pétert megtámadták.

Telegd: még maguk között sem mernek beszélni a falusiak – írja az Új Élet június 25.-i száma.

Gördény-Üvegcsür: Benő Albertet megverték.

Kis-Nyulas: Pápai Gergelyt a lakásán verték meg.

Válaszút: Balázs Andrást közmunkára hurcolták.

Alsóbökény: „minden magyart kiirtunk!” – kiabálták a község román lakói. Éjfélkor berontottak egy lakásba, és Belean Dávid és Belean Gavrilla a család tagjait e szavakkal kezdték ütlegelni „Itt Nagy-Románia van, távozzatok Budapestre!” Pápai nevű lakós apját vasvillával megszurkálták, aki másnap belehalt sérüléseibe. A nagyapát doronggal verték fejbe, ő is elhunyt.

A Világosság 1945. augusztus 18-i száma szerint panaszok érkeztek magyarok bántalmazásáról még: **Oroszfája, Felfalu, Fülöpös, Gördényszentimre, Erked** helységekből is. Volt, ahol nem engedték a magyarokat a földekre a mezőgazdasági munkájuk végzésére.

Désakna: augusztus 1.-én a Petőfi ünnepségeken a magyar szó tilos volt az utcán, többeket fejszével fenyegettek meg.

Dicsőszentmártonban: leszaggatták Petőfi arcképét.

Pujonban: Fülöp Lajos lelkészt a helyi ünnepségek után a saját lakásán támadták meg.

Désaknán szintén többeket megtámadták a Petőfi-ünnepségen.

Szászfenesen: Nagy Györgyöt és négy társát verték meg.

Ördögfüzsesen: Székely Sándort, Hideg Imrét, Debreczeni Jánost, **Tancson:** Benda Katalint, **Mezőaknán:** Somod Sándort, **Vistán:** Papp Andrást és négy társát inzultálták.

Széken: Párhosz Istvánnét és Borzási Ferencnét románok verték meg.

Aradon: augusztus 14-én magyarokat tartóztattak le.

Buzáról: a magyarok félelmükben elköltöztek.

Magyarókerekén: 24 magyart, **Mérán:** Huszka Gergelyt, és Hatházi Györgyöt támadták meg.

Magyarfenesen, Szászfenesen és Szamosfalván: magyarok házait támadták meg.

A Világosság 1945. augusztus 18-i számában írták, hogy **Alsóvalkón** olyan hangok hallatszottak, hogy „magyarok menjenek Magyarországra, zsidók pedig Palesztinába."

Árapatakon: 30 román megtámadta az MNSZ vezetőit és református papot, a Petőfi-ünnepségek után 6 magyart vertek véresre.

Nagyesküllön: Kozma Jánosné házába mintegy harminc román hatolt be, emiatt többen elmenekültek a faluból.

Palatka: Juhász Józsefet életveszélyesen megfenyegették.

Dicsőszentmártonban: Augusztus közepén lakodalmas menetet támadtak meg, az eredmény két halott. A hónap folyamán érkezett a jelentés, hogy **Magyarmacskásról** több magyarnak el kellett menekülnie.

Az erdélyi nagyvárosokban sem volt jobb a helyzet. **Aradról** magyarokat internáltak**, Kolozsváron** a Redout falán '48-as emléktáblát törték össze, a frontról hazatérő román katonákat ünnepélyesen fogadó magyarokat bántalmazták, Nagy Ferencet és Kováts Pált megölték.

Marosvásárhelyen: a Teleki Könyvtár helyiségeibe román családokat akartak beköltöztetni, és bántalmazták a magyar gimnázium igazgatóját, Pál Gusztávot.

Nagyváradról hasonló jelentések érkeztek.

Szeptember és december között a következő helységekből érkeztek be panaszok – ezek legtöbbjéről a Világosság is hírt adott -:

Magyarlónán: Szilágyi Józsefnét nem engedték ki a földjére.

Székelykocsárdon: magyar hadifoglyokat támadtak meg az állomáson.

Magyarberkeszen, Mezősámsondon, Nagynyulason, románok garázdálkodtak.

Ludvégen: egy személyt úgy megvertek, hogy megvakult, a község lakói az éjszakát mezőn töltötték félelmükben.

Magyarderzséről: minden magyar család elmenekült.

Zalatnán: letartóztatták a MNSZ vezetőit.

Kajántón: Nagy János református lelkészt és családját megverték. A férfit gúzsba kötötték, feleségét és gyermekeit szintén összekötözték, a lelkész öngyilkos lett ezután.

Nagybányán: sorozásra váró román fiatalok felrobbantották Lendvay Márton színész szobrát.

Misztótfalun: megkéselték az MNSZ vezetőjét.

Hivatalos szinten is sok sérelem érte a magyarságot. Az 1944.szeptember 2-i amnesztia rendeletet figyelmen kívül hagyták, ha magyarról volt szó. 1945. március 30-án a 271. sz. törvény a közalkalmazottak megtisztításáról rendelkezett. A tisztogatás afféle bosszúhadjárattal járt együtt – pl. népbírósági ítéletekkel. Pl. a papság soraiban 196 magyart, és csak 7 román papot távolítottak el.

***

„Nemes szép élethez
nem kellenek nagy
cselekedetek.
Csupán tiszta szív
és sok, sok szeretet”

Pázmány Péter

Márton Áron

a kisebbségi római katolikus egyház gyulafehérvári püspöke

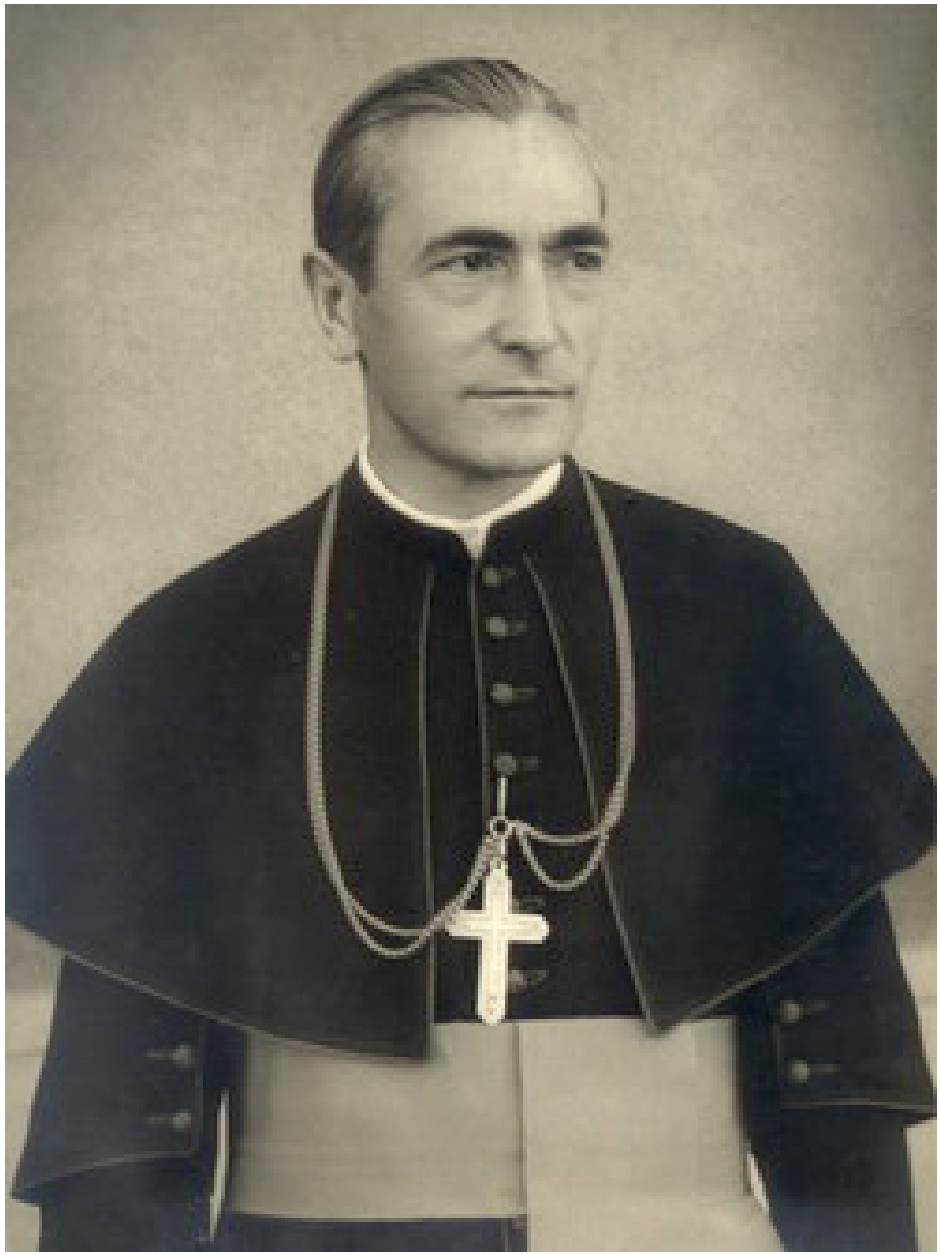

Márton Áron Erdély püspöke (1938-1980)

Gyulafehérvári római katolikus Székesegyház.

Márton Áron szüleivel Csíkszentdomokoson, 1938.

Mint az erdélyi magyarság védelmezője, Márton Áron az erdélyi magyarság kiemelkedő egyénisége, tanítója, aki életét áldozta hitéért és magyar nemzetéért. Akik szolgalelkű hallgatást vártak tőle, csalatkoztak, különösen, amikor megfogalmazta: És ott a nép…"a népet a meggyőződés és felelőségük tudatában lévő személyek alkotják….a nép mely méltó e névre maga határozza meg magatartását….A demokrácia igazi hordozója a nép és nem az utcai tömeg….ahol főbenjáró kérdésekben a tömeg dönt, vagy kényszerit ki döntéseket, ott a szabadság és egyenlőség demokratikus eszméit halálos döfés éri, s ott a demokrácia pusztán paródia, a polgárok pedig ide-oda mozgatott bábuk, melyek a kikiáltók meséit illusztrálják.

Öntudatos és felelősséget érző polgároknak tudniuk kell, hogy a közösség ügyét nem intézhetik el csak utcán felvonulásokkal, vagy látványos népgyűléseken… a demokrácia csak a lelkileg művelt és fegyelmezett emberek között működik jól… a demokrácia erkölcsi érettséget követel meg a társadalom minden tagjától…" A tanítás egyértelmű. Nem a Pilátusokra és Júdásokra épül tehát a „meghatározott rend és erkölcsi törvények adják alapját". Akik tétlen beleegyezést feltételeztek, azok szembeszegültek, sőt összetörték, látszólag legyőzték Őt… de valóban ők, a győztesek?

Gróza Péter miniszterelnöknek küldött, címzett levele, aggódását fejezi ki az erdélyi magyarság helyzetéért, kisebbségi megtépett, megtévesztett sorsáért leplezetlen nyíltsággal és őszinteséggel.

„Ha a lerongyolódott magyar értelmiség… felismeri hivatását, ez a csupa rongyos, de lázas szemű kis csapat a világegyetemes borulatában is, olyan keresztény életet fog itt felszítani, hogy nincs az alvilágnak az a vihara, amely be tudja kormozni, s egy népet olyan mélyre vert, ezerágazatú gyökérzettel fog megkötni, hogy apai földjéről sem történelmi felindulások, sem gonosz szándékú politikai szelek nem tudják eltépni…" írta 1933-ban Márton Áron, a kolozsvári egyetem lelkésze.

Márton Áron levele Gróza Péter miniszterelnökhöz:

Nagyméltóságú Miniszterelnök úr!

A nagyméltóságod részéről ismételten tapasztalt kitüntető szívélyesség folytán kötelességemnek látom, hogy a román hatóság alatt élő magyarság helyzetét feltárjam.

Mivel a kérdés éppoly kényes, mint amilyen nagy horderejű, úgy vélem: legcélszerűbb, ha véleményemet szépítés és kertelés nélkül elmondom. A konklúzió

miatt kénytelen vagyok az előzményekkel is legalább vázlatosan foglalkozni. Ezért előre is szíves elnézését kérem, hogy egy hosszú és nem kellemes levéllel veszem igénybe idejét.

I.

A román kormány az 1944 aug. 23-i események alkalmával hivatalosan a demokratikus elvek mellett foglalt állást, ezen elveknek megfelelően meghirdette az állampolgárok egyenjogúságát is, ugyanakkor azonban – ellentétben a hivatalos kijelentésekkel – olyan általános támadást indított a magyarsággal szemben, ellen, mely népűnket megsemmisítéssel fenyegette. A magyar kisebbség sorsa román fennhatóság alatt soha nem volt rózsás, sőt egyre súlyosbodott, de kisebbségi életének ez volt a legsötétebb szakasza. A magyarság ekkori sérelmeinek egy részét néhányan 1944 őszén Nagyméltóságod elé terjesztettük, ezért azokra itt nem utalok.

Azzal kezdődött, hogy a kormány elrendelte a magyarság vezetőinek internálását. E rendelet végrehajtásaképpen a hatósági közegek több ezer magyart fogtak össze és hurcoltak el emberkínzásba menő módon különböző lágerekbe. Akiket nem vittek lágerbe, azokat a lakásukon vagy lakhelyűkön internáltak.

Az egyéni internálásokon kívül az egész magyarságot lakóhelyére internálták egy másik rendelettel, mely úgy intézkedett, hogy a magyarok speciális belügyminiszteri engedély nélkül sem gyalog, sem közlekedési eszközökkel nem mehetnek egyik helységből a másikba. Alulírottat is ezen a címen kísértette vissza a rendőr questor 1944 nov. 3-án Nagyenyedről Gyulafehérvárra. A 16-20 éves ifjakat az ország keleti részébe kezdték szállítani munkaszolgálatra, anélkül, hogy megfelelő élelmezésükről és szállásukról gondoskodtak volna.

A háborús szükségletekre való tekintettel a kormány súlyos állat- és terménybeszolgáltatásra kötelezte a lakosságot és a végrehajtóközegek a titkos rendeletre való hivatkozással a kivetett kvótát a kisebbségeken hajtották be kíméletlen módszerekkel.

A helységeken átvonuló vagy oda vezényelt katonai egységeket a helyi hatóságok elsősorban a kisebbségekhez szállásolták el akkor is, ha a kisebbség a lakosságnak csak elenyésző töredéke volt. A katonai korházakhoz és más katonai munkára kisebbségeket osztottak be, asszonyokat, tekintet nélkül családi állapotukra, férfiakat tekintet nélkül korukra. Nem egy esetben a csendőrség éjjel verte fel a falu magyar lakosságát, hogy reggelre a munkahelyre, a városba szállítsa.

Egyesek, közöttük sajnos egyházi személyek is, a magyarok ezen nehéz helyzetét arra használták fel, hogy prozelitizmust űzzenek.

A megrémült és védelem nélkül álló magyar lakosságot azzal bíztatták, hogy mentesítik a rekvirálásoktól, fiaikat a behívásoktól stb., ha valamelyik román vallásra

áttérnek. Ha ezek az ígéretek nem vezettek a kívánt eredményre a további zaklatástól sem riadtak vissza.

A családfenntartó férfiak jelentős része – immár több év óta – még mindig munkatáborban sínylődött, embertelen körülmények között, amit később a baloldali újságok is szellőztettek.

A csendőr és rendőrterror mellett külön csapásként jelentkeztek az ún. Maniu-gárdák. Fegyveres bandák portyáztak a magyar falvakban, a magyar lakosságot verték, fosztogatták. Ezek a bandák a harcoló magyar hadsereg nyomában bevonultak Észak-Erdély magyarlakta területeire s ott már nemcsak fosztogattak, hanem gyilkoltak, és hajmeresztő kegyetlenségek sorozatát követték el, terror alatt tartva egész vidékek lakosságát. Ezekről a kegyetlenségekről az újságok is megemlékeztek. A magyar-ellenes román támadás legnagyobb sikerét azáltal érte el, hogy a városokból és falvakból Észak-Erdélyben a békés magyar földművesek, munkások és értelmiségiek ezreit vitte el, mint „partizánokat", az óromániai és oroszországi táborokba. Pedig az így elhurcoltak között sokan voltak olyanok is, akik megszöktek a harcoló csapatoktól és részt vettek a megszálló németek ellen szervezett magyar ellentámadásban. A szintén kiszolgáltatottság állapotában lévő dél-erdélyi magyarságnak heteken át kellet látnia a magyar foglyok elszomorító sorsát. Az őszi esős időben hosszú útszakaszokon gyalog és élelmezés nélkül hajszolták ezeket az elcsigázott embereket.

A nemzeti parasztpárt és liberális párt újságjainak gyűlölködő cikkei a magyar-ellenes hangulatot még fokozták és bátorították az amúgy is magyar-ellenes hatóságokat. Ennek a gyűlölet-szításnak és a román vérengzéseknek nem a román belátás vetett véget, hanem az **orosz hadsereg-parancsnokság**nak az a rendelete, mellyel 1944. november elején Észak-Erdély területéről kiparancsolta a román fegyveres alakulatokat és az oda visszatért román közigazgatást.

II.

Az általános gyűlölködés közepette megértő hangon csak Nagyméltóságod szólott. Ennek tulajdonítható, hogy a magyarság a Nagyméltóságod elnöksége alatt 1945. március 6-án alakult kormányt rokonszenvvel fogadta, abban a feltevésben élve, hogy ez a kormány az állampolgárok egyenjogúságát őszintén értelmezi, és végre meg fogja valósítani. Sajnos a magyarságnak az ehhez fűzött reménye nem ment teljesedésbe. A helyzet alakulásának illusztrálására legyen szabad felhoznom az alábbi eseteket:

1. Az 1945. február 6-án megjelent rendelet-törvény, az ún. kisebbségi statútum kimondja, hogy a nemzetiségeknek is joguk van az anyanyelvi oktatáshoz minden fokon. A magyar iskola-fenntartó hatóságok megkapták az ezen törvényen felépülő nemzetiségi iskola-törvény tervezetét, azzal kapcsolatos javaslataikat el is

jutatták az illetékes Minisztériumhoz még 1945 év közepén… A tervezetből azonban a mai napig sem lett törvény.

A magyar kisebbség iskola ügyét ma is rendeletekkel intézik el, s ezekben a rendeletekben általában a Magánoktatási Törvény kisebbség-ellenes szelleme érvényesül. Az állami magyar tanerők nagy többségének az ígért fizetés helyet a kormány olyan kisösszegű előlegeket folyósít, amelyek a megélhetéshez teljesen elégtelenek.

A kormány megígérte a magyar hitvallásos iskolák tanerői részére is az államsegélyt. Késedelmesen némi előleget folyósított is, a kérdés azonban távolról sincs rendezve sem gyakorlatilag, sem törvényileg. Mégis, Potop közoktatásügyi államtitkár úr már 1945. október végén Kolozsváron helyénvalónak látta kijelenteni, hogy a magyar egyházi iskolaépületekről is a román minisztérium rendelkezik, mert – mondotta – az egyházi tanerőket az állam fizeti. Jellemző felfogás: a magyar kisebbség kulturális célú adójából az arányos rész kiadását a román kormányok 25 éven át következetesen megtagadták, a Gróza-kormány ígéretet tesz segély folyósítására, de az ígéretből még nem lett valóság – azonban a közoktatásügyi államtitkár máris jogot formál az egyház tulajdonát képező épületekre.

2. Az 1945. május 29-én megjelent rendelet-törvény biztosítja Kolozsváron egy magyar Egyetem működését, az egyetem 42 épületét azonban a visszatérő román egyetem vette birtokába, a magyar orvosi fakultást pedig a román egyetem meg nem értő magatartása miatt, átkényszerítették Marosvásárhelyre.

3. Az ugyancsak május 29-én megjelent rendelet-törvény szerint az aug. 30 után Észak-Erdély területéről elmenekült összes román iskolák kötelesek további működési helyükre visszatérni. Ez a rendelet lehetőséget nyit, hogy a hírhedt kultúrzónás állapot visszaállíttassék és újból megkezdődjék a magyar nyelvű állami iskolázás szétzüllesztése. Csak példaképpen említjük meg, hogy a 86%-ban magyar lakosságú Kolozsváron az állami középiskolák összes épületét ezen címen átvették a román tanügy céljaira.

4. Az 1945. március 22-én megjelent földbirtokreform-törvény végrehajtása során hozzávetőleges becslés szerint a magyarságtól több mint 100000 hold földet vettek el. Ennek 75%-át a román igénylők kapták, holott a magyarok között vannak nagy arányban földnélküliek, viszont a román birtokosok jelentős részét – mintagazdaság címén – mentesítették a kisajátítás alól.

5. Az 1945. február 10-i 91. számú törvény az ellenséges vagyonok zár alá vételéről gondoskodik, intézkedik. A törvényt 1946. április 25-i rendelettel kiterjesztették Észak-Erdélyre. A törvény végrehajtására a CASBI-t létesítő rendelet, a román fegyverszüneti szerződés 8 pontjára való – véleményünk szerint: téves – hivatkozással az ellenséges vagyonok közé sorolja azokat a román állampolgároknak

minden ingó és ingatlan vagyonát, akik 1944 szept. 12 előtt vagy után Németországba vagy Magyarországra menekültek.

Az 1945 aug. 13-án megjelent törvényrendelet, amely Észak-Erdély lakóinak állampolgárságát szabályozza a 4. cikkében úgy intézkedik, hogy elvesztik állampolgárságukat mindazok, akik 1940 aug. 30-án állampolgárok voltak és önként távoztak Erdély területéről az ellenséges hadseregek visszavonulása idején, szolidaritást vállalva azokkal. Mind két rendelet súlyosan érinti az erdélyi magyarságot. A keleti székely megyéket a visszavonuló csapatok erőszakkal kiürítették. Erdély középső területén hetekig tombolt a harc, a lakosság kénytelen volt védettebb helyre menekülni. Fenti rendelkezések következtében cca. 300000 magyar jut abba a kínos helyzetbe, hogy elveszítheti állampolgárságát és minden ingó és ingatlan vagyonát. Az állam sokmilliárdos magyar vagyon sorsát kétségessé tette s egyben szinte korlátlan lehetőségeket nyitott a korrupció számára, amit jelzet a CASBI működése elején kipattant milliárdos panasza.

6. Ehhez járul az 1940 aug. 14-én megjelent 645. sz. rendelettörvény, amely nyíltan magyar-ellenes célzata miatt iskolapéldaként hozható fel. E törvény alapján azok, akik vagyonukat 1940 aug. 30 és 1944 okt. 25 között eladták, azt nem valorizált, hanem eredeti névértékben visszavásárolhatják. Tudvalévő, hogy ebben az időben Észak-Erdélyben az eladók az onnan elköltözött románok, a vevők pedig nagyobbrészt magyarok voltak, s ezek most elveszíthetik egész vagyonukat, mert a pénz értéke azóta sokszorosan csökkent. Hogy a törvény a magyarság anyagi tönkretételét célozza, azt mi sem mutatja világosabban, mint Pătrăşcanu miniszter 104.115/1945 X. 10 sz. rendelete, mellyel a bíróságoknak megtiltja, hogy az Észak-Erdélyből 1944 őszén elmenekült és oda később visszatért lakosok birtok-viszony igénylési kérdéseivel foglalkozzanak.

7. A román közigazgatásnak Erdélybe való bevezetése idején felelős kormánytényezők ismételten kijelentették, hogy a magyar tisztviselőket alkalmazni fogják. Ezzel szemben a vezető állásokat rendszerint románokkal töltötték be s a magyar tisztviselők – a magyar többségű városokban is – csak alárendelt kategóriákban maradhattak meg.

Ehhez hasonló a kormánynak az a törekvése, hogy a magyar többségű városok magyar jellegét a román tisztviselők minél nagyobb létszámával lehetőleg megváltoztassa. E célból Kolozsvárról 24000 magyar kitelepítését vették tervbe 1945 novemberében, tekintet nélkül a téli időszakra és a háborús nyomorúságra.

8. Észak-Erdélynek a román közigazgatásba való bekapcsolása óta, különösen a falvak román lakossága körében egyre fokozódó magyar-ellenes izgatás észlelhető. Ez az izgatás kezdetben a magyar lakosság megfélemlítésére, kifosztására, földjének elvételére irányult, később pedig gyakoribbak lettek a

verések, sőt a gyilkosság is. A román közigazgatás és rendőrség pedig semmit sem tesz, ennek az anarchiának megfékezésére.

Nagyméltóságod 1945. május 13.-án Kolozsváron mondott beszédiben állást foglalt a román-magyar államunió mellett s néhány napra rá a kormány belügyminisztere betiltotta a Románia és Magyarország közötti személyforgalmat is, újra bevezette az útlevélkényszert.

III.

Mindezek természetesen nem voltak és nem lehettek alkalmasak arra, hogy a magyarság bizalmát a román kormányzat iránt erősítsék. Ellenkezőleg: siettették és a magyarság minden rétegét átható meggyőződéssé érlelték annak felismerését, hogy a magyarság nem lehet bizalommal egyik román kormányzat iránt sem – bármilyen demokratikus elvet hangoztat is az. A földreform a magyar birtokos osztályt megsemmisítette, jelentős magyar birtokokat juttatott – most már másodízben – román tulajdonba, és a kisajátítás még tovább folyik a magyar törpebirtokosok ellen is, különféle címeken. A magyar középosztály egzisztenciáját pedig az iparengedélyek felülvizsgálása és az adóterhek egyenlőtlen kirovása veszélyeztetheti. A magyar munkásság és a falvak magyar lakossága mindezek nyilvánvaló célzatával tisztában van, a román közönség és közigazgatás magyar-ellenes magatartását maga tapasztalja, az adóztatás magyar-ellenes lehetőségeit a maga tapasztalatából ismeri, az állampolgárok egyenjogúságának szép ígéreteiben tehát nem bízik. Nagyméltóságodat nem téveszthetik meg azok a nyilatkozatok, amelyeket egyesek a magyarság nevében tesznek, illetve a magyarságnak sugalmaznak. A romániai magyarságnak ma sincs maga választotta politikai képviselete. Az 1944. aug. 23 után következő kormányok a magyar nép és a magyar vezetők ellen foganatosított intézkedésekkel valósággal fizikailag lehetetlenné tették, hogy a magyarság létrehozza azt a politikai szervet, mely felfogásának megfelel. Mozgási, gyülekezési, szólási szabadsága kizárólag annak a csoportnak volt, amely a Magyar Népi Szövetséget megalkotta.

Amikor a Nagyméltóságod elnöklete alatt megalakult kormány vette át az ország vezetését, a magyar Népi Szövetség őszintén állott be a kormányt támogató partok közé. S voltak az ettől a csoporttól távol állók tömegében is olyanok, akik reménykedni kezdtek a két nép őszinte közeledésének lehetőségében. Ezek a remények az ismertetett okoknál fogva hamar elhervadtak. A Magyar Népi Szövetség pedig a kormány támogatásában elvérzett. A kormány sérelmes rendelkezései és a román közigazgatás változatlanul magyarellenes magatartása a magyarság emlékében az elnyomatás idejét idézte vissza, annak minden keserűségével és veszélyeivel. A Magyar Népi Szövetség vezetői hiába ígértek újságjaikban és sűrűn tartott népgyűléseiken e sérelmek orvoslását, hiába hozták

Bukarestből mindegyre az erre vonatkozó kormányígéreteket, a sérelmes rendeletek érvényben maradtak és végrehajtattak. Ehhez járult a Magyar Népi Szövetség egyes vezető emberei – a saját elhatározásukból és vagy kívánságra? nem tudjuk – olyan tartalmú politikai nyilatkozatokat kockáztattak meg, melyek a magyarság egyetemében élénk tiltakozást váltottak ki. Mindezek következtében a magyar tömegek a Magyar Népi Szövetséggel mind élesebben szembekerültek és annak vezetőit a legsúlyosabb vádakkal illeték. A Magyar Népi Szövetség ezek ellenére is igyekszik pozícióját megtartani, de az eszközök, melyeket ennek érdekében éppen ezekben a napokban alkalmazásba vett, a terror jegyeit viselik magukon.

Az újságok közlése szerint Nagyméltóságod több ízben úgy nyilatkozott, hogy a román közigazgatás területén élő magyarság a saját elhatározásából illeszkedik be a román állam kereteibe. Mivel itt a román-magyar vita gyökere van érintve, kötelességemnek tartom kendőzés nélkül, nyíltan megmondani, hogy erről az önkéntes beilleszkedésre a magyarságnál nem tapasztalható semmiféle hajlandóság. Ha elfogulatlanul nézik, a román szemlélőknek is el kell ismerniük, hogy a magyar kisebbség magatartása lojális volt, és nem a magyarság hibája, ha a két nép a román fennhatóság ideje alatt egymáshoz nem közelebb került, hanem egymástól eltávolodott. A magyarság a múlt világháború után – mivel nem tehetett egyebet – kényszerűségből tudomásul vette a hatalmak diktátumát és az adott helyzetbe beleilleszkedve az állampolgári kötelességek lojális vállalásával igyekezett jogait, kultúráját, nemzeti életét biztosítani. A román kormányzat azonban – nem törődve sem a párizsi kisebbségi statútum rendelkezéseivel, sem a gyulafehérvári ígéretekkel, sem az önrendelkezési elvvel, aminek pedig Nagyrománia a létét köszönheti – a magyar kisebbséggel szemben az elnemzetlenítés áldatlan politikáját alkalmazta, s e célból olyan gazdasági és politikai elnyomás alá vetette a magyarságot, mely már a legelemibb emberi jogokat is sértette. A nemzeti kultúrájában és létében megtámadott magyarság az egyre fokozódó nyomásra ellenálló ereje megsokszorozódásával felelt.

És a Nagyméltóságod kormányának sem sikerült a magyarság bizalmatlanságát elosztania. Népünket a 27-év alatt egymást váltogató kormányoknak velünk szemben változatlan magatartása tanította meg, hogy az ígéretek értékét az intézkedésekkel mérje. Népünk szívesen ajándékozza meg bizalmával, azt, aki jó szándékkal közeledik hozzá, de igen bőséges tapasztalattal rendelkezik ahhoz, hogy a szavak és a tettek, az ígéretek és az intézkedések, a törvény és a végrehajtás között az ellentmondást észrevegye. A román közvélemény ellenállása és végrehajtó közegek szabotálása kétségtelenül sokban gátolja a kormányt jó szándékú terveinek végrehajtásában is, de Nagyméltóságod, aki szereti a saját nemzetét, bizonyára megérti, hogy a magyarság sem áldozhatja fel magát, a nagy román eszme oltárán. Az erdélyi

románság számbeli többségére és a 27 éves birtoklásra hivatkozva igényt tart Erdély egész területére. A magyarság a maga igényét jelenleg számbeli többséggel nem indokolhatja (mert elvérzett a török-tatári küzdelemben), de felhozhat ugyanilyen értékű gazdasági és politikai érveket, melyeket a történelem is támogat. A románság Erdélyből nem akar eltávozni – természetesen nem akarja ezt elhagyni az ezer esztendő óta itt lakó és Erdély kultúráját megalapozó magyarság sem.

Az autonóm vagy független Erdély létesítése sem oldaná meg a vitát. Ma, a nagy politikai egységek kialakulásának idején, az ilyen kis egységek sokáig nem tudnak ellenállni az erősebb szomszéd vonzásának. Az erdélyi románság – nevelése folytán – a magyar fennhatóság alá nem kívánkozik. A magyar nemzettestből erőszakosan kiszakított erdélyi magyarságot pedig kisebbségi élete győzte meg arról, hogy román fennhatóság alatt sem egyedeiben, sem mint nemzetség nem élhet szabad emberhez méltó életet. Lehetséges, hogy a békeszerződés feladatára vállalkozó hatalmak között Erdélyre nézve nem alakul ki egységes álláspont s ezért úgy román, mint magyar részről bizakodhatnak az okok helyezkedése és a politikai ügyeskedések sikerében. Románia helyzete előnyösebb annyiban, hogy Erdély az ő birtokában van; de a magyar reményeket is táplálhatja a nagyhatalmaknak az a felismerése, hogy a Párizs környéki diktátumok nem oldották meg a nyugtalan Európa ezen térségében; ha ez alkalommal tartósabb rendet akarnak létrehozni, az etnikai szempont mellett mérlegelni fogják a gazdasági és a politikai szempontokat is. Mindenesetre nem úgy látjuk, hogy Erdély kérdését ma nem lehet önmagába külön nézni, hanem a megoldás módozatát az érdekelt nemzetek, sőt Európa jogos igényeinek összeegyeztetésében kell keresni.

Befejezésül hangsúlyozni kívánom, hogy nem a magyarság nevében beszélek (?), mert ilyen megbízatásom nincsen. Azonban a magyarság helyzetével és hangulatával tisztában vagyok, s úgy ítélem, hogy levelemben adott rajz megfelel a valóságnak. Érintkezzen a magyar társadalom minden rétegével, ismerem a falu helyzetét éppúgy, mint a városokét, az értelmiség gondolkodását éppúgy, mint a munkásságát. Isten magyarnak s természetesen fajtestvéreim sorsa és sorsának alakulása iránt nem lehetek közömbös. A papi hivatásom pedig arra kötelez, hogy a kérdéseket erkölcsi szempontból is mérlegeljem. A román fennhatóság alatt élő magyarság helyzete nem felel meg azoknak a nagy erkölcsi követelményeknek, melyeket az Egyesült Nemzetek alapokmánya a békés együttélés rendező elveiként megjelölt. És ha a nemzetek közötti békét őszintén akarjuk előmozdítani, úgy gondolom, a kibontakozás útját ebben az irányban kell keresnünk. Ezért voltam bátor ezt a legkényesebb kérdést Nagyméltóságod előtt leplezetlen nyíltsággal felvetni s arra kérem, hogy őszinteségemet ne vegye rossz néven.

Levelem másolatát, mint érdekeltnek, a Magyar Népi Szövetség elnökségének is megküldtem.

Alba Julia – Gyulafehérvár, 1946. január 28.

* * *

„**Gheorghiu-Dej 1945-ben** önmaga számára kitűzött négy nagy céljából" 1956-ra kettő: leszámolás a polgári örökséggel, ellenfelei eltávolítása a pártból, már teljesült. Romániában 1953 után egy Sztálin nélküli sztálinizmus erősödött meg, 1956-ban az SZKP XX. kongresszusa után sem történt meg a desztalinizáció. Gheorghiu-Dej kategorikusan visszautasította, hogy önkritikát gyakoroljon, amelyet a legfelsőbb vezetés részéről egy elenyésző kisebbség, így Miron Constantinescu és Iosif Chisinevschi felvetett. Lényegesen nagyobb volt a hatása a Nagy Imre-féle kormányprogramnak és a XX. kongresszusnak a romániai magyar reform-kommunisták körében. Márciusban Szabédi László, a Bolyai Egyetem tanára egy nyilvános gyűlésen vetette fel a magyarság egyenjogúságának kérdését. Román részről néhány konkrét engedményt kellett tegyenek. 1956 júliusában határozat jelent meg az oktatás színvonalának emeléséről. Ugyanakkor kimondták, hogy a nemzeti kisebbségek iskoláiba csak akkor vezetik be a román nyelv tantárgyat, ha anyanyelvükön jól írnak és olvasnak. A román nyelv, mint kötelező tantárgy bevezetésére e szerint a nemzeti kisebbségek iskoláiban a második osztályban került sor; Románia történelmét és földrajzát ugyanitt a felső tagozatban vezették be. A júliusi határozat része volt, hogy 1956 novemberében megalakították a Nemzetiségi Főigazgatóságot és az 1957–58-as tanévtől már 15 tanuló esetében indíthattak ötödikes és 10 tanulóval hatodikos és hetedikes nemzetiségi osztályokat. Művelődés és Napsugár címmel magyar művészeti és gyermekújságot jelentettek meg, újjászületett a kolozsvári Irodalmi Kör, megjelent Kós Károlytól a Varjú nemzetség és a Budai Nagy Antal, az Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó új sorozatot ígért, a két világháború között megjelent könyvek újrakiadását, beleértve a polgári írókat is. Az irodalmi újságok tartalmán is érezhető volt a változás. Az „Igaz Szó"-ban Jancsó Elemér emlékezett meg az „utolsó polgári íróról", Kuncz Aladárról, ugyanitt Páskándi Bencze Sándor szobrászt „székely Rabelais"-nek nevezte – egy évvel ezelőtt székelyt említeni egyenlő volt a faji mítosszal. Egymás után szervezték újjá több magyar múzeumot, könyvtárat. Márciusban Székelykeresztúron nyílt múzeum, júliusban a nagyszalontai Arany János Múzeum helyreállítását vették tervbe, szó

esett a szatmári és segesvári múzeumról. A párt központi magyar nyelvű napilapjában Beke György arról tudósított, hogy helyreállítják Aradon a vértanúk szoborcsoportját, amit 1925-ben bontottak le, és a magyar olvasók a központi magyar napilapban, az Előrében nyomon követhették a bukaresti Zalomit utcai Petőfi Ház restaurációs munkálatait.

* * *

„**A két ország viszonyát** 1956 előtt és után is látszatbarátság jellemezte". Például amikor l945-ben Groza a határok légiesedéséről beszélt, a Magyarországra utazók számára bevezették az útlevél kötelező használatát. Majd a román-magyar barátsági és együttműködési egyezmény megkötésének évében, 1948-ban a román belügyminiszter korlátozta a külföldi személyek magánutazásait. A felmerült problémákat – vízügyi, kereskedelmi egyezmény be nem tartása stb. – a magyar fél rendszeresen szóvá tette, ez azonban nem került nyilvánosságra. Mindenekelőtt azért, mert a Szovjetunió nem engedhette meg a népi demokratikus országok – a „béketábor" – egységének megbontását. Az SZKP XX. kongresszusa után magyar részről azt remélték, hogy az 1956-os évtől majd javulnak az előfeltételei az összes függőben lévő kérdések kölcsönös rendezésének; hogy a két ország közötti áruforgalom zsugorodása véget ér, és egészséges fejlődés bontakozik ki a külkereskedelem terén is. Románia akárcsak a nemzetiségi kérdést, a kétoldalú kapcsolatokat is taktikai kérdésnek tekintette. Három szinten lehet előrelépésről beszélni: a családi/magán-jellegű látogatások, a turistaforgalom és a hivatalos kapcsolatok terén. 1956-ban a felszínen jól működtek a cserekapcsolatok, a közös rendezvények. Növekedett a turistaforgalom. Sok közvetlen kapcsolat létesült a sport, az ifjúsági szervezetek, kulturális intézmények, iskolák, egyetemek között. Lehetővé vált romániai diákok magyarországi kutatása, és természetes volt, hogy személyes kapcsolatok is kialakultak közöttük és a hazaiak között. Többen eljártak a Petőfi Kör előadásaira is. Gyakorivá vált a közös találkozók rendezése a határ-menti városokban. Ezek után valóságos bombaként robban Pándi Pál cikke a Szabad Nép 1956. szeptember 9-i számában, amelyben a szerző a romániai útja alkalmával szerzett tapasztalatai alapján elsőként tárta fel őszintén és nyilvánosan a magyarság helyzetét és a két ország kapcsolatát. A lapszámot ugyan bevonták a forgalomból, de az írás román fordítása közismertté lett, még a Központi Vezetőség is megtárgyalta. A Pándi-cikk megjelenése után – ekkor kezdték el a MAT-ban a rádió adóállomás kiépítését – Erdély több helységében megjelent a Constanţa Crăciun művelődési

miniszter vezette bizottság, hogy a helyszínen vizsgálja felül az elkövetett hibákat, s hogy a Pándi-cikkben foglaltak megfelelnek-e a valóságnak. Kolozsváron is megbeszélésre hívták meg a magyar írókat, amely összejövetel három nap, három éjjel tartott. A magyar értelmiség követelése: a kétnyelvűség visszaállítása, az Akadémia magyar tagozatának megszervezése, magyar al-miniszterek kinevezése a kulturális és a közoktatási tárcánál, a mezőgazdasági főiskola újraindítása, a Bolyai egyetemnek a román egyetemekkel való egyenjogúsága volt. Rendkívül éles bírálatok hangzottak el és a román hatalom hajlandó volt engedményekre a kultúra és az oktatás területén is. Az RMP KB Politikai Irodája október 5-iki ülésének 11 napirendi pontjai a párt válaszát tükrözte. Ezek közül a legfontosabbak: a Nagy Nemzetgyűlésben állandó bizottság alakítandó, amely az együttlakó nemzetiségek problémáival foglalkozna; a Bólyai Egyetemet új épülettel kell gazdagítani; a párt Ellenőrző Bizottsága vizsgálja felül többek pártba való visszavételét. Az ülés után összeállított magyar javaslat sokkal bővebb volt. Tartalmazta például azt is, hogy az 1945. februári „Nemzetiségi Törvény"-t korszerűsíteni kell, fel kell hagyni a magyar nyelvű iskolai oktatás felszámolásával, a Mezőgazdasági Akadémián tapasztalható hasonló folyamattal, a Román Tudományos Akadémia kolozsvári fiókjaiban a magyar tudósokat, értelmiségieket a korábbinál nagyobb számban kell bevonni a tudományos kutatásba. Néhány napra rá jelentették be hivatalosan is, hogy a szaktárca keretei között létrehozzák a Nemzetiségi Oktatás Vezérigazgatóságát.

Ezek voltak a legfontosabb, a romániai magyarságot és a magyar-román viszonyt érintő események, a magyarországi forradalom és szabadságharc előestéjén. Megállapítható: 1956 a Gheorghiu-Dej-i stratégia fontos állomása. Életműve kiteljesedett, kimentek a szovjet csapatok az országból. Az osztrák államszerződés aláírása és a szovjet csapatok Ausztriából való kivonulása után vetette fel a kérdést. A román kérés ekkor nem talált meghallgatásra. Akadálymentesen láthatott hozzá a nemzeti homogenizálási programhoz, a nemzeti kisebbségek, nemzetiségek, mindenekelőtt a legnagyobb számú, a magyarság megtöréséhez, asszimilálásához. Első perctől kezdve ellenforradalomnak minősítette a Magyarországon történteket, szorgalmazta a szovjet intervenciót (Gheorghiu-Dejnek tudomására jutott, hogy Hruscsov le akarja váltani egy kevésbé dogmatikus vezetővel, igyekezett tehát túlteljesíteni a Szovjetunió elvárásait). Támogatta a kádári rendszert, beleértve a megtorlásokat. Gheorghe Gheorghiu-Dej 1956. december 14-én jelentette ki Bukarestben a szovjet nagykövetség tanácsosa, V. F. Nyikolájev előtt – amikor még javában élvezték a politikai száműzöttek a román párt és kormány „vendégszeretetét" –, hogy Nagy Imrének lógni kell! „Mihelyt a népi demokratikus hatalom megszilárdul, átadjuk őt a magyar elvtársaknak, és meg vagyunk győződve, hogy azokért a bűnökért, amelyeket elkövetett, fel fogják akasztani.". Ürügyül szolgált

számára a személyi kultusz továbbélésére; politikai ellenfeleivel való leszámolásra; a Varsói Szerződéstől való fokozatos eltávolodásra; és a külön útra, ami a Szovjetunióhoz fűződő kapcsolatrendszerét illeti. Újabban sok szó hangzik el a határon túli nemzetrészek és az anyaország kulturális, szellemi egységesüléséről, nemzetegyesítésről. 1956-ban nem volt szükség ilyen hivatalosan vagy félhivatalosan kinyilatkoztatásokra. 1956-ban a Kárpát-medencében élő magyarság egésze egyaránt részesült a győzelem és szabadság illúziójában, ha fegyveres harcokra nem is került sor, és egyaránt sújtotta a megtorlás. (Kevés kivételtől eltekintve, így Macskási Pál vérbírótól, Bartos kihallgató tiszttől, vagy Fazekas Jánostól, aki azzal oktatta ki a reform-kommunistának számító Tóth Sándort, Csehi Sárit és Weiszmann Endrét, hogy pártellenes a magatartásuk, amikor a magyar sérelmeket hangoztatják, „mert először internacionalisták vagyunk, s csak utána magyarok és románok.") Az érzelmi megközelítésen túl, a magyar forradalom romániai hatását több szinten kell vizsgálni.

***

„**Románia egész területén** szolidaritást vállaltak a magyar forradalommal**"**. A rendszerellenes megnyilvánulások mellett, mint szobordöntögetés, falfirkák, Mihály király éltetése, a forradalmi csoportok kialakulása, memorandumok készítése nemcsak előzmények nélküli, hanem spontán, szervezetlen volt és rövid távra (órákra, napokra) szólt. A spontaneitás és a szervezetlenség ellenére az ország különböző pontjain – Kolozsváron, Temesváron, Bukarestben, Jászvásárban – hasonló követelések fogalmazódtak meg: a diákság helyzetének javítása, a beszolgáltatás eltörlése, az egyenlőség a szovjet-román kapcsolatokban, a szovjet csapatok kivonása, és csírájában a rendszerváltozás igénye is.

***

„**A párt és állami vezetőség** körében hatását két szóval lehet a leghívebben kifejezni: a helyzet drámai volt, igazi pánikhangulat uralkodott." Féltek a forradalom továbbterjedésétől, a történelmi pártoktól és a pártellenzéktől. (Közéjük lehet számítani: Miron Constantinescut, Josif Chisinevschit, Dumitru Petrescut, Constantin Donceat, Grigore Răceanut, Alexandru Bârladeanut, Gaston Marint, Aurel Vijolit, Ion Gheorghe Maurert.) A félelem alaptalan volt. Romániában nem volt egy Nagy Imréhez vagy Gomulkához hasonlatos személyiség (az 1954-ben kivégzett Lucreţiu Pătrăşcanu lehetett volna), nem volt a Petőfi-körhöz hasonló fórum, amely a reform-kommunistáknak nyilvánosságot biztosított volna, és egy olyan mozgalom sem,

amely a tisztulást elindíthatta volna. Nem utolsó sorban féltek attól, hogy Magyarország területi igényekkel lép fel. Ez jelentősen lefékezte a romániai román rendszerellenes mozgalmat. A revízió lehetősége az első perctől foglalkoztatta a vezetést, ezért is erősítették meg a román-magyar határt. A spanyolos, nagyváradi Neulander Ernő, mozgalmi nevén Valter Roman aki október-november folyamán többször járt Magyarországon olyan értelmű tájékoztatást adott, hogy „a magyar elvtársak" Nagy Imre környezetében többször is felvetették az erdélyi határrevíziót. Nagy Imre sznagovi naplója ellenkezőjéről győz meg: Ebben kifejti álláspontját a kisebbségi kérdésben is. Pontosabban: a magyar-román kapcsolatok és Erdély kérdésében. Hozzá kell tenni: nem ezt tartotta Nagy Imre az új magyar út, a megreformált szocialista Magyarország elsődleges problémájának. Tehát nem is időzik sokáig el itt. „Ami a nemzeti kérdést illeti, én a marxista ideológia alapján állok, és a román-magyar kapcsolatokban lévő visszásságokat valamint a magyar kisebbségi kérdés megoldását a két nép és a szocialista fejlődés érdekében, én ezen az alapon látom megoldhatónak. A két nép között fennálló problémát, a két ország közötti szakadást sokkal összetettebbnek látom, hogy azt a magyar kisebbségi kérdésre vagy Erdélyre korlátoznánk. Magyarország és Románia közötti jövőbeli kapcsolatokat és a két ország közötti föderációt tartalmazó szerződéssel tudom csak elképzelni… Ahhoz, hogy kikerüljünk ebből a jelenlegi tragikus helyzetből, amelyben vagyunk annak egyetlen egy fontos és kötelező feltétele van: a két ország közötti föderatív viszony megteremtése." Valter Roman az RMP legfelsőbb vezetőségének készített november 3-iki beszámolóban ezt azzal egészítette ki, hogy Kádár János autonómiát kért Erdély számára. Eddigi ismereteink alapján ezt kizártnak lehet mondani. Súlyos felelősség terheli ezért a félretájékoztatásért Valter Romant, mivel az 1956 utáni koncepciós perek egyik fő vádpontja Erdély visszacsatolásának a követelése lett, és nemcsak az ENSZ memorandum-perben vád alá helyezettek esetében, akik valóban foglalkoztak e kérdéssel. Nem menti, hogy ő terjesztette elő a Litvinov munkacsoportban az erdélyi autonómiára vonatkozó tervezetet 1944-ben és az sem, hogy mint moszkovita és zsidó származású, alig úszta meg a párttagság felülvizsgálását az 50-es években.

***

„**A reform-kommunistának minősíthető egyetemi káderek**," írók, filozófusok 1956 tavasza óta folytattak a pártvezetéssel párbeszédet részint a rendszer megreformálásáról, részint sajátos magyar nemzeti igényekről; mint a

nemzetiségi törvény, magyar oktatási rendszer fejlesztése stb. A nemzeti elkötelezettségű értelmiség részéről szerény igényként jelentkezett magyar hagyományok őrzése, magyar történelem tanítása, az ezzel kapcsolatos ismeretek átadása a diákoknak, az ellenforradalmi tevékenységüket egy-egy hazafias jellegű dal, vers nyilvános vagy baráti körben való terjesztése merítette ki. Fiatalok, diákok, szakiskolások „összeesküvését" elsősorban gyerekes, kalandvágy, olvasmányélmények, neves magyar elődök hőstettei motiválták. A magyar egyházak képviselői, és mások a kommunista és rendszerellenességen, a demokratikus berendezkedés követelésén túl merészen és határozottan vetették fel az erdélyi kérdést, az autonóm Erdély lehetőségén túlmenően elmenve az elszakadásig, területi revízióig.

* * *

„**Felülről jövő kezdeményezés volt az RMP-nak** az oktatás reformjával kapcsolatos határozata nyomán, az Ifjúmunkás Szövetség (IMSZ) mellett egy új diákszövetség megalakítása, és e diákszövetség alapszabályzatának és munkatervének kidolgozása." Minderről tudomása volt az egyetem párt alapszervezetének. Kolozsváron a magyar és román egyetem diákjai komoly előkészületeket tettek ez irányban. 1956. október 24-én a Mátyás király szülőházában működő Ion Andreescu képzőművészeti főiskola nagytermében került sor a diákszövetség választási közgyűlésére. A diákszövetségi gyűlés természetszerűen váltott át a magyar forradalommal való szolidaritási nagygyűléssé. Az RMP KB október 25-i bukaresti kommünikéje a magyarországi helyzetről szólva „fasiszta huligánok"-at emlegetett, akik fosztogatnak és rabolnak, nem meglepő, tehát, hogy még ezen a napon, 25-én letartóztatták a diákszövetségi közgyűlés három résztvevőjét, Balázs Imrét, Tirnován Arisztidet és Walter Frigyest. Ők tekinthetők a magyar '56 első számú vádlottjainak. A december 12-ig tartó kihallgatáson is összekapcsolták a diákgyűlést és „az ellenforradalmat" és „uszítás és lázítás" címén 7–7 évi fegyházbüntetést róttak ki Balázs Imrére és Tirnovan Arisztidre. Az október 24-én megalakított 16 tagú diákszövetség vezetői megbízásából Várhegyi István elkészített egy részletes programtervezetet, amely a következőket tartalmazta (Koczka György, Kelemen Kálmán, Nagy Benedek és Páskándi Géza fűztek hozzá kiegészítéseket): közvetlen kapcsolat lehetősége a külfölddel, ösztöndíjak, az állami és pártvezetés vegye figyelembe a diákszövetség véleményét a Bólyai Tudományegyetemet érintő minden kérdésben, a tanügyi reform biztosítsa az

egyetem autonómiáját, a szabad óralátogatást, új ösztöndíjrendszert, létesítsenek népi kollégiumokat, legyen ezeknek alapvető feladata az erdélyi magyar népi szokások felelevenítése, ápolása. november 17-én és 18-án Várhegyivel az élen letartóztatták a diákszövetség vezetőit, Kelemen Kálmánt, Koczka Györgyöt és Nagy Benedeket. Erdély több nagyvárosában, így Kolozsváron és Marosvásárhelyen november 1-én gyertyát helyeztek el a magyar múlt neves személyiségeinek sírjánál. A kolozsvári megemlékezők, a Bólyai egyetem tanárai, diákjai bűne mindössze ennyi volt. A hatalomnak azonban elégséges ürügyet szolgáltatott az újabb koncepciós perekhez, illetve a Bólyai egyetem megszüntetéséhez 1959-ben.

***

„**A másik nagy egyetemi város, Marosvásárhely”** is megmozdult október 26-a után. Az orvosi egyetem és a színművészeti főiskola tanárai és diákjai 100 tagú bizottságot alakítottak egy népgyűlés céljából, ahol a Rákosi rendszer törvénytelenségeit és a romániai magyarság sérelmeit egyaránt számba vették, és koszorút szerettek volna elhelyezni a Székely Vértanúk emlékművénél, Bólyai János és Bólyai Farkas szobránál és más emlékhelyeken.

***

„Temesváron a Műszaki Egyetem menzáján 24-én este” értesültek a diákok a budapesti rádióból a forradalom kitöréséről. Ennek hatására a román, magyar és német diákok és tanárok egy csoportja 30-ára az összes temesvári diák – mintegy 4500 főiskolásról van szó és a tanári kar bevonásával nagygyűlést hívnak össze. A temesvári diákok 12 pontja a következőket tartalmazta:

1 A szovjet csapatok azonnali kivonását az országból.
2. Gazdasági kapcsolatokat minden országgal, beleértve a kapitalista országokat is.
3. Mindazon feltételek nyilvánosságra hozatalát, amelyek között bármiféle gazdasági egyezményt köt az ország.
4. Sztálin személyi kultuszának tényleges felszámolását.
5. Az orosz nyelv eltörlését a felsőfokú oktatás kötelező tárgyainak sorából.
6. A marxizmus órák számának csökkentését.
7. Ösztöndíjat minden egyetemi hallgató számára.

8. A parasztokat sújtó „beszolgáltatás” eltörlését.
9. A munkásosztályt megnyomorító normák eltörlését.
10. A munkások fizetésének emelését.
11. A fizetési adók eltörlését.
12. Egyetemi autonómiát.”

A diákok egyik román vezetője Baghiu itt jelentette ki: Magyarországon forradalom van „egy egész nép forradalma, egy népé, mely felkelt elnyomói ellen.” A diákok tombolva éltették a magyar népet és a forradalmat, de a szekuritate közbelépésére 30–31- én kb. 2500 diákot tartóztattak le. Az első tárgyalásra a helyi katonai ügyészségen november 15–16 között került sor. Először „gyilkossági kísérlettel és az államrend elleni terrorcselekménnyel” vádolták az egyetemi hallgatók gyűlésének szervezőit. Végül „Nyílt lázadás” címén 30, többségében román diák (és egy tanársegéd) felett mondtak ki a 3 hónaptól 8 évig terjedő börtönbüntetést.

***

„**A román főváros lakossága, munkások, értelmiségiek,** diákok és katonák szintén a rádióból szereztek tudomást: mi történik Magyarországon. Országszerte,” így Bukarestben is együtt hallgatták a lakásokban, a közintézményekben és az utcán is a vezetékes rádiót. Akik nem ismerték a magyar nyelvet, a környezetükből kértek meg valakit, hogy tolmácsolja az elhangzottakat. Sokan hallgatták a Szabad Európa Rádió román adását is. A sajtó félretájékoztatása ellenére, amely a tömeghangulatot igyekezett Magyarország és az erdélyi magyarság ellen szítani, sorok álltak az újságos standok előtt, és az emberek általában kifejezésre is juttatták az érdeklődésen túl, a rokonszenvüket. Itt is az egyetemi ifjúság mutatkozott a legfogékonyabbnak. A személyi kultusz felszámolása, szovjet csapatok kivonása, a marxizmus kötelező jellegének visszavonása voltak a temesvári, Iași-i, bukaresti diákok követelésében az azonos pontok. Annál többre azonban nem került sor, mint hogy október 23-a után elhatározták, „nekünk is azt kellene tennünk, ami Magyarországon történik”, illetve hogy majd megfogalmazzák az ország politikai, gazdasági, kulturális életének problémáit, s azt közzéteszik a „Scânteia Tineretului”-ban. Az írás szerzőit azonnal letartóztatták. Kiszabadításuk érdekében a filológiai kar kollégistái, közöttük Paul Goma elhatározták, hogy sztrájkot szerveznek. A szervezők közül többeket, így Gomát is letartóztattuk. Bukarestből ekkor mintegy 30 egyetemi hallgató került a jilavai börtönbe. A Műszaki Egyetemen is többen követendő példaként emlegették

egymást között a budapesti eseményeket. A közgazdasági karon felvetették, hogy miért tartózkodnak szovjet katonák Magyarországon és Romániában. A bukaresti diákok november 5-re, délután 15 órára tiltakozó nagygyűlést hívtak össze a marxizmus és az orosz nyelv tanítása, illetve a letartóztatások miatt, s mert így akarták kifejezni szolidaritásukat a szovjet hadsereg által megszállt Magyarországgal. A demonstrációra nem került sor, a bukaresti katonai törvényszéken 1957. április 19-én mégis úgy ítélték meg, hogy a bukaresti diákok akciója miatt ellenforradalom veszélye fenyegetett. A diákmozgalmon kívül a magyarországi események hatására Bukarestben és Iași-ban a munkások léptek sztrájkba; Temesvár, Nagyvárad és Iași gyakorlatilag katonai ellenőrzés alatt állt, mivel a szovjet csapatokat átvezényelték a magyar-román határra. Íróperek zajlottak Bukarestben is, nemcsak Erdélyben. 1957 májusában Paul Goma írót a tiltakozó sztrájk miatt ítélték el. Alexandru Ivasiuc írót azzal a váddal állították bíróság elé, hogy „fasiszta és légionárius elemek" szervezték be. Hogy mennyire nem csak magyar ügy volt, bizonyítja 1956-tal volt kapcsolatos a szász írók 1959-es brassói pere, Schönfeld aradi főrabbi pere, Piesch Miklós, Blumenthál Pál esete, és Teodor Mărgineanu román katonatiszt pere, aki a magyarországihoz hasonló felkelést akart kirobbantani Romániában és fegyveresen akarta megdönteni a kommunista rendszert.

* * *

„**A román pártvezetés október 20-26 között Jugoszláviában tartózkodott**." A román állami és pártküldöttség a Tito vezette júniusi látogatást viszonozta. Dej közvetlen bukaresti telefonos kapcsolata Nicolae Ceausescu volt. Mivel Románia egész területéről érkeztek a hírek a magyar forradalommal való rokonszenv megnyilvánulásokról, elrendelték biztosok kiküldését: Miron Constantinescut Kolozsvárra, Szenkovics Sándort Biharba, Muzsik Mihályt Nagybánya, Petre Luput Temes tartományba, Fazekas Jánost Marosvásárhelyre. Az első hivatalos reagálás az RMP Kolozs tartományi napilapjában, az Igazságban jelent meg október 24-én. „Ellenséges elemek budapesti provokációját emlegették, akik kihasználva az október 23-i diáktüntetést az általuk „előre megszervezett csoportokat" kivitték az utcára. A RMP Központi Bizottsága Politikai Irodájának október 24-i ülésén fontos, a román párt hozzáállását és a későbbi Magyarországgal szembeni politikáját előrevetítő határozat született. Be kell vezetni a cenzúrát a Magyarországról Romániába illetve a Romániából Magyarországra érkező levelekre. Ugyanez vonatkozik a sajtóra is. Rendkívül fontosnak tartották a közös határ teljes

vonalának megerősítését. Felfüggesztették a katonák szabadságolását. Felvetették a két ország közötti szabad közlekedés felfüggesztését és a vízumkényszer bevezetését. Elrendelték a securitate egységeinek megerősítését a rádióállomásoknál, a postánál és egyéb középületeknél. A magyarok lakta területen kívül a párt fontosnak tartotta a német kisebbség megnyilvánulásait is nyomon követni. Ezen kívül nagy figyelmet szenteltek a német kisebbségek egyházi képviselőinek, illetve Márton Áron püspöknek, akinek a házi-őrizetet javasolták. Október 26-án abban a biztos tudatban, hogy az élelmiszerhiány kiviheti az embereket az utcára a Politikai Bizottság intézkedett az ellátás javításáról és a fizetések megemeléséről. Ezen a napon a szovjet csapatok átlépték Románia határát és bekapcsolódtak a magyarországi harci cselekményekbe. A Magyarország elleni katonai intervencióban kulcsszerepe volt az NKVD-s Bodnărasnak, akit ekkor neveztek ki a Szállítási és Közlekedési minisztérium élére. Ezek után természetes, hogy 30-án létrehozták a Legfelsőbb Parancsnokságot. Ez tejhatalommal bírt. Alája tartozott a BM, a Fegyveres Erők Minisztériuma, az Ügyészség. Az RMP KB PB 1956. október 31-i 59. számú protokollja három alapvető kérdéssel foglalkozott: kinyilvánította a szocialista tábor egységének szükségességét; aláhúzta a Varsói Szerződés jelentőségét, és célként jelölte ki a szovjet csapatok és tanácsadók távozását az országból.

* * *

„**Románia történetében az RMP 1956.** december 27–29-i plenáris ülése korszakhatár is lehetett volna.” Egy felkelést, netán forradalmat elkerülendő egy sor, a reform irányában ható intézkedést volt kénytelen tenni a párt 1957 folyamán. A középpontban mindenekelőtt a munkásság és a parasztság életkörülményeinek javítása állt. A román falu népe sokáig számon tartotta, hogy a magyarországi események hatására törölték el a kötelező beszolgáltatást. Bevezették a családi pótlék rendszert, felemelték a fizikai dolgozók bérét és az alacsony nyugdíjakat. Kimondták az átlagbérek 15%-os növekedését. A határozatokkal a pártnak nem elsősorban gazdasági természetű céljai voltak, hanem az, hogy a politikai hangulaton javítsanak, és ezáltal erősítse a magyar forradalom hatására érezhetően megingott legitimációját. Intézkedések történtek a bürokrácia csökkentésére. A Nagy Nemzetgyűlés márciusi ülése előtt 30 minisztérium volt, 160 miniszterhelyettessel, több száz főigazgatóval, amit a felére csökkentettek. Több, a központi szervek hatáskörébe tartozó feladatkört a helyi közigazgatás, a néptanácsok hatáskörébe utaltak át. Javítottak a néptanácsok működési feltételein is. A közüzemi díjak 75%-át a város vagy a község kapta, a

központ, a tartomány illetve a rajon 25%-ot. A néptanácsok a 75%-ból támogatták a lakásépítést, a kulturális életet, a szociális körülményeket. Az új normákat a termelésben a szakszervezetek bevonásával dolgozták ki.

***

„**A megtorlás szándéka az ország lakossága** egészének megfélemlítésén túl:" a magyarság megtörése volt. A nemzet fennmaradása, a nemzeti önazonosság őrzésének még két létező bástyáját vették célba: a Bólyai Állami Magyar Tudományegyetemet és az egyházakat. Ennyit elöljáróban.

A perek történetét csak részben tárták fel Romániában, és csak egyes részletével foglalkoztak. Így csak megközelítő adataink vannak a perek áldozatairól, amely több mint 10 000 embert érintett. A Securitate jelentése szerint 1955-1958 között 30 személy ellen mondták ki a halálos ítéletet, de csak 17-en hajtották végre. Ezek között egy magyar név nincs. Holott két olyan per volt, amelyben 12 személyen végrehajtották az ítéletet. Kb. 40-50 ember a bántalmazásokba vesztette életét, Ismeretlen azoknak a száma, akik a Duna-Delta megsemmisítő táboraiban lelték halálukat. Marosvásárhely, Nagyenyed, Szamosújvár, Jilava börtönei, a Duna-delta és a Braila Nagyszigete munkatáborai 1956 után ismét telítve voltak rabokkal. Temesváron és Kolozsváron kívül, ahol Macskási Pável (Pál) katonai ügyész egymás után hozta a súlyos ítéleteket, ahogy a magyar elítéltek mondották: „úgy osztogatta a 15-25 éves börtönbüntetést, mint Mikulás a cukorkát" Bukarestben is 1956–59 között folyamatosan üléseztek a katonai ügyészségek. Itt 81 személyt ítéltek el összesen 301 évre és 5 hónapra. Az első letartóztatásra már 1956. október 25-én sor került. Kolozsváron, Marosvásárhelyen is nagyarányú letartóztatásra készültek – az 1000 fős listát állított össze a politikai rendőrséggel együttműködve a párt, 150-en az orvosi és a gyógyszerészeti kar hallgatói voltak – Temesváron 30–31-én hurcolták el a megmozdulás szervezőit, akiknek ügyét a helyi katonai ügyészség november 15-én kezdte tárgyalni. Három nappal később november 18-án kerültek letartóztatásba a kolozsvári Bolyai egyetem diákszövetségének vezetői: Várhelyi István, Nagy Benedek, Koczka György, Kelemen Kálmán – következő év márciusában mondtak ítéletet felettük. 1957 a nagy letartóztatások időszaka volt. Kolozsváron sorra börtönözték be március 11-én Bartis Ferencet, 12-én Dávid Gyulát, 19-én Páskándi Gézát, 20-án Gyulafehérváron Dobai Istvánt. Az ő perében került letartóztatásra, 21–22-én Kolozsváron Gazda Ferenc, Bereczki András, Komáromi József, 27-én Varga László, Molnár Dezső, 31-én Nagy József, Kertész Gábor, Dobri István, július 24-én

László Dezső. Szeptember és december között újabb országos letartóztatási hullám következett.

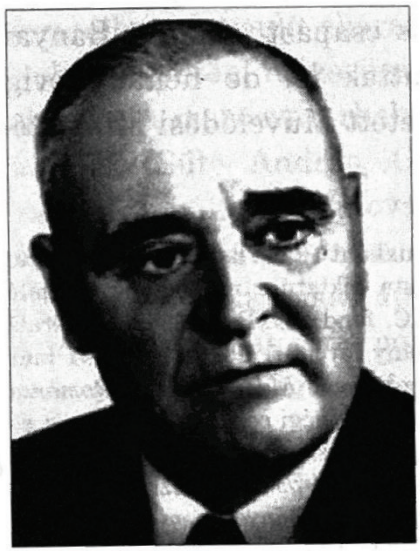

Gheorghe Gheorghiu-Dej

„És most egy magán jellegű megjegyzést szeretnék tenni. Sajnálom, hogy idáig eljutottunk, tényleg sajnálom és nagyon rossznak látom. Ez egy politikai sakkmatt nektek. Most Bányai elvtárs Konyáki elvtársnő mögött bujkál és Konyáki elvtársnő valaki más mögött. Én akkor mit mondjak? Ha ezzel a mentalitással folytatjátok és nem gondoljátok át a helyzetet, nagy bajba kerültök. Középút nincs. Egyetlen út van. (...) Terepre kell mennünk az állambiztonsági szervekkel, hogy lássuk hány embernek van ellenséges megnyilvánulása, és egyszer és mindenkorra fel kell őket vinnünk a ringre, jól megbokszolni, K.O.-ra verni és megsemmisíteni."[86]

Ennek következménye, hogy Szamosújváron, a 3000 férőhelyes börtönben 10000-en raboskodtak, egy helyiségben 70–75-en voltak bezsúfolva, a politikai elítéltek 80%- a magyar volt. Itt és Jilaván folyamatosan működtették a „megsemmisítő részleget" – az elhunytak száma máig is ismeretlen. A lista nap mint nap tovább bővül. Egy fiatal olasz történész, Stefano Bottoni adatai szerint 35000 embert állítottak bíróság elé. A letartóztatásokat perek, azokat ítéletek követték. Természetesen, a reform-kommunistákat ez nem érintette. Őket úgy nyerte meg a román kommunista párt, hogy vagy visszavette a pártba, vagy egyetemi katedrát, szerkesztőségi kinevezést kaptak. A Bólyai Egyetemen – csak soviniszta fészekként emlegették – 20–30 ítélet született. Sajnálatos, hogy az elítéltek nem tették közzé visszaemlékezésüket, hajdani nomenklatúrához tartozók igen, viszont ők végig manipulálták a történteket. A Bólyain valóban szó sem volt összeesküvésről. Maga a RMP bízta meg még 1954 nyarán három tanárát, hogy foglalják össze a magyarság panaszait, tegyenek javaslatokat megoldására. Az egyetemen valamelyest szabadabb légkör uralkodott: kétkedésüket, elvárásaikat diákok, tanárok egyaránt megfogalmazták. A tanári kar egy része az események alatt és után: próbálta visszafogni a hallgatókat, akár úgy, hogy ellenforradalomnak minősítették a történteket, és felhívták a figyelmet ekképp kell hozzá viszonyulni (Csehi Gyula, Balogh Edgár, Gáll Ernő,) illetve először széleskörű propaganda indult az

eseményeket elítélő nyilatkozatok megtételére, majd 1958 nyarán, őszén a diákgyűléseken valósággal provokálták a hallgatókat (Bunta Péter, Szabó Sándor, Bretter György, Farkas Zoltán): személy szerint és egyenként szegezték nekik a kérdést? Mi a véleménye arról, ami Magyarországon történt: forradalomnak tartja-e vagy ellenforradalomnak? Elrettentésül, aki nem fogadta el a hivatalos álláspontot, vagy csak kirúgták az egyetemről, vagy börtönbüntetésre is ítélték. Például Szilágyi Árpád, negyedéves kolozsvári diákot, az Irodalmi Újsághoz írott levele miatt, amelyben lelkesen üdvözölte a magyar forradalmat, hazaárulás vádjával 20 évre ítélték. Zárójelben: hazaárulásért halálbüntetést is kiszabhattak volna. A gyergyószentmiklósi Salamon Lászlót 1957. július 3-án tartóztatták le. Salamon az októberi eseményeket Budapesten élte át, ezért az ítélet indoklása a „magyar népi demokratikus rendszer megdöntésére irányuló megmozdulásban való aktív részvétel" volt. Salamont 1958. január 10-én ítélték el, és 1963. február 10-én szabadult.

* * *

„**Gheorghiu-Dej a Magyar Autonóm Tartomány** 1956. december 16-ki pártkonferenciáján jelentette ki:" Magyarországon az a veszély fenyegetett, hogy egy horthysta-fasiszta diktatúra kerül hatalomra, és az ország a szomszédos országok elleni agresszió tűzfészkévé válik. Ugyanitt az egész romániai magyarságot revizionizmussal vádolta meg. Ezzel kinyilvánította bizalmatlanságát irántuk. Arra való hivatkozással, hogy nacionalizmusuk és szeparatizmusuk akadályozza a testvéresülést, nagyarányú leépítések történtek a magyar felső és középszintű vezetők között. Lekerültek Erdélyben a két és háromnyelvű feliratok, korlátozták a magyar könyvtárak, egyesületek, színjátszó csoportok stb. anyagi alapjait, amely lassú elsorvadásukhoz vezetett. 1958-tól bevezették a zárt városok rendszerét, azaz megtiltották a magyarok beköltözését Erdély nagyvárosaiba, és országosan 10 %-ban állapították meg a munkahelyeken a felveendő magyarok arányát. (Ekkor még közel 10 %-ot tett ki az ország lakosságából a magyarság!) A magyar intézmények önállóságát úgy szüntették meg, hogy egyesítették a román intézményekkel, akárcsak az 50-es években, ennek betetőzése volt, a Bólyai egyetem megszüntetése 1959-ben.

1958. február 20-28 között Romániába látogatott a Kádár-Kállai vezette magyar párt és kormányküldöttség. Korszakhatár ez a két ország kapcsolatában és az erdélyi magyarság életében, közelebbről a folyamatban lévő (1958. június: a katonai törvényszék kihirdeti az ítéletet a sepsiszentgyörgyi diákok ügyében, 15-16 évesek!); vagy a készülő perekben. Három nagy monstre-perben és több kisebb perben, akik

szenvedői igen jelentős arányban egyházi személyek voltak, érhető utol Kádár János felelőssége az 1958. februári romániai látogatása után, amikoris úgymond lemondott Erdélyről, illetve: a nemzetiségi kérdést belügynek minősítette. Ez után szabad kezet kapott a román hatalom a megtorlásban. Hogy mennyire elvadult a román hatalom, bizonyítja, hogy 1958. június 15-én Szamosújváron, – csak sárga krematóriumként emlegették a rabok – az emberséges körülményeke miatt fellázadt rabokból 300-at meggyilkoltak. Magyar egyházi személyek a kisebb perekben: 1958. április: Bencze József református lelkész be nem jelentett vadászpuskája miatt terrorcselekményre való késztetés vádjával 20 évi nehéz börtönt kapott; 1958 júliusában került sor Fülöp G. Dénes református lelkész letartóztatására. A vád: 1957 márciusában imádkozott a Szovjetunióba elhurcolt foglyokért. 11 év nehézbörtönt kapott; 1958. augusztus: Cseterki János lelkész letartóztatása és elitélése a szocialista rend elleni mesterkedés címén. Ugyanebben a hónapban Harai Pál brassói káplánt az EMISZ perben fel nem jelentés miatt 10 évre ítélik. Az év végén még több egyházi személyek ellen mondottak ki súlyos ítéleteket. A három nagy per:

1958. április-május hónapban Szoboszlay és társai ügyét tárgyalták. A vádirat szerint: 1950-ben Keresztény Munkapárt néven ellenforradalmi szervezetet hoztak létre, hogy Románia belső és külső biztonsága ellen fegyveres lázadást készítsenek elő, a népi demokratikus rendszer megdöntésére és a burzsoá-földesúri rendszer visszaállítására. A tényeknek megfelelt, hogy a Szoboszlay-féle szervezkedés terve magában hordozta a többpártrendszert és a szocialista rendszer eltörlésének igényét. A szabad választásokat vetette fel és a Magyarországgal való szoros szövetségi rendszer kialakítását. Románia több helységében konspiratív csoportokat hoztak létre. Benne valamennyi társadalmi réteg és nemzetiség képviseltette magát. Román részről többek között: Drăgăniţă Constantin ezredes, Fântânaru Alexandru, a Nemzeti Parasztpárt Arad megyei vezetője, Dan Aurel ortodox főpap.

A Szoboszlay-perben 1958-ban 200 személyt tartóztattak le, több tucat lelkészt és szerzetest. 56 személy felett mondtak ki ítéletet még 1958 májusában, ebből 10 halálos volt, a kiszabott börtönévek száma:1300 év volt. Az érmihályfalvi csoport vezetőjét, Sass Kálmán református lelkészt, 1958. február 19-én tartóztatták le. Ő bújtatta Maléter Pált, akit a szovjetek 1944 októberében mint ejtőernyős partizánt dobtak le a barantói tanyavilágba 12 társával együtt. 2000 oldalt tett ki a vádirata. 1958. október 6-án végezték ki hazaárulás vádjával. Sírja ismeretlen helyen van. Az érmihályfalvi csoport ügyében 31 ítéletet hoztak, ebből kettő halálos, amit Sass Kálmán református lelkészen kívül dr. Hollós István egykori hadbíró századoson végre is hajtottak.

A „Kilencek”, vagyis az ENSZ-memorandum megfogalmazói és terjesztői 1956-ban az erdélyi kérdés megoldását vetették fel. Azzal a szándékkal készítettek

felmérést a magyar értelmiség körében, hogy fejtsék ki álláspontjukat ezzel kapcsolatban. Ennek alapján készült el egy memorandum hat példányban. Három álláspont képviseltette magát: Márton Áron római katolikus püspök és Dobri János református teológiai tanár Erdély és Partium Magyarországhoz csatolását tartotta egyedül helyes megoldásnak. Jordáky Lajos, Pásztay Géza a független Erdély gondolatát támogatták. Dobai István, a református egyház világi gondnoka Erdély kettéosztásában és lakosságcserében gondolkodott. A nézetkülönbség ellenére mindannyian úgy látták: az ENSZ az egyetlen, amely méltányos megoldást adhat. Dobai István jogász által elkészített dokumentumot, amely az erdélyi kérdés megoldásáról szólt, az akkori erdélyi magyar társadalom szinte valamennyi képviselője ismerte és véleményezte, de ismerte Németh László, Tamási Áron, Kodolányi János, Ravasz László, Illyés Gyula, Veres Péter, Sinka István is. A per során 16 személy ellen indult eljárás a katonai törvényszéken, ahol a bírák egy része magyar volt. 1957. márciusi letartóztatásuk után a vizsgálat során mindannyian fenntartották véleményüket, annak ellenére, hogy tudták: az ügyész halálos ítéletet akar kiszabni. Ebből csak 5 év és 25 év közötti börtönbüntetés, illetve Dobai és Varga László tiszteletes esetében életfogytiglan lett. A vádlottjaiból ketten a kínzások következtében hunytak el. Dobait és hat társát a hazaárulóknak fenntartott börtönbe vitték, ahol a 400 elítéltből csak 40 maradt életben az elszenvedett éhezés, orvoshiány és a kínzások miatt.

* * *

„**Magyarország szomszédai, Csehszlovákia és Románia** készségesen vettek volna részt a Magyarország elleni szovjet katonai intervencióban.” Hruscsovnak nem volt szüksége arra, hogy a Varsói Szerződés tagállamai is részt vegyenek a fegyveres intervencióban – emlékirata szerint figyelmeztette a román elvtársakat: nem akar egy, az 1919-eshez hasonló román megszállást Magyarországon —, viszont említettek hozzájárulását a beavatkozáshoz nem nélkülözhette. Ha hivatalosan nem, de szovjet katonai egyenruhába öltöztetett román katonaság részt vett a szovjet intervencióban. Az RMP KB Politikai Irodája 1956. október 24-i közzétett ülésének határozatából és egyéb pártiratokból tudható, hogy míg a román vezetés Budapesten tartózkodott, a BM állambiztonsági szervezete, a Securitate készen állt a tömeges letartóztatásokra. A román titkosszolgálat azonban – mértékadó román szakemberek szerint – ennél sokkal mélyebben kapcsolódott be a magyarországi eseményekbe. Cristian Troncotă, történész, a hadtudományok doktora a román titkosszolgálatok

történetével foglalkozó monográfiájában külön fejezetet szentelt a kérdésnek. Ő is és mások is kettéválasztják a kérdést: a román titkosszolgálat beavatkozása a forradalom előtt és a forradalom után. 1956 nyarától kezdődően a Securitate hamis osztrák, nyugat-német, francia és olasz útlevéllel ügynököket küldött Magyarországra, magyarul jól beszélő személyeket, akik az ott gyűjtött információkat Bukarestbe továbbították, majd onnan a megfelelő szálakon a szovjet titkosszolgálat rendelkezésére bocsátották. Azon az ismert tényen túl, hogy Snagovban Nagyékat a Securitate egyik házában tartották fogva – itt hallgatta ki őket Borisz Sumulin az NKVD részéről, – a román küldöttség 1956. november végi látogatása alkalmával Bodnăraş felajánlotta segítségét az ÁVH újraszervezése érdekében. Több száz magyarul tudó Securitate alkalmazott érkezett Magyarországra, irányítójuk Einhorn Wilhelm (Vilmos) volt, aki fedéssel tartózkodott Budapesten, mint a román nagykövetség tanácsosa.

* * *

„**Erdély 1572-ig Magyarország alkotó része**," 1572-től 1711-ig önálló fejedelemség, 1711-től 1848-ig, illetve 1867-ig osztrák koronatartomány, és 1867-től 1918-ig ismét Magyarország része volt. A román politikai irodalom azt hirdette, hogy a magyar uralom alatt, éppen úgy, mint az önálló fejedelemség idején a románság a legsúlyosabb elnyomás alatt élt. A valóság a nemzetiségi elnyomás és a nemzetiségi kérdés fogalma ismeretlen volt, a magyarországi románság helyzetét speciális tagozódása szabta meg, osztozott a vele azonos magyar társadalmi osztályok jogaiban és kötelességeiben. Erdélyt mindkét nép – mind a magyar mind a román – magáénak vallotta, otthonának érezte. Az Magyarország szerves része volt, ugyanakkor a román kultúra bölcsője is. Mindkét nép számos nemzeti hősét adta, bár olykor élt bennük a különbözőség tudata. Az „erdélyi kérdés" miatt a két nép nem tudott a történelem folyamán békés egymás mellett élést kialakítani.

Az első világháborút követő történelmi helyzetben, majd a háborút lezáró békeszerződések révén Erdélyt elszakították Magyarországtól és Romániához csatolták, de ezt megelőzően Románia a párizsi nemzetközi kisebbségi szerződésben kötelezettséget vállalt a kisebbségek jogainak tiszteletben tartására, és ezt tartalmazták a gyulafehérvári határozatok is. Az elcsatolás következtében az ottani magyarság elveszítette korábbi állami-közösségi kereteit, az újba pedig nehezen tudott beilleszkedni.

Az arisztokráciát százados hagyománya, vagyona, és képzettsége predesztinálták a közügyek intézésére. Bár a románok erdélyi földreformja (1921) válságos helyzetbe sodorta, ennek az osztálynak képviselőit, akárcsak korábbi idegen elnyomások idején, megmaradtak magyarnak. Próbálták megtartani régi helyüket, szerepüket, életmódjukat: néhányan a politikai élet vezetői lettek, ezáltal igen fontos elemét alkották a nemzeti életnek. 1918 után a középosztály tízezrei hagyták el Erdélyt, de a helyben maradottak, az egyházak alkalmazottai és a szabadfoglalkozású értelmiség fontos szerepet játszott. Sorsuk nagyban összefüggött a város életével, ahol a magyarság többséget alkotott. Hozzájuk tartozott a magyar anyanyelvű és magyar kultúrájú zsidó népesség is, közülük is főképp azok, akik sorsközösséget vállaltak a kisebbségi magyarsággal. A magyar kereskedő és iparos réteg fontos alkotói voltak a városi népességnek, és mivel ők voltak a románosító politika fő céltáblái, a sorozatos támadások következtében, fokozatosan elszegényedtek. A gyári és ipari munkásság, bár jelen volt a fontosabb városokban, a nemzetközi szervezetekben való részvétele miatt elszigetelődött a magyar társadalomtól. A földművelő nép volt a legszámosabb, és ezáltal az erdélyi magyar társadalom alaprétegének bizonyult. Paál Árpád szerint „maga a falusi nép is hármas osztálytagozódást kapott. A háborús felmentéshez jutott tehetősebb gazdák, a fölmentetlen törpe gazdák, és a nincstelen csavargó vitézek alkották ezeket a külön tagozódásokat". A földműves népességen belül a székelyföldi lakosság volt egy tömbben, a romániai helyzetből adódóan egyre jobban elszegényedve.

Összegzésképpen megállapítható, hogy némi módosításokkal az erdélyi magyarság megőrizte társadalmi struktúráját az impériumváltás után is. Venczel József értékelése szerint: „a kisebbségi életkeret viszont szükségszerűen építi át az erdélyi magyar társadalom belső struktúráját: az arisztokrácia elveszíti feudális jelentőségét, a kapitalista réteg idegen érdekek szolgálatába húzódik, a hivatalnok-középosztály meggyérül és a maradék megnémul; életerős társadalmi rétegként csak a papi, nevelő és szabadpályák értelmisége, valamint földművesek, iparosok, kereskedők és munkások népi kategóriája vehető számba". Erdély lakosságának statisztikai megoszlásáról eltérő adatok vannak forgalomban, hivatalosnak tűnik a Magyar Szövetség által készített kimutatás, amely szerint „a csatolt területek lakosságának az a 46,2%-át kitevő kisebbsége, amelynek 31,3% magyar és pedig református, 13,3% katolikus, 1,3% evangélikus, unitárius 1,3%, izraelita 2,4%. Erdély elszakítása után legszervezettebb intézményrendszernek az egyházak bizonyultak. Egyházközségeik és felekezeti iskolarendszerűk behálózta a magyarok lakta területeket. A három egyház püspöke – katolikus (Majláth Gusztáv Károly), református (Nagy Károly), unitárius (Ferencz József) nem tette le az esküt a békeszerződés aláírása előtt, csak 1921 tavaszán. 1918 őszén létrehozták az egyházak

felekezet-közötti tanácsát, amely általánosan, vagy különböző szakbizottságokban, elsősorban iskolai kérdésekkel foglalkozott, összehangolva annak intézményrendszerét, tevékenységét. A magyar kormány hathatós anyagi támogatását élvezték, így próbálva meg ellensúlyozni a román kormány elnyomó iskolapolitikáját. A román fővárosban, mivel mind a katolikus, mind a református egyháznak már korábbról volt gyülekezete két ottani személy játszott különböző összekötő szerepet.

Zombory László, volt gyulafehérvári káplán, a magyar árvaházak szervezésében játszott szerepével a katolikus királyi pár bizalmasa lett. Egyben ő volt a katolikus tömegeket mozgató Katolikus Szövetség szervezője és vezetője. Tőkés Ernő bukaresti református lelkész volt az Erdélyi Segélyiroda vezetője, Josika Sámuel és Ugron István megbízásából.

A magyar nyelvű iskolahálózat folyamatos harcot folytatott létének fenntartásáért. A román agrárreform törvény az egyházi birtokok, valamint iskolafenntartó alapítványok birtokainak nagy részét kisajátította, ezért csak magyarországi támogatással tudták azt fenntartani. Ugyanakkor az újonnan létesített oktatási intézmények, különböző okok és ürügyek alapján ki voltak téve a hatóság részéről, a nyilvánossági jog megvonásának. Az iskolák fenntartásának módja állandó gondot jelentett a magyar kisebbség számára, és alapjául szolgált a népszövetségi panaszok beadásának.

A magyar nyelvű nyilvánosság, a sajtó, nagyon fontos szerepet töltött be a magyar kisebbség életében. Miután a hatalomváltozással a magyarországi nyomdatermékek behozatala teljesen megszűnt, ott helyben kellett pótolni azokat. Kezdetben „a cselekvésnek színtere a nyilvánosság volt. A sajtó harcolta ki a kereteket az aktív, kisebbségi munka számára…” Írta Ligeti Ernő, a korszak szellemi életét összefoglaló művében, (Ligeti 1941). Az időszaki kiadványok megjelentetése gazdasági vállalkozás is volt egyben, ami gyakran a minőség rovására vezetett. Összesítésben nagyon sok időszaki kiadvány jelent meg, kisebbségi jogvédelmi szempontból egyesek túl jónak bizonyultak, ezért a hatóságok többszöri betiltását vonták maguk után. A magyar egyesületek, bár anyagilag meggyengülve átmentették magukat, korábbi jelentőségteljes tevékenységüket csak kisebb mértékben tudták betölteni. Ilyen volt az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE), az Erdélyi Múzeum Egyesület (EME), a később alakult Dalosszövetség, műegyletek és mások.

Politikailag a román megszállás első éveit a passzivitás határozta meg, míg az aktivitás az önvédelmi és védelmet kereső magatartásokból bontakozott ki (1920 nyarán), a trianoni békeszerződés aláírása után. Ekkor szólította fel ismételten a kormány az eskütétre a magyar alkalmazottakat, ami ismételten a nyár és ősz

folyamán sok vitára adott okot. A következő év újabb eseményeket hozott magával. Paál Árpád, Kós Károly és Zágoni István közzétették Kiáltó Szó politikai írásukat, amelyben a passzivitás helyett az aktivitást, a romániai politikai életbe való részvételt szorgalmazták. Ebben az időszakban került sor a három püspök eskütételére is, amelyet az Averescu kormány kultuszminisztere Octavian Goga készített elő, közelebb hozva őket a román politikai világhoz. 1921. március 19-én gr. Majláth Gustáv erdélyi és dr. Glattfelder Gyula csanádi római katolikus püspök, április 9-én gr. Széchenyi Miklós nagyváradi római katolikus és Nagy erdélyi református püspök tette le Ferdinánd király kezébe Bukarestben a hűségesküt; az előrehaladott korú Ferencz József unitárius püspöktől, a kolozsvári prefektus vette be a fogadalmat. A püspökök eskütétele nyomán felengedett a magyar kisebbséget korlátozó politikai nyomás, ez is a politikai tevékenységhez segített. Előbb Magyar Szövetség alakult, majd a Nemzeti Párt és a Néppárt. Az 1922-ben, februárban tartott választásokra a kormány engedélyezte a Magyar Szövetség működését (ez alapján a politikai csoportok tárgyaltak egymással), amely során, a februári választásokon az erőteljes terror ellenére, sikerült néhány magyar képviselőt és szenátort bejuttatni a román törvényhozásba.

A kisebbségi magyarság politikai vezetői a párizsi kisebbségi szerződés és a gyulafehérvári határozatok alapján, a kisebbségek – mint a kisebbségi szerződések alanyainak – jogaik tiszteletben tartását várták, remélték és követelték, elsősorban az autonómia alapján. Bár Bethlen György, az OMP későbbi elnöke 1935-ben elismerte, „hogy talán hiba volt, hogy az autonómiát mindjárt a kezdetben nem szorgalmazták”, az idők során történtek kísérletek ennek kivívására, megvalósítására. Erdély két régiójában, Udvarhelyen és Kalotaszegen, autonóm elvek alapján próbálták meg az önrendelkezést, önálló köztársaságot megvalósítani. Autonómia tervezetek születtek a korban (Paál Árpád, Gyárfás Elemér, Grandpierre Emil), ugyanakkor a sajtó is folyamatosan napirenden tartotta a témát. A Magyar Szövetség programjában megfogalmazott célok között az első: „A magyar nemzeti kisebbség autonómiájának kivívása és ennek keretében a magyarság politikai, kulturális, gazdasági és szociális érdekeinek autonóm közigazgatási, igazgatási és igazságszolgáltatási szervezet útján való biztosítása”. A Magyar Szövetséget 1922. október végén, az alapszabály hiányára való hivatkozással – Meteş kolozsvári prefektus által – Văitoianu belügyminiszter betiltotta. Mivel a hatalom a magyarság értésére adta, hogy politikai párt működése ellen nem emelne kifogást, ennek folyományaként indult meg a korábbi két párt – Magyar Nemzeti Párt és Magyar Néppárt – egyesülésének, egy egységes párt megalakításának a folyamata, amely akaratlanul is magában hordozta a különböző irányelvek szülte ellentéteket. E miatt hullámverések, viták, ellentétek az erdélyi magyar politikai közéletet sem kerülték el, ellenkezőleg olykor főképp

kritikusabb időszakokban felszínre kerültek, és nehezítették a politikai megoldásokat, a kibontakozást. Okai a romániai Országos Magyar Párt megalakulását megelőző időből eredeztethetők. A Magyar Nemzeti Párt, a magyar Szövetség, és ezek folyományaként az Országos Magyar Párt vezetősége az erdélyi magyar társadalomnak az a rétege volt, amely úgy gondolkodott, hogy a kisebbség vezető rétegének a magyar történelmi élet hagyományaiba gyökerező, de azért a haladás eszméivel és következményeivel is számot vető, konzervatív gondolkodás képviselőjének kell lenni.

A politikai vezetésnek tehát a régi magyar politikai élet vezető rétegeinek az ún. történelmi osztályoknak kezében kell maradnia, míg a többségében idegen eredetű zsidó elemekkel túltelített gyenge városi polgárságra, és politikai képességekben még fejletlen magyar népi tömegekre a vezetést bízni nem lehet. Így került a vezetés a régi vezetők kezébe, de az új párton belül is megmaradt a régi megosztottság, amely a jobb (Magyar Nemzeti Párt) és baloldal (Magyar Néppárt) jelenlétében élt tovább. Ennek következménye, hogy a vezetésen belüli jobboldali túlsúlyt a baloldalnak a sajtóban elfoglalt helyzete ellensúlyozta. Míg a jobboldal egységes, és tagjai kolozsvári, meg környékbeli nagy és középbirtokosai voltak, addig a baloldal megoszlott egy radikális csoportra Paál Árpád vezetésével (aki „alapjában töprengő filozofikus elme") és egy pacifista, humanitárius, internacionalista magyar zsidó polgári rétegre. E diszharmóniának folyományai a folyamatos ütközések, amelyek később szakításhoz, és mélyebb ellentétekhez vezettek.

A politikai érzelmi viharok kihatottak a kultúrára is, az irodalom is ekként tipologizálható. Mindennek tudható be, hogy az erdélyi magyarság úgy érezhette, hogy nincsen egyetlen olyan vezető egyénisége, akit teljes bizalma letéteményesének tekinthet, és akár ösztönösen, de keresett valakiben.

Ezekkel magyarázhatóak a folyamatos vezetőségi gondok.

***

„**A románok a megkésett nemzetté válás folyamatában** a 19. században lettek, független, államalkotó nemzetté." Az 1859-ben Moldva és Havasalföld egyesülésével új állam keletkezett, Románia, amely 1877-1878-ban, egy újabb orosz-török háború után, ügyes diplomáciai előkészítés által, amelyben Ion C. Brătianu játszott kulcsszerepet, kivívta függetlenségét. Hohenzollern Károly királlyá választása által 1881-ben az ország alkotmányos monarchia lett. A román gazdaság a

század végén a kapitalista fejlődés útjára lépett, a politikában a mezőgazdaság meghatározó szerepe miatt a Konzervatív Párt játszott vezető szerepet. A 20. század elején a román állam a Tiszától a Dnyeszterig terjedő Nagy-Románia megteremtése volt.

Az erdélyi románság, korábbi passzivitásából kilépve, és az autonóm Erdély elvét egyre inkább feladva, 1905 táján a román állammal való egyesülés stratégiáját választotta. 1914-ben a világháború kitörésekor a bukaresti Koronatanács még a semlegességet választotta, de az 1916. augusztus 4-i titkos diplomáciai egyezmény során, amely Erdélyt és Magyarország románok lakta keleti vidékeit Romániának ígérte, az ország az antant oldalán (1916. augusztus 16-án) belépett a háborúba. A hadi helyzet nem kedvezett számára, Románia a Központi Hatalmakkal különbékére kényszerült (1918. április 24), amely által a korábbi titkos szerződés érvényét vesztette.

1918 őszén, a háború befejezése után, Károly Mihály pacifista politizálása idején, a román hadsereg mozgósított, és fokozatosan megszállta Erdélyt. Románia „kulcsembere" az állam függetlenségét elérő Ion C. Brătianu, fia I. C. Brătianu, (Ionel Brătianu), liberális pártvezér volt, aki tárgyalt, rányitott, előlépett, vagy háttérbe vonult, véleményezett és javasolt, de a döntéshozatal birtokában volt. 1919-ben a legtöbbet Párizsban tartózkodott, ez év május 31-én a béketárgyalás plenáris ülésén Wilsonnal a kisebbségi szerződésről vitatkozott, amelyet nem vállalt, otthagyta a béketárgyalásokat, hazament, és a Magyar Tanácsköztársaság leverése, valamint a bolsevista veszély ürügyén Budapest elfoglalására adott parancsot a román hadseregnek. A nagyhatalmak nyomására Brătianu kénytelen volt engedni, inkább lemondott, minthogy aláírja a kisebbségi szerződést, így nem ő, hanem az új kormányfő, Al. Vaida-Voevod írta alá azt.

A háború és következményei nagy változásokat eredményeztek az ország életében. Az új állam területe 295869 km^2 (Magyarországtól elcsatoltak 101923km^2), lakossága 1922-ben 16,25 millió (Magyarországtól elcsatolt területen 31%) lett. Az ország nemzetiségei 28,1% tettek ki (magyarok, németek, zsidók, ukránok, oroszok, törökök, bolgárok, örmények, szerbek, lengyelek, cigányok és mások). Erdélyben a magyarság arányszáma 26,46% volt. A Konzervatív Párt letűnt a történelem színpadáról, választójogot adtak, agrárreformot léptettek életbe külön a Regátban (ókirályságban) és külön Erdélyben, míg az általános megvetés ellenére a zsidók állampolgárságot kaptak. Feladat volt a négy államrend (román, magyar, osztrák, orosz) egységesítése. A román falu és az „idegen" város közötti különbség ellensúlyozása, az egységes állam megteremtése. Az új helyzet némi román bizonytalanságot, kételyeket, identitásválságot is eredményezett, amit a nacionalizmus eszmekörében vezettek le, amelyben az állam vezető szerepet kapott.

Kezdettől jelentős intézkedéseket foganatosítottak az új területek beolvasztása és egyesítése érdekében. Általában az 1918-1928 közötti tíz évet liberális-Brătianu korszaknak nevezik, és valószínű nem alaptalanul. A politikát az ókirályságbeli, gazdasági összefonódásokkal rendelkező liberális politikusok irányították, élükön a bukaresti, balkáni jelleget hordozó oligarchiával. Mellet tűk az erdélyi regionalizmust képviselő Román Nemzeti Párt, élén az egyesülésben nagy szerepet játszott Iuliu Maniuval. A korszakban egyes személyiségek is, mint Alexandru Averescu, Constantin Argetoianu, Nicolae Iorga, jelentős szerepet vittek, akik olykor a miniszterelnöki tisztséget is betöltötték. A román politikusok maguk sem voltak erkölcsileg a helyzet magaslatán, egy követi jelentés így jellemzi őket: „…a román politikusokkal szemben tapasztalatom szerint mindig a legnagyobb bizalmatlanság van a helyén".

Az első világháború után a román egyesülési álmok beteljesedtek, így az ország számára a biztonságpolitika, a határok védelme vált politikai alaptétellé. A lakosság közel 30%-át kitevő kisebbségek állampolitikailag nehéz kérdést jelentettek. Hiába a kisebbségi szerződések, egy jelentés szerint „a balkáni adminisztráció mindig meg fogja találni a módját annak, hogy a kisebbségeknek biztosított jog írott malaszt maradjon". A gyulafehérvári határozatokról, amelyekre a magyarok jogilag állandóan hivatkoztak, Petru Groza, a korszak egyik politikusa így nyilatkozott: „A gyulafehérvári pontok? – rongyos papírdarab! Mert vagy van egy kisebbségben, mint népben – életerő akkor, hogy kiküzdje magának azt, ami neki jár, s akkor felesleges minden paktumos írás, – vagy nincsen benne elhatározás, tehetség, tömörülési erő harcra, hogy kiverekedje magának azt, ami neki természetes és emberi joga, akkor pedig nem segít semmilyen díszes szerződés, akármilyen címet is adnak neki" (Groza Petru 1934)

A gyulafehérvári határozatok egyik megalkotója, Vasile Goldiş, később így jellemezte azokat: „A gyulafehérvári alapokmány egy koncepció, egy doktrína, egy ideális elképzelés arról, mint kell az emberek együttélését a nemzeti létben megszervezni. Ideálokat nem lehet máról-holnapra megválasztani". Maniu előadása is hasonló szellemben fogant, ő is tagadta, hogy Gyulafehérváron a kisebbségeknek nemzeti autonómiát ígértek volna.

A korszak meghatározó személyisége, Ion C. Brătianu, politikai elgondolásában az ország nem román lakosságát két osztályba osztotta. E szerint a zsidók nem lehetnek irredenták, hanem alkalmazkodnak az új helyzethez, míg a magyarok, bolgárok, az ukránok, sőt még a szászok is, mivel ragaszkodnak etnikai identitásukhoz, és a genfi székhelyű Nemzetek Szövetsége felé tekintgetnek, irredenta veszélyforrást jelentettek. Brătianu szerint a Nemzetek Szövetsége nem szabhat feltételeket egy erős államnak, amely el sem fogadja azokat. Az ő elve az

egységes állameszme, amelynek keretén belül a nemzeti szuverenitás korlátlanul érvényesül és sérthetetlen. Brătianu elméletét a román politikusok többsége magáénak vallotta, Vintilă Brătianu, Nicolae Iorga, Gheorghe Tătărăscu, és maga II. Károly király is tett hasonló kijelentéseket.

Így a román külpolitikát az újonnan szerzett területek megtartásáért való aggodalom – Jorga szerint „a zsákmányt biztonságba (kell) helyezni" – a fennálló szerződések tiszteletben tartása, az állami szuverenitás érintetlensége, és a bolsevista veszély határozta meg. Következtetésképpen állíthatjuk, hogy a tárgyalt korszakban a kisebbségeket gyengítő, elnemzetlenítő, revízióellenes politika uralkodott Romániában.

„(A fentiekre – a gyulafehérvári határozatokra – reflektálva, világosan kitűnik, hogy csak a román politikusok akik részt vettek ezeknek a határozatoknak a kidolgozásán, megfogalmazásán, balkáni mentalitással hazudva, szemtelenül, állítják (Goldiş, Maniu), hogy ez csak egy „koncepció egy doktrína volt (de csak a magyarokat illeti), egy ideális elképzelés", „ideálokat nem lehet megváltoztatni máról holnapra"… ki ígért a magyaroknak nemzeti autonómiát?… tehát megint… megint hazudnak, írásban hazudnak, határozatban hazudnak… ezek után, ezek láttán, hogy érzed magad Trianon??… referendum nem volt, a magyarokról is határoznak… de minek őket megkérdezni… de azért ez a diktátum, ez a Trianon, nem volt szerződés, mert a kötelező jogok ellen minden szerződés semmis! A népek feje felett új határokat húztak, rajzoltak, ez pedig az önrendelkezési jog ellen való, tehát semmis, érvénytelen! A Trianonnal kapcsolatos igazság felszínre kerülése… revíziója, az ENSZ-hez letett (már 2000-ben) dokumentumok alapján, egyike lesz a román nép önismerési traumájának… a kontinuitás elmélet mellett)".

Ennek jegyében kisemberek nagy funkcióba kerültek, fokozódott az elrománosítás különböző taktikákkal és utakon, amelyben az állam vezető szerepet játszott. Kevés józan elme állt ki a kisebbségek emberi jogai mellett. A politikai palettáról az egészen szélsőséges, a kisebbségek gyors beolvasztását óhajtó megnyilvánulások sem hiányoztak. A liberális nacionalizmus kifulladása a húszas évek végére előkészítette a talajt a románizmus ideológia számára. Ez olyan célt tűzött ki az ortodox identitással egyetemben, amely lehetővé teszi az elmaradottság felszámolását, a modernizációt, amelyben a kisebbségek idegeneknek számítanak. Ennek során a harmincas években kialakult egy nacionalista, antiszemita irányzat, amelyet a politikában a legionárius mozgalom képviselt, de ugyanakkor a korszak meghatározó értelmiségeit is – így Mircea Eliade, Emil Cioran, Nae Ionescu, maga mögött tudhatta.

A román kisebbségi politika 30-as évekbeli dilemmáját így fogalmazták meg: „bármekkora engedményeket tennénk a romániai magyar kisebbségnek, azok

sohasem fogják kielégíteni a budapesti hivatalos köröket, amelynek végső célja nem az erdélyi magyarság jó állapota, hanem újbóli visszacsatolása a magyar területekbe”… tehát az ezeréves Magyarsághoz, ahova tartozott több mint ezer éve, őshonos magyarjaival, székelyeivel…

Idézzük, ezzel kapcsolatosan Francesco Nitti olasz miniszterelnök 1924-ben elhangzott véleményét:

„Trianonban egy országot sem tettek tőnkre gonoszabbul, mint Magyarországot. De ezt az országot lélekben erős becsületes emberek lakják, akik nem nyugosznak bele hazájuk rombolásába, soha nem fognak lemondani Erdélyről.

Magyarország megcsonkítása annyira becstelen, hogy senki nem vállalja érte a felelősséget.

Mindenki úgy tesz, mintha nem tudna róla, mindenki szemérmesen hallgat. A népek önrendelkezési jogára való hivatkozás csak hazug formula…

…Nincsen olyan francia, angol vagy olasz, aki elfogadná hazája számára azokat a feltételeket, amelyeket Magyarországra kényszerítettek”.

A korszak államformája az alkotmányos monarchia volt. Az állam élén a király állt, aki az alkotmány, a hagyományok, érdekek, kapcsolatok és nyomásgyakorlás alapján döntött, kormányválság idején lemondathatta a kormányt, tanácskozott pártvezérekkel (személyiségekkel), akik közül egyet megbízott kormány-alakítással. A megalakult kormány köteles volt a legrövidebb időn belül, megrendezni a választásokat. Mindezt befolyásolta a kamarilla és a pártok viszonya is. A korszak Romániájában többpártrendszer létezett, kb. 30 működő páttal, amelyek közül talán 3-4 volt kormányzóképes. A kisebbségi pártok természetesen nem, így a politikai hatalom megszerzése egyáltalán nem is szerepelt, és nem is szerepelhetett azok politikai célkitűzéseik között.

1922-1938 között, az OMP fennállása idején több mint kétszer annyi kormány váltotta egymást, mint ahány választás volt. A hét választás közül hármat a Liberális Párt (1927, 1933, 1937), kettőt a Nemzeti Parasztpárt (1928, 1932) még egyet-egyet Jorga szövetségi kormánya, (1931), és a Néppárt (1926) rendezhetett. A román törvényhozás (parlament) két kamarából állt. A szenátus 204 tagból állt (Ebből Erdélyre 53 jutott), a választottak mellett kinevezettek is voltak. A szenátusba 70 ezer lakos választott egy szenátort, míg a képviselőházba 30 ezer lakos választhatott egy képviselőt. Az utóbbi tagjainak száma 387 volt (ebből Erdélyre 122 mandátum jutott). A szenátorokat megyénként, szavazótöbbséggel, a képviselőket szintén megyénként választották listás eljárással, általános, egyenlő és titkos választójog alapján. Amelyik párt elnyerte az egész országban a leadott szavazatok 40%-át, az érvényben lévő prémiumrendszer alapján megkapta az összes mandátum

felét, és csak a többi került szétosztásra azon pártok között, amelyek megkapták az érvényes szavazatok legalább 2%-át.

Az adott politikai keretek között kellett volna a mindenkori román kormánynak egységesítenie területeit és modernizálnia gazdaságát, megőrizni az ország függetlenségét, de ismerve a második világháború alatti (és utáni, immár állandó Moldva, Dél Dobrudzsa) területi veszteségeit, elmondhatjuk, hogy ez nem volt sikeresnek nevezhető.

***

„**Trianon, brutális hentesmunka volt**" („Rájuk erőszakolták a békét, de ez a béke uzsorás béke, a gyilkosok és mészárosok békéje…" V. I. Lenin). Hentesmunka volt Európa élő szervezetén. Példátlanul igazságtalan, lelkiismeretlen és szakszerűtlen. Ez a legkevesebb, amit a Trianoni döntésről el lehet mondani akkor is, ha az ember nem magyar szemmel, hanem mondjuk egy francia szemével néz a 21. századi Európára. A győztes hatalmak rajtunk bosszulták meg az összes bűnt és ostobaságot, amit Európában valaha is valakik – köztük ők maguk is – elkövettek.

A hentesek a megcsonkított test darabjait koncként lökték oda Prága, Bukarest, Belgrád falánkjainak, Benesnek és társainak, akik csalással, hazugsággal, korrumpálással ágyaztak meg Londonban és Párizsban a béke diktátumnak és az akkor még nekik örömtelinek tetsző utódállami gyarapodásnak. Ezek az utódállamok az ajándékba kapott területekkel, az ott élő magyar és más nemzetiségű népességgel, a magyar kulturális hagyománnyal és a civilizációs többlettel nem tudtak mit kezdeni. Még egy szűk évszázad sem kellett ahhoz, hogy a kreatúra államok egymásután, gyors ütemben szétessenek. Ám mielőtt ez bekövetkezett volna, bekövetkezett az, ami gondolkodó és az Európai viszonyokat valamennyire is ismerő emberek számára már a 20-as években is nyilvánvaló volt: az első világháborút követte a második.

Gyergyóújfalu katolikus temploma kertjében, ma is ott a kőtábla ezen felirattal:

„Ember vézsd az eszedbe: ez a föld mindig székely volt – és az is marad"

Trianonban a hazugságok, a félrevezetések, a butaság és a cinikus kegyetlenség diadalán, oly hitvány férc művet szabtak a kor politikusai, melytől még az 1919-1920 közötti, Magyarországon tartózkodó Szövetséges Katonai Misszió amerikai vezetője Harry Hill Bantholtz tábornok is megundorodott. Diplomataként, naplójában így ír erről: „Átadni Magyarország területének egyes részeit, a civilizált

és kifinomult lakosságot alkotó emberekkel, olyan dolog, mintha Texast és Kaliforniát adnák át a mexikóiaknak. Szégyelljék magukat a Szövetséges Nagyhatalmak mindazért, amit a fegyverszünet után ebben az országban megengedtek! A régi Magyarország területének és lakosságának illogikus néprajzi felosztásához, hogy Svájcot osszák fel három külön államra vegyes francia, német és olasz lakossága miatt. Ez pusztán még egy eset, amikor hossztávú elméleteket érvényesítenek tényleges körülményekkel szemben. A magyaroknak bizonyosan sok hiányosságuk van, legalábbis amerikai szemszögből nézve, de annyira felette állnak bármelyik szomszédjuknak, hogy a civilizáció elleni büntettet jelentene ennek az országnak a javasolt felosztása." 1920. február 5-én írta e sorokat Bantholtz vezérőrnagy naplójába, s tudjuk, négy hónappal később ezt a civilizáció elleni büntettet mégis végrehajtották, mint ahogy az illogikus elméleteket is elébe helyezték a tényleges körülményeknek. Tudjuk mit értek el a diktátummal. A második világháború és a napjainkig tartó – déli és újabban keleti területeket is érintő – újabb háborúk forrongások (lásd Ukrajna) jól mutatják az eredményt. 1920. június 4-i emlékezés a Magyar Holokauszt napja is, mely ugyanakkor megfogalmazza a Kárpát-medence nemzeti egyesítését is.

A Csonka Magyarországon – végig nézve Európán – megakadt a szeme egy angol Lordnak is, egy elmúlt hosszú kilenc esztendő után. Ekkor ébredt fel benne az első vágy, hogy valamit tegyen ezért a lesújtott országért, és jelent meg történelmi nevezetességű cikke „Magyarország helye a Nap alatt" címmel.

A Lothermere–cikk megjelenése napjáról mondotta Herceg Ferenc: „ Ezen a napon indult meg a magyarság, mint beomlott bánya legénysége, az ígért napfény felé." ezzel azt az ő javukra döntötte el.

***

„**Magyarország külpolitikája**." 1867-1940. A Habsburg Birodalom belviszálya abból származott, hogy mind a magyarok, mind a nemzetiségek szemben álltak az osztrák abszolutizmussal, annak gyengítésére törekedtek. Súlyos kérdések akkor vetődtek fel, amikor a magyar állameszme, Szent Istváni Korona valamennyi országát magába foglaló egységes államot követelt, amikor a magyar kormány a legtágabb történelmi határok elismertetésére törekedett, akkor hasonló kívánalmakkal álltak elő a nemzetiségek is. Ekkor vált világossá, hogy a magyar állameszme, épp annyira összeegyeztethetetlen a horvát, szlovák, román kívánságokkal, mint korábban az abszolutista rendszer politikája. A Habsburg Birodalmon belül, a németek mellett a magyar volt a legerősebb, amely számára

partnerséget kínálhatott, rajta kívül más népegységnek – bár a csehek és a horvátok is óhajtották – erre nem volt esélye.

A nemzetiségek legtöbbször Bécset támogatták, csak a horvátok olykor Budapestet. A kiegyezéssel más kapcsolat rendszer kezdődött. Az 1867-et követő évtizedekben a magyarság kevésé tudta felmérni a nemzetiségi kérdés egyre növekvő fontosságát. Figyelmét, energiáját az uralkodó házzal folytatott meddő közjogi küzdelemre fordította, és nem számolt eléggé azzal a ténnyel, hogy az ország lakosságának mintegy fele, nem az államalkotó magyarsághoz, hanem olyan nemzetiségekhez tartozik, amely a 19. század elején Európa szerte feléledő nacionalizmus hatása alatt erős népi, sőt nemzeti öntudatra ébredtek, és amelyek az ország határain túl, szintén a 19. század folyamán önálló állami életre rendezkedtek be. Még akkor sem válaszoltak kellőképpen, amikor ezek az államok a magyar állam területi épségét fenyegető külpolitikai célkitűzéseik érdekében aknázták ki, sőt attól sem riadtak vissza, hogy eltorzítva a magyar államot a világ közvéleménye előtt lejáratják. Az önálló külpolitikai szervezettel nem rendelkező magyarság nem tudta ennek tervszerűen irányított ellenséges hangulatkeltés veszélyességét követni, és megfelelő ellen propagandával gyengíteni. Így a magyarság befeketítése termékeny talajra talált nemcsak Központi Hatalmakkal szemben ellenséges államokban, hanem semleges országokban is. Magyarországról – a 48-as szabadság eszméket megtagadva – a nemzetiségek börtönének képét alakították ki, hangoztatva, hogy az még a világbékét is veszélyezteti.

Tény az is, hogy az 1867-es kiegyezés és az első világháború közötti időszakban az állam és a nemzetiségek érdekeit harmonikusan összeegyeztethető nemzetiségi politika tulajdonképpen nem is volt. A magyar közvélemény úgy gondolta, hogy az 1868 XLIV. Törvénycikkel a nemzetiségi kérdés alapjait megvetették. Ez a törvény a kor szellemének megfelelően megadta a nemzetiségeknek a magyar állam keretein belül a biztonságos fejlődés lehetőségét, de a törvény érdemi végrehajtására nem került sor. Ilyen adottságok között valóban merülhettek fel jogos kifogások az akkori magyar nemzetiségi politika ellen. Ennek alapján a magyarság önmagával és a nemzetiségeivel szemben hibát követett el és mulasztásokat, bár ezek nem képezték tudatos, tervszerű, elnyomó rendszer alapjait. A magyar állam ellenségei mindezek ellenére annak tüntették fel, már a háború előtt, és még inkább megtehették a világháború után annak ellenére, hogy az utód-államokba kényszerített magyarságot a békeszerződések kisebbségi szerződései „védték”. A nemzetiségeknek Budapest ellen, még annak a bécsi kormányzat ellen vívott csatája 1918-ban a Monarchia összeomlásával ért véget persze a vesztes világháború következményeként is, de az adott nemzetközi viszonyok között, a nagyhatalmak világháborús konfliktusai eredményeként. A magyar társadalom

háború előtti gondjai a háború után is megmaradtak, csupán a hazai nemzetiségi kérdés veszítette el jelentőségét azáltal, hogy általuk (és közöttük majdnem színtiszta magyar részeket is) lakott területeket elszakították az országtól. A magyarság ezt óriási traumaként élte meg, és nem tudta elfogadni.

Magyarország két világháború közötti külpolitikáját a revízióra való felkészülés határozta meg. Az irányvonalat a húszas évek elején a kettőség jellemezte, területi koncessziókért a győztesekhez is hajlandó volt közeledni, de a vesztes államok német vezetés alatti fegyveres összefogására is hajlandó lett volna. Mindenképpen megpróbálta a politikai elszigeteltségből kitörni, de látható volt, hogy az utód-államok Magyarország ténylegesen pacifista politikája esetén sem mondtak volna le a kapott területekről. Bethlen István miniszterelnök (1921-1931) a belpolitikai megerősödés után a határon túli magyarság irányában a gazdasági, kulturális pozíciók megőrzését tartotta alapelvnek. Ezért az elcsatolt területek magyarsága az anyaország támogatását élvezte. A Romániához csatolt volt magyarországi területek intézmény-rendszerének támogatását a budapesti kormánykörökben Keleti Akciónak nevezték. A magyar állam külügyi képviselet kiépítésével (bukaresti követség, kolozsvári útlevélosztály) ezzel lettek az erdélyi magyarság és a budapesti kormányzat összekötői, hisz a határon túli magyarság támogatása és azok megtartása a remélt revízió számára a kormányzati szerveknél összefonódott. Az erdélyi magyarság minden fontos cselekedeténél kikérték a „mérvadó hely" véleményét, és várták ennek utasításait. A húszas évek elejének szűk diplomáciai mozgástere fokozatosan tágult, az olasz, lengyel, osztrák, német, angol kapcsolatok témája a kisebbségvédelem is volt.

A harmincas évek elején Mussolini már a határ revíziókat is felvetette, és az évtized közepén már a tömbösödés jelei jelentkeztek. Az 1936-ban kelt berchtesgardeni jegyzőkönyvek Kelet-Európa kérdéseit „barátságos kollaboráció szellemében" kezelik, de később a magyar-német közeledés és a folyamatosan szélesedő együttműködés a reváns veszélyét vetítette elő, amelynek érzékelhető kihatásai voltak természetesen Romániában is, mind a román politikára, mind a magyar kisebbség sorsára egyaránt.

***

„Apponyi Albert trianoni védőbeszéde." Igen tisztelt Elnök úr, Uraim! Engedjék meg, hogy még egyszer megköszönjem, hogy alkalmat adtak nekünk álláspontunk kifejtésére. Tulajdonképpen szóbeli tárgyalást kívántam, mert nézetem szerint ez az egyedüli eszköz, amely bennünket a megértéshez és az előttünk fekvő

szövevényes kérdések helyes megismeréséhez vezethet. A Legfelsőbb Tanács azonban akaratát más irányban már megállapította, így meg kell ez előtt hajolnom. Elfogadom, tehát az elém állított helyzetet és hogy idejüket túlságosan igénybe ne vegyem, egyenesen a tárgyra térek.

A mi szemünkben a tegnapot a mai naptól a békefeltételek hivatalos megismerése választja el. Érzem a felelősség roppant súlyát, amely reám nehezedik abban a pillanatban, amikor Magyarország részéről a békefeltételeket illetőleg az első szót kimondom. Nem tétovázom azonban és nyíltan kijelentem, hogy a békefeltételek, úgy, amint Önök szívesek voltak azokat nekünk átnyújtani, lényeges módosítás nélkül elfogadhatatlanok. Tisztán látom azokat a veszélyeket és bajokat, amelyek a béke aláírásának megtagadásából származhatnak. Mégis, ha Magyarország abba a helyzetbe állíttatnék, hogy választania kellene ennek a békének elfogadása vagy visszautasítása között, úgy tulajdonképpen arra a kérdésre adna választ: helyes-e öngyilkosnak lennie, nehogy megöljék. Szerencsére még nem tartunk ilyen messze. Önök felszólítottak bennünket, hogy tegyük meg észrevételeinket. Ezek közül bátrak voltunk már egynéhányat a békefeltételek átvétele előtt átnyújtani. Meg vagyunk győződve róla, hogy Önök a már átnyújtott és a jövőben átnyújtandó megjegyzéseinket a viszonyok nehézsége által követelt komolysággal és lelkiismeretességgel fogják áttanulmányozni. Reméljük tehát, hogy meg fogjuk győzni Önöket. Reméljük ezt annál is inkább, mert nem áll szándékunkban sem ma, sem később érzelmeinkkel kérkedni, vagy kizárólag azoknak az érdekeknek szempontjára helyezkedni, amelyeket feladatunk megvédelmezni. A legjobb akarattal iparkodunk keresni oly álláspontot, amely a kölcsönös megértést lehetővé teszi. És, Uraim, ezt az álláspontot már megtaláltuk. Ez a nemzetközi igazságosságnak, a népek szabadságának nagy eszméje, amelyet a Szövetséges Hatalmak oly fennen hirdettek, továbbá a béke közös nagy érdekei, az állandóság és Európa rekonstrukciója biztosítékainak keresése. Ezeknek az elveknek és érdekeknek szempontjából vizsgáljuk meg a nekünk felajánlott béke feltételeit. Nem titkolhatjuk el, mindenekelőtt, megütközésünket a békefeltételek mérhetetlen szigorúsága felett. E megütközés könnyen megmagyarázható. A többi háborút viselt nemzettel, Németországgal, Ausztriával és Bulgáriával kötött béke feltételei mindenesetre szintén szigorúak. De közülük egyik sem tartalmazott a nemzet életére lényeges oly területi változtatásokat, mint azok, amelyeket velünk elfogadtatni akarnak. Arról van szó, hogy Magyarország elveszítse területének kétharmad- és népességének majdnem kétharmad részét, és hogy a megmaradt Magyarországtól a gazdasági fejlődés majdnem összes feltételei megvonassanak. Mert az ország e szerencsétlen középső része, elszakítva határaitól, meg lenne fosztva szén-, érc- és sóbányáinak legnagyobb részétől, épületfájától, olajától, földgázforrásaitól,

munkaerejének jó-részétől, alpesi legelőitől, amelyek marhaállományát táplálták; ez a szerencsétlen középső rész, mint mondottam, meg lenne fosztva a gazdasági fejlődés minden forrásától és eszközétől, ugyanakkor, amikor azt kívánják tőle, hogy többet termeljen. Ily nehéz és különös helyzet előtt állva, kérdezzük, hogy a fent említett elvek és érdekek mely szempontja váltotta ki ezt a különös szigorúságot Magyarországgal szemben?

Talán az ítélkezés ténye lenne ez Magyarországgal szemben?

Önök, Uraim, akiket a győzelem a bírói székhez juttatott, Önök kimondották egykori ellenségeiknek, a Központi Hatalmaknak bűnösségét és elhatározták, hogy a háború következményeit a felelősökre hárítják. Legyen így; de akkor, azt hiszem, hogy a fokozat megállapításánál a bűnösség fokával arányban kellene eljárni, és mivel Magyarországot sújtják a legszigorúbb és létét leginkább veszélyeztető feltételekkel, úgy azt lehetne hinni, hogy éppen ő az, aki az összes nemzetek közül a legbűnösebb.

Uraim! Anélkül, hogy e kérdés részleteibe bocsátkoznék, hiszen ezt benyújtandó okmányaink fogják megtenni, ki kell jelentenem, hogy ezt az ítéletet nem lehet kimondani oly nemzet fölött, amely abban a pillanatban, amidőn a háború kitört, nem bírt teljes függetlenséggel és legfeljebb csak befolyást gyakorolhatott az Osztrák-Magyar Monarchia ügyeire és amely nemzet ezt, mint a legutóbb nyilvánosságra hozott okmányok bizonyítják, fel is használta arra, hogy helytelenítse azokat a lépéseket, amelyeknek a háborút elő kellett idézniök. Nem hiszem továbbá, hogy ítélettel állunk szemben, mert hiszen az ítélet oly eljárást tételez fel, amelyben a felek egyforma körülmények között hallgattatnak meg és egyformán tudják érveiket érvényre juttatni. Magyarországot azonban mindeddig nem hallgatták meg; lehetetlen tehát, hogy a békefeltételek ítélet jellegével bírjanak. Vagy talán a nemzetközi igazságosság elvének oly alkalmazásáról van szó, amelynek célja a poliglott államalakulatok helyett, amelyek közé Magyarország is tartozik, olyan új alakulatokat létrehozni, amelyek igazságosabban oldják meg a területi kérdést a különböző nemzetiségek között, és amelyek hatásosabban biztosítják azok szabadságát? Ha a tényeket tekintem, úgy kénytelen vagyok kételkedni, hogy ez a törekvés eredményezte a kérdés ily módon való megoldását. Mindenekelőtt a Magyarországtól elszakítandó 11.000.000 léleknek 35%-a magyar, amely három és félmilliót jelent akkor is, ha a mi érdekeinkre legkedvezőtlenebb számítást vesszük is alapul. Elszakítanak még a békefeltételek körülbelül egy és egynegyed millió németet, ami a magyarság százalékszámával együtt az egésznek 45%-át jelenti. Ezekre nézve a nemzetiségi elv ilyen alkalmazási módja nem előnyt, hanem a szenvedések sorát jelentené. Ha feltesszük tehát – amitől távol állok -, hogy a nemzetiségi elv alkalmazása a fennmaradó 55%-ra nézve előnyösebb állapotot

teremtene, mint a történelmi Magyarországon, még mindig az elszakítandó népesség majdnem felére nézve ez az elv nem vonatkozhat, vagy ha vonatkozik, úgy fordított értelemben. Nézetem szerint pedig, ha elvekről van szó, úgy azokat egyenlő módon kell alkalmazni mindazokra, akiket a szerződés rendelkezései érintenek.

Menjünk azonban tovább és tekintsük a Magyarország romjain megnövekedett államokat. Megállapíthatjuk, hogy faji szempontból ezek is éppen úgy, vagy talán még jobban részekre lesznek darabolva, mint az egykori Magyarország. Nem célom Önöket, Uraim, kifárasztani azoknak az adatoknak felsorolásával, amelyeket az e kérdésben benyújtandó okmányaink különben is tartalmazni fognak. Addig is azonban, amíg ezeket megismerhetik, kérem Önöket, fogadják el állításaimat, hogy követhessék következtetéseimet, amelyeket levezetni bátor leszek. Nem látom be, hogy a nemzetiségi elv, a nemzeti egység elve nyerne ezáltal a feldarabolás által. Egyetlen következménye volna ennek, amelyet bátor leszek megemlíteni, anélkül, hogy bárkivel szemben is támadó szándékom lenne. Csak egyszerűen megállapítani kívánom azt a tényt, hogy e következmény a nemzeti hegemóniának átruházása volna oly fajokra, amelyek jelenleg többnyire alacsonyabb kulturális fokon állanak. Következtetésem igazolására egy pár számadatot idézek.

A magyarságnál az írni és olvasni tudók arányszáma megközelíti a 80%-ot; a magyarországi németeknél a 82%-ot; a románoknál a 33%-ot; a szerbeknél az 59 és egynéhány tizedet, majdnem a 60%-ot. Ha a felsőbb társadalmi osztályokat tekintjük és számításba vesszük azokat, akik gimnáziumot végeztek és letették azt a vizsgát, amely Franciaországban a baccalaureat-nak felel meg, úgy megállapíthatjuk, hogy a magyarok arányszáma azok között, akik ily tanulmányokat végeztek, vagy az érettséginek megfelelő képzettséget érték el, 84%, jóllehet a magyarok az összes népességnek csak 54,5%-át teszik; a románok arányszáma az ily tanulmányokat végzettek között 4%, pedig az egész népesség 16%-át alkotják; a szerbeké 1%, jóllehet számuk az egész népesség 2,5%-a. Ismétlem, hogy ez a megjegyzésem nem bír senkivel szemben bántó éllel. Ennek a helyzetnek egyedüli oka, hogy ezek a szomszédos népek történelmük szerencsétlen eseményei folytán később léptek be a művelt népek családjába, mint mi. A tény azonban tagadhatatlan. Nézetem szerint a nemzeti hegemóniának egy alacsonyabb kulturális fokra való átruházása nem közömbös az emberiség nagy kulturális érdekei szempontjából. Ebben az irányban már most vannak bizonyítékaink. Szomszédaink, akik területünk egy részére törnek, már legalább egy éve hatalmukba kerítették azokat; a fegyverszüneti szerződés értelmében ugyan joguk lett volna ezeknek a területeknek katonai megszállására, de ők kisajátították a kormányzás egész gépezetét is. Ennek látjuk már a következményeit. Külön okmányban fogjuk bemutatni, hogy ez alatt az egy év alatt mily nagy kulturális értékek romboltattak le. Látni fogják, Uraim, ezekben az

okmányokban, hogy két egyetemünk, amelyek a kultúra legmagasabb fokán állanak, a kolozsvári, a magyar kultúra egyik régi székhelye és az újabb keletű pozsonyi egyetem, tönkretétettek. A tanárok elűzettek és szeretném, ha megtudnák Önök, hogy kiket ültettek a helyükbe. Felhívom Önöket, hogy küldjenek ki tudósokból álló bizottságokat, hogy a való helyzetet megismerjék, és hogy az összehasonlítást megtehessék. Lehetetlen, hogy ezek az egyetemek és ezek a tanári karok, amelyeknek történelme a messze múltba visszanyúlik, és amelyek most megsemmisíttettek, helyettesíthetők legyenek a megszálló nemzetek szellemi erőtartalékaiból. Ezek a nagy kulturális intézmények belátható időben nem pótolhatók. Hasonló a helyzet az egész közigazgatási gépezetnél és a tanítótestület mindegyik fokánál. Csupán a román megszállott területeken több mint kétszázezer gyermek az utca porában nevelődik a tanítóhiány folytán, mivel a magyar tanítók kiutasíttattak és pótolni őket nem bírják.

Uraim! Azt hiszem, hogy az emberiség nagy érdekei szempontjából nem lehet sem közömbösen, sem megelégedettséggel szemlélni azt a körülményt, hogy a nemzeti hegemónia oly fajokra száll át, amelyek ha a legjobb reménységgel kecsegtetnek is a jövőre nézve, de ma még a kultúra alacsony fokán állanak. Láttuk már, hogy a szigor, amellyel Magyarországot sújtják, nem eredhet az ítélkezés tényéből. Láttuk, hogy a nemzetiségi elv sem nyerne ezáltal semmit. Talán akkor oly szándékkal állunk szemben, amely a népek szabadságának eszméjét követi? Úgy látszik, hogy ennek a szándéknak kiinduló pontja az a feltevés, amely szerint Magyarország idegen nyelvű lakosai szívesebben tartoznának oly államhoz, amelyben az államfenntartó elemet fajrokonaik alkotják, mint Magyarországhoz, ahol a magyar hegemónia érvényesül. Ez azonban csak feltevés; és ha a feltevések útjára léptünk, úgy bátor vagyok megjegyezni, hogy e feltevés fordított értelemben alkalmazható arra a 45% magyarra és németre, akik most egy új államhoz csatoltatnak és akikről feltehető, hogy szívesebben maradnának a magyar állam polgárai. Ez az okoskodás nem jelentene mást, minthogy az előnyöket a másik oldalra helyezzük. De miért induljunk ki sejtésekből, és miért helyezkedjünk feltevésekre, amikor a valóság megállapítására rendelkezésünkre áll az eszköz, egyszerű, de egyetlen eszköz, amelynek alkalmazását hangosan követeljük, hogy e kérdésben tisztán lássunk. És ez az eszköz a népszavazás. Amidőn ezt követeljük, hivatkozunk Wilson elnök úr által oly kiválóan szavakba öntött nagy eszmére, amely szerint az embereknek egyetlen kapcsolata, az államok lakosságának egyetlen része sem helyezhető akarata, megkérdezése nélkül, mint valami marhanyáj, egy idegen állam fennhatósága alá. Ennek a nagy eszmének a nevében, amely különben az erkölcsi alapon nyugvó egészséges emberi felfogásnak egy axiómája, követeljük a népszavazást hazánk azon részeire vonatkozólag, amelyeket tőlünk most elszakítani

akarnak. Kijelentem, hogy előre is alávetjük magunkat e népszavazás eredményének, bármi legyen is az. Természetesen követeljük, hogy a népszavazás olyan körülmények között tartassék meg, hogy annak szabadsága biztosítva legyen. A népszavazás annál is inkább szükséges, mivel a Nemzetgyűlés, amely végső fokon hivatott a javasolt békefeltételek fölött dönteni, csonka lesz. A megszállt területek lakói nem lesznek itt képviselve. Nincsen olyan kormány vagy Nemzetgyűlés, amely jogi vagy erkölcsi szempontból jogosult volna dönteni azoknak a sorsa fölött, akik ott képviselve nincsenek. Különben a békeszerződés e tekintetben oly kifejezéseket tartalmaz, amelyekben e nehézség sejtelme rejlik. „Magyarország a maga részéről lemond, amennyiben számot tarthatna…"; ezek körülbelül a békeszerződés szavai. Valóban nem érezzük magunkat feljogosítva oly határozatok hozatalára, amelyek akár jogi, akár morális kötelezettségeket rónának a lakosságnak arra a részére is, amely a Nemzetgyűlésben képviselve nem lesz. Maga az eszme kívánja, hogy ezt a követelésünket a Békekonferencia elé terjeszszük. Ha egykori területünk, a történelmi Magyarország érdekében felhozandó érveink az önök szemében nem lesznek eléggé döntőek, úgy azt javasoljuk, hogy kérdezzük meg az érdekelt népességet. Előre is alávetjük magunkat ítéletüknek. Ha pedig mi ezt az álláspontot foglaljuk el, és ha ellenfeleink követeléseiket és aspirációikat nem merik a nép ítélete alá bocsátani, úgy vajon kinek a javára szól a föltevés? Még egy szempontból vehetjük tekintetbe a népek önrendelkezési jogát. Megkockáztatható volna az az állítás, hogy talán a nemzeti kisebbségek jogai hatásosabban lennének biztosítva az új államok területén, mint ahogyan Magyarországon voltak. Ez alkalommal nem akarok védőbeszédet tartani azon eljárás fölött, amelyet Magyarországon a nem magyar fajok állítólagos elnyomása tekintetében követtek. Csak annak állítására szorítkozom, hogy nagyon örülnénk, ha a tőlünk elszakított területeken magyar testvéreink ugyanazon jogoknak és előnyöknek birtokában lennének, amellyel Magyarország nem magyar ajkú polgárai bírtak. Erre a kérdésre lesz alkalmunk még visszatérni. Ebben a pillanatban nem vagyok hivatva erről beszélni, már csak azért sem, mivel nem állanak rendelkezésemre a nélkülözhetetlen okmányok. De kész vagyok bármikor és bárkivel szemben e kérdést behatóan megvitatni. Állíthatom azonban, hogy ha az egykori Magyarország nemzetiségi politikája még annál is rosszabb lett volna, mint azt elkeseredettebb ellenségeink állították, még akkor is jobb annál a helyzetnél, amelyet szomszédaink és csapataik a megszállt területen teremtettek.

Elő fogunk terjeszteni, Uraim, egy egész sorozat okmányt, különösen azokra a tényekre vonatkozólag, amelyek Erdélyben történtek. Szigorúan megvizsgáltuk az összes jelentéseket, amelyek e tekintetben beérkeztek és jóllehet ezeknek az okmányoknak hitelességét az erdélyi három keresztény egyház, a katolikus,

kálvinista és az unitárius egyház vezetői erősítik meg, mégsem kívánjuk – nem kívánhatjuk -, hogy puszta állításunknak hitelt adjanak, mert hiszen szavaink ellentétben állanak más oldalról származó nyilatkozatokkal. Kérjük azonban Önöket, hogy vizsgálják meg a helyszínen a történteket, küldjenek ki a végső döntés előtt a helyszínére szakemberekből álló bizottságot, hogy meggyőződhessenek azokról a tényekről, amelyek az említett területen végbemennek. Egyedül mi követeljük Uraim, hogy a helyzetet borító homály eloszlattassék, egyedül mi törekszünk olyan döntésekre, amelyek a kérdés helyes ismeretéből fakadnak.

Kérjük még továbbá azt is, hogy abban a végső esetben, ha terület-változtatásokat fognak reánk kényszeríteni, a nemzetiségi kisebbségek jogainak védelme hatásosabban és részletesebben biztosíttassék, mint azt a nekünk átnyújtott békejavaslat tervbe veszi. A mi meggyőződésünk szerint a tervbe vett biztosítékok elégtelenek. Erősebb biztosítékokat kívánunk, amelyeket a Magyarország területén megmaradó idegen ajkú lakosokkal szemben mi is készek vagyunk alkalmazni. E tekintetben meghatalmazottjaikkal már teljes egyetértésre jutottunk. Azt hisszük azonban, hogy szomszédainknál erőteljesebb biztosítékok elérése nehézségekbe fog ütközni, mert hiszen elfogultságuk fajtestvéreikkel szemben ismeretes. A múlt tanulságai is kényszerítenek bennünket arra a feltevésre, hogy e kérdésben szívós ellenállásra fogunk találni. A román csapatoknak a demarkációs vonalra való visszavonása tekintetében, amelyet több ízben kértünk, és amelyet kormányunk a békedelegáció Párizsba való kiküldésének feltételévé tett, a Szövetséges Hatalmak oly erélyesen léptek fel a román kormánynál, hogy lehetetlennek látszott, hogy ne teljesítsék a Szövetséges Hatalmak követelését. És mégis így történt. Azt hiszem, megértik tehát, Uraim, aggodalmainkat, testvéreinket illetőleg, ha ők ezen idegen uralom alá kerülnének.

Sorra vettem, Uraim, az elveket, amelyek a békefeltételek megállapításánál számba jöhetnek és megállapíthatom, hogy nem tudtam a nemzetközi igazságosság, a nemzetiségi és a népek szabadsága elvének oly alkalmazását megtalálni, amely a nekünk felajánlott béke indító okait kellőleg megvilágította volna. Talán a fejtegetéseim bevezetésében már említett érdekek, a béke nagy érdekei, az állandóság és Európa rekonstrukciója sugallták őket?

Uraim! A magyar probléma az általános problémának nem oly kis része, mint azt a statisztika nyers számaiból következtetni lehetne. Ez a terület, amely Magyarországot alkotja, és amely jogilag ma is Magyarország, századokon át rendkívül fontos szerepet játszott Európában, különösen Közép-Európában a béke és a biztonság fenntartása tekintetében. A magyar honfoglalást és a magyaroknak a keresztény hitre való áttérését megelőző évszázadokban hiányzott itt a nyugalom és a biztonság. Közép-Európa a legkülönbözőbb barbár népek támadásainak volt kitéve.

A biztonság csak ettől a pillanattól fogva állt fenn, amikor a magyar védővonal kialakult. Az állandóság és a béke általános szempontjaiból rendkívül fontos, hogy a zavarok kelet-európai főfészke ne nyerjen tért és ne terjeszkedjék ki Európa szívéig. A történelmi fejlődésnek azonban gátat vetett a Balkán-félszigeten a török hódítás és így az egyensúly ott nem állott helyre. Adja az Ég, hogy ez mielőbb bekövetkezzen. De ma rendkívül fontos, hogy e zavarok, amelyek Európa békéjét oly sokszor háborították meg, és amelyek bennünket már több ízben a háború küszöbére sodortak, onnan ne terjedhessenek tovább. A történelmi Magyarország töltötte be azt a feladatot, hogy oly államot tartva fenn, amelyben egyensúly és biztonság uralkodott, megvédte Európát a keletről fenyegető közvetlen veszedelmek elől. Ezt a hivatását tíz századon át töltötte be és erre egyedül organikus egysége képesítette. Idézem a nagy francia geográfusnak, Reclus Elisének szavait, amelyek szerint ez az ország oly tökéletes fölrajzi egység, amely Európában egyedül áll. Folyóink és völgyeink rendszere, amelyek a határokról kiindulva a középpont felé törekszenek, oly egységet alkotnak, amely csak egységes hatalom által kormányozható. Részeinek gazdasági függése szintén a legteljesebb, miután a közép hatalmas gazdasági üzemet alkot, a szélek tartalmazzák pedig mindazt az anyagot, amire a gazdasági fejlődés szempontjából szükség van.

A történelmi Magyarország tehát Európában egyedülálló természetes földrajzi és gazdasági egységgel rendelkezik. Területén sehol sem húzhatók természetes határok és egyetlen részét sem lehet elszakítani anélkül, hogy a többiek ezt meg ne szenvedjék. Ez az oka annak, hogy a történelem tíz századon át megőrizte ezt az egységet. Önök visszautasíthatják a történelem szavait mint elvet egy jogi konstrukció megépítésénél, de a történelem tanulságát, amelyet az ezer éven át hangoztatott, figyelembe kell venniök. Nem a véletlen, hanem a természet szavai beszélnek itt. Magyarország az organikus egység minden feltételével rendelkezik, egyet kivéve, és ez a faji egység. De azok az államok, amelyeket a békeszerződés értelmében Magyarország romjain építenének fel, szintén nem rendelkeznének a faji egységgel. Az anyanyelv egysége hiányzott egyedül Magyarországon az egység feltételei közül, és hozzáteszem, hogy az alakítandó új államok az egység egyetlen alapelvével sem fognak bírni. Az alakítandó új államok átvágnák a földrajz természetes határait, megakadályoznák a hasznos belső vándorlást, amely a munkást a kedvezőbb munkaalkalmak felé irányítja; megszakítanák a tradíció fonalait, amelyek a századokon át együtt élőket közös mentalitásban egyesítették, akik ugyanazon eseményeket, ugyanazt a dicsőséget, fejlődést és ugyanazokat a szenvedéseket élték át. Jogosult-e a félelmünk tehát, hogy itt az állandóságnak kipróbált oszlopa helyett a nyugtalanságnak újabb fészkei fognak keletkezni? Nem szabad magunkat illúziókban ringatnunk. Ezeket az új alakulatokat az irredentizmus

aknázná alá, sokkal veszedelmesebb formában, mint azt Magyarországon egyesek fölfedezni vélték. Ez a mozgalom, ha létezett is Magyarországon a műveltebb osztály egy részénél, a nép nagy tömegeit sohasem hatotta át. Az új alakulatokat azonban oly nemzetek irredentizmusa aknázná alá, amelyek nemcsak idegen hatalom uralmát éreznék, de az övékénél alacsonyabb kultúrájú nemzet hegemóniáját is. És itt organikus lehetetlenséget kell megállapítanunk. Mindenesetre feltételezhetjük, hogy még egy magasabb kulturális fokon álló nemzetiségi kisebbség is képes a hegemónia gyakorlására egy alacsonyabb fokon álló többséggel szemben, de hogy egy alacsonyabb kulturális fejlettséggel bíró kisebbség, vagy egy igen csekély többség hegemóniával bírhasson, elérhesse a felsőbbség önkéntes elismerését és a morális egybeolvadást egy magasabb kulturális fokot elért nemzetiséggel szemben, ez, Uraim, organikus lehetetlenség.

Előszeretettel vádolnak meg bennünket azzal a szándékkal, hogy a kérdések nekünk nem tetsző elintézését erőszakkal fogjuk megváltoztatni. Távol állunk, Uraim, az ily kalandos tervektől. Mi reményeinket az igazságnak és azoknak az elveknek morális erejére alapítjuk, amelyekre támaszkodunk, és amit nem tudunk elérni ma, annak megvalósulását a Népek Szövetségének békés akciójától várjuk, amelynek egyik feladata lesz orvosolni azokat a nemzetközi helyzeteket, amelyek a béke fennmaradását veszélyeztethetnék. Ezt kijelentem, nehogy szavaimban gyermekes és fölösleges fenyegetést lássanak. De kijelentem azt is, Uraim, hogy olyan mesterkélt rendelkezésekkel, mint amilyeneket a békeszerződés tartalmaz, Európa ennek az általános béke szempontjából oly fontos és sokat szenvedett részében alig lehetséges békés politikai helyzetet teremteni. Közép-Európát a keletről jövő veszedelmekkel szemben egyedül a történelmi magyar terület stabilitása tudja megőrizni. Európának szüksége van gazdasági rekonstrukcióra. A gazdasági fejlődést azonban az új alakulatok bizonyára meg fogják gátolni. Ez a körülmény a megmaradt Magyarországon szükségképpen be fog következni. De hasonló lesz a helyzet az elszakított részeken is. E területek alacsonyabb kultúrájú nép alacsonyabb fokú adminisztrációja alá rendelve, elszakítva ennek az organikus egységnek többi részeitől, amelyekkel kapcsolatban újból virágzásnak indulhatnának, a stagnálásra, vagy valószínűleg a visszaesésre vannak kárhoztatva.

Európának szüksége van szociális békére. Önök jobban ismerik azokat a veszélyeket, amelyek ezt a békét fenyegetik. Önök jobban tudják, mint én, hogy a háború következményei megzavarták, és egyensúlyából vetették ki a gazdasági élet szellemét és feltételeit. A múlt szomorú tapasztalataiból tudjuk, hogy a felforgató elemek sikerei mind annak a következményei, ami aláásta a társadalom morális erejét, tehát mind annak, ami meggyöngítené a nemzeti érzést és előidézte a munkanélküliség nyomorát. Ha Európának ebben a részében, amely még mindig

közel áll a bolsevizmus égő fészkéhez, megnehezítik a munka feltételeit, megnehezítik a munka újból való megkezdését, ezáltal csak a társadalmi béke veszélyei nyernek újabb tápot. Védővonalak tehetetlenek a járványok, különösen a morális járványok ellen. Mindezekkel a teóriákkal szemben Önök felhozhatják, mint döntő tényezőt, a győzelmet és a győzők jogait. Elismerjük ezeket, Uraim. Elég reálisan gondolkozunk politikai kérdésekben, hogy ezzel a tényezővel kellőképpen számoljunk. Ismerjük tartozásunkat a győzelemmel szemben. Készek vagyunk vereségünk váltságdíját megfizetni. De ez lenne az újjáépítésnek egyedüli elve? Az erőszak volna az egyedüli alapja az építésnek? Az anyagi erőszak lenne az egyedüli fenntartó eleme annak a konstrukciónak, amely összeomlóban van, mielőtt az építés befejeződött volna? Európa jövője igen szomorú lesz ebben az esetben. Nem hisszük, Uraim, hogy a győztes hatalmaknak ez volna a mentalitása; ezeket az elveket nem találjuk meg azokban a nyilatkozatokban, amelyekben Önök megállapították azokat az eszméket, amelyeknek győzelméért harcoltak, és amelyekben megjelölték a háború céljait. Ismétlem, nem hisszük, hogy ez volna a győzelmes nagy nemzetek mentalitása.

Ne vegyék rossz néven, hogy a most győzelmes Franciaországon, Anglián és Olaszországon túl meglássam a körvonalait annak a másik Franciaországnak, amely mindig a nagylelkű törekvéseknek előőrse és a nagy eszméknek szócsöve volt, annak a másik Angliának, amely a politikai szabadságok szülőanyja volt, és annak az Olaszországnak, amely a reneszánsznak, a művészeteknek és a szellemi fejlődésnek a bölcsője volt. És ha duzzogás nélkül ismerem el a győző jogát, úgy azzal a másik Franciaországgal, Angliával és Olaszországgal szemben egész másképp érzek; hálával hajlok meg előttük és szívesen fogadom el őket mestereinkül és nevelőinkül.

Engedjék meg, Uraim, hogy azt tanácsoljam: ne veszélyeztessék örökségüknek ezt a legjobb részét, ezt az erkölcsi fölényt, amelyre Önöknek joguk van, az erőszak fegyverének alkalmazásával, amely ma az Önök kezében van, de amelyet holnap más ragadhat meg, míg amaz megmarad. Bízva ezeknek az eszméknek az erejében, a bennünket környező minden nehézség, minden rosszakarat és minden akadály dacára, amelyeket utunkon felhalmozni iparkodnak, bizalommal lépünk arra az útra, amely végre megnyílt előttünk, hogy részt vehessünk a béke munkájában; és tesszük ezt a legteljesebb jóhiszeműséggel. Bízunk azoknak az eszméknek az őszinteségében, amelyeket Önök kijelentettek. Jogtalanság volna Önökkel szemben másképpen gondolkoznunk; bízunk az erkölcsi tényezők erejében, amelyekkel ügyünket azonosítjuk, és kívánom Önöknek, Uraim, hogy a győztes fegyvereknek dicsőségét szárnyalja túl a béke megteremtésének dicsősége, amellyel Önök az egész emberiséget megajándékozzák.

Csak egy pár szót kívánok még, Uraim, némely részletkérdést illetőleg megjegyezni. Beláthatják, hogy nem térhettem ki a nekünk felajánlott béke részletes tárgyalására. Egyedül a területi kérdéssel foglalkoztam, mert ez a kérdés magában foglalja a többieket. Fel szeretném hívni azonban figyelmüket még egynéhány pontra, amelyeknek megoldása nézetem szerint rendkívül sürgős. Mindenekelőtt a humanizmusnak egyik kérdése, a hadifoglyoknak kérdése áll előttünk. A békeszerződés szavai szerint a hadifoglyok hazaszállítása csak a béke ratifikációja után történik meg. Kérem Önöket, Uraim, ne vegyenek tekintetbe egy formalizmust, amely miatt annyi ártatlan család szenvedhetne. A szerencsétlen szibériai hadifoglyok ügyében külön beadvánnyal fordultunk a Legfelsőbb Tanácshoz. Ennek a kérdésnek a megoldásánál hivatkozom az Önök emberies érzésére; oly érzések ezek, amelyeknek még háborús időben is fölötte kell állnia a politikának.

Még egy megjegyzést kívánok tenni a pénzügyi határozatokra vonatkozólag. Nézetem szerint a békeszerződés nem veszi eléggé figyelembe Magyarország különleges helyzetét. Magyarországnak két forradalmat, a bolsevizmus négy hónapos dühöngését és több hónapos román megszállást kellett átélnie. Ilyen körülmények között lehetetlen, hogy a szerződés által tervbe vett pénzügyi és gazdasági határozatokat végre tudjuk hajtani. Ha a győztes hatalmak polgárai által részünkre folyósított hitelek a béke aláírásának pillanatában – amint ezt a javaslat kimondja – felmondhatók lesznek, ez a fizetőképtelenséget, a csődöt jelenti, amelynek visszahatását kétségkívül a győztes hatalmak is éreznék. Elismerem, hogy sok hitelezőnk van az Önök országaiban. A hitelek visszafizethetők lesznek, ha erre nekünk időt engedélyeznek, de nem lesznek visszafizethetők, ha azonnal követelik azokat tőlünk. Azt követelik továbbá tőlünk – és ez is igazolja, hogy mennyire célravezetőbb lett volna bennünket előzőleg meghallgatni -, hogy mi Ausztriának vasércet szállítsunk. Mivel magunk is abban a helyzetben vagyunk, hogy ércet kell importálnunk, ezt a rendelkezést nem tudjuk teljesíteni. Hasonló a helyzet az épületfa tekintetében. Ezekre a részletekre nézve kérem az Önök jó akaratú megfontolását, amelyet már az Önök képviselői részünkre kilátásba helyeztek.

Mielőtt szavaimat befejezném, hálásan köszönöm, Uraim, hogy alkalmat adtak nekem álláspontomnak élőszóval való kifejtésére, és hogy beszédemet oly jóakaratú és állandó figyelemmel kísérték! „

Elhangzott: 1920. január 16.

***

„Az ENSZ vizsgálja felül Trianont!” A következőkben egy eddig eltitkolt okiratot adunk közre. Kötelességünknek érezzük, hogy megjelentessük. Legalább lapunkban (Erdélyi Napló) lásson nyomdafestéket, ha a „független” magyar sajtó 2001 februárja óta hallgat róla. Trianon felülvizsgálatát nem magyarok kezdeményezték!

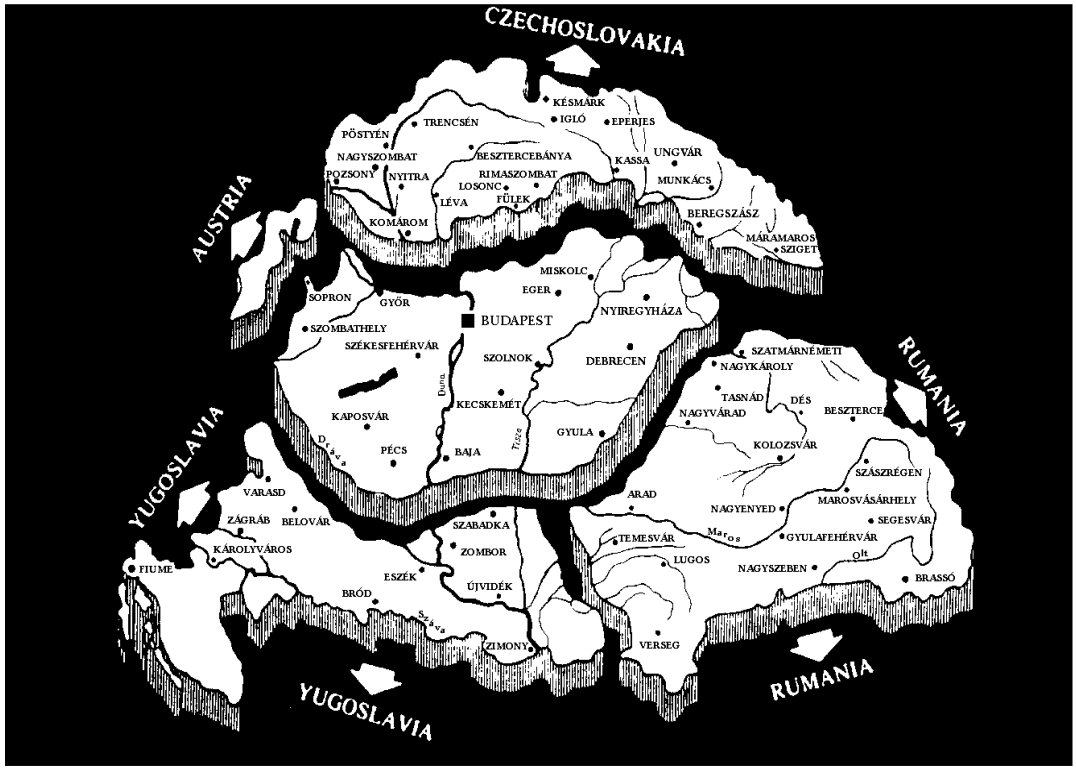

The Dismemberment of the Kingdom of Hungary in Trianon, 1921

(Címzett)
Őexcellenciája
Carla del Ponte
Főügyész
ENSZ Háborús Törvényszéke
New-York – Hága

Tárgy: Az **INSTITUTUM PRO HOMINIS JURIBUS** kérelme az Egyesült Nemzetek **Emberi Jogok Chartája** alapszabályára hivatkozással, az egyenlő elbírálás elvének biztosítása a Magyar Nép számára.

Excellenciád!

Őszentsége II János Pál Pápa 1984. január hó 12-én kelt Enciklikájában megalapította az INSTITUTUM PRO HOMINIS JURIBUS Intézetet. Az Intézetet az Egyesült Nemzetek Szervezete által 1948-ban alapított Emberi Jogok Chartája erkölcsi alátámasztására és fontosságának kihangsúlyozására szolgál. Az INSTITUTUM PRO HOMINIS JURIBUS Intézet kormányoktól, pártoktól független. Alapszabálya szerint segítenie kell azon személyeket, népeket, népcsoportokat, akiket emberi jogaikban megsértettek, gondoskodnia kell arról, hogy a sérelem megszűnjön, illetve ha szükséges, nemzetközi fórumokon is képviselnie kell a sértettek érdekeit. Mint a fent említett Intézet főtitkára, az alábbi petíciót terjesztem elő.

Javaslom az 1920. június 4-i Trianoni és az azt kiegészítő 1947 évi szeptember hó 15-i Párizsi Békeszerződések jogi szempontból történő felülvizsgálatát. A felülvizsgálat eredményeképp kérem annak megállapítását, hogy a fenti szerződések érvénytelenek, és kérem a szerződések hatályon kívül helyezését.

A nemzetközi joggyakorlat, valamint a Nürnbergi Nemzetközi Bíróság határozataira figyelemmel kérem az Egyesült Nemzetek Szervezetének Nemzetközi Bíróságát, hogy az egyenlő elbírálás elvének alapján mentesítse a Magyar Népet az I világháborúban való részvétele miatt kiszabott kollektív büntetés és annak következményei alól.

Mint az INSTITUTUM PRO HOMINIS JURIBUS Intézet főtitkára az ügyben egy Nemzetközi Vizsgáló Bizottság felállítását javaslom, a Vizsgáló Bizottság tevékenységének eredményeképpen pedig tárgyalás kitűzését.

Indoklás

Történelmi tény, hogy az I világháború kitöréséért a Magyar Királyságot felelősség nem terhelte. Mégis az 1920 évi Békeszerződés delegációi a világháború kitöréséért egyedül a Magyar Királyságot büntették meg. A Békeszerződés előtt a Magyar Királyság területe 325421 km^2volt, lakosainak száma 20886000 fő. A Békeszerződés következményeként az ország területe 92863 km^2-re, míg lakosainak száma 7615000 főre csökkent.

A Nürnbergi Nemzetközi Bíróság 1946. október hó 2-án a II világháború kirobbantásáért és a világháborúban elkövetett jogsértésekért Németország akkori vezetőit felelősségre vonta és megbüntette, azonban a Német Nép felelősségét nem állapította meg. A Nemzetközi Bíróság a Német Népet mentesítette az egyébként

törvénysértő kollektív felelősségre vonás alól. Általánosan elfogadott tény, hogy egy nép vagy nemzet a vezetők bűneiért és törvénysértéseiért nem felel.

Mégis az I világháborúban való részvétel miatt Magyarország esetében nem az ország vezetőit, hanem a Magyar Népet büntették meg, ezen túlmenően Magyarországot hatalmas összegű kártérítés megfizetésére is kötelezték. Ez az eljárás több szempontból is törvénysértő. A szerződés következtében Magyarország területi szétdarabolása az alábbiak szerint történt:

Romániához: 103093 km^2 (31,8%), 5256451 fő (25,2%)

Horvátországhoz (Jugoszlávia részeként): 42541 km^2 (13,1%), 2621954 fő (12,6%)

Jugoszláviához: 20551 km^2 (6,3%), 1510897 fő (7,2%)

Csehszlovákiához: 61633 km^2 (18,9%), 3515351 fő (16,8%)

Ausztriához: 4026 km^2 (1,2%), 292031 fő (1,4%)

Lengyelországhoz: 589 km^2 (0,2%), 24880 fő (0,1%)

Olaszországhoz: 21 km^2, 49806 fő (0,8%)

Elcsatolt területek és lakosság összesen: 232448 km^2 (71,5%), 13271370 fő (63,5%)

Elcsatolás után megmaradt terület és lakosság: 92963 km^2 (28,6%), 7615117 fő (36,5%)

Magyarországot 300 millió USD kártérítés megfizetésére is kötelezték az alábbiak szerint: Oroszország része 200 millió USD, Jugoszláviának 50 millió USD, Csehszlovákiának 50 millió USD.

A Békeszerződés kimondta, hogy amennyiben a szerződő felek a szerződésben foglalt megállapodást nem tartják meg, úgy szerződésszegést követnek el, amelynek alapján megtörténhet a szerződés érvénytelenítése, illetve hatályon kívül helyezése. A Békeszerződéshez csatolt Kisebbségi Záradék szerint a Szerződést aláíró felek kötelezettséget vállalnak a területükön élő valamennyi nemzetiség emberi jogainak maradéktalan biztosítására. Az emberi jogok biztosítása az elcsatolt területeken nem érvényesült:

Történelmi tény az elcsatolt területen élők más területekre kitelepítése, internálása, deportálása. Tény a templomok rombolása, a vallásszabadság semmibe vétele, a nyelvhasználat korlátozása, a kultúra gyakorlásának tiltása. A kisebbségi jogok megtartását nem biztosították, ezzel a szomszédos államok – Románia, Jugoszlávia és Csehszlovákia – szerződésszegést követtek el.

Külön kiemelném azt a történelmi tényt, Csehszlovákiából több mint 100 ezer magyart kényszerítettek lakhelyének elhagyására és Magyarországra költözésükre úgy, hogy ingó és ingatlan vagyonukkal nem rendelkezhettek.

A Szerződéshez csatolt Kisebbségi Záradékban foglaltak megtartását soha senki nem ellenőrizte. A Záradékban foglaltak megtartása a Magyarországgal határos államok részéről 1920 évtől kezdődően nem érvényesült. A kisebbségeket ért atrocitások következménye az is, hogy több mint 100 ezer magyar az elcsatolt területekről gyakorlatilag eltűnt. Ez felveti a háborús bűntett miatti felelősséget. Hivatkoznék arra a konkrétumra, hogy Josip Bros Tito terroristái több mint 40000 magyart mészároltak le Délvidéken. A magyar lakosság számának radikális fogyatkozását a korabeli és a jelenlegi lexikonok adatai közötti eltérés is igazolja. E tárgyban figyelembe veendők az 1910-es népszámlálás adatai is.

A petícióban foglaltak értékelése során figyelembe kell venni azt is, hogy a Szerződést aláíró államok közül több országnak a helyzetében változás állott be:

- A Szovjetunió, mint egységes állam megszűnt.
- Jugoszlávia, mint a Szerződést aláíró egyik állam a korábbi formájában megszűnt létezni.
- Csehszlovákia, mint egységes állam ugyancsak megszűnt.

A változások miatt a Szerződés a jogi formájában sem tartható fenn. A fentieken túlmenően a következőkre kívánok még rámutatni. A Békeszerződések következtében Magyarországot – többek között – az alábbi veszteségek érték:

Haditengerészetüket ért kár Színarany értékben:

- hadihajó: 60000 kg színarany
- hajógyári anyagok, iparcikkek, gépek: 480000 kg
- hadikórházak, hidrográfiai hivatalok, hadiakadémiák: 300000 kg
- hadikikötői felszerelések: 10000 kg
- 801 db hajó: 80000 kg
- Fiume kikötő ingó és ingatlan értéke: 7500 kg
- tengerhajózási vállalatoknak nyújtott segély összege: 7500 kg
- tengerhajózási vállalatok vagyona: 7785 kg
- összesen: 974085 kg színarany-érték.

(Az adatok dr. Juba Ferenc tengerészkapitány-történész szakértő adatain alapulnak).

További veszteségek:

- az ország összes arany-, ezüst- és sóbányája,
- a szénbányák 80%-a,
- az erdők 90%-a,
- a vasútvonalak és az ezekhez tartozó vasúti szerelvények,
- a felbecsülhetetlen értékű műkincsek,
- Fiume, az egyetlen tengeri kikötő elvétele,
- Az összes tengeri és folyami hajók.

Közismert tény, hogy a Békeszerződés delegátusainak tagjai között a Magyarországot sújtó retorziót illetően egyetértés nem volt. A nézetkülönbségek a korabeli jegyzőkönyvekből, visszaemlékezésekből egyértelműen igazolhatók.

A továbbiakban a Szerződés létrejöttekor és a Szerződés megkötése utáni időszakban hivatalban lévő politikai személyiségek véleményét idézem:

David Lloyd George brit miniszterelnök a Londonban 1928. október hó 4-én előadott beszédében kijelentette: „a teljes okmány- és adattár, amit egyes szövetségeseink a béketárgyalások során nekünk szolgáltattak, hazug és hamisított volt. Nem vettük észre a szövetségeseink által elénk terjesztett statisztikák valótlanságát, amelyek végül is a diplomácia történetének legigazságtalanabb békéjére vezettek, és amelyek következménye a nemzetközi törvények és a nemzetközi jogok legdurvább megsértése volt". A fentiekről David Lloyd George az emlékirataiban is szól.

Henry Pozzi 1933-ban megjelent írásában kifejezetten felveti a tárgyalófelek felelősségét.

Lord Newton szerint „a nagy békebírák nem ismerték azon nemzetek néprajzának, földrajzának és történelmének alapelemeit, amelyeknek sorsát rendezniük kellett".

Robert Cecil angol delegátus szerint a Népszövetséget azon célból hozták létre, hogy „időről időre határrevíziót eszközöljön".

Nicolson Harold, aki a Békekonferencián jelen volt, 1933 évben a következőket írta: „Magyarország feldarabolása oly módon történt, hogy az érdekelt lakosság véleményét senki sem vette figyelembe".

Az angol diplomata „Peacemaking" című könyvében több érdekelt államférfi véleményét is összegzi, amikor a következőt jegyzi fel: „az uralkodó gondolat az volt, hogy az elért béke rossz és alkalmazhatatlan, a béke az intrikának és a kapzsiságnak az eredménye, és ez a béke inkább előkészíti a háborút, mint azt megakadályozná".

Nitti, aki az olasz kormány nevében szólott, a békefeltételeket azért tartotta elfogadhatatlannak, mert Magyarország szétdarabolása esetében a szláv túlsúly ellen nem látott semmiféle erőt. Nitti kitért arra is, hogy Olaszország az Osztrák-Magyar Monarchia, nem pedig Magyarország ellen viselt háborút.

A későbbi amerikai nagykövet, Bullit, a következőket írta Wilson elnöknek: „Én csak egy vagyok azon milliók közül, akiknek bizalmuk volt Önben. Mi azt gondoltuk, hogy Ön pártatlan és igazságos békét akar. Ennek ellenére a területi feldarabolásoknak népek lettek az áldozatai, és ez magában hordja egy háború csíráit. A Békekonferencia rendelkezései bizonyos, hogy újabb nemzetközi összeütközéseket szítanak. Saját népe és az emberiség érdekében az Egyesült

Államoknak kötelessége, hogy megtagadja ennek az igazságtalan békének az aláírását".

Itt kell említeni Ionel Brătianu román miniszterelnök 1920. július hó 1. napján Bukarestben elhangzott nyilatkozatát: „nem nyughatunk addig, amíg a magyar népet gazdaságilag és katonailag teljesen tönkre nem tesszük, mert mindaddig, amíg Magyarországban az életképességnek szikrája is van, mi magunkat biztonságban nem érezhetjük"

A Trianoni Békeszerződés tárgyalása során több esetben felvetődőt, hogy Romániát tekinthetik-e a tárgyaló felek szövetséges államnak. A Franciaországot képviselő Tardieu és Berthelot voltak azok, akik nem kis nehézségek árán elérték azt, hogy az antant nagyhatalmak Romániát hadviselő államnak ismerjék el.

Maga Clemenceau miniszterelnök nyilatkozta, hogy „a szövetségesek megegyeztek abban, hogy Romániát ismét szövetséges hatalomnak tekintik, és a Konferencián eszerint kezelik", tehát a szövetségesek Romániának ugyanolyan számú küldöttséget engedélyeztek, mint Belgiumnak vagy Szerbiának, vagyis azoknak az államoknak, amelyek a háború kezdetétől annak befejezéséig harcoltak. Németország, Ausztria-Magyarország ellen.

Történelmi tény, hogy a magyar delegáció a Béketárgyalásokon nem vehetett részt. Csupán akkor volt jelen, amikor a meghozott ítéletet, határozatot a részére kézbesítették. Ekkor közölték a magyar delegációval, hogy csak akkor lehet tagja a Népszövetségnek, ha a határozatot tudomásul veszi. A magyar delegáció a kényszerítő körülmények hatása alatt írta alá a Békeszerződést. Ez az aláírás – mivel a kényszerítő körülmények hatására történt – mind a nemzetközi jog, mind pedig a bírói joggyakorlat értelmében érvénytelen.

A közelmúlt – de a Békeszerződés következményeivel szorosan összefüggő – jellemző példája a 169/1997-1991/18 számú törvény, melyet a román illetékes szervek fogattak el. Ez rendelkezik a törvénytelenül elvett, elkobzott ingatlanok eredeti tulajdonosainak történő visszaszolgáltatásáról. E törvény nemzetközi visszhangja pozitív. Ezzel szemben tény, hogy a törvény ellenére a Romániában kisebbségben élő magyar anyanyelvű lakosság – akiknek mintegy 70-75% a törvény hatálya alá tartoznak – semmiféle korábban elkobzott vagyonát vissza nem kapta. Hasonlóan a törvény hatálya nem terjedt ki a római katolikus egyházra sem.

Záradék

A petícióból kitűnik, hogy a Trianoni szerződés elfogadásakor Magyarországot az I. világháborúban való részvételéért büntették meg. A Párizsi Békeszerződés aláírásakor viszont Magyarországot a II. Világháborúban való

részvétele miatt marasztalták el. Mindkét szerződés kollektív büntetésről rendelkezett, ami nemzetközi jog alapján elfogathatatlan.

Összegezve megállapítható, hogy mind a Trianoni, mind a Párizsi Békeszerződés alakilag és jogilag is érvénytelen. Az elcsatolt területen elő magyar állampolgárok sérelmére 1920 évtől kezdődően olyan bűncselekményeket követtek el, amelyek a nemzetközi jog alapján nem évülnek el. Szükséges annak bíróság által történő kimondása, hogy a fent említett Szerződések érvénytelenek és az érvénytelenség következtében a Magyar Népet jogorvoslat illeti meg. A büntetőjogi felelősség kérdése is vizsgálatot igényel.

A tényfeltárásához kíván segítséget nyújtani az INSTITUTUM PRO HOMINIS JURIBUS, amikor egy nemzetközi vizsgáló bizottság felállítását szorgalmazza, és ehhez a maga részéről minden segítséget megad. A vizsgáló bizottság felállítását 25-30 fő részvételével javaslom, amelyekből tíz szakértőt az INSTITUTUM PRO HOMINIS JURIBUS delegálna. E személyek beszélik az elcsatolt területeken használatos nyelvet. A bizottság tagjai a petícióban foglaltakat a helyszíni vizsgálatok keretében konkrétan igazolják. Az 1956-os Magyar Forradalom idején az Egyesült Nemzetek Szervezetének nem volt lehetősége támogatni a magyar nemzet szabadságharcát. A körülmények megváltoztak. Az ENSZ-nek most lehetősége nyílik arra, hogy jóvátegye akkori közömbösségét.

Tisztelettel:
Prof. Ludwig von Lang
Főtitkár
INSTITUTUM PRO HOMINIS JURIBUS
Zürich, **2001**. február 20.

* * *

Az „Institutum pro Hominis Juribus" fenti kérelméhez a következőket szükséges kiemelni, megemlíteni, a létező nemzetközi forrásokból is ismert, kommunikált Trianonnal kapcsolatos dokumentumok alapján, még így Trianon árnyékában is már szinte századik éve, amely a világ legnagyobb igazságtalanságaként jelentkezik, a Nyugat nagy szégyenére, mint történelmi realitás.

A közvéleménynek, a nemzetközi közvéleménynek, vagy legnagyobb részének, a mai napig sem jutott a tudomására, hogy a Trianoni Diktátumot csak felhasználták Magyarország megbüntetésére. Magyarország feldarabolása

csak egy tudatos, cinikus, embertelen „forgatókönyv" eredménye, amely lényegében jóval a párizsi békeszerződés előtt volt alaposan kidolgozva. Praktice nem is lett volna fizikailag szükséges idő a békekonferencia tartama alatt ennek a „brutális hentes munkának" a kidolgozására. („Rájuk erőszakolták a békét, de ez a béke uzsorás béke, gyilkosok és mészárosok békéje"… V. I. Lenin.

1920 február 5-én Bandtholz amerikai tábornok, diplomáciai naplójába a következőket jegyezte be: „A civilizáció elleni bűntett ennek az országnak a feldarabolása".)

A nyilvánvaló cél, egy perspektivikusan erős európai államnak a megjelenése itt a Kárpát-medencében, mint Európa egyik jövendő legerősebb országának, kialakulásának megakadályozása.

Gazdasági és politikai alapon, a fejlődés diszkontinuitását tervezve a magyar államiság csirájának a kiirtását szorgalmazták.

Ionel Brătianu 1920 június 1-én kijelentette, elszólta magát egy állami nyilatkozatában Bukarestben „Nem nyughatunk addig, amíg a magyar népet gazdaságilag és katonailag teljesen tönkre nem tesszük, mert mindaddig, amíg Magyarországon az életképességnek szikrája is van, mi magunkat biztonságban nem érezhetjük"

Erre alapoztak az utód-államok a feldarabolt területeken, a napi és stratégiai magyarellenes aktivitásukban állami hivatalos szintre emelve ezeket az elgondolásokat. Az „ördögi terv" kezdeményezői a megmaradt országrész elpusztításának gazdasági jövőjéről álmodoztak. Ők nem tudhatták, hogy mi van a magyar lelkekben és szívekben.

Magyarország tudós társadalmának, tudós történészeinek kötelessége egy reális boncjegyzőkönyv nominális összeállítása, s ezen az alapon az „ördögi forgatókönyv" kezdeményezőinek nominális leleplezése a világ nemzetközi közvéleménye előtt, a Trianoni Diktátum jogilag szükséges felfüggesztése a magyar nép rehabilitálása, anyagi jóvátétele (majdnem száz évig a nagyhatalmaknak és az utódállamoknak meg volt az ideje a bocsánatkérésre amit a mai napig nem tettek meg… s így csak az anyagi jóvátétel lehet az egyedüli megoldás), amelynek aránya a büntetés által kiszabott arány kell legyen az elrabolt területek nagyságát tartva szem előtt. Másképpen fogalmazva egy újabb száz év elmúltával – mint anyagi jóvátétel – majd meg lehet tartani azt a referendumot, amit a fennhangon beszélő nyugati demokráciák „elfelejtettek" alkalmazni. Talán az egyedüli igazságos elgondolás, a rengeteg szenvedés, a fejlődés visszafogását eredményező határozatok alapján, az utódállamok elgondolásában.

Csak így lehet a Trianoni hazugságok, a félrevezetések, a butaság és a cinikus kegyetlenség diadalát megsemmisíteni.

Európa élő szervezetén, a példátlanul igazságtalan, lelkiismeretlen hentes munkák az ismertetésekben, leleplezésekben az írott és beszélő sajtóban nem a polcokon porosodó könyvekkel – habár azokat is elő lehet venni – hanem milliónyi brosúrákkal kell felfedni az általános közvélemény és az állami vezetők irányába, állandó parázsként fenntartani mindaddig, amíg a Trianoni problémák „megvilágosodnak", az igazság győzelméig, a látens, jellemző, győzedelmesként viselkedő „hazugságok" felett! (…"Ne a könyvektől, hanem a brosúráktól féljetek, remegjetek"… V. I. Lenin)

Aponyi Albert védőbeszédéből:

„Ily nehéz és különös helyzet előtt állva kérdezzük, hogy a fent említett elvek és érdekek mely szempontja váltotta ki ezt a különös szigorúságot Magyarországgal szemben? Talán az ítélkezés ténye lenne ez Magyarországgal szemben?

Önök Uraim, akiket a győzelem a bírói székhez juttatott, Önök kimondották egykori ellenségeiknek a Központi Hatalmaknak bűnösségét és elhatározták, hogy a háború következményeit a felelősökre hárítják. Legyen így, de akkor azt hiszem, hogy a fokozat megállapításánál a bűnösség fokával arányban kellene eljárni, és mivel Magyarországot sújtják a legnagyobb és létét leginkább veszélyeztető feltételekkel, úgy azt lehetne hinni, hogy éppen ő az, aki az összes nemzetek közül a legbűnösebb.

Mégis ha Magyarország abba a helyzetbe állíttatnék, hogy választania kellene ennek a békének elfogadása vagy visszautasítása között, úgy tulajdonképpen arra a kérdésre adna választ: helyes-e öngyilkosnak lennie, nehogy megöljék!"

Lázár János Miniszterelnökséget vezető miniszter beszéde
Szarvas, 2017. június 3.

Hölgyeim és Uraim!

Amikor messzebbről érkező külföldi ismerősök, barátok,- akiknek a „Trianon" szó nem jelent semmit, legfeljebb egy csinos versailles-i kastélyt,- megkérdezik tőlem, miért ilyen mágikus, miért ilyen baljóslatú ez a szó nekünk, magyaroknak, akkor többnyire elég az is, ha csak a szikár tényeket kezdem sorolni…

Azt, hogy az első világháborút lezáró úgynevezett „békében” Magyarország elveszítette területének és lakosságának mintegy kétharmadát. Hogy egyik napról a másikra 320 ezer négyzetkilométer területű, 20 milliós középhatalomból egy 93 ezer négyzetkilométeres, csupán hétmillió lakost számláló kisállammá vált. Hogy Románia érdem és jogalap nélkül megszerezhette a Partiumot és Erdélyt. A délszláv állam a Délvidéket. A korabeli Csehszlovákia pedig a Felvidéket és Kárpátalját. Hogy így nemzetállamok helyett soknemzetiségű országok jöttek létre a Monarchia romjain.

Új országok, ahol a kisebbségbe szorult magyarság olyan diszkriminatív bánásmódban részesült, mint amivel korábban a Monarchia alatt éppen az akkori többségi magyarságot vádolták. Csupán a szerepek fordultak meg, csupán az inga lendült a másik irányba.

A távolabbról érkezett külföldi barátok, ismerősök már ennyiből is, maguktól is érteni szokták: hogy Trianon valójában egy adminisztratív eszközökkel végrehajtott etnikai vendetta volt, nem pedig békeszerződés. Hogy Trianon nem történelmi igazságot osztott a győzteseknek, sokkal inkább földet: értékes bányákat, hatalmas erdőket, zsíros magyar földeket.

A harag és részrehajlás nélkül ítélő, messziről jött idegen már a szikár tényekből is megérti, hogy: Trianon nem lezárta, hanem fenntartotta a háborút. Hiszen az valójában az első világháború utolsó nagy ütközete volt. Az utolsó csata, amelyben a magyaroknak fegyvertelenül, hátrakötött kézzel kellett a túlerővel szemben megvédeniük azt, ami Isten és ember előtt évszázadok óta az övék volt. Hogy Trianon nem békét hozott Európának – sőt, a világnak –, hanem újabb háborút. Elkerülhetetlenné tette az újabb világégést, amely még az elsőnél is pusztítóbb, fájdalmasabb és szégyentelenebb lett.

A trianoni diktátum bizony Magyarország fájdalma, de egész Európa bűne és az egész nyugati világ szégyene. Az volt és az maradt. Maradt – Magyarországot ugyanis az elmúlt közel 100 évben még soha senki meg nem követte Trianonért. Még csak nem is jóvátételről beszélek. Bár miért is ne beszélhetnénk akár a magyaroknak járó jóvátételről is, nem csak szimbolikus gesztusokról. Főhajtásról, bocsánatkérésről.

A szomszédos országok vezetőinek nyilvánosan elmondott szavairól, amelyben legalább elismerik végre és nem tagadják tovább az igazságtalanságot. Azt az igazságtalanságot, amelyet Európa egykori „főrészvényesei” a magyarokkal szemben elkövettek, amelynek az ő elődjeik bizonyos esetekben a cinkosai, de minden esetben a haszonélvezői voltak. Mikor látunk végre szlovák kormányfőt vagy román elnököt részvétet nyilvánítani,

együttérzést kifejezni június 4.-én a magyar nagykövetségen? Mert olyan magyar miniszterelnököt már láttunk, aki a román nemzeti ünnepen pezsgővel koccintott Nagy-Románia születésnapjára. Mikor beszél végre szerb elnök a magyar országgyűlésben, hogy bocsánatot kérjen Trianonért, ahogy Áder János kért bocsánatot az újvidéki vérengzésért? Vagy mikor jön el hozzánk Clemenceau utódja, a francia miniszterelnök, vagy még inkább maga a francia elnök, hogy a történelmi folytonosság nevében megkövesse a magyarokat? Hogy megkövessen minket az antant hamisított térképei, a magyar küldöttség minden jogos érvének figyelmen kívül hagyása, a nemzetiségi határok önkényes kettészelése, Magyarország bűnbakként és áldozati bárányként való odavetése miatt?

Mert az kiváló dolog, hogy Emmanuel Macron frissen megválasztott francia elnök a győzelme után az Örömóda, vagyis az Európai Unió himnuszának a hangjaira vonult fel a színpadra. De Európa egyik legfontosabb vezetőjeként végre ideje volna megértenie azt is: nekünk, magyaroknak többé nem elég azt mondani, hogy Trianon helyett vigasztalódjunk Schengennel.

Schengen ugyanis nem válasz Trianonra! Sőt, ami azt illeti, abban, amit Magyarország a schengeni közös határok védelme miatt mostanában Európa vezetőitől kap, sokkal inkább visszhangzik ugyanaz az igazságtalanság, ami üvöltött 100 éve a trianoni diktátumból is.

Ami akkor nemcsak a történelmi Magyarországot verte szét, hanem a korabeli Európát is. Amely igazságtalanság – a mai kettős mérce – sajnos ugyanígy bomlaszthatja, gyengítheti és szétverheti a mai Európát, az Európai Uniót is. Mi békeszerető és józan nép vagyunk. Ma nem akarunk határrevíziót. És pláne nem akarunk etnikai feszültséget, Isten ne verjen a szánkra, újabb háborúkat Európában vagy bárhol a világban. Ha lemondunk a revíziós igényekről, még nem jelentheti azt, hogy újabb 100 évig eltűrjük a provokációkat. A nemzeti érzékenységünk újabb és újabb megsértését. Azt, hogy senki, de senki nem törleszt semmit a velünk szemben fennálló trianoni adósságából.

Igazságot Magyarországnak! – a közel százéves követelés, amit magyarok és a világ jóérzésű népei, polgárai megfogalmaztak még mindig érvényes. Még mindig teljesítésre vár. Itt az ideje, hogy szomszédjaink és Európa vezetői kimondják, elismerjék és politikájuk igazodási pontjává tegyék, hogy a magyarság, a magyar nemzet Trianonnak az áldozata, nem pedig az előidézője, elkövetője. Az nem járja, hogy Európa és a szomszédos államok vezetői csak annyit tudnak mondani erre a történelmi igazságtalanságra, hogy a magyaroknak ideje volna végre túllépniük a régi sérelmeken.

Elég az álszent, lekezelő mondatokból. A magyar sebek akkor tudnak behegedni, ha nem nyitják fel újra meg újra. Ha nem szórnak bele sót minden nap. Ha a szomszédos államok vezetői és persze a közös Európa dolgában illetékes politikusok végre megértéssel és tisztelettel fordulnak a magyarok iránt, a magyarok nemzeti érzékenysége felé. Ha nem abban serénykednek, hogyan asszimilálják a magyar kisebbséget. Hogyan tüntessék el a magyar nyelvű helyiségnév- és utcanév-táblákat. Hogyan szorongassák a magyar nyelvű oktatási intézményeket és hogyan gáncsolják el a határaik között élő tömbmagyarság autonómia-törekvéseit. Közelít Trianon századik évfordulója, ez pedig nem a felejtésre ok, mert mi nem felejtünk.

Nem, nem, soha!

József Attila: Nem, nem, soha!

Szép kincses Kolozsvár, Mátyás büszkesége,
Nem lehet, nem soha Oláhország éke!
Nem teremhet bánat a rácnak kenyeret!
Magyar szél fog fújni a Kárpátok felett!

Ha eljő az idő – sirok nyilnak fel
Ha eljő az idő – a magyar talpra kel,
Ha eljő az idő – erős lesz a karunk,
Várjatok testvérek, ott leszünk, nem adunk!

Majd nemes haraggal rohanunk előre,
Vérkeresztet festünk majd a határkőre
És mindent letiprunk! – Az lesz a viadal!!
Szembeszállunk mi a poklok kapuival!

Bömbölve rohanunk majd mint a tenger ár!
Egy csepp vérig küzdünk s áll a magyar határ!
Teljes egészében mint nemis oly régen
És csillagunk ismét tündöklik az égen.

A lobogónk lobog, villámlik a kardunk
Fut a gaz előlünk – hisz magyarok vagyunk!
Felhatol az égig haragos szózatunk:
Hazánkat akarjuk! Hogy érte meghalunk.

Nem lesz kisebb Hazánk, nem, egy arasszal sem,
Úgy fogsz tündökölni, mint régen fényesen!
Magyar rónán, hegyen egy kiáltás zúg át
Nem engedjük soha! Soha Árpád honát.

Az évforduló arra ok, hogy végre rendezzük közös dolgainkat, hogy Magyarország és a magyarság jóvátételt – ha nem anyagi, hát, legalább erkölcsi és politikai jóvátételt – kapjon a világtörténelem egyik legnagyobb igazságtalanságáért. Azért az igazságtalanságért, amelynek ez a nép a legnagyobb kárvallottja volt és bizonyos értelemben a mai napig az is maradt.

Igazságot Magyarországnak, tiszteletet a magyarságnak!

Köszönöm, hogy meghallgattak!

(ELSŐ ILYEN NYÍLT, EGYENES BESZÉD MAGYAR KORMÁNY RÉSZÉRŐL 1947 ÓTA.)

*** * ***

Elmélkedéseink, aktív emlékezésünk, így az írásunknak a végénél, befejezésénél, mintha kikívánkozna egy hasonlatosság bevezetése – habár a hasonlatok többnyire sántítanak – amit úgy nevezhetnénk, mint „Nagy Honvédő Háború Trianon ellen". Természetesen mindenkinél felvetődik a kérdés, hogy a hasonlatosság a Szovjetunió „Nagy Honvédő Háborújával" kerül összehasonlításra, ami ténylegesen így is van, és ezt szerettük volna aláhúzni. Idézni szeretnénk a Nagy Honvédő Háború elején elmondott Sztálini beszéd záró szavait, amit minden jó érzésű ember világviszonylatban magáénak vallhat – még akkor is ha magyar – :

„LESZ MÉG ÜNNEP A MI UTCÁNKBAN"
(BUGYET PRAZDNIK V NASEM ULICE)

* * *

Történelmünk lapjait forgatva, **itt Erdélyben**, végre ki kell mondani azt is, hogy a Kárpát-medencében s a benne lévő Erdélyben, a 20-ik századot is megelőző hosszú évszázadokban, időkben is, követtek el erőszakos cselekményeket a magyarság ellen, mérhetetlen vérrel, testi-morális szenvedéseket, nyomorúságot – fennmaradását veszélyeztető, – anyagi veszteségeket, kulturális rombolásokat okozva a magyar haza népének, lakosainak, melyből hiszen „annyi fogyott, csoda, hogy el nem fogyott…"

Mikszáth mondja egy helyütt, az ő maliciózus humorával, hogy „türelmes nép a magyar, szántani lehet rajta, csak az eke legyen nemzeti színű".

Amolyan Mikszáthi bölcsesség ez, a mosoly mögött is megdöbbentően igaz. Mert ezer esztendőn által ezekben az időkben mi tartotta meg a magyart ezen a nyugtalan tájon, Európa országútján, a Kárpát-medencében?

Szerencséje? Abból ugyan nem sok jutott neki.

Nagy száma? Hiszen annyi fogyott, csoda, hogy még el nem fogyott. Barátai? Hosszú évszázadokon át aligha ismert magányosabb népet a történelem.

Hát akkor? Valami más. Ami bele volt ívódva a végvári vitézek kardjába, Petőfi tollába, Liszt muzsikájába, Munkácsy ecsetjébe, Tokaj vesszeibe, a kunsági rónába: ami bele volt ívodva minden igaz magyar lelkébe – egy nagy múltú kisnemzet, dicső története, egy soksebű kis haza szeretete.

Kiálltuk a tatár-dúlást, ki a török igát, a rengeteg pártütést, véreztünk ezer évig, ezer ellenségtől, még azoktól is, akik beszivárogtak, oltalmat és életlehetőséget kapva, a hazát támadták meg! Rá-rá csaptunk világot lobbantó tűzzel a Habsburg önkényuralomra, mégis itt vagyunk a Kárpát-medencében: nyugalmasabb zugában a földkerekségnek lehettünk volna számosabb, kisebb történelmi nemzet. A Kárpát medencében lettünk kis számú, de nagy hazafisággal, teljes nemzet. Nem kacagányos, kócsagforgós, nagydobos hazafiságra gondolunk, hanem azokéra, akik tudtak névtelenül munkálkodni életük fogytáig. S akik Kossuth mondása szerint: „Tudtak névtelen félistenek lenni a harcban"

Nem vagyunk nyugat ellenesek, mint emberek, elmondhatatlanul sokat köszönhetünk Európa nyugati felének a kultúrában stb.

Ám ha a magyar, erdélyi voltomon, nemzetem történetének a magyar államiság szempontjából nézem a művelt Nyugatot, el nem titkolhatom a csalódást, és a keserűséget.

Mit kapott onnan a hadak villáma Hunyadi, amikor a „kereszténység pajzsaként" is élet-halál harcban állt a törökkel? Egy szerzetest, aki magyarul szólalni is alig tudott.

Mit kapott, az iszlám csapásaitól másfél évszázadig vérző magyarság?

A Habsburgokat, akik sietve kikanyarítottak egy részt a pusztuló hazából.

Mit kapott II Rákóczi Ferenc a Habsburgok ellen? A francia udvartól egy ragyogó modorú, kellemes öreg urat, Desailleurs márkit.

Mit kapott Kossuth ugyancsak a Habsburgok ellen? Még egy öreg márkit sem.

Katonát, fegyvert, oltalmat, barátságot – s ahogyan most mondogatják, a nemzeti lét garanciáját? – SOHA!! Igaz egyszer kaptunk katonát. 1919-ben antant csapatokat, a szomszédok országfoglalását, Európát megszégyenítő rablását, kifosztását, antanti bíztatásra – különösen francia biztatásra – és beleegyezésre!!

Nemzedékünk egy kurta emberöltő alatt, kapott két világháborút, egy trianoni béke diktátumot… vagy ahogyan Jókai említi egy versében:

„Ajánltatik figyelembe,
Az általunk most feltalált
Szabadság – kínai ezüstből.
Olyan szép, mint az igazi
Legalábbis közhasználatra
Ha ellopatik sem nagy kár”

Persze Jókai óta sok idő eltelt, a politika is változott, az időjárás is, sőt a Bak jegyében a csillagok állása is, mi pedig itt a Kárpát-medencében.

A nagyhatalmi politika, nagyhatalmi politika maradt, keserves történelmünkből mikor fogunk már egyszer tanulni is?!

A legnagyobb államférfi, nemzetünk büszkesége, Kossuth Lajos írta vót Széchenyinek szóló feleletében:

„A politika az **exigentiák** tudománya”. Az exigentiáké, a követelményeké, mármint **a kor követelményeié**.

Megértjük, mint kései utódok is, amit **Deák Ferenc** örök emlékeztetőül és hitvallással foglalt bele híres feliratába:

„Kockáztathatunk mindent a hazáért, de a hazát kockáztatni nem szabad.”

Egy olyan történelmi korban, ellentétekkel teli, de ígéretes korszakban élünk, amikor okos, megfontolt, rugalmas, alkalmazkodó nemzeti politizálással, kitartással, makacs erőbedobással, talán korrigálhatjuk a múlt tévedéseit és felszínre hozzuk a

múlt igazságtalanságait, amelyek szűkítették szükséges életterünket, rombolták kultúránkat, rabolták hazánkat, itt a Kárpát-medencében!… Erdélyben is!

Vérrel, szenvedéssel, nyomorúsággal, fennmaradásának veszélyeztetésével fizetett Erdély magyarsága és általában a magyarság, megbűnhődvén múltját, de jövendőjét is, azért hogy hosszú időn át nem tudta megtanulni azt, hogy mire intenek a múlt évszázadok zord idői! A történelem az élet tanító mestere – mondják – de a történelem iskolájában a tandíj, az nagyon drága, az nagyon magas! Ez bizonyítja nemzeti létünk, történelmünk tragikus fordulatainak sokasága, még a 21. század 2014 évének az utolsó napjáig is! Merítsünk erőt a múltból, katalizáljuk jövőnket, vigasztaljon talán… Madách… „EMBER bízz és bízva BÍZZÁL"…!!? **s ha bízunk, akkor**… **„Lesz népünk, amely hazájának örül, mely nevének díszére munkál, lesznek nagy embereink, kiket a világ bámulni fog, lesznek hőseink, dicső szellemeink, kikben újjászületünk, lesz életünk, leszünk nemzet, mint még soha se voltunk"** (Jókai Mór: És mégis mozog a föld)

Zúgjon fel hát a magyar zsoltár
seperjen át a fekete,
tarajos és hideg hullámokon,
Ó, népem árva népem!
- dalolj velem,
dalolj velem hörögve
és zúgva és dörögve,
tízmillió torok!
Énekelj, hogy világgá hömpölyögjön
Zsoltárod, mint a poklok tikkadt, kénköves szele
S Európa fogja be fülét
S nyögjön a borzalomtól
és őrüljön bele!

Dsida Jenő

Wass Albert történelmi hagyatékából: **A marosvécsi** erdélyi irodalmárok találkozóján 1936-ban, miután Dsida Jenő (akkor még 36 éves) felolvasta a „Psalmus Hungaricus"-t, a teremben nagy csend lett, bizonyosan **a meghatódástól, a csodálkozástól**… majd **Kós Károly** emelkedett fel a hallgatóság köréből, oda ment Dsida Jenőhöz, megölelte, és a következőket mondta: „**Hogy tudtál ilyen szépet írni, Te taknyos"**

Rólunk mondták.

II. MURAD szultán (1404-1451):

Aki elfoglalja Magyarországot, az ura az egész világnak.

MARZIO GALEOTTO (1427-1497) és ANTONIO BONFINI (1425-1502) olasz humanisták: Európa népei mind írigylik a magyaroktól a Kárpát-medence területét, az itt lévő gazdagságot, ezért gyűlölet veszi őket körbe. Magyarországon a leggazdagabb a föld, bő a hal-áldás, nagymennyiségű a kenyérgabona, a bor pedig kiváló.

Magyarország rendkívüli előnye, hogy szoros értelemben vett földrajzi egység. A magyar királyság földrajzi szempontból Európa egyik legösszefüggőbb területe.

Bármint alakuljon is a közép-európai államok sorsa, bizonyos, hogy a magyarság mindig a legjelentékenyebb szerepet fogja játszani a Kárpátok által körülvett óriási arénában

ELISÉE RECLUS (1830-1905) francia földrajztudós

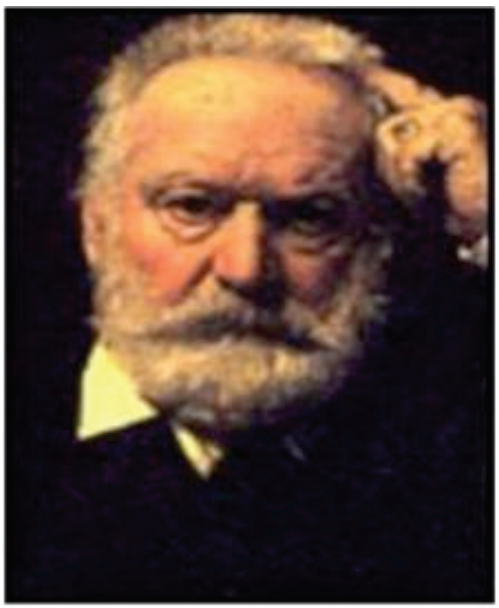

Magyarország a hősiesség megtestesülése.
Magyarország nem halt meg és nem halhat meg. Ez a kiváló nemzet majd kitör sírjából ahová az önkény fektette.

VICTOR HUGO (1802-1885) FRANCIA KŐLTŐ, ÍRÓ

JOACHIM MEISNER (1933-2017) bíboros, 2009. augusztus 20-án:

Európának szüksége van Magyarországra, arra a szenvedésben, háborúban és szükségben megerősödött népre, amely soha nem hagyta magát legyőzni…

Magyarország egy olyan kalitka, amelyből egyszer még egy gyöngyörű madár fog kirepülni. Sok szenvedés vár még rájuk, de egész Európában páratlan dicsőségben lesz részük. Írigylem a magyarokat, mert általuk nagy boldogság árad majd az emberiségre. Kevés nemzetnek van olyan nagyhatalmú őrangyala, mint a magyaroknak és bizony helyes lenne erősebben kérniük hathatós oltalmát országukra!

Szent PIO született FRENCESCO FORGIONE (1887-1968) olasz kapucinus szerzetes

Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnöke

Szabad bírálni, de nem szabad egy népet megsérteni
– mi valóban éltünk diktatúrában…

Amikor megtámadják Magyarország demokratikus elkötelezettségét, akkor nekem alkotmányos kötelezettségem, hogy megvédjem az országot. Meg is fogom tenni

MOTTÓ:

„Akik a valódi szenvedést okozzák a világban, azok mit sem törődnek vele. Azok éreznek bűntudatot, akik a jó ügyért harcolnak.”

8. A KÁRPÁT-MEDENCE – S ÍGY ERDÉLY ÉS KALOTASZEG – MAGYARSÁGÁNAK, GLOBÁLIS NEMZETI TRAGÉDIÁJA: A TRIANONI BÉKEDIKTÁTUM!

Ha csak ránézünk a Kárpát-medence térképének feldarabolására, erre a hentes munkára, a gyilkosok és mészárosok (Lenin) békéjére, egy dolog azonnal szemünkbe tűnik: példátlanul igazságtalan, lelkiismeretlen, egy népet tudatosan megsemmisítő, a

magyar állam létezését csirájában való kiirtását előkészítő gondolat, politikai fércmű, tudatos, cinikus, ördögi, embertelen „forgatókönyv" eredménye. Itt egy nemzet, egy nép elitélése volt a cél, mely nemcsak a területeinket, gazdasági lehetőségeinket s magyarok millióit vette el, hanem erőszakosan kettévágta a nemzetté válásunk akkor már évszázadok óta tartó folyamatát.

Mintha megtörte volna a nemzetnek a jövőbe vetett hitét és a bizalmát önmagában.

Egy európai állam sem egyezet volna bele, országának ilyen méretű feldarabolásába, népének szenvedésébe, eltűnésébe, a nyilvánvalóan alkalmazott körmönfont elnyomás genocídium alkalmazásába a magyarság ellen – amit az elmúlt száz év bizonyít napjainkig – azokon az elcsatolt területeken, amelyek soha nem képezték a múltban a hovatartozásukat a „kreatív" államokhoz.

…Már szinte száz esztendeje, egy állandó kísértet szelleme – Trianon – járja át a racionális emberi Világot – különösen a Kárpát-medencei magyarság értelmi, érzelmi nemzeti világát – a gyalázatos Trianoni békediktátum!

Trianon brutális hentes munka volt! („Rájuk erőszakolták a békét, de ez a béke uzsorás béke, a gyilkosok és mészárosok békéje… V.I. Lenin).

Hentes munka volt Európa élő szervezetén. Példátlanul igazságtalan, lelkiismeretlen és szakszerűtlen. Ez a legkevesebb, amit a Trianoni diktátumról el lehet mondani, még akkor is, ha az ember nem magyar szemmel, hanem mondjuk egy francia szemével néz a 21-ik századi Európára. A győztes hatalmak úgy állították be a fejleményeket, hogy rajtunk keresztül bosszulják meg az összes bűnt és ostobaságot, amit Európában valaha és valakik – köztük ők maguk is – elkövettek.

A hentesek a megcsonkított test darabjait koncként lökték oda Prága, Bukarest, Belgrád falánkjainak, Benesnek és társainak, akik csalással, hazugsággal korrumpálással ágyaztak meg Londonban és Párizsban a békediktátumnak és az akkor még kapott területekkel, az ott élő magyar és más nemzetiségű népességgel, a magyar kulturális hagyománnyal és a civilizációs többlettel nem tudtak mit kezdeni.

Még egy szűk évszázad sem kellett ahhoz, hogy a Kreatúra államok egymásután, gyors ütemben szétessenek. Ám mielőtt ez bekövetkezett volna, bekövetkezett az, ami gondolkodó és az európai viszonyokat valamennyire is ismerő emberek számára, már a húszas években nyilvánvaló volt: az első világháborút követi a második.

Gyergyóújfalu katolikus templomának kertjében, ma is ott áll a kőtábla ezen felirattal:

„Ember vésd az eszedbe: ez a föld mindig székely volt – és az is marad"

Trianonban a hazugságok, a félrevezetések, a butaság és a cinikus kegyetlenség diadalán, oly hitvány férc művet szabtak a kor politikusai, melytől még

az 1919-1920 közötti, Magyarországon tartózkodó Szövetséges Katonai Misszió amerikai vezetője Harry Hill Bandtholtz tábornok is megundorodott. Diplomataként naplójában így ír erről: „Átadni Magyarország területének egyes részeit a civilizált és kifinomult lakosságot alkotó emberekkel, olyan dolog mintha Texast és Kaliforniát adnánk át a mexikóiaknak.

Szégyelljék magukat a Szövetséges Nagyhatalmak mindazért, amit a fegyverszünet után ebben az országban megengedtek!

A régi Magyarország területeinek és lakosságának illogikus néprajzi felosztásához, hogy Svájcot osszák fel három külön államra vegyes francia, német és olasz lakossága miatt. Ez pusztán még egy eset, amikor hosszú távú elméleteket érvényesítenek tényleges körülményekkel szemben.

A magyaroknak bizonyosan sok hiányosságuk van, legalábbis amerikai szemszögből nézve, de annyira felette állnak bármelyik szomszédjuknak, hogy a civilizáció elleni bűntettet jelentene ennek az országnak a javasolt felosztása."

1920. február 5-én írta e sorokat Bandtholtz vezérőrnagy naplójába, s tudjuk, hogy négy hónappal később, ezt a civilizáció elleni büntettet mégis végrehajtották, minthogy az illuzórikus elméleteket is elébe helyezték a tényleges körülményeknek.

Föltétlenül ki kell hangsúlyoznom, azaz ki kell emelnem, megemlítenem a következő létező nemzetközi forrásokból is ismert – még így Trianon árnyékában is – már századik éve, amely a világ legnagyobb igazságtalanságaként jelentkezik, a művelt nyugati világ nagy szégyenére, annak vezetőire, akik fennhangon „mellüket verve" a demokrácia az önrendelkezés bajnokainak képzelik magukat. Bandtholtz vezérőrnagy szavait használva „szégyelljék magukat".

A közvéleménynek a nemzetközi közvéleménynek – vagy legnagyobb részének – a mai napig sem jutott a tudomására, hogy a Trianoni Diktátumot csak felhasználták Magyarország megbüntetésére.

Magyarország feldarabolása csak egy tudatos, cinikus, ördögi, embertelen „forgatókönyv" eredménye, amely lényegében jóval a Párizsi Békeszerződés előtt volt alaposan kidolgozva, a Kárpát-medencei magyar állam eltűnésének, tudatos kivégzésének elgondolását a gyakorlatban elhatározva.

Praktice nem is lett volna fizikailag szükséges idő a Békekonferencia tartama alatt ennek a brutális hentes munkának a kidolgozására (…gyilkosok és mészárosok békéje… V. I. Lenin)

A nyilvánvaló cél egy perspektivikusan erős európai államnak a megjelenése itt a Kárpát-medencében, mint Európa egyik jövendő legerősebb országának kialakulásának megakadályozása, a szomszédos országok – és nem csak – irigy ellenséges területet bekebelező követeléseinek légkörében.

Gazdasági és politikai alapon a fejlődés diszkontinuálását tervezve a magyar államiság csirájának a kiirtását szorgalmazva.

Ionel Brătianu 1920. június 1-én kijelentette, elszólta magát egy állami nyilatkozatában, Bukarestben: „Nem nyughatunk addig, amíg a magyar népet gazdaságilag és katonailag teljesen tönkre nem tesszük, mert mind addig, amíg Magyarországon az életképességnek szikrája is van, mi magunkat biztonságban nem érezhetjük."

Lényegében ez a kijelentése a miniszterelnöknek a román állam beállítottságát, stratégiáját vetítette előre és a mai napig függetlenül a jelenlévő kormánytól a politikai pártok hozzáállásától a magyar-kérdésben összhangban sorakoznak fel ennek függvényében gondolkodnak és cselekszenek egyes esetekben a külsősége (pld. 1989 után) másként van „tálalva" de a lényeg nem változik, a Ceauşescu irány nem változott, nem változik tartalmilag majdnem semmit!

Karl Marxot parafrazálva: „A kutya nem változott csak a lánc a kutyán"

Mit várhat a Trianon utáni magyarság ilyen helyzetben a Romám Állam annak politikai, sőt majdnem minden esetben egyéni síkon is, a civil szféra tömegeitől.

Az általános irány politikai és gazdasági kérdésekben a magyar nép tönkretételét tűzte ki gazdasági és katonai téren, tűzzel, vassal követi és állandóan a magyar kérdésben az asszimiláció, a legelemibb demokratikus jogok már megadott visszavonását a magyarság életvitelének megkeserítését az oktatásban valamint a közéletben.

Ennek ellenére fenntartják a régi hazugságokat, hogy a románság Magyarországon a világ egyik leg elnyomottabb nemzetisége volt. Nézzünk meg egy replikát erre vonatkozóan az alábbiakban.

Eszembe jutnak a magyar miniszterelnöknek gróf Tisza Istvánnak a szavai a magyar parlamentben:

„…hiszen nézzünk körül, a kerek világon van, e más nemzeti állam, olyan állam amelyiket egy nemzet alkotott meg s a melyikben a politikai döntő súly egy nemzet kezében van, van-e széles e világon más olyan állam, amely más ajkú polgároknak olyan széleskörű jogokat biztosítana mint a magyar állam? Van e valahol a világon nemzeti állam amelyiknek kebelében az illető fajhoz nem tartozó idegen eredetű polgárok olyan széleskörű jogokat, olyan nagy szabadságokat, olyan szabad mozgást élvezhetnének mint Magyarországon?

Nézzék meg azok az urak, akik elégedetlenek ezzel a helyzettel, más országokban az idegen eredetű polgárok helyzetét, nézzék meg a lengyelek sorsát

Németországban, nézzék meg a magyarok sorsát Romániában, nézzék meg mindenütt e széles világban minő elbánásban részesülnek idegen eredetű polgárai a nemzeteknek? Akkor ezután gondolják meg, hogy van e pont széles e világon, amelyik olyan körét a jogoknak és szabadságoknak biztosítaná, mint amilyeneket ők a magyar állam oltalma alatt élveznek?

A kérdés kezelésének tárgyi előfeltételei, a belpolitika terén, nézetem szerint megvannak a nemzetközi politika mezein is. Mert hiszen a magyar nemzet helyesen ismerte fel a maga hivatását a nemzetközi politikában is, amidőn az elsősorban a Balkánon lévő népek, szabad, független, önálló fejlődésének biztosításában vélte feltalálni.

Én, mint magyar ember, magyar szempontból nem ismerek szerencsétlenebb, rövidlátóbb felfogást, mint amely ellenszenvet mutat a független Románia jogosult törekvéseivel szemben.

Hiszen ezzel az óriási népáradattal, amely Kelet felől elöntéssel fenyegeti Európát, ezzel szemben Közép Európában végig egy védvonal húzódik a Keleti tengertől a Fekete tengerig, egy nagy védvonal, amelynek zömét a germán faj a német nemzet adja meg de amelynek geográfiai s nemzeti szempontból természetes kiegészítő részei és természetes szövetségesei a magyar és a román népfaj. Ez a két népfaj az, amely a szláv áradatba be van élcelve.

És itt fájdalom igaz, ebben a tekintetben nem először és félek tőle nem utoljára hangzott az én ajkamról is a szemrehányás, hogy fájdalom igaz, nagyon sokan vannak román polgártársaink között, akik ma még elvakultan hunynak szemet ezelőtt, a nagy általános igazság előtt, nagyon sokan vannak, akiknek a magatartása ezzel a belső érdekharmóniával, amely ott van a dolgok mélyén ellentétben áll!

A nemzetiségekkel való egyetértésnek és testvéri viszonynak híve voltam mindig és azt hiszem, hogy híve maradok, és kész örömest adok meg mindent nekik, a mi a magyar nemzeti államnak nemzeti jellegével és nemzeti egységével összefér. De ez a határ, amelyen túl egy jottával sem mehetünk. Ez a sziklafal, amelybe feltétlenül fővel ütközik bele mindenki, aki azt áttörni akarja."

Példának okáért összehasonlítjuk a „nagy magyar igazságtalanságot a román nép elnyomásáról" – mint Trianonban felhozott döntő nyilatkozatot, gróf Tisza István évekkel azelőtti parlamenti beszédével tisztán látható, hogy a románok egy újabb történelem hamisítással próbálkoztak, amely különösen és állandóan jellemzi a Trianoni rablást, annak előkészítését és mint zsákmányt megtartani, biztosítani a nagyhatalmak segítségével.

A románok azt állították Trianonban, hogy Erdély tisztán román jellegű: Ezt az állítást több békedelegátus megcáfolta és Andrei Tardieu erőszakos álláspontjával szemben is kivívták, hogy a szövetségesek az erdélyi kisebbségek védelmét külön

szerződésben biztosítsák. E követelmény alól Románia nem tudott kibújni, így St. Germainben a románok szerződést írtak alá, amelynek első szakasza értelmében ugyanis:

„Románia arra kötelezi magát, hogy a kisebbségek védelmét alaptörvényei közé iktatja és nem hoz olyan tőrvényt vagy rendeletet, illetve nem indít olyan hivatalos eljárást, amely a kisebbségek jogaival ellentétben áll."

A 12-dik szakasz értelmében:

„A szerződés határozatainak a végrehajtását a Népszövetség biztosítja. Amennyiben jogi kérdésekben vagy a tények elbírálásában vélemény különbségre kerülne sor, a vitatott kérdést az állandó nemzetközi bíróság fóruma elé terjesztik. A bíróság határozata megfellebbezhetetlen és jogerős.

Románia látva, hogy titkos vágyát: új birtokállománya nemzetiségeinek elrománosítását, komoly veszély fenyegeti kezdetben megtagadta a szerződés aláírását. Brătianu felháborodásában kijelentette:

„Nem akad önérzetes román, aki vállalkoznék olyan okirat aláírására, ami ennyire sérti nemzeti méltóságunkat! Elfogadása félműveltségünk beismerését jelentené." De Romániának el kellett fogadnia a „megszégyenítő"-nek nevezett szerződést, mert Erdély elvesztését jelentette volna.

Románia azért cselekedett így, nem makacskodott, mert jól tudta, hogy a szerződést úgysem fogja végrehajtani. Vállalt kötelezettségeiből egyetlen pontot sem teljesített.

Négyszázezer magyar erdélyi hagyta el a békekötés óta szülőföldjét: kiutasítás, kiüldözés, vagy nyomor következtében! Mindezek régi hivatalnokok, papok, tanítók, bukott kereskedők és tönkrement birtokosok, akik már megtanulták, hogy hogyan értelmezik az új hódítók az „egyenlőség, az igazság és a szabadság" szent elvét.

Ezeken az elcsatolt területeken már 1920 óta – a mai napig – folyik a magyarok üldözése, mely már túl haladja a faji üldözést és kimeríti a faj kiirtás (genocídium) bűntényét. Tardieu 1920-ban elhangzott jogsértéseit mai is magukévá teszik az illetékesek. Nincs irgalom! A magyarságnak el kell pusztulnia, mert Tardieu így mondta!

Erdélynek Románia általi annexiójáért küzdő román fiai is megkapták jutalmukat. Maniu, Vaida, Goga miniszterelnökök lettek Bukarestben, de azután félreállították őket! Maniu mondta többek között (1928 május 6-án): „A jelenlegi kormány az urnalopások és államcsínyek által, valamint a hadseregnek céljaira és visszaélések felhasználásával, az igazságszolgáltatás lejáratásával és az alkotmányos élet további tiprásával hosszú időre megbontotta a nemzeti egységet!"

1920 március 16-án egy népgyűlésen Buzău-ban mondotta Vaida-Voievod miniszterelnök: „A múltban számunkra Románia a gyönyörű víziók és az ideális szabadság hazájaként tűnt fel. Azóta létre jött Nagy-Románia. Micsoda csalódás. Felébredtünk illúziónkból s rájöttünk, hogy rabszolgák lettünk. Magyarországon nem voltunk azok, ott szabadon beszélhettünk az utcán, házainkban, a parlamentben. Ma azok, akik a román közélet legalávalóbb elemei, adnak nekünk leckét a hazafiságból! Magyarországon kezünkbe volt a tőrvények pajzsa, amely bennünket, románokat is védet. Ma úgy bánnak velünk, mint ellenségeinkkel, akik törvényen kívül állunk” (Adevărul, 1923. november 13).

A gyalázatos Trianoni békediktátummal kapcsolatban sokak fejében napjainkban is nagy a zűrzavar és a homály. Ennek a helyzetnek a kialakulásában természetesen fontos szerepe van a környező országok propagandájának és a becstelen történelem-hamisításnak is. Ezzel párhuzamosan az „anyaország” részéről is hiányos a felvilágosító munka, illetve a segítség.

A józan ész, az észszerűség azt diktálná, hogy minden magyar egyetértsen Trianon igazságtalanságát illetően, pártállástól függetlenül. Sajnos azonban éppen a pártpolitika „áldásos” tevékenysége miatt ebben a kérdésben sem lehet össznemzeti egyetértés.

A Magyarország felosztását célzó nemzeti törekvések nagyhatalmi támogatás nélkül semmit sem értek volna, annak ellenére, hogy sok volt a nemzetiségek részéről a becstelen ember, a becstelen politikus (Masaryk, Benes, Brătianu, etc.).

A trianoni békeszerződésben azonban korábban hangoztatott igazságos elveket durván felrúgták. A trianoni békediktátum következményeként három és félmillió magyar került idegen uralom alá. De gazdaságunkat is megpróbálták szétverni.

Kacskaringós utat járt be Trianon hivatalos megítélése is. A határok kérdéseivel Párizsban három szinten foglalkoztak. A Legfelsőbb Tanácsban, a Külügyminiszterek Tanácsában és a határt meghatározó bizottságokban.

Lloyd George javaslatára a Legfelsőbb Tanács úgy döntött, hogy szakemberekből álló bizottságokat hoznak létre, amelyek tanulmányozzák a három állam területi követeléseit (cseh, román, szerb), és javasolják az új határok kijelölését. Willson szükségesnek tartotta, hogy a bizottságok konzultáljanak azokkal a népekkel, akiknek a problémáival foglalkoznak (a vesztesekkel is). Ezt azonban Franciaország és Anglia visszautasította, mint Willson elnök korábbi javaslatait is.

A határmegállapító bizottságok nem konzultáltak a vesztesekkel, egyszer sem hallgatták meg képviselőiket, Magyarország határait úgy jelölték ki, hogy csak Benes csehszlovák külügyminisztert, Brătianu román ás Pasics szerb miniszterelnököt hallgatták meg.

A bizottságok elnökei és alelnökei kivétel nélkül csak franciák voltak. A szövetségi hatalmak két-két delegátussal képviseltették magukat. Elterjedt nézet, hogy egyetlen ország vezetője sem ismerte a valóságos viszonyokat – különösen a történelmieket – azokban az övezetekben, amelyekről döntött még középiskolai szinten sem! Ez tökéletesen megfelel a valóságnak, hiszen a „nagyok" egyike se lett volna képes felmondani a tárgyalt területet, földrajzát, etnikai, hegy és vízrajzi, közlekedési mutatóit. Jellemző anekdota, hogy Clemenceau például annyira nem ismerte a közép-európai térséget, hogy a béketárgyalások során arra kérte Berthelot főtitkárt ugyan mutatná meg neki és Lloyd George-nak és Willson elnöknek a Visztulát a térképen, amelyen sehogy sem tudtak eligazodni. Berthelot megmutatta a folyót majd emlékeztette az államférfiakat, hogy az atlasz német eredetű és a Visztulát németül Weichzelnek hívják. Lloyd George angol és Francesco Nitti olasz miniszterelnökök is csak későn 1920 januárjában a Teleki Pál által készített térkép alapján figyelt fel s mind ketten a magyar kérdés újra tárgyalását javasolták.
Íme kijelentéseik:

Lloyd George, angol miniszterelnök, 1920.

„Az egész dokumentáció
melyet szövetségeseink
a béketárgyaláson rendelkezésünkre
bocsátottak, csaló és hazug volt.
Ez a béke nem államférfiak
munkája, hanem súlyos és végzetes
tévedések eredménye."

Francesco Nitti, olasz miniszterelnök, 1924.

„Trianonban egy országot sem
tettek tönkre gonoszabbul mint
Magyarországot. De ezt az
országot lélekben erős emberek
lakják, akik nem nyugosznak bele
hazájuk rombolásába, soha nem
fognak lemondani Erdélyről.
Magyarország megcsonkítása
annyira becstelen, hogy senki
nem vállalja érte a felelősséget.
Mindenki úgy tesz, mintha
nem tudna róla, mindenki

szemérmesen hallgat. A népek
önrendelkezési jogára való hivatkozás,
csak hazug formula… a leg
gonoszabbak mindig visszaéltek a
győzelemmel.”

A bizottságoknak a felelősségteljes munka elvégzéséhez azonban rendkívül kevés idő állt a rendelkezésükre. A felsőbb fórumok sürgették a javaslatokat, az összefoglaló jelentéseket, a békekonferencia munkáját jellemző kapkodás pedig akadályozta a kérdések megfontolt és alapos vizsgálatát: a bizottságok zárójelentéseit rekord idő alatt négy illetve nyolc hét alatt – készítették el.

Összegzésképpen többszörösen aláhúzzuk a Béke Konferencia felépítését, általában az esetek többségében a bizottságok felelőtlen munkát végeztek a realitásnak nem megfelelő adatok alapján történő véglegesítéseket a konkrét viszonyok alacsony nívón való ismerését, egyszóval csaló és hazug dokumentumok alapján születtek nem államfőkhöz illő határozatok, amelyek következményeként százezrek szenvedtek és szenvednek a mai napig.

Ezek alapján el lehet mondani – sajnos – hogy a trianoni békediktátum a huszadik század leg igazságtalanabb határozata egy állandó szenvedés okozója konkrét eredményként jelentkezik az okozata a második világháború kitörését illetően.

A trianoni békediktátum nem csak a területeinket, a gazdasági lehetőségeinket és magyarok millióit vette el, hanem erőszakosan kettévágta a nemzetté válásunk akkor már évszázadok óta tartó folyamatát. Mintha megtörte volna a nemzetnek a jövőbe vetett hitét és a bizalmat önmagában.

Kossuth Lajos írja valahol: „**Nemzetnek lehet elnyomást tűrnie, de jogi választásának reménye iránt semmi körülmények közt nem szabad kétségbe esnie és azért, mert valamely jogát nyomban nem képes valósítani, nem szabad arról önként, örök időkre lemondani!”**

Meg kell őriznünk a reményt és tudnunk kell jogainkat a Kárpát-medencéjében.

Ami a Trianon problémáját illeti mint a Magyar Nemzet ellen elkövetett igazságtalan, világba kiáltó, becstelen hazugság, történelem hamisítás, minden néven nevezhető emberi, társadalmi, politikai jogok felrúgása, semmibe vétele, egy ország kirablása, minden mozdítható tárgynak az országból való eltávolítása, anyagi javak, mezőgazdasági termékek, közlekedési eszközök (út, vasút), nagymértékű elszállítása, stb… stb… s mindezek a békeszünet hivatalos megkötése után… Erdély elfoglalása önkényesen, adminisztráció formális bevezetése… még távol a béketárgyalás

határozataitól… nem is beszélve magáról a béketárgyalásról, amely csak látszat tárgyalás volt, mely nélkülözött minden komoly politikai-gazdasági alapot, s melyet csak Tardieu meg a konstruált államok „hiénái” uraltak.

Még a népi határozat „lelke” a referendum sem volt engedélyezve… nyilvánvalóan a diktátum érdekében, az előre elhatározott eredmény, egyöntetű eredmények érdekében. Tardieu: „pusztuljon Magyarország”!

Éppen ezért Trianont nem lehet úgy elfogadni kalotaszegi, egészséges gondolkodású, paraszt-földművelő emberi gondolkodással, saját bőrünkön érezve az igazság erejét, az igazság kell uralja a társadalom vezetését, törölni kell a ma bevezetett, Trianon által bevezetett igazságtalanságot, s ne felejtsük Lloyd George angol miniszterelnök megállapítását még 1920-ban:

> „Az egész dokumentáció, amit
> szövetségeseink a rendelkezésünkre
> bocsátottak, csaló és hazug volt!
> Ez a béke nem államférfiak munkája,
> hanem súlyos és végzetes tévedések
> eredménye!!”

Tehát még Kossuth apánk is – habár nem élte át Trianont – azt követeli tőlünk, hogy a „sikertelenségek ellenére se szabad véglegesen lemondani jogainkról”. Már szinte 100 éve harcol közösségünk, magyar közösségünk az igazság érdekében siker nélkül, de teljes a reményünk, hogy egyszer sikerünk lesz.

A nemzetiségekkel való egyetértésnek, békének és testvéri viszonynak híve voltam mindig és azt hiszem, hogy híve maradok, és kész örömest adok meg mindent nekik, ami a magyar nemzeti államnak nemzeti jellegével és nemzeti egységével összefér. De ez a határ, amelyen túl egy jottával nem mehetünk. Ez a sziklafal, amelybe feltétlenül erővel ütközik bele mindenki, aki azt áttörni akarja.

Példának okáért összehasonlítva a „nagy magyar igazságtalanságot a román nép elnyomásával” mint Trianonba felhozott döntő nyilatkozat, gróf Tisza István évekkel azelőtti parlamenti beszédével, tisztán látható, hogy a románok egy jobb történelmi hamisítással próbálkoztak, ami különösen, és állandóan jellemzi a trianoni „rablást”, annak előkészítését, és mint zsákmányt megtartani, bebiztosítani a nagyhatalmak segítségével!!!

A Csonka Magyarországon – végig nézve Európán – megakadt a szeme egy angol Lordnak is, egy elmúlt hosszú kilenc esztendő után. Ekkor ébredt fel benne az első vágy, hogy valamit tegyen ezért a lesújtott országért, és jelent meg történelmi nevezetességű cikke „Magyarország helye a Nap alatt” címmel.

A Lothermere–cikk megjelenése napjáról mondotta Herceg Ferenc: „Ezen a napon indult meg a magyarság, mint beomlott bánya legénysége, az ígért napfény felé.” ezzel azt az ő javukra döntötte el.

***

Államférfiak véleménye, a Trianoni Békeszerződésről:

Francesco Nitti, olasz miniszterelnök, 1924.

„Trianonban egy országot sem
tettek tönkre gonoszabbul mint
Magyarországot. De ezt az
országot lélekben erős emberek
lakják, akik nem nyugosznak bele
hazájuk rombolásába, soha nem
fognak lemondani Erdélyről.
Magyarország megcsonkítása
annyira becstelen, hogy senki
nem vállalja érte a felelősséget.
Mindenki úgy tesz, mintha
nem tudna róla, mindenki
szemérmesen hallgat. A népek
önrendelkezési jogára való hivatkozás,
csak hazug formula… a leg
gonoszabbak mindig visszaéltek a
győzelemmel.”

Lloyd George, angol miniszterelnök, 1920-ban mondott beszédéből:

„Az egész dokumentáció
melyet szövetségeseink
a béketárgyaláson rendelkezésünkre
bocsátottak, csaló és hazug volt.
Ez a béke nem államférfiak
munkája, hanem súlyos és végzetes
tévedések eredménye.”

Stanley Baldwin, angol miniszterelnök.

„Európa békéje a Trianoni
Békeszerződés napján
szűnt meg”

V.I. Lenin:

„Rajuk erőszakolták a békét,
de ez a béke uzsorás
béke, gyilkosok és mészárosok
békéje… hallatlan béke,
rabló béke, ez nem béke, ezek
olyan feltételek, amelyeket
útonállók késsel
a kezükben diktálnak a
védtelen áldozatoknak”

Andre Tardieu, miniszterelnök
(La Pax, című könyvében)

„Azért nem lehetett a Magyarországtól
elszakított területeken felvidéken
népszavazást tartani, mert akkor nem jött
volna létre Csehszlovákia, a lakosság
ellenszavazásának következtében.”

Herbert Henry Asquit, aki 8-évig volt angol miniszterelnök.

„…Nincsen olyan francia, angol
vagy olasz, aki elfogadná hazája
számára azokat a feltételeket amelyeket
Magyarországra kényszerítettek.”

Arthur Neville Chamberlain, 1925

„A Trianoni Szerződés
eredménye Európában
nem béke, hanem az új
háborútól való félelem.”

A Magyarország felosztását célzó nemzetiségi törekvések nagyhatalmi támogatás nélkül semmit sem értek volna. A Trianoni békediktátumban azonban a korábban hangoztatott igazságos elveket durván felrúgták. A Trianoni békediktátum következményeként három és fél millió magyar került idegen uralom alá. De gazdaságunkat is megpróbálták szétverni; elvették az ország erdélyinek, szénbányáinak, vízierőinek, vasérc bányáinak szinte egészét; az ország sóbányáit arany és ezüst bányáit teljes egészét; elzárták az országot a tengertől.

Tardieu – a Trianoni békediktátum lelkes mestere – beismerte, hogy népszavazás nélkül osztották fel Magyarország területének két harmadát és adták oda a rajta élő nemzeti kisebbségeknek.

Ezeken az elrabolt területeken már 1920 óta – a mai napig – tehát száz év óta folyik a magyar faj üldözése. A létező hírek szerint olyan faji üldözésről van szó, melyeket Románia és Csehszlovákia elkövet az ott élő magyar nemzeti kisebbséggel mely már túlhaladja a faji üldözést és a genocídium (a faji kiirtás bűntényét hajtja végre).

A Trianon előtti években, amikor a politikailag illetékesek a konkrét, figyelmeztető, égető tényeket „elengedték a fülük mellett”… pedig ezekre a jelenségekre még a széles közvélemény is fölemelte szavát, eléggé felháborodva.

„A magyarság és románság között Erdély birtoklásáért folyó, a mai tájkép mellett talán be se fejeződő nagy per 1918-ban bekövetkezett gyászos fejleményei váratlanul érhették a politikai dolgokban iskolázatlan kispolgárt. Távolról sem lehet azonban azt mondani, hogy ennek így kellett lenni, hogy nem voltak, akik annak idején felemelték figyelmeztető szavukat. Még kevésbé azt, hogy az akkori idők mértékadói soraiban nem tudhatták volna, mi készül a Kárpátokon túl. Legkevésbé pedig azt, hogy a románság 1918-ban bekövetkezett térfoglalása csak az akkori helyzet ügyes kihasználásával elért pillanatnyi siker volt a románság, és véletlen térvesztés a magyarság részéről. A következőkben közölt adatok bizonyítják, hogy még a románság céltudatos, félévszázaddal előre tervszerűen irányított politikai hírveréssel, sőt – mint Hermann Ottó cikkében helyesen megjegyzi – dákóroman irredenta eszmékkel telitett új nemzedékek nevelésével készítette elő nemzeti igényeinek megvalósítását, addig a mi akkori „illetékeseink” és közvéleményünk, az aggasztó sejtelmeket sugalló tünetek fülük mellett való elengedése miatt, vétkes hanyagság címén, nyugodtan elmarasztalhatók a történelem ítélőszéke előtt. Hiába voltak a pusztában kiáltók, Erdély azon nagy tragédiája játszotta le újabb fejezetét,

hogy életét nem sajátos szempontjai szerint irányíthatták Erdélyt ismerő, saját fiai, hanem távoli számára egészen idegen célok szolgálatába állították központosító törekvések. Az erdélyi magyar népiséget jelentő székelységhez pedig csak akkor jutott irányítószó mikor – mint 1918 őszén – központi kormányzás politikai érdekei szolgálatában ki kellett csavarni kezeiből az önvédelmi fegyvert. Fenti érdeksorrendben vajon hányszor siklott ki az erdélyi magyarság érdeke? Hányszor engedték őt át inkább a kárnak, semhogy a „Gesammtmonarchie" érdekei károsodjanak? És vajon hány ember akadt, aki a Monarchia érdekein felül – el nem kápráztatva pillanatnyi sikerektől vagy meg nem félemlítve lekicsinylésből és mellőzésektől – meglátni képes lett volna akkoriban az erdélyi magyarság érdekeit?

Hogy miképpen látták az erdélyi helyzetet, arra jellemző Péchy Manónak gróf Andrássy Gyulához Kolozsvárról 1867. augusztus 7-én kelt idevonatkozó töredékében közölt következő levele:

„Bátor vagyok egy rövid broschurt ide mellékelni, melynek ugyan szerzőjét nem ismerem – sőt azt sem tudom, hol irat ott – azonban különösen Erdélyt illető érdekes tartalmánál fogva megérdemli, hogy figyelemmel elolvastassék.

Ezen broschurnak tartalma és annak megjelenése igénytelen nézetem szerint – több tekintetben is annál inkább korszerűnek látszik lenni, mert hála az égnek az itteni Románok meglehetősen megadták magukat nemcsak – hanem a kormánynak irántuk nyilvánvaló békés és tapintatos eljárását méltányolni is kezdik – mit nem csekély mértékben elősegített azon folytonos törekvés is, miáltal a magyarokat a tisztválasztások alkalmával a Románok irányában tanúsítandó netalán túlkapásoktól sikerül visszatarttatni.

Vagyis akkoriban volt olyan nyomtatvány forgalomban mely az erdélyi románságot, mint a kiegyezés és unió utáni magyar birodalmi eszme hűséges katonáját tüntette fel és ilyen szellemben ismertette a helyzetet a magyar külügyminiszterrel éppen erdélyi pártvezére…

De nem mindenki látta ilyen valótlanul rózsás színben a helyzetet:
Hangay Oktáv, a kolozsvári Kereskedelmi Akadémián a gazdasági földrajz hajózás stb. rendes tanára (1850-1914), tanulmányútjai folyamán tudomást szerzett arról a feneketlen gyűlöletről és egyben céltudatos aknamunkáról, mely a romániai alsó és középfokú oktatásban Magyarország ellen a románok egyesítésének lelki és szellemi alapját vetette meg.

Bizonyító anyagot is hozott magával: a romániai középiskolák földrajz tankönyvét, melyben Románia felirat alatt tanítják Erdélyt, egészen a Tiszáig.

Ezt a bizonyítékot nem kisebb embernek küldte el, mint gróf Apponyi Albertnek, a delegáció tagjának, alábbi 1891-ből származó teljes egészében közölt levél tanúsága szerint:

„Igen tisztelt tanár Úr!

E hó 12-én vett azon nagybecsű küldeményéről ily elkésetten, némileg szégyenkezve mondok hálát. Mentségemül csupán az szolgálhat, hogy a küldeményt falura utazásom pillanatában vettem, hogy itt számos vendégűnk volt, és hogy mindemellett vagy 60 olyan levelet kellett írnom, melyet senki másra nem bízhattam. De e késedelem dacára legyen meggyőződve tanár úr, hogy közlésének fontosságát teljesen méltányolom, és hogy azokat kellő időben és helyen minden oldalról megtámadott nemzetűnk érdekében fel fogom használni.

Látszik, milyen hiú kérdés az, hogy diplomáciánk Magyarországnak érdekeit erélyesen képviseli. Sem gazdasági, sem egyházi, sem nemzeti érdekeinkkel nem törődik semmit és ez mindig így lesz, míg olyan kormányaink lesznek, melyek hatalmi állásuknak alapját a Monarchiában létező magyarellenes tényezőkkel való megalkuvásban keresik, és nem a nemzet erejét, hanem annak gyengeségét képviselik.

Azon szíves bizalmáért, hogy a kezei közt lévő anyagot éppen velem közölte, újból hálát mondva igaz tisztelettel maradok szolgája: Apponyi Albert.

Eberhard 91.okt.25”

Gróf Apponyi Albert megtartotta ígéretét. A delegációban erősen megtámadta a Monarchia bukaresti Külügyi képviseletét, mely a közvetlen szomszédságában folyó mozgalomról mit sem tudott. Sőt, át is adta a bizonyítékainkat a külügyminiszter gróf Kálnokynak. Eredmény azonban semmi sem lett.

Úgy látszik, közben más is észrevette az aggasztó jeleket!

A Vasárnapi Újság 1894, évi 23 számában az eddigiektől egészen függetlenül Hermann Ottó közöl Oláh irredenta címen háromhasábos cikket. Ebben bemutatja a román irredentizmusnak Magyarország határait legkevésbé sem tisztelő izgatásait és ezeknek, mint nevelési eszközöknek hatásosságára keményen rámutat. Hogy szavainak nagyobb súlyt kölcsönözzön, egész oldalon közli „Nagyrománia térképét majdnem úgy, ahogy azt később a valóságban megismertük, legfeljebb abban különböző leg, hogy ezen Románia a Tiszáig terjed.

A térkép felirata: „Charta murală Dacia modernă sau Ţările Române. Pentru Şcolile Primare Urbane şi Rurale de A. E. J. Gorjan”. Azaz: A modern Dácia vagy a román országok fali térképe városi és falusi iskolák számára. A térkép jobb felső sarkán I Károly király és Elisabeta királynő arcképe, alatta a román trikolor látható. Alsó jobb sarkában Románia címere. A térkép körül pedig a romániai megyék címerrajzai, de közöttük Erdély, Temesvidék, Körösvidék és Máramaros valamint Bukovina címere is. Sőt, látható néhány üres címerrajz is, valószínűleg a még azután

felfedezendő „román országok” számára… Helyiségnevek és közigazgatási beosztás pontosan úgy, mint 1938-ban, a tartományi beosztás idején, 1894-ben!

A térkép silány, kezdetleges. De szellemet nevelni jó. Ha az eddig közölt adatok nem is kerültek nyilvánosságra, ki mondhatja, hogy a Vasárnapi Újság cikkét nem olvasta a közönség?

Hiszen Nagy Miklós lapja akkor élte virágkorát és alig volt olvasni tudó magyar család, kinek ne járt volna. Olvasták a cikket és látták a mindennél bizonyítóbb térképet. Némelyek talán gondolkozóba is estek felette. De a Millennium előkészítésével elfoglalt Magyarországon ilyen ünneprontásnak sikere nem lehetett. Különben is – habent suam sortim libelli…

13 év után ismét csak Hangay volt az ünneprontó, aki beledobta a követ a magyar közvélemény csendesen poshadó vizébe.

A Budapesti Hírlap 1907 karácsonyi számában Terra nostra ámen háromhasábos cikkben eleveníti fel a kérdést. Ismerteti a gróf Apponyi Alberttel folytatott levelezést és annak eredményeit, felhívja a figyelmet, hogy azóta semmi sem történt nálunk, ellenben Romániában újabb hasonló szellemű tankönyvek kerültek forgalomba. Vagyis a dákóromán propaganda erősödik és egyre nagyobb területen dolgozik. Idézi a helységneveket is. A cikk hangja kemény és határozott. Részleteiben kísértetiesen jövőbe látó.

Talán ennek tulajdonítható, hogy ez az írás nagyobb visszhangot vert, mint annak idején a Hermann Ottóé. Már december 26-án következő levelet intézi Hangayhoz gróf Zichy János, akkoriban őfelsége személye körüli miniszter, kinek fiatal éveiben Hangay nevelője, mentora volt, és akihez élete végéig meleg baráti hangú levelezés szálai fűzték.

„Tisztelt tanár Úr!

Szíves sorait s jó kívánatait igen nagyon köszönöm; szép, hogy reám gondolt, legyen meggyőződve jó kívánatok viszonzásában őszinteségemről.

Nagy érdeklődéssel olvastam a karácsonyi számában Budapesti Hírlapnak a Terra Nostra című cikkét.

Régi meggyőződésem, hogy az erdélyi oláhság a nemzetiségi kérdéseinknek leggyengébb pontja, ezért talán míg szolgál a jó hazafias ügynek, ha nem kerül nehézségbe megszerezni az említett Atlast, illetőleg tankönyveket és azokat címemre utánvétel megküldeni. Szeretném azt Schwartz auf Weiss láthatni.

Jó kívánságom ismétlésével maradok a régi emlékeket megőrizve tisztelője: Zichy János.

E 07.XII.24”

A közvélemény is felfigyelt. 1908. február 25-i számában Románia irredenta a delegációkban címen vezércikket szentelt a kérdésnek az Ellenzék. Ebből tudjuk meg, hogy Hangay valóban elküldette a kért anyagot és ez „rendkívüli felháborodást keltett Budapesten és Bécsben." Újabb hasonló tankönyvet is említ az Ellenzék, de fontosabb, amit belőle megtudunk, hogy gróf Thoroczkay és Okolicsányi László a delegációk nyílt ülésén „erőteljes hangon követelték a külügyminiszteri tiltakozást." Továbbiakban részletesen közli az Ellenzék Okolicsányi beszédét, melyben nemcsak a tényállást ismerteti, hanem keményen felhívja a delegációk figyelmét a román kultúr-liga aknamunkájára is.

Hasonló tartalommal Hangay a Pester Lloyd 1908. március 14-i számában közöl hosszabb cikket „Die rumänische Kartographie" címmel. Visszhang cikkeire a Pesti Hírlap 1908. március 29-i számában megjelent Nagy Románia a Tiszáig Debrecennel és Szegeddel, valamint ugyanabba a számban közölt Esti levél Magyarország feldarabolása című erős hangú cikk, Zsolt alájegyzéssel és a szöveg között román tankönyvből vett, a Tiszáig terjedő Nagyrománia térkép bemutatásával.

Senki sem mondhatja, hogy a román irredenta törekvéseket ismerni nem lett volna alkalom. Feltehetjük, hogy a kezeimben lévő anyagon kívül még máskor is jelentek meg hasonló figyelmeztetések. Sajnos a fülek süketek voltak vagy nem volt szabad hallaniuk. Jancsó Benedek 1904. október 10-én így ír Hangaynak:

„Becses levelének ama részei, amelyek a nemzetiségi kérdés kormányzati részét illeti, igen érdekesek és igazak is. Évek óta érzem és tudom, hogy így van. Pesszimista is vagyok lelkem mélyében, de azért hiszem és vallom, hogy dolgoznunk és küzdenünk kell egy jobb jövő érdekében, s mindent megtenni, amit lehet, hogy az olvasót vagy elaltatott nemzeti öntudatot felébresszük. Talán az Isten megsegít!

Kiváló tisztelettel: Jancsó Benedek"

Mindkettőjüknek volt oka borúlátónak lenni, hiszen ki okult Jancsó vaskos munkáján, „A románság nemzeti törekvései"-n? Hangay újabb unszolására egy év múlva gróf Zichy János még egyszer visszatér a kérdésre:

„Budapest 14.1.1909

Kedves Hangay Úr!

Engedje meg, hogy most térjek vissza egy múlt év november havában irt levelére, melyre rendkívüli elfoglaltságom folytán válasszal adós maradtam.

Ha ön vállalkozik arra, hogy elküldi nekem azokat a hivatalosan approbált tankönyveket és térképeket, melyekből világosan kitűnik az a tény, melyre

hivatkozott, úgy én vállalkozom arra, hogy ezen könyveket és térképeket személyesen megmutatom a trónörökösnek. Hinch érdekében van ezen tényt ismerni és ki bizonyára gyorsan és erélyesen el fog járni ezen baj orvoslásában, ami úgy látszik – bár meg lőn ígérve a delegációban – mégis tényleg elposványosodik… stb."

Igen, a dolog elposványosodott.

Elküldte-e Hangay a bizonyítékokat ezúttal sehonnan nem derült ki. Talán elküldte és talán el is jutottak azok, ahová szánva voltak, de a dolog ott is – elposványosodott? Talán el sem küldte, hiszen annyi előzmény után joggal gondolhatta, hogy felesleges? Nem tudhatjuk."

Közölve Erdélyi Tudósító. 1941.12. sz. 180-182

A fenti bemutatott adatokat kiegészítve – mint kontinuitást – ez az esemény jóval később történt, 1911-ben és Kós Károly nevéhez fűződik. Akkor Kós már ismert építész volt. De nemcsak tervezőként dolgozott, hanem ha a helyzet úgy kívánta, akkor a maga tervezte épületek művezetését is vállalta. A Sepsiszentgyörgyi múzeum építkezésénél dolgozott éppen… de adjuk át neki a szót!

„…hazautazásom napja összeesett az ASTRA (az erdélyi románság kulturális egyesülete) félszázados jubileumi közgyűlésének napjával, melyet az Egyesület akkor Balázsfalván tartott meg. S miután Balázsfalva az én hazautazásom útvonalába esett, felhasználtam az alkalmat, hogy ezt a román kultúrünnepet közvetlenül láthassam. És amit akkor ott megláttam és megtanultam, az soha el nem felejtett tanulságomul maradt meg bennem, sőt sorsszerű figyelmeztetőm, s eljövendő időkben életutam meghatározója lett.

Balázsfalva alatt, a Küküllő mentén terpeszkedik a hatalmas füves térség: a „Cîmpul Libertății" (a szabadság mező, ahol az 1848-ban megtartott román nemzeti gyűlés az uniót elutasította és a román nép negyedik nemzetként való elismerését követelte).

Ez a térség volt most a román kultúregyesület jubiláris közgyűlésének a színhelye, melyen ott táborozott az erdélyi románság teljessége, papjaival, tanítóival, iparosaival, kereskedőivel, ügyvédeivel, orvosaival, politikusaival együtt Erdély minden szegletéből odasereglett földmíves és pásztor falusi parasztságának és városi kisembereinek több ezres tömege. Ennek a népgyűlésnek adtak számot az ASTRA vezetői a maguk sáfárkodásáról, és ennek a népnek mutatták meg az utat, amelyen a jövőben haladniuk javasolják. És ez a nép hagyta jóvá azt az utat, amelyen vezetői elhivatottak. S bekoronázta a kultúrgyűlést, amikor Aurel Vlaicu a maga szerkesztette repülőgépével felemelkedett a levegőbe, hogy aztán keresztülrepülve a Kárpátokon – megmutassa az utat, mely Erdélyt Óromániával köti össze…

Így tartotta meg ünnepi közgyűlését az erdélyi románok kultúregyesülete…

S míg ebben az esztendőben Kolozsvárott az EMKE (Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület) tartotta ugyancsak ünnepi jubiláris közgyűlését. Azon a napon Kolozsvárt voltam ugyan, de ezen a gyűlésen nem vehettem részt. Mert az egy zártkörű társaság gyűlése volt: azoké a főpapoké, nagypolgároké, mágnásoké (díszvendége a gyűlésnek Apponyi Albert gróf volt), akik az öreg Redut termében rendezett gyűlésre hivatalos meghívólevelet kaptak. Az erdélyi magyar nép, a dolgozó paraszt és városi kisember nem volt oda hivatalos; nem tudott róla. S a gyűlés az úri társaság bankettjével zárult a New York szálloda kultúrtermében.

A két erdélyi kulturális egyesület két közgyűlésének hűséges litográfiáját foglaltam össze egy írásomban a tanulságaival együtt, amit összehasonlításuk kapcsán levontam: hogy melyik nép vezetői szolgálják népüket úgy, ahogy azt szolgálniuk kellene? És, hogy a különbségeknek mi lehet (sőt lettek is) a következményei.

Írásomat – első próbálkozásomat az újságírás, a politikai riport területén – elküldtem a Budapesti Hírlapnak, mely azt le is közölte; tárcarovatában. De azzal a megjegyzéssel, hogy az írás szerzőjének rossz a szeme, amikor sötétnek látja a valóságot, bajt látott, ahol minden a legnagyobb rendben van. (Pedig akkor mégis az én szemem látott jobban és messze előre)”

(Kós 1991: 116-117)

A balázsfalván tapasztalt dolgok teljes mértékben ellentmondtak a cs. és kir. Magyarország belpolitikájának a budapesti parlament szónokai pedig nem vettek tudomást a történtekről. Íme Kós cikkének egy részlete:

„A sajtó a közvéleménynek hű tükre: a balázsfalvi napok idején a fővárosi lapok közöltek néhány cikket az ASTRA gyűléséről (igaz hogy egy részüké, míg tekintélyes napilapoké is, roppant téves és furcsa volt), de hamar végeztek vele, és ma már vígan tovább csépelik az obstrukció ócska szakmáját. De mi nem térhetünk oly könnyen és oly hamar napirendre; mert elvégre ez a játék a mi bőrünkre megy. Közvetlenül a miénkre, de végeredményben az egész magyarságra.

És mi tanulni is akartunk ott Balázsfalván, mert nagyon nagy szükség van immár erre, és lehetett is itt tanulni sokat – az oláhoktól.

Láttunk egy hatalmas nemzetgyűlést, hallottunk halálosan komoly beszédeket. De nem láttunk pózolást, nem hallottunk frázisokat.

Ez az egyik tanulság.

Láttunk egy hadsereget: nemzeti hadsereget. Mert ez a gyülekezet nem Janku és Axentye hordája többé, ez nem támad ellenünk kaszával és faágyúval. És nem fog

többé Bécs szolgálatába állni. Ez itt már nemzet, mely öntudatos munkával, pénzzel és kultúrával szerelte fel magát.

Ez a másik tanulság.

Láttuk azt, hogy az odasereglett nép milyen áhítattal szívta magába vezérei tanítását, milyen lelkesedéssel hallgatták sokszor unalmas beszédeiket, hogy meg volt elégedve mindennel, amit kapott, nem kritizált semmit, de fizette örömmel filléreit az ASTRA-nak. És nem volt ott rendetlenség, nem volt ott szó politikáról, nem volt ott izgatás; száraz számadatokat hallottunk, száraz tényeket soroltak elő a szónokok nyugodtan, majdnem unalmasan.

És az volt a benyomásunk, hogy ez volt az utóbbi esztendők egyik legnagyobb politikai eseménye, ez volt a legveszedelmesebb nemzetiségi politikai izgatás.

Ez a harmadik tanulság”

(Kós Károly: Levél a Balázsfalvi gyűlésről.
Budapesti Hírlap, 1911. szeptember 6)

Cikkének üzenete egyértelmű volt, de a címzett – a magyar kormány – tudomást sem vett róla. Kós véleménye szerint a kormány nemzetiségi politikájának az erdélyi magyarság látja kárát. Cikkében többek között, azt javasolja, hogy a kormány vegyen példát azoktól az államoktól, amelyek az idegenekkel szemben bizonyos korlátozó intézkedéseket vezettek be, ettől remélve országuk megerősödését.

1. Pozenven (Poznan) tilos a lengyeleknek német birtokot vásárolniuk.
2. Romániában tilos iskolákban (nyilvános iskolákban), sőt templomokban más nyelven, mint oláhul beszélni és tanítani.
3. A szabad Amerika csak azt ismeri el állama polgáraként, aki szóban és írásban bírja az angol nyelvet, és tisztában van az alkotmány főbb elveivel, szavazati joga pedig csak (amerikai) állampolgárnak van (no.)

Kós úgy látta, hogy a magyarság Erdélyben egyre több területen szorul háttérbe, a friss erőkkel, okos taktikával szervezkedő románság viszont egyre nagyobb teret nyer. Ezt a maga módján szóvá is tette, s a maga eszközeivel megpróbálta orvosolni is. Nem sok sikerrel.

Az idézett cikk három évvel a „nagy háború” kitörése előtt jelent meg, mely háború már a kitörése pillanatában vesztésre ítéltetett.

A budapesti kormány politikájáért az utódállamok magyarsága pedig kamatostól fizetett meg (és fizet azóta is)!!!

Mottó:

„Nemzetnek lehet,
Egymást tűrnie, de jogválasztásának
Reménye iránt semmi körülmények
Között nem szabad kétségbeesnie, és
Azért mert valami jogát nyomban
Nem képes valósítani, NEM
SZABAD ARRÓL ÖNKÉNT ÖRÖK
IDŐKRE LEMONDANI”

Kossuth Lajos

9. TRIANON ÁRNYÉKÁBAN… 100 ÉVES TRIANON!… …HOGYAN TOVÁBB?…

„Soha le nem mondani,
Soha el nem csüggedni
Ha kell mindig újra kezdeni

Kossuth Lajos

…Emlékezve, elmélkedve, nem tudok elmenni érdektelenül a Trianonnal kapcsolatos problémáktól – annál is inkább – mivel könyvem „Erdély az idők sodrában” – Kalotaszeg, Bánffyhunyad, a Trianon utáni Erdély életszerű kordokumentuma, szervesen beágyazva, családi humánus és műszaki életutam mindennapjaiba!

Nem lehetek viszont semleges, felületes szemlélő, ami ennek a diktátumnak a hatásait illeti, hiszen csak egy állandó, agresszív, ellenséges, embertelen megnyilvánulásai érintették magyar közösségünket.

Festményen is megörökítették a trianoni békeszerződés aláírásának momentumait. Joseph Finnemore alkotásának részlete

Ennek ellenére megengedhetetlen, hogy említésre ne kerüljenek azok a visszhangok, amelyek mélyen elit élik ezt az úgynevezett békeszerződést!!!… úgy ahogy ezek napvilágot láttak a különböző sajtóorgánumokban, vagy néhány államférfi hozzászólását tartalmazó hivatalos kijelentésekben.

A trianoni békediktátum brutális hentes munka volt Európa élő szervezetén, hamis, hazug tényeken és adatokon alapulva.

A Magyar küldöttséggel nem tárgyaltak, csak az általuk hozott döntéseket közölték. Egyedül a Magyar néppel, államával szemben nem alkalmazták a történelmi, etnikai és önrendelkezési elveket.

Történelemhamisításokon alapuló, cseh, szlovák, román és délszláv történelmet kreáltak. Az új „gazdák" kezdettől fogva elnyomják – a mai napig – a magyar nemzet hatalmuk alá került részét, láthatóan a „genocídium" határát súrolván.

Mikor feltesszük a kérdést… hogyan tovább?… idézzük fel még egyszer a Kossuth Lajos által irt sorokat**: „Nemzetnek lehet elnyomást tűrnie, de jogválasztásának reménye iránt semmi körülmények közt nem szabad kétségbeesnie, és azért mert valamely jogát nyomban nem képes valósítani, nem szabad arról önként, örök időkre lemondani!"** (logikus gondolkodás…)

Erdélyről nem lehet lemondani! Francesco Nitti, olasz miniszterelnök, 1924: „de ezt az országot lélekben erős emberek lakják, akik nem nyugosznak bele hazájuk rombolásába, soha nem fognak lemondani Erdélyről."

Továbbá hadd időzzünk fel, hogy a trianoni tárgyalások alkalmával a kisebbségek garanciális okiratát semmi szín alatt nem akarta aláírni inkább Ionel Brătianu lemondott a miniszterelnökségről.

Ionel Brătianu 1920. június elsején, bukaresti beszédében, a következőket jelentette ki**:** „Nem nyughatunk addig, amíg a magyar népet gazdaságilag és katonailag teljesen tönkre nem tesszük, mert mindaddig, amíg Magyarországon az életképességnek szikrája is van, mi magunkat biztonságban nem érezhetjük."

Egy hasonló, ehhez hasonló kijelentést tett Nicolae Jorga is, amikor kijelentette, hogy a „zsákmányt" be kell biztosítani, ami szinte a magyarság elleni durva elnyomást, az életvitel ellehetetlenítését jelentené a mindennapi életben.

Itt kell, hogy feltétlenül aláhúzzuk – ellentétben egyes történészek kijelentéseivel – Mária királyné díszvonata nem sorolható a legendák közé. Ami a „legenda" felemlített problematikáját illeti, hagyjuk inkább, hogy beszéljen erről maga Mária Román királynő párizsi követsége után…

„Visszahoztam Romániát Európa térképére!”

„Találkoztam mindenkivel a megfelelő szinten, és beszéltem nekik megfelelő mértéktartással, előkelő és érdekes társaság gyűlt össze. Ott volt többek között Beatty admirális, Winston Churchill, és a kivételes szépségű Mrs. Churchill. Mindenki ott volt, akivel beszélni akartam. Kertelés nélkül és komolyan elmondtam nekik a kívánságaimat, országom helyzetét. Elmondtam azt, hogy mely nemzetek képviselőivel találkoztam, és hogy mit kívánunk tőlük. Beszéltem nemzeti ideáljainkról, a határokról és a szomszédjainkról, és a megtiszteltetésről, amit a személyem iránti kiemelt figyelemmel az országom kapott, és arról, hogy utam országom szeretetéből fakadó egyedüli célja nemzeti törekvéseink fenntartása és érvényesítése volt.” Ilyen kijelentésekkel, valamint már 100 éve folyó gyakorlati bizonyításával, hogyan lehet gondolkozni a magyarság megmaradásában, a demokrácia körülményei között… SEHOGY!!! Sem az autonómia, sem a határok feletti egyesítése a magyaroknak nem dönti meg Trianont, mindezek csak provizórikus megoldások – amelyek csak ideiglenesen kezdik megoldani a Trianon által felvetett problémákat, - nem tüntetik el a genocídium veszélyét! Trianon így élni fog tehát? Az egyedüli járható út a magyarság, megmaradása érdekében, a Határ Korrekciók realizálása, mely a végleges megdöntése Trianonnak.

Trianon megdöntése után is maradnak a történelemhamisítások, a mítoszok leleplezései, amit csak a nagyhatalmak kezdeményezésére nemzetközi kutató csoportok munkálatai göngyölíthetik fel, amelyek menthetetlenül a határ korrekciók helyességét fogják megerősíteni.

Addig is, keményebben kell a nemzeti magyar kormánynak úgy hozzáállani a magyarság biztonságához, a Nagy hatalmak meggyőződésén keresztül, a létező trianoni csaló és hazug dokumentumok alapján, amelyeket a szövetséges hatalmak, a kivitelező felek bocsátanák a béketárgyalás rendelkezésére. (Lloyd George). Ezeket a

szövetséges hatalmakat büntetni kell törvényesen, a hazugsággal, csalással megszerzett, elrabolt területekért, az igazságot sárba tipró, az igazságtalanságot vezető érveket támogató politikáért. Milliónyi magyar család – szenvedését – borzasztó anyagi károkat, embertelenséget okozva, a mai napig senki a nagyhatalmak közül, nem kért bocsánatot a magyar néptől.

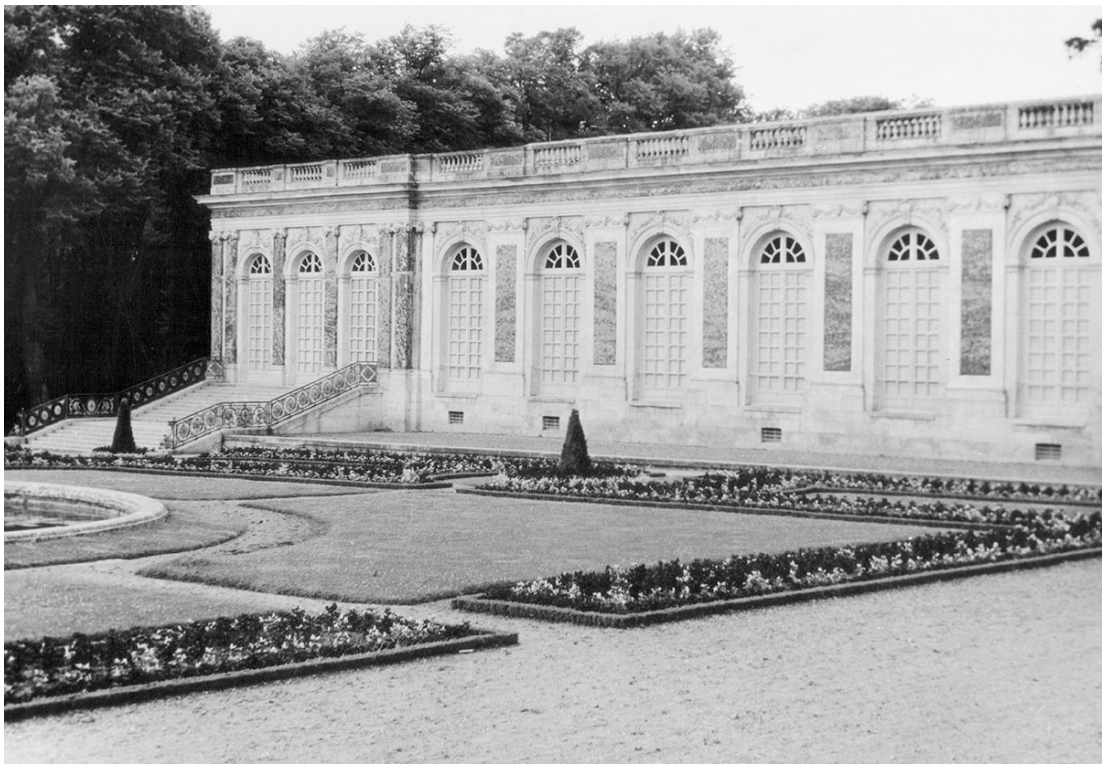

A Nagy-Trianon kastély: itt írták alá 1920. július 4.-én Magyarországgal az első világháborút lezáró békeszerződést

Föltétlenül emlékeznünk kell – hiszen a história feljegyezte – ha esetlegesen autonómiát kap egy nemzeti etnikum a „vesztesek" párhuzamosan, beleegyezésükkel kezdődően, már megkezdett hálátlan tevékenységüket, ennek a megsemmisítésében. Így volt ez 1944-ben amikor a bécsi döntés után Észak-Erdély kapott autonómiát Sztálin határozata alapján, majd Dr. Petru Groza ígéretét hazugsággal, félrevezetéssel oldotta meg, amely 5 hónap után megszűnt, valamint a Magyar Autonóm Tartomány létrehozatala (ami lényegében Észak-Erdély volt), első autonómiáját teremtette meg, amely Sztálin halálával megszűnt létezni, sőt még utólagos megszorítások is jelentek

meg, amely érzékenyen érintették az erdélyi magyarságot a Bólyai Egyetem elvesztésével, a magyar nyelvű oktatás megszorításának következtében.

A hazájukat őszintén szerető magyarok számára Trianon ma is vérző szó!!!

Számunkra Trianon mint szó és mindaz a jelkép és tartalmi háttér, ami hozzátartozik maga a balsors, a gyász és a megalázás jelképe. De nemcsak jelkép, hanem napjainkig tartó szégyenteljes valósága, s noha a szégyen bennünket bélyegez és sújt, valójában nem a mi szégyenünk. Nem államférfiaké, akik állítólag az igazságot képviselték és ilyen szellemben tettek rendet Európában.

Azonban minderről vajmi keveset tud a világ. Nemcsak a nagyvilág, hanem a „kisvilág" sem. Mi magunk sem. Mi csak viseljük bélyegét és szenvedjük sorsát. Mert szenvedünk s még inkább azok a milliók körében, akiket átmenet nélkül, más országhoz csatoltak. Olyan országokhoz, ahol megtagadták tőlünk a legelemibb és elemibb közösségi jogokat. Elvették nevüket, nyelvüket, önérzetüket megcsonkították és másodrendű polgárokká, egyúttal ellenségé minősítették őket.

Voltak idők, amikor bármit tehettek e milliókkal. Ezt jelenti még ma is minden nap, minden órában Trianon. Mégis lesznek kül- és belföldön, akik azt mondják, minek ez a könyv. Minek erről annyit beszélni? Legyünk tekintettel a szomszéd népek érzékenységére. Azt is mondják, hogy a határok megváltoztatását akarjuk. Pedig csupán az ember természetes állapotát akarjuk. Cinkosok leszünk, ha nem beszélünk – miként a költő megfogalmazta.

„A magyar nemzet most kezd hasonlítani ahhoz az emberhez, akinek tagjait levágták és végre sajogni kezdenek a csonkolt részek is. Trianonról hallgatni tehát annyi volna, mint hazudni. A róla való beszéd és tudás pedig nem más, mint ragaszkodásunk az igazsághoz. Ez nem csupán magyar, hanem egyetemes emberi kötelezettség, ha igazán tisztességet és békés boldogulást kívánunk a világnak, ha a legszebb eszmékhez méltó jövőt akarjuk megalapozni. A csönd, az elhallgatás, a háború veszélyét növeli, míg egymáshoz közelíti az embereket a nyílt szó a tudás és a tiszta beszéd" (Vecseklőy József, Kiss Dénes)

Trianon megdöntéséig, a népakaraton nyugvó igazságos döntésig, a nagyhatalmak az emberiség lelkiismeretének ítélőszék előtt állnak, mint az emberi igazságtalanság példaképei, milliónyi ember szenvedésének tudatos okozói, a 100 évnyi nemtörődömség „erkölcsi – bajnokai"!!!

Tehát… „Hogyan tovább…?"

Talán egyáltalában nem tévedünk, ha óvatosak leszünk, és mielőtt belevágnánk a dolgok sűrűjébe, elemeznénk röviden a százéves angol és amerikai Geopolitikát Európában, valamint a száz éve megoldatlan problémákat Európában.

Az Első Világháború és az azt követő békediktátumok alapvetően megváltoztatták Európát.

Európa központi államait háborús bűnösség indoka alapján büntették meg, politikai és gazdasági struktúrákat semmisítettek meg, önkényesen megváltoztatták a határokat és milliókat, köztük négy millió magyart idegen uralom alá helyeztek és egy elnyomott kisebbség sorsának tették ki őket, a genocidium határait súrolván az elsajátított területeken, amely meghatározza a mai napig, az illető állam külpolitikailag koordinált nemzeti politikáját, azaz a kisebbségek likvidálását, asszimilációját.

Az Első Világháború még nem ért véget! Európa az Első Világháború után egy állandó háborús körülménybe lett helyezve, ami nem csak a Második Világháborúhoz vezetett, hanem az európai újra egyesítés után is napjainkig folytatódik mivel a problémák azonosak és nem lettek megoldva. A békediktátumok után Langsing amerikai külügyminiszter határozta meg, vette észre helyesen**:** vannak békeszerződéseink, de nem fognak békét hozni, mert az önérdek futóhomokára vannak alapozva.

Az említett önérdekeknek az okai, valamint ezzel kapcsolatosan, mik voltak a győztes hatalmaknak a céljai? Ezeket a célokat tükrözi a Bécsi Kongresszus és a Szent Szövetség, amelyek történelmileg ismertek és nincs semmi alapunk azért, hogy ezt itt részletezzük. Viszont racionálisan aláhúzhatjuk azokat a jelenségeket, határozatokat, mint például a szupernacionális szövetség azzal a céllal, hogy Európa újra rendezését szervezzék a jövőbeli háborúk elkerülése érdekében, s mindezt a népek és polgárok feje felett – az önrendelkezési jog megsértésével, ami még nem volt írott jog, de mindig érvénybe volt mint természetes jog.

Megváltoztatták a határokat, új államokat alapítottak meg és a politikai döntések messzemenő következményekkel jártak. Ezeknek az analíziseknek az alapján el lehet mondani, hogy Trianon alapjait, már száz évvel az Első Világháború előtt rakták le. Érdekes megemlíteni, hogy Anglia álláspontja ettől az időponttól kezdődően, mint Európa ellenes politikájának a kezdete, amely azóta is meghatározza Európa sorsát. Érződött nagyon egy kontinentális hatalom konkurenciája mint veszély Angliára, például az Osztrák-Magyar monarchia. Ezekből az elképzelésekből kifolyólag az Első Világháború előkészítése már a XIX. század végén elkezdődött.

Tehát az Első Világháborút Nagy Britannia, akihez csatlakozott Franciaország és később az USA erőltették. A cél Európa közepének a megsemmisítése, konkrétan Németország és az Osztrák-Magyar monarchia, mint politikai hatalom ,valamint különösen mint gazdasági tényezők kikapcsolása.

„A négy nagy" – balról jobbra David Lloyd George, Vittorio Emanuele Orlando olasz és Georges Clemenceau francia kormányfő, valamint Thomas Woodrow Wilson amerikai elnök

A cinikus, embertelen forgatókönyvet már előre megírták. A győztes hatalmak – a leghangosabb volt Franciaország Magyarország ellen – megtagadták az önrendelkezési jogot, a megígért önrendelkezés helyett önkényesen megváltoztatták a határokat. Magyarországot sokkal jobban megbüntették mint Németországot (Magyarország elvesztette területének 70 %-át miközben a németek csak 15 %-ot).

Különösen alá kel húznunk, hogy a győztesek nem csak katonai győzelmet és területi megsemmisítést akartak, hanem az intézkedéseknek béke időben is folytatódniuk kellett, különösen korlátozniuk kellett a gazdasági jólétet (természetesen nem az ő népüknek m. Mihálik) és a politikai befolyást.

Középeurópát mint politikai és gazdasági tényezőt véglegesen meg akarták semmisíteni. Ez elkönyvelhető a mai napig is mint irányzat, mint ez kiviláglik a rendszeres módon ismétlődő Európa megosztására irányuló próbálkozásokban.

A Második Világháború utáni béketárgyaláson Párizsban meg lett volna a lehetőség Trianon újratárgyalására. De a magyar kormány és a magyar delegáció nem élt ezzel, mint az osztrákok és a Dél-Tiroliak, akik a tilalom ellenére ott voltak, minden delegációval tárgyaltak és nagy elismerést kaptak. Az eredmény egy autonómia-szerződés volt de, majdnem sikerült elérni a visszacsatolást Ausztriához. A magyarok mellett is sok szimpatizáns volt főleg az orosz külügyminiszter Molotov, de a magyarok egy szót se emeltek. Bűn volt, hogy hagyták magukat megnyugtatni azzal az ígérettel, hogy az ENSZ keretében mindenkinek járnak majd az emberi jogok.(!)

Az első nagy önrendelkezési harcot, az 1956-os magyar forradalmat vérbe fojtották, de ez a forradalom hozzájárult ahhoz, hogy az önrendelkezési jog, 10 évvel később a két ENSZ Jogi Paktum első cikkelyében írásos és kötelező jog lett.

Az Egyesült Államok az Első Világháború geopolitikai céljait újjá élesztette, sőt mi több kibővítette, fokozta.

A Szovjetunió összeomlása és a hidegháború befejezése után Amerika maradt az egyetlen világhatalom, az egypólusú világhatalom és annak a fenntartása lett a célja. Amerika az önrendelkezési jogot – mint nemzetközi jogot – nem tartja tiszteletben – csak ott ahol geopolitikai okokból szükséges (pl. Koszovo), de másutt ellenezték minden újrendelkezési törekvést. (Bush Kievben). Egy egységes, szabad önrendelkezett demokratikus gazdaságilag és politikailag erős Európa nem áll az USA érdekében. A magyarok nagy reményeket fűztek a nyugati szervezetekbe való belépéshez, főleg az elcsatolt élő magyarok vártak erre. A remények nem teljesültek!

Az Európai Unióhoz való csatlakozásnak feltétele volt a belépés a NATO-ba. A NATO nem tiszteli a népek önrendelkezését és az államok szuverenitását. A magyarság számára fájdalmas, hogy a NATO minden revízió és határmódosítás követelését betiltották és a szomszédos országokkal kötött alapszerződéseket követeltek, amelyek Trianont erősítették.

Az EU-ba történő belépés sem teljesítette az elvárást és a reményeket. Az Európai Unió az EU-s szerződések ellenére az államok szuverenitását nem tisztelik. A Maastrichti szerződés a nemzeti államok végét jelenti. Az önrendelkezési jogot az EU sem ismeri el, hanem szintén az amerikai határozatokat követi.

Az Első Világháború után Európa azokkal a problémákkal küzd, amelyek a békediktátumok a központi hatalmak szétverése után váltottak ki. Ezek a problémák a Második Világháborúhoz vezettek, de Európa utána sem találta meg a helyét. Nyugaton már régóta megszűnt a demokrácia olyan értelemben, hogy a nép a jog alkotója. A post-demokratikus rendszerben a polgároknak nincs lehetőségük impulzust adni a politikai folyamatoknak vagy befolyásolni a döntéseket. Az akarat képzés kívülálló gazdasági és pénzügyi fórumokban zajlik, a civil szervezetek

működő határozatán keresztül. A politikai döntések hátterében jönnek létre, láthatatlanul és titokban. Az új totalitarizmus liberális köntösben mutatja meg magát és eltitkolja hátterét. Ebben a hálózatban a pártok is szerepelnek, de a legfontosabb szerep a médiákra esik. A független média hiánya jellemzője a mostani totalitarizmus rendszernek, amely hamis liberális maszkkal félrevezeti az embereket.

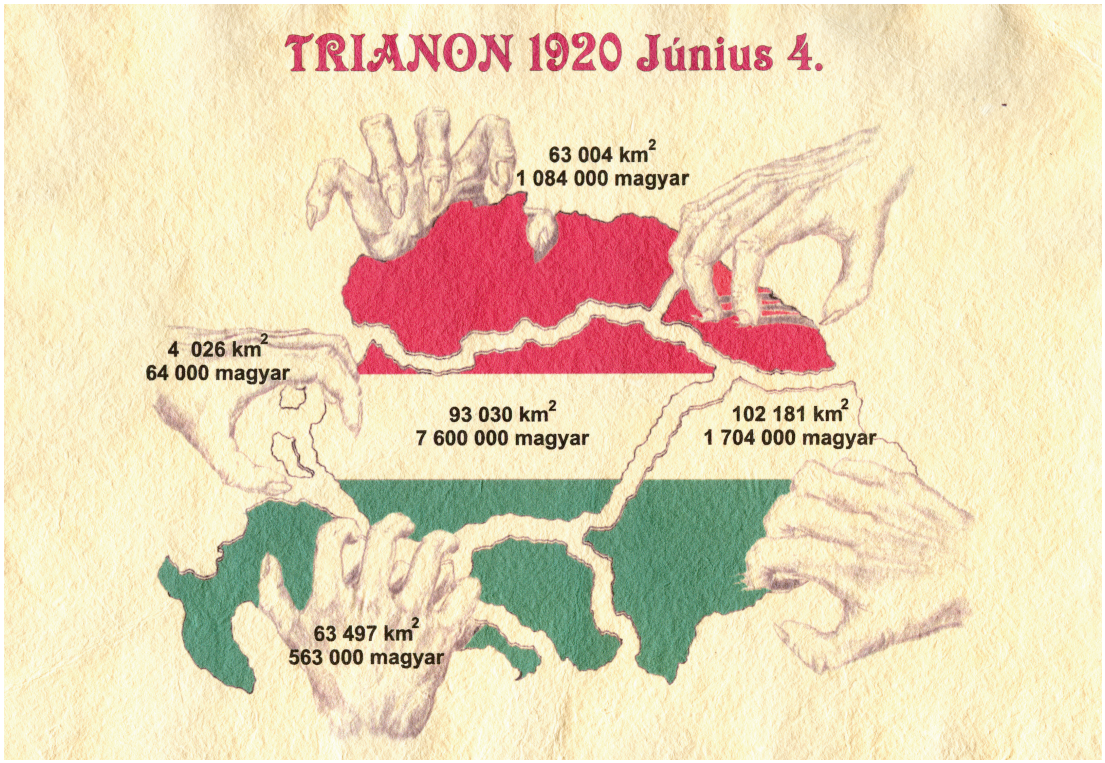

Trianon, brutális hentesmunka volt („Rájuk erőszakolták a békét, de ez a béke uzsorás béke, a gyilkosok és mészárosok békéje…” V. I. Lenin) hentesmunka volt Európa élő szervezetén. Példátlanul igazságtalan, lelkiismeretlen és szakszerűtlen. A hentesek a megcsonkított test darabjait koncként lökték oda Prága, Bukarest, Belgrád falánkjainak, Benesnek és társainak, akik csalással, hazugsággal, korrumpálással ágyaztak meg Londonban és Párizsban a békediktátumnak, és az akkor még nekik örömtelinek tetsző utódállami gyarapodásnak. Ezek az utódállamok az ajándékba kapott területekkel, az ott élő magyar és más nemzetiségű népességgel, a magyar kulturális hagyománnyal és a civilizációs többlettel nem tudtak mit kezdeni.

Európa nagy válságba van, politikailag és gazdaságilag. Az EU egyre nagyobb nyomást gyakorol az államokra, kialakult egy diktatúra, amely puha mert láthatatlan, de emiatt sokkal veszélyesebb, a társadalom marginalizált és közömbös. Az Európai Unió megsérti az államok szuverenitását, tagadja a népek önrendelkezését. Az EU nem találja a megfelelő válaszokat a problémákra, ami a koronavírus válságban drasztikusan látható. Nem kell prófétának lenni, hogy azt mondjuk, hogy az EU-nak ilyen körülmények között már nem lesz hosszú élete.

Már nem csak Trianon a magyarság elleni fegyver, hanem a globalizáció és a bevándorlás, amelyek még veszélyesebbek mert visszafordíthatatlanok. Magyarország jó úton halad és sikeresen ellenáll a nyugati liberális folyamatoknak, megvédi a szuverenitását és a magyarság kultúráját, nemzeti identitását. Magyarország a történelem folyamán az alapvető jogokkal mindig száz evvel előbbre járt mint a német terület. (lásd: alkotmány 1222, autonómia 1224, vallásszabadság 1568 Torda).

Magyarország ismét nagy kihívás előtt áll. Az impulzus és új erő most is csak Magyarországról és Európa közepéről jöhet. Egy új önálló és független Európát kell létrehozni, el kell hagyni az atlanti hidat, vissza kell szorítani az amerikai befolyást. Vissza kell szerezni az államok szuverenitását és népek önrendelkezését. Létre kell hozni egy új európai együttműködést, szabad és szuverén államok között. Ehhez szükséges, hogy vissza kell térni az európai értékekhez és vissza kell állítani a három oszlopot, amelyek Európa alapjait jelentik**:** a kereszténységet, a görög filozófiát és demokráciát valamint a Római Jogot.

Az első követelés kell, hogy legyen**:** vissza a joghoz, vissza az igazsághoz!

Követelni kell az önrendelkezési jog korlátlan betartását és elismerését.

Itt az idő, ideje befejezni az Első Világháborút és teljesíteni a száz évvel ezelőtt megígért önrendelkezést. Követelni kell a visszatérést a demokratikus alapjogokhoz és a média és vélemény kinyilvánítás szabadságát nyugaton. Követelni kell, hogy a nyugat fejezze be a poszt-demokratikus korszakot és térjen vissza az eredeti demokráciához. Vissza kell térnie a nemzetközi joghoz, amelynek alapja az önrendelkezési jog amely 1966 óta kötelező jog. Ennek a jognak a végrehajtási mechanizmusát kellene kidolgozni és követelni. Most a világon minden regionális konfliktusnál a megtagadott önrendelkezés az oka. Végre be kellene tartani a számos ENSZ rezolúciót és számos nemzetközi határozatot.

Ami a Trianon által szenvedő magyarokat illeti**:** az önrendelkezés alapja az akarat kinyilvánítása elszigetelt autonómia-követelések nem vezetnek célra, mert az autonómia kiegyenlítődés eszköze. Autonómiát mindig csak a függetlenség helyet adnak. (lásd az ausztriai plakátokat Dél-Tirolban). A nép akaratát szavazófülkékbe kell kinyilvánítani vagy aláírás-gyűjtéssel.

Gróf Apponyi Albert, az 1920-as párizsi békekonferencia magyar delegációjának vezetője

Az önrendelkezési jogot csak az érintett területen élő magyar nép – tehát Erdélyben, Felvidéken, Délvidéken, Kárpátalján – követelheti. Senki más, a magyar kormány sem követelheti ezt a jogot, amely az érintett népnek jár és amelyet csak az érintett nép követelhet. Azt a népszavazást meg kell tartani, amit az Első Világháború után megtagadtak. Fontos arra is rámutatni, hogy a nemzetközi jog alapján csak egy nép követelheti az önrendelkezést (lásd Dél-Tiroli nép, Koszovói nép stb.) magyar kisebbségnek, amelyet csak diszkriminációtól kell védeni, nem jár egy népes csoportnak, amelynek csak kulturális jogai vannak, és nem jár egyáltalán egy közösségnek – egy közösségnek zéró joga van!

Tehát ameddig a magyarság az elrabolt területeken nem definiálja magát mint nép – erdélyi nép, székely nép, stb. – addig az önrendelkezési követeléssel nem is lehet foglalkozni.

A magyar kormány is csak akkor hívhat fel egy nemzetközi fórumot, ha ez meghatalmazást kap az érintett terület népétől. És csak akkor, ha a tárgyalásból az érintett szomszédos kormánnyal nem vezetnek eredményhez, tehát csak akkor, ha nemzetközi konfliktus alakul ki két állam között. Tehát kezdeményezni kell a népszavazást vagy konzultációt minden érintett területen, amelyen minden magyar vegyen részt akinek a családja több mint három generáción át ott élt. De tudni kell, hogy mit akar a nép, ez eddig még nem derült ki. Biztosítani kell a magyarságot, azt az utat kell kezdeményezni és követelni kell ennek az eredménynek alapján cselekedni és a szükséges lépéseket indítani.

Trianon utáni menekültek különböző nemzetrészekből…

Az önrendelkezés nem évül el. Mindig és mindenhol jár minden népnek. A magyaroknak is. Az önrendelkezési jog természetes jog is, ezt a jogot nem kell kérni, nem lehet kapni, minden ember ezzel a joggal születik.

A hazugság nem örökké érvényes, az igazságot nem lehet végig hamisítani, nem lehet örökké eltitkolni.

Trianon utáni menekültek különböző nemzetrészekből…

A természetes jog erősebb, mint minden kényszer. Végre az igazság és a jog győzni fog. Ehhez csak a mi akaratunk és igazságunkba vetett hitünk bátorsága szükséges!

Könyvünk tizedik fejezetében történő elemzéseket is szem előtt tartva a továbbiakban részletesen is ismerve könyvünkön keresztül is, elég aprólékosan feldolgozott Trianonnal kapcsolatos kérdéseket, azok visszhangját különböző információs területeken (média, szakemberek, államférfiak véleménye stb.), a jelenségek ismétlődését elkerülendően csak a következő megállapításunkat szeretnénk aláhúzni, kidomborítani – mondjuk egy francia állampolgár gondolkodása alapján – elkerülve a magyar elfogultság jelenségének a feltételezését is.

Valahol aláírtak valamit, valahol megalkudtak valamit, valahol elúsztattak valamit, valahol egy nyitott ajtót becsaptak, hogy legyen az zárva,örökre.

Ahova a magunk erejével, ezer esztendő munkájával kapaszkodtunk és minden lépcsőfokot a magunk izmaival és eszével vágtunk, a magunk vérével öntözött irdatlan sziklába**:** onnan dobtak le minket.

Tudjuk miért.

Régi zászlónk összetépve, fegyverünk csorba, lelkünkön bilincs.

De tudom**:** talpra kell állnunk mégis.

De tudom**:** újra kell kezdenünk az izzadságos, nehéz munkát.

Tudom**:** vágni fogjuk kemény, vad sziklába az utat, melyen egy kemény, régi nép lép majd velünk és utánunk újra csak felfelé!

Halljuk, látjuk és tudjuk immár, mert valóság, a régi Magyarország nincsen többé! Ez az igazság!

Hetven esztendeje, hogy apáink kimondották azt a szót egy akarattal és fél százada, hogy megtestesült az ezer esztendős álom**:** az a Magyarország, amelynek a fejére Párizsban mondották ki az ítéletet.

Félszáz esztendeig élt az egy Magyar föld, a nagy, ifjú, erős magyar műhely. Nem hagyatott, úgy tovább dolgoznia. Erdély, Bánság, Kőrösvidék és Máramaros magyar népe**:** minket kiszakítottak, kidobtak abból a műhelyből, amely a mi izzadságos munkánk segedelmével épült fel egykoron.

Nem kérdeztek**:** akarjuk e?

Mi pedig mai napig nem akartuk elhinni, hogy ez megtörtént, hogy ez megtörténhetett.

Mert megszoktuk a régit, szerettük, amit egykor megalkottunk.

Vigyázzunk! a könny drága és ne lássa azt senki idegen, ami nekünk fáj.

De ezer esztendős gőggel tekintetünket a mi hegyeink taréja felett, mert innen kell derengeni a mi hajnalunknak. Elindultunk új utakon de magunkkal visszük a nagy temetés emlékét és egy szilánkot egy keresztre feszített ország keresztjéből.

Mint ahogy a fentiekben említettük egy francia gondolkodó polgár szemléli egy bírói tárgyaláson a történteket ahol hamis, hazug tények alapján bizonyos értékeket tulajdonítottak el, nem sok gondolkodó lévén, természetesnek veszi, hogy az így eltulajdonított értékeket vissza kell jutatni a szenvedő alanyhoz és a bűnösöket a létező törvények alapján elítélni, megbüntetni. A trianoni békediktátum lényegében egy ilyen leegyszerűsített formát akármikor felvehet, például magunk elé idézzük csak Lloyd George angol miniszterelnök valamint V. I. Lenin erkölcsileg megfogalmazott a trianoni diktátumról.

Lássuk tehát Lloyd George idézetét**:**

„Az egész dokumentáció, amelyet szövetségeseink a béketárgyaláson a rendelkezésünkre bocsátottak csaló és hazug volt. Ez a béke nem államférfiak munkája, hanem súlyos és végzetes tévedések eredménye”

Francesco Nitti olasz miniszterelnök 1924**:**

„Trianonban egy országot se tettek tönkre gonoszabbul, mint Magyarországot. De ezt az országot lélekben erős emberek lakják, akik nem egyeznek bele hazájuk rombolásába, s soha nem fognak lemondani Erdélyről. Magyarország megcsonkítása annyira becstelen, hogy senki nem vállalja ezért a felelősséget. Mindenki úgy tesz, mintha nem tudna róla, mindegyik szemérmetesen

hallgat. A népek önrendelkezése jogára való hivatkozás csak hazug formája, a leggonoszabbak mindig visszaéltek a győzelemmel.”

Trianon utáni menekültek különböző nemzetrészekből…

V. I. Lenin**:** „Rájuk erőszakolták a békét, de ez a béke uzsorás béke, gyilkosok és mészárosok békéje... hallatlan béke, rabló béke, ez nem béke, ezek olyan feltételek, amiket útonállók késsel a kezükben diktálnak védtelen áldozatoknak.”

A bűntény – csalással megszerzett, elrabolt értékek, területek – előre vetíti ezeknek a visszaszolgáltatását a szenvedő félnek tehát Magyarországnak, a terület rablás száz esztendejére vonatkoztatóan, majd száz év elteltével végrehajtani azt a referendumot, amit 1920-ban önkényesen megtagadtak a magyarságtól. (gróf Apponyi kérése volt az elhangzott beszédében). Ennek a szavazásnak, referendumnak az eredménye vezethet csak esetlegesen akár milyen néven nevezendő végállapothoz Erdély kérdésében.

A gyalázatos, embertelen hazugságok és a félrevezetések, a butaság és a cinikus kegyetlenségnek Trianonban olyan fércművet szabtak a kor politikusai, melytől még Bandtholz tábornok is az amerikai misszió vezetője megundorodott. Diplomata naplójába a következőket jegyezte fel**:** Magyarország területének egyes részeit, a civilizált és kifinomult lakosságot alkotó emberekkel olyan dolog mintha

Texast és Kaliforniát adnák át a mexikóiaknak. Szégyelljék magukat a Szövetséges Nagyhatalmak mindazért, amit a fegyverszünet utáni évben az országban megengedtek. A magyarok annyira felette állnak bármelyik szomszédjuknak, hogy a civilizáció elleni bűntettet jelentene ennek az országnak javasolt felosztása.

A szülőföldjüket elhagyó magyar családok sokáig vagonokban voltak kénytelenek élni.

Az 1920-as évek elején Magyarország tökéletesen kisemmizve, teljes elszigeteltségbe állt Európa közepén. Az 1920-as évek közepétől elzártsága oldódott, de mozgástere tovább is erősen korlátozott maradt. A magyar nemzetnek nincsenek a politikai határokon belül maradt része, hanem a kisebbségi sorban maradt elszakított nemzettestek is a fennmaradásért küzdöttek. Éppen ezért feltétlenül figyelmet kellett szenteljünk ajánlásainkban a bűntények megállapításának következményeként az utódállamokhoz csatolt magyarság sorsának, annál is inkább mivel Ionel Brătianu 1920 június 1.-én kijelentette, elszólta magát egy állami nyilatkozatában Bukarestben**:** „Nem nyughatunk addig amíg a magyar népet gazdaságilag és katonailag teljesen tönkre nem tesszük, mert mindaddig amíg Magyarországon az életképességnek csak szikrája is van mi magunkat biztonságban nem érezhetjük.”

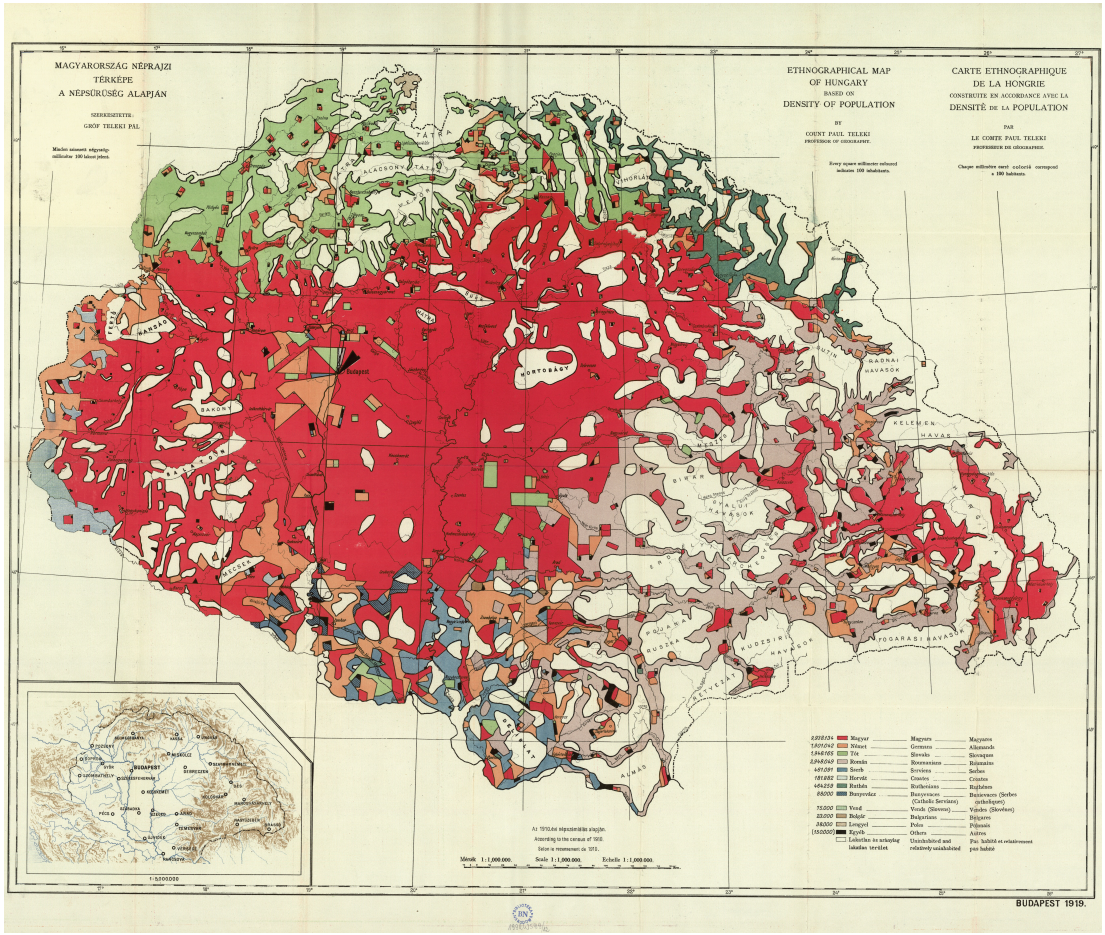

Teleki Pál miniszterelnök, földrajztudós híres „vörös térkép”-e, Magyarország 1910-es népességének nemzetiségek szerinti eloszlásáról.

Erre alapoztak az utódállamok a feldarabolt területeken a napi és stratégiai magyarellenes atrocitásokban, állami hivatalos szintre emelve ezeket az elgondolásokat. Az „ördögi terv” kezdeményezői a megmaradt országrész elpusztításának gazdasági jövőjéről – a nemzeti fejlődés a trianoni határokon belül és kívül egyaránt csak torz formában fejlődhetett tovább.

A romániai magyar kisebbség helyzete**:** „jogbizonytalanság, kulturális elnyomás, tudatos gazdasági tönkretétel, egyenlőtlen közteher, nacionalista törvényalkotás és végrehajtás, reakciós választási törvény, csendőri és közgazdasági terror, a magyar nyelv száműzése, egyház és iskolai intézmények üldözése a

gyulafehérvári pontok semmibe vétele” – magyarázzák meg amelyek száz év elteltével már a genocidium határát súrolják. Lényegében ezért szükséges a büntetési forma ugyanis más lehetőség teljesen ki van zárva ennek az embertelen, a mai napig létező gondolkodási módnak gyakorlati használatának a gyökeres eltávolítására. A Nicolae Iorga által kezdeményezett szlogen „a zsákmány bebiztosítása már megpecsételte a magyarság sorsát, szuplimentárisan is, ami a magyar városok elrománosítását, a történelem meghamisításának különböző formáit vitte keresztül a gyakorlatba létezően a mai napig.

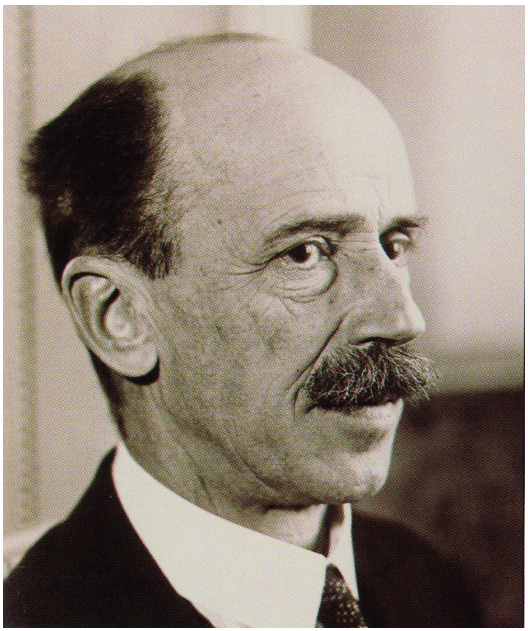

Gróf Bethlen István, Magyarország miniszterelnöke 1921 és 1931 között

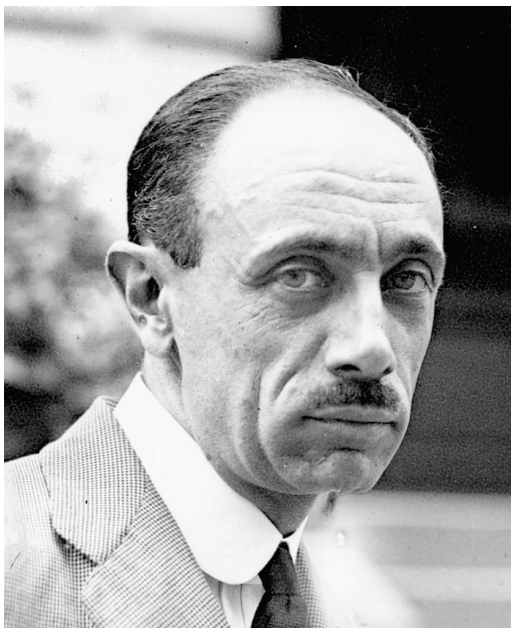

Gróf Teleki Pál, földrajztudós, Magyarország miniszterelnöke 1920-1921, majd 1939-1941 között

Magyarország tudós társadalmának, tudós történészeinek kötelessége egy reális boncjegyzőkönyv nominális összeállítása és ezen az alapon az „ördögi forgatókönyv” kezdeményezőinek nominális leleplezése a világ nemzetközi közvéleménye előtt a trianoni diktátum jogilag szükséges felfüggesztése, a magyar nép rehabilitálása, anyagi jóvátétele a majdnem száz évig a nagyhatalmaknak és az utódállamoknak meg volt az ideje a bocsánat kérésre, amit a mai napig nem tettek meg… s így csak az anyagi jóvátétel lehet az egyedüli megoldás, amelynek aránya a

büntetés által kiszabott arány kell legyen, az elrabolt területek nagyságát tartva szem előtt.

Másképpen fogalmazva egy újabb száz év elteltével – az elrabolt területek visszaszolgáltatásával – (mint anyagi jóvátétel), majd meg kell tartani azt a referendumot (az ENSZ felügyelete alatt) amit a fennhangon beszélő nyugati demokráciák „elfelejtettek" alkalmazni. Talán az egyedüli igazságos elgondolás, a rengeteg szenvedés, a fejlődés visszafogását eredményező határozatok alapján az utód-állam elgondolásában. Csak így lehet a „Trianoni" hazugságok, a félrevezetések és a cinikus kegyetlenség diadalát az igazságtalanságot megsemmisíteni gyökerestől kiirtani a magyarságnak szánt genocidiumot, egy nép tervezett és konkrétan kidolgozott kiirtását határozatokra alapozva a mai napig létezően.

Európa élő szervezetén a példátlan igazságtalan, lelkiismeretlen hentes munkát az ismertetésekben, leleplezésekben, az írott és beszélő sajtóban, nem a polcokon porosodó könyvekkel – habár azokat is elő lehet venni – hanem milliónyi brosúrákkal kell felfedni a „parazsat életben kell tartani" mindaddig, amíg a trianoni problémák megvilágosodnak az igazság győzelméig, a látens jellemző győzedelmesként viselkedő, „pózoló" hazugságok felett. („Ne a könyvektől, hanem a brosúráktól féljetek, remegjetek" V. I. Lenin).

Apponyi Albert védőbeszédéből**:** „Ily nehéz és különös helyzet előtt állva kérdezzük, hogy a fent említett érvek és érdekeknek mely szempontja váltotta ki ezt a különös szigorúságot Magyarországgal szemben? Talán az ítélkezés ténye lenne ez Magyarországgal szemben? Önök uraim, akiket a győzelem a bírói székhez juttatott, önök kimondották egykori ellenségeiknek a Központi Hatalmaknak bűnösségét és elhatározták, hogy a háború következményeit a felelősökre hárítják. Legyen így, de akkor azt hiszem, hogy a fokozat megállapításánál a bűnösség fokával arányban kellene eljárni, és mivel Magyarországot sújtják a legnagyobb és létét leginkább veszélyeztető feltételekkel, hogy lehetne hinni, hogy éppen ő az, aki az összes nemzetek közül a legbűnösebb.

Mégis ha Magyarország abba a helyzetbe állíttatnék, hogy választania kéne ennek a békének elfogadása vagy visszautasítása között, úgy tulajdonképpen azt a kérdést kellene feltennie magának: legyen-e öngyilkos azért, hogy ne haljon meg."

A Trianoni Békediktátum nem csak a területeinket, gazdasági lehetőségeinket és magyarjaink millióit vette el, hanem erőszakosan kettévágta a nemzetté válásunk akkor már évszázadok óta tartó folyamatát. Mintha megtörte volna a nemzetnek a jövőbe vetett hitét és a bizalmát önmagában.

„Nem elég jóra vágyni:
a jót akarni kell!
És nem elég akarni:
de tenni, tenni kell!
A jószándék kevés!
Több kell: - az értelem!
Mit ér a hűvös ész?!
Több kell: - az érzelem!
Ám nemcsak holmi érzés,
de seb és szenvedély,
keresni, hogy miért élj,
szeress, szenvedj, remélj!!”

Váci Mihály

Így, az elmélkedések, emlékezés és emlékeztetés vége felé közeledve, kedves olvasó, ön nem egy egyszerűen felvetett, az élet által felvetett trauma tárgyalását, bonyodalmait, következményeit, a megoldás lehetőségeit, az igazság és igazságosság visszaállítását a társadalmi életben követi kézébe véve írásunkat, hanem egy 48 éve húzódó egyéni lelkiállapotot, az érzelmek sokaságát és bonyodalmát felvető életút egyéni marcangolásait, látván a magyar vezetők tehetetlenségét még a fegyverszünet után történő nemzetgazdaság kifosztásában, rablásokban, különösen Budapesten a román hadsereg részéről (az asztrahani magyar hadifogolytáborban tett kijelentése Sztálinnak S. M. Kirov – a magyar hadifoglyok beszervezéséért felelős politikus a szovjet hadseregben – valamint a magyar hadifoglyok jelenlétében: „A román név ebben a történelmi esetben nem egy nemzetet, hanem egy mesterséget jelent.” Ugyancsak a magyar proletár-diktatúrával kapcsolatos kérdéssel, aláhúzták a magyar hadifoglyok előtt a Székely Hadosztály parancsnokának, Kratochvil Károlynak a kijelentését: „Inkább az oláh, mint a kommunista!” Mellesleg megjegyzendő, hogy a S. M. Kirov szovjet politikus munkája nyomán több mint 500000 magyar hadifogoly harcolt a bolsevista uralom győzelméért), visszavetítését az irányítás megfoghatatlan létezését a konkrét történelmi helyzetekben. (A Gyulafehérvári Román Nagygyűléssel párhuzamosan, miért nem volt egy Marosvásárhelyi Magyar

Nagygyűlés, amely a Székelyföld, a székely nép csatlakozását követelte volna Magyarországhoz, megvalósítva azt!!? Egy történelmi lehetőséget szalasztottak el, ami minden utólagos követelést megszűntetett volna – autonómia, a Gyulafehérvári pontok magyar érdekű követelésének, az állandó emlegetése, akkor, amikor mindez egy nagy hazugság tényét tette át a gyakorlatba. Gróza Péter politikus replikája még 1935-ből: „A gyulafehérvári ígéret egy eldobható, semmit nem érő papír! Miért nem harcoltak akkor a jogaikért a magyarok éppúgy, mint a románok, akkor most nem kellene emlegetni, követelni a gyulafehérvári pontokat, könyörgések formájában.”)

Az erdélyi magyarok küldetése Trianon megdöntéséig: helyben, együtt maradni; higgadtan reagálni a nacionalizmus, a történelmi földjogi vita, a „ki volt előbb” történelmietlen megnyilvánulásain; ellenállni a kiűzetésre vagy a kicsalogatásra mutató jelenségeknek; őrizni a nyelv tisztaságát, a kultúra értékeit. A román államiság tisztelete mellett kiállni az egyetemes magyar nemzetet kifejező szimbólumok, illetve az erdélyi magyar identitást kifejező, éltető nemzeti és egyházi jelképek mellett.

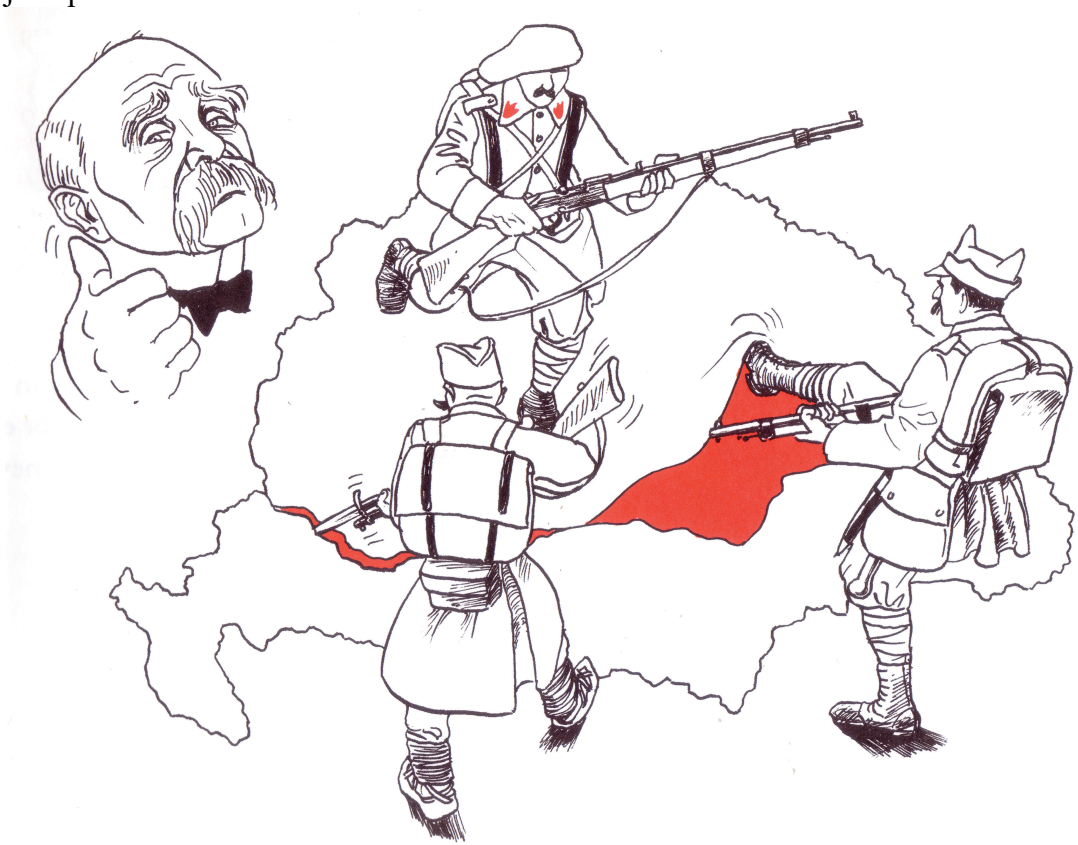

Az RMDSZ, mint az erdélyi magyarok pártja, ugyanakkor a leghatározottabban el kell utasítsa a megkülönböztetésre, az asszimilációra utaló bármi nemű megnyilvánulást, vagyis a magyar érdekű politika célja, a szülőföldön maradás feltételeinek, intézményrendszerének megteremtése.

A magyar államnak és társadalomnak szolidárisnak kell lennie a határon túli, ezen belül az erdélyi magyarsággal.

„Ne bánjanak úgy e néppel, mint egy nyájjal. Most, amikor el kell dönteni azt, hogy a jog és a szabadság hangzatos jelszavait őszintén értelmezik-e, ezekre a szent elvekre hivatkozva kérem a Népszavazás elrendelését. Elfogadjuk ennek eredményeit, bármilyen is legyen az. Ha ellenfeleink visszautasítják a népakaraton nyugvó igazságos döntést, megidézem őket az emberiség lelkiismeretének ítélőszéke elé.” (Gróf Apponyi Albert szavai a trianoni meghallgatási tárgyaláson)

A Trianoni Békediktátum bizonyíthatóan hamis tényeken és adatokon alapult. Ezt a szerződést a győztes Antant hatalmak a Kisantant – szövetségeseikkel kötötték, a magyarokról, de nem a magyarokkal. A történelmi magyar állam kétharmad

részének elcsatolásával, a területszerző államok kisajátították maguknak az így megszerzett országrészek történelmét is. Nem ismerhették el, hogy azok magyar területek magyar történelemmel. Ezért egy hamis – mítoszokon, legendákon és történelmi hamisításon alapuló – cseh és szlovák, román és délszláv történelmet kreáltak.

Az új elit sajnálatos módon a mai napig despotaként elnyomja a magyar nemzet hatalmuk alá került részét. Még így Trianon árnyékában is, már száz éve, amely a világ legnagyobb igazságtalanságaként jelentkezik, a Nyugat nagy szégyenére, amikor mocskos, sáros fekete csizmáikkal gyalogoltak bele a magyar nép tiszta fehér lelkületébe, mint történelmi realitás.

Trianon brutális hentesmunka volt. Példátlanul igazságtalan, lelkiismeretlen és szakszerűtlen. Trianonnak, mint a magyar Kálváriának, célja kell legyen az ezeréves magasságban. A magyarok mindig tudták, hogy igazuk van, hogy az igazság a mi oldalunkon áll. A gond az volt, hogy ehhez sokszor erő nem társult, legfőbbképpen pedig általában mások nem osztották ezt az igazságot. De tudtuk ugyanakkor, hogy igazunk volt, amikor 1000 évvel ezelőtt államot alapítottunk a Kárpát-medencében.

Nagy nemzetté válni csak az tud, aki megjárja a maga Kálváriáját, melynek célja volt, célja van, és e céllal maradtunk meg, és ezen keresztül minden értelmet nyer. Orbán Viktor: „Az igazság erő nélkül keveset ér.”

A fentiekben bemutatott egyedüli lehetséges megdöntése Trianonnak, kategorikusan megelőzi a genocídium által megjelent következményeket, amikor eltűnik úgy az autonómia, mint a határok feletti egyesítés mechanizmusa, mert ezekre nem is lesz szükség, ha az forgatagában közben eltűnik a magyarság mint fizikai tényező az utódállamokból, a Ionel Brăteanu, valamint a ma is létező politikai irány következményeiként.

Jegyezd meg jól, de ne csüggedj soha,
Remény, csalódás, küzdelem, bukás,
Sírig tartó nagy versenyfutás.
Keresni a mindig a jót, a szépet,
S meg nem találni, - ez az élet.

Madách Imre

„Aki azt mondja neked, hogy a rossznak győzelme lehet a jó fölött, az vak. Legyőzheti-e a felhő a napot? A sötétség a világosságot? A tél a tavaszt? A győzelmet azonban ne téveszd össze a sikerrel. A felhőnek sikerül magát a nap és a föld közé tolnia. De legyőzte-e vajon a napot ezzel? S ha igazságról beszélsz, akkor is vigyázz. Ne a magad egyéni érdekét vagy egy csoport érdekét nevezzed igazságnak. Érdek annyi van, ahány ember a földön. De igazság csak egy. A gyertyaláng és reflektorfény, csak méreteikben különböznek egymástól, lényegükben azonosak. Az igazság nem emberi mérték és így ne várd tőle, hogy emberi tulajdonsággá váljék. Igazság az, hogy élsz, és hogy jogod van élni, mert megszülettél. Hogy minden ember egyforma abban, hogy meztelenül jött ide, és meztelenül, egészen meztelenül tér vissza innen. Hogy aki jó, azt baj nem érheti, akár mi is történjék vele: egyenesen járhat és nyílt homlokkal

nézhet szembe a világgal. Ez az igazság. De nem feltétlen értékű igazság az, hogy Tied a kabát, amit szekrényedbe őrzöl. A gyapjú, amiből készült, a juhé volt. Te azt vallod, hogy igazságos úton lett a Tied, de a juhnak erről bizonyára más véleménye van. A valódi igazságban bízhatsz bátran, kára nem eshetik. Felkél a nap, bármilyen sötét is legyen előtte az éjszaka. Ha mégis látnod kell, hogy itt-ott, az emberi hangyaboly külön életében a rossz látszólag győz a jó felett: ne tévesszen meg ez a látszat. Káin sohasem győzte le Ábelt. Csak megölte.

Jusson eszedbe, hogy van egy jelvény, amit sokan hordanak, de kevesen értenek meg. Azt hirdeti, hogy sok idővel ezelőtt keresztre feszítettek Valakit, aki győzött az emberek bűnei fölött."

Wass Albert
Igazság

Mottó:

Mennyi szín és furcsaság
és élet mindez,
és mennyi emlék,
és mennyi remény”

Karinthy Frigyes

10. KALOTASZEGI MAGYAR FALVAK KÉPVISELŐINEK RÉSZVÉTELÉVEL, ÜNNEPI, TÖRTÉNELMI FELVONULÁS MEGEMLÉKEZÉSEKÉPPEN, A KÖZEL SZÁZ ESZTENDŐS BÁNFFYHUNYADI NAGYGYŰLÉS SZÍNHELYÉN, BÁNFFYHUNYADON, 2018. JÚLIUS HAVÁBAN…

Több mint harminc falu jelenlétében, képviseletében zajlottak le az ünnepi seregszemlével (nők, férfiak, gyerekek…) kapcsolatos mozzanatok, események, amelyek a városi kultúrotthonban mint központban, gyülekezve és ismerkedve, valamint magának a felvonulásnak az operatív megszervezésében, az alpolgármester asszony Búzásné Fekete Katalin és a megyei RMDSZ képviselői jeleskedtek.

E nép jelleme, kalotaszegi nemzeti-népi öltözete, ünnepélye még mindig visszasugározza a régiek emlékét, száz évre visszamenőleg is.

A férfi öltözete fekete hosszúszárú csizma, fehér nadrág - az úgynevezett harisnya - cifrán kivarrott bőrmellény, vagy semmi mellény, kurta fejér fekete zeke, mely redősen Erdély színével van szegve, ugyanazzal kirojtozva két csípője alatti két szárnyán; ingének gallérja nincs, az ünnepre és útra felkötött nyakravalót csak meztelen nyakán viseli.

A nők öltözete cifrább, szeszélyesebb. Ez legközelebb áll régi öltözékeinkhöz.

Az ősmagyar párta már csak itt van divatban. A különben is szép nőkön a legnagyobb tisztaság ömlik el. Öltözetük szabása még nincs divat alá vetve.

A leány egy ágban font haját hátul szalagban ereszti sarkára; mikor templomba megy, fején kis párta van, többnyire fejér gyöngyből, melynek hátsó részéről szalagok sokasága foly le. Inge merő férfiing, hosszú ujjal, gallértalan nyakkal; derekát bőrmellény övezi, gazdag selyem és karmazsin virágokkal, vagy hosszú mellény zöld posztóból, fekete prémmel, melyet hónaljuk alatt gombolnak; ez alatt jön a szoknya, melyet muszujnak neveznek. Ez tulajdonképpen oly szoknya, melynek alul tenyérnyi széles, veres vagy egyéb színű abája, abaposztó prémszerű szegélye van, mégpedig belül, s hogy ez látszhatóvá legyen, úgyszólván felfosztolódnak, felgyürkőznek; ez alatt tiszta gyolcs-ing fehérlik; csizmájuk piros bőr. Felső öltönyük a zeke.

A nők fejüket sötét keszkenővel fedik, míg a fiatalok vékony fejérrel. Sok szép festészete van az öltözetekben. A nők, mint egy borda szövetei, ugyanazon testalkatúak, szabályos szép arcukat egybehangzó tiszta ruházatuk nagyon emeli. A fiatal nők és leányok kedvesebb halottjukat pártájukon és hajfonadékukban fekete szalagokkal, fekete csizmával gyászolják, mert rendesen piros kordován-csizmát viselnek.

A népviselet jellegének materiális meghatározója az előállításához szükséges nyersanyagoknak mennyisége és minősége, termelése és elosztása. E tényezők térben és időben állandóan változnak, s a változások a viselet sorsának egyik meghatározója. Az ilyen elemi összefüggéseket legelőször maguk az érdekeltek érzik. A régi ruházat egyrészt azért változik meg a nép véleménye szerint, mert a hozzá való anyagokat nem lehet megszerezni.

Kalotaszeg magyar népe ősi gyökereiben valószínűleg nem azonos összetételű. Ezt látszik bizonyítani a három szegre való elkülönítés. A kalotaszegi magyarban erős a faji öntudat. Hagyományaihoz való szívós ragaszkodása távol tart magától minden idegen befolyást, bár nemzeti politikát nem űz, az oláhval békésen megfér, de amikor a jelenben való előrenyomulását meg nem engedi. Vérbeli keveredésről szó sincs. (Jankó J. 1891)

Annyira nem keveredik, hogy a legritkább esetben nősül csak be a kalotaszegi legény vagy megy férjhez a kalotaszegi leány a szomszéd községbe.

Közismert a tatár rokonságuk s maguk azt mondják, hogy ők a II Rákóczy György letelepítette tatárok utódai. A keveredéstől való tartózkodás mutatja egy régi monda, amelyben azokról a tatárokról van szó, akik 1659-ben Várad fele vonultukban Kalotaszeg több községét, így Bánffyhunyadot és Magyarvalkót is megtámadták és felgyújtották. Rajtaütésük azonban nem járt sikerrel, mert az említett két helyen egy részüket bekerítették és foglyul ejtették. A monda szerint az után ezeket a foglyokat megjelölték és eleinte senki sem akadt sem a bánffyhunyadiak sem a Valkóiak közül, amely feleségül ment volna egy tatárhoz. Tatár személynevek is árulkodnak ezekről az eseményekről. Emellett a Török vezetéknév is elterjedt. De antropológiai vonások is tanúsítják török, tatár jelenlétet**:** kiálló járomcsont, merész szemöldök ív, ritkás szakáll. A daniciak szászoknak tartják magukat. A székely rokonság eszméje is él a néprajzban és a földrajzi nevekben vannak erre utaló nyomok. A kalotaszegi ember erősen ragaszkodik hagyományaihoz. Egészen a „pogány" korig szokásait beépítette minden napjaiba, ezt a kereszténység sem tudta nyomtalanul kitörölni. Kalotaszeg Jegenyést és Bácsot kivéve, szinte teljes mértékben átvette a református vallást. Hűséges templomba járó nép. Templomait is a maga arcára formálta. A kalotaszegi templomokat felöltöztetik, futókkal borítják el a házakat, a padokat terítőkkel az Úr asztalait, míg a szószéket is. Vallásosság dolgába a régi szokásokhoz ragaszkodik**:** a káromkodót még a múlt században is megcsapták a templom előtt.

Az ünnepi felvonulás a kultúrháztól indult el, majd a városközponton, valamint a református templomnak cintermén áthaladva a történelmi színhely, az 1921-ben lejátszódott Nagygyűlés résztvevőire emlékezve „mi történt akkor Hunyadon" – a Barcsay kertig vonult, ahol ünnepi beszédek és műsorok hangzottak el, valamint az ilyenkor tartandó ünnepélyes hangulattal zárult.

A SEREGSZEMLE RÉSZTVEVŐINEK TALÁLKOZÁSA, ISMERKEDÉSE A BÁNFFYHUNYADI KULTÚRHÁZBAN ÉS ANNAK UDVARÁN

korábbi felvételek
KALOTASZEGI
KEZDŐDNEK A KALOTASZEGI MAGYAR NAPOK

MAGYARVISTA

MAGYARVISTA

Kalota-
szentkirály
Zentelke

BÁNFFYHUNYAD

MAGYARVISTA
GYALU

MINISTERUL DEZVOLTĂRII
REGIONALE ȘI TURISMULUI
FINANȚEAZĂ ACEST OBIECTIV:
REABILITARE SEDIU AȘEZĂMÂNT CULTURAL

MINISTERUL DEZVOLTĂRII
REGIONALE ȘI TURISMULUI
FINANȚEAZĂ ACEST OBIECTIV:
REABILITARE SEDIU AȘEZĂMÂNT CULTURAL

MINISTERUL D
REGIONALE ȘI TU
FINANȚEAZĂ ACEST OBIEC
REABILITARE SEDIU AȘEZĂMÂN
LOCALITATEA : HUEDIN , JUDEȚ : CL
PRIN

MINISTERUL DEZVOLTĂRII REGIONALE ȘI TURISMULUI
CASA DE CULTURA
KULTUROTTHON

MAGYARBIKAL
SÁRVÁSÁR

P
CU PLATĂ

CASA DE CULTURA
KULTUROTTHON
SÁRVÁSÁR
MAGYARBIKAL

INAKTELKE
CASA DE CULTURA
KULTUROTTHON
SÁRVÁSÁR
MAGYARBIKAL

Ministerul Dezvoltării
Regionale Turismului

A SEREGSZEMLE RÉSZTVEVŐINEK ÉS ÚTVONALÁNAK SZERVEZÉSE

BÁNFFYHUNYAD

BÁNFFYHUNYAD

BÁNFFYHUNYAD
CASA DE CULTUR
KULTUROTTHON
P
CU PLATĂ

BÁNFFYHUNYAD
CASA DE CULTUR
KULTUROTTHON
P
CU PLATĂ

SÁRVÁSÁR
NYÁRSZÓ
KULTURÓTTHON

BÁNFFYHUNYAD

BÁNFFYHUNYAD

BÁNFFYHUNYAD

BÁNFFYHUNYAD
CASA DE CULTURA
P
CU PLATA

BÁNFFYHUNYAD
P
CU PLATA

BÁNFFYHUNYAD

BÁNFFYHUNYAD
H
SPITAL

NYÁRSZÓ
KÖRÖSRÓ
CJ 29DRD

KÖRÖSFŐ

Körösfő
Magyarvista

INAKTELKE
MAGYARBIK

Inaktelke
Sárvásár
Magyarbikal

INAKTELKE

SÁRVÁSÁR
MAGYARBIKAL
H
SPITAL

NYÁRSZÓ
SÁRVÁSÁR
MAGYARBIKAL
SPITAL

KÖRÖSFŐ
MAGYARTYSTA
SPITAL

KÖRÖSFŐ
H
SPITAL
1000 m

Magyarvista

Jégenye
Kalota-szentkirály
H
SPITAL

KALOTA-
SZENTKIRÁLY
1000 m

Gyerővásárhely

Tordaszentlászló
Magyarkapus

GYERŐVÁSÁRHELY
ABC

MAGYARKISKAPUS
COIFFOR
0771017475
FRIZERIE

Gyalu
H
SPITAL
1000 m
KÖBER

H
SPITAL
1000 m

H
SPITAL
1000 m

CERAMET

NYÁRSZÓ

Nyárszó
Körösfő

KÖRÖSFŐ

KÖRÖSFŐ
MAGYAR
MAGYARVISTA

POLITIA
LOCALA

Biserica
reformată
REFORMÁTUS
TEMPLOM

Biserica
reformată
REFORMÁTUS
TEMPLOM

Biserica
reformată
REFORMÁTUS
TEMPLOM

Biserica
reformată
REFORMÁTUS
TEMPLOM

reformată
REFORMÁTUS
TEMPLOM

Biserica
reformată
REFORMÁTUS
TEMPLOM
REFORMIERTE
KIRCHE
INAKTELKE

Biserica
reformată
REFORMÁTUS
TEMPLOM
REFORMIERTE
KIRCHE
MAGYARBIKAL

INAKTELKE
SÁRVÁSÁR

MAGYARBIKAL

Biserica reformată
REFORMÁTUS TEMPLOM
SÁRVÁSÁR
NYÁRSZÓ

REFORMÁTUS TEMPLOM
KÖRÖSFŐ

KÖRÖSFŐ

Biserica reformată
REFORMÁTUS TEMPLOM
REFORMIERTE KIRCHE
KÖRÖSFŐ

Biserica reformată
REFORMÁTUS TEMPLOM
REFORMIERTE KIRCHE
MAGYARVISTA
MAGYAR GYERŐMONOSTOR

MAGYAR
GYERŐMONOSTOR

Biserica
reformată
REFORMÁTUS
TEMPLOM

KALOTA-
SZENTKIRÁLY

KALOTA-
SZENTKIRÁLY

MAGYARÓKEREKE
ZENTELKE

reformată
REFORMÁTUS
TEMPLOM
Kisbács
Magyarókereke
Zentelke

reformată
REFORMÁTUS
TEMPLOM
Magyarvalkó
Kisbács

MAGYARVALKÓ
KISBÁCS

ZSOBOK

Biserica reformată
REFORMÁTUS TEMPLOM
Zsobok

Biserica reformată
Tordaszentlászló
Magyarkiskapus

TORDASZENTLÁSZLÓ
MAGYARKISKAPUS

RÁNFETHUNTAR

BÁNFFYHUNYAD

BÁNFFYHUNYAD

Inakiiek

Kalotaszentkirály
Magyarvista
Körösfő

KALOTA-
SZENTKIRÁLY

MAGYARBIKAL
SÁRVÁSÁR

KALOTASZEGI
MAGYAR NAPOK
2018. július 13-14.

BÁNFFYHUNYAD

BÁNFFYHUNYAD

FLANCO
PROFI

FLANCO
STOP

BÁNFFYHUNYAD

BÁNFFYHUNYAD

BÁNFFYHUNYAD

ZSOBOK
GYALU

ZSOBOK

URSUS

TORDASZENTLÁSZLÓ
KÖRÖSFŐ

TORDASZENTLÁSZLÓ
KÖRÖSFŐ
DICSÉRJÉTEK AZ URAT!
ÉKES ÉNEKLÉSEKBEN!

Jótékonycélú
1888
1988-1998

Búzásné Fekete Mária alpolgármester asszony

Jó napot kívánok mindenkinek!

Nagyon jól tudom, hogy protokoll szerint illik mindenkit külön üdvözölni, de azt is tudom, hogy aki ma itt van Bánffyhunyadon, szereti, értékeli Kalotaszeget, avagy itt él és velünk együtt büszke erre a kis háromszögre, melyre nagyjából ezer éve letelepedett a Kalota törzs. Ezért megengedem magamnak, hogy így köszöntsem önöket/titeket:

Drága barátaink és szeretett kalotaszegiek!

Amikor kb. másfél évvel ezelőtt egy beszélgetés alkalmával kibukott belőlem, hogy jó lenne egy
Kalotaszegi Magyar Napot összehozni, s ilyen keserves – bús magyar módra lógattam a fejem, odaszólt nekem Antal Géza, a Kolozs megyei RMDSZ ügyvezető elnöke, - aki mellesleg egy székely fiatalember - és miért nem csináljátok? Hívd össze a kalotaszegi falvak elöljáróit és beszéljétek meg!

Mit gondoltam akkor? - Hát azt, hogy ki vagyok én, hogy összehívjam a települések képviselőit, úgysem jönnek, van mindenkinek elég gondja… meg különben is… de a bogár ott motoszkált a fejemben és nem hagyott nyugodni a feldobott lehetőség. És beszéltem, és mondtam mindenkinek, és mellém álltak a választmány tagjai, a barátok, a lelkipásztorok egy része, a polgármesterek és alpolgármesterek, az esperes, parlamenti képviselő, a megyei tanács alelnöke, az országos RMDSZ és a kolozs megyei RMDSZ teljes stábja, a Suhanc és még sokan mások, és én lepődtem meg a legjobban! Így jött össze a tavalyi Kalotaszegi Magyar Nap és a népviseleti mustra 14 falu részvételével. Nagy siker volt, bár a végét elmosta a vihar. De ígéretes kezdet volt, amit folytatni kellett. De hogy?

Úgy, hogy Bánffyhunyad testvértelepülései szó szerint értelmezik ezt az elnevezést és a segítségüket, befolyásukat latba vetve összehoztak minket olyan emberekkel, akik gondolkodás nélkül kezet nyújtottak nekünk, mert átlátták a dolog lényegét és hittek bennünk.

És elkezdődött:

- A Kós Károly Kulturális Egyesület felvállalta az adminisztratív lebonyolítást

- pályázatokat írtunk 4 hétig éjjel - nappal
- többször találkoztunk a kalotaszegi települések küldötteivel, 30-35-ön is összegyűltünk a Bánffyhunyadi Református Imateremben
- tervezgettünk, ötleteltünk, beszélgettünk és lassan kezdett körvonalazódni a rendezvény
- aztán ahogy kezdtek érkezni a sikeres pályázatokról az értesítések, megvalósulni látszott az álom
- és következett a hatalmas munka: megyei és helyi szinten
- egyre többen kapcsolódtak a munkába
- érkeztek a pozitív visszajelzések a meghívottak részéről
- és voltak pillanatok, amikor azt kérdeztük egymástól, hogy kellett ez nekünk?
- De ilyenkor jött egy sms, hogy mit segíthetek vagy egy bátorító szó, vagy egy felajánlás
- És most itt vagyunk, én el sem hiszem, hogy sikerült, hogy összehoztuk!

Egy kérdés motoszkál bennem: mit szólna Kós Károly ha látná, mit szólnának apáink, nagyapáink, dédapáink ha látnák, hogy őrizzük a hagyatékot, a kincset, igyekszünk továbbadni és megmutatni a világnak, hogy itt vagyunk, dolgozunk, hogy Kalotaszeg él, lélegzik, énekel, táncol és gyönyörű, és híres és szeretjük és nem hagyjuk!

És jövőre is szervezünk Kalotaszegi Magyar Napokat! Igaz?

Nem maradt más hátra, mint hogy jó szórakozást, időtöltést, feltöltődést kívánjak és, hogy megköszönjem az áldozatos munkát, a segítséget, a jelenlétet, az együttlétet!

Búcsúzóul a megszokott Wass Albert idézet: Együtt erő vagyunk, szerteszét gyöngeség!

Éljen Kalotaszeg!

Kalotadámos
Gyalu
Magyar gyerőmonostor
Körösfő
Mákófalva
Méra
Nyárszó
Sárvásár

Tisztelt egybegyűltek,

Magyarország Kolozsvári Főkonzulátusa nevében, szeretettel köszöntöm a meghívott vendégeket, Kalotaszeg ünneplő közösségét.

Kalotaszegi hagyomány szerint a lányok kelengyéjét a szülők nagyszülők tulipános, faragott ládában gyűjtögették éveken keresztül. Az idők folyamán gazdagodott a láda kézi szövésű varrottasokkal, pliszírozott szoknyákkal, ünnepi öltözettel, gazdagságtól, jómódúságtól függően került bele cifra ruha, vánkos, dunyha nyüstölt ágynemű. De ezeknek a ládáknak a tulipánjai tárgyi valóságuknál sokkal több kincset őriztek. Bennük van a keresztelés szentsége, a konfirmáció izgalma, májusfa-állítás melege, a húsvétok ízei, karácsonyok ünnepi fénye. A varrottasok mintázatában nemcsak annak az ujját látjuk, aki szépségteremtő gazdag lelkét varrta bele a kelengyébe, de halljuk mesélő, éneklő hangját is. A láda fedele kinyitja az emlékezés kapuját, elővarázsolja a táncházak virtuóz legényeit, a muzsikusok hangját, az együtt megélt sorsfordító eseményeket. A láda felidézi első fa játékunk illatát, melyet ugyan az a kéz faragott, amely saját koporsójának deszkáját gyalulta.

Bennük van Kalotaszeg népművészetének tárháza, egy sajátos kalotaszegi identitás. A láda mintázata őrzi Kalotaszeg 41 falvának, egymástól megkülönböztető, de mégis a tájegységre jellemző népművészetét, így alkotva egységet a sokszínűségben.

A ládából sajátos emberi kapcsolati háló szövedéke is felsejlik tudni belőle, hol és ki készítette a pártát, a bojtot, a csizmát, hol pliszíroznak szoknyát. Végignézve az itt felsorakozók díszes ruháján, és élve itt Kalotaszegen azt kell mondanom, hogy ez a tudás ma is meg van akkor is, ha nincs áram, nem működik a wifi és a varrottas-készítőnek nincs facebook oldala.

Ez a kelengye ez az otthonról kapott örökség minden kalotaszegi házában, életében jelen van, legyen bárhol a világon. Meghatározza Istenhez, a családhoz, munkához, művészetekhez és a közösséghez való viszonyát. És ide kerül a párta is, mely méltón koronázza örökségünk. Egymáshoz fűzött gyöngyeinek ragyogása, visszatükrözi Kalotaszeg mintázatát, az itt élők szoros füzérét, és hirdeti: Kalotaszeget magyar kultúránk koronaékszerét.

Demeter Katalin Stefánia
Konzul
Kolozsvár

Laney
Laney

Kalotaszeg nagy öregje Kós Károly.

Van valami jelképes erejű abban, hogy az élő lánc Tőkés László parókiája körül, Kós Károly szülővárosában, születése napján: december 16-án adta meg a jelt, a különböző nyelvű, de akkor még néma tömegnek, az embertelen hatalommal való szembeszegüléshez, az új korszak kezdetét jelentő felkeléshez. S mert az új korszak merőben új helyzetet teremtett az előzőhöz viszonyítva, tanulságos, felidéznünk e századi történelmünkből egy szintén gyökeresen új korszak kezdetét, amelyben a politikus Kós Károly ereje teljében, pályája csúcsán álló művészként válaszolt kora kihívására, mozgatója, szervezője, vezetője, program adója lesz a kisebbségi sorba került romániai magyarságnak.

1918 karácsonyán haza utazik Kós Károly a családjához Sztánára. A december 24-én először megjelenő kolozsvári napilap, a Keleti Újság szalagcíme fogadja a bevonuló román királyi hadsereget: „Fehér zászlókkal állunk előtted ismeretlen végzet.”

Az új lapból élelmes üzletemberek és jó-tollú újságírók nagyhatású országos napilapot szerveznek, amely a polgári radikális értelmiség szócsöve lesz. A Keleti

Újság szerkesztőségébe Szentimrei Jenő hívja meg, s rövidesen egyik hangadójává válik a passzív ellenállást bírálók táborának. Különösen az 1920. június 4.-én aláírt trianoni békediktátum után egyre inkább nyilvánvalóvá vált, hogy kész öngyilkosság a konzervatív politikusok meghirdette passzív rezisztencia az új államhatalommal szemben, hiszen az élet igenis megy tovább, alkalmazkodni kell az új helyzethez, be kell kapcsolódni Románia politikai életébe, a békés építő munka a romániai magyarság megmaradásának egyetlen járható útján.

Maga Kós Károly egyik írásában eképpen magyarázza meg, hogy miért is kell új demokratikus programmal kilépniük a politikai élet küzdőterére: „A múltban az volt a szokás, hogy olyanok foglalták el a vezető helyeket mindenütt a közéletben, és így a politikában is, akiknek rendszerint semmi közük nem volt a munkából élő milliókhoz. Politikus úgyszólván nem is lehetett más, csak aki beleszületett a grófi vagy az ú.n. történelmi középosztályba… Tanuljunk a múlt keserű és véres igazságaiból már egyszer. Tanuljuk meg, hogy múltbeli nagy szerencsétlenségeinknek, az igazi nagy összeomlásoknak jórészt az volt az oka, hogy a vezetést a munkátlanok kezébe engedtük át…

Tanuljuk meg, hogy nemcsak jogunk, de kötelességünk is az, hogy magunk határozzunk sorsunk jövendője felöl.” Egy másik írásában arról is vall, hogy miért kénytelen, ha alkatától nem is, de művészi munkájától mindenképpen nagyon távol eső politikai szereplést vállalni; „Minden zivataros történelmi fordulóban a szellem látnokai voltak az igazi politikai vezetők, s próféták módján és vértanuk önfeláldozó elszántságán kapott új élet felé kilátásokat a szenvedő tömeg… Vannak robbanó idők, amikor új intuíciókkal, művészetből való feláldozással kell a politikát folytatni.”

A szerkesztőségi viták és baráti beszélgetések eredmény az 1921. január 23.-án megjelent Kiáltó Szó, a magyarság útja. A politikai aktivitás rendszere című röpirat, amelyet Paál Árpáddal és Zágoni Istvánnal közösen írt. „Elég a passzivitásból… Kiáltom a jelszót: építenünk kell, szervezkedjünk át a munkára. Kiáltom a célt: a magyarság nemzeti autonómiája.”

A röpiratban megfogalmazottak gyakorlati megvalósítása végett 1921. június 5.-én Bánffyhunyadon megalakult az Erdélyi Néppárt, amelynek titkára Kós Károly lett. A párt politikai szócsöve, a „Vasárnap” című hetilap, november 13-án indult, főszerkesztőjeként Benedek Elek, felelős szerkesztőként Kós Károlyt jegyezte. Ebben jelent meg a párt 1922. január 15.-i kolozsvári országos alakuló gyűlésén előterjesztett és elfogadott programja.

Ez a „kalotaszegi program” volt a közös álláspont a februárban megalakult Magyar Nemzeti Párttal, erre szavaztak a magyar választók a márciusi választásokon, amelyeken viszont a liberális kormány minden lehető eszközt igénybe

vett, hogy politikai ellenfeleit – köztük magyarokat is – kizárja a politikai küzdőtérről. Kós Károly képviselőjelölését nem fogadták el az utolsó pillanatban azon a címen, hogy egyik okiratában Kós, másikban Koós néven szerepelt.

A választási küzdelmek eredményesebbé tételére a Magyar Néppárt és a Magyar Nemzeti Párt szervezői elhatározták a két párt egyesítését, 1922. december 28-án megalakult az Országos Magyar Párt, amelynek vezetőségében még helyet kapott Kós Károly, Paál Árpád és Zágoni István is. A konzervatív irányzat viszont fokozatosan elszigetelte őket, s az 1924. december 14.-i első nagygyűlésen Brassóban végleg kibuktatták a néppártiakat a vezetőségből.

Kós Károly 1926-ban ismét megkísérelte létrehozni a néppártot, vállalva a pártszakadás kockázatát, meg is fogalmazta álláspontját: „Be fog, mert be kell következnie a magyarság természetes csoportosulásának világnézeti és elvi alapokon álló két fő politikai pártba. Konzervatív politikai pártba fognak tömörülni a történelmi osztályok, a nagytőke, a nagyipar és a tőlük függő egzisztenciák jó része és a hozzájuk testhezkedők a konjuktúra elemei… Demokratikus pártba kell tömörülniük a testi és szellemi dolgozóknak, a kispolgároknak és a falu népének, és ez a párt – és éppen tradícióinál fogva – fogja vállalni a független, meg nem alkuvó, elvi alapokon álló ideális, az örök emberi és nemzeti célokért való küzdelmet, szintén – osztály érdekeit tartva szem előtt.”

Kós Károly ekkor természetes szövetségesként a Román Nemzeti Parasztpárt és az erdélyi szászok pártja felé tájékozódott, ám nem sikerült közös nevezőre jutni velük, azért kilépett a néppártból jó másfél évtizedre, hátat fordított a politikának. Közéleti szereplésre egy újabb történelmi sorsfordulatban vállalkozott. Miután Sztánát a front áthaladása után nádasi garázda elemek feldúlták és kifosztották, családjával Kolozsvárra húzódott, 1944. október 23.-án a Magyar Dolgozók Szövetségének alakuló gyűlésén, elnöki megnyitó beszédében tett újra hitet demokratikus elvei mellett, részt vett a Romániai Magyar Népi Szövetség országos vezetésében, 1946-1948 között képviselőséget is vállalt, sokadmagával reménykedett a demokratikus kibontakozásban. Aztán visszavonult, előbb a kolozsvári Magyar Mezőgazdasági Főiskolai katedrájára, majd 1952-ben nyugdíjba ment.

A harmadik újrakezdés nem fért bele hosszú munkás életébe. Ez már a mi nemzedékünk dolga. Vajon meg kell e érnünk egy újabb kezdést, a sokadikat? Vagy mindegyik nemzedéknek meg kell vívnia a maga szélmalom harcát?

Fontosnak tartjuk itt közölni többek között Kós Károly által is Bánffyhunyadon 1921-ben alapított Erdélyi Néppárt programját, az ú.n. kalotaszegi programot nemcsak történelmi jelentősége miatt, hanem azért is, mert megdöbbentően bizonyítja múlt és jelen kapcsolódását. A tíz pont közül, közel száz év alatt egyik sem avult el akár a mai RMDSZ programjában is szerepelhetnének,

mint ahogy tulajdonképpen szerepelnek is. Bizonyítják, hogy harcunk nem új-keletű, hanem századunk történelméből gyökerezik, s bizonyítják létezésünket, változatlan gondjainkat annyi évtized után is.

„Bánffyhunyadon történt."

A vasárnap déli gyorsra várakozók közt feltűnően sok a komoly feketébe öltözött férfi. A déli forróságban csakúgy olvadoznak s már előre borzalommal emlegetik a fülledt kupé gyötrelmeit.

– Se baj – vigasztalják egymást, azt a másfélórát csak kibírjuk valahogy.

Nem mondja senki, mi az út célja, de könnyű leolvasni róluk, hogy Bánffyhunyadra tartanak, a népgyűlésre. Az első magyar népgyűlésre, amelyet az impérium átvétele óta Erdélyben engedélyeztek. Rémhírek is keringenek már, tegnap délután óta: egy ezred katonaság, gépfegyverek az utcasarkokon… Regátbeli katonák, azok nem tréfálnak… Ezeknek a híreknek köszönheti Bánffyhunyad… mondja derűs mosollyal egy tanár, hogy engem is talán közöttük tisztelhet ma. Másként eszembe se jutott volna kimenni.

A vonat a kelleténél tovább is ácsorog a kolozsvári pályaudvaron, de aztán mégiscsak megindul. Egeresnél a drága gyorsvonatra mintegy tíz tagú falusi társaság kapaszkodik fel, kékbéli ünneplőben, kékített bő gatyában. Kalotaszeg népe sorakozni indul a kibontott zászló alá Bánffyhunyadon. És a következő állomásokon sorra megismétlődik ez a jelenet. Friss szellő váltja fel az állott forróságot, mélyzöld sűrű fiatal tölgyes közt fut a vonat, a sztánai völgy küldi előre ózonos, tiszta levegőjét. Az állomásokon újabb ezúttal nadrágos társaság száll fel, ismerősök integetnek – Hova, hova?

– Ahova önök! – csattan vissza a jókedvű válasz. Istenem, hogy megszokták az emberek félig kimondott szavakból, célzásokból megérteni egymást. Bánffyhunyadon hatóságilag engedélyezett népgyűlést tart a magyar nép és az oda igyekvők szabad kőművesi titokzatossággal adják ezt egymás tudtára. Szabad államban, szabad polgárok. Nem összeesküvők, csak nyíltan tömörülni akarók, polgári és nemzeti jogaik védelmezésére. No, talán megváltozik ez, Bánffyhunyad után. Kós Károly nincs a felszállók között. Ő már a hajnali vonattal bement, rendezni és rendelkezni. Beszélik, hogy a sztánaiak szekereken indultak be majdnem az egész falu férfi népe, a zsobokiak gyalog, négyes sorokban. Most már semmi kétség: a kalotaszegiek ott lesznek Hunyadon, a maguk gyűlésén, ha jégeső kopogna is, ha százszor elítélnék érte a nagyképű Pató-pálos fontoskodást. A zsoboki kaptatón túl már csak a féknek van dolga. A vonat szinte suhan a síneken, mellette akácokat borzol a szellő, vetések türemlenek tovább a lankás oldalakon. A láthatár (landschaft)

szélén feketéllenek a havasok, még egy-egy hó folt is megcsillan oldalukon. Erre a háttérre rajzolódik rá Bánffyhunyad hegyes csúcsba szökő kálvinista – tornya, tövében fehér házak szorongnak s a semmit mondó tetők alatt most különös ritmust vernek a szívek. A délután eseményei elé sietnek kíváncsi, aggodalmas, de elszánt gondolatok. Bánffyhunyad nagyközség a Kalotaszeg centruma. A havas alj és nádas menti falvak népe itt ad találkozást egymásnak heti vásáros napokon. Most vasárnap van, déli egy óra, csöndes az állomástól bevivő Nagy utca, de az ablakokban kíváncsi fejek és kíváncsi tekintetek. Az izgalmak a felszín alatt rejtőzködnek, de élnek. Katonaságnak, gépfegyvereknek nyoma sincs sehol. A piaci bódék mögött vannak felállítva – suttogják – de közelebb érve a piaci bódék mögött nincs semmi félelmetes szenzáció. Pár tiszt tart hazafelé ebédjéről, egy raktár előtt egy őrszem silbakol. Kinn az utcán ennyire zsugorodott össze a nagy katonai készenlét. A laktanyákban természetesen van készültség. A Tigris előtt ugyan olyan kékbéli, kékített gatyás falusi öreg álldogál. Csöndes érdeklődés a szemükben, talán várnák, hogy fogatok hosszú sora repítse el előttük a kolozsvári urakat. Azok ellenben megérzik, hogy itt ma nem pózos hivalkodásról lesz szó, hogy valami komolyabb, bensőségesebb dolog készül itt, a szokott népgyűlési hűhóknál. Gyalog ballagnak be a kocsik s a kocsik üresen térnek vissza az állomásra. Ebéd a Tigrisben, bor nélkül, sör nélkül. Szesztilalom van. Szesztilalom a gyűlés utánig, akkor aztán ihatik, aki akar. Megtudjuk, hogy ezt a magyar vezetők kérték így a főszolgabírótól és általános helyeslés mellett fogyasszuk el a fogadós minden előtalálható szódavizét tisztán, vagy málnaszörp alakjában. Ez sem esett így a „boldog” békeidőben soha. Ebéd után a paplakban – nyájas, szeretetre méltó ház verandáján – gyülekezünk. A pap Bokor Márton nagytiszteletű úr, csendesen, észrevétlenül jár-kel vendégei között. Kezel, félre vonul hol az egyik, hol a másik úrral, egy kis gyors tanácskozásra. Ezalatt a verandán nagy méltatlankodással esik róla szó, hogy magyarok kisebbíteni akarják magyarok előtt a kalotaszegi gyűlés jelentőségét. Kiszámítottuk, mondja az egyik tiszteletes, hogy csak a bánffyhunyadi református egyházmegye 29631 lelket számlál. Hol vannak ezen felül a katolikusok, baptisták és mások! És hol vannak azok a községek, amelyek nem a mi egyházmegyénkhez tartoznak, de kalotaszegiek, mert a viselet náluk is a muszuj és közénk valóknak vallják magukat. Negyvenezren is felül vagyunk, uram, nem hogy a harmincból is le akarjanak tagadni. Miféle eljárás ez kérem?

És Kalotaszegen az abszolút demokrácia uralkodik. Itt nem akarnak politikából úri huncutságot csinálni. Jellemző erre, hogy egyik kolozsvári kiküldött a szövegezés korrektségéért néhány kisebb változtatást kívánt volna a pártprogramon. – ez nem lehet, kérem – siet a megjegyzéssel az odavalók egyike. Mi ezeket a pontokat a néppel együttes tanácskozáson állapítottuk meg. Ha most változtatunk

rajtuk, joggal feltehetnék, hogy az urak megint csak ki akarják játszani a népet. Később talán igen, de csak az ő előzetes beleegyezésükkel. Ez a néhány mondat példamutató mindenkinek, aki a jövőben politikát akar csinálni. Ma már nem lehet másképpen: Így és egyedül csak így. A nadrág és a gatya közt meg kell szűnnie a bizalmatlankodásnak. Olyan kevesen vagyunk és annyira egymásra vagyunk utalva, hogy ezt az ellentétet egyszer s mindenkorra ki kell küszöbölni. Ez alatt az udvarra újabb és újabb hírhozók érkeznek:
– Körösfőiek megérkeztünk – százhetvenen; – Kalotaszentkirályról kétszázan jöttünk; – Zsobok zászló alatt akart felvonulni, úgy kellet kérni őket, hogy álljanak el ettől a szándékuktól. Így is jöttünk szép számmal. Ha kaptunk volna szekeret még többen jöttünk volna. Megérkeztek az egeresi bányamunkások kiküldöttei is. És így megy ez negyedóránként. Most Keleczel, most Bikal, most Zentelke, Kispetri, Nagypetri, Váralmás és a többi falvak jönnek szép csendben – rendben. Kiket a tanító vezet, kiket a pap, kiket éltesebb bíró, viselt gazda. Jönnek komoly ünnepre beretvált arccal, jönnek lányok, menyecskék égő veres muszujjal, sárga veres fejkendővel, melyet diszkréten szegélyez a piros-fehér-zöld. Jönnek, és oda sereglenek a templom előtt felállított, felvirágozott tribün elé és csendes beszélgetés indul, találkoznak szomszéd falusiak, komák, sógorok, jó emberek és csak lopva irányítódik egy-egy kíváncsi tekintet a dobogó felé. A gyülekező embereket karszalagos falusiak csoportja veszi körül. Ez már a főszolgabíró, Josif Pop dr. gavalléros gondolkodására vett kedvező fényt. Nem akarta egyenruhás csendőrséggel zavarni az ünnepi hangulatot, rábízta egy önkéntes rendfenntartó gárdára, melyet az ottani magyarokból szerveztek erre a célra s a gyűlésrendező urak egyike rendelkezik felettük. Rendzavarás ugye? – elő sem fordulhat, ha a gyűlést netán fel kellene oszlatni. Pop primpretor akkor is az alkalmi őrség fejének adná ki az utasítást. Itt brutalitásra nem is lehet kilátás. Beszélgetésünk a fiatal főbíróval, aki régi ismerősünk Tamási Simon dr. prefektus idején ő volt a titkár a központban. Már egy éve itt van anélkül, hogy a lakosságnak panasza lenne rá. Kérem – mondja, fontosnak látom, hogy ez az első gyűlés a legkisebb rendzavarás nélkül folyjon le. Közös érdek ez nehogy még jobban elidegenedjünk egymástól Az urak itt mindent szépen megszerveztek, nem lesz itt semmi kellemetlen incidens.

Ez alatt a cinterem rácsa mögött a női nézőközönség is gyülekezik. Ez a tribün. Alant már együtt vannak a paplakbéli urak. Kezdhetjük. Most mélyen megható jelenet következik. A háttérben, a templomban felcsendül Kölcsey himnusza. Pillanatra halotti csönd lesz, öreg gazdáknak könnyet látok megcsillanni a szemében. A református polgári ének vizsgáját tartják odabent – suttogják mellettem. Az emelvényen remek kézimunkás terítővel fedett a szónoki asztal. Veres kalotaszegi hímzés, sárgás háziszőttes vászon. A leggazdagabb hunyadi földműves

asszony ládájából került elő ez a dísz aki – mint mondják – másfélmilliót is fog adni növendék lányával annak, aki a fejét majdan beköti. Másfélmilliót – lejben. Ez a terítő is, meg a másik hófehér az újságírók asztalán, a Mátyás lány stafírungjából valók. Ráadás a másfélmillióra. Aranyértékben. Nagytiszteletű Bokor Márton beszél. Nem a vidéki papok kenetessége reszket férfi száján, de a férfi szív, a férfi gondolat, a férfi tettvágy és tetterő biztos csengése. Meredekein jár a szavaknak s merész szónoki készsége sem jobbra sem balra meg nem siklik véletlenül se. Idegen szavakat is mond, konszolidációt, nacionalista, sovinizmus, de mond mély értelmű magyar szavakat is.

Láncot akarunk kovácsolni minden tárgyilagossággal senki, se magyar, se szász, se román. Mintha egy malomkövet hengerített volna le a szívemről. – mondja egyik magyar a beszéd után. Az Isten áldja meg a mérnök urat érette. Aztán előadók hosszú sora következik Kékbeli ünneplők, polgári ruhák követik – váltják az úri feketét. Határozati javaslatok melyek a tennivalók hosszú sorát állítják megoldandó feladatként a magyar szervezkedés elé. És másfélóra alatt, pontosan hat órára, már kezdődhet is az oszladozás. Remek látvány a cinterem kertjéből, ahogyan sereglik széjjel a tömeg mely egymás mellé szorultában fél akkorát sem mutatott. Háromnégy ezer főre becsültük a megjelent felnőtt férfiak számát, holott a meghívókon minden községből „legalább kettőt” kért be a szervezőbizottság. S a nagy széles utca végén a kéklő alkonyattal ömlenek egybe a kékbekötős tömegek. Most sebes szél veri a port, eső fenyeget. Fekete fellegek tornyosulnak keleten s már szemerkél az eső. A Bihari havasok felől visszamosolygó nap szelíd szivárványt rajzolt a fellegterhes kalotaszegi égbolt sötét, fenyegető ívére. És testvéri egyetértésben tündököltek egymásba simulva a szivárvány hét tiszta színe.” (Keleti Újság, 1921. június 7.) (K-Ö)

Ebből a hónapokig tartó letargiából kellett valamilyen módon visszarángatni az embereket. A csökönyös magyar passzivitás ellensúlyozására Paál Árpád, Zágonyi István és Kós Károly tanácskozásokat folytattak maguk között és elhatározták, hogy röpiratban fordulnak a magyarsághoz, 10000 példányban kinyomtatva. Ennek a röpiratnak lett az elnevezése „Kiáltó szó” amely 1921 januárjában jelent meg, Bánffyhunyadon. Tehát Kalotaszegről, Bánffyhunyadról indul el az a röpirat, amely a trianoni diktátum által lefejezett magyarságot – nemcsak Kalotaszeget – kell, hogy felrázza letargiájából. Ezért is fontos, hogy idézzük a Kiáltó szó teljes szövegét, emlékezve és emlékeztetve erre a hihetetlenül alávaló, gyalázatos, emberi jogokat tipró trianoni diktátumra, amelyet még **a bolsevista Lenin is „gyilkosságnak, aljas hátbaszúrás”-nak nevezett.**

Kiáltó szó

"Velünk, Erdély magyarságával minden időben számolnia kell annak, aki szuveranitását reánk kiterjesztette. Számolnia kell Romániának is, ha azt akarja, hogy területe s népességben való gyarapodása erőgyarapodást is jelentsen, nem pedig fölös terhet, súlyos kölöncöt. Nem szabad elfelejtenie, hogy mi nem az egységes magyarságból elszakított egyszerű lélekszám vagyunk, de külön históriai egység ezer esztendő óta, saját külön erdélyi öntudattal, önálló kultúrával, önérzettel. Tudtunk számolni minden helyzettel, tudtunk kormányozni és tudtunk nehéz vereségek után talpra állni. Erőnket ösmerjük, nem becsüljük azt túl, de nem is kicsinyeljük: sokszor próbáltuk, mennyit bírunk. Nyíltan és őszintén valljuk: inkább vagyunk nyílt barátok, mint titkos ellenségek. De azzal a feltétellel, ha megadatik számunkra az új keretek között az a minimum, melyet mi nemzeti kultúránk ősi szokásaink, faji öntudatunk, szociális érzésünk, gazdasági fejlődésünk szempontjából ezeresztendős múltunk tanulságaképpen nélkülözhetetlennek tudunk. Nyíltan és bátran kiáltom ki a végső célunkat. Minden hátsó gondolat nélkül, őszintén. És hiszem, hogy ott lappang ez az akarás mindnyájunk lelkében, akik tisztán igyekszünk látni az új helyzetünkben az új célt. Alkudozni nem fogunk. Elég erősnek érezzük magunkat, hogy nyíltan és őszintén beszéljünk és kijelentett alapon szilárdan megálljunk. Kiáltom a célt: a magyarság nemzeti autonómiája!"

Kós Károly
(Kiáltó szó, Bánffyhunyad, 1921)

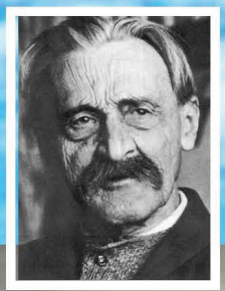

ISBN 978-606-8179-30-8

ERDÉLYRŐL, KALOTASZEGRŐL, BÁNFFYHUNYADRÓL, MAGAMRÓL, ÉS AZ IDŐKRŐL, IJESZTŐ NYÍLTSÁGGAL

Adjuk át a szót Kós Károlynak:

„Negyedfél esztendővel ennek előtte ti voltatok azok, akik egy ébresztőszóra felserkenve összegyűltetek Bánffyhunyad piacán, és egy szívvel-lélekkel vallomást tettetek arról, hogy elég volt már a renyhe álmodozásból, elég a meddő panaszkodásból, elég a hiábavaló átkozódásból; aki élni akar, annak összefogással, munkával, tettekkel kell kivívnia azt, ami minden embert meg kell, hogy illessen, de ami Románia minden magyarját törvény és jog szerint meg is illeti. Kimondottátok, hogy minden megengedett fegyverrel küzdeni és dolgozni akartok, az általános emberi szabadságjogokért, nyelvünkért, hitünkért, földünkért, gyermekeink és unokáink jövendőjéért; harcolni akartok minden törekvés ellen, mely Erdély népeinek testvériességét, megértését, akarja megakadályozni… Így történt és így jegyezte fel a história. És feljegyezte, hogy igenis Kalotaszeg népe mozdult meg elsőül. Kalotaszeg dolgozó népe volt az, aki az eke szarva mellől, a műhely mellől, a boltból, az íróasztal mellől, a katedrából, minden külső biztatás nélkül, minden ellenkező vélemény ellenére, megértette egymás hívó szavát, megfogta egymás kezét, és hittel, bizodalommal vallomást tett arról, amit kimondani akkor másnak nem volt bátorsága. A história mind ezt feljegyezte, és minekünk Kalotaszeg népének örök időkre büszkeségünk lesz az, ami akkor Bánffyhunyad piacán történt.”

Kós Károly

Meggyőződve és határozottan állíthatjuk, hogy az edélyi, kalotaszegi magyarság léte, történelmi múltja, forrása annak az öntudaton alapuló erős nemzeti érzésnek, valamint a higgadt, előrelátó politikai okosságnak is, amely annyira szükséges,

hogy az erdélyi magyarság a román állam keretében létrehozhassa nemzeti autonómiáját, a székelyföld autonómiáját, amely az általános emberi haladásnak, a demokráciának, a kollektív emberi jogoknak a legelső rendű tényezője, hogy romló világunk sodrásában kalotaszegi nemzeti értékeink az ismeret erejével támogassanak, hogy e világ asszimilációja által, az idők sodrában megmaradhassunk magyarnak.

Az amire a mi kalotaszegi lelkünknek szüksége van nem más, mint tudatára ébredni különös edélyi hivatásunknak, s azt magyar lélekkel betölteni, felrázva, megerősítve kalotszegi magyar ÖNTUDATUNKAT!!!

...Gondolatok Hunyad ünnepén...

„**Az ünnep sűríti az időt – elmélkedik Péntek János akadémikus, Körösfő szülöttje - összehozza az embereket, megtisztítja és felemeli a lelkeket.** A templom áhítatában és a Biblia Ige üzenetének meghallgatása után a jövőbe mutató jó ómenként keresztelés is volt, amikor pedig kivonulunk majd innen, kevésbé szakrális szertartásra kerül sor: szimbolikus tárgyjelek avatására.

A tegnapi és a mai nap, a felújított templom szentelése és az emlékjelek avatása kötelességünkké teszi, hogy beszéljünk, hogy elmélkedjünk az időről, a történelemről, a helyi kis közösségről, az erdélyi magyarságról, a magyar nemzetről. Az időről és a történelemről kell elmélkednünk, valamint a bölcsességről, az összetartozás és a megmaradás bölcsességéről és kötelességéről.

A kopjafa eredeti szerepe szerint fejfa, a majdani kopjás temetés emlékét őrzi. Erdélyi protestáns temetőkben gyakori sírjel, szakrális emlékhelyeinken pedig

obeliszk, az emlékmű magyar népi változata. Most és itt az a konkrétabb funkciója, hogy emlékeztessen a történelem és néhány megjelölt történelmi esemény névtelen bánffyhunyadi áldozataira, halottaira, hőseire. A szóbeli és az írott történelem, de akár az idősebbek élő emlékezete bőven kínálja a tragikus eseményeket, az ember próbáló és emberi áldozatokat követelő történelmi időket.

A meghívóban is megjelölt évszámokat mindannyian ismerjük: 1241. az egész Erdélyen pusztító fergetegként végigsöprő tatárdúlás. Rogériusz mester Váradi kanonok a tatár horda elvonulása után az akkor még a Váradi püspökséghez tartozó Kalotaszegen is hiába keresi híveit. 1600. Augusztus 6-ka – Mihály vajda katonáinak hunyadi vérengzése, és 1661. Nyara, ősze, amikor – már Várad eleste után – tatár, török és a császári hadsereg dúlja Erdélyt. Abban az évben, amikor Barcsay és Apafi között Kemény János próbálkozik a lehetetlennel, megtartani Erdély hajóját, miközben csupa önzés és árulás vesz körül. Rá is emlékezhetünk, megörökíthetjük valahol a nevét, mert ő az egyetlen az erdélyi fejedelmek közül, akit már Gyerőmonostor előneve miatt is, de nyelve miatt is, kalotaszegiként magunknak vallhatunk, és ő az akinek igazi nyelvi és irodalmi értékű emlékiratából mindig aktuális az igézet: „Embernek hazájáért nem méltóságos állapotban de barompásztori alacsonyságában is kellene szolgálni”.

Az általa vallott szolgálat csupán egy évnyi fejedelmi felelősség, a méltó halál a csatatéren.

A halotti fejfára fel szokás írni a születés évét is nem csak a halálét. A kelet-nyugat tájolású halotti síron a fejfának is van keleti és nyugati oldala, a történelemnek is vannak derűs és vannak borús napjai, az ünnep és a hétköznap, az öröm és a gyász eseményei váltják egymást. Ha pedig úgy képzeljük el ezt a most felavatandó szimbolikus fát, mint egy igazi élő fát, akkor az évszámok, az idők gyökerei, nagyon mélyen kezdődnek. Hadd emlékeztessek ezekre is! Az i.e. 750 lehetne az első, részben még bizonytalan évszám, a magyar nép, a magyar nyelv megszületésének valószínű ideje. (ez egyébként Róma alapításának az éve), aztán nagy ugrással, a hosszas szteppén vándorlást követően már 896 a honfoglalás ideje.

973 húsvétja – Géza fejedelem 12 követe részt vesz Quedlin burgban Nagy Ottó császár udvari ülésén, és mint a korabeli források írják: Ottó a jelenlévő pápai, itáliai, dán, lengyel, cseh, bulgár, bizánci követekkel egyek voltak az egységes, keresztény Európa megteremtésénél, politikájában, azaz a magyarság megérkezett Európába, következett aztán az ezredforduló és Szent István ennek a szándéknak a megvalósulása, a keresztény magyar állam megteremtése.

Ha csupán villanásaiban pergetjük le az elmúlt ezer évet: Bánffyhunyad történetében fontos az 1332-es évszám is, a település első említésének éve. Két évszázaddal később következik el a reformáció majd újabb történelmi viharok jönnek

Erdélyben és Erdélyen kívül is. 1884-1849, jobbágy őseinknek is szabadulást hozó, újabb vért és áldozatot kívánó eseményei, a 19-ik század vége, amely Kalotaszegnek és Bánffyhunyadnak, Gyarmathy Zsigánénak és Hermann Antalnak köszönheti, hogy felfedezte, és mint értéket a magyar nemzeti műveltségbe emelte a népművészetet, majd 1918 traumája, aztán 1940, a Kalotaszegi Madonna rövid állom-ideje, a háború vége és az újabb fél évszázados sötét alagút.

Ez a múlt, amelyet meg kell örökíteni, amelyre emlékezni kell. De a mai nemzedék dolga nem csak az, hogy a múlt emlékeit megörökítse és nem az a fő kötelessége, hogy a múlt értékeit betakarítsa. A jelképes fákra, mint az élet, mint a jövő fáira kell gondolnunk, amelyeknek koronája időben legalább olyan magas lesz, mint a gyökere. Tanárként mondom, hogy a jövő, a közelebbi és távolabbi jövő igazi értéke a tudás lesz, az a tudás, amelyet tanulással lehet megszerezni, és a szorgalom lesz, amely mindig meg volt a kalotaszegi emberben. Ez adja majd meg az igazi szabadságot és méltóságot.

A másik itt felavatandó szimbolikus tárgy a kő asztal. Ez a bölcsességet szimbolizálja, közelebbről azoknak a huszadik század első felében élt nagy magyar íróknak a bölcsességét, akik megfordultak itt, és ennél az asztalnál időztek: többek között Ady Endre, Babits Mihály és Tamási Áron emlékét.

Évtizedeken át Kós Károly és Tamási Áron volt Erdély élő és cselekvő lelkiismerete. Elérkeztünk Ravasz Lászlóhoz is: Trianon után tíz évvel megjelent nevezetes írásában az elkülönítéstől féltette az erdélyi magyar irodalmat. Hogy lelkileg más lesz, mint az anyaországé. Az irodalom huszadik századi és akár mai törésvonalai nem a trianoni határok szerint alakultak, bér az írókat is kihasználta a hatalom mind két oldalon arra, hogy a másság, az elkülönülés érzetét keltse. Az elszigeteltség, amely hosszú időre bekövetkezett, tagadhatatlan, néha éppen a szellem az irodalom volt a fő összekötő kapocs. Az is tagadhatatlan, hogy a huszadik század végére bekövetkezett a lelkek trianonja, sőt annak a jelei voltak, annak, hogy nyelvünk is elkülönült: értékét megtartotta ugyan, de a mindennapi használatban le is épült. Most reménnyel tölt el bennünket az, hogy újra alakulóban, erősödőben van a nemzeti szolidaritás. Együtt vagyunk, mint ezen a rendezvényen is.

A tanulsága, az intő jelzése ennek a kő asztalnak a gondolkodó ember bölcsessége az az egység – az egységben, az egyetértésben való élés és cselekvés – amelyet kifejez és a maradandóság, a mi a kő tulajdonsága.

A nyomás alatt élő veszélyeztetett kisközösséget nem oszthatja meg a politika, nem oszthatja meg semmi féle önzés, személyes érdek, ambíció. A kő asztal önmagában csak szimbólum: fontos, hogy kik ülnek körülötte, miről beszélnek, és hogyan értenek egyet. Le kell ülni a kőasztalhoz, ez mindannyiunk érdeke.

Az Isten segedelméből most megújított öreg templom itt a hajdani hadak útján a maradandóságot példázza. Kalotaszeg értékeivel és élni akarásával cáfolata lehetne a történelem fátumának. A Kalota nevű hajdan Nagy Bihari táj szétporladt a történelemben, de itt a hegyek között vízválasztók tájékán megmaradt a keleti szöglete Árpád-kori templomaival, református népével. A történelem mozgás hatóerői és mozgásirányai bizonyosan kiszámíthatatlanok. A legfontosabb azonban az egyes embereknek és a kis közösségeknek a mindennapi munkában megmutatkozó életereje, vitalitása. Ebben különleges a kalotaszegi magyarság nem csak, hogy nem apadt, de terjeszkedett is keleti irányban egészen Kolozsvárig, sőt Kolozsvár magyar lakosságában is érezhetően jelen van. A néprajzi táj földrajzilag ma legalább kétszerese a hajdani történelmi kalotai szögletnek. A bölcsességgel és önmérséklettel párosuló tettrekészség és életrevalóság a közösségi összetartás lehet a jövő biztosítéka, ez teheti újra Bánffyhunyadot központtá a kalotaszegiek, számára: gazdasági központtá, szellemi központtá.”

„Kalotaszeg vidéke, Erdély ékessége.
Alkotója kezét dicsérő szépsége.
Lelke van a tájnak lelke van a népnek.
Otthon érzi magát ki ide betérhet.
Temérdek kínja közt megmaradt magyarnak,
Akarta az Isten, mit mások nem akartak.
Szőttesek, meg szépséges gyöngyös viselet
Ezernyi kincsed őrizd, amíg lehet
Gondoljon az Isten ezután is
Teveled”

UTÓSZÓ

„Abból élünk, amit kapunk, de az éltet minket, amit adunk”

Churchill

Életvitelem, pályám, emberi-műszaki munkásságom tárgyalásának, ecsetelésének, befejezéseként, ennek relatíve a végén, a távlatban gondolkodás azt kívánja jelezni, hogy a múltnak – legyen az bár színtiszta műszaki is – az ismerete, annak feleleventése nem nevezhető reálisan teljes értékűnek, ha nincs beleágyazva, belefoglalva, keretszerűen a történelmileg megfelelő korszak társadalmi-politikai tagozódásaiba, fejleményeibe, történésébe, mint általánosan ismert problematika.

Ezek a körülmények kikerülhetetlenül irányítják, változtatják, az egyén életvitelét, sorsának alakulását, dinamikáját, az említett társadalmi-politikai szinten, annak rendszerében. Példákért – ahogy mondani szokták – nem kell a szomszédba menni, mert saját életutam talán a legjobb példája ennek a fent említett sors alakulásának. Bánffyhunyadra vonatkozóan, a Trianon utáni társadalmi helyzetbe való „csöppenésem”, az ebből adódó etnikai problémák „hőbörgése”, román óvoda, román elemi iskola majd a határtologatások után magyar elemi iskola, kőszegi katona-iskola, magyar polgári iskola, az 1944-es fordulat után magyar algimnázium, kolozsvári piarista főgimnázium a szerzetes-tanári pálya felé orientálódva, politikai változással tanügyi reform, 1. sz. Elméleti Magyar Fiúlíceum állami magyar főgimnázium. Magyar nyelvű műszaki egyetem hiányában Bukarest fele kellett orientálódnom az Építőmérnöki Műszaki Egyetemre (Institutul de Construcţii Bucureşti Facultatea de Poduri şi Construcţii Masive – secţia Hidrotecnică), majd egy év eltelte után Bukarestben, következik Moszkva, a Moszkvai Építőmérnöki Egyetem (MADI) mint a román állam szovjet ösztöndíjasa…

Nem szükséges különösen aláhúzni – nincs értelme, mert nagyon is érthető - hogyan változott sorsom e rövid történelmi periódusban, alakulásban lévő világnézetem az események kaotikus mozgásában, törékeny életvitelem, mindezeknek a társadalmi-politikai „exigenciáknak”, követelményeknek (Kossuth) kikerülhetetlen irányítása, sőt… talán kényszerítése alatt. Talán még többet mond – hogy plasztikusan fejezzem ki magam – Kós Károly, Kalotaszeg későbbi „nagy

öregjének” az életútja ilyen vonatkozásban, mint történelmi helyzetből termett személyiség, aki vissza is hat környezetére s abból magasabb fokú alakzatot, új közösséget formált. A Bánffyhunyadon 1921-ben kinyilatkoztatott „Kiáltó szó”, bibliákban őrzött írása lett a kalotaszegieknek… nagyszüleimnek és édesanyámnak is.

A Mindenevő s Mindenszülő Szellem
sovánka testű, alacsony, varjúszárny-bajszú
legnagyobb erdélyi fia volt.
A Megtartó Szellem szívós jókedvében
teremtette őt, hogy anyanyelv, az építő
látás legidőtállóbb formáit
kezünkbe és szellemünknek adja.
Áldott legyen

Páskándi Géza

Az eddig elmondottakra reflektálva, írásom rendeltetése, problematikájának fényében, hogy bemutassa egy Kalotaszegről - annak fővárosából - Bánffyhunyadról indult építőmérnök életútját, személyiségének formálódását egy műszaki önéletrajz kalendarisztikus felvázolásával is - mint egyszerű humánus dokumentumot - egy ember, egy gyakorlati mérnökember, munkásságához kapcsolódó indítékok és módozatok sokaságának a jelenlétében. {E módozatok sokaságából föltétlenül említést kell tegyek áldott emlékű professzoraimról, akik göröngyös, tudományos útjaimon segítettek álmaim elérésében, ami a mérnöki szakmámat illeti.

A kolozsvári Piarista Főgimnázium valamint az, 1. sz. Elméleti Magyar Fiúlíceum tanáraira hálával, köszönettel emlékezem: **Dr. Heinrich László, Dr. Xántusz János, Dr. Mikó Imre, Dr. Mészáros Sándor, Jánki János, Székely József, Kovács Péter, Fazoli Sándor, Katona József, Demény Lajos, Dr. Cseke Vilmos, Dr. Denderle József, Dr. Cservény Albinra, valamint a bánffyhunyadiakra: Dr. Morvay Pál, Vass Erzsébet, Bokor Margit, Illyés Lajos, Érsek Márton tanárokra és Király Istvánné, Dézsi András tanítókra.**

A bukaresti Építőmérnöki Műszaki Egyetemről: (Institutul de Construcţii Bucureşti Facultatea de Poduri şi Construcţii Masive – Secţia Hidrotecnică) **Prof. Dr. ing. Ştefan Bălan akadémikus, Prof. Dr. ing. Radu Voinea akadémikus, Prof. Dr. ing. Ion Stănculescu, Prof. em. ing. Hugo Lehr, Prof. Dr. ing. Nicolae Cişmigiu, Prof. Dr. h.c. ing. Mircea V. Soare, Prof. Dr. ing. Andrei Silvan-ra.**

A Moszkvai Építőmérnöki Egyetemről (MADI – Moszkovszkij Avtomobilno-Dorozsnij Insztitut im. VM Molotova): **prof. Dr. ing. E. E. Gibsman,**

Prof. Dr. ing. Ivanov-Diatlov I. G., Prof. Dr. ing. Kalmikov N. N., Prof. Dr. ing. Hlebnikov A. N., Prof. Dr. ing. O. V. Andreev, Prof. Dr. ing. Maszlov N. N., Prof. Dr. ing. Kiszelev V. I., Prof. Dr. ing. I. I. Ivanov, kétszeres Sztálin Díjas.

Talán az első helyen kéne megemlítenem, mint műszaki tanítómat, ing. Katz András főmérnök urat híd és út specialistát, szakmérnököt, aki mellett lényegében, mint 9. 10. és 11.-es diák, vakációk alkalmával az út- és hídépítés területén az ő irányítása alatt dolgoztam, tanultam s így lett ő az én építőmérnöki eszményképem, ez a Brnóban végzett, kitűnően felkészült elméleti és gyakorlati szakember, aki mérnöki diplomámnak moszkvai éveim alatt is tudományos vezetője volt s így jutottam én el oda, hogy a Kutyfalván 1957-ben megkezdett és felépített, előfeszített vasalással kivitelezett vasbeton híd, mint Leonhardt-Bauer rendszerű, az én diplomamunkám lett, mint egyedüli ilyen rendszerű híd Romániában. Szintén alá kell húznom, hogy lényegében ő indított el az építőmérnöki pálya fele, amikor kitartóan és állandóan ösztökélt a Bukaresti Építőmérnöki Műszaki Egyetemre való felvételire, az Ojtozi szorosban létező hidakat kivitelező munkahelyemről, amit lényegében meg is tettem, innen erről a munkahelyről mentem felvételizni Bukarestbe és lettem építőmérnök hallgatója ennek az intézetnek. Áldott legyen emléke.}

Elgondolásom szerint ez így helyes, annál is inkább, mert nincs két egymásra hasonló építőmérnök, két egymásra hasonló életút, érdeklődés, lelkesedés, szakmára vonatkozó specifikum, amelynek folytán fennállna az általánosítás lehetősége…

Megpróbáltam „könyörtelenül" rábírni gondolkodásomat, hozzáállásomat a humán irodalom felé való orientálásban, hiszen nem vagyok irodalmár sem történész – annak ellenére, hogy a költészet és irodalom, valamint a történelem mindig érdeklődésem középpontját töltötte ki – de mint műszaki szakember eddig csak műszaki szakkönyvek, szakcikkek írásával foglalkoztam, hat szakkönyv és több száz szakírás, szakcikk láttak napvilágot szerzői minőségemben.

Szakmai bizakodással, megelégedettséggel tölt el, hogy műszaki-kutatói tudományos tevékenységem - a felmutatott eredmények alapján - szervesen járult hozzá nemcsak az erdélyi tudományosság fejlesztése érdekében, hanem a Kárpát-medencei magyar építők és építészek szakmai összefogásáért, tudományos fejlődésük elősegítéséért is. Ezen munkálkodások, szolgálatok elismeréséért a PRO SCIENTIA TRANSSYLVANICA éremmel tüntettek ki, valamint Díszoklevelekkel fejezték ki, nyugtázták, régiónk épített öröksége valamint épített környezete esztétikájának megőrzéséért, jobbítására irányuló közösségi szolgálataimért.

Szintén nagy megtiszteltetés számomra annak a tudatában élni és dolgozni építőmérnöki kutatói és tudományos területen, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Köztestülete Tagjává fogadott 2002-ben, mint a külhoni magyar tudományosság képviselőjét.

Az írásomban esetlegesen megjelenő, felszínre kerülő hiányosságok egy műszaki lény tükörképei, de ez logikusan nem is történhet másképpen, akarod-e vagy nem akarod, a szakmai orientáció, az abban való jártasság, gyakorlati tapasztalat kérlelhetetlenül rányomja a bélyegét gondolkodásodra, annak kifejezési módjára, termékére vonatkozóan.

Ilyen előítéletek, szorongások közepette, az érzelmi intelligencia törvényét követve alakult ki, végleges formába kerülve, írásomnak az általános szerkesztési gondolatainak a gyakorlatba való ültetése. Az általános szerkesztési gondolat megtervezése azt a fő célkitűzést követte, hogy minden lehető módon Kalotaszeg s benne Bánffyhunyad, ez a „darabka magyar, nemzetiségi tengerbe táplált árva sziget" kiemelkedjen a maga valóságában, megjelenésében és kialakulásában, ezernyi szállal fűződve a legrégebbi korok történéseihez, a szenvedések és a megpróbáltatások közepette az idők sodrában. A minim-minimorum-ot „húztuk" bele az írásom folyamatába a létező és hozzáférhető tények, történések, epizódok „óceáni nagyságából", hogy megtudjuk kik vagyunk, mi kalotaszegiek, honnan jöttünk, hová tartunk, hova értünk el a mai napig, és milyen áron, itt, e szeretett kis „földecskénken". A könyv címétől az utolsó Fohász zárószaváig minden egyes mondat ezt az értéket fejezi ki, kalotaszegi létezésünk, életvitelünk ábrázolásában. Felhasználva minden létező forrást, illusztrációt, messzi történelmi korokba nyúló dokumentumokat, hogy ennek a sokat szenvedett „árva nemzetiségi sziget"-nek a külön történelme, sajátos szelleme, egyéni és páratlan népi jelleme, különös költészetével, művészetével és lelkével, elnyerje és megtarthassa megérdemelt helyét továbbra is mint Kalotaszeg, a „népek tengerében".

A fenti elgondolások irányát követve Erdély történelmi valóságába, az ezt körülvevő idők társadalmi-politikai tagozódásába épül be, kalendarisztikusan, emberi és műszaki életvitelem. A történelmi előzmények, annak utórezgései kihatását részletezve, a társadalmi együttélés problematikájában, a kor megfelelő fejlettségi fokán, az ezt felkavaró emberi érzések, tettek dominálásában, s amelyek sajnos a tragikumok sorozatát szülték az erdélyi magyarság és általában a magyarság számára… itt az 1784 (Horia Cloşca şi Crişan), valamint 1848. (Avram Iancu szabadcsapataira) gondolok. A román-magyar elmérgesedett és tragédiák sorozatát okozó viszony illusztrálására elégséges volt egyetlen forrást felhasználni, mely a Magyar Országos Levéltárban található és mindenki számára hozzáférhető. A dokumentum tulajdonképpen egy felsorolás: hol, milyen helységben, kit, milyen atrocitás ért a megverettetéstől, a szadista kínzáson át, a gyilkosságig a románság részéről. Ezeket a szemtanuk, és a kor jeles történészei foglalták össze. Merem remélni és hinni, hogy eljött az ideje annak, hogy a román történészek változtassanak máig tartó álláspontjukon az 1784-et és 1848-at illetően, figyelembe véve a magyar

történetírás mennyiségi és „minőségi” dokumentumait, a civil, védtelen lakosság ellen elkövetett rablások és gyilkosságok kérdésében, az ortodox egyház reprezentánsainak a vezetésével, akiket román hősökként ünnepelnek, majd 1990 után szobrokat állítottak a gyilkosságok és rablások emlékére, míg a legyilkoltak emlékét Nagyenyeden például csak egy egyszerű felírás: 1849. január 8, jeleníti meg, de hogy mit jelent ez az év, hónap és szám a nagy többség számára egy ismeretlen, nagy kérdőjel…

„Maradnak az igazak és jók.
A tiszták és a békességesek.
Erdők, hegyek, tavak és emberek.
Jól gondolja meg, ki mit cselekszik!
Likasztják már az égben fönt a rostát
S a csillagok tengelyét olajozzák
szorgalmas angyalok.
És lészen csillagfordulás megint
és miként hirdeti a Biblia:
megméretik az embernek fia
s ki mint vetett, azonképpen arat.
Mert elfut a víz és csak a kő marad,
de a kő marad.”

Wass Albert
Üzenet haza

A fentiekre gondolva, részemre egyáltalán nem fontos, hogy megérem-e azt a napot, amikor a fenti mítoszoknak az átértékelése, közlése megtörténik a nagy nyilvánosság felé, a román történetírás részéről…

Mint egy előző fejezetben is jeleztem, **Osztrovszkij mondja valahol…**, hogy minden ember életében elérkezik az a pillanat, amikor vissza kell tekintsen az eddig megtett életútra, összegezvén pozitív vagy negatív tetteinek mértékét. Én most úgy érzem magam ez életút után, mint az a férfi, aki egyszerre két nőbe szeretett bele, lett szerelmes.

Erdély, a Kárpát-medence, benne Kalotaszeggel és Bánffyhunyaddal – **a törvényes feleség**, akiért végtelen a lelkesedésem, hűségem. Moszkva – **a szerető**, akit műszakilag is örökre a szívembe zártam.

Így alakult az én életutam **Bánffyhunyadról indulván el**, s élettapasztalatom alapján kikerülhetetlen megelégedéssel zárul. **…Tehát ide érkeztem…**

EPILÓGUS

„Aki meg akarja mozgatni a világot
Előbb sajátmagát mozgassa meg”

Socrates

Reánk – reám - nézve, különösen nagy jelentősége van Erdély történelmi tanulmányozásának és az objektív tisztázásoknak. Egy nép, egy nemzet vagy nemzetiség, az erdélyi magyarság történelmét nem lehet politikai érdekeknek alávetni és ennek hatása alatt – e történelmet így írni! Ki kell jelentenünk határozottan, hogy ezzel ideje lenne leszámolni. Tamási Áron gondolatával szólva – az igazságot is meglehet szokni még itt a Kárpát-medencében található Erdélyben is. Tisztában kell legyünk azzal, hogy nagy a felelősségünk a jövő nemzedéke előtt, őseink hagyatékának kezelésében. A magyarságnak újra kell értékelnie önmagát és önmagára kell találnia. Erdélynek sajátos lelke, élete és feladatai vannak, melyeket büntetlenül megtiporni nem lehet. Ezt a sajátosságot mint embertípust és eszményképet Bethlen Gábor eleveníti meg, akinek lelkéből fakadt alkotással, az egyetlen mely alkotásaiból még áll, a több mint 100 éves Bethlen kollégium. Az erdélyi magyarságnak az öröksége ez. A kultúra, amelyet Bethlen Gábor inaugurált Erdélyben, magában hordozza az erdélyi nemzetiségek lelki, szellemi kapcsolódásának nagyszerű gondolatát épp úgy, mint a magyarországi magyarsággal való lelki egység biztosítását, de mindegyikkel úgy akart kezet fogni, mint önálló fél, mint erdélyi magyar lélek és kultúra. Az idők megrettentően változtak, de ez az eszmény ma parancsolóbb és egyetlenebb a mi számunkra, mint valaha. Ezért kell kiharcolnunk, kikerülhetetlenül megvalósítanunk nemzeti autonómiánkat. Mostani

kisebbségi helyzetünkben a kultúránk az egyetlen terület és az egyedüli létmód arra, hogy egy nemzeti autonómia keretein belül, nemzeti egyéniségünket és az abban adott gazdasági értékeinket is megtarthassuk és gyümölcsöztethessük a jövő, az erdélyi magyarok számára. Az erdélyi magyarság előtt éppen most, amikor kicsiny országát és népét a kultúrában naggyá és dicsővé tenni szándékozott a nagy fejedelem alakja – mementóként ismét fölmerül előtte kötelességünk, erőteljesen és határozottan felmutatni ezt az egyetlen életlehetőséget. Nekünk ez az erdélyi szellem, ugyanaz a magyar szellem, mely a Királyhágón túl élt. A magyarságnak ezt az egységét, a nyelv, a jellem és kultúra kötelékében azt jelenti, hogy az erdélyi magyarságnak épp úgy, mint a többi nem magyar állam kötelékében élő magyar kisebbségek új helyzetében is magyarnak kell lennie nyelvben, jellemben és kultúrában s a történelmi egység és közösség tudatában minden magyar egy, akár melyik államnak legyen is a polgára.

Ne felejtsük el, hogy Erdély a nyugati és keleti kultúra és szellemi találkozó pontján áll. Mind a kettővel van rokonsága és kell legyen kapcsolata is. A kelethez ősi származása, lelkülete és eredeti jelleme köti. Keletről hozta szabadság szeretetét, férfias egyéniségét, magabiztosságát, nagyra törését, igazság szeretetét és főleg nyelvét, mely lelkének társtalan tükre. Nyugattól kapta keresztény kultúráját, társadalmi életének rendjét. A kelet ellen nyugati keresztény kultúráját, a nyugat ellen nemzeti jellegét kellet védenie. Megfontolandó kérdés ez a mai politikai társadalom annak elitje számára, ha valamit is tanulni akarunk a múlt hibáiból, „az óceáni nagyságú” elszalasztott alkalmak sokaságából. Politikailag csak egy nagyhatalomnak védőszárnyai alatt állhatunk meg másokkal szemben, amikor is megmentheti nemzeti és kulturális szellemi javainak egészét. De az igazi kérdés ezek után éppen az marad, hogy az erdélyi magyarság saját magában oldja meg létkérdését lelki értelemben (ez a megoldás, ez a gondolkodás nem csak az erdélyi magyarságra érvényes) a sors kérdése tehát egy olyan lelki minőség kialakítása, mely az ellentétes külső hatalmak nyomása alatt, a lelki ellenállás lehetőségét biztosítsa. A megmaradásnak más lehetősége nincs, mint saját egyensúlyunk megteremtése, a feszülő végletek között.

Bethlen idejében a töröknek csak hódolat és adó kellett, a lelket nem mérlegelte és nem tartotta fontosnak. És így történt, hogy a relatív nemzeti autonómiája Erdélyben teljes lelki függetlenség vált lehetségessé a fejedelemség keretében s ezzel lehetővé vált egy szellemi kulturális nemzet politika korrekció megszületése melyben az erdélyiség sajátossága keresendő.

Jövendőnk kirívóan szellemi és erkölcsi feltételektől függ, sorsunk azon fordul meg, mennyire tudjuk bebizonyítani az egyetemes európai kultúrába

kapcsolódva, sajátos magyar értékeinket, azt, hogy világ relációban is magas rendű életünk van.

A fentiekre gondolva mindenekelőtt, a magunk számára kötelességünk megismerni és tisztán látni nemzetünk múltját, úgy ahogy az volt, ahogy az idők sodrában megtörtént, végbement. A magyar történelemtudomány ehhez mennyiségében és „minőségében", egyaránt kitűnő anyagot szolgáltat, amelybe az igazság szenvedélyével kell elmerülnünk. Nézzünk szembe azzal a nagy kérdéssel, hogy nemzetünk történetének tragikus Augsburgot, Muhit, Mohácsot, Majtényt, Trianont, miféle belső nemzeti lélekben és jellemben rejlő és abból a társadalomba és az államba kiható és szétterjedő okok magyarázzák?

Mindazonáltal a nemzet bűneinek, tisztába való tevésnek csak egy célja lehet, hogy kiemelkedjék és bizonyossá legyen az a maradandó érték, amelyet a nemzeti jellem, mint a történelem fő tényezője bír és képvisel. Amilyen tanulságos reánk nézve a tragédiákat okozó bűnökkel való leszámolás, még sokkal tanulságosabb annak a belső életerőnek a vizsgálása, amely azzal a nemzettel képviseltetve egy Szent István, IV Béla, Bethlen Gábor, Széchenyi István állttal – bukásából felemelkedett, saját leckéjének tanulságát levonta és új élethez fogott. Éppen ez az életerő rejti magában a történetírás számára azokat az értékeket, amelyek a nemzet hivatásának és kötelességének öntudatát megadják és biztosítják.

Keresni kell az erdélyi szellem tulajdonképpeni történeti alkotó vonásait, kifejlődését, örökségét, tisztázni kell például a Székely Hadosztály fegyver letételét Kratochvil Károly hadosztály-parancsnok kijelentése nyomán „inkább az oláh, mint a kommunista", Erdély igazi összefüggését a magyar nemzet történetével, s azokat a tanulságokat, amelyek a jelenre nézve, magyarságunk önmagára találásában, esetleg önmagának újraértékelésében, a jövőre nézve oly nagymértékben útmutatóak.

Nem mehetünk el megjegyzés nélkül egyes történészeink olyan „írásos" megállapításai mellett, hogy kollegáink (Lăcrănjan, Coja, Vulpescu stb.) tévednek. Pedig nagyon is jól tudják ezek a történészek, hogy egyáltalán nem tévednek a „kollegák", hanem folytatják tovább a történelem-hamisítást a legmagasabb „hőfokon" kultiválva Mária Terézia mondását: "A történelem-írás mindig is politika volt és az is marad". Ez folyik napjainkban, amit a média élőben és írásban is propagál, ezt tanítják a didaktika mindem színvonalán, s ami nem csak történelmi énemet, hanem már műszaki beállítottságomat is felháborítja.

Mi nekünk Erdély? A magyarság ősi szent forrása, amely a honfoglalás „vagy hazatérés" óta zavartalan tisztaságában buzog. Ez a szó, megdobogtatja ma is minden igaz magyar ember szívét. Erdély a több mint ezer éves magyar história, a magyar nemzeti hagyományok, a magyar költészetet ihletett adó, megszentelt helye. A világ egyik legtermékenyebb kultúrtalaja, ahol gyönyörű hősi és költői érzések,

gondolatok és álmok termettek. Erdélyben éltek és haltak a magyarság legkeményebb katonái, legmélyebb gondolkodói, legbölcsebb államférfijai és a legszebb női. Erdélyben született Hollós Mátyás király, Erdélyben halt meg Petőfi Sándor, Erdély adta Saroltot, Szent István anyját, a Hunyadiakat, Báthory és Bocskai Istvánt, Bethlen Gábort és a Rákóczikat. És adta a költőket, művészeket, csodálatos építményeket, amelyek mind a magyar géniuszt hirdetik. Erdélyben minden más, mint Magyarországon, minden magyarabb: a hegy, az erdő, a folyó, a várkastély, a paraszthá̀z, a beszéd, az ének, az étel, a ruha, az ember, az állat. Erdély példát mutat minden magyarnak, hogy kell vérző térdekkel is elesett népünket felemelni, hitünket pogányok idején is megtartani, népünket reménnyel, bizalommal eltölteni. Külföldi ember ezeket nem képes felmérni, mert nem tudja, mi van a magyar elmékben és szívekben.

Mohács után csak Erdély maradt meg nemzeti országnak, élén a kiüldözött utolsó nemzeti királlyal: Szapolyai Jánossal, az Erdélynek „jogos János királyával".

200 esztendőn keresztül Erdély képviselte a magyarságot: Erdély tartotta, őrizte és kiállt a magyarság ideáljaiért, csak azért – ezt jegyezze meg jól a magyarországi közvélemény – csak azért, hogy dolga végzetten vissza adhassa Magyarországnak azt, amit Magyarország dobott el a mohácsi veszedelem után: a magyarság, a nemzeti eszme, a magyar impérium képviseletét.

Hogy Erdély a nehéz századokban „az idő sodrában" miképpen oldotta meg, önként magára vállalt feladatát azt illik tudnia mindenkinek különösen minden magyarnak… még Erdélyben is!!!

„Az ember nem csak azért felelős, amit tesz, hanem azért is, amit nem tesz meg"

Prótagorasz

Nekünk hazánk a Kárpát-medence, bárhol éljünk is benne, nem gyűlölködve, hanem józan reménységgel, húzós dolgainkban, ha kell nemzetben, ha kell éppen annak az utódállamnak az állampolgáraként gondolkodva, amelyben éppen otthon

vagyunk, okosan politizálva és olyan nyugalommal, mint aki tudja, hogy ez az ő otthoni világa. A múlt, hatalmunk egyik eleme – mondta valamikor egy angol egyéniség. Az erdélyi magyarságnak ezeréves történeti múltja egyik eleme és egyik tápláló forrása annak a nemzeti érzésnek és öntudatnak, amely neki új történeti és államjogi helyzetében erőt fog kölcsönözni fennmaradásához abban a küzdelemben, amelyet mind politikailag és hatalmilag gyengébb félnek kell folytatnia a többségi nemzet államában, hogy megtarthassa műveltségi, társadalmi és gazdasági helyzetét mely eredménye volt, egy ezeréves történeti fejlődésnek. Az erdélyi magyarság történeti élete, ezer éven át a magyar állam keretében, a magyar nemzettel legteljesebb lelki egységben élt, amikor az európai politikai helyzet következtében kétszáz éven át önálló, nemzetiségi fejedelemséget alkotott, a magyar államiságot a magyar nemzetet képviselve.

Meggyőződéssel és határozottan állíthatjuk, hogy az erdélyi magyarság léte történeti múltja, forrása azon öntudaton alapuló erős nemzeti érzésnek valamint a higgadt előrelátó politikai okosságnak is, amely annyira szükséges, hogy az erdélyi magyarság a román állam keretében létrehozhassa nemzeti autonómiáját, amely az általános emberi haladásnak, a demokráciának, a kollektív emberi jogoknak a legelső rangú tényezője. Végre ki kell mondani azt is, hogy a Kárpát-medencében a magyarság ellen nem csak a zaklatott 20. század végéig követtek el erőszakos cselekményeket, hanem a megelőző hosszú évszázadokban is (1784 és 1848). A különböző történelmi és társadalmi okokból eredő jelenségek, a velünk századok óta együtt élő szomszédos nemzetek körében jelentkeztek és jelentkeznek. A magyar-ellenesség vagy magyar-gyűlölet az idegen gyűlölet egyik megjelenése, amely a magyarok ellen irányul. Mai áldozatai elsősorban a 20. század első negyedében, az 1920. június 4-i trianoni békediktátummal kijelölt, szomszédos területileg méltatlanul nyertes államokba kényszerített magyarsággal szemben jöttek létre. Formái: „ázsiai eredetű horda” mint a magyar nemzet származásának támadása, a magyar történelem eseményeinek durva meghamisítása, annak kisajátítása, tévhitek, hazugságok terjesztése, nyílt vagy burkolt gyűlölet, beszéd (lásd Bánffyhunyadon az ortodox esperest) stb. stb. Példaként elegendő ha Marosvásárhely „fekete márciusára” 1990 március 19-re, valamint az 1945-ben Kolozsváron kiéleződött etnikai ellentétekre, állandó diák forrongások közepette, ahol csak úgy „repdestek” a levegőben az uszításokra, etnikai uszításokra előkészített jelszavak. Tomboló „kórusok” Kolozsvár főterén kiabálták, harsogták „Ki a magyarokkal…” A román diákság, „a forradalmi diákság”, sötét, gyűlölködő soviniszta volt, többségében joghallgató diákok. S, hogy mi akkor megmaradtunk s ma is létezünk, az nem az ő „demokráciájukon” múlott, hanem a jelenlévő és aktívan közbeavatkozó szovjet városparancsnokságon – Malinovszkij marsall parancsára, tehát az oroszoknak volt

köszönhető- együttműködve a Dermata bőrgyár szirénáinak hangjára orosz teherautókon érkezett, özönlött, felfegyverkezett gyári munkásokkal. Ez vetett véget a vérontásig elfajulható eseményeknek.

Tudom, hogy minden hibára van magyarázat és tudom, hogy minden tévedésre van mentség. De azzal is tisztában vagyok, hogy még meggyőzőbben kellett volna mindent megírnom erről a periódusról, életpályámról az idők sodrában, a létező dokumentumok, a levéltári pontos adatok, az ide vágó megfelelő történelmi dokumentumok, azok szerzői által összeállított általános szintézis formájában. Ezekből a fent említett munkákból megfelelő irodalomból, olyan sok anyagot kölcsönöztem, hogy könyvem egy megfelelő nagyobb része csak nehezen tekinthető sajátomnak. Ezzel szemben csak egy gondolat tud megvigasztalni, hogy sikerült kiválasztanom a legjobbakat abból az „óceáni nagyságú" rendelkezésemre álló irodalomból, ahol a szerzők behatóan foglalkoztak a témával az idők folyamán, amit a történelem vagy a kutatások eddig is bizonyították feltevéseiket, állításaikat tudományos szinten úgy mennyiségben, mint minőségben is. S így csak azt tudom állítani, hogy ez a része könyvemnek is nem más, mint egy alkotó szintézisnek a legkifejezettebb formája.

Végül és nem utolsó sorban, de meghatározó fontossággal fejezem ki elismerésemet, köszönetemet minden szerzőnek a könyvben jelzett, átvett,s felhasznált irodalomból, mivel gondolataik, megállapításaik, összegzésük szerves alkalmazása az általános témához, nagy mértékben befolyásolta, ösztökélte, meghatározta gondolkodásomat, hogy kikerülhetetlenül egy alkotó színtézis egészét kell reprezentálják, életpályám kalendarisztikus tolmácsolásában, érdekes és temérdek adattal hűvös messzeségből s „gyilkos" tárgyilagossággal és a masszán kívül álló ember nyugodt hangján. A levéltári adatok pontos-reális felsorolásában csak a civil védtelen lakosság ellen elkövetett atrocitásokra, emberileg, erkölcsileg megmagyarázhatatlan, véres, kegyetlen, mindent felülmúló ténykedésekre koncentrálva.

Olyan megnyugtató hinni ebben a fordulatban, hogy az ember heteken, hónapokon át, boldogan hajol az íróasztalára, lemond a nagy „örömökről", hogy dokumentálódjon, összegezhessen, alkothasson és elmondja azt, ami a szívén fekszik már évtizedeken keresztül – mert azt hiszi – hogy övéinek, az embereknek hallaniuk, tudniuk kell azt, amit előttünk… sokáig elhallgattak!

Hiszem, hogy a bajokat idejében fel lehet ismerni és nem okvetlenül szükséges, hogy mindig csak utólag a boncjegyzőkönyvekből tudjuk meg, hogy miben pusztultunk el e zord, kegyetlen idők sodrában. Ha például csak egy kicsit is körülnézünk a mai Európának utolsó éveiben, ante oculos játszódnak le olyan fejlemények (lásd az ukrajnai helyzetet, Kiev, Kelet-Ukrajna, vagy esetenként

Budapest utcáit), ahol nem számolnak a saját népükkel, külső, lelketlen erőknek a bujtogatása, hatása alatt – az EU beleegyezésével és közvetlen részvételével – eltűnik a népnek a fogalma, akarata. Pedig ott van a nép… és egyelőre… hallgat.

„A népet a meggyőződés és felelősségük tudatában lévő személyek alkotják… a nép, mely méltó e névre, maga határozza meg magatartását…

A demokrácia igazi hordozója a nép, és nem az utcai tömeg… ahol főbenjáró kérdésekben a tömeg dönt, vagy kényszerít ki döntéseket, ott a szabadság és egyenlőség demokratikus eszméit halálos döfés éri, s ott a demokrácia pusztán paródia, a polgárok pedig ide-oda mozgatott bábok, melyek a kikiáltók meséit illusztrálják.

Öntudatos és felelősséget érző polgároknak tudniuk kell, hogy a közösség ügyét nem intézhetik el csak utcán, felvonulásokkal, vagy látványos népgyűléseken… a demokrácia csak lelkileg művelt és fegyelmezett emberek között működik jól… a demokrácia erkölcsi érettséget követel meg a társadalom minden tagjától. Júdásokra és Pilátusokra nem lehet építeni, az alapot a meghatározott rend és az erkölcsi törvények adják.” – mondotta valamikor a huszadik század közepén Márton Áron katolikus püspök, az erdélyi magyarság védelmezője, kiemelkedő egyénisége, a népi katolicizmus magyar hagyományokra támaszkodó megalkotója, az üldözöttek védelmében, a kisebbségek képviselője, méghozzá egy nem-katolikus országban, s aki életét áldozta hitéért és a magyar nemzetért. Mennyire aktuálisak és megfontolandóak ezek a szavak napjainkban. Mindnyájan érezzük, és továbbra is érezni fogjuk a jelenlegi geopolitikának az egyre növekvő utórezgéseit, lelketlen, nemzetek elleni ténykedését…

Még mindig van mit tanulnunk – sajnos sokszor – tragikus történelmünkből… amit nem mindig gondolunk át, a meglévő, adott optimális alkalmak elszalasztásával… a nagyhatalmak kiválasztásával, mert csak ezeknek az árnyékában tudunk majd valamit elérni célkitűzéseinkből, vágyainkból… S ez ma is így van, ma is így tevődik fel, adott a választás lehetősége, felelőssége, de úgy néz ki, hogy most is… rosszul politizálunk, ingázunk, így még 2014-nek az utolsó napjaiban is!!!…

Mondják, apáink bűne, ami történt.
Mindegy. Mienk a végzet és a sors.
Ők még a múltba révednek tükörként,
mi már a sodró víz tükrén, a gyors
jelenben látjuk arcunkat s a törvényt:
Tűrni - a bölcsek ételén a bors,
okulni - szükség, megbocsátni - jóság,
dolgozni - ez a legnagyobb valóság.

Dsida Jenő

A kiejtett szó, az elmúlt idő és az elszalasztott alkalom... az életben visszavonhatatlan dolgok!!

JÓ EZT TUDNIA, MINDENKINEK!!!

Kányádi Sándor

Az én Miatyánkom

Mikor a szíved már csordultig tele,
Mikor nem csönget rád soha senki se,
Mikor sötét felhő borul életedre,
Mikor, kiket szeretsz, nem jutsz az eszükbe,
Ó lélek, ne csüggedj! Ne pusztulj bele!
Nézz fel a magasba, reményteljesen,
S fohászkodj: MIATYÁNK, KI VAGY A MENNYEKBEN!
Mikor a magányod ijesztőn rád szakad,
Mikor kérdésedre választ a csend nem ad,
Mikor körülvesz a durva szók özöne,
Átkozódik a rossz: – Merre van Istene!
Ó lélek, ne csüggedj! Ne roppanj bele!
Nézz fel a magasba, és hittel rebegd:
Uram, SZENTELTESSÉK MEG A TE NEVED!
Mikor mindenfelől forrong a nagyvilág,
Mikor elnyomásban szenved az igazság,
Mikor a Pokol szabadul a Földre,
Népek homlokára Káin bélyege van sütve,
Ó lélek, ne csüggedj! Ne törjél bele!
Nézz fel a magasba, hol örök fény ragyog,
S kérd: Uram, JÖJJÖN EL A TE ORSZÁGOD!
Mikor beléd sajdul a rideg valóság,
Mikor életednek nem látod a hasznát,
Mikor magad kínlódsz, láztól gyötörve,
Hisz bajban nincs barát, ki veled törődne!
Ó lélek, ne csüggedj! Ne keseredj bele!
Nézz fel a magasba, hajtsd meg homlokod,
S mondd: URAM, LEGYEN MEG A TE AKARATOD!
Mikor a kisember fillérekben számol,
Mikor a drágaság az idegekben táncol,
Mikor a gazdag milliót költ: hogy éljen,
S millió szegény a nincstől hal éhen,
Ó lélek, ne csüggedj! Ne roskadj bele!

Nézz fel a magasba, tedd össze két kezed,
S kérd: URAM, ADD MEG A NAPI KENYERÜNKET!
Mikor életedbe lassan belefáradsz,
Mikor hited gyöngül, – sőt, ellene támadsz,
Mikor: hogy imádkozz, nincs kedved, sem erőd,
Minden lázad benned, hogy tagadd meg ŐT,
Ó lélek, ne csüggedj! Ne egyezz bele!
Nézz fel a magasba, s hívd Istenedet:
Uram, segíts, S BOCSÁSD MEG VÉTKEIMET!
Mikor hittél abban, hogy téged megbecsülnek,
Munkád elismerik, lakást is szereznek,
Mikor verítékig hajszoltad magad,
Később rádöbbentél, hogy csak kihasználtak…
Ó lélek, ne csüggedj! Ne ess kétségbe!
Nézz fel a magasba, sírd el Teremtődnek:
Uram, MEGBOCSÁTOK AZ ELLENEM VÉTKEZŐKNEK!
Mikor a nagyhatalmak a békét tárgyalják,
Mikor a béke sehol, csak egymást gyilkolják,
Mikor népeket a vesztükbe hajtják,
S kérded: miért tűröd ezt? ISTENEM, MI ATYÁNK?!
Ó lélek, ne csüggedj! Ne pusztulj bele!
Nézz fel a magasba, s könyörögve szólj!
Lelkünket kikérte a rossz, támad, s tombol…
URAM, MENTS MEG A KÍSÉRTÉSTŐL!
MENTS MEG A GONOSZTÓL!
ÁMEN.

UTÓHANG

S akkor megszólal a MESTER, keményen – szelíden,
Távozz Sátán – szűnj vihar!
BÉKE, s CSEND legyen!
Miért féltek kicsinyhitűek?
BÍZZATOK! Hisz’ én megígértem Nektek:
Pokoli hatalmak rajtatok erőt nem vesznek!
Hűséges kis nyájam, ÉN PÁSZTOROTOK vagyok,
S a végső időkig – VELETEK MARADOK!

PRIÉRE… FOHÁSZ…

Si vous savies comme on pleure
De vivre seul et sans foyers…
……

Hogy törvények között az
első a szeretet legyen,
üljön jó indulat a
kormány székeken…
Az igazság előtt
haljon meg a fegyver,
s élhessen szabadon
e földön minden ember.
És legyen egy akol,
és legyen egy pásztor,
növelj pásztorbotot
virágzó rózsaszálból…
Ha mindezeket szépen
elrendezted ekképpen,
a népek közt Uram
nekem is van egy népem…
Ha érdemét kegyednek
szenvedéssel méred,
úgy egynek sincsen annyi,
szent jussa, mint e népnek.
Mások bűnéért is
őt verte ostorod,
súlyos nagy keresztet
szó nélkül hordozott.
Legjobb fiait vitte
mindig Golgotára
s jótettének soha,
csak bűneinek volt ára.
Uram adj békességet
a Kárpátok között
sehol még földet annyi
könny és vér nem öntözött,
sehol annyi virág
és sehol annyi bánat,
szeresd jobban Uram
az én szegény Hazámat

SZÉKELY MIATYÁNK
63 004 km²
1 084 000 Hungarian
4 026 km²
64 000 Hungarian
93 030 km²
7 600 000 Hungarian
102 181 km²
1 704 000 Hungarian
63 497 km²
563 000 Hungarian

Mi Atyánk! Ki a mennyekben vagy!
Kitől jő élet és halál!
Hívó szavunk Te hozzád szárnyal
És vigaszra csak ott talál!

1920. június 4.
Before Trianon
325 738 km²
21 000 000 population
After Trianon
93 030 km²
7 600 000 population
Nagyobbak voltunk minden népnél
S ha meghalunk is, úgy halunk,
Hogy az egész Föld minden népe
Megkönnyezi ravatalunk!

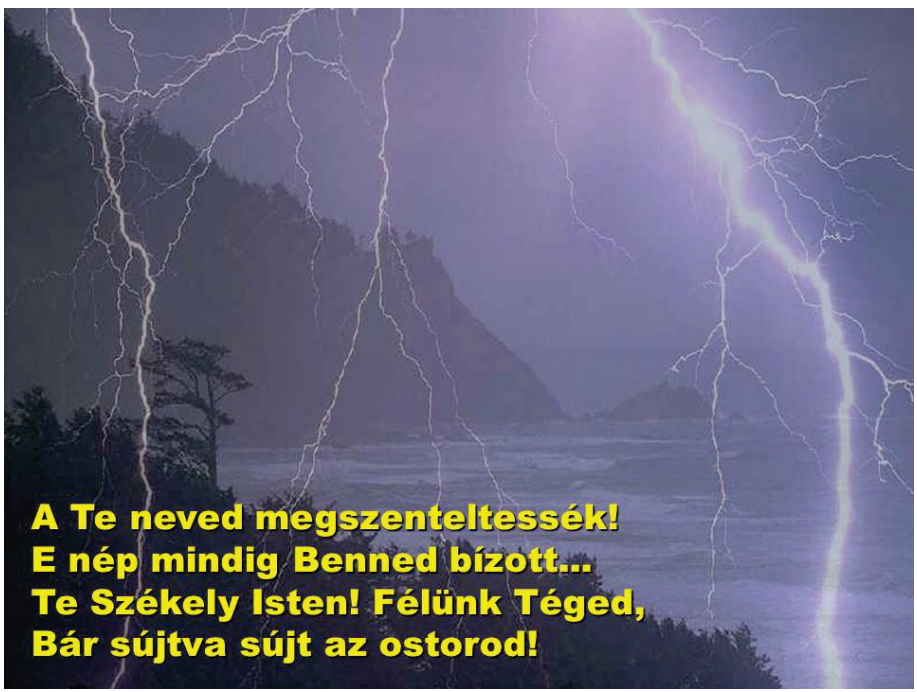
A Te neved megszenteltessék!
E nép mindig Benned bízott...
Te Székely Isten! Félünk Téged,
Bár sújtva sújt az ostorod!

Atyánk! Bár itt van a halálunk,
Büszke lelkünk nem kesereg,
Bár sorsunk meg nem érdemeltük:
Megszenteltessék a Te neved!

Oh, jöjjön el a Te országod!
Add, hogy még boldogok legyünk!
Add, hogy még egyszer reánk nézzen
A mi Szent Hargita hegyünk!

Add, hogy még egyszer legyen boldog
Székelyhon minden hű fia!
Add, hogy még felvirradjon egyszer
Ez a bús, gyászos éjszaka!

A Te akaratod legyen meg!
Hogyha már minket elhagytál,
Ha fohászunk már meg nem hallod
S ha a sorsunk egy hős halál.

De engedd meg, hogy kis fiúnknak,
Kiért a szívünk vérezett,
Virradjon Erdély hegyein még
Egy dicső, Székely Kikelet!

Ne vigy minket a kisértésbe!
Ne higyjük, hogy hiába volt,
Hogy annyi szörnyű ütközetben
Mindig csak a székely vére folyt!

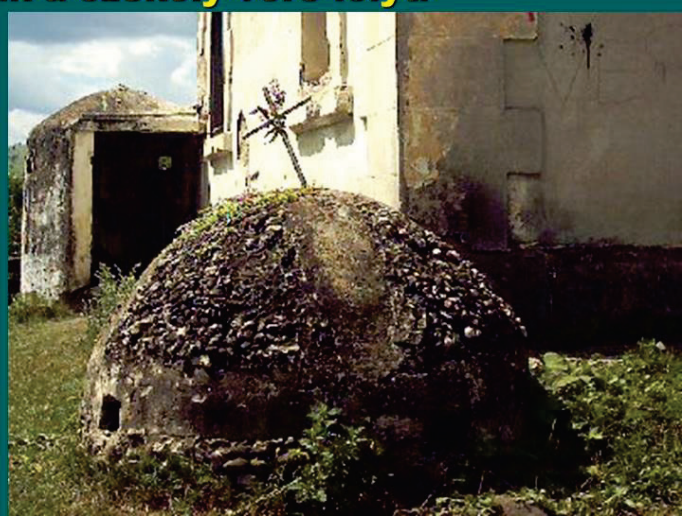

Ne add, hogy Benned is csalódjunk!
Ne add, hogy ne higyjünk Neked...
Nem lehet az Istenünk, hogy Te...
Cserben hagyjad a népedet!

Tied lesz Hatalom, Dicsőség,
Ki belénk oltád a hitet,
Amely belénk múltunkban bízó
És jövőt szülő reményt vetett!

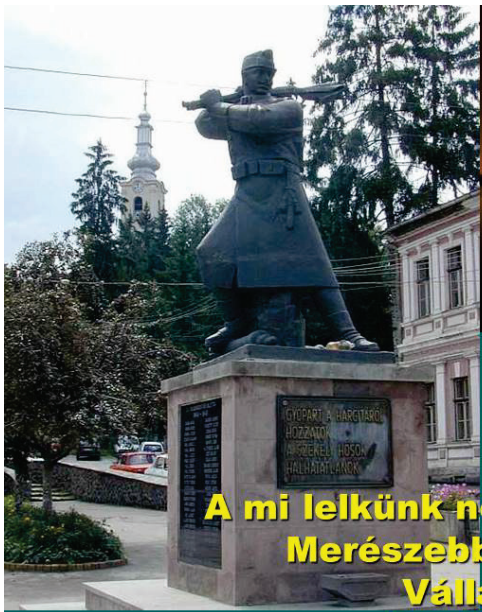

A mi lelkünk nemesebb, büszkébb?
Merészebb, mint más népeké...
Vállaljuk, ami lehetetlen,
Mert felnézünk a nap felé!

Tanuljatok, Ti földi népek!
Éreznétek csak egyszer azt,
Ami most elgyötört lelkünkből
Sír szélén is reményt fakaszt!

Éreznétek a Szent Hitet, mit
Minden hű székely szív dobog!
Éreznétek, és megértenétek,
Hogy a székely csak győzni fog!

Győzünk! Ha nem mi: unokáink!
S mi szépen, csendben meghalunk...
Mert tudjuk, egyszer még felharsan
Erdély szent hegyein a dalunk!

Bár mi, szívünk szent keservével
E jégvilágban megfagyunk,

Hiszünk most...
és hiszünk mindörökké,

Amen!

Mi székelyek vagyunk!

Az erdélyi, nemzeti közvéleménynek a követelése, a létező véleményekre és a visszhangokra reflektálva…

Bizalommal tölt el mindnyájunkat, hogy a mag, a nemzeti autonómia, a Székelyföld autonómiájának a magja, megtalálja, megtalálta, az így előkészített termőtalajt, erdélyi magyar társadalmunk megalapozásában, az őseinktől örökölt hagyaték kezelésében, melyért őseink vére értünk hullott, általában a magyarság érdekeinek, a biztosításában, e reánk háruló nagy felelősség tudatában, hozzájárulván Kalotaszegnek, e darabka magyar „nemzetiségi tengerbe táplált árva sziget", magyarságának megmaradásában, romló világunk sodrában! Az amire a mi kalotaszegi lelkünknek szüksége van, nem más, mint tudatára ébredni különös erdélyi hivatásunknak s azt magyar lélekkel betölteni.

„Magyarország a hősiesség megtestesülése. Magyarország nem halt meg és nem halhat meg. Ez a kiváló nemzet majd kitör sírjából ahová az önkény fektette."

Victor Hugo (1802-1885) francia költő, író

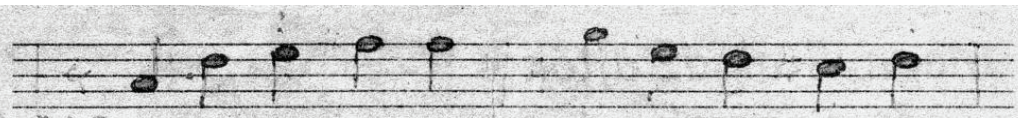

Ne hagyd el Erdélyt, Erdélyt Istenem!...

CSANÁDY GYÖRGY — A SZÉKELY HIMNUSZ SZÜLETÉSÉRŐL

Az erdélyi bevonulás lélekemelő napjaiban új melódia csengett a magyar rádióban. Komor és méltóságteljes, mint a keleti Kárpátok ormai, szivet markolón egyszerű, mint a székely nép maga. A székely himnusz kelt szárnyra és egyszeriben utat talált mindazokhoz, akik ezt az imádságot még nem ismerték, örömet keltve mindazokban, akik immár közel két évtizede énekelték a számkivetés nehéz esztendeiben vágyakozva, reménykedve, vagy odahaza titokban, a rabságban sinylődő és mégis örök magyar földön!

Kevesen tudták ott a Hargita alatt, a csiki hegyek közt, Udvarhelyt és Háromszékben, hogy a székely himnusz Budapesten született, székely ember irta, ismert székely ember: Csanády György, a rádió rendezője.

— Kerek húsz esztendeje, hogy a székely himnusz szövegét megirtam, — meséli csendes emlékezéssel — de soha nem beszéltem róla. A háború után, a Székelyföldről menekült egyetemi hallgatók az egymásrautaltság tudatában — maroknyi kis nyáj az idegen nagy városban — megalapitották a Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesületét. Mi, székely fiúk, akik a harcterekről kerültünk vissza, de haza már nem juthattunk, szeretettel álltunk ennek az egyesületnek szolgálatába. Ketten, kolozsváriak, az egyik Kolozsváry-Borcsa Mihály, ma a Sajtókamara elnöke, a másik Incze Antal, most országgyülési képviselő, és ketten, udvarhelyiek, János Áron, a mai székelyföldi kormánybiztos és jómagam fektettük le az egyesület munkájának alapját. Hogy ébren tartsuk a székely öntudatot, a belőlünk soha ki nem vesző reményt, hogy valaha még hazakerülünk, évenként hatalmas székely megnyilatkozást, »nagyáldozatot« rendeztünk. Az elsőt 1922-ben az aquincumi amphiteátrumban. Az egyes vidékek szerinti nemzetségek beszámoltak itt, a közösség előtt arról, hogy mit végeztek az elmult esztendőben és mit szándékoznak tenni az elkövetkezőben. Mert tennivaló volt elég. Egyrészt szociális téren, mert a székely fiúk bizony szegények voltak, másrészt pedig a propaganda terén, mert mi mindent elkövettünk, hogy terjesszük, ápoljuk a székely gondolatot. Itt az aquincumi amphiteátrumban hangzott el először a székely himnusz, amelynek zenéjét ugyancsak székely fiú, a fiatalon elhúnyt Mihalik Kálmán orvostanhallgató szerezte. Több mint ezren álltunk a hatalmas amphiteátrum romjai között, és egy romokban heverő ország fiataljaiként hittünk a feltámadásban.

Váltakoztak a nemzedékek, új fiúk jöttek, Erdélyből, a székely hegyek közül, kis pénzzel, de nagy akaraterővel, a magyar főiskolákra. A végzettek közül pedig egyiknek-másiknak sikerült diplomáját odahaza nosztrifikáltatnia. A székely himnusz igy vándorolt kéziratban, Budapestről Erdélybe. Titokban másolgatták, eleinte, úgy terjesztették. Időnként azért hallottam róla. Hol azt mesélte valaki, hogy kicsiny falu unitárius templomában záróénekként hangzott el, hol egy székely iró könyvében szerepelt mottóként. Később nyiltan is énekelték. Ártalmatlan imádságnak látszott és a Székelyföldön terpeszkedő idegen hatalmasok, úgylátszik, nem tartottak tőle...

És az elmult hetekben újra hallottam. Amikor a rádió közvetitő csoportjával még az élcsapatok előtt beértem Marosvásárhelyre, az ünneplő tömegben felhangzott az ének:

Ki tudja merre visz a végzet,
Göröngyös úton, sötét éjjelen,
Segitsd mégegyszer győzelemre néped,
Csaba király a csillagösvényen.

Maroknyi székely porlik mint a szikla
Népek harcától zajló tengeren,
Fejünk az ár ezerszer elboritja,
Ne hagyd el Erdélyt, Erdélyt, Istenem.

A székely nép magáénak vallotta a »székely himnuszt«. S felzúgott sokezernyi székely ajkáń, Sepsiszentgyörgyön, amikor az az ősi székely város honvédeinket fogadta. Öregek és fiatalok, székely lányok és legények énekelték levett kalappal, s a felsorakozott csapatoknak tisztelgést vezényeltek... Elmondhatatlanul boldog voltam. S most még egyre vágyom. A székely diákok nagy összejövetelét mégegyszer meg fogjuk rendezni. Úgy és ott, ahogy 1921-ben, ott, Aquincum amphiteátrumában megfogadtuk. Egy gyönyörű májusi napon — Kolozsvár főterén!

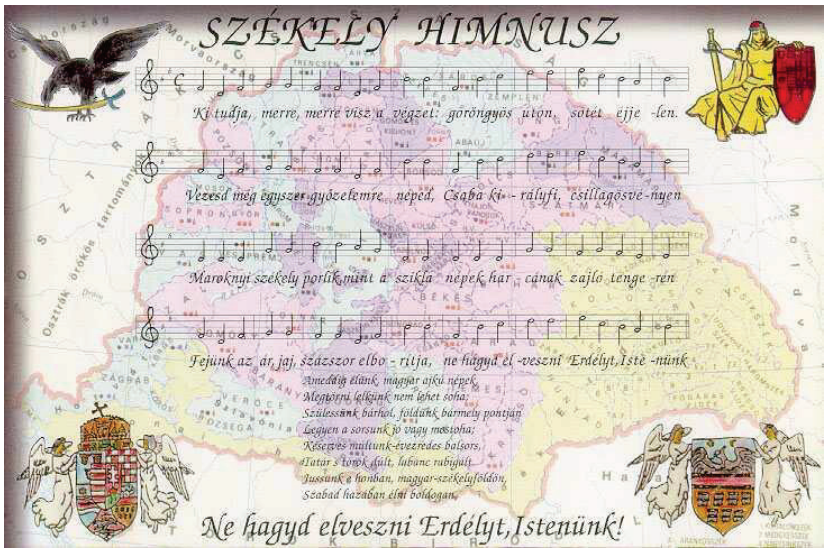

Székely himnusz

Ki tudja merre, merre visz a végzet,
göröngyös úton sötét éjjelen.
Segítsd még egyszer győzelemre néped, Csaba
királyfi csillagösvényen.
Maroknyi székely porlik, mint a szikla népek
harcának zajló tengerén.
Fejünk az ár ezerszer elborítja, ne
hagyd elveszni, Erdélyt Istenem!
Ameddig élünk, magyar ajkú népek, Megtörni
lelkünk nem lehet soha; Szülessünk bárhol,
földünk bármely pontján Legyen a sorsunk jó
vagy mostoha: Keserves múltunk - évezredes
balsoros, Tatár s török dúlt, labanc rabigált.
Jussunk e honban, magyar-székelyföldön,
Szabad hazában élni boldogan.

Írta: Csanády György 1922-ben,
Zenéjét szerezte: Mihalik Kálmán

„MAROKNYI SZÉKELY PORLIK, MINT A SZIKLA
NÉPEK HARCÁNAK ZAJLÓ TENGERÉN.
FEJÜNK AZ ÁR EZERSZER ELBORÍTJA,
NE HAGYD ELVESZNI, ERDÉLYT ISTENEM!”

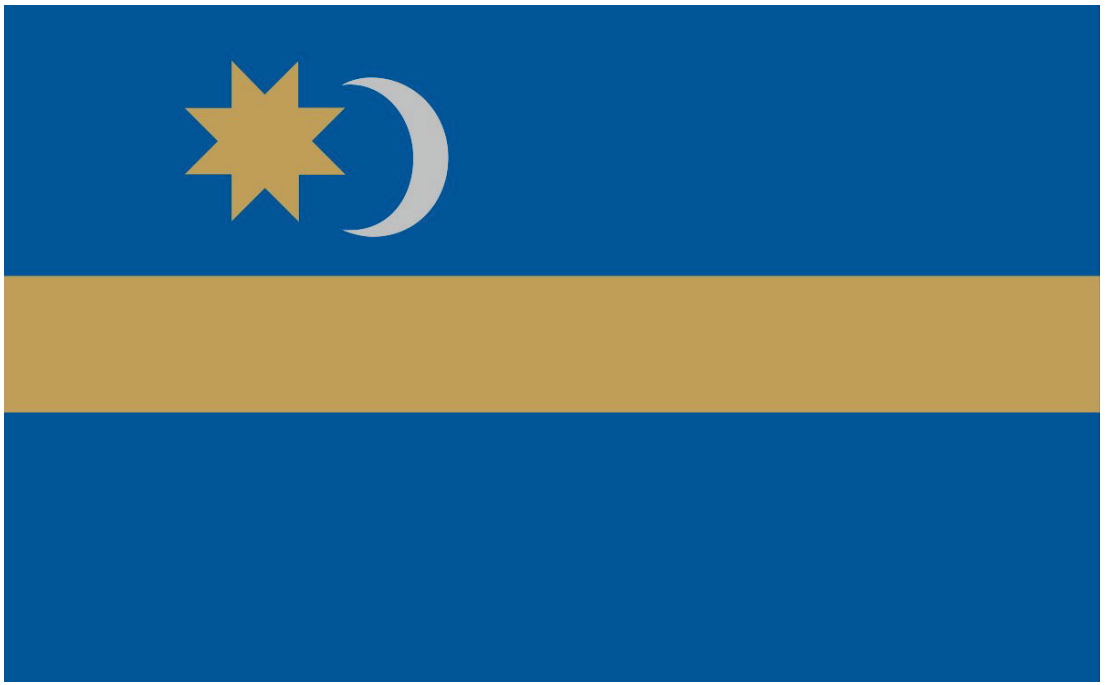

„A NAGYVILÁGON E KIVŰL NINCSEN SZÁMODRA HELY; ÁLDJON VAGY VERJEN SORS KEZE: ITT ÉLNED, HALNOD KELL.”

Vörösmarty Mihály
Szózat

IRODALOM

1. A Magyar nemzet története. Szerkesztő Szilágyi Sándor. Athenaeum kiadó Budapest, 1899.
2. A Romániai Magyar Demokrata Szövetség I. Kongresszusa. Felelős szerkesztő Varga Gábor. Kiadja: a Romániai Magyar Demokrata Szövetség Bihar Megyei Szervezete. 1991.
3. A romániai magyar kisebbség sérelmei I (1919-1921) Magyar Székely Egyesület. Budapest 1922.
4. A Trianoni Diktátum. Eredeti szöveg francia és magyar nyelven. Farkas Lőrinc Imre könyvkiadó, 2009.
5. Aitay Ferenc: Erdély természeti csodái. Stúdium, Kolozsvár, 2009.
6. Akademica Transsylvanica. Beszélgetések erdélyi tudósokkal. Hargita Kiadóhivatal, Csíkszereda, 2007.
7. Andreescu A., Năstasă L., Varga A.: Maghiarii din România (1956-1968), Cluj-Napoca, 2003.
8. Andreescu A., Năstasă L., Varga A.: Maghiarii din România. (1945-1955), Cluj-Napoca, 2002.
9. Apáthy István: Erdély az összeomlás után. In: Új Magyar Szemle. 1921 XII 2-3 sz.
10. Arany János Munkái, első kötet, 76-77, Franklin Irodalmi és Nyomdai RT Budapest.
11. Asztalos Lajos: Kolozsvár épített kincsei. Stúdium Kft. Nyomda, Kolozsvár, 2008.
12. Az erdélyi munkásság küzdelme a román uralom alatt. MSZDP kiadása. Budapest 1942.
13. Balogh Balázs – Fülemile Ágnes: Társadalom, Tájszerkezet, Identitás Kalotaszegen. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004.
14. Balogh Zsolt: A második világháború teljes története, I. Villámháború 1939 augusztus – 1940 május Pannon Literatúra Kft. Kisújszállás, 2009.
15. Barabás Béla: Teleki Pál öröksége. Antológia Nyomda, Lakitelek, 1992.
16. Beke György, Pomogáts Béla: Erdély jelene és jövője. Erdélyi Szövetség, Budapest, 1991.
17. Benkő Levente, Papp Mária: Magyar fogolysorsa második világháborúban, I-II, Pallas-Akadémia Könyvkiadó. Csíkszereda, 2007.
18. Benkő Samu: Beszélgetések Kós Károllyal. Kriterion, Bukarest, 1978.

19. Bethlen István gr. : Az oláhok földvásárlásai Magyarországon az utóbbi öt évben. Pátria Nyomda Budapest. 1912.
20. Bethlen István gr. : Válogatott politikai írások és beszédek. In: Millenneumi magyar történelem. Osiris kiadó. Budapest 2000.
21. Bíró Vencel: Képek Erdély múltjából. Művelődés, Cluj-Napoca, 2009.
22. Bitay Enikő, Márton László, Talpas János: Technikatörténeti Örökség Kalotaszegen a Gótika árnyékában. EME - Kolozsvár, 2011.
23. Boia Lucian: Istorie şi mit în conştiinţa românească. Bucureşti, 1997.
24. Bokor Márton: Egyházközségeink története. In: Kalotaszegi Magyar Református Naptár. Kolozsvár, 1937.
25. Bottoni Stefano: Sztálin a székelyeknél. A Magyar Autonóm Tartomány története (1952- 1960) Pro-Print könyvkiadó, Csíkszereda, 2009.
26. Brătianu I. Gheorghe: O enigmă şi un miracol istoric: poporul român. Bucureşti, 1940.
27. Brătianu I. Gheorghe: Origines et formations de l'unité roumaine. Bucureşti, 1943.
28. Brauch Magda: Csíksomlyó hazavár. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2008.
29. Buzás Pál: Bánffyhunyad és vidéke. Művelődés, Kolozsvár-Sztána. 2010.
30. Buzás Pál: Kalotaszeg Antológia (1990-1996). Művelődés 2010.
31. Buzás Pál: Kalotaszeg Antológia (1997-2009). Művelődés 2011.
32. Buzás Pál: Kalotaszegi irodalmi breviárium. Művelődés, Kolozsvár-Sztána. 2008.
33. Buzás Pál: Kalotaszegi kötődések. Művelődés Kolozsvár, 2008.
34. Ceauşescu Ilie: Transilvania, Străvechi pământ românesc. Bucureşti, 1983.
35. Coja Ion: Transilvania. Invincibile Argumentum. Editura Atheneum. Bucureşti 1990.
36. Csapoly Miklós: Politika és történetírás. Komp-Press, Kolozsvár, 2012.
37. Csetri Elek: Kelemen Lajos élete és munkássága. Erdélyi Múzeum Egyesület, Kolozsvár, 2012.
38. Csujev Felix: Szto szorok beszed sz, Molotovim. Moszkva „Terra"-„Terra" 1991.
39. Dávid Gyula, Mikó Imre: Petőfi Erdélyben. Kriterion, Bukarest, 1972.
40. Densuşianu Nicolae: Revoluţia lui Horea în Transilvania şi Ungaria 1784-1785. Bucureşti, 1884.
41. Densuşianu O.: Istoria limbii române. vol. I. Bucureşti, 1961.

42. Diaconescu Marius: Avram Iancu – hős vagy gyilkos. http/www.historia.roexclusiv-web/general/articol.2011.
43. Diaconescu Marius: Avram Iancu şi (contra)revoluţia românească din Transilvania în 1848-1849, mai 2011, https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/avram-iancu-si-contra-revolutia-romaneasca-din-transilvania-in-1848-1849
44. Diaconescu Marius: Cine falsifică istoria lui Avram Iancu, d-le prof. Bolovan? Iulie 2011, https://www.historia.ro/sectiune/actualitate/articol/cine-falsifica-istoria-lui-avram-iancu-d-le-prof-bolovan
45. Domonkos László: Az elárult Hadosztály. Masszi, Budapest, 2009.
46. Domonkos László: Az elfelejtett parancsnok. Masszi, Budapest, 2010.
47. Dragomir Silviu: Avram Iancu, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1988.
48. Dragomir Silviu: Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal în secolul al XVIII-lea. Cluj, 2002.
49. Dragomir Silviu: Vlahii din Peninsula Balcanică în evul mediu. Bucureşti, 1959.
50. Dsida Jenő: Azrael árnyékában. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2009.
51. Dudaş Florin: Avram Iancu în tradiţia românilor, ed. a II-a, revizuită şi adăugită, Ed. De Vest, Timişoara, 1998.
52. Engel Pál: Beilleszkedés Európába a kezdetektől 1440-ig. Magyarok Európában I. Háttér lap és könyvkiadó. Budapest, 1990.
53. Entz Géza: A gyulafehérvári székesegyház. Budapest, 1958.
54. Eördög István: Erdély Román megszállása 1916-1920. LAZI kiadó, Szeged 2000.
55. Erdély története, II, 1606-tól 1830-ig. Szerkesztette: Makkai László és Szász Zoltán. Budapest, 1986.
56. Erdélyi csillagok. Szerkesztette Kántor Lajos. Hét torony könyvkiadó. 1990.
57. Erdélyi István: A magyar honfoglalás és előzményei. Kossuth könyvkiadó, Budapest, 1986.
58. Esélyek és remények a Kárpát-medencében. Solymár, 1992.
59. Faragó József, Nagy Jenő, Vámszer Géza: Kalotaszegi magyar népviselet. Kriterion könyvkiadó, Bukarest, 1977.
60. Fazekas István: A pedagógus Brassai Sámuel. Kiadja a Brassai Líceum, Kolozsvár, 2011.
61. Fedinec Csilla: Értékek, dimenziók a magyar kutatásban. MTA – Magyar Tudományosság külföldön, Elnöki Bizottság, Budapest, 2008.

62. Fekete Károly: A nemzet napszámosa voltam Kalotaszegen. Művelődés, Kolozsvár, 2013.
63. Fekete Károly: Hatvan év Kalotaszegen. Művelődés, Kolozsvár-Sztána, 2009.
64. Fényes László: A forradalom okai és a Tisza bűnper. Löbvitz nyomda. Budapest 1922.
65. Ferencz Károly: Emberek, történetek, emlékek. Bánffyhunyad, 2011.
66. Filip Claudiu Cristian, Matis Daniel Horea: Huedinul o localitate pe drumul spre Europa. Casa cărţii de ştiinţă, Cluj-Napoca, 2008.
67. Fogarassy László: Adalékok a Székely Hadosztály és az erdélyi kérdés történetéhez (1918-1919) In Magyar történeti tanulmányok XIX Debrecen 1986.
68. Földi Pál: Elárulva és meggyalázva. Huszár kiadó, Debrecen.
69. Fráter Olivér: Erdély román megszállása 1918-1919. Logos Grafikai Műhely Tóthfalu - Délvidék 1999.
70. Furu Árpád: Kalotaszeg népi építészete. Idea, Kolozsvár, 2012.
71. Gaál György: Egyetem a Farkas utcában. Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság, Kolozsvár, 2001.
72. Gaál György: Tört Kövön és porladó kereszten. Pusztuló múlt és a fájó jelen a Házsongárdi temetőben. Stúdium, Kolozsvár.
73. Gál Mária – Gajdos Balogh Attila – Imreh Ferenc: Fehér könyv az 1944 őszi magyarellenes atrocitásokról. Kolozsvár, 1995.
74. Gálai L.: Az erdélyi román őshaza kérdéséhez. Budapest, 1942.
75. Gidó Attila: Az erdélyi zsidókról. Litera könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2006.
76. Giurăscu C. C.: Formarea poporului român. Craiova, 1973.
77. Gyurkó László: 1956. Magvető kiadó, Budapest, 1987.
78. Gyurkó László: Arckép vázlat történelmi háttérrel. Magvető kiadó. Budapest, 1982.
79. Hála József: Kalotaszeg vázolata. Mentor kiadó, Marosvásárhely, 2006.
80. Herre Franz: Ferenc József élete és kora. Magyar Könyvklub, Budapest, 2000.
81. Hitel I-II, tanulmányok, repertórium. Bethlen Gábor Könyvkiadó, 1991.
82. Horthy Miklós: Emlékirataim. Európa könyvkiadó Budapest, 2012.
83. Horváth Ferenc: Magyar vasúti építkezések Erdélyben. Magyar Államvasutak Rt. Budapest, 1998.
84. Hovi Támárá: Dzson Rid – ocsevidec revoljucii. Moszkvá „Progresz” 1977.

85. Iszlamov T. M., Murasko G. P., Noszkova A. F., Rogovájá L. A.: Vosztocsnaja Evropa v dokumentak roszijszkoj arhivov, 1944-1953, Moszkva, 1998.
86. Jakabffy Elemér: Kisebbségi sorskérdések. Kriterion, Kolozsvár, 2005.
87. Jancsó Benedek: A román irredentista mozgalom története. Bocskay Szövetség. Budapest 1922.
88. Jancsó Benedek: A román nemzetiségi törekvések története II. 1989.
89. Jancsó Benedek: Erdély és a nagy román aspiráció. In: A hadirokkantak és özvegyek ügye. III sorozat. Budapest 1916.
90. Johann von Mihálik: Praktische Anleitung zum Béton-Bau für alle Zweige des Bauwesens. Berlin. Theobald Grieben, 1860.
91. Jorga Nicolae: Istoria românilor din Ardeal şi Ungaria, I-II. Bucureşti, 1989.
92. Jósa Piroska: Virágszőnyeg a Váradi utcaköveken. Erdélyi magyar ifjak, Nagyvárad, 2007.
93. Kádár János: Internacionalizmus, nemzeti érdek. Magvető kiadó. Budapest, 1976.
94. Kalotaszeg és környéke. Szerkesztették: Aitay Ferenc, Fogarasi László és Váradi István. Gloria-Kolozsvár, 2007.
95. Katona Tamás és Szász Zoltán: Hegedűs Sándor, a száz kezű politikus. Argumentum kiadó, 2014.
96. M Kelemen Lajos: Kalotaszeg történelme és műemlékei. In: Kelemen Lajos: Művészettörténeti tanulmányok. Bukarest, 1977.
97. Király Károly: Nyílt kártyákkal. Nap Kiadó, Kaposvár, 1995.
98. Kirov S. M. : Izbránnie sztátji i recsi (1912-1934) G. I. politicseszkij literaturii Moszkva 1957.
99. Komáromi János: Jászí Aradon. In: Új Magyar Szemle 1920. május I sz.
100. Korunk, 1991/10. Az erdélyiségtudat változásai. Harmadik évfolyam, II/10. 1991. október
101. Kós Károly: Erdély népi építészete. Budapest, 1990.
102. Kós Károly: Hármaskönyv. Irodalmi Kiadó, Bukarest, 1969.
103. Kós Károly: Kalotaszeg. Kolozsvár, 1937.
104. Kós Károly: Kiáltó szó. Cluj-Kolozsvár, 1921. Lapkiadó Rt. 48l.
105. Kosáry Domokos: Művelődés a XVIII. Századi Magyarországon. Budapest, 1983.
106. Kosáry Domokos: Újjáépítés és polgárosodás 1711-1867. Magyarok Európában III. Háttér lap és könyvkiadó. Budapest, 1990.
107. Koszta István: Mária román királynő párizsi követsége. Kárpát Stúdió

Kft. 2011.
108. Kovács Kiss György: Megidézett múlt. Komp-Press kiadó, Korunk Kolozsvár, 2008.
109. Köpeczi Béla: Erdély története I,II,III. Akadémiai Könyvkiadó, Budapest, 1986.
110. Krámli Mihály: Erdélyi vasutak 1867-1914. Kiadja: a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum, 2013.
111. Kratochvil Károly: A Székely Hadosztály 1918-1919 évi bolsevik ellenes és ellenforradalmi harcai a székely dicsőségért. Budapest 1938.
112. Kratochvil Károly: A székelyt a forradalom se győzte le. In: Magyar katona. Századunk legszebb magyar csatái. Budapest 1944. Szerkesztette Ajtay Endre.
113. Kristó Gyula: magyar honfoglalás, honfoglaló magyarok. Kossuth könyvkiadó, 1996.
114. Kuszálik Péter: Kós Károly emlékkönyv. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2003.
115. Lipcsei Ildikó: Utak és tévutak az erdélyi magyarság huszadik századi történetében (Kézikönyv) Budapest, 2008.
116. Magyari András: A Horea vezette 1784 évi parasztfelkelés a források tükrében. Bukarest, 1984.
117. Maimonidész. Zsidó filozófia. Lajos kiadó. Szerkesztette: Borbély Gábor és Babits Antal. Budapest 1995.
118. Makkai Sándor: Erdélyi szemmel. Kriterion, Kolozsvár, 2009.
119. Malonyai Dezső: A magyar nép művészete. I. A kalotaszegi magyar nép művészete. Budapest, 1907.
120. Mihálik András: A 155 éves Bezdán-i kamarazsilipnek – mint az első magyar, európai betonépitménynek, a világ első teljesen betonból épült hajózsilipjének a viselkedése és diagnosztikája „in situ”. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2009 június 11-14.
121. Mihálik András: A Bodajk-Bálinka állomásközben bekövetkezett rézsűkárosodás helyreállitása vasbeton elemekből kialakított szivárgó földtámrendszerrel. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2001. május 24-27.
122. Mihálik András: A Ferenc csatornáról… az első magyar betonműtárgy 1854 évi építésének az ürügyén. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2009. június 11-14.
123. Mihálik András: A mesterséges transzverszális körforgás elméletének meghatározó szerepe a szivárgó rendszerű küszöbgátak és partvédelmi támasztó szerkezetek gravitacionális strukturájának

megalapozásánál, tervezésénél. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2014. június 12-15.
124. Mihálik András: A műszaki múlt jelenléte egy nagyváradi, központi bekötő utca életében. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2010. június 3-6.
125. Mihálik András: A torrensek és a vasúti pálya biztonsága. EMT-EPKO, Csíksomlyó, május 29-június 1 2003.
126. Mihálik András: A világ első teljesen betonból épült hajózsilipje mint az első magyar betonépítmény. EMT-EPKO, Székelyudvarhely, 1998. június 5-7.
127. Mihálik András: Árvizeknél jelentkező helyi alámosások természetének kutatása, meghatározása közepes fesztávú hídszerkezetek pilléreinél. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2007, június 12-15.
128. Mihálik András: árvízvédelmi gátak statikai és hidraulikai stabilitásának biztosítása a Tisza völgyében. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2002.
129. Mihálik András: Aszfaltburkolatú útpályaszerkezetek károsodásának rendhagyó megjelenési formája, negatív talaj és hidrológiai tényezők jelenlétében. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2008 június 12-15.
130. Mihálik András: Az építmények viselkedésének és diagnosztikájának a problematikája „in situ" 1981 március 12, requiem Nagyvárad, Vitéz utcai rácsos vasszerkezetű hídért. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2013 június 13-16.
131. Mihálik András: Bazele Mecanicii Teoretice. Curs introductiv. 2007. Matrix Rum. Bucureşti (Az elméleti mechanika alapjai. Példák, feladatok, megoldások.)
132. Mihálik András: Beton és vasbeton szerkezetek korai terhelésének problematikája a vasúti hidak gyakorlatában. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2011 június 2-5.
133. Mihálik András: Előregyártott vasbeton elemek korróziója városi környezetben. EMT- EPKO, Csíksomlyó, 2000. június 2-4.
134. Mihálik András: Épitmények viselkedése és diagnosztikája „in situ" természeti katasztrófák kialakulásánál. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2005. június 2-5.
135. Mihálik András: Építmények viselkedésének ellenőrzése, követése, monitorizálása, mint gyakorlati módszer, új mérnöki létesítmények, struktúrák kialakításának, ezek műszaki, gazdasági és környezetvédelmi megalapozásánál. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2012. június 7-10.
136. Mihálik András: Feszítő huzalok csúszásának meghatározása,

előfeszített vasbeton födémszerkezeteknél. EMT – EPKO, Szovátafürdő, 1997. június 6-8.
137. Mihálik András: Harminc év, környezetbarát előregyártott vasbeton támasztószerkezetek monitorizálásában. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2006. június 14-16.
138. Mihálik András: Konstrukciók, termékek, építőanyagainak ökológiai biztonsága. EMT- EPKO, Csíksomlyó, 2007. május 31-június 3.
139. Mihálik András: Mecanica pământurilor în practica de consolidare a terasamentelor. 2003. Editura Gloria Cluj. (A talajmechanika a földművek biztosításának gyakorlatában.)
140. Mihálik András: Mérnök Biológia a műszaki felsőoktatásban. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2004.
141. Mihálik András: Mérnöki építmények közötti folyómeder deformációk a Fekete Körös felső szakaszán. EMT-EPKO, 2008. június 12-15.
142. Mihálik András: Podpornie sztenki iz zbornik Zselezobetonnik ram. Danube European Conference on Soil Mechanics an Fonndation Engineering. Varna-Bulgaria 1980.
143. Mihálik András: Podpornie sztenki szpeciálnik Konsztrukcij na drenurujuscsik osznováníják. 10 Kongresz Osznovánij Brno-Csehoszlovákijá 1982.
144. Mihálik András: Problematica Dezvoltării Durabile. Societăţi – Natură – Construcţii. 2009. Editura Universităţii din Oradea. (A fenntartható fejlődés problematikája. Természet – Társadalom – építmények.)
145. Mihálik András: Rezistenţa materialelor. Curs introductiv. 2003. Editura Gloria Cluj. (Bevezetés a szilárdságtanba.)
146. Mihálik András: Rezistenţa materialelor. Temă de rezistenţă, comportarea materialelor, discuţii. 2002. Editura Gloria Cluj. (Szilárdságtan. Tematikák, az anyagok viselkedése, viták.)
147. Mihálik András: Structuri de sprijiniri din elemente prefabricate de beton armat. Ingineria Biologică. 2002. Editura Gloria Cluj. (Előregyártott vasbeton támasztó szerkezetek. Mérnök Biológia.)
148. Mihálik András: Szivárgó töltések, mint új mérnöki létesítmények a pályafenntartásnál, a vasúti alépítmény stabilitásának biztosításánál. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2012. június 7-10.
149. Mihálik András: Szivárgó rendszerű előregyártott vasbeton elemekből kivitelezett küszöbgát 25 év alatti viselkedése és diagnosztikája „in situ” a Sebes Körös nagyváradi szakaszán. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2010. június 3-6.

150. Mihálik András: Talajmechanikai és műszaki paraméterek tanulmányozása különböző támasztó szerkezetek struktúrájának a függvényében. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2011. június 2-5.
151. Mihálik András: The causes and results of failure in railway embankmants. Danub European Conference on Soil Mechanics and Fonndation Engineering. Budapest október 2-5 1990.
152. Mihálik András: Tiefendränen aus forvertigteilen Eisenbeton bestandteilen. Vorvertigung ingenierbau symposium Budapest 11-14 september 1973.
153. Mihálik András: Torrens patakok tanulmányozása, kutatása „in situ” didaktikai rendeltetésű hidrológiai laboratórium létrehozásával, természetes nagyságú modellkísérletek segítségével. EMT-EPKO, Csíksomlyó, 2006. június 14-16.
154. Mihálik András: Vasalt földtámszerkezetek, EMT-EPKO, Székelyudvarhely, 1999. június 4-6
155. Mihes Imre: Erdély útja Nagy Magyarországtól, Nagy Romániáig. Háromszék Lap és könyvkiadó Sepsiszentgyörgy, 1996
156. Mikó Imre: Akik előttem jártak. Bukarest, 1977. Kriterion.
157. Mikó Imre: Huszonkét év. Budapest, 1941. „Studium” kiadása.
158. Miskolczy Ambrus: Románok a történeti Magyarországon. Budapest, 2005.
159. Móricz Zsigmond: Erdély 1,2,3. Gabo Kiadó, 2007.
160. Nagy Béla: Volt egyszer egy Autonómia. Szabad Tér, 2009.
161. Nagy Károly: Tanuság. Kriterion, 2011.
162. Nemere István: 133 véres nap. Pallus, Gyöngyös, 2007.
163. Nemere István: Magyarország Története, 989 év krónikája, az államalapítástól a XX. század végéig. Anno Kiadó, Debrecen.
164. Németh László: Magyarok Romániában, Tanu, 1935.
165. Népi Szövetség Naptára 1948 Kolozsvár.
166. Nyárády Gábor: Advent fekete-sárgában. Pákei Lajos levelei Kolozsvár megpróbáltatásairól 1848 őszén. - In: Hadtörténelmi közlemények, 1998. (111. évf.), 4. sz., 133-148. p.
167. Oral Story: az édesapám Mihálik István, a Székely Hadosztály önkéntese, Csucsa - Bánffyhunyad 1919-1960.
168. Ormos Mária: Pádovától Trianonig 1918-1919. Kossuth kiadó, Budapest 1983.
169. Păcurariu Francisc: Românii şi maghiarii de-a lungul istoriei. Bucureşti, 1968.

170. Panaitescu P. P.: Introducere în istoria culturii româneşti. Bucureşti, 1969.
171. Panaitescu P. Petre: „Mihai Viteazul” Bucureşti, 1936.
172. Pascu Şt.: Istoria Transilvaniei. Blaj, 1944.
173. Pascu Stefan: Revoluţia Populară de sub conducerea lui Horea. Bucureşti, 1984.
174. Pascu T. Adrian: Ioan Axente Sever (1821-1906). Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1985.
175. Petőfi összes költeményei II 623-624 Szépirodalmi kiadó. 1960.
176. Petrickevich Horváth Emil: Jelentés az országos Menekültügyi Hivatal négyéves működéséről. Budapest 1924.
177. Pomogáts Béla: A transzilvanizmus. Budapest, 1983.
178. Poszler György: A „másik” város. Komp-Press, Kolozsvár, 2005.
179. Prodan D.: Supplex libellus valachorum. Bucureşti, 1967.
180. Prodan D.: Teoria imigraţiei românilor din Principatele Române în Transilvania în secolul al XVIII-lea, Studii critice. Sibiu, 1944.
181. Prodan David: Răscoala lui Horea I-II, Bucureşti, 1979.
182. Prodan David: Răscoala lui Horea în comitatele Cluj şi Turda. Bucureşti, 1938-
183. Raffay Ernő: Erdély 1918-1919-ben. Magvető kiadó Budapest 1987.
184. Raffay Ernő: Trianon titkai. Szikra Lapnyomda. Budapest, 1990.
185. Reisinger László András, Kosztin Péter: A Kolozsvári Piarista Öregdiákok emlékkönyve. Kolozsvár, 1992.
186. Rettegi György: Emlékezetre méltó dolgok 1718-1784. Bukarest, 1970.
187. Rubin Dezső: Adatok a magyar katona szerepléséhez. Magyar Hadtörténeti Levéltár kiadása, Budapest é.n.
188. Rubin Dezső: Az összeomlás. Globus Nyomda, Budapest 1922.
189. Rusu Abrudeanu Ion: Moţii – Calvarul unui popor eroic dar nedreptăţit. Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1928.
190. Sebő Ödön: A halálra ítélt zászlóalj. Magyar Könyvklub, Budapest, 1999.
191. Sevjákin Alexandr: Zakaznoe ubijsztvu Sz.Sz.Sz.R. „Jauza” – „Ekszmo” Moszkva, 2012.
192. Starikov Nikoláj: Geopolitiká kák eto gyelajetszjá Piter. 2014.
193. Stromm Marcel: Emlékiratok In: Magyar Hírlap Könyvek, Budapest 1999, sajtó alá rendezte, Gulyás Ferenc.
194. Sylvester Lajos: Ojtoz völgye a hadak útján. Charta, Sepsiszentgyörgy, 2008.
195. Szabó K. Sándor: Bevonulás Erdélybe 1940. Budapest, 1991.

196. Szabó T. Attila: Kalotaszeg és vidéke. Kolozsvár, 1943.
197. Szakály Ferenc: Virágkor és hanyatlás 1440-1711. Magyarok Európában II. Háttér lap és könyvkiadó. Budapest, 1990.
198. Széchy Károly: Emlék – Előadó – ülések. Kiadja: Magyar Geotechnikai Egyesület. Budapest, 2014.
199. Szekfű Gyula: Trianon revíziója és a történetírás. Magyar szemle. 1931.
200. Szentimrei Jenő: Városunk és más elbeszélések. Művelődés, Kolozsvár-Sztána, 2009.
201. Szilágyi Ferenc: A Horea világ Erdélyben. Pest, 1871.
202. Szőke János: Márton Áron. Nyírségi nyomda. Nyíregyháza, 1990.
203. Sztánai napok 2005. Művelődés, Kolozsvár, 2006.
204. Tamási Áron: Tiszta beszéd, Bukarest, 1981. Kriterion.
205. Tanulmányok Erdély történetéről. Szakmai Konferencia Debrecen, 1987. Október 9-10. Szerkesztette Rácz István, Alföldi Nyomda, Debrecen, 1988.
206. Tilkovszky Lóránt: revízió és nemzetiségpolitika Magyarországon (1938-1941). Budapest, 1967.
207. Topliceanu Iulian, Ucrain Constantin: Oastea lui Avram Iancu. Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1989.
208. Tóth Zoltán: Parasztmozgalmak az erdélyi Érchegységben 1848-ig. Budapest, 1951.
209. Tőkés Elek: Az örök iskola. Studium Kft, Kolozsvár, 2003.
210. Tőkés László: Egy kifejezés – és ami mögötte van. Pártium Kiadó, Nagyvárad, 2009.
211. Török Sándor: Településtörténeti Tanulmányok és Határproblémák a Kárpát Medencében. Kiadó: Amerikai Magyar Szépmíves Céh. Astor Park Florida
212. Válcev Szergej: Szovjetszkij szojuz kotorij mi poterjali. Moszkva, Mir 2012.
213. Vasas Samu: A kalotaszegi gyermek. Kráter Kiadó-Colirom Rt. kiadása. 1992.
214. Vécsey Aurel: Erdélyország arany kora. Transylvania keserű elvesztése.
215. Végh Olivér: Kalotaszegi fazekasság. Bukarest, 1977.
216. Venczel József: Erdélyi föld-erdélyi társadalom. Budapest, 1988.
217. Vincze Gábor: Történeti kényszerpályák – kisebbségi reálpolitikák II 1944-1987. Csíkszereda, Pro-Print, 2003.
218. Vita Zsigmond: Jókai Erdélyben. Kriterion, Bukarest, 1975.
219. Volokitnyiná T. V., Murasko G. P., Naumov O. V., Noszkova A. F.,

Carevszkájá T. V.: Szovjetszkij fáktor v vosztocsnoj Evrope. Moszkva, 2002.
220. Wass Albert: Adjátok vissza a hegyeimet. Mentor kiadó, Marosvásárhely, 2001
221. Wass Albert: Egyedül a Világ ellen. Magukra hagyottak Amerikai Magyar Szépmíves Céh kiadása. Ontario, Kanada, 1967.
222. Zigány Árpád: A világháború története. 1914-1916. Kiadó a Magyar kereskedelmi közlöny, hírlap és könyvkiadó vállalat, 1916.
223. Domokos Samuel: Tipografia din Buda. Contribuţia ei în formarea ştiinţei şi literaturii române din Transilvania la începutul secolului al XIX-lea, Editura „Noi”, Giula - Gyula,1994.

FÜGGELÉK.

MŰSZAKI – TUDOMÁNYOS CSATOLMÁNYOK

XXIII. NEMZETKÖZI
ÉPÍTÉSTUDOMÁNYI
KONFERENCIA

23rd INTERNATIONAL CONFERENCE
ON CIVIL ENGINEERING AND
ARCHITECTURE

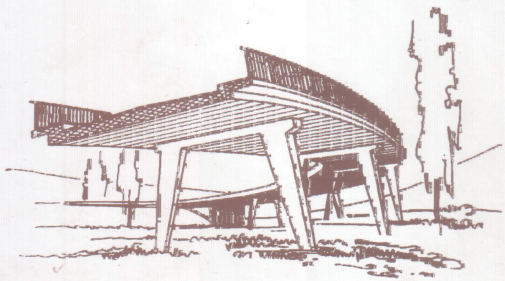

ÉPKO 2019

ERDÉLYI MAGYAR MŰSZAKI
TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG

HUNGARIAN TECHNICAL
SCIENTIFIC SOCIETY
OF TRANSYLVANIA

„Az építőmérnöki tevékenységünket – a tervezés és a kivitelezés területén – úgy ajánlott, úgy érdemes megalapozni, hogy ez a folyamat a megalkotott struktúrákkal alávesse magát a természet törvényeinek, ne jelenjék meg mint idegen test a környezetben 'in situ'. Ekkor, szinte észrevétlenül uralni fogjuk környezetünket, magát a természetet!"
(Mihálik, Dr. Diss. 1980)

Építőmérnöki gravitacionális, szivárgó támszerkezetek, mélyszivárgó alapozással, előregyártott vasbeton elemekből kivitelezve

Gravitational Filter Support Systems with Drainage Foundation of Prefabricated Reinforced Concrete Elements

Dr. MIHÁLIK András

Regionális Tudományos Kutató Csoport „Építmények viselkedése '*in situ*'" (KAB)
Kárpát Eurorégió, Középeurópa
Nemzetközi Tudományos Központ CNCISC
Nagyváradi Egyetem
mihalikandras@freemail.hu

Abstract

Our report presents an invention developed and applied on the Oradea Vaşcău railway track, which permanently solves the static stability problem of the wet slopes, the 'in situ' behaviour of the structure being followed for 57 years.

Összefoglaló

Jelen rerferátum célja – tudományos és különösen gyakorlati szempontból – a bemutatott új struktúrával, annak különösen keresztmetszeti kialakításával. Időbeli viselkedésének a követésével 'in situ', mint a Talaj Mechanikának egy „fegyverténye", hosszanti rézsűk víztelenítésének (drains) teljes megoldása, s ezáltal a csúszófelületek kiküszöbölése az általános rézsű stabilitásának a megoldása.

Az építőmérnöki új támszerkezet struktúrája lényegében egy gabion térbeli tömegének vasbeton szilárdságú vázban való speciális elhelyezése, a támszerkezet teljes magasságában, az alapozáson elhelyezkedő folyókáig.

A támszerkezet mint egy élő vízmű működik átadásától fizikai létezéséig, szellőztetvén az egész rézsű teljes felületét.

Kulcsszavak:

D.G.A.S. (Drains, Geo Aqua Srop), levegőzés, szivárgó, rugalmas-képlékeny szűrőfelület, állandó ventilláció, állandó Kutató Részleg

„Megtanultam, hogy a tudomány elhivatottság és elkötelezettség, nem egy egyszerű állás. A szerénység egy hiba, amelytől a tudomány emberei védettek. Hova jutottunk volna, ha a tudós kételkedne a saját intelligenciájában?”

1. A PROBLÉMA MEGJELENÉSE, FELVETÉSE, ÉS ANNAK MÉRNÖKI FELDOLGOZÁSA, MEGOLDÁSA

Lényegében a Nagyvárad Velence-Vaskoh CFR vasútvonalának, annak infrastrukturális elváltozásainak, deformációinak, kohéziós talajban történő víztelenítési munkálatairól van szó, amely nem oldotta meg a kitűzött víztelenítés problematikáját, és k.b. 30 éven keresztül a mélyszivárgók hatásfoka elmaradt, messze elmaradt a szükséges átlagtól, s csak mint talajcsere, merev kőbordák szerepét játszotta.

A probléma megoldása megköveteli egy olyan támszerkezet kialakítását, amely biztosítja a nedvesség minden formájának eltávolítását a földtömegből, a vízpárák kondenzálását kohéziós talajok esetében.

Biztosítani kell a levegő állandó mozgását, a konstans ventillációt, levegőztetést, a megjelent új földfelületeknek, a támszerkezet föld felőli oldalán, amelyek megjelentek a struktúra kivitelezésének eredményeképpen.

Az új támszerkezet csak szivárgó struktúrájú lehet, amely katalizálja a levegő szabad áramlását, a hőmérsékletváltozás kialakítását, a környező levegővel való, történő állandó kapcsolatát, beleszámítva az uralkodó légmozgás irányát is.

A struktúra kialakításával történő munkálkodás, gondolkodás során felkeltette figyelmünket egy vasúti megálló (Nyárló-Drágcseke állomásközben) kis peronon levő kútjának a jelenléte, a felépítmények faragott gömbfából kivitelezve, k.b. 3,5 m mélységgel és víztükörrel. Ha egymás mellé állítunk „*n*” ilyen kút-keresztmetszetet párhuzamosan a vasút nyomvonalával, már látni lehet egy támszerkezet új, elképzelt körvonalait, vagy ha merőlegesen állítjuk rá a vasútvonal irányára, egy mélyszivárgó vagy egy kontrafort kezd kialakulóban lenni.

Gondolkodásunk valósággal megmerevedett a „kis kútnál” mint építménynél, s ez képezte a következőkben az új támszerkezet prototípusát, természetesen az utána következő átalakításokkal kiképezve, kialakítva célunknak megfelelően.

Vasbeton elemekből lett kialakítva egy szilárdsági váz (a kis kút felépítményéhez hasonlóan), amely terméskőből a gabionok mintájára lett kitöltve, falazva, a megfelelő hosszanti elemek közötti hézag (ütköző) relatív mozdulatlanságát biztosítva, mint a rendszer merevségének alapvető feltétele.

Bihar megye vasútvonalai

Az 1958-1968 időközben kivitelezett új prototípusú támrendszerek szerkezetei, az elért eredmények, egy magán-beszélgetés során kerültek elemzésre, megtárgyalásra a szerző kérése alapján, Prof. emerit ing. Hugo Lehr, a geotechnika professzora, katedrafőnöke az Institutul de Construcţii Bucureşti keretein belül.

Prof. emerit ing. Hugo Lehr:

„Az elért 10 év alatti eredmények a kivitelezett prototípusoknál, kohéziós talajban, talajokban, igazolják az elgondolás helyességét a víztelenítés nagy kérdéseit illetően, ami nem lebecsülendő eredmény a Talaj Mechanikában, valamint az általános építőmérnöki gyakorlatban. Szükséges a továbbiakban is a Gyakorlati és Tudományos Kutatás dinamikus folytatása különböző geotehnikai talajkörülmények között, valamint a kivitelezett struktúráknál az állandó viselkedéseknek a követése '*in situ*'.

Ennek a struktúrának a jellegzetessége, az elért kiváló talajmechanikai eredmények, kimerítik a tudományos értékét ennek a gyakorlati tudományos kutatásnak, úgyhogy meghívom katedránkra egy doktori disszertáció kidolgozására és megjelentetésére, mint tudományos vezetője munkakörének!"

Az első prototípusa ennek a támszerkezetnek 1958-ban volt kivitelezve a Nagyvárad Velence-Vaskóh vasútvonalon, Félixfürdő-Nyárló állomásközben, az utolsó pedig 2001-ben, külföldön (Magyarország), Bodajk-Bálinka állomásközben, a Székesfehérvári MÁV Vasúti Igazgatóság területén.

A prototípusok viselkedésének követése '*in situ*' folyamatosan 57 évet vett igénybe, egy generáció, mérnök-generáció majdnem teljes pályafutását magába sűrítve.

Építőmérnöki gravitacionális, szivárgó támszerkezetek, mélyszivárgó alapozással, előregyártott vasbeton elemekből kivitelezve

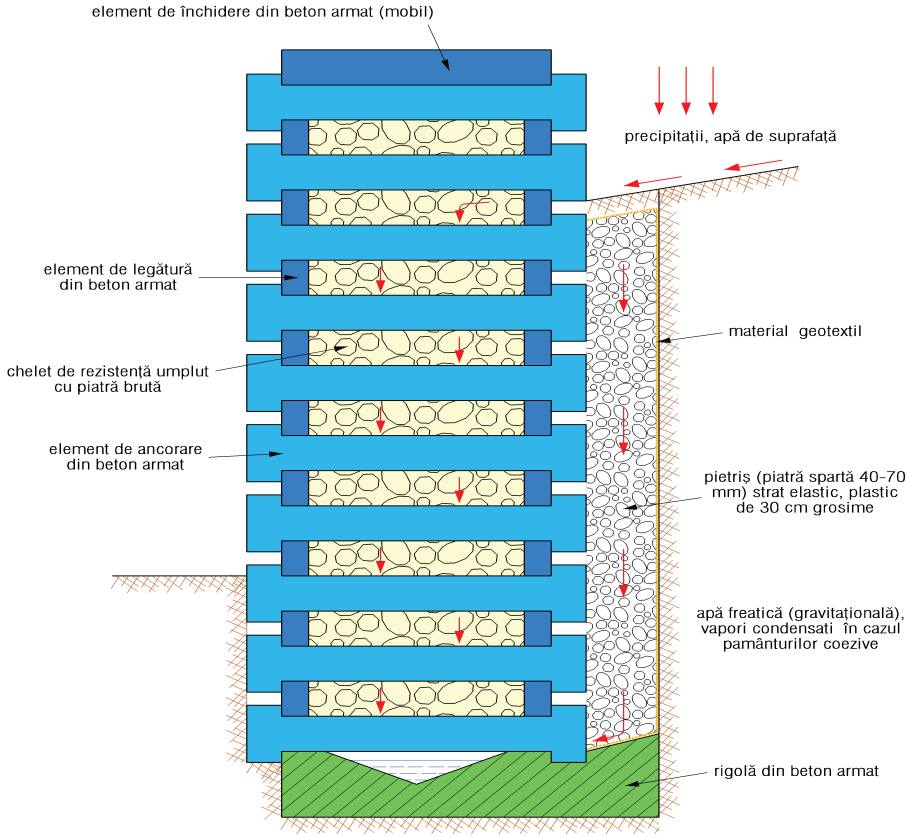

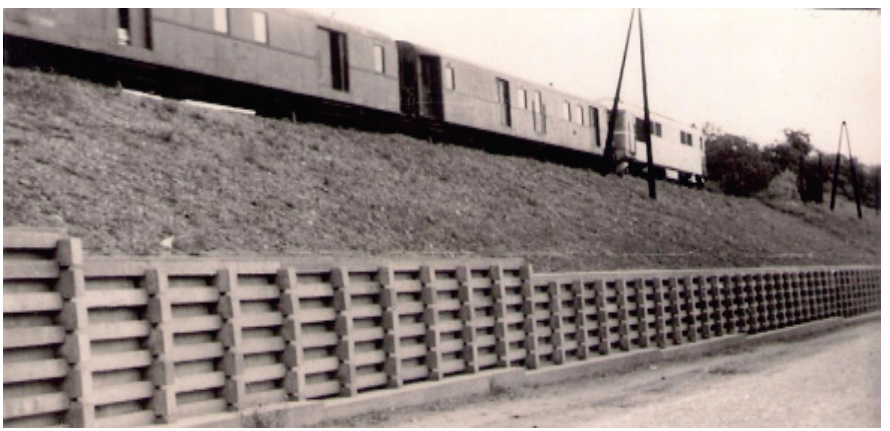

Brevet de invenţie Nr. 99469 30.09.1989 O.S.I.M. Bucureşti

Az új támrendszer biztosítja:

a) **a talajvizek, a páralecsapódásból megjelent nedvesség és a felületi vizek (eső, hó), az összegyűjtött vízmennyiség szivárgását, megszűrését, és a kijelölt helyre való elvezetését, az alapozáson kialakított folyóka segítségével**
b) **a struktúrának köszönhetően bevezeti a karbantartás kifejezését, amely a klasszikus támfalaknál egy ismeretlen fogalomként, tevékenységként jelentkezik**
c) **a támszerkezet minden pontjában időtől és évszakoktól függetlenül ellenőrizni lehet a struktúra működését, fizikai állapotát, a károsodásokat, vagy pedig az elsárosodás fokát a szivárgó térfogatában**
d) **a támszerkezetet befolyásoló talajmechanikai tényezők tanulmányozásá-nak a lehetősége mint egy valóságos Kutató Laboratórium működő kutató részlege**

Alá kell húznom, hogy kutató részlegeinknél, azoknak kivitelezésén, követésénél komplex, veszélyes munkálkodásban volt részünk. A problémák sokszor a műszaki kiábrándulás határait súrolták.

2. AZ ÚJ TÁMRENDSZER PROTOTÍPUSAINAK TÖRTÉNETE A KIVITELEZÉSEK IDŐBELI FÜGGVÉNYÉBEN

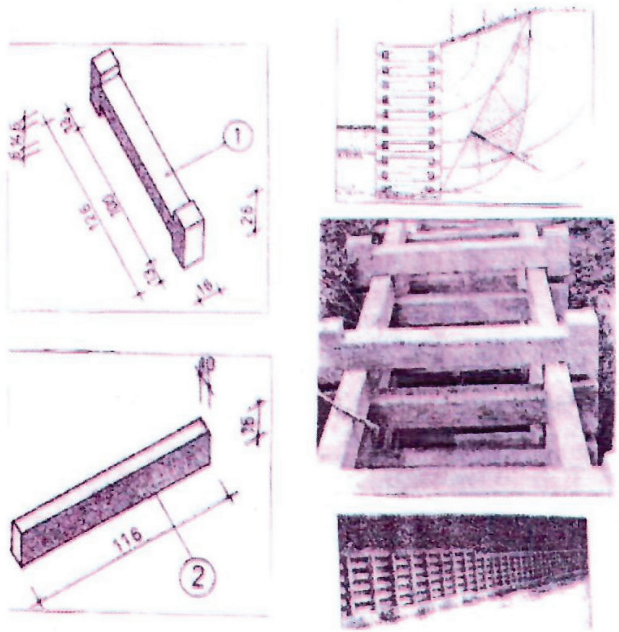

Fig. 1 Elementele scheletului de rezistenţă, structura filtrantă, secţiune transversală şi realizarea tehnologică
1 – element de ancorare; 2 – element de legătură

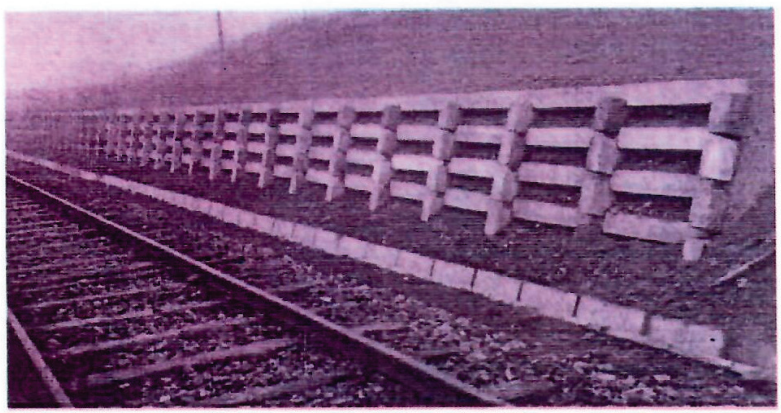

Fig. 2 Primul sector experimental cu zidul de sprijin filtrant din elemente prefabricate de beton armat, la CFR executat în anul 1958, Km 12+200/300, linia CF Oradea Est-Vaşcău

Fig. 3Montarea elementelor prefabricate în fundaţia zidului de srijin filtrant

Fig. 4 Dren contrafort din elemente prefabricate de beton aarmat, racordat la rigola zidului de sprijin filtrant, umplut cu piatră brută

Fig.5 Şantierul de montarea zidului de sprijin filtrant din elemente prefabricate de beton armat la consolidarea unui masiv argilos

Fig. 6 Aspectul general al zidului de sprijin filtrant din elemente prefabricate de beton armat la încheierea execuţiei, prin montarea obiectivului de construcţii (2001)

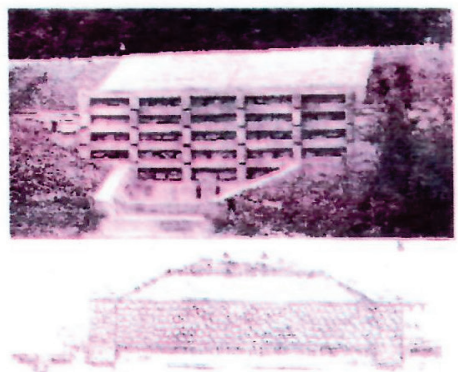

Fig. 7 Rambleu filtrant (premieră), faţadă aval şi secţiune transversală

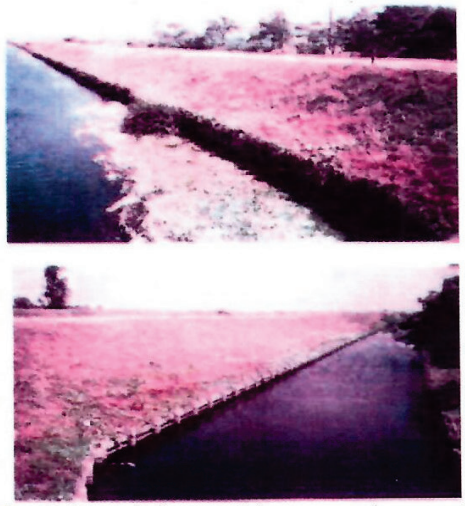

Fig. 8 Consolidare mal la un canal cu un zid de sprijin din elemente prefabricate de beton armat, pe saltele de fascine. Mal drept, mal stâng (1973)

Fig. 9 În condiţii urbane zidul de spijin din elemente prefabricate de beton armat, după 42 de ani în exploatare

Fig. 10 Aspectul străzii înainte de modernizare (Oradea)

Fig. 11 Zidul de spijin filtrant din elemente prefabricate de beton armat la realizarea modernizării străzii

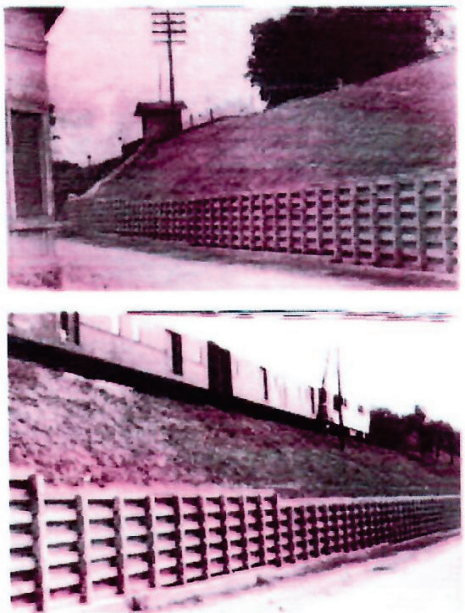

Fig. 12 Faţada zidului de spijin filtrant din elemente prefabricate de beton armat se încadrează perfect în mediul peisager urban (1968)

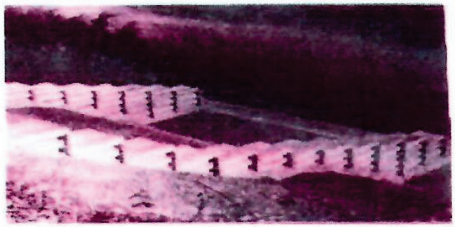

Fig. 13 Dren contrafort (premieră în România) racordat la rigola zidului de sprijin filtrant cu o suprastructură de ventilaţie (1970)

Fig. 14 Suprastructura pragului de fund din elemente speciale de beton armat prefabricate

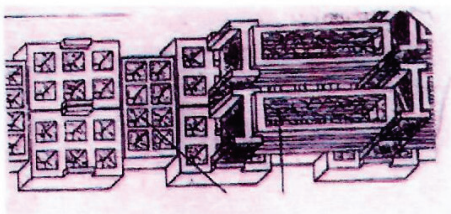

Fig. 15 Scheletul de rezistenţă a pragului de fund din elemente speciale de beton armat prefabricat

Fig. 16 Pragul de fund după darea în exploatare (1982)

Fig. 17 Baraj, la stingerea – corectarea torenţilor din elemente prefabricate de beton armat (1970)

I.E.W.S.
FUND FOR THE DEVELOPMENT OF THE CARPATHIAN EUROREGION

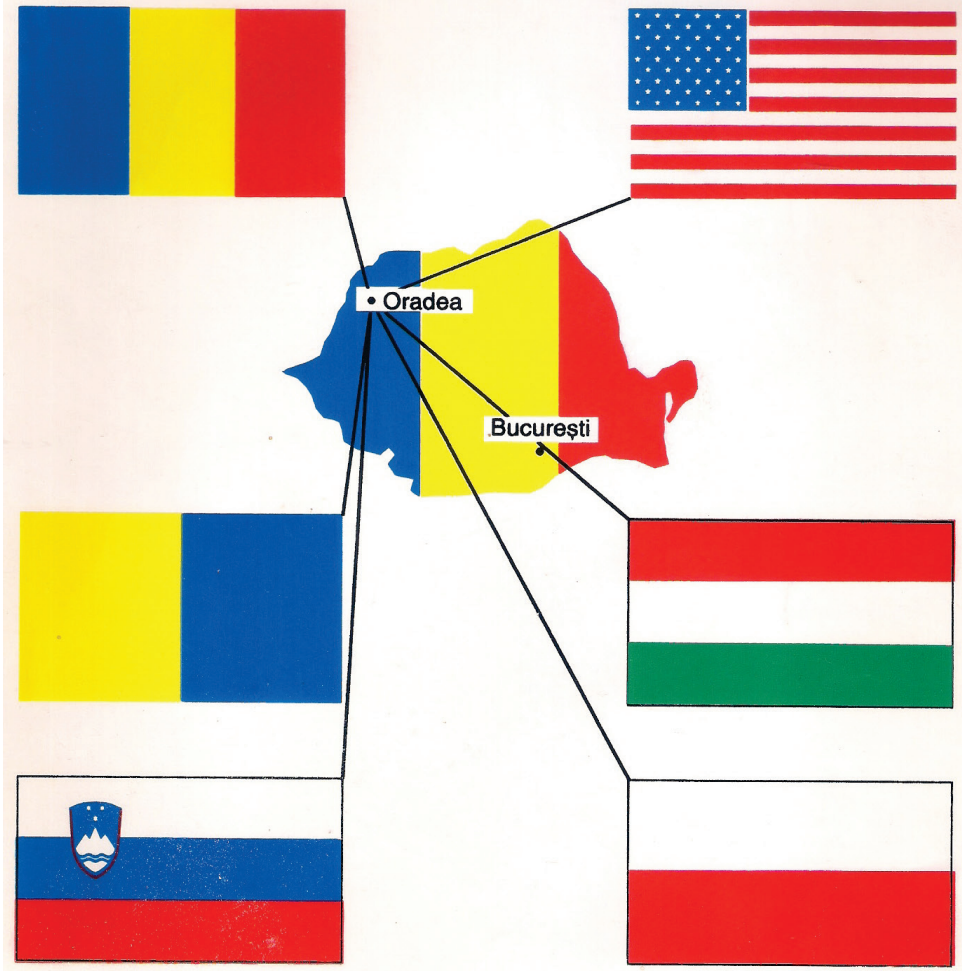

EXECUTIVE COMMITTEE MEETING
JANUARY, 1996

Irodalom:

ANDREI MIHÁLIK
COMPORTAREA in situ a CONSTRUCȚIILOR
STRUCTURI DE SPRIJINIRI
GRAVITAȚIONALE FILTRANTE,
CU FUNDAȚII DRENANTE
INGINERIE BIOLOGICĂ
DIN ELEMENTE
PREFABRICATE
DE BETON ARMAT

EMT
Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság
RÉSZVÉTELI OKLEVÉL
Mihálik András
részt vett
az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság,
Építéstudományi Szakosztálya által
2019. június 13-16. között Csíksomlyón szervezett
XXIII. Nemzetközi Építéstudományi Konferencián.
Dr. Köllő Gábor
EMT elnök

Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság
Societatea Maghiară Tehnico–Științifică din Transilvania
Ungarische Technisch–Wissenschaftliche Gesellschaft in Siebenbürgen
Hungarian Technical Scientific Society of Transylvania

ROMANIA, 400604 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 116; ✉ RO-400750 Cluj, C.P. 1-140.
Tel./fax: 0040-264-594042, 590825; e-mail: emt@emt.ro; web: http://www.emt.ro

149./2019. július 4.

Mihálik András részére

Tisztelt Mihálik András!

Az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság elnöksége és az ÉPKO 2019 Konferencia szervezőbizottsága nevében ezúton megköszönjük, hogy részvételével megtisztelte rendezvényünket és plenáris előadása megtartásával növelte a konferencia színvonalát.

Bízunk benne, hogy jövőre is találkozunk a XXIV. Nemzetközi Építéstudományi Konferencián!

Tisztelettel,

Dr. Köllő Gábor
EMT elnök,
az Építészeti Szakosztály elnöke

„Előtted a küzdés,
Előtted a pálya,
Az erőtlen csügged,
Az erős megállja,
És tudod az erő micsoda?
Akarat, mely előbb vagy utóbb,
De borostyánt arat.”

Arany János

11
noiembrie
1963

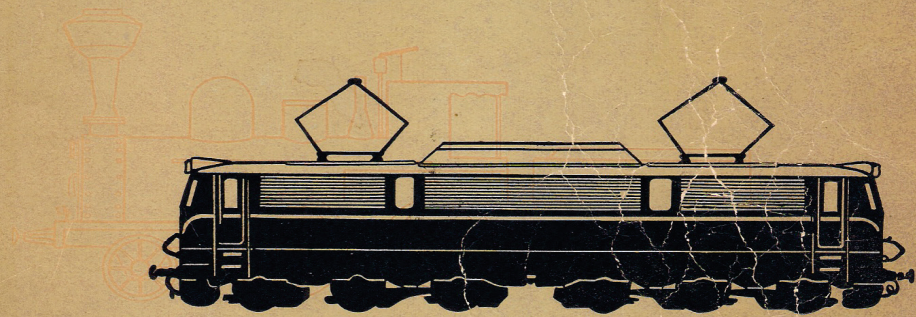

REVISTA CĂILOR FERATE

EDITURA TRANSPORTURILOR ŞI TELECOMUNICAŢIILOR

Ridicarea capacității portante a platformei căii cu ajutorul betonului-pământ

de ing. ANDREI MIHALIK
din Secția L 8 Oradea

SECȚIA de circulație Oradea est-Holod — datorită specificului traseului (curbe aspre, declivități mari), naturii terenurilor, infrastructurii căii, condițiilor în care această linie a fost construită — se prezintă dezavantajoasă din punctul de vedere al cheltuielilor de exploatare.

Traseul actual cît și terasamentele, la timpul lor de proiectare și de execuție, nu au fost privite cu suficientă prevedere, în ceea ce privește sporirea traficului rezultat din dezvoltarea economiei naționale.

Astfel, s-a proiectat un traseu sinuos, dificil, cu rezistențe mari în exploatare, cît și platforme înguste în diferite profiluri. Se poate admite că un traseu astfel proiectat, la acea vreme, satisfăcea din plin necesitățile de transport din toate punctele de vedere.

Ca urmare a creșterii în timp a sarcinilor de transport, au sporit și sarcinile admise pe osie. Cu alte cuvinte, solicitarea suprastructurii, respectiv a infrastructurii, prezintă noi probleme în ramura întreținerii. Este de la sine înțeles și logic că în această situație, capacitatea portantă a suprastructurii, respectiv infrastructurii, trebuia să fie adusă în concordanță cu solicitările din partea materialului rulant. Or, acest lucru, după cum confirmă aspectul actual al traseului, nu a fost încă realizat pînă azi.

În trecut nu s-au luat măsuri suficiente pentru evacuarea apelor gravitaționale și în general terasamentul ca atare nu a fost supravegheat din punct de vedere tehnic. Problema apelor gravitaționale trebuia urmărită cu atenție și mai mare, deoarece pe lungimi mari, natura terenului argilos prezintă deformații în stare de saturație.

De asemenea, nu s-a urmărit modul de repartizare, de transmitere a solicitărilor pe platforma căii, prin asigurarea stratului de balast, de grosime dată, respectiv a lungimii traverselor.

SITUAȚIA LOCALĂ

Conlucrarea acestor factori nefavorabili a creat o acumulare cantitativă a dezvoltării coveților, respectiv pungilor de balast în interiorul terasamentului, caracterizat în prezent prin deformații puternice și frecvente pe toată lungimea traseului.

Exemplificînd aceste deformații, putem arăta că alunecarea terenului la km 27+400/500 a fost cauzată de o pungă de balast adînc dezvoltată; de asemenea la km 31+900, la km 32, la km 11+900, la km 12+050 etc.

Sînt nenumărate exemple de închidere a șanțurilor, chiar pereate, datorită împingerilor laterale cauzate de pungile de balast.

În momentul de față, cînd corpul terasamentului are multe asemenea puncte vulnerabile, se pune întrebarea ce-i de făcut ? Răspunsul poate fi numai următorul: oprirea dezvoltării pungilor de balast, prin eliminarea cauzelor care favorizează dezvoltarea lor.

Oprirea dezvoltării sau eliminarea pungilor de balast necesită operații care în cazul de față, aplicate la această linie secundară, impun o analiză tehnico-economică amănunțită.

Construirea drenurilor de adîncime — pe lîngă faptul că în teren argilos are un efect foarte redus, ce se constată și în urma analizării debitelor drenurilor existente — este costisitoare și ineficace, deoarece apar lăsături chiar între drenuri, deci nu poate fi recomandată pentru această linie.

Înlocuirea terenului în zona pungilor, prin eliminarea lor, deși dă rezultate sigure, este o operație foarte grea și foarte costisitoare, dacă ținem cont și de densitatea pungilor de balast.

În sfîrșit, metoda injectării cu mortar de ciment și cu spălare în cazul terenurilor argiloase, nu poate fi încă aplicată, fiind abia în stare experimentală, pe rețea.

Față de metodele amintite mai sus, rămîne ca o condiție necesară găsirea unei metode simple, aplicabilă fără instalații grele sau investiții, cu mijloacele secției de întreținere și bineînțeles, cu eficacitate. Prin analizarea situației concrete existente pe această linie, între anii 1959 și 1962 am constatat, în special cu ocazia construirii șanțurilor pereate, că nivelul apei freatice, chiar în condiții de secetă, se menține la circa 0,70—0,80 m adîncime, socotită de la talpa șinei. Datorită acestui fapt, capacitatea portantă a platformei se reduce sensibil la grosimea de balast existent, aflat sub talpa traverselor și caracterizat prin apariția denivelărilor, în special la joante.

Deoarece pe raza secției, pe 1 km linie se folosesc anual circa 1 600 ore (din care 60 % pentru întreținerea joantelor), era firesc ca analiza noastră să fie îndreptată în direcția joantelor, mai precis către analizarea comportării terasamentului platformei căii sub acțiunea dinamică a joantei, în condițiile terenurilor argiloase, ajungînd la următoarea concluzie: platforma căii, la o cale cu suprastructură clasică, este o suprafață solicitată neuniform.

Din această concluzie rezultă mai departe — presupunînd că natura terenului, din punct de vedere al omogenității, este continuă — că pentru transmiterea uniformă a solicitărilor la platforma căii, pe fiecare unitate de suprafață, este necesar ca grosimea prismei de balast sub joante să fie mai mare de cît la restul de traverse din panou.

Uniformizarea solicitărilor în acest sens nu poate fi indicată din punct de vedere practic, eventual numai teoretic. Totuși sîntem convinși că este necesar ca suprafața platformei, din punct de vedere al solicitărilor, trebuie să fie o suprafață continuă, chiar în interesul prevenirii deformațiilor și eliminării fenomenului fizico-chimic, tixotropia argilei, ca urmare a vibrației joantei, care favorizează dezvoltarea pungilor de balast.

Din aceste considerații ajungem la concluzia că este necesară ridicarea capacității portante a platformei căii în zona joantelor, creîndu-se prin aceasta o concordanță între solicitare și capacitatea portantă discontinuă.

SOLUȚIA PROBLEMEI

Această ridicare a capacității portante s-a realizat cu ajutorul betonului-pămînt, adică prin amestecarea pămîntului cu ciment în zona joantelor.

Consolidarea pămînturilor cu diferiți lianți, îmbunătățirea unor proprietăți ale lor, nu este o noutate, o metodă nouă, existînd experiențe îndelungate în domeniul construirii autodrumurilor și al aerodroamelor, aproape în toate țările lumii. Altfel se prezintă însă situația la căile ferate.

Această metodă nu a găsit încă aplicare de cît sub formă experimentală la căile ferate din Uniunea Sovietică și din Anglia. Ca urmare, date complete și sigure privind comportarea pămînturilor consolidate cu ciment la căile ferate încă nu sînt. În mai multe țări se întreprind cercetări atît de laborator, cît și pe teren.

În condițiile secției noastre de întreținere, nedispunînd de laboratoare pentru cercetarea proprietății pămînturilor supuse experimentării, am fost nevoiți să mergem cu o metodă inversă, adică direct la aplicarea pe teren și ținînd sub observație din punct de vedere al întreținerii sectoarele experimentale înființate. Rămîne ca ulterior să facem analiza pămînturilor și încercarea epruvetelor la Institutul politehnic din Cluj. In total au fost înființate 6 sectoare experimentale, din care 5 în 1962 și unul în 1963, cu o suprafață de 72,5 m².

Din observațiile făcute la aceste sectoare experimentale, se poate spune că cimentul introdus în pămînt (argilă nisipoasă cu incluziuni de piatră 15—30 mm) influențează din două puncte de vedere:

— în primul rînd, se face cimentarea particulelor pămîntului, ceea ce se concretizează prin compactitate și rezistență sporite;

— în al doilea rînd, cimentul transformă proprietățile fizico-mecanice ale pămîntului (după cele observate dispare plasticitatea și saturația

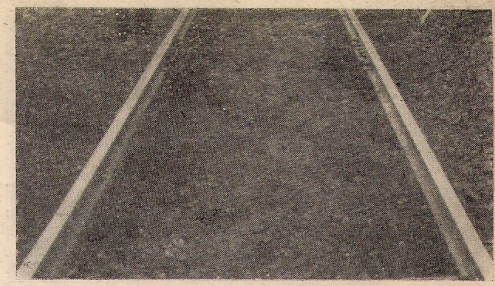

Fig. 1. *Platforma căii după îndepărtarea balastului și efectuarea săpăturii la 20 cm adîncime*

cu apă). Cuburile confecționate de noi (20 × × 20 × 25), menținute timp de 3 luni de zile sub joantă, în condiții similare cu restul de suprafață consolidată, confirmă acest lucru.

Fig. 2. *Amestecarea cimentului cu pămîntul săpat la 20 cm adîncime, cu ajutorul tîrnăcoapelor*

Din sectoarele experimentale executate în cursul lunilor iulie și august 1962, sectorul nr. 2 a fost dezvelit și analizat în luna aprilie 1963, constatîndu-se că după o iarnă relativ lungă și grea, stratul de 15 cm grosime consolidat se prezintă în condiții bune. Dacă intervențiile echipei de întreținere înainte de consolidare au fost săptă-

Fig. 3. *Compactarea amestecului uscat, cu ajutorul maiurilor de mînă*

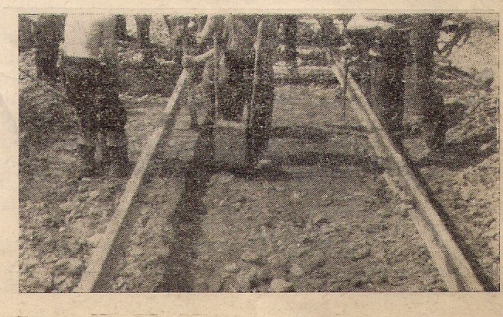

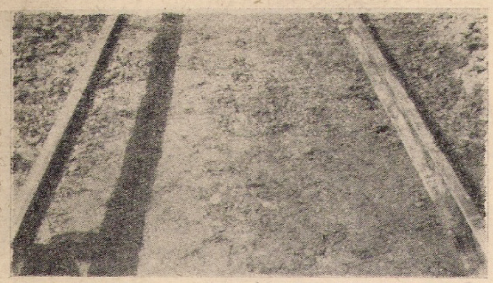

Fig. 4. *Stratul consolidat după compactare, înainte de introducerea balastului în cale*

mînale, după consolidare, pe durata aproape a unui an, nu s-a intervenit decît o singură dată.

Din observaţiile făcute şi la celelalte sectoare experimentale în cadrul întreţinerii, se subliniază eficacitatea consolidării platformei căii cu beton-pămînt.

PROCESUL TEHNOLOGIC ADOPTAT

În urma experimentărilor s-a stabilit următorul proces tehnologic:

1. Lucrarea se execută cu închiderea liniei în intervalele libere de circulaţie.

2. Se demontează traversele în zona consolidării.

3. Cu ajutorul greblelor confecţionate din furci casabile se îndepărtează piatra spartă pe banchete sau, cînd nu este suficient loc, şi în şanţuri.

4. Se formează o echipă compusă din 4 oameni cu tîrnăcoape, pentru executarea săpăturilor pe o distanţă de 4 m. Din echipă, doi oameni lucrează în interiorul căii, iar ceilalţi doi în exterior, în zona capetelor traverselor.

5. Se trece la săparea suprafeţei ce se va consolida cu echipa astfel formată, pînă cînd se asigură o săpătură de 20 cm adîncime, ce se verifică cu un liniar gradat (fig. 1).

6. După realizarea adîncimii de 20 cm se trece la împrăştiatul cimentului, într-un strat de circa 1 cm grosime.

7. Echipele de săpători, tot cu ajutorul tîrnăcoapelor de săpat, trec la acţiunea de amestecare a cimentului cu pămîntul. Se continuă amestecarea fără întrerupere, pînă cînd dispare culoarea cimentului. Operaţiile de amestecare se continuă pînă cînd dozajul ales (4...10 % din greutatea pămîntului) se introduce complet (fig. 2).

8. După terminarea operaţiilor de amestecare se trece la compactarea amestecului uscat, cu ajutorul maiurilor de mînă (fig. 3). Înaintea fiecărui ciclu de compactare se stropeşte suprafaţa cu apă, în aşa fel ca consumul de apă să varieze între 3 şi 5 litri/m².

9. Suprafaţa astfel compactată reprezintă însuşi stratul consolidat şi se poate trece la montarea traverselor, introducînd balastul în cale şi executînd operaţiile de rectificare a nivelului prin buraj (fig. 4).

10. Se redeschide linia cu restricţia de viteză 15 km/h ziua şi 30 km/h noaptea, pentru una zi.

Fig. 5. *Profilul transversal al unei porţiuni de linie, consolidat cu beton pămînt*

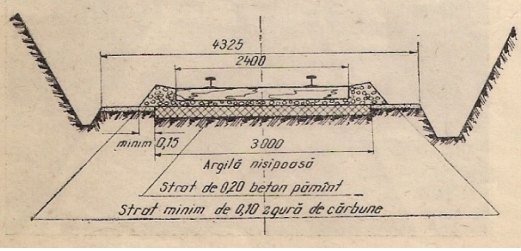

RECOMANDĂRI LEGATE DE PROCESUL TEHNOLOGIC

a) Se recomandă ca lăţimea stratului consolidat să fie de minimum 3 m, iar restul din suprafaţa platformei să fie acoperit cu un strat de zgură de 10 cm grosime, care va intra cu 15 cm sub prisma de balast (fig. 5).

b) În interesul obţinerii rapide a rezistenţei se recomandă folosirea cimenturilor cu rezistenţă iniţială mare. Cînd nu se foloseşte cimentul RIM, se va folosi numai P—400, în care caz suprafaţa consolidată se va menţine în stare umedă timp de 7 zile.

c) Este important ca particulele pămînturilor să fie bine dispersate.

d) Adaosul de ciment se va face în straturi uniforme şi se va amesteca uniform.

e) Operaţiile de consolidare se vor executa numai în anotimpuri uscate, asigurîndu-se umiditatea optimă în tot timpul amestecării. Sub temperatura de +5 °C, consolidarea nu este recomandabilă.

f) Consolidarea unei suprafeţe se va face fără întrerupere şi nu se vor depăşi 4 ore din momentul începerii amestecării cimentului cu pămînt şi pînă la terminarea compactării.

g) Consumul de ciment oscilează, în funcţie de natura terenului, între 10 şi 30 kg/m².

h) Nu se pot consolida terenurile de natură acidă.

Din experienţele efectuate pînă acum şi în lumina rezultatelor obţinute, se poate afirma că este necesară experimentarea şi pe mai departe a acestei metode de consolidare, ea putînd fi apoi extinsă prin introducere curentă în cadrul lucrărilor de reparaţie periodică a terasamentelor, fiind o metodă avantajoasă, din punct de vedere tehnico-economic.

BIBLIOGRAFIE

2. GUMENSKI, B. M. — *Tixotropia gruntov*. 1961, Moscova.

3. GERBERG, A. A. — *Stroitelstvo aerodromov*. 1962. Moscova.

6. SCHRAMM, G. — *Oberbautechnik und Oberbauwirtschaft*. 1962, Darmstadt.

MIHALIK, A.: *Ridicarea capacității portante a platformei căii cu ajutorul betonului-pământ pe linia Oradea Est—Holod (Erhöhung der Tragkraft der Unterbaukrone mit Hilfe des Erd-Betones auf der Strecke Oradea Est—Holod).* Revista Căilor Ferate, Bukarest, 11 (1963), nr. 11, S. 644—646, 5 Abb.

Auf der Verkehrsstrecke Oradea Est—Holod haben die Schottersäcke gewaltige und frequente Formänderungen des Bahnkörpers hervorgerufen. Dank der seitlichen, durch die Schottersäcke verursachten Verschiebungen, wurden die gepflasterten Gräben oftmals versperrt. Da die Unterbaukrone eines Gleises mit klassichem Oberbau ungleichmässig beansprucht wird, ist man zur Schlussfolgerung gekommen, dass die Höhe des Bettungsprismas unter dem Schienenstoss grösser sein muss. Die Erhöhung der Tragfähigkeit in der Schienenstosszone hat man durch Vermischung der Erde mit Zement, erreicht. Man beschreibt die Art, wie man den Zement in den Boden eingeführt hat und gibt Empfehlungen in Verbindung mit diesem technologischen Verfahren. Die erzielten Ergebnisse sind vielversprechend.

Gr/Me—110/1963

REVISTA căilor ferate

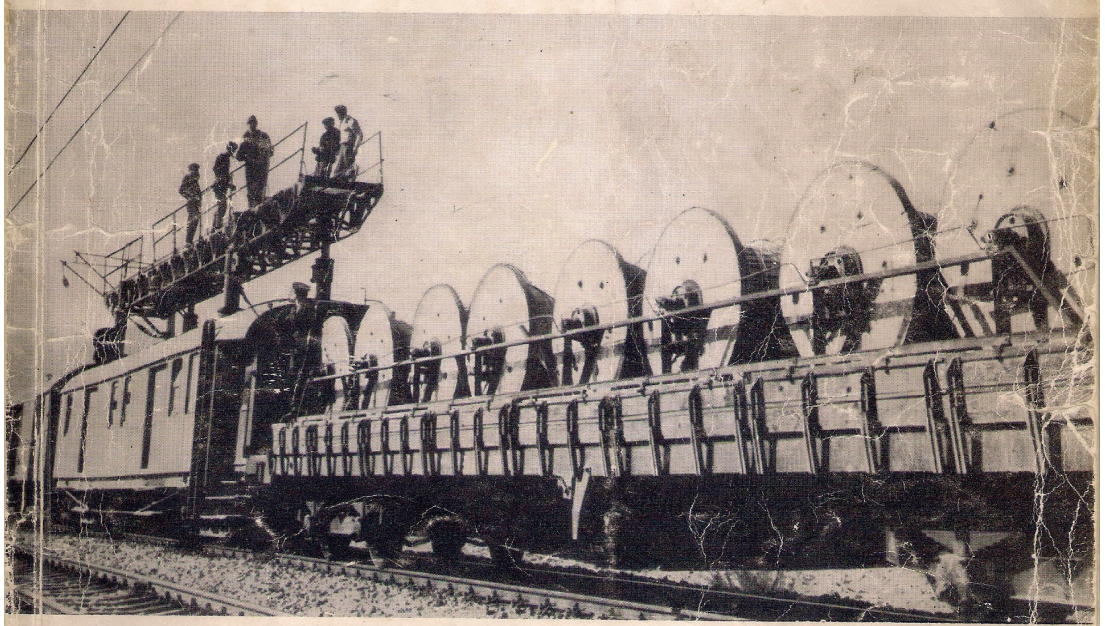

REVISTA CĂILOR FERATE
★ XIV ★ nr. 6 ★ iunie ★
BUCUREȘTI

6
1966

Determinarea debitelor de apă la podețele de cale ferată

Ing. ANDREI MIHALIK
Secția L 3 Oradea

Determinarea elementelor deschiderilor la podețele de cale ferată cade în sarcina inginerilor proiectanți, cu ocazia construcției, respectiv reconstrucției liniilor de cale ferată. Toate datele care sînt legate de bazinul de recepție cum sînt : precipitațiile, natura terenului, declivitățile, cît și alte date specifice, sînt adunate de inginerul proiectant și, pe baza lor, se determină secțiunea necesară de scurgere la podețul respectiv.

Deschiderile astfel determinate la podețele deja predate exploatării nu mai pot fi corectate ulterior de inginerii de la secțiile de întreținere decît pe baza acordului Comitetului de Stat al Apelor.

Experiența arată că pe liniile existente se ridică destul de des problema modificării deschiderilor la podețe, datorită variației precipitațiilor, cu decalări în plus sau minus, modificării ramurilor de cultivare în zona respectivă etc. Astfel, în unele locuri — ca urmare celor amintite — podețele nu mai sînt necesare și pot fi desființate, sau se ivește necesitatea reducerii sau măririi deschiderilor existente.

Pe lîngă acești factori obiectivi, problema modificării deschiderilor se poate presupune a se datora și faptului că proiectantul nu a fost în posesia tuturor datelor reale, obligator necesare pentru determinarea unei deschideri corecte și corespunzătoare pentru o perioadă lungă. Asemenea nepotriviri se ivesc în mod frecvent la podețe fără ape curgătoare sau pîrîuri, unde lipsa posturilor hidrometrice este generală.

Pentru inginerul de la întreținerea căii, problema determinării (analizării) deschiderilor la podețe trebuie să fie o preocupare de bază ;

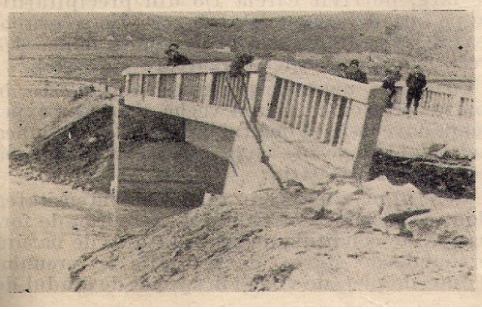

Fig. 1. *Pod de șosea cu una din culee subspălate*

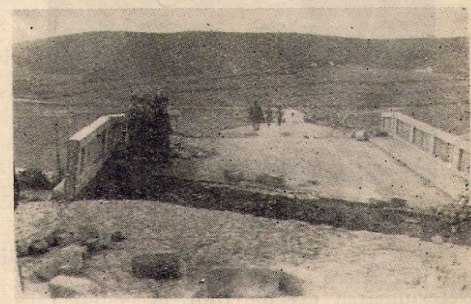

Fig. 2. *Pod de șosea cu una din culee subspălate*

ea se impune a fi studiată chiar în interesul efectuării propunerilor de modificări, pe baza observațiilor proprii și a calculelor hidrologice. Această problemă merită atenție, cu atît mai mult, cu cît este cunoscut că podețele predomină pe rețeaua de cale ferată, iar determinarea deschiderilor pe baza observațiilor personalului competent, respectiv a calculelor hidrologice ce s-au făcut, este o problemă discutabilă.

Lipsurile legate de determinarea incorectă a deschiderilor sînt confirmate de avariile, chiar și în ultimii 2—3 ani, la podețele de cale ferată, cît și la cele de șosea (fig. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7).

Constatăm cu regret că în publicațiile periodice nu sînt analizate avariile în general, cu toate că, pentru generația inginerilor tineri, prezentarea acestor avarii și a modului de restabilire are uneori o valoare mult mai mare

Fig. 3. *Linie ferată cu terasament spălat, datorită amplasării incorecte a podețului față de direcția văii*

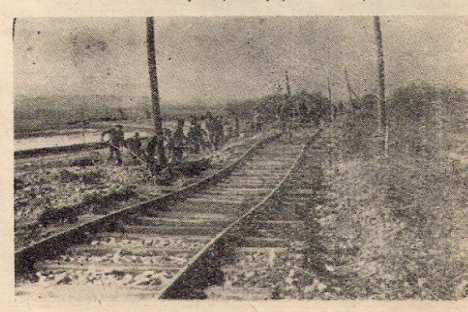

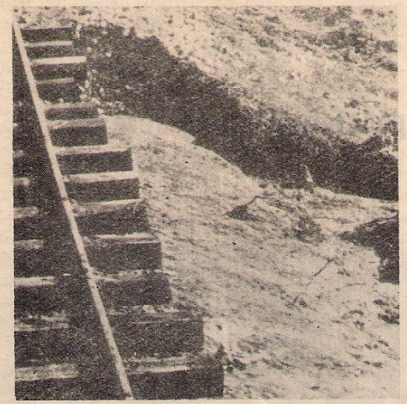

Fig. 4. *Cale cu terasamentul spălat*

ca descrierea lucrărilor celor mai reuşite din punct de vedere al execuţiei.

Determinarea deschiderilor la podeţe este o problemă complexă şi relativ destul de grea,

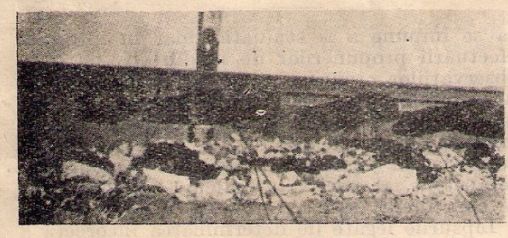

Fig. 5. *Cale rămasă suspendată (cadrul şină-traversă se află cu 80 cm deasupra solului)*

Fig. 6. *Podeţ deschis de cale ferată în timpul creşterii apelor, înainte de submersiune (se remarcă diferenţa de nivel dintre aval şi amonte)*

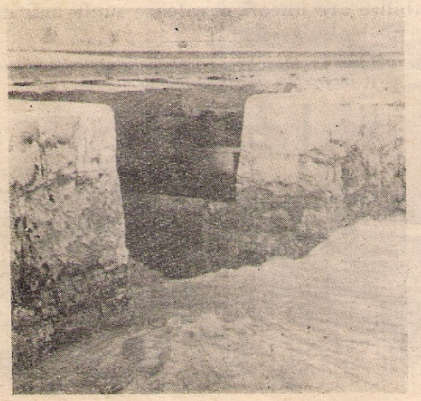

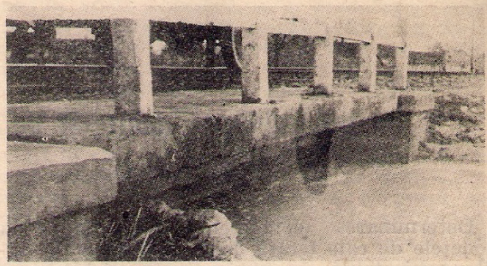

Fig. 7. *Podeţ dalat de cale ferată; datorită deschiderii incorecte, lucrează ca o conductă forţată*

cantitatea de apă ce trece sub construcţie fiind influenţată de mai mulţi factori. Printre aceşti factori un loc important îl ocupă precipitaţiile, care prezintă oscilaţii destul de mari, chiar pentru perioade lungi. Astfel, au fost cazuri în care cantitatea anuală a precipitaţiilor pe o perioadă de 30 de ani a fost de 560 mm, pentru ca într-un alt an să se ridice la 980 mm, ceea ce înseamnă o depăşire de 80% a precipitaţiilor medii anuale.

Situaţia este şi mai gravă în cazul ruperilor de nouri, cînd într-o jumătate de oră sau o oră cade 1/10 din precipitaţiile anuale. Pentru asemenea ploi torenţiale, bineînţeles, nu pot fi dimensionate podeţele; aceasta, din considerente economice, însă o deschidere corect determinată rezistă — eventual cu mici avarii — şi la aceste ploi.

Pentru determinarea secţiunii — deci în ultimă instanţă a deschiderii — trebuie să stabilim debitul de apă ce rezultă din bazinul de recepţie dat, problemă care formează obiectul prezentului articol.

DETERMINAREA DEBITULUI MAXIM

Debitul bazinului de recepţie este dat de precipitaţiile ce cad pe suprafaţa bazinului respectiv. Din precipitaţiile căzute, numai o parte ajung la podeţ, deoarece o parte este absorbită de teren iar alta evaporată. În trecut, s-a format o concepţie care s-a răspîndit destul de larg, potrivit căreia 1/3 din precipitaţiile de pe întinderea bazinului de recepţie se evaporează, 1/3 se infiltrează în pămînt şi numai 1/3 trece sub forma apei curgătoare spre pod.

Concepţia nouă despre acest lucru este în contrazicere cu concepţia veche, deoarece experienţa dovedeşte că debitul bazinului la secţiunea podeţului atinge 80—85% din cantitatea de apă recepţionată la bazin.

Debitul maxim este în funcţie de intensitatea ploii, de mărimea bazinului de recepţie, de forma lui, de condiţiile de temperatură, de natura terenului, de starea de saturaţie a terenului înainte de ploi, de vînt şi în special de gradul de

acoperire cu vegetație a zonei respective. De pe un bazin acoperit cu pădure, în comparație cu un bazin fără vegetație, în condiții similare de precipitații, obținem un debit mai mic la secțiunea de scurgere a podețului. Sînt unele administrații de căi ferate care consideră că de pe un bazin de recepție acoperit cu pădure, debitul este numai jumătate din al unui bazin similar, fără vegetație.

Apele mari în bazinele de recepție se datoresc, în general, ploilor torențiale de mare intensitate. Ploile de lungă durată de intensitate slabă dau un debit neînsemnat. Dacă după o ploaie de lungă durată cu intensitate slabă urmează o ploaie torențială, chiar dacă terenul este permeabil, din totalul precipitațiilor căzute pe suprafața bazinului de recepție, 80—90% ajunge la podeț. Dacă înaintea ploii torențiale a fost secetă, se poate întîmpla ca debitul ajuns la podeț să nu fie decît 15—20% din totalul precipitațiilor.

Forma bazinului de recepție influențează acumularea apei în amonte de construcție. Astfel, dacă bazinul are forma unei elipse alungite, evacuarea apelor mari se face fără dificultate. Acest lucru se explică prin faptul că, pînă ce precipitațiile adunate în partea superioară a bazinului ajung la construcție, apa adunată în partea inferioară a bazinului este deja evacuată pe sub podeț. Deci, o astfel de formă a bazinului este avantajoasă din punct de vedere al evacuării apelor mari.

Bazinul de recepție cu forma de semicerc (evantai) prezintă dificultăți în evacuarea apelor mari, datorită faptului că drumurile parcurse de apa curgătoare sînt egale, astfel că practic acumularea în fața podețului se face în același timp.

Suprafața bazinului de recepție — în condiții similare de precipitații — este invers proporțională cu debitul apei de evacuat. Cu cît suprafața bazinului este mai mare — la precipitații de aceeași intensitate — cu atît debitul apelor de evacuat este mai mic. Pe o suprafață mare a bazinului de recepție, apa vine în contact cu aerul și solul, pe o suprafață mare și într-un timp mai îndelungat, astfel că posibilitatea de infiltrare, respectiv de evaporare și chiar de acumulare sînt mărite.

În general, solurile, în funcție de permeabilitate, se pot împărți în :

— soluri impermeabile ;
— soluri semipermeabile ;
— soluri permeabile.

În prima categorie se încadrează stîncile, argilele etc. ; în categoria a doua argilele nisipoase, iar în categoria a treia nisipurile, pietrișurile, rocile calcaroase fisurate etc.

Condițiile amintite mai sus — legate de cantitatea de apă, care prin acumulare ajunge la construcție, părăsind suprafața bazinului de recepție — se reflectă în coeficientul de scurgere, care exprimă procentual cantitatea de apă evacuată. La stabilirea coeficientului de scurgere, trebuie ținut seamă de toate elementele ce influențează modificarea cantitativă a precipitațiilor evacuate de podețe, fiind o problemă care necesită atenție.

Coeficientul de scurgere poate fluctua chiar la același bazin de recepție, datorită condițiilor geologice, agricole etc., în care caz este indicat a lucra cu mai mulți coeficienți de scurgere, în interesul obținerii unor rezultate corecte.

Cu stabilirea debitului de ape ce se evacuează de la suprafața bazinului de recepție — după care se determină deschiderea — s-au ocupat foarte mulți autori. Formulele au la bază observațiile, experiența și unele teorii, fiind formule în parte empirice, în parte teoretice. Pînă în prezent, se cunosc peste 80 de asemenea formule, din care 41 empirice și 39 teoretice. Prima formulă empirică datează din anul 1857 (ultima din 1953), iar prima formulă teoretică din 1882 (ultima din 1955). Din aceste game de formule vom alege cîteva formule care pot fi folosite pe rețeaua noastră de cale ferată, ținînd seamă de relieful țării.

Relația dintre suprafața bazinului de recepție și debitul maxim dat de acest bazin a fost studiată aprofundat de către inginerii Iskovski ,Bogdanffy și Korbely.

Iskovski introduce noțiunea de „înălțime medie anuală a precipitațiilor ", stabilind formula :

$$Q = c \cdot m \cdot E \cdot S \cdot \quad \mathrm{m^3/s}$$

unde :

c este coeficientul care caracterizează solul ;
m — coeficientul care exprimă cantitatea de apă maximă, în funcție de suprafața bazinului de recepție ;
E — înălțimea medie anuală a precipitațiilor în m, în bazinul de recepție ;
S — suprafața bazinului, în km².

Pentru determinarea coeficientului c, Iskovski distinge patru clase privind solurile :

I — sol puternic permeabil sau semipermeabil, cu vegetație bogată ;

II — sol semipermeabil în regiune deluroasă sau în regiune de șes, sol puțin permeabil ;

Tab. 1. **Valorile lui m în funcție de S**

S km²	m	S km²	m	S km²	m
pînă la 1	10,0	100	7,40	800	5,12
10	9,5	150	7,10	900	4,90
20	9,0	200	6,87	1 000	4,70
30	8,5	250	6,70	1 200	4,515
40	8,23	300	6,55	1 400	4,320
50	7,95	350	6,37	1 600	4,145
60	7,75	400	6,22	1 800	3,960
70	7,60	500	5,90	2 000	3,775
80	7,50	600	5,60	5 000	3,125
90	7,43	700	5,35	10 000	3,017

Tab. 2 **Valorile coeficientului *c***

Natura terenului	Clasificarea			
	I	II	III	IV
Regiune de şes; regiune mocirloasă	0,017	0,030		
Regiune de şes şi platou	0,025	0,040		
Regiune de şes şi deluroasă	0,030	0,055		
Regiune deluroasă	0,035	0,070	0,125	
Regiune de deal pronunţat	0,040	0,082	0,155	0,40
Regiune de munte (mijlocie)	0,045—0,05	0,10—0,12	0,19—0,255	0,45—0,50
Regiune de munte (Carpaţi, Alpi)	0,55, 0,6—0,7	0,14—0,16 0,25	0,29—0,36 0,60	0,55—0,60 0,80

III — sol rezistent la precipitaţii în regiune deluroasă şi de munte;

IV — sol compact, impermeabil în regiuni deluroase-muntoase, cel mai defavorabil cu ocazia apelor mari.

Dacă în bazinul de recepţie sînt oscilaţii privind relieful, solul etc., se vor stabili mai multe valori pentru coeficientul *c*. Valoarea lui *E* se poate determina din hărţi meteorologice. Pe reţeaua noastră de cale ferată, se pot lua în considerare 0,60 m la liniile aşezate pe şes care, mergînd spre liniile aşezate în regiunile muntoase, ajung pînă la 1,20 m. Valori mai mari întîlnim eventual pe suprafeţe limitate în Carpaţi. Dintre precipitaţiile maxime întîlnite la noi în ţară, amintim pe cele din 1899 la Curtea de Argeş, cînd în 20 de minute au căzut 205 mm de apă, media anuală ridicîndu-se la 1 800 mm.

Korbely consideră că precipitaţiile maxime căzute în regiuni deluroase-muntoase se pot stabili dacă se analizează durata ploii de la 1 h la 120 h. Pe această bază, au fost întocmite tabelele 3 şi 4.

La aceste calcule, Korbely porneşte de la rezultatele obţinute de Institutul hidrografic bavarez, după care: la un anumit punct al bazinului de recepţie, ploile care produc ape mari sînt acelea a căror durată coincide cu timpul necesar scurgerii apelor de la punctul cel mai înalt al bazinului, pînă la punctul inferior dat.

Dacă ploaia are o durată mai lungă decît timpul necesar valurilor de apă ca să ajungă de la punctul cel mai înalt al bazinului la cel inferior dat, atunci, la depăşirea acestui timp necesar scurgerii, apele mari se stabilizează şi nu se vor mai mări pînă la terminarea ploii.

Tab. 3. **Precipitaţiile maxime căzute pe regiuni muntoase (după Korbely)**

Durata ploii în ore	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	12	16	20	24	36	48	60	72	96	120
Precipitaţiile totale în mm	36	45	52	57	62	66	69	72	74	77	82	91	97	100	123	141	153	173	200	224
Precipitaţiile căzute, în m³ pe secundă la 1 km²	10,0	6,25	4,82	3,96	3,45	3,06	2,74	2,50	2,28	2,14	1,90	1,58	1,35	1,16	0,95	0,82	0,72	0,36	0,58	0,52

Tab. 4 **Precipitaţiile maxime căzute pe regiuni de deal (după Korbely)**

Durata ploii în ore	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	12	16	20	24	36	48	60	72	96	120
Precipitaţii totale în mm	24	30	34	37	40	43	45	47	48	50	54	60	64	66	80	92	102	112	130	146
Precipitaţiile căzute, în m³ pe secundă la 1 km²	6,67	4,17	3,15	2,56	2,23	2,00	1,79	1,63	1,48	1,39	1,25	1,04	0,89	0,76	0,62	0,53	0,47	0,43	0,38	0,34

Tab. 5 **Cantitatea de apă ce se scurge de pe regiuni de munte (după Korbely)**

Durata ploii în ore		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	12	16	20	24	36	48	60	72	96	120
Teren impermeabil	Coeficientul γ	85	70	64	60	57	55	54	53	52	51	49	47	46	45	43	42	41,5	41	40	39,5
	m^3/s de pe 1 km^2	8,50	4,38	3,08	2,38	1,97	1,68	1,48	1,32	1,18	1,09	0,93	0,74	0,62	0,52	0,41	0,34	0,30	0,27	0,23	0,20
Teren semipermeabil	Coeficientul γ	65	53	48	45	43	41	40	39	38	37	36	35	34	33	32	31	30,5	30	29	28,5
	m^3/s de pe 1 km^2	6,50	3,31	2,31	1,78	1,48	1,25	1,10	0,98	0,87	0,79	0,68	0,55	0,46	0,38	0,30	0,25	0,22	0,20	0,17	0,15

Tab. 6 **Cantitatea de apă ce se scurge de pe regiuni de deal (după Korbely)**

Durata ploii în ore		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	12	16	20	24	36	48	60	72	96	120
Teren impermeabil	Coeficientul γ	75	63	58	55	53	51	50	49	48	47	46	45	44	43	42	41	40,5	40	39	38,5
	m^3/s de pe 1 km^2	5,0	2,65	1,83	1,41	1,18	1,02	0,90	0,80	0,71	0,65	0,57	0,47	0,39	0,33	0,26	0,22	0,19	0,17	0,15	0,13
Teren semipermeabil	Coeficientul γ	60	48	43	40	38	36	35	34	33	32	31	30	29	28	27	26	25,5	25	24	23,5
	m^3/s de pe 1 km^2	4,0	2,0	1,35	1,02	0,85	0,72	0,63	0,55	0,49	0,45	0,39	0,31	0,26	0,21	0,17	0,14	0,12	0,11	0,09	0,08

Dacă durata ploii este mai mică decît acest timp necesar scurgerii, atunci cantitatea de apă maximă, sub forma apelor mari, va apărea la acest punct inferior după terminarea ploii.

Pentru determinarea precipitațiilor maxime, în cazul regiunilor muntoase, Korbely pornește de la o ploaie cu o durată de 1 oră cu 36 mm, iar în regiuni deluroase cu 24 mm. După cum reiese din tabele, el consideră durata pînă la 120 h cu 224, respectiv 146 mm. Depășirea valorilor de mai sus se face în cazuri rare : după Korbely ,la 1 km^2, la o ploaie cu durata de 1h și precipitații maxime de 36 mm, cade : 1 000 000 $\times$ 0,036 = 36 000 m^3, deci $\frac{36\,000}{3\,600} = 10 m^3/s$.

În tabelele 3 și 4 încă nu s-a luat în considerare coeficientul de scurgere.

Coeficientul de scurgere se poate determina pe baza datelor experimentale din următoarele relații :

— în regiunile de munte, teren impermeabil :

$$\gamma = 0{,}35 + \frac{0{,}5}{\sqrt{t}};$$

— în regiunile de munte, teren semipermeabil ;

$$\gamma = 0{,}25 + \frac{0{,}4}{\sqrt{t}};$$

— în regiunile de deal, teren impermeabil :

$$\gamma = 0{,}35 + \frac{0{,}4}{\sqrt{t}};$$

— în regiunile de deal, teren semipermeabil :

$$\gamma = 0{,}20 + \frac{0{,}4}{\sqrt{t}}.$$

În aceste relații, prin "t" se notează durata ploii în ore.

Pe baza acestor coeficienți de scurgere, s-a determinat debitul maxim al bazinelor de recepție, exprimat în m^3/s, de pe 1 km^2 pentru regiuni de munte și deal, întocmindu-se tabelele 5 și 6.

În cercetările sale, Bogdanffy face o comparație funcțională între debitul maxim al bazinului de recepție și altitudinea geografică. Ca urmare, deduce că bazinele de recepție cu suprafețe mai mici dau un debit relativ mai mare. El împarte terenurile din punct de vedere al permeabilității — ca și Korbely — în categoriile impermeabile și semipermeabile. Bogdanffy observă că debitele obținute cu ajutorul tabelei întocmite sînt mai mari decît cele reale, putîndu-se lucra astfel cu un coeficient de siguranță la ape extraordinare.

Aplicația 1. Care este debitul maxim de pe un bazin de recepție cu o suprafață de 24 km^2, în regiune de munte cu teren impermeabil? Lungimea bazinului este de 10 km, cu o declivitate de 12 0/00.

a) *După metoda lui Iskovski*

E = 0,90 m ;

c = din categoria III—IV, 0,29—0,55, valoarea medie = = 0,42.

S = 24 km^2 ;

m = 8,8 (prin interpolare) ;

Rezultă :

$$Q = 24.8{,}8.0{,}9.0{,}42 = 79{,}8\ m^3/s$$

Tab. 7. **Debitul maxim (după Bogdanffy)**

Relieful	Debitul maxim în m³/s dacă suprafața bazinului este:						
	Sub 5 km²	5—10km²	10—50 km²	50—100 km²	100—500 km²	500—1000 km²	1000—5000 km²
Regiune de munte (700—2700 m)							
1. Teren impermeabil	8,0—6,0	6,0—4,0	4,0—2,0	2,0—1,5	1,5—0,8	0,8—0,5	0,5—0,4
2. Teren semipermeabil	3,0—2,0	2,0—1,2	1,2—0,8	0,8—0,5	0,5—0,3	0,3—0,25	0,25—0,2
Regiune de deal (150—700 m)							
1. Teren impermeabil	2,5—2,0	2,0—1,5	1,5—1,0	1,0—0,8	0,8—0,5	0,5—0,3	0,3—0,2
2. Teren semipermeabil	2,0—1,0	1,0—0,8	0,8—0,6	0,6—0,4	0,4—0,25	0,25—0,2	0,2—0,15
Regiune de șes (70 — 150 m)							
1. Teren impermeabil	0,10—0,08	0,08—0,05	0,05—0,03	0,03—0,025	0,025—0,02	0,02—0,01	—
2. Teren semipermeabil	0,05—0,04	0,04—0,03	0,03—0,01	0,01—0,006	0,006—0,002	0,002—0,0015	—

b) *După metoda lui Korbely*

După această metodă trebuie stabilit, ca prim element, timpul necesar parcurgerii, de către apele mari, a distanței de la punctul superior al bazinului și pînă la construcție. Prin aceasta, se impune cunoașterea vitezei apei. Această viteză v a fost stabilită cu ajutorul formulei Institutului hidrologic din Bavaria : $v = 20 \sin \frac{3}{2} \varphi$, unde φ este unghiul terenului cu orizontala.

Astfel, folosind această formulă, se pot stabili următoarele viteze :

1 ‰	0,32 m/s	12 ‰	1,41 m/s
2 ‰	0,48 „	17 ‰	1,66 „
4 ‰	0,73 „	35 ‰	2,68 „
6 ‰	0,93 „	52 ‰	3,40 „
8 ‰	1,10 „	70 ‰	4,04 „
10 ‰	1,26 „	87 ‰	4,62 „

După exemplul numeric, pentru 12 ‰ corespunde viteza 1,41 m/s, deci pentru parcurgerea drumului de 10 km, timpul necesar este :

$$\frac{10\,000}{1{,}41} = 7\,092'' = 1\text{ h }57'.$$

Debitul maxim va fi dat deci de o ploaie cu o durată de 1 h și 57 min, circa 2 ore, pentru care, conform tabelei, corespunde 4,38 m³/s.

Cantitatea totală de apă ce va trece pe sub construcție este :

$$Q = 24 \times 4{,}38 = 105{,}12 \text{ m}^3/\text{s}$$

c) *După metoda Bogdanffy*

Bazinul de recepție cu suprafața de 24 km² intră în categoria 10—50 km², conform tabelei. Fiind vorba de o regiune muntoasă cu teren impermeabil, debitul variază între 4 și 2 m³. Datorită faptului că 24 km² este mai aproape de 10 km² decît de 50 km², putem considera că 1 km² va da un debit de 3,5 m³/s.

Atunci :

$$Q = 24 \times 3{,}5 = 84 \text{ m}^3/\text{s}.$$

Comparînd cele trei rezultate obținute, observăm că debitul cel mai ridicat este determinat după metoda Korbely, pe cînd după celelalte două metode, rezultatele sînt aproximativ egale.

Aplicația 2. Dat fiind faptul că ne-am propus să analizăm podețele, vom efectua un calcul pentru un bazin de recepție mai mic de 3 km², în regiune muntoasă, cu teren semipermeabil lungimea văii fiind de 1,5 km, cu o declivitate de 10 ‰.

a) *După Iskovski*

$$S = 3 \text{ km}^2 \quad c = \frac{0{,}14 + 0{,}29}{2} = 0{,}22.$$

$$m = 10 \quad E = 0{,}9$$

$$Q = 3.10.\ 0{,}9.\ 0{,}22 = 5{,}94 \text{ m}^3/\text{s}.$$

b) *După Korbely*

Viteza pe o pantă de 10 ‰ fiind 1,26 m/s, debitul maxim este dat de o ploaie cu durata de :

$$\frac{1\,500}{1{,}26} = 1\,190 \text{ s} = 19'50'' \cong 20 \text{ min}.$$

La acest timp, conform tabelei, corespunde :

$$\frac{6{,}5}{3} = 2{,}2 \text{ m}^3/\text{s}.$$

$$Q = 3.\ 2{,}2 = 6{,}6 \text{ m}^3/\text{s}.$$

c) *După Bogdanffy*

După tabela 7, la 5 km² corespunde un debit de 3—2 m³/s. Vom considera un debit mediu de 2,5 m³/s. Debitul maxim dat de bazinul de recepție este :

$$Q = 3 \times 2{,}5 = 7{,}5 \text{ m}^3/\text{s}.$$

Orientativ — dat fiind că diferențele nu sînt mari între cele 3 metode — putem lucra cu debitul maxim obținut după metoda Bogdanffy.

Cunoscînd debitul dat de bazinul de recepție, se poate determina deschiderea podețelor cu ajutorul formulelor cunoscute.

BIBLIOGRAFIE

1. BOLDAKOV, E.V. și ANDREEV, O. V.: *Perehodî cerez Vodotoki*. Moscova, 1956.

2. EVREINOV, V.N.: *Ghidravlika*. Moscova, 1947.

REVISTA CĂILOR FERATE
Anul XVII (56) nr. 3 (722) martie 1969
BUCUREȘTI
3
1969

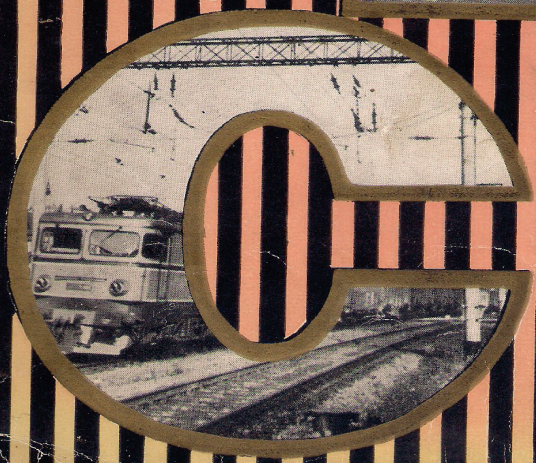

REVISTA CĂILOR FERATE

Ziduri de sprijin din rame de elemente prefabricate de beton armat

Ing. **Andrei MIHALIK**
Şef de secţie adjunct
Secţia L3 — Oradea

Pe lîngă consolidarea şi modernizarea suprastructurii căii, pe reţeaua C.F.R. sînt prevăzute măsuri pentru asigurarea stabilităţii terasamentelor, de starea şi integritatea cărora depind viteza şi siguranţa circulaţiei. Se ştie că deformaţiile terasamentelor au drept consecinţă reducerea vitezelor de circulaţie sau chiar închiderea liniilor pe intervale variabile.

PRODUCEREA ŞI COMBATEREA ALUNECĂRILOR DE TEREN

Din considerentele de mai sus, problema prevenirii alunecărilor de teren prezintă o importanţă deosebită pentru reţeaua noastră feroviară.

Din vremuri străvechi, pămînturile au fost folosite de om ca material de construcţie. Cu toate acestea, aprecierea inginerească a pămîntului s-a făcut abia în secolul al XIX-lea, ca urmare a construirii masive de linii ferate, cu care ocazie personalul de exploatare a întîlnit deformaţii la taluzele debleelor şi rambleelor.

Prima lucrare importantă dedicată studierii şi cercetării deformaţiilor taluzelor şi construcţiilor din pămînt — uitată pe nedrept — aparţine inginerului francez A. Collin *.

În această lucrare, bazată pe un material experimental bogat, autorul analizează fenomenele de alunecare a taluzelor, ajungînd la concluzii nu mai puţin meritorii decît concepţiile actuale despre alunecări.

Collin a stabilit că, sub acţiunea agenţilor atmosferici, taluzele artificiale în pămînturi argiloase au tendinţa de a se stabiliza la unghiul natural de frecare internă φ şi că menţinerea taluzelor proiectate la înclinări mai mari este posibilă numai prin aplicarea de măsuri inginereşti.

În orice teren unde taluzul depăşeşte o anumită înclinare apare fenomenul de distrugere a echilibrului pămîntului, sub acţiunea greutăţii proprii (fig. 1...4).

Dacă această distrugere a echilibrului se petrece ca urmare a depăşirii rezistenţei la forfecare a pămîntului după o anumită suprafaţă de alunecare, atunci, în mod curent, vorbim despre alunecări de terenuri.

Alunecările de terenuri sînt determinate de cauze complexe, din care motiv, pentru aprecierea fenomenului, este necesară cunoaşterea însuşirilor fizico-mecanice ale pămînturilor, fără de care inginerul nu-şi poate da seama de mărimea erorilor inerente calculelor numerice.

Pentru administraţiile de cale ferată, problema alunecărilor prezintă interes sub aspectul practic al prevenirii şi opririi alunecărilor, în vederea măririi gradului de stabilitate a infrastructurii căii şi a circulaţiei trenurilor.

Pentru combaterea alunecărilor de teren se folosesc foarte frecvent ziduri de sprijin masive

* „Recherches expérimentales sur les glissements spontanés des terrains argileux, accompagnés de considerations sur quelques principes de la mécanique terrestre", Paris, 1846.

Fig. 1. *Alunecare de suprafaţă din corpul rambleului*

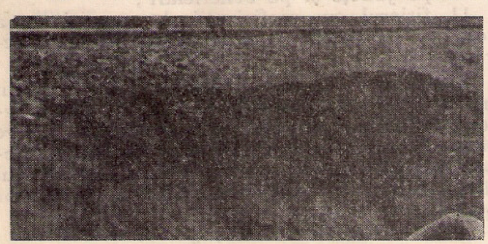

Fig. 2. *Alunecare periculoasă. Linia se află în prisma de alunecare*

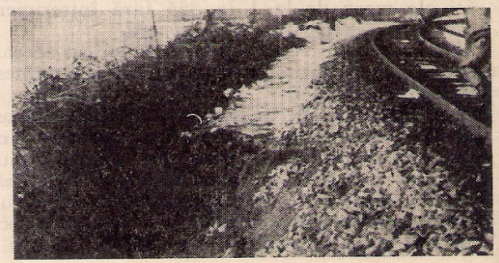

Fig. 3. *Capetele de traverse dezvelite în urma alunecării taluzului. Circulația închisă.*

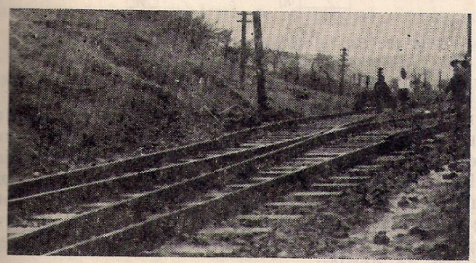

Fig. 4. *Alunecarea taluzului în debleu. Linia este deformată pe lungimea schimbătorului. Pe linia directă se circulă cu 5 km/h iar pe linia abătută circulația este închisă*

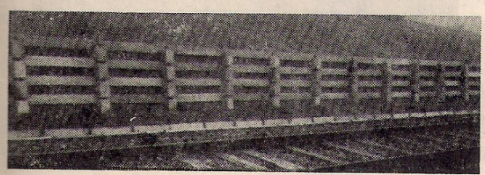

Fig. 5. *O porțiune din sectorul experimental 1*

Fig. 6. *Starea taluzului pe sectorul experimental, 2 înaintea consolidării*

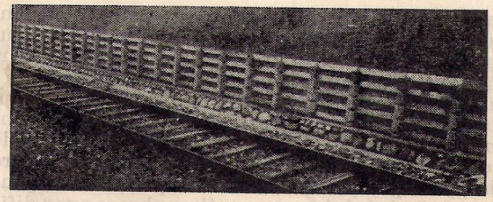

Fig. 7. *O porțiune din sectorul experimental 2*

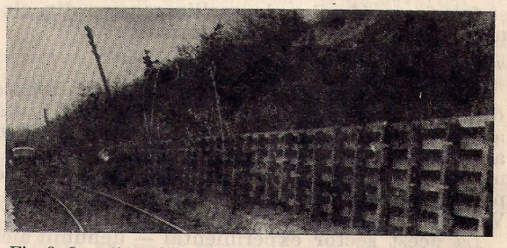

Fig. 8. *O porțiune din zidul de sprijin supusă la o grea încercare. Masivul în care este încastrat un capăt al zidului alunecă iar zidul se torsionează*

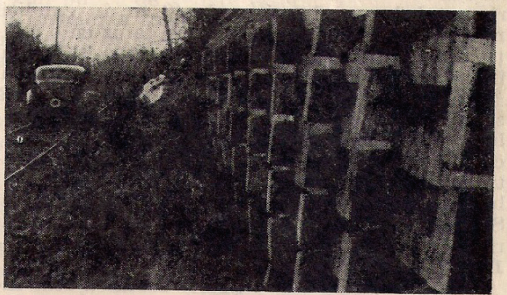

Fig. 9. *Capătul torsionat al zidului din fig. 8. Acesta rezistă. Circulația se face cu viteză redusă înainte de a fi închisă*

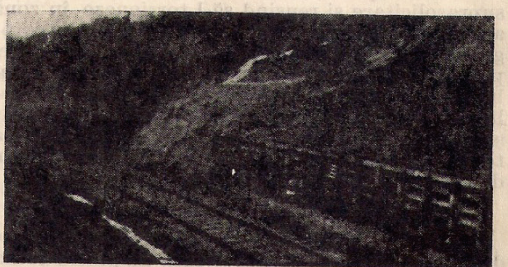

Fig. 10. *Starea generală a taluzului alunecat*

monolitice, la care stabilitatea faţă de împingerea pămîntului este asigurată numai prin greutatea proprie a zidului. Aceste tipuri de ziduri monolitice nu satisfac bine şi necesitatea practică de a combate alunecările de taluze în cazul intervenţiilor pentru restabilirea terasamentelor fugite, deoarece zidurile monolitice au nevoie de o fundaţie mai atentă, construirea lor cere timp, nu pot prelua imediat după zidire împingerea pămîntului iar în anotimpul rece apar dificultăţi de execuţie a zidăriei.

Din considerentele de mai sus, practica intervenţiilor pentru combaterea alunecărilor impune şi folosirea zidurilor de sprijin masive din elemente de beton armat prefabricate.

O NOUĂ SOLUŢIE

Zidurile de sprijin din elemente prefabricate din beton armat şi zidărie uscată de piatră brută au fost folosite prima dată pe reţeaua C.F.R. în anul 1962, la secţia L3 Oradea, cu titlu experimental, în cadrul lucrărilor de restabilire de pe urma unor calamităţi, pe linia Oradea est-Vaşcău.

La acest sector experimental — denumit aici *1* — pe o lungime de 38 m a fost consolidat un taluz de debleu mijlociu, alcătuit din pămînt nisipos-argilos (fig. 5). În urma stabilizării taluzului pe sectorul experimental *1*, în cursul anului 1964 a fost executat un nou sector experimental *2* cu o lungime de 42 m, în condiţii mai grele de teren, sprijinînd un taluz cu o înălţime de 7 m. În fig. 6 se vede starea taluzului înaintea consolidării iar în fig. 7 zidul de sprijin.

Eficienţa consolidării realizate în cele două sectoare experimentale a făcut ca, în cursul anului 1965, zidul de sprijin din elemente prefabricate din beton armat şi zidărie uscată de piatră brută să fie introdus în mod curent la combaterea alunecărilor pe raza secţiei L3 Oradea. Se menţionează în special comportarea zidurilor executate în toamna şi iarna anilor 1965—1966 (fig. 8...10).

Capătul unuia dintre aceste ziduri a fost încastrat într-un masiv aparent stabil. În urma precipitaţiilor abundente combinate cu topirea bruscă a zăpezii, în luna februarie 1966, masivul în care a fost încastrat zidul (fig. 8...10) a început să alunece spre linia ferată, supunînd zidul la o suprasolicitare şi reuşind să-l torsioneze în zona aflată în mişcare. După cum se vede din fotografii, zidul a rezistat şi la aceste solicitări neprevăzute — cu mici deformări uşor de restabilit — pe cînd pe porţiunea neconsolidată taluzul alunecat a provocat închiderea circulaţiei şi apoi restricţie de viteză. În prezent, lungimea totală a taluzelor consolidate cu acest sistem de zid se ridică la 260 m.

DESCRIEREA CONSTRUCŢIEI

Zidul de sprijin din elemente prefabricate din beton armat şi zidărie uscată de piatră brută se compune din două tipuri de elemente din beton armat (fig. 11...13) : piese de ancorare (dublu *T*-uri) şi piese de legătură (elemente simple). Piesele de ancorare cîntăresc 72 kg iar cele de legătură 41 kg. Înălţimea maximă a zidului montat din aceste tipuri de elemente este de 2,80 m. Zidul se recomandă să fie folosit pentru sprijinirea unui taluz de rambleu, respectiv de debleu.

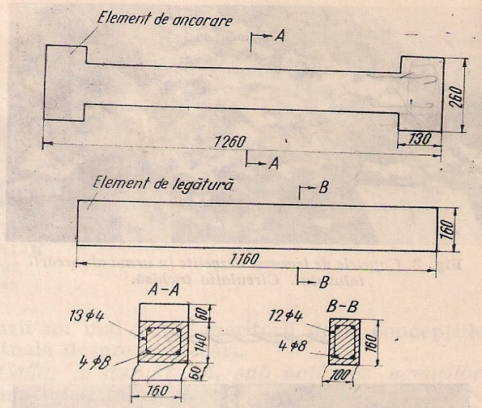

Fig. 11. *Schiţa elementului de ancorare şi a celui de legătură*

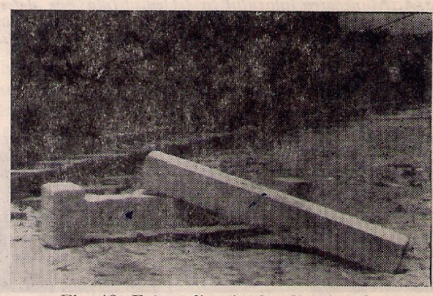

Fig. 12. *Fotografia pieselor din fig.* 12.

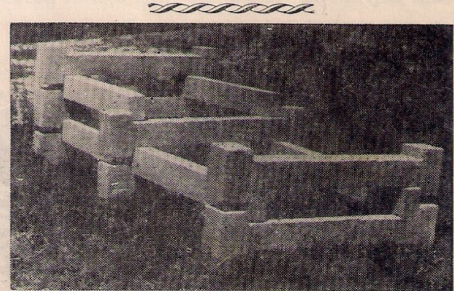

Fig. 13. *Modul de combinare a celor două elemente, de ancorare şi legătură, în cursul executării zidului de sprijin*

În cazul sprijinirii taluzului de rambleu, zidul se poate monta direct pe terenul natural, fără a se executa nici o săpătură de fundație. Scheletul realizat din elemente prefabricate se umple cu piatră brută sub formă de zidărie uscată, așezată împănat, cu mîna.

În deblee, zidul se execută în condiții speciale, datorită atît influenței apelor subterane menținute de obicei în tranșee la un nivel ridicat, cît și pericolului ce-l prezintă stagnarea apelor din ploi în săpătura de lîngă linie în care s-a fundat zidul. Din această cauză, în deblee se execută o fundație la adîncimea de îngheț din zona respectivă. Prefabricatele montate la această adîncime vor fi betonate pînă la nivelul bordurii șanțului căii, dacă apa de pe radierul de fundație al zidului nu poate fi scursă în lungul liniei pînă la rambleul ce urmează debleului.

De la nivelul bordurii șanțului căii, execuția zidului se face în condiții similare celor de la ramblee. Între zid și teren se intercalează un strat vertical de balast de rîu de circa 15—20 cm grosime, pentru filtrarea apelor din masiv și, în cazul terenurilor argiloase, pentru a opri pătrunderea pămîntului în interspațiile zidăriei de piatră și între capetele prefabricatelor.

Elementele zidului se montează îngrijit, în așa fel ca punctele articulate pe lungimea pieselor de legătură să nu poată suferi mișcări în plan orizontal. De asemenea, execuția se face în tronsoane, pentru a evita sprijinirile de tranșee. Paramentul va avea un fruct de 1/20 . . . 1/5, care se realizează săpînd talpa fundației cu aceeași înclinare.

Paralel cu montarea zidului de sprijin se execută un complex de lucrări de consolidare (șanțuri pereate, contrabanchete, consolidări de suprafață etc.).

În cazul unor alunecări mai grele, zidul se poate executa dublu, din două rînduri alăturate, situație cînd se poate depăși înălțimea de 2,80 m.

Acest sistem de zid de sprijin prezintă avantajul că poate fi executat în orice anotimp, cu mare repeziciune, mai ales dacă se dispune de un stoc suficient de elemente prefabricate din beton. El poate fi folosit și la restabilirea echilibrului taluzelor ebulate accidental, în cazurile în care este amenințată circulația. Soluția poate avea caracter provizoriu sau definitiv.

ÎNCHEIERE

Experiența utilizării zidurilor de sprijin din elemente de beton armat prefabricat umplute cu piatră brută confirmă eficiența lor în activitatea practică de combatere a alunecărilor de taluze la ramblee și la deblee.

Pe lîngă avantajele de execuție rapidă, fără caracter sezonier și cu posibilitatea preluării imediate a solicitărilor, aceste ziduri mai prezintă un avantaj esențial. Acesta privește regimul fizic al pămînturilor, fiind vorba despre reglarea regimului apelor subterane, respectiv, parțial, și a regimului termic al pămînturilor.

Prin construirea zidurilor din rame de elemente prefabricate nu se modifică simțitor balanța normală a regimului acvifer și termic.

Aceste ziduri se pretează și la executarea de pinteni drenanți în cazul ebulmentelor taluzelor, ajutînd la restabilirea circulației pe terasamentele fugite, în special pe porțiunile de linie în rambleu.

Din punct de vedere estetic, zidul de sprijin din elemente prefabricate prezintă un aspect modern și se încadrează bine în ansamblul peisager adiacent.

În cazuri extreme, dacă zidul se degradează, elementele de beton armat și piatra brută se pot recupera și zidul se poate reface, în timp ce materialul dintr-un zid monolit trebuie demolat și îndepărtat.

Față de rezultatele obținute și pe baza supozițiilor de viitor, zidurile de sprijin din elemente de beton armat prefabricat pot ocupa locul cuvenit în activitatea practică de combatere a alunecărilor de taluze.

(Articol intrat în redacție la 28.7.1968)

Utilizarea fișierelor de constante la rezolvarea unor probleme feroviare prin calcul electronic

(urmare din pag. 111)

★

Calitatea lucrării și folosirea rațională a echipamentelor electronice depind în foarte mare măsură de modul în care sînt întocmite fișierele de bază, imprimate pe benzi sau pe discuri magnetice, și în primul rînd pe exactitatea cu care au fost materializate constantele. Altfel, o informație (constantă) care nu corespunde realității conduce la soluții eronate și, în final, la compromiterea întregii lucrări efectuate.

În general, problemele de specific feroviar se încadrează în categoria problemelor tehnico-administrative și durata cea mai mare a operațiilor de prelucrare o dau trierile de date, deci lucrul cu fișierele de bază, care consumă circa 70% din timpul total de lucru.

Din această cauză, problema întocmirii în mod judicios și corect a fișierelor reprezintă inițial o operație extrem de delicată. Această lucrare constituie elementul de bază în asigurarea unei exploatări raționale a echipamentelor electronice de calcul precum și în rezolvarea problemelor în condiții de suficientă exactitate a rezultatelor.

(Articol intrat în redacție la 22.XI.1967)

REVISTA CĂILOR FERATE
Anul XVIII (57) nr. 2 (733) februarie 1970
BUCUREȘTI

2
1970

REVISTA CĂILOR FERATE

Din experiența Secției L3 Oradea privind:

Transformarea podețelor de cale ferată în ramblee filtrante

Ing. **Andrei MIHALIK**
Cercetător șt. princ. I.S.C.T

Analiza minuțioasă a cheltuielilor pentru întreținerea suprastructurii și infrastructurii liniilor de cale ferată secundare dezvăluie uneori aspecte contradictorii. Reducerea investițiilor, a cheltuielilor de reparații capitale și sistematizarea pe bază științifică nouă a metodelor de întreținere pot contribui în unele cazuri în mod eficient la rentabilizarea exploatării pe liniile secundare.

SITUAȚIA UNEI LINII CU PODEȚE NECORESPUNZĂTOARE

Din categoria acestor linii secundare face parte și linia Oradea est-Vașcău, care pune probleme în special în privința infrastructurii căii și a traseului.

Pe această linie sînt multe podețe deschise, construite din piatră între anii 1890 și 1900, amplasate în depresiuni fără ape curgătoare permanente și deservind bazine hidrografice sub 1 km².

Actualmente infrastructura acestor podețe prezintă fisurări, crăpături, mortar degradat, etc. Înălțimea elevațiilor variază între 2 și 3 m iar lumina nu depășește în general 1 m. Suprastructura este alcătuită din pachete de șine așezate pe babe de stejar suprapuse. O parte din aceste podețe sînt amplasate în curbe aspre ($R = 190—200$ m), prezentînd unele inconveniente și din punct de vedere al stabilității generale a căii din zona podețelor.

Podețele au dimensiuni geometrice necorespunzătoare, fiind înguste pentru o linie cu ecartament normal, din care motiv balastarea liniei în zonele adiacente nu se poate asigura conform prescripțiilor. Pe de altă parte, ridicarea progresivă a niveletei liniei pe măsura executării de lucrări la suprastructura căii se poate realiza practic în dreptul podețelor numai cu lucrări dificile și costisitoare. Podețele reprezintă puncte fixe în linie și uneori pot crea greutăți în ridicarea capacității portante a platformei căii prin executarea de substraturi de material drenant sub linie.

De asemenea, podețele vechi produc greutăți în îmbunătățirea elementelor traseului, starea fizică impunînd refacerea lor.

Din punct de vedere economic, refacerea podețelor ar necesita fonduri centralizate, ceea ce nu este totdeauna indicat pentru o linie secundară.

Fig. 1. *Podeț cu infrastructură degradată*

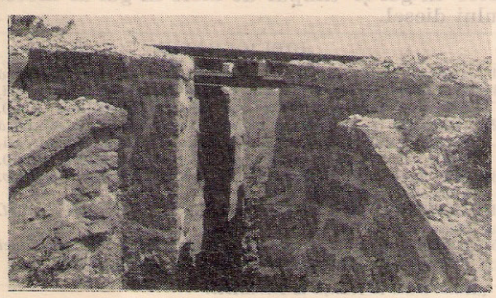

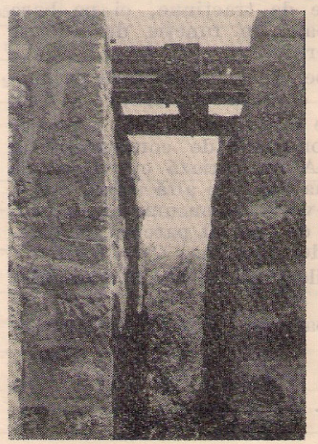

Fig. 2. *Podeț cu suprastructură din pachete de șine și cu elevație deformată*

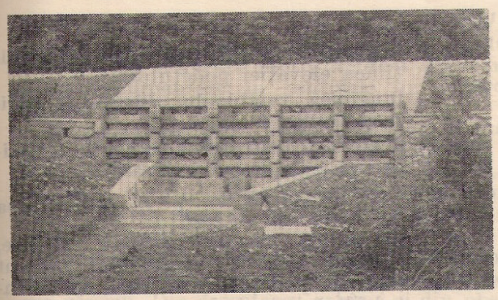

Fig. 3. *Rambleu filtrant, vedere dinspre aval*

Problemele de natură tehnică şi economică arătate ne-au îndreptat atenţia spre analizarea amănunţită a posibilităţilor de a rezolva situaţia podeţelor cu defecte, cu obiectivul de a obţine soluţii cu eficacitate tehnică-funcţională acceptabilă. O soluţie constă în transformarea unor podeţe în ramblee filtrante.

Posibilitatea transformării podeţelor cu defecte mari în ramblee filtrante depinde de bazinele de recepţie pe care le deservesc. Analiza bazinului de recepţie în scopul determinării cît mai precise a debitului maxim stă la baza calculului tehnico-economic de apreciere a posibilităţilor de transformare a podeţului respectiv în rambleu filtrant.

CONSTRUCŢIA RAMBLEELOR FILTRANTE

Transformarea unui podeţ existent (deschis) care prezintă defecte în rambleu filtrant începe cu amenajarea radierului existent, prin asigurarea declivităţii de minimum 10 ‰. Amenajarea radierului este o operaţie importantă, care trebuie executată cu îngrijire. Stagnarea apei sub radier poate duce la tasarea construcţiei şi, prin urmare, la eventuala compromitere a rambleului filtrant. Radierul de beton este prevăzut în mijlocul deschiderii cu rigole de scurgere (în general circulare), cu declivitatea mai sus amintită, prin care se urmăreşte asigurarea unei viteze mai mari de scurgere a apei, pentru a preveni colmatarea rambleului filtrant.

Podeţul existent se umple cu o piatră brută cu dimensiuni cuprinse între 20 şi 50 cm. Aşezarea pietrei brute se face cu îngrijire, ca şi în cazul executării drenurilor obişnuite. Piatra folosită trebuie să fie rezistentă la îngheţ, pentru a preveni lăsăturile la nivelul firului căii, respectiv reducerea capacităţii de filtrare. În funcţie de înălţimea elevaţiei podului, rambleul filtrant se poate executa pe toată înălţimea sau numai parţial. Secţiunea necesară filtrării se determină pe bază de calcul hidrologic în aşa fel ca înălţimea rambleului filtrant să fie cu 25 cm deasupra nivelului apelor extraordinare.

Pentru a preveni pătrunderea pămîntului sau a altor impurităţi din platforma căii, se execută la partea superioară un strat protector din beton.

Astfel, podeţul se transformă într-un rambleu filtrant — dren transversal.

În zona de execuţie a rambleului filtrant terasamentul se lărgeşte depăşind cu capetele rigolelor limitele sferturilor de con, atît din aval cît şi din amonte.

Pentru a asigura secţiunile de filtrare activă pe verticală în amonte şi în aval, rambleul se încorsetează cu un zid de sprijin din elemente de beton armat prefabricate, umplute cu piatră brută.

În amonte se execută un şanţ pereat pe lăţimea zidului de sprijin. În aval, radierul prelungit va depăşi perimetrul zidului cu circa 1,5—2 m. În caz că bazinul de recepţie debitează aluviuni, frunze, crengi etc., la extremităţile şanţului de scurgere din amonte se vor crea filtre din piatră brută de formă prismatică, astfel ca aluviunile să fie reţinute înainte de a pătrunde în corpul rambleului filtrant.

Toate aceste lucrări se execută sub circulaţie, fără restricţie de viteză. Scoaterea pachetelor de şine şi a babelor (suprastructura podeţului

Fig. 4. *Profil transversal caracteristic al rambleului filtrant*

1 — zidărie uscată în piatră brută; *2* — zid de sprijin în elemente prefabricate de beton umplut cu piatră brută; *3* — umplutură din piatră brută şi balast de riu; *4* — fundaţia de beton a zidului de sprijin; *5*—radier de beton; *6* — filtru în amonte din piatră brută, în caz de existenţă a debitului solid; *7* — strat izolant din mortar de ciment

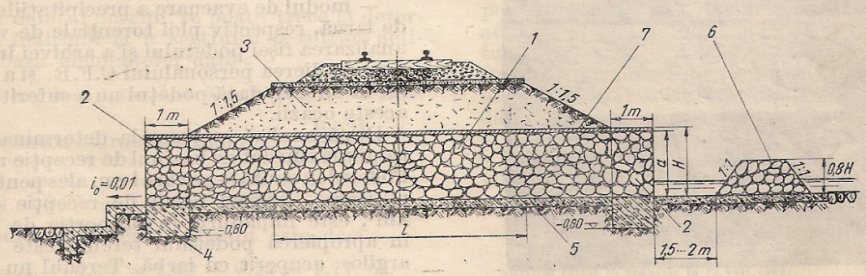

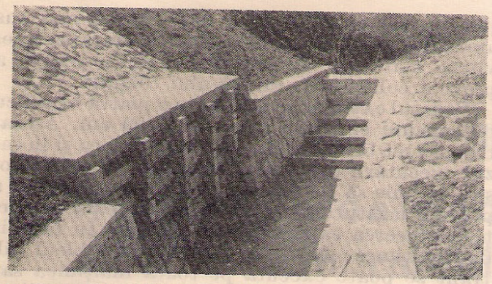

Fig. 5. *Rambleu filtrant — vedere dinspre amonte — cu filtrarea apei în şanţul de scurgere*

vechi) se face prin închidere de linie, cînd se execută de fapt şi ridicarea generală a liniei pentru corectarea profilului longitudinal. Prin transformarea unor podeţe în ramblee filtrante, pe linia Oradea est-Vaşcău au fost efectuate ridicări între 0,53 şi 1 m, aducîndu-se îmbunătăţiri niveletei liniei şi implicit siguranţei circulaţiei.

DETERMINAREA SECŢIUNILOR DE FILTRARE

Filtrarea turbulentă prin rambleul filtrant executat din piatră brută poate fi :

— de presiune, cînd curentul filtrant este limitat din toate părţile de pereţi ;

— fără presiune, cînd curentul filtrant are o suprafaţă liberă în contact cu aerul înconjurător.

În cazul nostru, rambleele filtrante se încadrează în prima categorie.

CALCULUL RAMBLEULUI FILTRANT DE PRESIUNE

Nivelul apei înaintea zidului de sprijin din elemente de beton armat prefabricate (secţiunea de filtrare activă pe verticală) are valoarea :

$$H = \frac{a}{2} + 1\,(i_f - i_0),$$

Fig. 6. *Rambleu filtrant — vedere dinspre amonte — cu filtru central din direcţia văii, pentru reţinerea debitului solid*

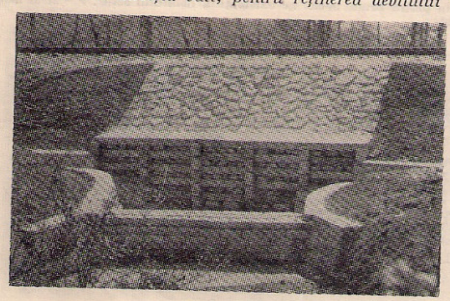

unde :

a este înălţimea rambleului filtrant (înălţimea elevaţiei podeţului) ;

l — lungimea rambleului filtrant (lungimea transversală) ;

i_0 — declivitatea stratului filtrant (declivitatea rigolelor transversale) ;

$i_f = \frac{Q^2}{\omega^2 \cdot k^2} = \left(\frac{Q}{a \cdot b \cdot k}\right)^2$ — declivitatea hidraulică necesară pentru filtrare, b fiind lăţimea rambleului filtrant (lumina podeţului) iar k — coeficientul filtrării turbulente, care se determină pe baza datelor din tabelă, în funcţie de mărimea şi forma pietrei brute.

Valoarea coeficientului k de filtrare turbulentă

Diametrul mediu în cm	Piatra		
	rotunjită	intermediară	ascuţită
	k în m/s		
5	0,15	0,17	0,19
10	0,25	0,26	0,29
15	0,30	0,33	0,37
20	0,35	0,39	0,43
25	0,39	0,44	0,49
30	0,43	0,50	0,53
40	0,50	0,56	0,62
50	0,56	0,63	0,70

Exemplificare numerică. Înainte de a propune transformarea în rambleu filtrant a unui podeţ se face o analiză riguroasă a zonei respective, care constă din :

— determinarea întinderii bazinului de recepţie deservit de podeţ ;

— natura terenului din amonte în apropiere de podeţ şi, în general, în bazinul de recepţie (gradul de împădurire) ;

— stabilirea posibilităţii transportului de impurităţi (debit solid, frunze, crengi, iarbă cosită etc., care ar putea reduce sau chiar bloca secţiunea verticală activă de filtrare) ;

— stabilitatea căii, respectiv profilul în lung în zona podeţului ;

— starea fizică a infrastructurii podeţului ;

— modul de evacuare a precipitaţiilor în timp de iarnă, respectiv ploi torenţiale de vară (prin analizarea fişei podeţului şi a arhivei în general, prin audierea personalului C.F.R. şi a localnicilor în vîrstă), dacă podeţul nu a suferit avarii cu aceste ocazii.

După analiză se trece la determinarea debitului maxim dat de bazinul de recepţie respectiv. Podeţul în cauză — pe care l-am ales pentru exemplificare — are un bazin de recepţie de 0,250 km², este împădurit în proporţie de 90% iar în apropierea podeţului terenul este compact, argilos, acoperit cu iarbă. Terenul nu este cul-

tivat agricol în amonte. Există posibilitatea ca apa să transporte frunze, crengi și, în mod redus, debit solid, din care motiv au fost prevăzute filtre suplimentare în șanțurile de scurgere adiacente.

În zona podețului, profilul în lung al liniei trebuie îmbunătățit, ceea ce este impus și de stratul de balast insuficient de sub talpa traverselor. Este necesară o ridicare de 0,80 m a liniei. Infrastructura podețului prezintă fisurări și dislocări.

Podețul deservește un bazin fără apă permanentă, lucrînd numai cu ocazia ploilor și la topirea zăpezii. Din cercetarea arhivei și din observații, se constată că debitul evacuat de podeț este neînsemnat și nu sînt cunoscute cazuri cînd nivelul apelor extraordinare să fi depășit cu 10 cm fundul radierului. Datorită faptului că, pentru determinarea debitului maxim în tabele figurează numai suprafața de 1 km², vom opera cu această valoare, care depășește mărimea reală de 4 ori.

Calculele hidrologice le vom efectua după metodele elaborate de Iskovski, Korbely și Bogdanffy.

a) *După Iskovski.* Formula $Q = c \cdot m \cdot E \cdot S$. cu $m = 10$; $c = 0{,}07$; $E = 0{,}9$ și $S = 1$ km² dă $Q = 0{,}07 \cdot 10 \cdot 0{,}9 \cdot 1 = 0{,}63$ m³/s.

b) *După Korbely.* Viteza pe o pantă de 17‰ fiind de 1,66 m/s, debitul maxim este dat de o ploaie cu o durată de 500 :0,66 = 310 sec ≅ 5 minute.

La acest timp, conform tabelei, corespunde 4 :12 = 0,33 m³/s și deci :

$$Q = 1 \cdot 0{,}33 = 0{,}33 \text{ m}^3/\text{s}.$$

c) *După Bogdanffy.* Cota altimetrică față de Marea Adriatică este de 252 m. Conform tabelei, la 5 km² corespunde 2—1 m³/s. Datorită faptului că bazinul analizat este de numai 0,250 km², vom considera un debit de 1 m³/s, rezultă :

$$Q = 1 \cdot 1 = 1 \text{ m}^3/\text{s}.$$

Din cele trei rezultate vom considera ca debit de calcul cel obținut după metoda lui Korbely, datorită diferențelor de suprafață a bazinului, avînd în vedere că această metodă cuprinde lungimea reală a văii.

Avînd debitul maxim, se poate trece la determinarea înălțimii și a secțiunii de filtrare activă, pe baza elementelor date :

$a = 1{,}5$ m; $b = 1$ m; $l = 6$ m; $k = 0{,}53$ m/s.

Declivitatea hidraulică fiind $i_f = \dfrac{0{,}33^2}{1{,}5^2 \cdot 1^2 \cdot 0{,}53^2} =$ $= 0{,}159$, se va avea $H = 0{,}75 + 6\ (0{,}159 - 0{,}03) = 0{,}75 + 0{,}774 = 1{,}52 > 1{,}50$ m.

Înălțimea rambleului filtrant este deci :

$$H' = H + 0{,}25 = 1{,}52 + 0{,}25 = 1{,}77 \text{ m}.$$

ÎNCHEIERE

Posibilitățile de transformare a unor podețe deschise, care au degradări în ramblee filtrante pe raza secției L 3 Oradea, au fost studiate încă din anul 1960. Realizarea practică s-a impus în mod accentuat cu ocazia refacționării liniei pe distanța Oradea est-Vașcău, deoarece corectarea profilului longitudinal a fost în mod organic legată de posibilitățile de ridicare a nivelului în zona acestor podețe. Situația nu a putut fi remediată prin reconstruirea acestor podețe, deoarece ar fi cerut timp și cheltuieli suplimentare. Astfel, în cursul anului 1968, paralel cu lucrările de refacționare a căii, au fost transformate 12 podețe în ramblee filtrante, în intervalul februarie — septembrie.

Atît în cursul anului 1968 — după darea în exploatare — cît și în iarna anului 1968/1969, dar în special în lunile iunie-iulie 1969, cu precipitații importante sub forma unor ploi torențiale de mare intensitate (cînd pe rețea în multe locuri linia a fost spălată, inclusiv pe linia Oradea est-Vașcău), rambleele filtrante au lucrat conform așteptărilor, evacuînd apele pluviale debitate de bazinul de recepție, fără a provoca deformări la infrastructura căii.

Observațiile de pînă în prezent arată că alegerea podețelor respective pentru transformare în ramblee filtrante este în concordanță cu elementele hidrologice calculate și corespunde condițiilor locale. Pe baza observațiilor hidrologice și din punctul de vedere al infrastructurii ce urmează să se efectueze în anii următori (5—10 ani), se va putea aprecia eficiența tehnică, domeniul de aplicare și în special îmbunătățirile constructive privind ușurarea scurgerii apei prin dren, scăzîndu-se înălțimea activă de filtrare (1,77 m în exemplul dat).

În situații de debite maxime, o acumulare de apă de înălțime mare în amontele drenului ar putea forța rambleul, chiar pînă la rupere. Scurgerea apei poate fi ușurată foarte mult prin așezarea unor tuburi de beton pe radier, cu un diametru permis de lumina podețului. Se pot de asemenea folosi prefabricate de beton armat în formă de potcoavă, așezate joantiv pe banchinele radierului de beton al podețului.

În aceste condiții nu ar mai fi nevoie de înălțimi de filtrare de 1,50 m și mai mult, care pot provoca acumulări de apă la capătul din amonte al podețului, ci debitul s-ar scurge natural, în mod liber. Evitîndu-se colmatarea frontală, rambleul nu ar mai fi supus presiunii hidrostatice și deci ar dispărea pericolul degradării lui.

BIBLIOGRAFIE

[1] MIHAILOV, K. A. : *Hidraulică, hidrologie, hidrometrie.* vol. II, Moscova, Dorizdat, 1952.

[2] MIHALIK, A. : *Determinarea debitelor de apă la podețele de cale ferată.* În : Revista căilor ferate, București, nr. 6, 1966.

(Articol intrat în redacție la 13.VIII.1969)

CFR
REVISTA CĂILOR FERATE ROMÂNE
10 | 1972
Anul II (59) * nr. 10 (765) * octombrie 1972

„Experienţa ne învaţă încet, cu preţul greşelilor"

Din experienţa secţiei L3 Oradea

DRENURI DE ADÎNCIME DIN ELEMENTE DE BETON ARMAT PREFABRICATE

Ing. **Andrei MIHALIK**
Şef secţie adjunct
Secţia L3 Oradea

Construcţiile din pămînt, chiar în timpul execuţiei, sînt supuse în permanenţă efectelor atmosferice. Temperatura în schimbare permanentă, precipitaţiile, dezagregarea fizico-chimică, apa de suprafaţă sau subterană în stare statică sau dinamică, îngheţul şi gheaţa, sînt cele mai importante efecte care pericliteză stabilitatea construcţiilor din pămînt. Trebuie să subliniem în special rolul apei.

Stabilitatea terasamentelor şi reducerea umidităţii din masa de pămînt sînt probleme care nu pot fi despărţite. Şi în tratarea acestei probleme trebuie să se ţină seama de caracterul dinamic ale efectelor interacţiunii dintre apă şi pămînt şi chiar cu mediul înconjurător.

Numai sub acest aspect se poate aprecia în mod obiectiv interacţiunea dintre natura vie şi constucţiile din pămînt. Nici proiectarea cea mai atentă nu poate determina toţi factorii care influenţează stabilitatea terasamentelor. Este necesar ca o serie de probleme să fie rezolvate în cursul execuţiei, pe baza constatărilor şi observaţiilor concrete.

Forţele interioare şi exterioare care determină stabilitatea terasamentelor sînt funcţii ale timpului. Echilibrul se pierde datorită combinaţiilor nefavorabile apărute între forţele care provoacă respectiv frînează mişcarea. Asupra coeficientului de siguranţă privind stabilitatea unui terasament orice ploaie sau topire bruscă a zăpezii are un efect direct. Variaţia coeficientului de siguranţă demonstrează că stabilitatea unui taluz nu poate fi privită numai sub aspectul static ci, datorită factorului timp, trebuie analizat în mod dinamic fiecare caz concret în cursul execuţiei, folosind orice observaţie din natură, respectiv experienţele anterioare acumulate.

Fig. 1. *Linia pe zona profilului mixt supus deformaţiilor de adîncime*

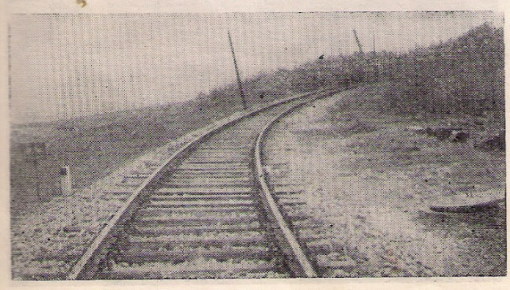

DRENURI DE ADÎNCIME—CONSTRUCŢII CLASICE LA ASIGURAREA STABILITĂŢII INFRASTRUCTURII CĂII

Stabilitatea infrastructurii căii în diferite profile şi condiţii hidrogeologice specifice depinde în general de modul de asigurare a scurgerii apelor de suprafaţă şi a celor subterane. Neasigurarea evacuării apelor atrage după sine deformarea infrastructurii căii la nivelul platformei căii, concretizată prin alunecări ale taluzelor.

Evacuarea apelor subterane în interesul reducerii umidităţii masivelor de pămînt se execută

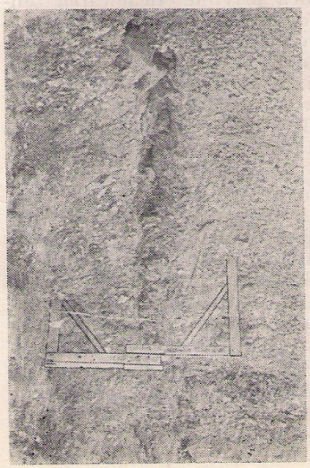

Fig. 2. *Crăpături în amonte de linie, cu evoluţie longitudinală*

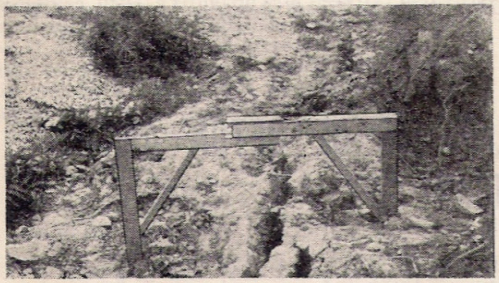

Fig. 3. *Crăpături în amonte, în zona drenurilor vechi*

în mod clasic cu ajutorul drenurilor de adîncime. Aceste drenuri, pe bază gravitaţională, asigură colectarea apelor subterane, respectiv evacuarea lor, cît mai departe de piciorul taluzului de consolidat.

Actualmente, la administraţia C.F.R. şi la alte administraţii de căi ferate, drenurile de adîncime sînt construcţii clasice folosite la combaterea alunecărilor. Frecvenţa de execuţie a acestor drenuri este mai mare după producerea deformaţiilor taluzelor şi mai scăzută cu caracter preventiv, înainte de alunecare.

Eficacitatea tehnică a drenurilor de adîncime depinde de calitatea executării lucrărilor şi a întreţinerii lor. Un dren neîntreţinut, colmatat, deformat sau distrus conduce la supraumezirea masivului de pămînt, activizînd astfel mişcările de alunecare,

Practica întreţinerii drenurilor de adîncime demonstrează că după executarea lor nu se dă atenţia cuvenită modului de lucru în timp a construcţiei, nu există o modalitate tehnică şi o apreciere ştiinţifică privind eficacitatea tehnică a acestor lucrări grele şi foarte costisitoare. Astfel, nu se fac verificări de debit la darea în exploatare şi în condiţii atmosferice diferite, din care motiv nu există un criteriu de referinţă privind eficacitatea evacuării apelor în timp. Lipsa criteriului de referinţă face imposibilă aprecierea eficacităţii întregului sistem de asanare.

Lipsa parametrilor tehnici reduce la minimum posibilitatea aprecierii stării generale a integrităţii construcţiei. Drenurile, fiind amplasate în adîncimea masivelor de pămînt, nu pot fi verificate vizual, deci nu se pot sesiza la timp cazurile de deformare, gradul de colmatare, decît numai atunci cînd mişcarea se activizează în zona lor.

Aspectul actual al întreţinerii drenurilor de adîncime se rezumă doar la unele probleme de suprafaţă şi nicidecum la construcţia ca atare, constituind un obstacol în acest sens chiar sistemul actual clasic de execuţie.

PROPUNERE PRIVIND MODIFICAREA TEHNOLOGIEI CLASICE DE EXECUŢIE A DRENURILOR DE ADÎNCIME, FOLOSIND ELEMENTE PREFABRICATE DIN BETON ARMAT

O încercare de schimbare a sistemului clasic de execuţie a drenurilor de adîncime a fost efectuată prima dată pe reţeaua CFR de către secţia L3 Oradea, în anii 1970—1971, pe linia Oradea Est-Vaşcău, în cadrul unor consolidări de terasamente, cu deformaţii grele şi periculoase.

Pe o porţiune de linie în profil mixt de 100 m lungime, linia fiind în curbă cu raza de 200m, au apărut tasări permanente la nivelul platformei căii.

La început, tasările au fost observate numai pe verticală. Din cercetarea arhivei a rezultat că pe această zonă, cu 40 de ani în urmă, au fost executate drenuri de adîncime. Ultima dată, în 1958, au fost executate încă două drenuri de adîncime, iar în 1965, la piciorul taluzului, s-a executat o contrabanchetă. După o perioadă de stabilitate cu tasări obişnuite în

Fig. 4. *Alunecări în amonte, cu distrugerea şanţului pereat*

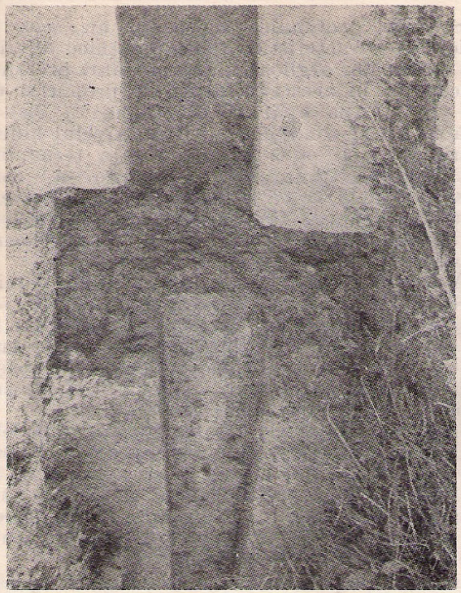

Fig. 5. *Radier distrus la un dren vechi, în zona crăpăturii pungă de apă*

Fig. 6. *Dren vechi deformat și colmatat*

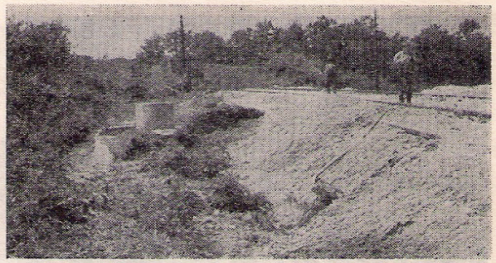

Fig. 7. *Tasarea pe verticală în amonte a atins peste 3, m față de talpa traverselor. Descărcări masive de pietriș.*

activitatea de întreținere, în 1970, mișcările s-au reactivizat în așa măsură încît circulația s-a închis temporar, iar pentru menținerea continuității circulației au fost efectuate descărcări masive de materiale, linia fiind supravegheată și ziua și noaptea. Tasările zilnice au fost de 30—45 cm, cu crăpături foarte pronunțate de 15—18 cm în amonte de linie, după cum se vede din fig. 2, 3 și 4.

Fig. 8. *Elemente din beton armat prefabricate montate în tranșee. Elemente de sprijinire și elemente de legătură*

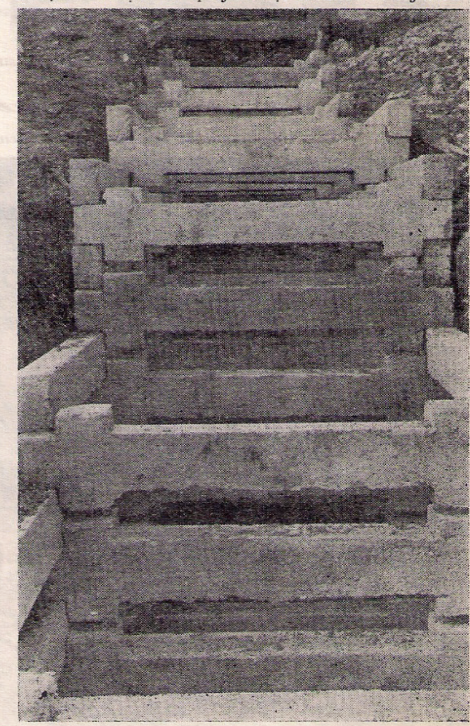

Fig. 9. *Drenul de adîncime din elemente de beton; vedere de sus (se disting elementele de volum independente)*

Studiile geotehnice efectuate au scos în evidență caracteristici fizico-mecanice diferite ale straturilor argiloase. S-a constatat prezența calcarului în aceste straturi în proporție de 10—25%. Apa apărută în straturi a fost o apă haotică; sondajele au fixat nivelul hidrostatic între 1 și 6 m, de la fața terenului.

Cercetarea drenurilor existente a condus la concluzia că sistemul de asanare era distrus, drenurile fiind deformate, cu radiere rupte, colmatări si apa stagnînd în aceste locuri sub formă de pungi.

Aspectul general al alunecării indica o mișcare a masivului orientat sub un unghi de 70—75° față de axa căii. Linia se găsea în întregime în prisma de pămînt în alunecare. În cîteva luni de zile, tasările totale pe verticală au depășit 3 m sub talpa traverselor, masivul fiind cuprins într-o mișcare evolutivă.

În această situație, s-a pus problema consolidării urgente. Datorită faptului că pe această porțiune consolidarea clasică nu a rezolvat, în măsură suficientă, stabilizarea mișcărilor, s-a adoptat ca soluție de consolidare executarea de noi drenuri de adîncime folosind elemente prefabricate din beton armat.

Elementele prefabricate sînt de două tipuri: piese de sprijinire și piese de legătură. Elementele drenului se montează îngrijit, de la cota de radier, pe măsura desfacerii șpraițurilor de jos în sus. Radierul se execută după terminarea montării elementelor. Materialul lemnos

Fig. 10. *Drenul de adîncime din elemente prefabricate, vedere laterală în timpul execuției*

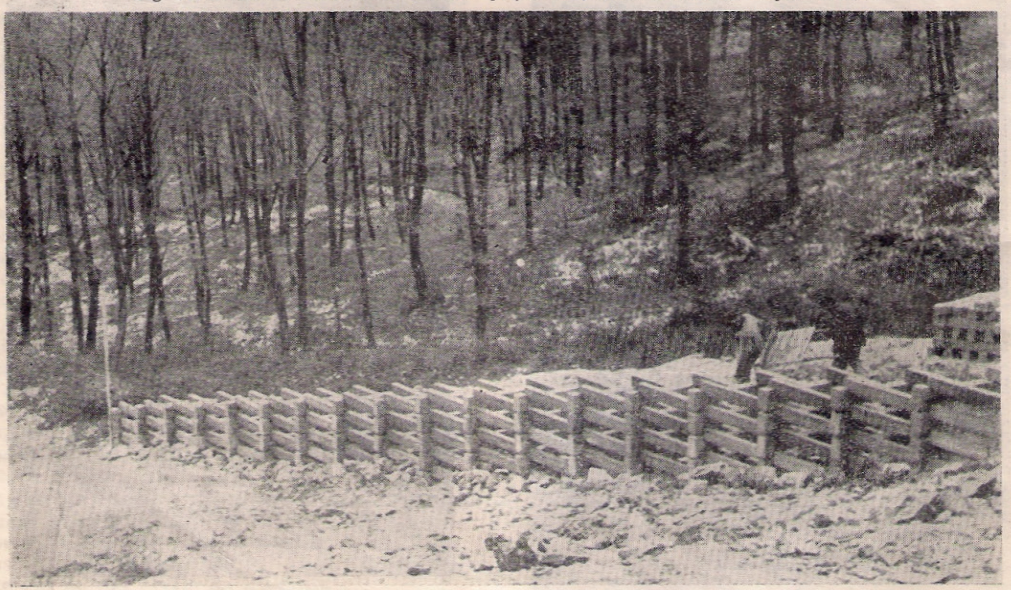

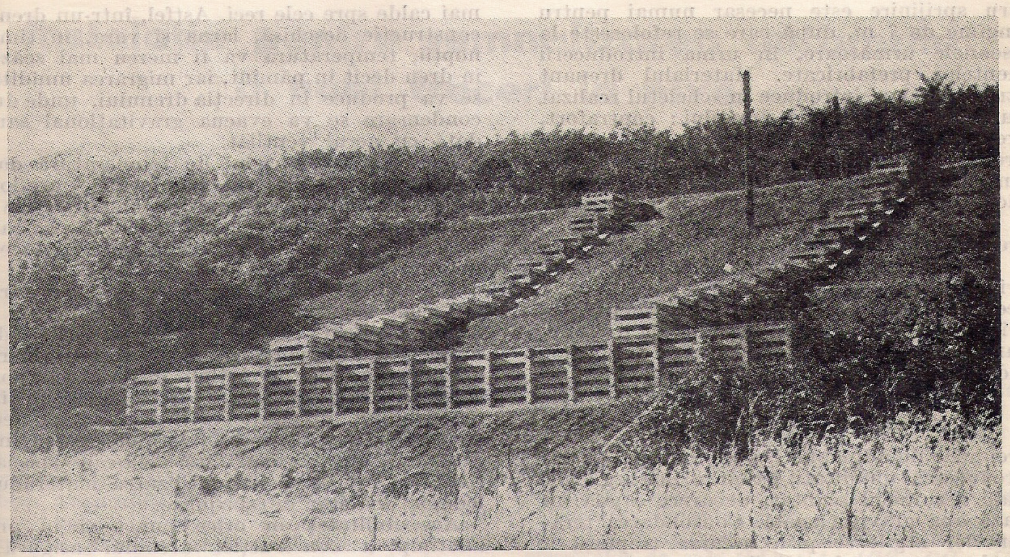

Fig. 11. *Dren contrafort din elemente prefabricate din beton armat; vedere aval*

Fig. 12. *Dren contrafort din elemente prefabricate din beton armat; vedere amonte*

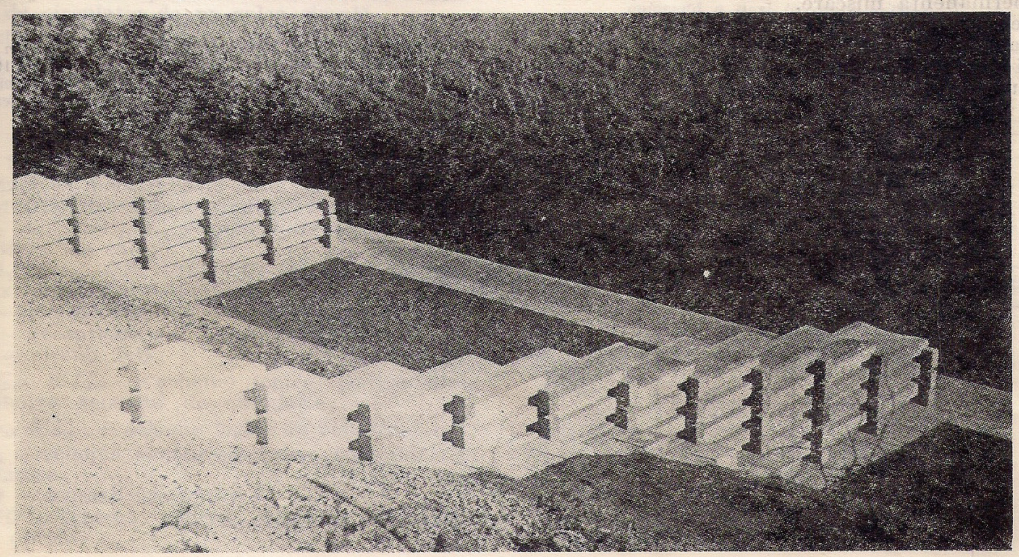

pentru sprijinire este necesar numai pentru o lungime de 7 m, după care se refolosește la tronsoanele următoare, în urma introducerii elementelor prefabricate. Materialul drenant (piatra brută) se introduce în scheletul realizat în funcție de destinația drenului : contrafort, de ventilație, gravitațional.

Drenul de adîncime executat după acest sistem este de fapt alcătuit din „n" puțuri verticale, independente, pe lungimea construcției.

Presiunea pămîntului este preluată de scheletul de beton armat, alcătuit din aceste două tipuri de elemente.

Aceste elemente de volum independent permit îmbunătățirea principiului clasic de funcționare, de execuție și de exploatare a drenurilor de adîncime în pămînturi coezive.

INCHEIERE

Drenurile de adîncime clasice executate pentru reducerea umidității pămînturilor argiloase nu dau rezultatul scontat, deoarece argila nu cedează apa gravitațională. Consolidarea terasamentelor argiloase prin uscarea treptată a masivelor supuse alunecărilor prezintă totuși interes, deoarece majoritatea alunecărilor pe rețea se produc în pămînturi de natură argiloasă.

Principiul de funcționare a drenului de adîncime executat din elemente de beton armat prefabricat, pe lîngă cel de asanare gravitațională, este și uscarea prin ventilație. Construcția drenului permite, pe toată lungimea și adîncimea, contactul permanent dintre suprafața pereților săpăturii și aerul înconjurător în permanentă mișcare.

Se produce o ventilație continuă a aerului de adîncime, bazată pe modificarea elasticității vaporilor de apă la variația temperaturii. Ca urmare, în pămînt, deplasarea umidității sub formă de vapori se produce din straturile mai calde spre cele reci. Astfel, într-un dren de construcție deschisă, iarna și vara, în timpul nopții, temperatura va fi mereu mai scăzută în dren decît în pămînt, iar migrarea umidității se va produce în direcția drenului, unde după condensare se va evacua gravitațional sau o dată cu aerul ventilat.

Apariția gradientului de temperatură datorită prefabricatelor la pămînturile argiloase ridică eficacitatea drenurilor de adîncime în pămînturi coezive, făcînd posibilă ridicarea stabilității zonelor de taluze prin reducerea umidității din masiv.

Elementele de volum independent sub forma puțurilor verticale de adîncime — din care de fapt este alcătuită întreaga construcție a drenului — asigură condiții optime de întreținere a acestor construcții. Astfel, întreținerea poate fi etapizată pe elemente de volum (curățirea materialului drenant, verificarea stării construcției și a naturii înfiltrațiilor pe lungimea drenului), cu personal fără calificare specială, redus ca număr și fără utilizarea materialului lemnos deficitar de sprijinire.

Accesibilitatea în orice punct și în orice anotimp a construcției drenului asigură o exploatare mai științifică și va contribui la eficacitatea unor lucrări de cercetare științifică privind perioada de colmatare, migrarea umidității și presiunea laterală asupra scheletului de rezistență.

Față de rezultatele obținute prin stabilizarea unui masiv cuprins într-o mișcare evolutivă, cu deformații de adîncime, folosind elementele prefabricate din beton armat, sistemul de asanare propus merită atenție sub aspect tehnic și științific.

BIBLIOGRAFIE

[1] *Proceedings of the 3 Danube European Conference on soil mechanics and foundation engineering.* Budapesta, 1971.

[2] MIHALIK, A. : *Ziduri de sprijin din rame de elemente prefabricate din beton armat.* În : Revista căilor ferate nr. 3, 1969.

TREIZECI DE ANI ÎN MONITORIZAREA STRUCTURILOR DE SPRIJINIRI ECOLOGICE, GRAVITAȚIONALE

MIHALIK Andrei *

Abstract. ***Activities in execution, research, testing, experiments and monitoring during the exploitation between 1958 and 2002 of environmentally compatible structures are being presented in this syntesis.***

The structural models subiected to multidisciplinary and multidimensional studies were recreated at natural size, in specifically evaluated geotechnical conditions and rigorously analyzed Soil Mecanics.

The natural size of structural models eliminated the inconvenience of proportionally diminished comparative models, known from laboratory trial practice.

In all the mentioned cases in this syntesis with regard to the specific destination of support system, an environmentally compatible structure was finalized, as an adviceble constructive pattern.

As such, environmentally compatible structures would be efficient within the frame of general consolidation of embankments, by gravitational support structures of precast reinforced concrete elements.

1. INTRODUCERE

Tipurile de structuri destinate multiplelor sisteme de sprijiniri cum sunt: -***ziduri*** de sprijin gravitaționale din elemente prefabricate de beton armat cu fundații monolit, cu platforme de descărcare pentru micșorarea eforturilor de împingere, ***suprastructură*** monolit sau din material dispers, conlucrarea cu masivul de pamânt prin ridicarea frecării realizat cu o suprafață rugoasă prin pătrunderea unor elemente prefabricate în prizma de alunecare, ***fundații*** și suprastructură drenantă pe toate înălțimea zidului, realizat prin încorsetarea zidăriei uscată, cu asigurarea scurgerii apelor freatice, parțial pluviale pe rigola la nivelul tălpii fundației, ***ventilația*** întregii structuri, foarte important în cazul pământurilor coezive, de condensarea vaporilor elastici sub formă de apă și evacuarea, ***drenuri*** de adâncime cu mini suprastructură, pentru asigurarea ventilației în contact cu aerul, ***ramblee*** filtrante în zona pungilor de balast adânc dezvoltate respectiv în zonele de contact al rambleului cu apele pluviale acumulate în stagnare, ***contraforturi*** de sprijiniri din structuri filtrante, ***diguri*** longitudinale de corecție și de apărare pe râuri mici și mijlocii, ***praguri*** de fund din elemente speciale prefabricate, cu influență pozitivă asupra procesului de albie, ***stabilitate*** statică și hidraulică a digurilor de apărare contra inundațiilor prin sprijinirea piciorului de taluz cu structura filtrantă, ***structuri tixotropice*** la axa centrală a digurilor de apărare în cazul de restabilire a apărării avariată, ***baraje*** pentru stingerea torențiilor au fost executate, cercetate, încercate și monitorizate în timpul exploatării, prin modificarea succesivă corespunzătoare a geometriei elementelor prefabricate, rezultat din condițiile inaccesibilității pătrunderii utilajelor în zonele specifice activității de consolidare respectiv ergonomia tehnologiilor de montare, pe liniile de cale ferate Oradea Est-Vașcău, Cluj-Oradea, în condițiile urbane din Oradea, pe râurile Crișul Repede, Crișul Negru, în Munții Bihorului, în Maramureș, între stațiile Valea Vișeului-Sighetul Marmației, respectiv la solicitarea organelor MAV(Căile Ferate Ungaria) între Stațiile Bodajk-Balinka-Ungaria(2001).

Problema aplicării construcţiilor de sprijiniri gravitaţionale sub forma zidurilor de sprijin din elemente prefabricate de beton armat a fost favorizat de lucrările de intervenţii în cadrul calamităţilor cu o frecvenţă ridicată pe linia Oradea Est-Vaşcău.

Această linie dată în exploatare în 1881, cu o infrastructură predominantă în teren coeziv(argilă nisipoasă), o suprastructură cu abateri constructive(grosimea stratului de balast sub traverse, traverse înguste, sine scurte cu greutate, de tip30, 34,5, curbe aspre fără curbe de racordare 180-200 m, etc.) a condus la o solicitare dinamică accentuată a platformei căii, nefiind în concordanţă cu capacitatea portantă ale acestuia. Starea de fapt a favorizat apariţia pungilor de balast adânc dezvoltate cu urmări de deformaţii caracteristice, alunecări, după cum rezultă şi din figurile prezentate.

Practica întreţinerii terasamentelor în cadrul lucrărilor de intervenţii nu a avut metode rapide şi eficace la consolidarea infrastructurii, periclitând siguranţa circulaţiei şi se rezuma la descărcarea masivă a produselor de cariere, balastiere, urmate în mod obişnuit de lucrări capitale de consolidare. Zidurile de sprijin gravitaţionale din elemente prefabricate de beton armat au fost executate cu caracter definitiv, fără alte lucrări ulterioare.

Datorită rezultatelor pozitive obţinute cu acest sistem de sprijiniri la lucrările de intervenţii, sistemul a fost extins la lucrările definitive sub forma sectoarelor experimentale cu fundaţie de beton, cu o suprastructură umplută cu pământ ciclopian sau cu materiale disperse.

Experienţa câştigată la realizarea drenurilor de adâncime din elemente prefabricate(până la 16m adâncime) la pământuri coezive, unde spaţiul încorsetat de prefabricate a fost umplut cu piatră brută aşezată îngrijit, prin realizarea termoosmozei respectiv o ventilaţie continuă la nivelul solului datorită structurii realizată, a făcut să modificăm structura zidului de sprijin din elemente prefabricate într-o structură filtrantă a suprastructurii iar apoi şi a fundaţiei. Astfel am realizat o structură filtrantă pe toate înălţimea sistemului de sprijinire.

Structura nou realizată a asigurat ventilaţia continuă a masivului de pământ coeziv prin condensarea vaporilor elastici la suprafeţele de separaţie, de contact, între zid de sprijin şi masivul de consolidat, cu evacuarea apelor pe rigola fundaţiei.

Zeci de ani toate sistemele de sprijiniri din elemente prefabricate de beton armat(ziduri de sprijin, contraforţi, ramblee filtrante, baraje pentru stingerea torenţiilor, praguri de fund, diguri longitudinale, consolidări de maluri) au fost executate după acest model (cercetat, încercat şi monitorizat), iar în unele cazuri la zidul de sprijin filtrant au fost racordate contraforturi filtrante pentru reducerea mai accentuată a umidităţii, în interesul stabilităţii generale a taluzelor.

La capitolul 2 sunt prezentate prin figuri caracteristice deformaţiile constatate, periculoase, în condiţiile grele de teren, măsurile de combatere ale acestora prin construcţiile realizate, care după părerea noastră demonstrează în mod elocvent complexitatea fenomenelor, activitatea de proiectare, cercetare, urmărirea comportării "in situ" , în practica de consolidare a terasamentelor.

Considerăm că zecile de ani de cercetări, încercări, experimentări combinat cu metoda eficientă de urmărirea comportării „in situ" ca o metodă a dezvoltării, ale gândirii ingineresc, am reuşit să finalizăm o structură ecologică.

Practic, faţă de condiţiile iniţială de teren natural, înaintea executării construcţiei, nu s-a schimbat nimic în starea naturală a taluzelor. Sistemul de structură nu apare ca un corp străin în mediul înconjurător, nu se opune naturii vie, nu intră în conflict cu natura, terasamentul practic este în contact direct cu aerul înconjurător, apele freatice trec fără nici o dificultate prin stratul filtrant, drenant, al structurii, în cazul barajelor, pragurilor de fund, procesul de albie se adaptează elastic privind echilibrul dinamic al debitului solid pe perioada până la colmatare a secţiunii filtrante, cu alte cuvinte nici echilibrul biologic, hidrologic nu este conturbat.

Astfel acest tip de structură, a devenit prima structură ecologică, din marea familie a sistemelor de sprijiniri.

2. SECTOARE EXPERIMENTALE CU MODELE DE MĂRIME NATURALE, REALIZATE LA LUCRĂRILE DE INTERVENȚII CU OCAZIA CALAMITĂȚILOR CÂT ȘI LA LUCRĂRILE DEFINITIVE, DIN ELEMENTE PREFABRICATE DE BETON ARMAT.

2.1 Deformații caracteristice la terasamente și structuri clasice în zonele experimentale

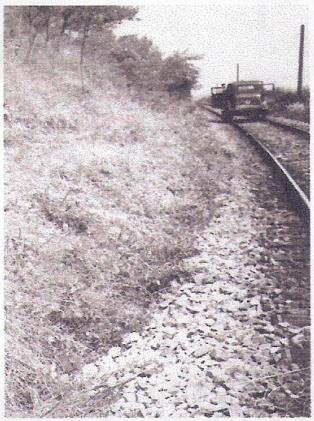

Fig. 1 Limba de alunecare la un taluz în mișcare lentă

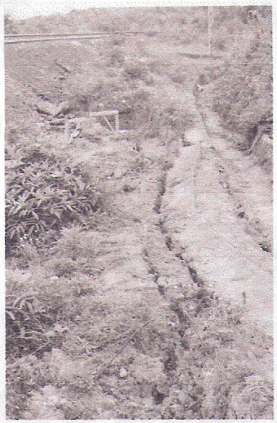

Fig. 2 Crăpături în amonte la un profil mixt

Fig. 3 Linia blocată de alunecarea masivului

Fig. 4 Tasări pe verticală de peste 2m

Fig. 5 Debleu blocat de alunecare

Fig. 6 Deformații cauzate de pungi de balast adânc dezvoltate

Fig.7 Deformația periculoasă a rambleului în exteriorul curbei cu raza de 300 m

Fig. 8 Infiltrații puternice la piciorul taluzului la un dig de apărare contra inundațiilor, datorită curbei de depresiune.

Fig. 9 Linia suspendată datorită alunecării masivului de teren coeziv, între drenuri clasice

Fig. 10 Alunecare taluz datorită supraumezirii

Fig. 11 Alunecare taluz cu suprastructură suspendată datorită pungilor de balast

Fig. 12 Zid de sprijin gravitațional clasic distrus la înghețidezgheți în teren coeziv dezvoltate până la 3 m

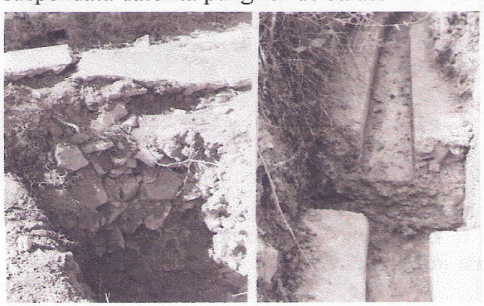

a. b.

Fig. 13
a. Dren de adâncime clasic, colmatat şi deformat în teren coeziv
b. Dren da adâncime clasic cu rigola forfecată şi deformată în teren coeziv

2.2 Structuri gravitaționale filtrante realizate din elemente prefabricate de beton armat de mărime naturale încercate în zonele de experimentări

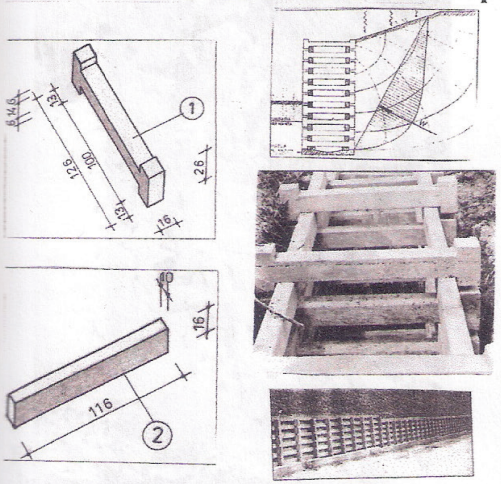

Fig.14 Elementele structurii de rezistență, a structurii filtrante, secțiuni transversale și realizarea tehnologică a construcției de sprijiniri.

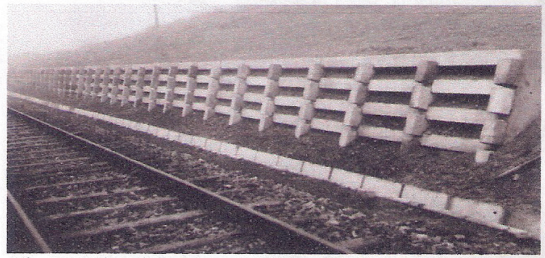

Fig.15 Primul sector experimental(1958) încercat ca model de mărime naturală între stațiile Băile Felix-Mierlău, linia Oradea de Vest-Vașcău.

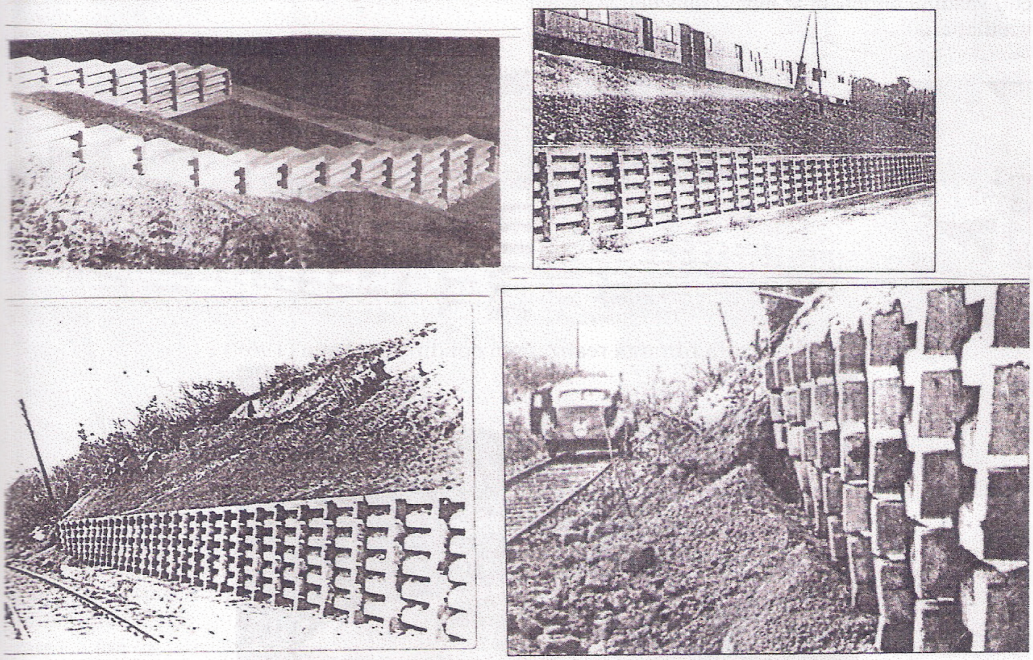

Fig.16 Varietatea modelelor de structură filtrantă de mărime naturală cercetare și monitorizare "in situ"

Fig.17 Structură filtrantă cu fundația și suprastructura drenantă finalizată în debleu, cu verificarea debitelor de apă furnizate de sistem la nivelul rigolei, respectiv efectul vântului dominant în lungul rableului,la gradul de ventilație

Fig.18 Echipa de intervenție "prin sbor" la o lucrare de intervenție.

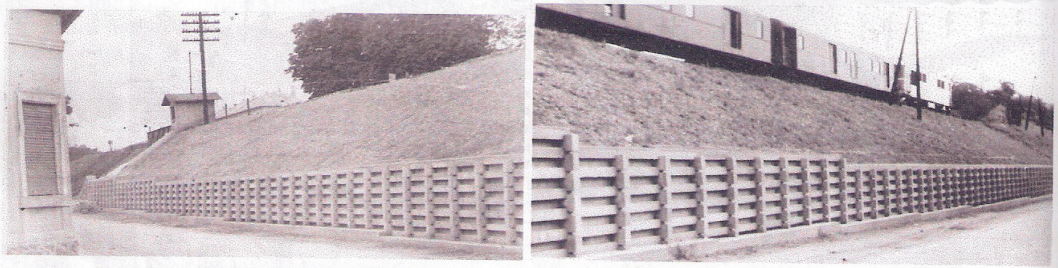

Fig. 19 Prima structură filtrantă realizată în condițiile urbane (1969)

Fig. 20 După 30 de ani de urmărire a comportării "in situ"

Fig.21Combinarea elementelor prefabricate în fundație (sistem MIHAND)

Fig. 22 Contrafort filtrant combinat cu structura filtrantă (sistem MIHAND)

Fig.23 Consolidarea statică şi hidraulică a unui taluz înalt, în deformare lentă (sistem MIHAND)

Fig. 24 Structura optimă a sistemului de sprijiniri filtrant (sistem MIHAND)

Fig. 25 Reprezentanții CNCISC, în comisia internațională de verificare a comportării "in situ" după 3 ani de la execuție
(Ungaria 2003, 22 octombrie)

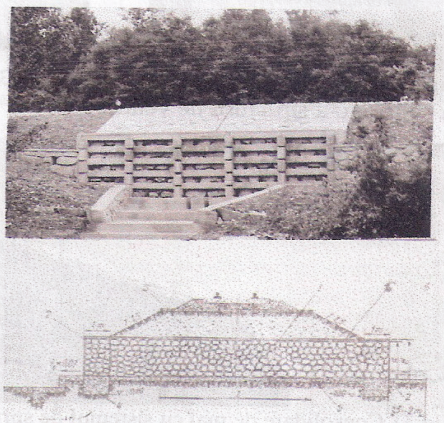

Fig 26 Rambleu filtrant din elemente prefabricate şi secțiunea transversală

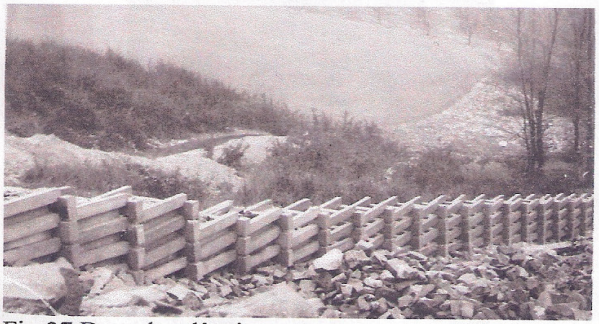

Fig.27 Dren de adâncime cu suprastructură de ventilație din elemente prefabricate de beton armat

Fig. 28 Montarea elementelor prefabricate la adâncimea drenului

Fig. 29 Drenul de adâncime la cota zero a structurii de ventilație

Fig. 30 Dren contrafort filtrant combinat cu sprijinire filtrantă

Fig.31 Consolidare de mal cu sistemul de sprijiniri din prefabricate pe saltea de fascină.

Fig. 32 Montarea elementelor speciale la un prag de fund pe Crişul Repede (râuri mici şi mijlocii).

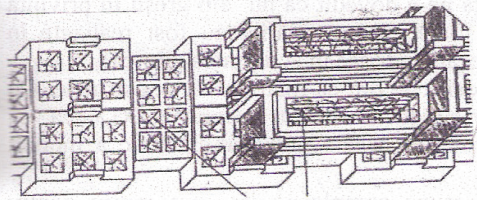

Fig. 33 Scheletul de rezistenţă a pragului de fund din elemente speciale

Fig. 34 Pragul de fund în exploatare. Crişul Repede (1984)

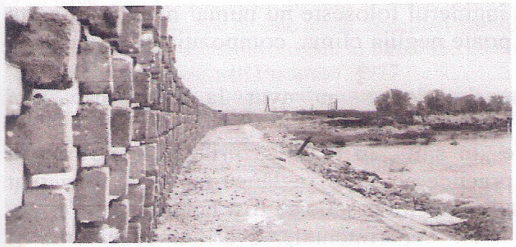

Fig. 35 Dig longitudinal de apărare. Crişul Repede (1975)

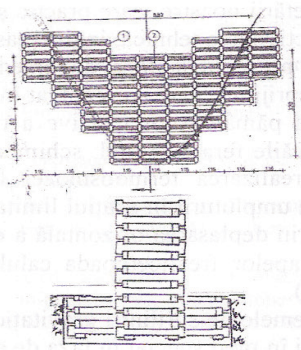

Fig. 36 Baraj pentru stingerea, corectarea torenţiilor din elemente prefabricate de beton armat

3. *CONCLUZII*

Înaintea începerii activităţilor de cercetare legat de sistemele de sprijiniri, de structurile specifice de sprijiniri, atenţia noastră a fost reţinută de procentul mare de avariere a construcţiilor executate în condiţiile pământurilor coezive.

Această situaţie ne a întărât convingerea, că eliminarea cauzelor provocătoare de avarieri poate fi eliminată numai prin structuri elastice, dar cu un schelet de rezistenţă rigid.

Structura cel mai adecvată, dar realizabilă, care se pretează pentru aceste condiţii geotehnice specifice ar putea fi soluţionat cu ajutorul elementelor prefabricate din beton armat, la care mişcările caracteristice apărute într-un mediu elastico-plastic de amplasare, nu pericliteză stabilitatea generală a construcţiei, pe lângă faptul că reducerea umidităţii masivului de pământ

datorită efectului de ventilaţie, influenţează în mod pozitiv eforturile de tăiere, contribuind astfel la ridicarea stabilităţii masivului de pământ. Experienţa ne a dovedit că nu am greşit în privinţa aprecierilor făcute asupra pământurilor coezive, cu toate că cercetările au fost realizate în condiţii grele, periculoase, atingând câteodată limite dezamăgitoare în activitatea zilnică!

Din vremuri străvechi, pământurile au fost folosite de om ca material de construcţie. Cu toate acestea, aprecierea inginerească a pământurilor s-a făcut abia în secolul al XIX-lea, ca urmare construirii masive a liniilor de cale ferată, cu care ocazie personalul tehnic a întâlnit deformaţii la taluzele rambleelor şi debleelor.

Alunecările de terenuri sunt determinate de cauze complexe, din care motiv pentru aprecierea fenomenului este necesară cunoaşterea însuşirilor fizico-mecanice ale pământurilor, cunoaşterea şi aplicarea mecanicii pământurilor, fără de care inginerul nu poate da seama de mărimea erorilor inerente calculelor numerice.

Cu ocazia executării lucrărilor de pământ, inginerul foloseşte nu numai materiale inerte ci şi materiale vii, biologice. Această activitate nu poate neglija clima, compoziţia pământului şi aspecte de gospodăria apelor.

Dezvoltarea, tehnologia, modul de dimensionare,etc. au avut la bază urmărirea comportării „in situ" a construcţiilor.

Prelucrarea observaţiilor de date constatate „in situ", in toate cazurile a contribuit la verificarea teoriilor deduse, la justeţea rezultatelor practice obţinute, pe lângă faptul că a orientat atenţia personalului tehnic la acele probleme, care sub aspectul practic au fost hotărâtoare.

Urmărirea comportării „in situ" a sectoarelor experimentale, avariile, observarea şi bisecarea fenomenelor apărute în urma conlucrării cu masivul de pământ, în condiţii hidrodinamice, a transportului debitului solid în locul caracteristic de amplasare, a determinat scopul cercetării noastre, care practic şi azi, după scurgere a zecilor de ani apare ca o problemă actuală în activitatea tehnică, inginerească.

Din prezenta sinteză documentare rezultă că, am proiectat şi am executat asemenea sisteme de sprijiniri, care au rezolvat în mod concret acele probleme teoretice şi tehnologice, care comportarea pământurilor coezive a ridicat la infrastructura căilor de comunicaţii, cu referiri speciale la căile ferate. Astfel: schimbarea principiului de întreţinere şi execuţie a drenurilor de *adâncime, realizarea termoosmozei la aerisirea masivelor de pământ, efectul de siloz la* încorsetarea umpluturii în spaţiul limitat de scheletul de rezistenţă, presiunea activă la structurile articulate prin deplasarea orizontală a elementelor de ancorare, indicaţiile date de plante privind adâncimea apelor freatice(coada calului), respectiv ieşirea planului de alunecare la picior de taluz(feriga).

Sistemele de sprijiniri gravitaţionale din elemente prefabricate de beton armat, în faza de proiectare şi în mod special în faza de execuţie au fost supuse unor analize riguroase din punct de vedere al siguranţei circulaţiei de către organele tehnice respective, abilitate.

De la realizarea sectoarelor experimentale şi analiza rezultatelor obţinute a trecut un timp considerabil până când Direcţia Tehnică la propunerea centrului de cercetare-proiectare prin ordinul 148/297.col.1969 MT DCF a dispus aplicarea la nivel naţional la Secţiile de Întreţinere şi Construcţii CFR.

Ca rezultat a studiilor multiple(cercetări, încercări, experimentări, monitorizări) s-a evidenţiat eficacitatea acestor sisteme în terenuri coezive prin ventilarea permanente a suprafeţelor de pământ în zonele de contact cu structura drenantă, condensarea vaporilor elastici din volumul pământului coeziv sub formă de apă. Sub efectul acestui fenomen parametrii intern al rezistenţei sunt în creştere cu influenţă directă asupra stabilităţii statice a masivului de pământ.

Structura de sprijinire din elemente prefabricate de beton armat studiată şi realizată nu modifică starea iniţială naturală a zonei adiacentă, nu apare ca un corp străin prin amplasare în natură, conlucrează cu natura vie, fiind unica structură ecologică din marea familie a sistemelor de sprijiniri gravitaţionale cu repercursiuni cele mai benefice asupra mediului înconjurător.

4. BIBLIOGRAFIE

1. Mihalik, A. Ridicarea capacităţii portante a platformei căii cu ajutorul betonului-pământ. Revista Căilor Ferate nr.11, 1963 Bucureşti
2. Mihalik,A. Ziduri de sprijin din rame de elemente prefabricate din beton armat. Revista Căilor Ferate nr.3, 1969 Bucureşti
3. Mihalik,A. Transformarea podeţelor de cale ferată în ramblee filtrante. Revista Căilor Ferate nr.2 ,1970 Bucureşti
4.Mihalik,A. Drenuri de adâncime din elemente de beton armat prefabricate. Revista Căilor Ferate nr.10 1972, Bucureşti
5.Mihalik, A. Tiefendränen aus Vorgefertigten Eisenbeton bestandtein. Vorfertigunk im ingenierbau. Symposium Budapest 11-14 September 1973
6.Mihalik, A. Comportarea „in situ" a unor construcţii masive executate din elemente prefabricate la consolidarea terasamentelor în judeţul Bihor. Materialele schimbului de experienţă din Oradea 30 Sept.-2 Oct. 1976. Comportarea "in situ" a construcţiilor INCERC Bucureşti 1976
7.Mihalik, A. Comportarea in situ a construcţiilor de sprijin din elemente de beton armat la consolidarea terasamentelor instabile de cale ferată. Buletinul Ştiinţific nr.1-2 Institutul de Construcţii Bucureşti,1977.
8.Mihalik, A.Metodă de investigare în urmărirea comportării terasamentelor de cale ferată. Buletinul Ştiinţific nr.1-2. Institutul de Construcţii Bucureşti. 1977
9.Mihalik, A. Studiu comparativ asupra eficienţei tehnico- economice a folosirii prefabricatelor în construirea zidurilor de sprijin. Teza de doctorat. Institutul de construcţii Bucureşti. Facultatea Hidrotehnică, 1980
10. Mihalik, A. Podpornie steni iz zbornih jelezobetonnih ram. Danube European Conference on Soil Mechanics and Foundation Engineering. Varna 1980 Bulgaria
11. Mihalik, A. Baraje din elemente de beton armat prefabricat destinate stingerii torenţiilor. INCERC Bucureşti 1982
12. Mihalik, A. Podpornie stenki speţialnih konstrukţii na dreniruiuscih osnovaniiak. 10 Kongres Osnovanii. BRNO 1982 Cehoslovacia
13.Mihalik,A. Praguri de fund din elemente speciale de beton armat prefabricat pe Crişul Repede. A XIV Conferinţa de Betoane. 11-13 Octombrie 1988. Cluj Napoca
14.Mihalik, A. The cause and results of failure railway embankments. Danube European Conference on Soil Mechanics and Foundation Engineering. Budapest, October 2-5 1990
15. Mihalik,A. Comportarea fundaţiilor speciale din elemente de beton armat prefabricat. Conferinţa Naţională Comportarea in situ a Construcţiilor, Băile Felix 20-21 Octombrie 1994
16. Mihalik,A. Vasalt földtámszerkezetek szivárgását gátló árvízvédelmi töltések stabilitásánál. "A Tisza- Völgy rendezése", Tudományos Konferencia, Tiszadob, Augusztus 25-27, 2000
17.Mihalik, A. Fundaţii speciale drenante în structurile de sprijiniri din elemente prefabricate de beton armat. A IX Conferinţă Naţională de Geotehnică şi Fundaţii. Cluj Napoca 27-29 Septembrie 2000
18. Mihalik,A. Railway Substructures Consolidation by the Walls Constructed from Precast Elements Between the Station Bodajk-Balinka Hungary. International Conference of Civil Engineering and Arhitecture. Şumuleu-Ciuc 2001
19. Mihalik,A. Support Structures of Reinforce Concrete Precast Elements. A fenntartható fejlődés környezetvédelmi összefüggései a Kárpát- medencében. Nemzetközi Konferencia, Pécs 2003, október 6-7
20.Mihalik,A. Statical Methods on the calculation of stability of free uniform slopes. Technical Review 25/2004. Cluj Napoca
21. Mihalik,A. Static and Hydraulic Stability of the Breakwater protection in the Tisza Valley. International Conference of Civil Engineering and Arhitecture, Şumuleu-Ciuc 2003
22. Mihalik,A. Engineering Biology in the University of Technology. International Conference of Civil Engineering and Arhitecture. Şumuleu-Ciuc 2004
23. Mihalik, A. Behaviour of Construction in situ During Natural Disasters. International Conference of Civil Engineering and Arhitecture Şumuleu-Ciuc 2005

"Experienţa ne învaţă încet,
cu preţul greşelilor"
Frood

SISTEME DE SPRIJINIRI FILTRANTE, DIN ELEMENTE PREFABRICATE DE BETON ARMAT MONITORIZATE DE PESTE 40 DE ANI.

Assoc.Prof.dr.ing.Andrei Mihalik
Membru extern în colegiul doctorilor al Academiei de Ştiinţă Ungară
Universitatea din Oradea

REZUMAT: *Sunt prezentate sisteme de sprijiniri filtrante cu schelet de rezistenţă din elemente prefabricate de beton armat, monitorizate de peste 40 de ani.*

ABSTRACT: *The paper presents support systems filtration with a rezistance skeleton made of reinforced concret elements monitored for over 40 years.*

Cuvinte cheie: sprijiniri filtrante, schelet de rezistenţă din elemente prefabricate de beton armat, construcţii ecologice

1. Introducere

În contextul progreselor tehnice şi ştiinţifice, precum şi a experienţei acumulată la exploatarea lucrărilor mai vechi, construcţiile noi trebuie să satisfacă un număr mare de condiţii, dintre care putem cita ca esenţiale asigurarea securităţii oamenilor şi economicitatea soluţiei adoptată.

La lucrările mai vechi care sunt chemate să-şi păstreze funcţionalitatea în condiţii de solicitare sporită, conformă dezvoltării prezente, apar probleme dificile de întreţinere şi eventual consolidare, legate şi de mediul înconjurător.

O problemă dintre cele mai dificile o constituie asigurarea stabilităţii terasamentelor căilor ferate, unde întâlnim numeroşi factori ca: natura pământului şi a terasamentului, caracteristici geotehnici ale acestora, modul în care apele din precipitaţii şi cele freatice pot fi îndepărtate, imposibilitatea întreruperii traficului de cale ferată pentru o perioadă mai lungă, siguranţa circulaţiei şi altele.

La construcţiile de drumuri, căi ferate, regularizări de râuri, amenajarea bazinelor hidrografice torenţiale,etc., construcţiile de sprijiniri au o pondere însemnate în costul total al lucrărilor şi uneori determină alegerea traseului şi a profilelor transversale, longitudinale.

Experienţa dobândită cu ocazia executării liniei de cale ferată Salva-Vişeu şi Deda-Săraţel a demonstrat că lucrările ulterioare dării în exploatare au durat 15-20 de ani, faţă de 3-4 ani necesari pentru lucrările propriuzise de execuţie.

Majoritatea, dacă nu chiar totalitatea acestor lucrări au constat din consolidări de terasamente prin drenaje de adâncime şi ziduri de sprijini gravitaţionale masive, iar durata lor se datorează în primul rând necunoaşterii aprofundate a proprietăţii pământurilor, a pământului ca material de construcţie, a lipsei de studii temeinice preliminare, lucrările executându-se numai când situaţia a devenit critică prin alunecări de terasamente cu închiderea liniei şi oprirea temporară a circulaţiei trenurilor. O situaţie similară reprezintă exemplul liniei Oradea Est-Vaşcău dat în exploatare la sfârşitul secolului al XIX-lea (1891), cu instabilitatea infrastructurii de natură argiloasă în unele porţiuni, datorită pungilor de balast adânc dezvoltate, alunecări catastrofale, etc., motiv pentru care de 15 ani, o porţiune de linie între staţiile Oradea Est-Holod de 50 km., este închisă pentru circulaţia trenurilor, lipsind totalmente fondurile băneşti pentru consolidări preventive, restabiliri capitale şi întreţinerea căii.

Articolul de faţă izvorâtă din experienţa de întreţinere a căii, de cercetare, proiectare, execuţie, şi urmărirea comportării „in situ" a liniei de cale ferată Oradea Est-Vaşcău, cât şi prin insistenţa, clarviziunea în promovarea noilor tehnologii de intervenţie în cadrul lucrărilor de calamităţi de către Serviciul Lucrări de Artă din Direcţia Generală a Întreţinerii şi Construcţia Căii Bucureşti

(ing.Tomi Eftimie) apare **prima dată la CFR în anul 1958** sectorul experimental cu **structura de sprijinire filtrantă din elemente prefabricate de beton armat**, între staţiile CFR Băile Felix-Mierlău, **secţia L3 CFR Oradea (fig.1).**

Soluţiile clasice pentru asigurarea stabilităţii masivelor de pământ, sau lichidarea alunecărilor de terasamente apărute, cu referire specială la lucrări de intervenţii în cazul calamităţilor, bazate pe ziduri de sprijini de tipuri cunoscute în practică şi în literatura de specialitate, prezentau inconveniente ca: durata mare a restricţiilor de viteză, de închideri de linii temporare pentru executares lucrărilor, volum mare de lucrări (în care se includ şi descărcările masive de produse de carieră şi balastieră) ca prima măsură în asigurarea continuităţii circulaţiei.

Introducerea sistemului de sprijiniri filtrante din elemente prefabricate de beton armat la lucrările de intervenţie, consolidări şi eliminarea urmărilor de deformaţii la infrastructură pe această linie secundară Oradea Est-Vaşcău, a contribuit în mod eficient la asigurarea continuităţii circulaţiei trenurilor. **Atenţia insuficientă acordată începând cu anul 1980 problemelor de infrastructură** cu totul specială, în cazul pământurilor coezive, lichidarea echipei de intervenţie „prin sbor" cu stocuri de prefabricate existente la nivelul districtelor de linie, s-a **concretizat în deformaţii catastrofale pe 50 de Km cu închiderea definitivă a circulaţiei trenurilor deja de peste 15 ani, pe secţiunea de circulaţie Oradea Est-Holod.**

Soluţia sistemelor de sprijiniri filtrante din elemente prefabricate de beton armat şi-a dovedit viabilitatea aplicării şi în alte domenii a consolidărilor, cum ar fi: apărări de maluri, drenuri de adâncime, contraforţi, ramblee filtrante, amenajarea bazinelor hidrografice torenţiale, praguri de fund, combaterea eroziunii solului, pământ armat, stabilitatea statică şi hidraulică a taluzelor digurilor contra inundaţiilor, etc.

În cazul terenurilor coezive este **unica construcţie de sprijinire ecologică**, în marea familie a zidurilor de sprijin.

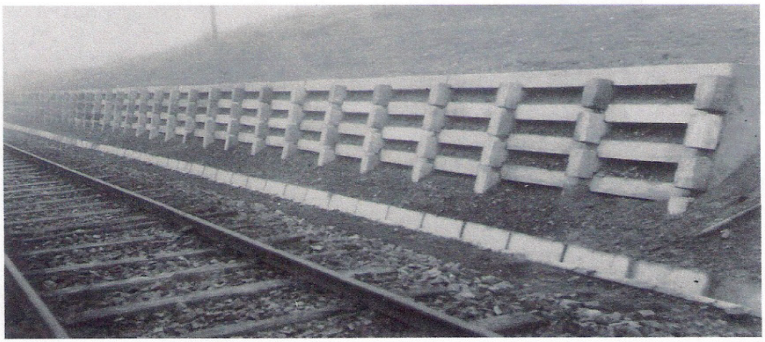

Fig.1 Primul sector experimental cu zidul de sprijin filtrant din elemente prefabricate de beton armat, la CFR executat în anul 1958, Km12+200/300, linia CF Oradea Est-Vascău

2. Punerea problemei

Din vremurile străvechi, pământurile au fost folosite de om ca material de construcţie. Cu toate acestea, aprecierea inginerească s-a făcut abia în secolul al XIX-lea, ca urmare a construirii masive de linii ferate, când personalul de exploatare a întâlnit deformaţii la taluzele debleelor şi rambleelor.

Alunecările de terenuri sunt determinate de cauze complexe, din care motiv pentru aprecierea fenomenului, este necesară cunoaşterea însuşirilor fizico-mecanice ale pământurilor, fără de care inginerul nu-şi poate da seama de mărimea erorilor inerente calculelor numerice.

Pentru combaterea deformaţiilor apărute se folosesc foarte frecvent ziduri de sprijini masive, monolitice, care nu satisfac în multe cazuri necesitatea practică de a combate alunecările de taluze în cadrul intervenţiilor pentru restabilirea terasamentelor ebulate, deoarece zidurile monolitice au nevoie de o fundaţie mai atentă, construirea lor cere timp mai îndelungat, cu forţe de muncă calificată, nu pot prelua imediat după zidire împingerea pământului, iar în anotimpul rece apar

dificultăţi de execuţie a zidăriei. De asemenea comportarea acestor ziduri în terenuri coezive ridică unele probleme teoretice, care în mecanica pământurilor nu sunt încă suficient clarificate.

Din considerentele de mai sus, practica intervenţiilor pentru combaterea alunecărilor pe linia ferată secundară **Oradea Est-Vaşcău**, a impus folosirea din anul 1958 a **zidurilor de sprijini gravitaţionale, filtrante** pe toată secţiunea transversală, din elemente prefabricate de beton armat, şi anume:

- o construcţie de sprijiniri industrializabilă din elemente de beton armat prefabricate;
- alegerea modulului elementelor prefabricate corespunzător condiţiilor dificile de teren pentru montări manuale , unde accesul utilajelor se limitează sau este imposibilă;
- realizarea structurii filtrante prin umplerea spaţiului încorsetat de scheletul de rezistenţă alcătuit din prefabricatele de beton armat cu piatra brută, în cazul pământurilor coezive respectiv din materiale locale (pietriş, bolovani) în cazul terenurilor disperse;
- asigurarea captării şi evacuării apelor freatice şi de infiltraţii la nivelul rigolei, din beton realizată în fundaţia drenantă;
- în cazul alunecărilor lente, observabile, oprirea deformaţiilor prin executarea de contraforţi drenanţi, din segmente de ziduri prefabricate pe direcţia alunecării ;
- organizarea preventivă a intervenţiilor pentru calamităţi prin „sbor" al echipei speciale. Stocarea rezervelor de prefabricate în zone periclitate pentru scheletul de rezistenţă a sprijinirilor filtrante, la contrabanchete sau pământ armat cu elemente de beton prefabricate.

3. Deformaţii caracteristice la infrastructură pe linia de cale ferată Oradea Est-Vaşcău

Deformaţiile apărute la infrastructura căii pe această linie secundară Oradea Est-Vaşcău, prezentau un caracter de masă, cu închideri de linie temporare, cu restricţii de viteză în majoritatea cazurilor de 5 km/oră şi cu un **pericol** iminent asupra **siguranţei circulaţiei** (fig.2-11).

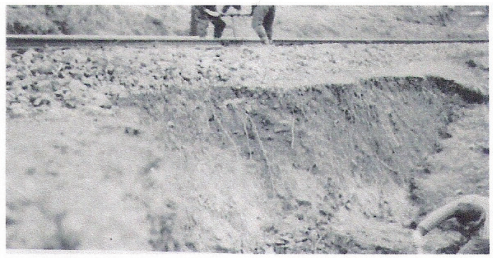

Fig.2 Alunecare catastrofală provocată de pungi de balast adânc dezvoltate

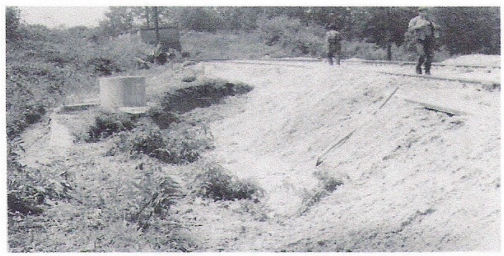

Fig.3 Alunecarea caracteristică în profil mixt, în zona drenurilor de adâncime clasice, cu o tasare de 2,0 m în axul liniei

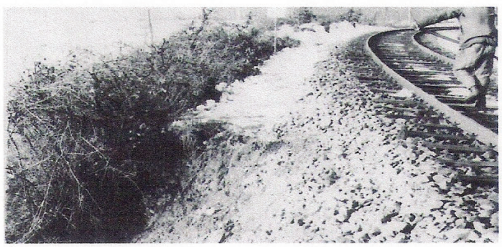

Fig.4 Alunecări periculoase a taluzului de rambleu, în exteriorul liniei în curbă

Fig.5 Linia de cale ferată suspendată, în urma alunecării taluzului ebulat

Exploatarea normală pe această secţiune de circulaţie a fost perturbată în mod simţitor de calamităţi şi **numai vigilenţa personalului de tren şi a organelor de întreţinere a căii** , au prevenit catastrofele de cale ferată.

Nici proiectarea cel mai atentă nu poate determina toţi factorii care influenţează stabilitatea terasamentelor. Este necesar ca o serie de probleme să fie rezolvate în cursul execuţiei, pe baza constatărilor şi a observaţii-

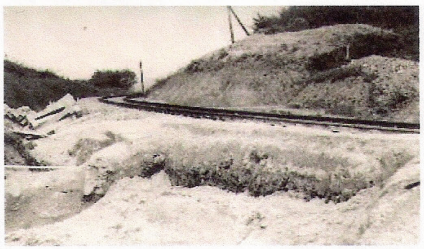

Fig.6 Evidenţierea fisurilor la prizma de alunecare cu ajutorul ***"martorului de nisip"*** *pentru urmărirea evoluţiei alunecării, dictat de siguranţa circulaţiei, în vederea luării măsurilor preventive în asigurarea continuităţii şi siguranţei circulaţiei trenurilor*

Fig.7 Echipa de intervenţie prin "sbor" la, consolidarea operativă a terasamentului de pe figura 6, în 48 de ore (1972)

Fig. 8 Autorul ca proiectant, executant şi în urmărirea comportării in situ, în ansamblu a liniei CF Oradea Est-Vaşcău

Construcţiile din pământ sunt supuse în permanenţă, efectelor atmosferice. Temperatura în schimbare permanentă, precipitaţiile, dezagregarea fizico- chimică, apa de suprafaţă şi subterană, în stare statică sau dinamică, îngheţul şi dezgheţul, gheaţa, sunt cele mai importante efecte care pericliteză stabilitatea construcţiilor de pământ.

lor concrete.

Forţele interioare şi exterioare care determină stabilitatea terasamentelor sunt funcţii ale timpului. Echilibrul se pierde datorită combinaţiilor nefavorabile apărute între forţele care provoacă respectiv care frânează mişcarea.

Asupra coeficientului de siguranţă privind stabilitatea unui terasament, orice ploaie sau topire bruscă a zăpezii are un efect direct. Variaţia coeficientului de siguranţă demonstrează că stabilitatea unui taluz nu poate fi privită numai sub aspect static, ci datorită factorului timp, trebuie analizată fiecare caz concret în timpul execuţiei, folosind observaţiile din natură respectiv experienţele anterioare acumulate.

accentuează datorită creşterii vitezelor de circulaţie cât şi a sarcinilor pe osie.

Lipsa unei supravegheri tehnice corespunzătoare, respectiv al întreţinerii căii, a făcut ca deformaţiile să răspândească în mod accentuat pe căile de comunicaţii creînd probleme de exploatare, tehnice şi financiare importante.Restricţiile de viteză şi de tonaj, întreruperile de circulaţie, creşterea cheltuielilor de întreţinere pede o parte,

Fig. 9 Şanţ de coastă avariat

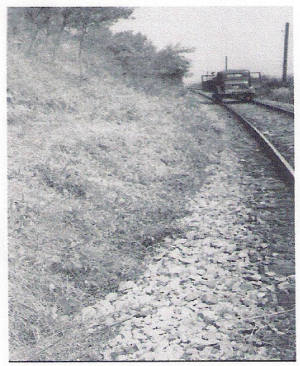

Fig.10 Limba de alunecare a taluzului

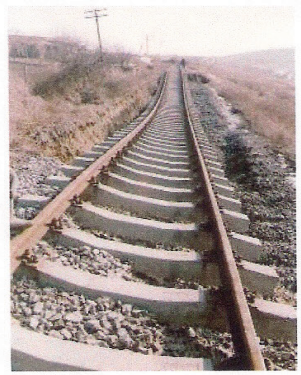

Fig.11 Profil în lung al liniei avariate, în axul căii

Din considerentele de mai sus, problema prevenirii alunecărilor de teren prezintă o importanţă deosebită pentru căile de comunicaţii.

Practica întreţinerii cotidiene a terasamentelor în privinţa comportării construcţiilor de sprijiniri, demonstrează că în pământuri necoezive, disperse, metodele de calcul existente, în mod sigur şi eficient satisfac cerinţele administraţiilor beneficiare. Nu putem spune tot aşa de sigur acest lucru în cazul pământurilor coezive, argiloase, din mai multe considerente.

La determinarea presiunilor active ale pământului un rol important revine eforturilor de forfecare. Cum eforturile de forfecare în cazul pământurilor argiloase aparţin sferei problemelor încă incomplet rezolvate în mecanica pământurilor, determinarea lor nu poate fi făcută cu destulă precizie.Astfel, concluzia apare ca foarte evidentă: stabilitatea lucrărilor de sprijiniri în pământuri argiloase, în realitate este mai mică decât cea scontată la dimensionare. Deformaţiile terasa- mentelor au ridicat probleme speciale în exploatare de la apariţia căilor de comunicaţii, din care motiv lucrările de combatere a deformaţiilor au preocupat în mod permanent pe ingineri. Importanţa problemelor, actualmente se modernizarea suprastructurii pe de altă parte , au făcut ca problema consolidării terasamentelor şi în zonele inundabile catastrofale, să fie privite cu o deosebită seriozitate, pentru care trebuie să fie asigurate sursele de finanţare chiar în condiţiile economice grele, căutând metode eficace în această activitate de combatere a deformaţiilor la căile de comunicaţii şi la regularizarea râurilor.

Introducerea sprijinirilor filtrante, din elemente prefabricate de beton armat la lucrările de combatere a deformaţiilor la terasamente cu caracter **de intervenţie sau lucrări definitive**, a urmărit de la punerea problemei **asigurarea continuităţii** şi siguranţa circulaţiei pe căile de comunicaţii, **reducerea costului** lucrărilor şi **eficienţa tehnică- tehnologică a sistemelor** de consolidare la aceste genuri de lucrări.

4. Sisteme de sprijiniri filtrante cu fundaţii drenante din elemente prefabricate de beton armat, la consolidarea terasamentelor instabile şi a bazinelor hidrografice torenţiale

Practica întreţinerii terasamentelor nu are nici până astăzi în cadrul lucrărilor de

intervenţii metode rapide şi eficace de consolidare la căile de comunicaţii.

Metodele existente nu se deosebesc prea mult de cele folosite până acum din istoria căilor ferate, şi se rezumă la descărcări masive de produse de balastiere respectiv cariere pentru limitarea deformaţiilor la terasamente, urmate în mod obişnuit, de lucrări definitive, capitale de consolidare şi în general foarte costisitoare.

Din considerentele de mai sus, în practica intervenţiilor am încercat, cu caracter experimental, introducerea sistemelor de sprijiniri filtrante din elemente prefabricate de beton armat (fig.12).

Astfel, sisteme de sprijiniri filtrante din elemente prefabricate de beton armat au fost folosite **prima dată pe reţeaua CFR, începând cu anul 1958, în cadrul Secţiei L3 CFR Oradea pe linia Oradea Est-Vaşcău, cu caracter experimental,** în cadrul lucrărilor de calamităţi, de restabilire a circulaţiei feroviare.

4.1.Descrierea construcţiei

Sistemul de sprijiniri filtrant cu fundaţie drenantă din elemente prefabricate de beton armat este alcătuit din scheletul de rezistenţă, montat din două tipuri de elemente de beton

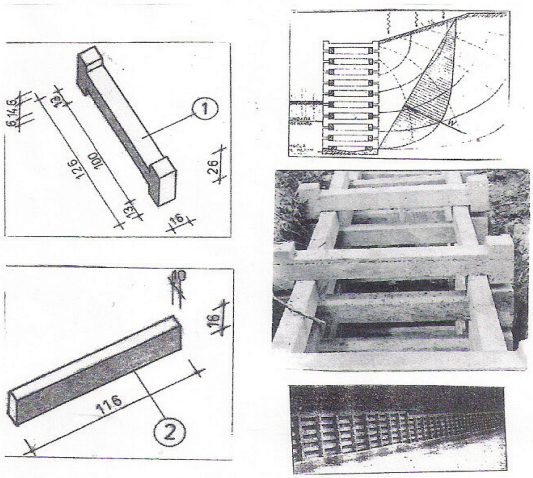

Fig. 12 Elementele scheletului de rezistenţă, structura filtrantă, secţiune transversală şi realizarea tehnologică 1 element de ancorare -: 2- element de legătură.

armat şi anume: elemente de ancorare (EA) şi elemente de legătură (EL) (fig.12).Spaţiul încorsetat de aceste elemente din scheletul de rezistenţă este umplut cu piatră brută, aşezat cu îngrijire, făcând împănarea pe verticale în spaţiul existent între elementele de ancorare, realizând astfel o rigidizare a articulaţiilor imperfecte. Suprafaţa liberă, la cota maximă a elevaţiei, se betonează la h/2 (EL). Practic în cele trei direcţii carteziene, planul de fundaţie şi în această funcţie, înălţimea elevaţiei privind montarea scheletului de rezistenţă, nu are limitări geometrice în spaţiu la realizarea structurii gravitaţionale.

Mărimea geometrică a elementelor constitutive,- respectiv greutatea lor- a fost o problemă centrală a preocupărilor, din mai multe motive. Trebuia asigurat: spaţiul de lucru în interiorul scheletului de rezistenţă, în vederea montării elementelor în fundaţia drenantă şi elevaţie; efectuarea operaţiunilor de zidire din piatră brută (aşezate cu îngrijire); montarea manuală în cazul inaccesibilităţii utilajelor de montare; posibilitatea manipulării elementelor prefabricate de maximum doi muncitori, în condiţii grele de teren; să fie paletizabile în vederea transportării de la locul de confecţionare la locul de execuţie a obiectivului.

Din încercările directe efectuate, a rezultat: impus şi de condiţiile tehnologice,- de lucru,- formarea compartimentelor independente pe înălţime cu o suprafaţă plană de 1,0 m^2. Această suprafaţă din practica executării intervenţiilor s-a dovedit a fi o rezolvare optimă, din considerente de montare cât şi din considerente ergonomice la realizarea săpăturilor.

Dimensionarea elementelor prefabricate, verificarea stabilităţii generale a zidului- cu metode de calcul obişnuite pentru construcţii gravitaţionale- în condiţiile de traseu pe linia CFR Oradea Est-Vaşcău- s-au dovedit convenabile, putând realiza un zid de sprijin (după cerinţe locale) cu o înălţime maximă de 3,0 m. Această înălţime în cadrul lucrărilor de consolidări nu au fost depăşite, valoarea medie a elevaţiei fiind 2,10-2,40 m, nu din considerente de stabilitate ci şi datorită condiţiilor cerute, impus de natura profilului transversal de consolidat, cu ocazia intervenţiei. Sistemul de sprijinire (MIHAND), alcătuit din elemente de ancorare (EA) şi de legătură (EL) se aplică cu succes atât la ramblee cât şi la deblee. În aceste condiţii, sistemul de sprijinire apare ca o construcţie în întregime drenantă. Datorită specificului construcţiei de drenare pe întreaga suprafaţă transversală, nu necesită dren în spate, nu se pune problema colmatării şi datorită compartimentelor independente, se poate vorbi despre întreţinerea în ansamblu a construcţiei. Lucrările pot fi etapizate în mod succesiv pe volume independente, cu verificarea stării rigolei de beton la talpa fundaţiei, cu debitele furnizate de masivul

pământos. **Se poate sublinia în mod special că aerul din corpul construcţiei este în permanentă mişcare**. Până în prezent- după cunoştinţele noastre- nu au fost elaborate metode de calcul pentru aerisirea masivului de pământ argilos sprijinit de această construcţie şi nici cercetări sistematice în legătură cu această problemă. **Aceste cercetări au fost efectuate de noi „in situ"** la un sector experimental pe un model de zid în mărime şi condiţii reale, naturale, amplasat pe lungimea unui taluz aparent stabil [9].

5. Cercetarea şi încercarea „in situ" a zidului de sprijin cu structură filtrantă din elemente prefabricate de beton armat, pe un model de zid cu mărimi reale în condiţii naturale

Programarea cercetării-încercării a fost favorizată de condiţiile specifice după îmgheţ-dezgheţ, apărute în profil de debleu, între staţiile CF Oradea Est- Mierlău la km 13+650/750.

Analiza vizuală a zonei de debleu a scos în evidenţă o porţiune de taluz cu alunecări foarte lente, dar constantă, indicat şi de vegetaţie, cât şi o uşoară umflare a şanţurilor de scurgere. Fisurile abia sesizabile în amonte, de muchia superioară a taluzului, ne-a întărit convingerea conturării unui plan de alunecare, cu efecte directe asupra siguranţei circulaţiei trenurilor. După analizele vizuale repetate, respectiv ţinerea sub observaţie a zonei, am putut aprecia suprafaţa viitoarei prizme de alunecare pe o distanţă de 60 m la piciorul taluzului, în lungul liniei ferată. A fost un moment prielnic- **recomandat chiar de natură**- în loc de un „laborator" de încercare cu modele reduse la scară- pentru cercetarea comportării zidului de sprijin filtrant, în aceste împrejurări naturale, cu rezultate ştiinţifice şi tehnice nebănuite în momentul punerii problemei. Datorită importanţei hotărâtoare de introducerea în practica feroviară ale acestei construcţii, vom descrie pe scurt acest sector experimental.

5.1 Sector experimental de încercare-cercetare km.13+650/750, secţiunea de circulaţie Oradea Est-Holod

Expunerea zidului de sprijin filtrant din elemente prefabricate de beton armat la presiunea pământului din prizma de alunecare a unui taluz în mişcare lentă.

S-a proiectat un zid de sprijin filtrant din elemente prefabricate de beton armat- cu maximă rapiditate- pentru **exploatarea fenomenului natural de „laborator"** privind solicitarea construcţiei- rezultând o elevaţie cu 2,10 m înălţime. Adâncimea cotei de fundare a fost stabilită orientativ, legat de planul de alunecare apărută deasupra secţiunii şanţului de scurgere, cu 0,50 m, sub cota radierului ale acestuia, practic la adâncimea de îngheţ.

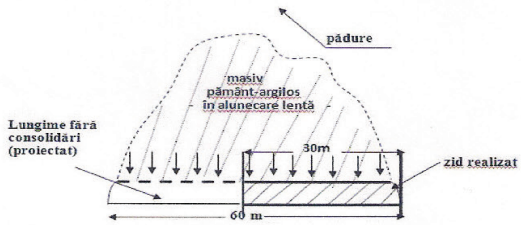

Fig. 13 Planul sectorului experimental de încercare-cercetare de la Km 13+ 650/750 linia Oradea Est-Vaşcău

Pentru amplasarea longitudinală a zidului de sprijin, lăţimea suprafeţei de taluz antrenată în mişcare lentă a fost împărţit în două sectoare aproximativ egale, pentru studierea fenomenelor, privind comportarea, solicitarea zidului realizat respectiv al masivului argilos fără obstacol în cale.

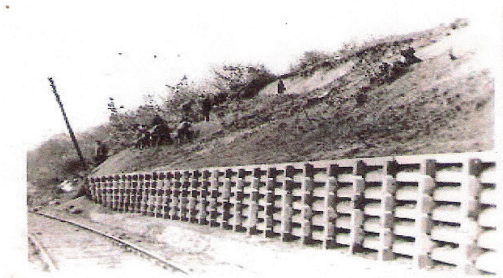

Fig.14 Faza iniţială a alunecării masivului argilos la sectorul experimental (capătul zidului)

Fig.15 Ebulmentul acoperă şanţul de scurgere pe porţiunea neconsolidată cu zid de sprijin filtrant.

Lucrările de execuţie a zidului de sprijini, **cu precauţie şi cu o deosebită grijă datorită mişcărilor lente a taluzului**, au fost începute în toamna anului 1965, stabilit în mod special pentru posibilitatea urmăririi comportării în iarna anului 1965/1966 la fenomenele de îngheţ-dezgheţ.

Fig.16 Masivul ebulat în alunecare spre platforma căii

Fig.17 La stabilizarea alunecării, platforma căii cu un fir de şină acoperit de masivul argilos ebulat respectiv deformarea capătului zidului

Elementele geometrice ale zidului de sprijini în plan orizontal şi vertical au fost fixate pe repere: la şina căii respectiv pe reperul curbei din beton armat, pe lungimea curbei de racordare.

Zidul de sprijin a fost pregătit pentru încercare în mod special, care a constat din următoarele: profilul longitudinal al rigolei de beton din fundaţia drenantă corespundea cu profilul longitudinal al suprafeţei de rulare a şinei din firul interior a curbei R=400 m, asigurând astfel o declivitate corespunzătoare scurgerii apelor colectate de rigola de beton; umplutura de piatră brută a fost realizată cu maximă atenţie în spaţiul incorsetat de scheletul de rezistenţă, asigurând contactele cu suprafeţele elementelor de beton armat prin împănare pe contur; pentru reducerea presiunii active a pământului, în spatele zidului de sprijini s-a executat o zidărie uscată pe înălţimea elevaţiei cu 0,50 m grosime; în trei compartimente la nivelul elementelor de legătură în spatele zidului la 1/3 H,m au fost montate tacheţi speciali între elementul de legătură şi zidăria uscată, pentru evidenţierea eventualelor mişcări ale acestora, cu efecte de comprimare a umpluturii; în capătul aval al construcţiei, rigola de beton a fost racordat la un puţ de vizitare, pentru captarea debitului de apă, furnizat de structura drenantă. După terminarea zidului de sprijini, zona de încercare-cercetare a fost sub observaţie permanentă trei luni de zile de personalul tehnic de întreţinere la nivelul secţiei de întreţinere L3 CFR Oradea. În această perioadă, din măsurătorile efectuate pe orizontală şi pe verticală faţă de punctele de reper, cât şi verificarea vizuală a construcţiei în ansamblu, indicau un grad de siguranţă în exploatare. Iar masivul neconsolidat cu zid de prijin prezenta semne uşoare de deformare pe conturul prizmei de alunecare probabilă.

În mod cu totul special a fost verificat cu o periodicitate zilnică masivul neconsolidat în partea amonte, pentru evidenţierea crăpăturilor probabile.

În luna februarie 1966, masivul neconsolidat a început să alunece în mod neaşteptat solicitând capătul zidului din prefabricate de beton armat, încastrat în acest masiv aparent stabil (fig.14,15,16,17). Mişcarea masivului argilos prin frecare a reuşit să deplaseze toate elementele de ancorare şi de legătură, pe o distanţă de 6,0-6,5 m, socotit de la frecarea de ebulare. Toate elementele de ancorare pe înălţimea zidului au suferit deplasări pe orizontală cu valori diferite. Deplasarea maximă la capătul zidului de sprijin a fost de 26 cm, fără ca zidul să-şi piardă stabilitatea (fig.14). În câteva ore alunecarea de taluz a ajuns în gabaritul liniei (fig.16), închizând linia ferată în zona terasamentului, (fig.17) care nu a fost consolidat cu modelul zidului de sprijini filtrant, din elementele prefabricate de beton armat.

În urma analizei, verificării vizuale a planului de alunecare a fost observată existenţa apei sub presiune, argila galbenă a planului de alunecare fiind plastic moale. „Limba" de alunecare a fost saturată de apă, pătrunsă în şanţul de scurgere pereat, unde a fost blocată de masivul ebulat peste platforma căii.

Capătul zidului de sprijini a fost degajat de pământ, verificând şi măsurând în mod minuţios poziţia fiecărui element prefabricat pe înălţimea zidului, respectiv demontarea capătului de zid pe o lungime de 6,5 m (7 compartimente), porţiune care a suferit deformaţii, datorită contactului capătului de zid cu masivul în mişcare.

După efectuarea analizelor de rigoare şi tragerea concluziilor privind comportarea zidului de sprijini filtrant din elemente prefabricate de beton armat, capătul zidului a

fost remontat cu elemente prefabricate noi, continuând din considerente logice, executarea zidului cu acoperirea porţiunii ebulate cu încă 30 ml de zid.

Pentru reducerea presiunii laterale a pământului, pe această porţiune prelungită a construcţiei s-a executat o zidărie uscată din piatră brută, în spatele zidului, pe o lăţime de 0,50 m.

După consolidarea definitivă (fig.18) măsurătorile de debit al apei la puţul decantor indicau 96 litri/24 ore, ca la cca. o lună acest debit să ajungă la 43 litri/24 ore. Prelingerea permanentă a apei la nivelul rigolei de beton din fundaţia zidului a subliniat efectul construcţiei filtrantă, a dispărut presiunea hidraulică, anihilat de constucţia filtrantă a zidului, care a influenţat stabilitatea statică a construcţiei în ansamblu.

Fig.18 Aspectul general al debleului CF după terminarea consolidării cu zid de sprijini filtrant din elemente prefabricate de beton armat, pe lungimea de 60,0 m cu monitorizare de peste 40 de ani. (1965-1966)

Cercetarea-încercarea efectuată, experienţa obţinută la acest sector experimental, a fost hotărâtor în aprecierea viabilităţii sistemului de sprijinire propus, a întărit şi mai mult (chiar definitiv) încrederea în comportarea zidului de sprijini filtrant din elemente prefabricate de beton armat şi în terenuri coezive, ştiut fiind că pe **modele reale, naturale asemenea experimentări în pământuri coezive nu au fost efectuate în mecanica pământurilor până la data respectivă, adică până în anul 1965**, când am realizat construcţia sectorului experimental.

Se pot trage următoarele concluzii evidente:

I. La elementele geometrice proiectate, cele două tipuri de prefabricate care alcătuiesc scheletul de rezistenţă a zidului, corespund ipotezelor de calcul de dimensionare făcute, suferind parţial şi efectul de răsucire datorită încastrării capătului zidului într-un masiv numai, aparent stabil.

II. Ţinând cont de stratificaţiile concrete ale taluzelor, amplasarea construcţiei filtrante, practic lichidează posibilitatea blocării apei gravitaţionale, între straturi coezive, asigură filtrarea prin zid spre rigola de evacuare, dispare presiunea hidraulică asupra construcţiei şi se măreşte rezistenţa la forfecare, deci stabilitatea statică.

În acest context zidurile de sprijini filtrante din elemente prefabricate de beton armat, cu umplutură de piatră brută, cu fundaţie drenantă, asigurând evacuarea apelor gravitaţionale la nivelul rigolei de beton, se situează în categoria construcţiilor reuşite, practic recomandabile şi în condiţiile pământurilor coezive, la consolidări de terenuri mijlocii, exemplul fiind linia Oradea Est-Vaşcău.

III. Prin mărirea adâncimii cotei de fundare (a fundaţiei drenante) se pot realiza construcţii de asanare mai eficace- chiar unice- în pământuri coezive, practic fundaţia construcţiei fiind dren de adâncime, punând în evidenţă în mod accentuat gradul de aerisire a argilelor, prin condensarea vaporilor de apă la suprafeţele de contact cu aerul, în apă, respectiv evacuarea la nivelul rigolei de beton împreună cu apele gravitaţionale din crăpături sau din zone permeabile.

IV. Apariţia unui nou element în deformarea zidului de sprijin din elemente prefabricate de beton armat la sarcini catastrofale şi anume: pierderea stabilităţii nu este caracterizat de fenomenul de rotire în jurul tălpii fundaţiei- ca în cazul zidurilor de sprijini monolitice- ci apare fenomenul de comprimare pe orizontală a umpluturii prin intermediul elementelor de legătură, urmat de o deplasare orizontală a cadrului element de ancorare, element de legătură. Subliniem că fenomenul datorită complexităţii, ca problema necesită o analiză atentă concretizat pe elementele geometrice specifice structurii construcţiei.

V. Din punct de vedere al ingineriei biologice, este unicul tip de construcţie ecologică din familia zidurilor de sprijini. Nu apare ca un corp străin în mediul înconjurător, nu modifică simţitor amplasarea starea iniţială a mediului natural , nu opune rezistenţa stratului aquifer, presiunea hidraulică nu are ce învinge, deci nu atacă construcţia. Construcţia lucrează în compromis cu natura, mână în mână.

VI. Arhitectural, se încadrează perfect în peisajul urban adiacent. După 42 de ani, zidul de sprijin filtrant din elemente prefabricate de

beton armat, este în perfectă stare de exploatare (fig.25).

6. Sisteme de sprijiniri din elemente prefabricate de beton armat, mai reprezentative, executate în cadrul lucrărilor de consolidare, cu referire specială la infrastructura căilor de comunicaţii şi hidrotehnică

6.1 Structuri de sprijiniri mai reprezentative din practica realizării tipurilor de construcţii

Fig.19 Montarea elementelor prefabricate în fundaţia zidului de sprijin filtrant din elemente prefabricate de beton armat

Zeci de ani, toate sistemele de sprijiniri din elemente prefabricate de beton armat (ziduri de sprijini, contraforţi, ramblee filtrante, drenuri de adâncime, pământ armat, baraje pentru stingerea- corectarea torenţilor, praguri de fund, diguri longitudinale, consolidări de maluri) au fost executate după modelul prezentat la Cap.5 (încercat, cercetat şi monitorizat) care după părerea noastră demonstrează în mod elocvent, complexitatea fenomenelor întâlnite, în activitatea de cercetare, de proiectare , la urmărirea comportării „in situ" , în practica generală de consolidare a terasamentelor [10].

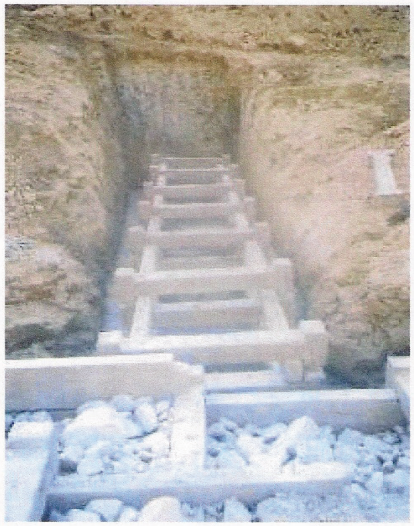

Fig.20 Dren contrafort din elemente prefabricate de beton armat, racordat la rigola zidului de sprijin filtrant, umplut cu piatră brută

Fig. 21 Şantierul de montare a zidului de sprijin filtrant din elemente prefabricate de beton armat la consolidarea unui masiv argilos

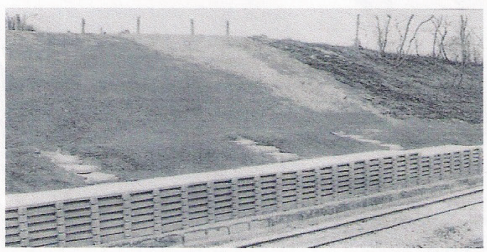

Fig.22 Aspectul general al zidului de sprijin filtrant din elemente prefabricate de beton armat la încheierea execuţiei, prin montare a obiectivului de construcţii (2001)

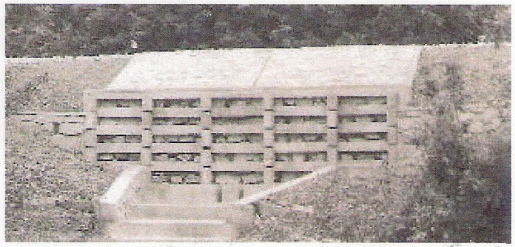

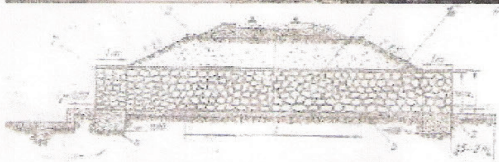

Fig. 23 Rambleu filtrant (premieră), fața aval și secțiunea transversală (1968)

Fig.24 Consolidare mal la un canal cu un zid de sprijin din elemente prefabricate de beton armat, pe saltele de fascine. Mal drept, mal stâng (1973)

Fig.25 În condiții urbane zidul de sprijin din elemente prefabricate de beton armat, după 42 de ani în exploatare

Fig. 26 Aspectul străzii înainte de modernizare (Oradea)

Fig.27 Zidul de sprijin filtrant din elemente prefabricate de beton armat la realizarea modernizării străzii

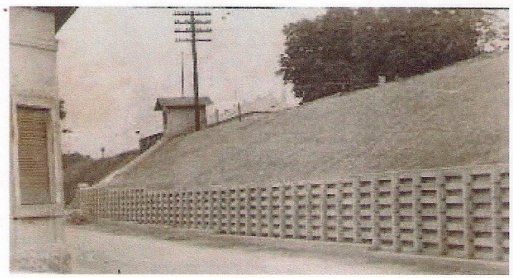

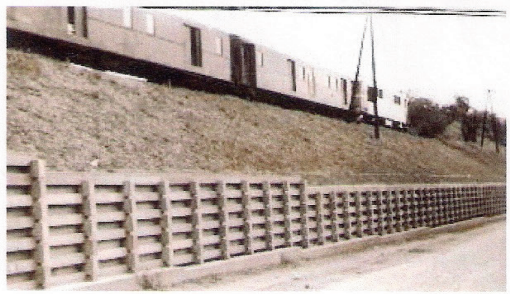

Fig.28 Fațada zidului de sprijin filtrant din elemente prefabricate de beton armat se încadrează perfect în mediu peisager urban (1968)

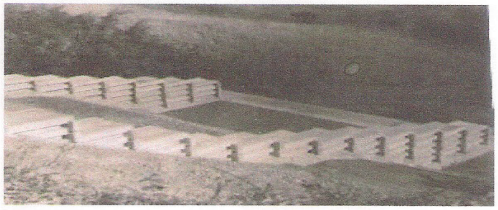

Fig.29 Dren contrafort (premieră în România), racordat la rigola zidului de sprijin filtrant cu o suprastructură de ventilaţie. (1970)

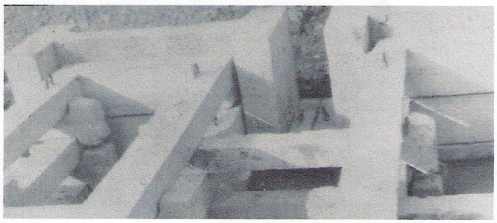

Fig.30 Structura pragului de fund din elemente speciale de beton armat prefabricate

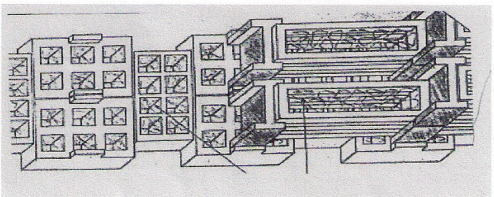

Fig. 31Scheletul de rezistenta a pragului de fund din elemente speciale de beton armat prefabricat

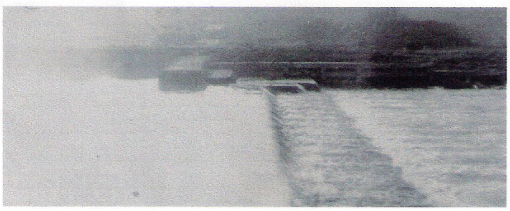

Fig.32 Pragul de fund după darea in exploatare (1982)

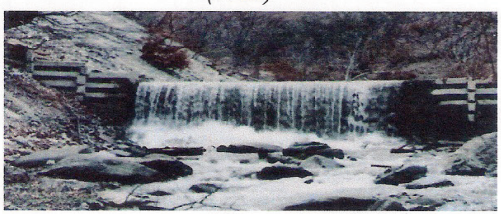

Fig.33 Baraj, la stingerea – corectarea torentilor din elemente prefabricate de beton armat (1970)

7. Concluzii

Înaintea începerii activităţilor de cercetare legat de sistemele de sprijiniri, de structurile specifice de sprijiniri, atenţia noastră a fost reţinută de **procentul mare de avariere a construcţiilor** executate în condiţiile **pământurilor coezive**.

Această situaţie ne-a întărit convingerea că eliminarea **cauzelor provocatoare de avarieri**, poate fi eliminată numai prin **structuri elastice**, dar cu un schelet de rezistenţă rigid.

Structura cea mai adecvată, dar realizabilă, care se pretează pentru aceste condiţii geotehnice specifice, ar putea fi soluţionată cu ajutorul elementelor prefabricate din beton armat, la care mişcările caracteristice apărute într-un mediu elastico-plastic de amplasare, nu periclitează stabilitatea generală a construcţiei, presiunea hidraulică predominantă este anihilată de structura filtrantă, pe lângă faptul că reducerea umidităţii masivului de pământ datorită şi **efectului de ventilaţie** (argila nu cedează gravitaţional apa), influenţează în mod pozitiv eforturile de tăiere, contribuind astfel la ridicarea stabilităţii masivului de pământ [1].

Experienţa ne-a dovedit, că nu am greşit în privinţa aprecierilor făcute asupra pământurilor coezive, cu toate că, cercetările au fost realizate în condiţii grele, **periculoase**, atingând câteodată limite dezamăgitoare în activitatea zilnică!

Prelucrarea observaţiilor, de date, constatate „in situ", în toate cazurile au contribuit la verificarea teoriilor deduse (presiunea pământului, variaţia temperaturii în funcţie de adâncimea tranşeii- în cazul nostru adâncimea maximă realizată de 16 m), la justeţea rezultatelor practice obţinute, pe lângă faptul, că a orientat atenţia personalului tehnic la acele probleme, care sub aspectul practic au fost hotărâtoare.

Urmărirea comportării „in situ" a sectoarelor experimentale, avariile, observarea şi bisecarea fenomenelor apărute în urma conlucrării cu masivul de pământ, în condiţii hidrodinamice a transportului debitului solid, în locul caracteristic de amplasare a pragului de fund, a determinat scopul cercetării noastre, care practic şi azi, după scurgerea a zecilor de ani, apare ca o problemă actuală în activitatea tehnică inginerească.

Din prezenta sinteză documentară rezultă că, am proiectat şi am executat asemenea sisteme de sprijiniri, care au rezolvat în mod concret acele probleme teoretice şi tehnologice, pe care comportarea pământurilor coezive le-a ridicat la

infrastructura căilor de comunicaţii, cu referiri speciale la căile ferate. Astfel: schimbarea principiului **de funcţionare, de întreţinere** şi de execuţie a **drenurilor** de adâncime în pământuri **coezive**, realizarea **termoosmozei** la aerisirea masivelor de pământ **argiloase**, efectul de siloz la încorsetarea umpluturii în spaţiul limitat de scheletul de rezistenţă, presiunea activă la structurile cu articulaţii multiple prin deplasarea orizontală a elementelor de ancorare (încă merită studiere), **indicaţiile date de plante,** privind adâncimea de migrare a apei freatice (**coada calului**) sau cele în stagnare în apropierea suprafeţei terenului (**pipirig**) cât şi ieşirea a planului de alunecare la picior de taluz dezvoltat (**feriga**) [9].

Sistemele de sprijiniri gravitaţionale din elemente prefabricate de beton armat, în faza de **proiectare** şi în mod special în **faza de execuţie** au fost supuse unor analize riguroase din punct de vedere a **siguranţei circulaţiei** de către organele tehnice respective, abilitate.

De la realizarea sectoarelor experimentale şi analiza rezultatelor obţinute, a trecut un timp considerabil, până când **Direcţia Întreţinerii şi Construcţia Căii CF Bucureşti,** la propunerea centrului de cercetare-proiectare, prin ordinul **148/297 col1969 MT DCF** a dispus aplicarea la nivel naţional, la secţiile de Întreţinere şi Construcţii.

Ca rezultat al studiilor multiple (cercetări, încercări, experimentări, monitorizări şi nu numai în ţară) s-a evidenţiat eficacitatea acestor sisteme de sprijiniri în pământuri coezive, prin ventilarea permanentă a suprafeţelor de pământ în zonele de contact cu structura drenantă, condensarea vaporilor elastici din masa pământului coeziv sub formă de apă, captate de rigola de beton. Sub efectul acestui fenomen, parametrii interni ai rezistenţei sunt în creştere, cu influenţă directă asupra stabilităţii statice, a masivului de pământ.

Structura de sprijinire din elemente prefabricate de beton armat studiată şi realizată de noi, sub aspectul **ingineriei biologice** nu modifică în mod simţitor starea iniţială, naturală a zonei adiacentă, nu apare ca un **corp străin** prin amplasare în natură, conlucrează cu natura vie, fiind **unica structură ecologică** în marea familie a sistemelor de sprijiniri gravitaţionale, cu repercursiuni cele mai benefice, asupra mediului înconjurător [11].

Bibliografie

[1]**Mihalik,A**: Ziduri de sprijin din rame de elemente prefabricate din beton armat. Revista Căilor Ferate Nr.3. 1969

[2]**Mihalik,A**: Tiefendränen aus Vorgefertigen Eisenbeton bestandteilen. Vorfertigunk im Ingenierbau. Symposium Budapest 11-14 September 1973

[3]**Mihalik,A**: Comportarea in situ a construcţiilor de sprijin din elemente de beton armat la consolidarea terasamentelor instabile de cale ferată. Buletinul Ştiinţific nr.1-2 Institutul de Construcţii Bucureşti1977

[4]**Mihalik,A**: Studiu Comparativ asupra eficienţei tehnico-economice a folosirii prefabricatelor în construirea zidurilor de sprijin. Teza de doctorat Institutul de Construcţii Bucureşti. Facultatea de Hidrotehnică Prof.em.Hugo Lehr.1980

[5]**Mihalik,A**: Podpornie steni, iz zbornik jelezobetonnih ram. Danube European Conference on Soil mechanics and Foundation Engineering. Varna 1980 Bulgaria

[6]**Mihalik,A**: Podpornîe stenki speţialnik konstrukţii na dreniruiuşcic osnovoniak.10 Kongres Osnovanii.BRNO,1982 Cehoslovacia

[7]**Mihalik,A**: Praguri de fund din elemente speciale de beton armat prefabricat pe Crişul repede. A XIV Conferinţă de Betoane 11-13 Octobrie 1988 Cluj Napoca

[8]**Mihalik,A**: The cause and results of failure railway embankments. Danube European Conference on Soil Mechanics and Foundation Engineering. Budapest October 2-5.1990

[9]**Mihalik,A**: Structuri de sprijiniri din elemente prefabricate de beton armat. Inginerie Biologică Editura Gloria Cluj Napoca 2002

[10]**Mihalik,A**: Mecanica Pământurilor în practica de Consolidare a terasamentelor. Editura Gloria Cluj Napoca. 2003

[11]**Mihalik,A**: Problematica dezvoltării durabile. Natură – Societate – Construcţii. Editura Universităţii Oradea. 2009

[12]**Mihalik,A**:**BREVETE DE INVENŢII: RO**70395/1981; **RO**99469/1986; **RO**90514/1986; **RO**90768/1986: **RO**101455/1990

ANDREI MIHALIK

STRUCTURI DE SPRIJINIRI
DIN
ELEMENTE PREFABRICATE DE BETON ARMAT
INGINERIE BIOLOGICĂ

Editura GLORIA
2002

1518

MIHALIK ANDREI IOSIF VENCEL CSIBI

PETRU UNGUR

REZISTENTA MATERIALELOR

>teme de rezistenta
>comportari ale materialelor
>discutii

EDITURA GLORIA CLUJ-NAPOCA

ANDREI MIHALIK TEODOR S. BOGLUȚ

MECANICA PĂMÂNTURILOR

ÎN PRACTICA DE

CONSOLIDARE A TERASAMENTELOR

EDITURA GLORIA CLUJ-NAPOCA
2003

Andrei MIHALIK
Mariana PRICHICI
Petru UNGUR
Dinu Mircea FODOR

BAZELE MECANICII TEORETICE

CURS INTRODUCTIV

Exemple • Probleme

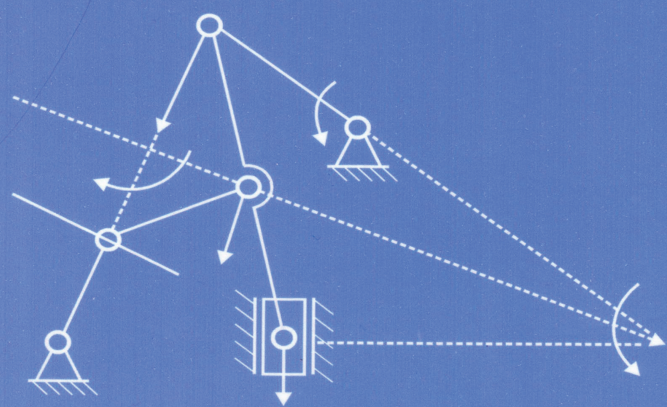

MATRIX ROM
BUCUREȘTI

Andrei MIHALIK
Alexandru NAGY
Octavian CODREANU

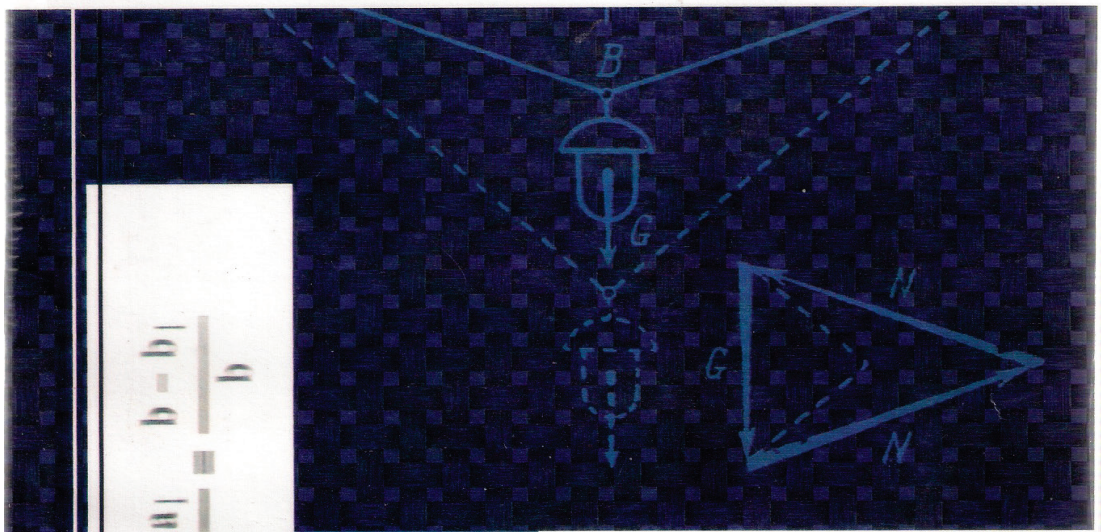

$$\sigma = \lim \frac{\Delta P}{\Delta F}$$

REZISTENȚA MATERIALELOR

curs introductiv

Editura Gloria Cluj-Napoca, 2003

1523

ANDREI MIHALIK EMIL CHIRILĂ IOAN MINTAŞ

PROBLEMATICA DEZVOLTĂRII DURABILE

NATURĂ- SOCIETATE- CONSTRUCŢII

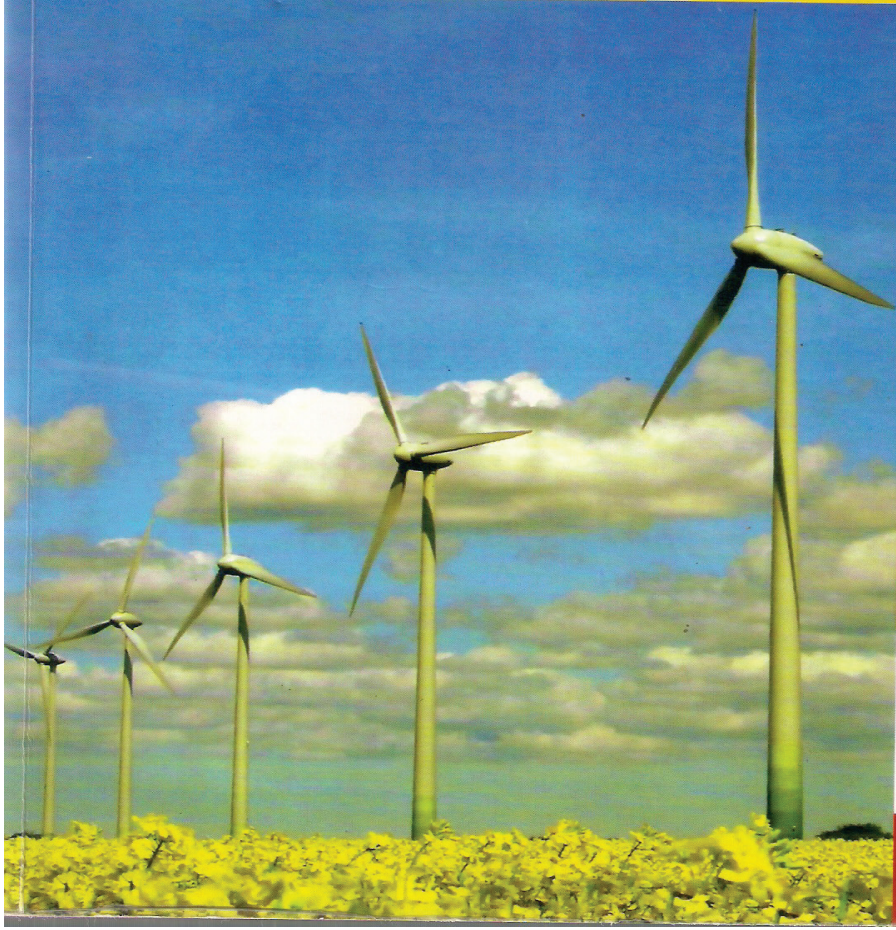

UNIVERSITATEA DIN ORADEA
ROMÂNIA

SECOLUL 21 A DEVENIT O PERIOADĂ CRITICĂ PENTRU POPULAȚIA GLOBULUI PĂMÂNTESC

Trecerea la DEZVOLTAREA DURABILĂ este imperativul secolului 21, determinând însăși posibilitatea supraviețuirii omenirii pe GLOBUL PĂMÂNTESC! A sosit amurgul civilizației, dar ea trebuie să fie și este în stare să evite noaptea civilizației umane.

Problemele cardinale ale dezvoltării pe acest drum se evidențiază ca fiind cele demografice, energetice, alimentare și cele legate de resurse. Cartea face referiri speciale la securitatea ecologică a materialelor de construcție, la interacțiunea construcțiilor cu mediul înconjurător, natural, la importanța urmăririi comportării in situ a construcțiilor, la ingineria biologică cât și la conceptul general de biologie și ecologie a construcțiilor civile, industriale.

De importanță principială, cartea se adresează studenților din învățământul superior, dar prezintă interes și pentru specialiștii din institutele de cercetări, proiectări, instituții de protecția mediului înconjurător cât și pentru publicul larg, în formarea moralei ecologice.

EDITURA UNIVERSITĂȚII DIN ORADEA

ISBN 973-973-759-834-9

NATIONAL COMMISSION in situ BEHAVIOUR of CONSTRUCTIONS
COMISIA NATIONALA COMPORTAREA in situ a CONSTRUCTIILOR
CNCISC - BUCURESTI

The 1st Central European Carpathian-Euroregion Congress on in situ Behaviour of Constructions and Environmental Protection

Location of Congress

Oradea - Baile-Felix
Hotel Termal
October 18-21, 2012

10 years
2012
of the Constructions and Architecture Faculty from University of Oradea

UNIVERSITY of ORADEA

CNCisC
Comisia Nationala Comportarea in situ a Constructiilor

ORADEA CITY HALL

EDITURA UNIVERSITĂŢII DIN ORADEA

Editura Universităţii din Oradea 2012

"Experienţa ne învaţă încet, cu preţul greşelilor"
"A gyakorlat lassan tanit, hibáinknak az árán"
"Experience teaches us slowly through a lot of mistakes"
Frood

ISBN 978-973-759-514-0

KALOTASZEG
BÁNFFYHUNYAD
ERDÉLY
AZ
IDŐK
SODRÁBAN
MIHÁLIK ANDRÁS
ERDÉLYRŐL, KALOTASZEGRŐL, BÁNFFYHUNYADRÓL, MAGAMRÓL, ÉS AZ IDŐKRŐL, IJESZTŐ NYÍLTSÁGGAL

Kiáltó szó

"Velünk, Erdély magyarságával minden időben számolnia kell annak, aki szuveranitását reánk kiterjesztette. Számolnia kell Romániának is, ha azt akarja, hogy területe s népességben való gyarapodása erőgyarapodást is jelentsen, nem pedig fölös terhet, súlyos kölöncöt. Nem szabad elfelejtenie, hogy mi nem az egységes magyarságból elszakított egyszerű lélekszám vagyunk, de külön históriai egység ezer esztendő óta, saját külön erdélyi öntudattal, önálló kultúrával, önérzettel. Tudtunk számolni minden helyzettel, tudtunk kormányozni és tudtunk nehéz vereségek után talpra állni. Erőnket ösmerjük, nem becsüljük azt túl, de nem is kicsinyeljük: sokszor próbáltuk, mennyit bírunk. Nyíltan és őszintén valljuk: inkább vagyunk nyílt barátok, mint titkos ellenségek. De azzal a feltétellel, ha megadatik számunkra az új keretek között az a minimum, melyet mi nemzeti kultúránk ősi szokásaink, faji öntudatunk, szociális érzésünk, gazdasági fejlődésünk szempontjából ezeresztendős múltunk tanulságaképpen nélkülözhetetlennek tudunk. Nyíltan és bátran kiáltom ki a végső célunkat. Minden hátsó gondolat nélkül, őszintén. És hiszem, hogy ott lappang ez az akarás mindnyájunk lelkében, akik tisztán igyekszünk látni az új helyzetünkben az új célt. Alkudozni nem fogunk. Elég erősnek érezzük magunkat, hogy nyíltan és őszintén beszéljünk és kijelentett alapon szilárdan megálljunk. Kiáltom a célt: a magyarság nemzeti autonómiája!"

Kós Károly
(Kiáltó szó, Bánffyhunyad, 1921)

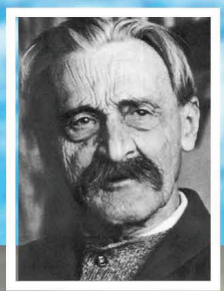

ISBN 978-606-8179-30-8

ERDÉLYRŐL, KALOTASZEGRŐL, BÁNFFYHUNYADRÓL, MAGAMRÓL, ÉS AZ IDŐKRŐL, IJESZTŐ NYÍLTSÁGGAL

MIHÁLIK ANDRÁS

A BÁNFFYHUNYAD-i ÜNNEPÉLYES KÖNYVBEMUTATÓ MARGÓJÁRA...

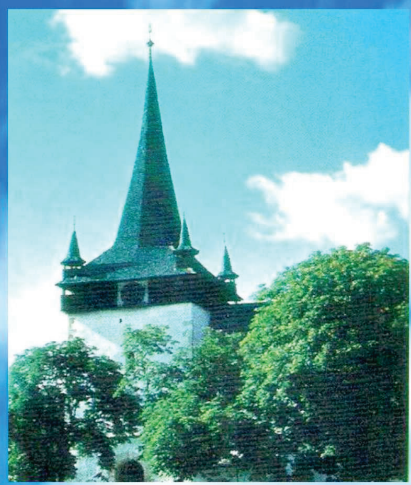

Kós Károly Kultúrális Egyesület
Bánffyhunyad
Tisztelettel és szeretettel meghivja Önt és kedves családját, a 2015 november 28-án szombaton 17 órakkor, a Református Egyház gyűléstermében, kezdődő ünnepélyes könyvbemutatóra
Laczi Levente, elnök.

Dr. MIHÁLIK András
„ERDÉLY AZ IDŐK SODRÁBAN"
Kalotaszeg, Bánffyhunyad.

MIHÁLIK ANDRÁS

KÖNYVBEMUTATÓ NAGYVÁRADON

ERDÉLY AZ IDŐK SODRÁBAN

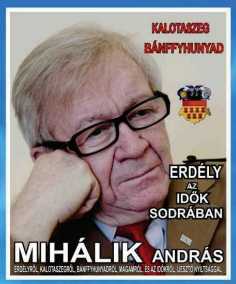

KALOTASZEG, BÁNFFYHUNYAD

MIHÁLIK ANDRÁS

KOLOZSVÁRI KÖNYVBEMUTATÓ

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Óváry termében

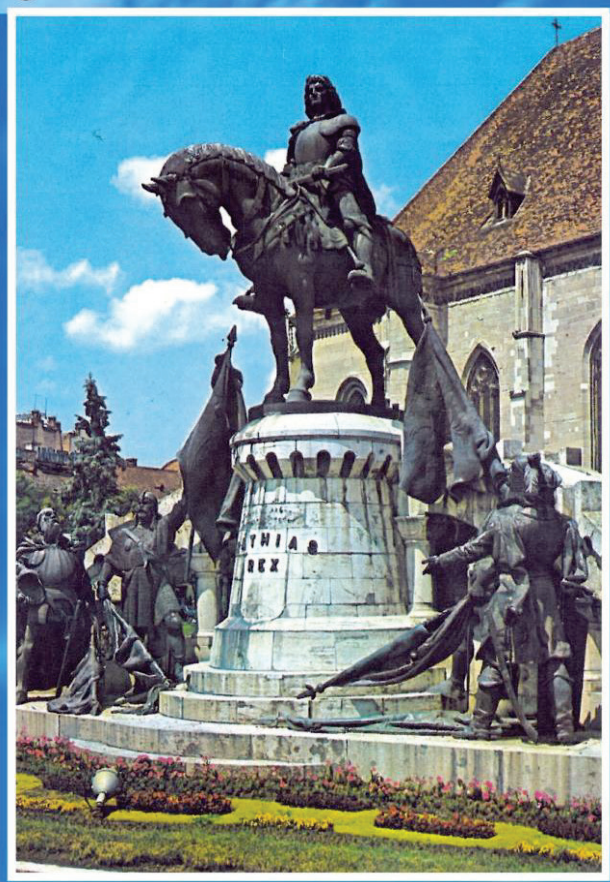

ERDÉLY AZ IDŐK SODRÁBAN

KALOTASZEG, BÁNFFYHUNYAD

MIHÁLIK ANDRÁS

NEMZETKÖZI KÖNYVBEMUTATÓ BUDAPESTEN

ERDÉLY AZ IDŐK SODRÁBAN

a BME Építőmérnöki Kar,

Építőanyagok és Magasépités Tanszéken,

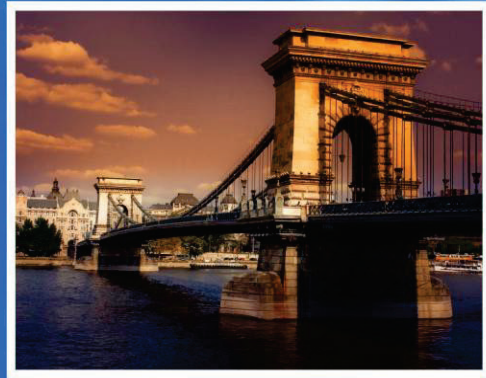

KALOTASZEG, BÁNFFYHUNYAD

ANDREI MIHÁLIK

COMPORTAREA in situ a CONSTRUCȚIILOR

STRUCTURI DE SPRIJINIRI GRAVITAȚIONALE FILTRANTE, CU FUNDAȚII DRENANTE

INGINERIE BIOLOGICĂ

DIN ELEMENTE

PREFABRICATE

DE BETON ARMAT

„Experiența ne învață încet, cu prețul greșelilor” „A gyakorlat lassan tanít, hibáinknak az árán”

„Experience teaches us slowly through a lot of mistakes”

Frood

"A tapasztalat lassan tanít, hibáinknak az árán"
Frood

Talajmechanikai és műszaki paraméterek tanulmányozása, különböző támasztó szerkezetek struktúrájának a függvényében

Studies on the Technical Parameters in Soil Mechanics, Depending on Variable Support Structures in Consolidation of Railway Embankments

Dr. MIHALIK András

Regionális Tudományos Kutató Csoport „Építmények viselkedése és diagnosztikája" (KAB)
Nagyváradi Egyetem

ABSTRACT

The review discusses the efficacy of deept dreains in clayey soils. The lack of effectiveness of classical deep drains with current structure is highlighted. A new type of deep drainage based on a resistance frame of prefab reinforced concrete elements, providing the in-depth ventilation to remove moisture, thus increasing the effectivness of these constructions in cohesive grounds is introduced. The „in situ" researches are presented.

ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen referátumban a szerző az agyagos talajokban kivitelezett klasszikus mélyszivárgók hatástalanságát tárgyalja, megváltoztatva a mélyszivárgókkal kapcsolatos koncepciókat, a víztelenités, karbantartás stb. kérdését jellentően a bevezetett szilárdsági struktúra alapján „in situ".

Kulcszavak: mélyszivárgók, agyagos talaj, katasztrófális károsodások, vasbeton szilárdsági váz, termoozmózis, koncepció váltás.

A PROBLÉMA FELVETÉSE

A földművek részben már építésük időszakában, de elkészültük után is folyamatosan ki vannak téve az időjárás hatásának, folyton változó hőmérsékleti és csapadék hatásoknak, a fizikai és kémiai mállás tényezőinek. Állékonyságukra a víz is kihat, ezért az állékonysági és víztelenitési kérdések egymástól soha el nem választhatók.

Az előbb említett, az állandóan változó hatások miatt, sohasem szabad a földmű állékonyságának kérdését statikusan, egy adott helyzetben vizsgálni, mindig számot kell vetni a körülmények változásával, azok dinamikus jellegével. Minthogy pedig minden kérdésre még a leggondosabb előkészüléssel és tervezéssel sem tudunk előre pontos választ adni, tudomásul kell vennünk, hogy a földmű állékonysága nem határozható meg minden részletében előre, csupán kerettervet készíthetünk, a sorrendűséget állapíthatjuk meg, a részletadatokat pedig a munka végrehajtása közben, a helyszínen talált viszonyok gondos megfigyelése alapján tudjuk megoldani. Még a leggondosabb előzetes talajfeltárás sem mutatja ki az altalaj minden apró, de sokszor nagyon lényeges változását (a talaj nem acél struktúra!) , sok részlet csak a bevágások megnyitása, a töltések, építmények alapozási munkái stb. során válik ismeretessé. Az előzetesen többé-kevésbé feltevések alapján kidolgozott kerettervet, gyakran meg kell változtatni és a helyszíni viszonyokhoz alkalmazni.

A talaj, építőanyagként való felhasználásának a tudománya, a történelem előtti időkben vette kezdetét. A talaj változó és bonyolult jellegét tekintve, nyugodtan állithatjuk, hogy a történelem előtti időktől kezdve napjainkig kevés szerkezeti probléma megoldása kívánt annyi figyelmet, eredetiséget és invenciót, mint éppen a talajjal kapcsolatos kérdések. E problémákat egészen a legújabb időkig kizárólag empirikus úton oldották meg, mintegy kísérletezés útján, számolva azzal, hogy a szerkezet esetleg károkat szenved, vagy összedől.

A 18. század, mely általában a konstruktív mérnöki tudomány időszaka volt, e téren haladást jelentett. A talajmechanika egyik fontos fejezete, a földnyomáselmélet kapott, ekkor helyes megfogalmazást és olyan megoldást, mely bizonyos korlátozások mellett ma is használható. Ez az eredmény a nagy francia fizikus Coulomb nevéhez fűződik.

A vízügyi építkezések nagy munkálatai a 18. és 19. században, (nálunk: a Ferenc csatorna 1792-1802; a Tiszán és mellékfolyóin az árvédelmi gátak építése 1846-1890, 3200 Km. hosszuságban; az első magyar, európai betonépítmény, mint a világ első teljesen betonból épült hajózsilipje, a Ferenc József zsilip, 1854; a Ferenc József csatorna 1872), a vasút hatalmas építkezései (Nagyvárad-Vaskóh 1881) során, a 19. században, alapozódott meg, a talajok mérnöki értékelése. Ugyanebben a periódusban, az építmények fenntartásával kapcsolatosan találkozik a műszaki személyzet az első rézsű alakváltozásokkal, károsodásokkal, agyagos talajban, a töltéseknél és bevágásoknál.

Az első komoly munka, amely ezen alakváltozások kialakulásaival foglalkozik, kötött, agyagos talajokban, a **méltatlanul** elfelejtett francia mérnök A.Collin nevéhez fűződik. Ez a munka-Recherches experimentales sur les glissements spontanes des terrains argileux, accompagnées de consideration sur queques principes de la mecanique terestre. Paris, Carillan Cocury et Valmont editurs. 1846- gazdag tapasztalati anyagra támaszkodva elemzi a rézsűcsúszások okait, amelyek még ma is aktuálisak.

Az agyagos talajok csúszólapját elemezve arra a következtetésre jutott, hogy ez egy klotoid görbe. Érdekes laboratóriumi kísérletek alapján megállapitott olyan fizikai-mechanikai tényezőket, mint a nyírófeszültség, a képlékenység, zsugorodás és a duzzadás. Foglalkozott továbbá a rézsűk megerősitésével, biztositásával és a talajvizek eltávolitásával.

1. BEVEZETÉS

A műszaki létesitményeket nem önmagukban, hanem a környezet, élő, természettel való összefüggőségeikben kell szemlélnünk. Az élő természet viselkedése nem foglalható képletekbe, de olyan szabályokat követ amelyek megtanulhatók és ezeket a szabályokat a mérnöknek tisztelnie kell éppúgy mint a statika és a hidraulika törvényeit.

Minden mérnöki létesitmény □ esetünkben a mélyszivárgók □ összefügg a környező tájjal, annak részévé válik, kitéve a légköri behatások, a felszíni és felszín alatti vizek, a felszínmozgások stb. hatásainak. Ha nem ismerjük fel helyesen azokat az eleven természeti erőket, amelyek a táj képét formálják, ha a tervezés és az építés során nem vesszük ezeket figyelembe, akkor a mérnöki építmény rombolólag hat, mezőgazdasági, esztétikai stb. szempontból károkat okoz. Ezek a jelenségek azután a műszaki létesitményre is visszahatnak, azt tönkre tehetik vagy annak fenntartása, karbantartása, csak nagy költségekkel lessz megoldható. A táj amelyben a mérnöki alkotás mint idegen test belekerül, növényvilágával együtt szerves egység, amely állandóan változik és átalakul, csak a szerves folyamatokkal együtt érthető meg teljesen. Egyes jelenségek kiszakitott szemlélete teljesen hamis következtetésekhez vezet. Ezért helytelen a természetben végzett mérnöki működés során csak tisztán műszaki szempontokat venni figyelembe.

A mérnöki alkotások évszázadok óta a kulturált táj elválaszthatatlan tartozékai, jelképezik az emberi akaraterőt. Ma már ritkán találunk olyan tájat, ahol szemünkbe ne tünnének az utak és vasútak, vagy az árvízvédelmi töltések és szabályozott folyammedrek jellegzetes vonalai. Alig van műszaki alkotás amely a természettel oly szoros kapcsolatban lenne, mint a mérnöki létesitmények közül a földművek. Ezért a földmű tervezőjének, kivitelezőjének és fenntartójának a növényi élettel kapcsolatos biológiai szabályokat feltétlenül ismernie kell.

A mérnök a növényi élet gondos tanulmányozásával, a műszaki létesitményeknek a talajba való harmonikus beillesztésével kéz a kézben halad a természettel.

A földműveket tervező, létrehozó műszaki emberek tehát a táj összhangjának és szépségének megőrzéséért is felelősek. A földművek létesitése során a mérnök nem csak holt, hanem élő biológiai építőanyagot is felhasznál. Feltétlenül tekintetbe kell vennünk az éghajlat, a talajösszetétel, a vízháztartás, a tájolás szempontjait. Ezek mind kapcsolatban vannak a mérnökgeológiai feladatok megoldásával is, melynek ismerete nélkül nehezen képzelhetők el napjainkban az építmények kivitelezésének a problémái.

Reflektálva az elmondottakat, jelen tanulmány a talajba beszivárgás útján jutott víz következtében felmerülő földműbiztositás feladataival, a kötött talajokban kivitelezett mélyszivárgók működésével, ezeknek a hatékonyságával foglalkozik, ellentétben a hivatalos műszaki koncepciókkal.

Az 1972-ben, **premierként** □ mint első a szakmában □ létrehozott mélyszivárgó, mint építmény, egy teljes műszaki koncepció változást eredményezett, ami a kötött, agyagos talajok víztelenitését, működését, karbantartását, viselkedésének a követését, diagnosztikáját valamint tudományos kutatások, kisérletek (földnyomás mérés, mélységi hőfok eloszlása, eliszaposodása, fagykár elleni védelem stb.) megkönnyitését favorizálja.

Mint beavatás egy rejtély megoldásába, amelynek lényege: **merni, akarni, tudni és ... hallgatni**, valamint az ún. „begyökeresedett" helytelen megoldásokra, **kritikai** szemmel rámutatni.

2. KATASZTRÓFÁLIS KÁROSODÁSOK A VASÚTI ALÉPÍTMÉNYNÉL, A NAGYVÁRAD VELENCE-VASKÓH 1881-BEN ÁTADOTT VASÚTVONALÁN

Ez a 105 km-es vasútvonal, Nagyvárad-Velence (Oradea Est-Vaşcău) és Vaskóh között, talajmehanikai szempontból, egy nagyon változatos képet mutat. Uralkodó talajneme az agyag, a homokos agyag s mivel a vasút irányvonala kb. 50 km. hosszban hegyoldalon, töltés-bevágásban húzódik, tovább bonyolította a földművek stabilitását, növelve a biztonsági munkálatok magas frekvenciáját. A műszaki irodalomban ismert deformációknak, elváltozásoknak, minden tipikus esete megtalálható ezen a vasútvonalon, mely kész **„paradicsoma"** a kutatási problémáknak, témáknak egy talajmechanikai kutató laboratórium **„in situ"**.

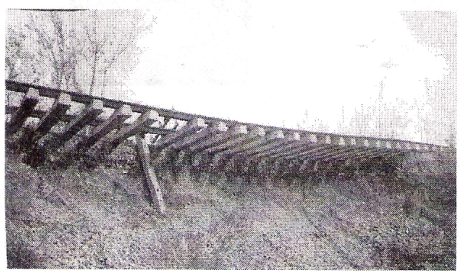

1. ábra
Egy 3,5 m mélységü kavicszsák okozta károsodás. A töltés teljes suvadása

2. ábra
A csúszás okozta repedések követése „homok tanuval", az üzembiztonsági feltételek megállapitása, sebességkorlátozás bevezetése érdekében

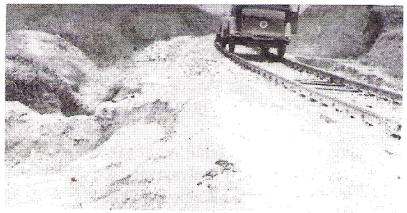

3. ábra
A 2. ábrán jelentkező repedés fejlődése

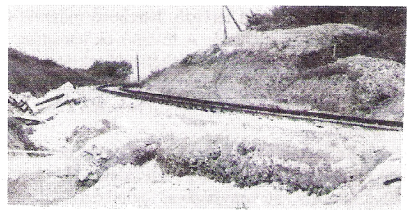

4. ábra
A 3. ábrán kezdődött „mozgás" végleges formája 5 km/óra

Ezen a vasútvonalon 1881-től, a forgalom megnyitása óta, 1990-ig nem voltak olyan károsodások, amelyek ne lettek volna helyreállítva □ természetesen a sebesség korlátozása mellett □ vagy a károsodást megelőző munkálatok, a forgalom biztonsága és kontinuitása érdekében. A pályafenntartás elhanyagolása, az alépítmény integritásának figyelmen kívül hagyása □ függetlenül a védekező magyarázatoktól □ oda vezetett, hogy a megsokasodott és helyre nem állított alépítményi károsodások következtében, a forgalom biztonsága veszélyeztetve volt, így a vasúti forgalmat 1995-ben leállították Várad Velence-Rogoz (50 km.) állomások között, pedig ez a vasútvonal stratégiai szerepet játszik u.i. a nagyváradi (Ősi) Körös híd esetleges károsodása, kizárja a forgalom kontinuitását Temesvár irányába.

3. A FÖLDMŰ BIZTOSITÁSA ÉS VÍZTELENÍTÉSE A SZÉLESKÖRÜEN ALKALMAZOTT MÉLYSZIVÁRGÓKKAL

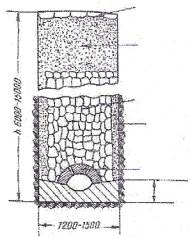

5. ábra
A klasszikus mélyszivérgó keresztmetszete

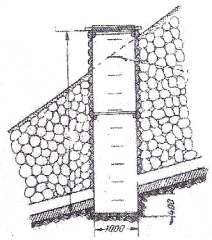

6. ábra
Az ellenörző akna

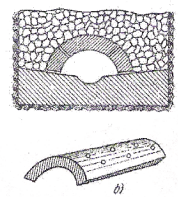

7. ábra
A folyóka elrendezése

8. ábra
Eliszaposodott, klasszikus mélyszivárgó

9. ábra
Az elnyíródott folyóka a mélyszivárgó alapozásánál

4. ELŐREGYÁRTOTT VASBETON ELEMEKBŐL KIVITELEZETT SZILÁRDSÁGI VÁZ A MÉLYSZIVÁRGÓK STRUKTÚRÁJÁBAN, MINT PREMIER 1972-BEN, A NAGYVÁRAD VELENCE-VASKÓH VASÚTVONALON.

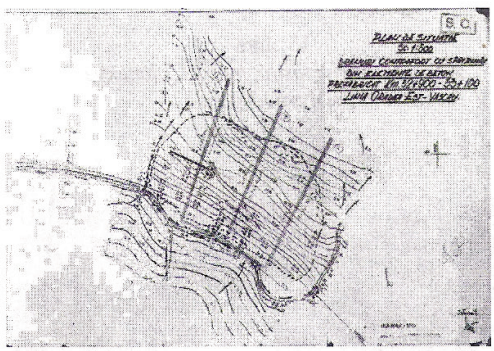

10. ábra
Az új struktúrájú mélyszivárgók elhelyezése. 1972

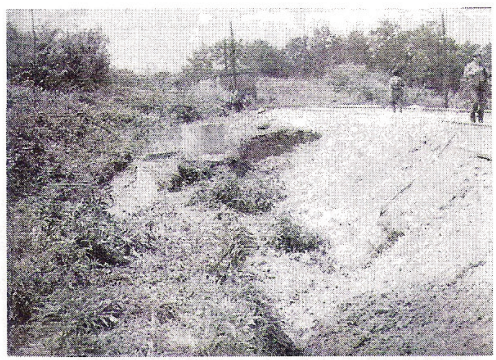

11.ábra
Katasztrófális károsodás a klasszikus mélyszivárgó zónájában, amely az első új struktúrával volt helyreállítva. 1972

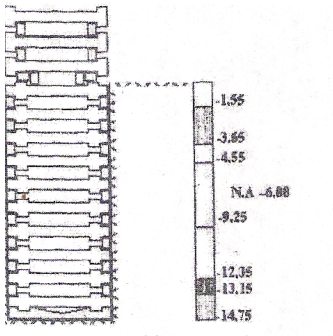

12. ábra
Az új struktúra keresztmetszete. 1972

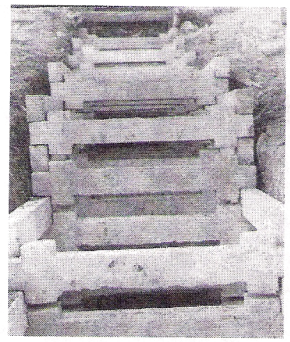

13. ábra: *A mélyszivárgó struktúrája előregyártott vasbeton elemekkel*

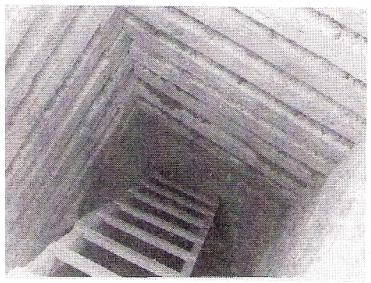

14. ábra
ven tipikus független "kutak" alkotják a mélyszivátgó új struktúráját

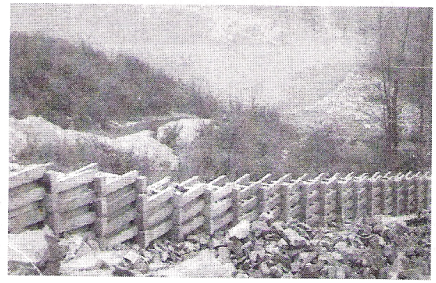

15. ábra
A levegőzést biztositó, minifelépítménye a mélyszivárgónak

16. ábra
új stuktúráju mélyszivárgó felülnézetben, kivitelezés közben

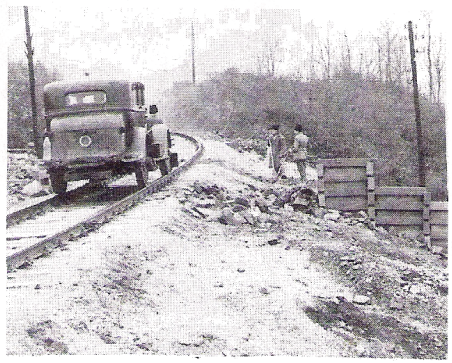

17. ábra
A mélyszivárgó áthalad a vasúti pálya alatt

5. GYAKORLATI KÖVETKEZTETÉSEK. A VÍZTELENITÉS FELVETÉSÉNEK, ELMÉLETÉNEK A MEGALAPOZÁSA

A vasúti vonal tengelyére, álltalában keresztirányu mélyszivárgók rendeltetése, az alépítmény víztelenitése, a mozgásban lévő tömeg súlyának, lejtőirányú összetevőjének, a nyírófeszültségnek a növelése, azaz a földmű stabilizálása.

A vasút alépítményének stabilitási munkálatainál nagy mértékben elterjedt ezeknek a mélyszivárgóknak a kivitelezése kötött agyagos talajokban, nemzetközi szinten is, különböző vasúti adminisztrációk pályafenntartási gyakorlatában. Az általunk tárgyalt vasútvonalon, az utolsó, ilyen körülmények között kivitelezett mélyszivárgó az 1960-as évekre tehető. Nemzetközi szinten, ezeknek a kivitelezése, különösen a multszázad 20-as 30-as éveiben tömeges elterjedésnek örvendett, amely alól a Nagyvárad Velence-Vaskóh vasútvonal sem volt kivétel.

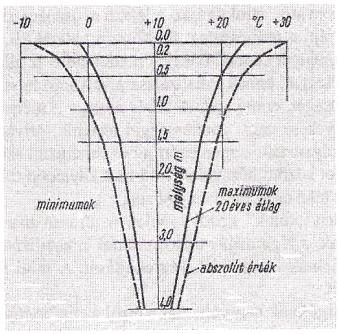

18. ábra
A talajhőmérséklet átlagos és szélső értékei

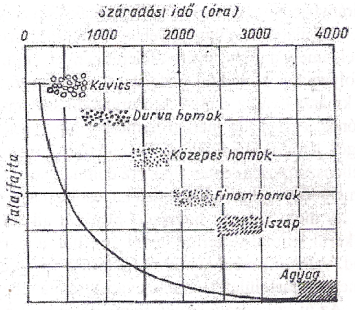

19. ábra
A különböző talajnemek szivárgókkal való kiszáritásának időtartama (Frolov - 1954)

Ezek a mélyszivérgók állandóan „szárazak" maradtak, tehát nem feleltek meg rendeltetésüknek a víztelenités problematikájában. Mivel nem voltak képesek eltávolitani a fizikailag megkötött vizet, gyakorlatilag használhatatlanoknak bizonyultak. Ennek ellenére a kivitelezések tovább folytatódtak, a deformálódott vagy károsodott elépítményeket teletűzdelték mélyszivárgókkal (és nem csak nálunk). Ilyen helyzet alakult ki a Vaskóh-i vonalon is, Nyárló és Drágcseke állomásközökben.

A továbbiakban, az agyagos talajokkal kapcsolatosan, számunkra figyelmet érdemel a fizikailag megkötött víz, amely lényegében higroszkópikus (talajszemcsékkel szorosabb körtés) és a diffuziós alakban jelentkezik. A diffuziós víz, a szemcsék peremén- perifériájában- helyeszkedik el gyengébben kötődik, rugalmas pára formájában elhagyhatják kötődésüket s ilyen alapon kerülnek érdeklődési körünkbe, az agyagos tömegek víztelenítésénél, mélyszivárgók segitségével, Ahhoz, hogy elérjük azt , hogy ez a rugalmasan elhelyeszkedő vízpára elérje a mélyszivárgó síkját, szükséges egy olyan mozgató erőhatás, amit csak a létező levegő mozgása tölthet be, a váltakozó hőmérsékletü hatással. Tehát itt merül fel annak a kérdésnek a problémája, hogy a szellőztetés, a változó hőmérsékletü levegő „simogassa" a mélyszivárgó határfelületét és megjenlenjen a lecsapódás jelensége, amely már lényegében, víztelenitése az agyagos talajnak. Ebben a problémában együtt tudunk működni a természettel, ha műszakilag megteremtjük a megfelelő épitményt, struktúrát, mint katalizátorát ennek a természeti folyamatoknak.

A mélyszivárgó felszínén, a föld felett elterülő levegő réteget kényszeriteni kell a behatolásra, a szivárgó ágyazatába, arkába. Ezt a „ kényszeritést" nélkülünk, függetlenül megoldotta a természet, a fizika törvényei szerint, nekünk csak a „ közlekedési utat" kellett biztositani, a mélyszivárgó árkának a kiásásával. Lényegében, a víztelenités kötött talajok esetében, szervesen kapcsolódik a vízpára rugalmasságának változásához, a hőmérséklet ingadozásának függvényében. A vízpára rugalmassága lehűléskor gyengül, amelynek következtében, a talajban a nedvesség mozgása pára formájában a talajrétegek melegebb régiójából, a hidegebb rétegek fele mozdul el, azaz a vízpára mozgása a lehűlésnek megy elébe. Télen és nyáron éjszaka, a levegő hőmérséklete a mélyszivárgóban mindég kisebb a talaj

hőmérsékleténél és így a vízpára mozgása a mélyszivárgó irányába orientálódik, a határfelületen lecsapódik vízcseppek formájában, amelyek az alapozás folyókáján kerülnek elvezetésre. A nyár folyamán a vízpára bizonyos mennyisége a léghuzatnak köszönhetően elhagyja a szivárgó volumenjét a levegő mozgásával. Télen a földfelülethez közelebb eső részeken, a lecsapódás jégkristályok formájában történik. A szellőztetés segitségével, a levegő állandó mozgásának a biztositásával, a talajból nem csak a gravitacionális vizet, hanem bevonati (film) vizet is el lehet távolitani, amely pára formájában vándorol a talajban.

A fentiekkel magyarázható a víztelenités lehetősége a kötött, agyagos talajokban, megteremtve ezáltal a reális lehetőségét a mélyszivárgók normális használatának.

Az a műszaki építmény, létesitmény (15. ábra) amely közrejátszik ennek a természeti, környezeti jelenségnek, a levegőmozgás állandó biztositásához, nem más mint egy rugalmas, támasztószerkezet, szilárdsági vázzal, előregyártott vasbeton elemekből kialakítva (13. ábra). Úgy vízszintes mint függőleges irányban, független vertikális „kutak" képezik a mélyszivárgó struktúráját, a létező csúszólap, csúszófelület alapozási függvényében. Keresztmetszetben, túllépi a természetes földfelszín határát kb. 90 cm-rel, amely a mélyszivárgó felépítményét, „mini" felépítményét képezi. Ennek a rendeltetése az állandó, folyamatos kontaktus biztositása, a környező levegő réteggel, ennek lokalizálása a szivárgó hosszában, kihasználva az esetlegesen uralkodó széláramlat segitségét, energiáját. A töltés anyaga a mélyszivárgónak a nagyobb méretü terméskő, amelynek az elhelyezése nagy gondossággal történik, szivárgó hézagok létrehozásával amely késlelteti az eliszaposodás folyamatát. Éppen ezért nincs feltétlenül szükség ellenszűrőkre, (geotextilia). Az építmény és a föld felület közötti hézagokat 7-15 mm kaviccsal töltik ki, amely lényegében a közvetlen kapcsolat megteremtője a talaj és az építmény között.

A mélyszivárgó hosszanti profilját alkotó, független „kútak" közül minden 6. üresen marad, nem kerül feltöltésre terméskővel , ezáltal a légmozgásnak, a légmozgás biztositásának a katalizátora marad, valamint meghatározza a karbantartás technológiájának a létezését, végrehajtását. A mini felépítmény határfelülete 16 cm-es vastagságban, betonfelület.

Az új szilárdsági struktúra megjelenése a mélyszivárgóknál, megváltoztatta erről az építményről kialakitott eddigi koncepciókat, azaz:

- **Az új struktúra** biztositja az építmény szellőztetését, az érintkező talajfelület száradását, a földtömeg víztelenitését, tehát a földmű stabilitását, a nyírófeszültség növekedése által, ami a klasszikus mélyszivárgóknál, csak egy nagy „kérdőjel" formájában jelentkezett.
- **Lényegében** létrehozza és biztosítja a karbantartás technológiáját, annak folytonosságát, az ellenörzések kalendarisztikus programozását. A klasszikus építményeknél, a karbantartás fogalma csak papíron létezett ui. a szivárgóknál a karbantartás fogalma az eliszaposodás problémájával párosul, holott ennek az ellenörzési műveletnek a végrehajtása lényegében egy új szivárgó kivitelezése, realizálása, amely ezeknek a létesitményeknek az életében ritkán, de inkább soha nem fordul elő, bonyolultságuk, (a terméskövek eltávolitása, kiszedése, az árok újboli támasztása, az árok tiszakövekkel való feltöltése párhuzamosan a támasztékok lebontásával stb) valamint a nagyon bonyolult, költséges technológia miatt. Az új struktúránál a karbantartás már nem egy fogalom, hanem reálisan véghezvihető aktivitás, ahol a független , üres „lélegzőkutak"-nak fontos szerep jut, mint alapvető tényezője a karbantartásnak. A terméskövek kiemelése az üres kutak szomszédságában lévő „kút"-ból történik, egyszerü gépesítéssel, amit egy kigondolt karbantartási terv szerint lehet beütemezni.
- **Az új struktúra** biztositja a mélyszivárgó működésének mindenkori ellenörzését, annak hozzáférhetőségét, léhetőségét, függetlenül az évszakoktól.
- **A karbantartás** alatt eltűnik a kitámasztás szükségessége, a szükséges faanyag mennyisége, valamint az ezzel kapcsolatos munkálatok, ami a költségek szempontjából nem egyhanyagolható tényező.
- **Megmarad** viszont a kiásott földtömeg eltávolitása, az ehhez szükséges kitámasztással, ami egy nagyon munkaigényes aktivitás és egy különösen életveszélyes kivitelezés a mélyszivárgóknál.
- A mélyszivárgó kivitelezésének a veszélyessége abban rejlik, hogy a csúszófelületen, a csúszás síkjában károsodott földtömeg labilis állapotban van, viselkedik és meg van annak a lehetősége, hogy akármikor a nedvesség növekedésével a mozgása aktivizálódjon. Az esetek nagy többségében ez az eset esőzések után, jelenhet meg.

Szerencsétlenségünkre ez az eset alakult ki az új struktúrájú mélyszivárgó prototipusának a kivitelezése közben, amikor is az asszimetrikus mozgásba jött földtömeg, a megtámasztás egyik oldalát változtatta át mechanizmussá, akkor amikor 14,0 m mélységben 10 ember, munkás, tartózkodott a kivitelezési munkafolyamatban. A megfigyelő, állandóan méregető, tapasztalt személyzetnek köszönhetően, a munkások még időben, biztonságosan a felszínre kerültek, még egy 3,5 óra leforgása alatt az árok szélessége 1,30m-ről 0,7 méterre zsugorodott, szűkült, nyomódott, a kitámasztás elferdülésével megrongálásával (24. ábra). Elképzelhető a kivitelező műszaki mérnök felelőssége ilyen helyzetben, amikor a munka szünetel, a munkások többsége a félelem miatt nem akar az árok fenekén dolgozni, mindamellett, hogy a megtörtént eset hivatalos kivizsgálás tárgyát képezte. Ez az eset (de még sok más is) vezetett oda, hogy felvetődött a kérdés: mit is kéne műszakilag tenni, először is, a biztonságos munka érdekében, valamint komolyan gondolkodni a munkálatok kalendarisztikus beütemezése felől, ezekben a latens, labilis károsodott talajokban, a kivitelezések alkalmával. Ekkor merült fel először az építkezési terület mérnökbiológiai betájolása, azoknak a növényeknek a hidrogeológiai jelzései, amelyek rendelkezésünkre álltak, az évek óta ezen a vasútvonalon eszközölt mérnökbiológiai kutatások során.

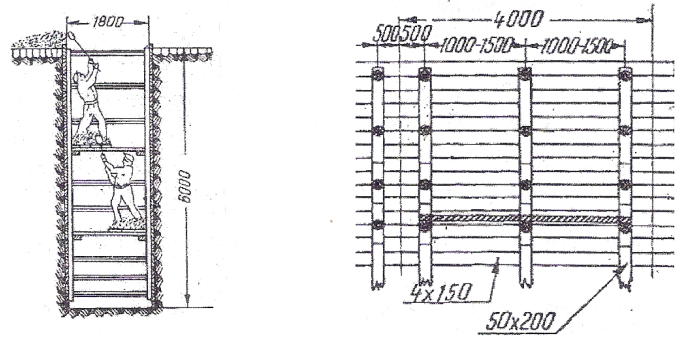

21. ábra
A földfelület megtámasztása

22. ábra
A provizorikus sínköteghíd zónájának deformációja

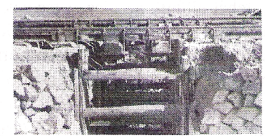

23. ábra
Az eső után bekövetkezett csúszás deformálja a kitámasztást

24. ábra
Ez a kitámasztás deformációjának egy előbbrehaladott állapota

25. ábra
A szerző mint kutató, tervező, kivitelező és a Vaskói vasút vonalon az „Építmények viselkedése és diagnosztikája" 1972

- **Az előregyártott vasbeton** elemek szerelése az árok talppontjában, az árok végleges mélységében elhelyezett folyóka kivitelezésével kezdődik, min. 30 cm beágyazva a csúszófelülethez viszonyitva. Ezután kezdődik folyamatosan vízszintes és függőleges irányban a fatámasztás kicserélése a vasbeton támasztására, amelyek 10 m-re korlátozódnak, a szivárgó hosszanti profiljában.
- **A mélyszivárgó** jelentős felületi érdessége tetemesen emeli a visszafogó surlódási erő nagyságát.
- **Maga a mélyszivárgó** a speciálisan kialakitott struktúrával, mint tudományos kutató részlegként jelentkezik, ahol kihasználva az 1 m^2 felületü, független üres „kutak" kínálta előnyöket, ezek létezését, földnyomás méréseket, talaj-levegő hőmérséklet méréseket, a megjelent termoozmózis folytonosságát, az eliszaposodás mértékének „sebességének" időbeli függvényét, és nem utolsó sorban magának a mélyszivárgóknak a viselkedését és diagnosztikáját.
- **Az új struktúráju mélyszivárgó** egy környezetkímélő, ökológikus építmény. Egy reális kompromisszum alapján, kéz a kézben , együtt dolgozik a természettel a víztelenités folyamatában. Nem lelvén akadályokat a természeti jelenségek útjában, azokat reprezentáló erők nincs mit legyőzzenek, tehát eltűnik az idegen testnek a fogalma, a mélyszivárgókkal kapcsolatban. A vízpára rugalmas mozgása a talajban a hidegebb zónák irányába, tehát a mélyszivárgók fele, vagy a levegő szabad mozgása a hőmérsékleti különbségek hatására, a szivárgó talppontja vagy a földszín felé vándorol. Ezeket a természeti, környezeti mozgásokat az építmény felkarolja, favorizálja, nem akadályozza ezeknek a jelenségeknek a lejátszódását, tehát ebben rejlik az új struktúrának az ökológikussága., természet kímélő jelenléte.

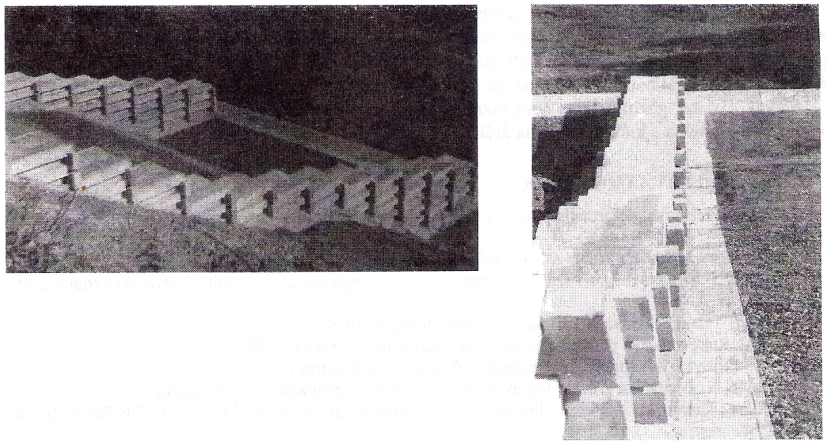

26. ábra
*Rézsű biztositása szivárgó támbordákkal. Nem csak egy új **ARHITEKTÚRÁJA** jelenik meg a támasztószerkezeteknek, hanem egy ún prototipusa egy **konstrukciónak** a MIHAND rendszer MATFTB-je (mélyszivárgó alapozásu támfalak és támbordák). Ez a prototipus volt kivitelezve a MÁV, Bodajk-Bálinka állomásközben 2001-ben*

Az új tipusu struktúra szerintünk, **megszívlelendő** variánsa lenne az árvízvédelmi gátak hidrauilikai és statikai stabilitásának, különösen akkor , ha a depressziós görbe a védekezési oldal rézsű talppontja felett távozik, az árvízvédelmi töltés határfelületéből. Különös figyelmet érdemelne ez a megerősitő módszer a régi töltéseknél, ahol a geometriai méretek eltéréseket mutatnak a normál, ujonnan kialakitott méretektől, ahol 60% ezeknek a töltéseknek a 3200 km-ből, 15 napot meghaladó árvízjelenlét után, nincs garantálva a töltések hidraulikai és statikai stabilitása. Kombinálva ezt a struktúrát egy 30 cm vastagságú „súlypaplannal" szintén előregyártott vasbeton elemekből kivitelezve, megerősitené a talajfeltételeket buzgárveszélyes pontokban, zónákban, hozzájárulva ezeknek a veszélyes jelenségeknek a kiküszöböléséhez. A fent említett védekezési mód megszüntetné a veszélyeztetett szakaszon a homokzsákok használatát, amely szerintünk egy megkérdőjelezhető, provizórikus beavatkozás a töltések minőségének függvényében.

Mivel a mi ajánlatunk egy költséges védekezési mód, kivitelezése különösen veszélyes helyeken, lakott területek árvízvédelmi munkálatainál jelentene egy optimális megoldást (ajánlatot tettünk erre az árvízvédelmi védekezési variánsra, módra a „Tisza Völgy rendezése" elnevezésű vízügyi konferencián Tiszadob, 2000 Augusztus 22-25).

Mivel a műszaki irodalomban, általában, ilyen strukturális változásokkal nem találkoztunk, nincs róla tudomásunk, saját tapasztalatra, kísérleteinkre alapoztunk, műszaki egyetemeken specialistákkal konszultálva (Prof. em. Hugo Lehr, Prof.Dr.ing.Andrei Silvan, Prof.Dr.ing.Stănculescu Ion, Dr.ing. Bally Jaques Renèe, prof.Dr.Doc.ing.Mircea V.Soare - Institutul de Construcţii Bucureşti, Prof.Dr. Kézdi Árpád, Dr.Réthati László, Prof.Dr.Farkas József, Dr.Czap Zoltán- Budapest Műszaki Egyetem, Dr.ing.Paul Sóos- Müncheni Geotechnikai Kutató Intézet, valamint először mutattuk be elgondolásainkat nemzetközi fórumon, Danube-European Conference on Soil Mechanics and Foundation Engineering. Varna-Bulgaria 1980 September) és ezekre is támaszkodva alakitottuk ki a továbbiakban elgondolásainkat, a mélyszivárgók agyagos, kötött talajokban történő kutatásaira, tervezésére valamint kivitelezésére.

Amikor a Nagyvárad Velence- Vaskóh vasútvonalon figyelmünket az agyagos talajokban kivitelezett, hatástalanul működő, magas százalékban károsodott mélyszivárgó struktúrák felé irányítottuk, meggyőződtünk arról, hogy a fent említett hiányosságok kivédése, csak egy rugalmas, de szilárd szerkezettel lehetséges az állandó levegő mozgás biztositásával a mélyszivárgók egészében.

A gyakorlat azt igazolja, hogy nem sokat tévedtünk, habár kutatásaink veszélyes kivitelezési körülmények között, néha a kiábrándulás határát is súrolták.

IRODALMI HIVATKOZÁSOK

[1] Bally,J.R.: Presiuni şi deformaţii de umflare în pământuri argiloase. Hidrotehnica,Vol3,Nr.9,1958 Bucureşti

[2] Citovics,N.A.: Mehanika gruntov. Goszundarsztvennoe izdatyelsztvo.Moszkva. 1963

[3] Gumenszki,B.M.:, Novozsilov G.F.: Tixotropija gruntov i jejo ucsiot v sztroityelsztve. Avtotranszizdat-Moszkva 1961

[4] Kézdi,A.É Talajmechanika I-II. Tankönyv kiadó Budapest,1969

[5] Kézdi,A.: Rukovodsztvo po mehanike gruntov. Sztrojizdat.Moszkva, 1978

[6] Lehr,H.: Procedee de fundaţii.Vol.I.Editura Tehnică, 1950, Bucureşti

[7] Maszlov,N.N.: Mehanika gruntov v praktike sztroityelsztva.Sztrojizdat. 1977 Moszkva

[8] Mihalik,A.: Drenuri de adâncime din elemente de beton armat prefabricate.Revista Căilor Ferate Nr.10, 1972, Bucureşti

[9] Mihalik,A.: Tiefendränen aus Vorgefertigten Eisenbeton- bestandteilen. Vorfertigung im ingenierbau. Symposium Budapest 11-14 September, 1973

[10] Mihalik,A.: Podpornie szteni iz zbornik zselezobetonnik ram. Danube European Conference on Soil Mechanics and Foundation Engineering.Varna 1980 Bulgaria

[11] Mihalik,A.: Podpornie sztenki szpecialnik Konsztrukcij na drenirujuscsik osznovanijah. 10 Kongresz Osznovanij. Brno 1982 Cseszlovákia

[12] Mihalik,A.: The cause and results of failure railway embankments. Danube European Conference on Soil Mechanics and Foundation Engineering. Budapest, October 2-5 1990

[13] Mihalik,A.: Comportarea fundaţiilor speciale din elemente de beton armat prefabricate. Conferinţa Naţională Comportarea in situ a Construcţiilor.Băile Felix 20-21 Octombrie 1994

[14] Mihalik,A.: Fundaţii speciale drenante în structurile de sprijiniri din elemente prefabricate de beton armat. A IX Conferinţă naţională de Geotehnică şi Fundaţii. Cluj Napoca 27-29 Septembrie 2000

[15] Mihalik,A.: Structuri de sprijiniri din elemente prefabricate de beton armat. Inginerie Biologică. Editura Gloria 2002

[16] Mihalik,A. :Mecanica pământurilor în practica de consolidare a terasamentelor.Editura Gloria, Cluj Napoca 2003

[17] Mihalik,A.: Brevet de Invenţie RO78395/16,10,1991 O.S.I.M- Bucureşti

[18] Réthati,L.É A talaj kapilláritásának mérnöki vonatkozásai.Vízügyi Közlemények 1960 Budapest

[19] Silvan,A.: Apa în pământuri nesaturate.Editura Tehnică, 1967, Bucureşti

[20] Soare,M.: Rezistenţa Materialelor I-II-III. Institutul de Construcţii Bucureşti, 1978

[21] Stânculescu,I.: Curs de geotehnică şi fundaţii.Editura Didactică şi Pedagogică, 1961, Bucureşti

„A vízcsatorna leghasznosabb hol egyenes a vidék,
kő nincs s ahol egy munkával mocsarakat is
szárithatunk ki, vagy irigátiot eszközölhetni..."

SZÉCHENYI ISTVÁN GRÓF

A Ferenc Csatornáról...

- Az első magyar betonműtárgy 1854 évi épitésének az ürügyén -

On the Ferenc navigable channel …

- A study based on the execution of the first building made entirely of concrete in Hungary -

Destre canalul navigabil Ferenc…

- Studiu motivat pe baza executării primei construcții de beton din Ungaria -

Dr.MIHALIK András
Nagyváradi Egyetem

ABSTRACT: The study reviews the historical circumstances of building the Ferenc channel that connects the Danube and the Tisa rivers, the first concrete construction in both Hungary and Europe. This building also represented the first lock entirely built of simple concrete worldwide. The economic background of the naval transport and its advantages at the beginning of the XIX th century are presented.

REZUMAT: Studiul prezintă condițiile istorice în realizarea canalului navigabil Ferenc, care leagă Dunărea cu Tisa, executarea primei construcții de beton din Ungaria cât și din Europa, respectiv ca prima ecluză din lume, construit în întregime din beton simplu. Se prezintă substratul economic al necesității și avantajele transportului fluvial la începutul secolului al XIX-lea din Imperiul Austro-Ungar.

ÖSSZEFOGLALÓ: A tanulmány bemutatja a történelmi körülményeit a Ferenc-csatorna épitésének is azokat az előzményeket amelyek felvetették a a Dunának a Tiszával való összekötését hajózható csatorna formájában. Ennek a csatornának a dunai torkolatánál kivitelezték a Ferenc József zsilipet, amely az első magyar betonépìtmény, valamint a világon az első teljesen betonból épült hajózsilip. Gazdasági szempontból a Ferenc-csatorna megépìtése a Bácskának nem remélt előnyöket és gazdasági fellendülést eredményezett.

Kulcs szavak: *csatorna, zsilip, Kiss József, Türr István, mocsár*

1. BEVEZETÉS

„Navigare neccesse est" mondta több mint 2000 évvel ezelőtt Pompeius, a nagy római hadvezér, amikor a gabonaszállítók a vihar miatt nem mertek elindulni Szardiniából Róma kikötőjébe.

Azóta Pompeius mondása szállóige lett és ma is híven fejezi ki a vìziszállítás szükségét. A vìzi közlekedés és a vìzi szállítás egyidős az emberiséggel. Az ősember még csak a természetes vìziutakat használta, de az itt szerzett tapasztalatok alapján a vìziközlekedés számára már az ókorban épìtettek mesterséges hajócsatornákat is. A feljegyzések szerint 3400 évvel ezelőtt a Vörös-tenger és a Nílus között, 2500 évvel ezelőtt pedig a mai Szuezi csatorna helyén épitettek hajócsatornát. A világ

legrégibb ma is kifogástalan állapotban lévő mesterséges viziútja, a 2200 éve épült, 20 km. hosszú és 40 méter széles kínai Sing-csu Csatorna, amelyből többezer hold földet is öntöztek.

A római civilizáció építészeti, mérnöki, vízépitészeti alkotásait méltán csodálja az utókor. Méreteik közel azonosak a közel-keleti ókori civilizációk alkotásaival, technikai szempontból azonban jóval fejlettebbek. Az aquaductok építésével Európaszerte elterjesztették a boltozás technikáját. Az európai csak a XVIII-XIX-ik században érte utól a római csatornaépitések szinvonalát és a vízellátás működését szabályozó vízjog- a római jog átvételével Európában csak a XIX-ik században érte el az azonos szintet. A római vízművek felügyelője (furator aquarum) Sextus Iulius Frontinius (Kr.e I sz.) „De aquae ductibus urbis Romae" (Róma város vízvezetéséről) c. munkája, pontosan beszámol a Róma vízellátására épült vízellátó rendszerről.

Tiberius és Traianus alatt létesitették az al-dunai vontatóutakat és hajócsatornákat épitettek. A római birodalom bukása után a csatornaépitésben is visszaesés következik be és csak ezer év multán indult újra fejlődésnek, elsősorban Olaszországban, Hollandiában és Németországban, ahol az első hajó-zsilipeket építették.

A XVIII-ik században Franciaországban épitették meg a Canal du Midi csatornát, amely az Atlanti-óceánt köti össze a Földközi-tengerrel, a Garonne folyón át. Ezt követően Olaszországban, a Pó völgyében létesitettek hajócsatornákat.

A vasút megjelenése a XIX-ik században visszavetette a vìziutak fejlődését. Nemcsak újabb vìziutat nem épitettek, hanem még a meglévők fenntartását is elhanyagolták.

Újabb lendület majd később következik be s ma a nagy szállítóképesség és az alacsony szállitási költségek miatt, a viziutak jelentősége növekvő irányt mutat.

Európának fejlett vìziút hálózata van. A 131.000 km. hosszu viziút-hálózat azonban még ma sem egységes. A vìziutak egységesitése feltételezi a közvetlen kapcsolatok kialakitását, mint: a Földközi-Északi tenger, Északi-Keleti tenger- Fekete tenger, Fekete tenger-Keleti tenger- Rajna vízgyüjtő terület.

Megjegyzendő, hogy Európa összes vìziutjának 60%-át - 80.000 km.- a volt Szovjetúnió európai területének vìziútjai alkotják.

Az egyik vìziútrendszer gerincét a 3690 km. hosszu Volga alkotja. A Volga-Don csatorna 1952 évi megnyitása óta, ez a hatalmas vìziút öt tengert kapcsol össze: a Fekete, a Káspi, az Északi Jeges, a Fehér és a Balti tengert. Így vált Moszkva, a Moszkva-csatorna révén, öt tenger kikötőjévé.

A XVIII-ik századi monográfiák, útleírások és térképek a Duna-Tisza köze, középső alsó részét, vad, mocsaras, lápos, termelés és kultúra nelküli, járhatatlan vagy alig lakott térségként dokumentálják. Itt épül meg a Ferenc-csatorna Monostorszeg (dunai torkolat) és Bács-Földvár (tiszai torkolat) közötti, 118 km. hosszuságban, amelyet I Ferenc császár és király 1792 augusztus 2-án, 895 számu okmányban, mint Duna-Tisza csatornát hagyott jóvá.

2. A HAJÓZHATÓ CSATORNA PROBLÉMÁJÁNAK A FELVETÉSE.

Létrejöttét a mocsarak lecsapolásának szükségessége és a XVIII-ik század hiányzó közlekedési utak megteremtési igényének köszönheti.

2.1. Duna-Tisza csatorna tervek

A Duna folyásának 2860 km-nyi hosszából 997 km, több mint egyharmad rész, a teljes Közép-Duna szakasz a Kárpát-medencére jut.

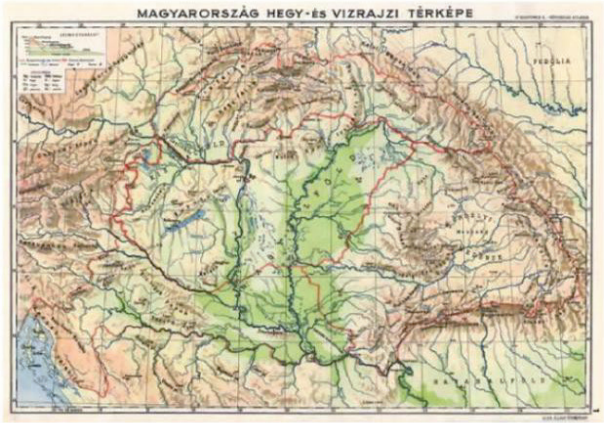

1 ábra - **A Kárpát medence hegy és vízrajzi térképe**

A vízrendszernek ez az egysége – mely lehetővé teszi, hogy az egész Kárpát-medencén belül vízi úton egymástól távol eső pontok is közvetlen kapcsolatba kerüljenek egymással – gazdasági szempontból rendkívül előnyös. Még inkább az volt a gőzhajózás és a vasút megjelenését közvetlenül megelőző, illetve az ezek térhódításának kezdetét jelentő korszakban: a XVIII-ik század végétől a XIX-ik század közepéig terjedő mintegy hat évtizedben.

Ezenkívül a kereskedelmi forgalom kifejlődését rendkívül megkönnyítette, hogy ebben a korban a Kárpát-medence egészét egyetlen állami keret fogta össze. **Magyarország**, a kor Kárpát-medencéjének állami kerete, döntően **agrárország** volt. A polgárosodáshoz alapvetően szükséges tőkefelhalmozást így elsősorban a mezőgazdaságnak, gyakorlatilag a terménykereskedelemnek kellett volna megteremtenie. Ezen belül is elsősorban a különböző gabonafélékből tudott a lakosság viszonylag széles rétege – még az elmaradott agrotechnika mellett is – némi felesleget termelni.

Az 1790–91 évi országgyűlés által kiküldött gazdasági bizottság külön kiemelte **egy Duna–Tisza-csatorna fontosságát**. Kedvezőbb fogadtatásra találtak a csatornatervek a XVIII. Század végén. Ekkor ugyanis megnövekedett Bécs és az örökös tartományok igénye a gabonaimport iránt. II Jozsef török háborúja ismét rámutatott a hadiszállítások jelentőségére és a meginduló francia háborúk további lehetőségekkel kecsegtettek. A Dunának mint viziútnak jelentősége így a gabonaszállításban gyorsan növekedni kezdett. Az állam részéről a hadseregellátás növekvő igénye, részint az érdekelt birtokosok részéről,az érthető törekvés jövedelmeik fokozására, így most vetette fel az ország más gabonatermelő körzeteinek, mindenekelőtt a Duna-Tisza közének és a Tiszántúlnak bekapcsolását a termenykereskedelembe. **Ennek azonban elsődleges feltétele volt a Duna és a Tisza csatornával való összekötése.**

3. ÉLETADÓ FERENC CSATORNA

Az 1718 julius 21-én, a pozsareváci békével a vajdaság bácskai része is felszabadult a török megszállás alól. Ekkor Bácska területének 37%-a 2670 km^2 víz alatt volt. Dél-Bácska területe 2160 km^2 , ebből 54% volt elöntve (sigakuzok Karapangya területe az Apatini rétekkel). Egy km^2 területre csak 2,3 lakos jutott, ilyen körülmények között az emberek elmenekültek. Alighogy a török kitakarodott a Bácskából, a hadi- és utánpótlást szállító hajók helyét áruszállító járművek, fából készült uszályok és lovakkal vagy ökrökkel vontatott ún. bőgőshajók vették át. Az áruszállítás egyetlen módja - vasút még nem lévén - a vízi úton való fuvarozás volt. Létkérdésnek számított, hogy a Tiszántúl gabonáját Nyugatra szállíthassák. A meglevő lehetőség - Tiszán le, Dunán fel - hosszú, így gazdaságtalan volt. Ráadásul a fahajókat még nem tudták megfelelően szigetelni, ezért a rakomány könnyen tönkrement, befülledt vagy megrothadt. Az út- és csatornahálózat megtervezését már az 1723-as országgyűlés törvénybe iktatta.

2 ábra- **A Ferenc-csatorna vázlatos rajza**

3 ábra- **Bácskai csatornák vázlatos rajza (Nikita Andrejev után)**

3.1. A Ferenc- csatorna (Duna-Tisza- Duna csatorna)

Ez a festői szépségü vízfolyás (történelmi neve szerbül Veliki Kanal) Szerbiában, a Dél-bácskai körzetben, a Duna és a Tisza között folyik. A csatorna ténylegesen Magyarországon kezdődik Bajánál, majd Szerbiába átfordulva Bezdán, Zombor, Sztapár, Verbász, majd Szenttamáson keresztül Bácsföldvár előtt kettéágazik, és Óbecsénél csatlakozik a Tiszához.

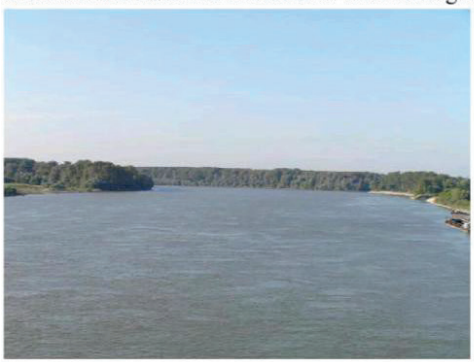

4 ábra – **A Ferenc-csatorna dunai torkolata**

5 ábra– **A Ferenc-csatorna tiszai torkolata**

Ez a hajdan magyforgalmú vìziút, a magyar mérnöki tudomány jeles alkotása,a Bácska gazdasági életének fontos szereplője, létrejöttét a mocsarak lecsapolásának a szükségessége és a XVIII századi hiányzó közlekedési utak megteremtési igényének köszönheti. A létrehozott csatornának nagy tranzit jelentősége is volt, mert az addigi dunahajózási útvonalat 227 km-el röviditette meg.

Egykori feljegyzések szerint a lassú lóvontatást, a rossz, időnként elöntött területeken való áthaladást 20 nappal csökkentette.A Ferenc csatorna, akkoriban Magyarország legjelentékenyebb közlekedési csatornája volt Bács-Bodrog vármegyében Bezdán és Tisza-Földvár között. A csatorna eredetileg Monostorszégnél ágazott ki a Dunából, Zombor, Kisszlápár, Ó-Szivác, cservenka, Kula, Új és Ó-Verbász Sz.Tamás, és Turia érintésével Tisza- Földvárnál a Tiszába torkollott. Fél évszázada folyt a vita, hogy hol és mely irányban lenne célszerü a csatornát vezetni. Egészen addig

amig két kiváló vìzépitő, Kiss József kamarai mérnök, akkori Zombori épitési igazgató, és öccse, Gábor hadnérnök munkához láttak. Tisztában voltak azzal, hogy a terveik meghaladják koruk technikai szinvonalát. 1790-ben benyujtották az épitési engedély iránti kérelmet az általuk megvalósithatónak itélt nyomvonalon. Két év múlva I Ferenc császár aláirta az engedélyező okmányt. Róla a csatorna neve.A tervek elkészültek, 1795-ben megindult az épités. Monostorszegtől Új-verbászig a csatornát a terepbe ásták meg, Új- Verbásztól Bácsföldvárig pedig a régi Cserna-Bara vìzfolyás medrét alakitották át. A munka hatalmas méreteire jellemző néhány adat: a hossza 118 km., a fenékszélesség 17 m., a vìzszini szélesség 23-25 m., mélység 2m.

***6 ábra*- A Baja-Bezdán tápcsatorna**

A Duna és a Tisza közötti vìzkülömbség 10m, melyet 5 szekrényzsilippel hidalták át. Az épitőknek sok gondot okozott a vìzszintkülömbség. Az 5 zsilip beépitésével elháritották azt a további nehézséget is mely a Duna gyakori áradásával és a Tisza kiapadásával veszélyeztette a csatornát. A megalakult csatorna Társaság mindent elkövetett a munkaerő biztositására. Toborzók járták az országot, a bér mellé ingyenes szállást, élelmezést, szállitást, orvosi ellátást igértek (az orvosi ellátásra nagy szükség volt, a mocsarak miatt).

***7 ábra*- A Ferenc-csatorna egy része**

A földesurak nem szivesen engedték el jobbágyaikat, a jelentkezők inkább a lumpen elemek közül kerültek ki. Ezért katonaságot kellett bevetni, melyre azonban rövidesen a francia háboruban lett szükség nyolc megyéből hoztak rabokat vagy itélet előtt álló bűnözőket, akiknek a munkájában nem sok köszönet volt. Csak 1797-es Campoforniai béke után vett újra lendületet a csatornaépités, amikor ismét katonák érkeztek , vìzépitési munkában jártas hadmérnökökkel. A csatorna megnyitására 1802 májusában került sor. Rajta 650 tonnás uszályok közlekedtek, amikor a fejlett Franciaországban legfeljebb két-háromszáz tonna árut voltak képesek szállítani a nagy vízi alkalmatosságok.

A folyók szabályozatlansága, az állandó mederelhagyás és erős vìzszintingadozás különösen a dunai torkolat gondját növelte. A Duna 1823-ban egy nagy árhullám levonulásával új medret készitett magának, és elhagyta a monostorszegi kanyart, melybe a Ferenc csatorna torkolati zsilipje nyìlott, a nagy térség homokkal telitődött fel majd teljesen eliszaposodott. Az angliából később beszerzett „Vidra" gőzkotró sem tudta a hajózási vízmennyiséget fenntartani. Így a csatorna léte a XIX. század közbülső évtizedeiben egyre bizonytalanabbá vált.

1837-ben F.F.Ritter von Mittis épitési tanácsos királyi megbízottként tett javaslatot a dunai torkolat áthelyezésére. 1838-ban Lechner József országos épitészeti főigazgató véleményezte Mittis terveit és közülük azt ajánlotta, amelyik Batinával szemben, Bezdán mellett tartotta jónak a dunai torkolatot (**a gyakorlat 155 év után is bizonyitja hogy nem tévedett**!). A másik terv a csatorna meghosszabitását javasolta Bajáig. 1842-ben a kormány helyszini vizsgálattal gr.Zichy Ferencet bízta meg: tegyen javaslatot a csatorna restaurálására vagy felszámolására (betöltésére). A gróf Cservenkán is járt, és korabeli források egybehangzóan állítják, hogy a csatorna sorsát egy öreg cservenkai sváb telepes megjegyzése döntötte el: „Minden amink van a csatornának köszönhetjünk"- mondotta a grófnak.

Zichy ezután a csatorna fenntartása mellett foglalt állást, és elérte, hogy azt a kamara költségén a vízépitési alapból részben felújitsák, a dunai torkolatot pedig áthelyezzék.

Negyven évvel az átadás után, 1842-1856 között ásták ki a Bezdánt és Monostorszeget összekötő tápcsatornát. A kincstár 1854-ben Bezdánnál új torkolati zsilipet épitett (Ferenc József zsilip, épitője Mihalik János) mely mint az első magyar betonépitmény Európa leghíresebb vízépitményei közzé tartozott.

4. A BETON MŰTÁRGY KIVITELEZÉSÉNEK A KÖRÜLMÉNYEI

A Duna 1823-ban egy nagy árhullám levonulása alkalmával új medret készített magának, és elhagyta a monostorszegi kanyart, melybe a Ferenc-csatorna torkolati zsilipje nyílott. Ez az ilyen módon az élővíztől elzárt ág a lassú feliszapodás következtében már nem biztosította a mindenkori

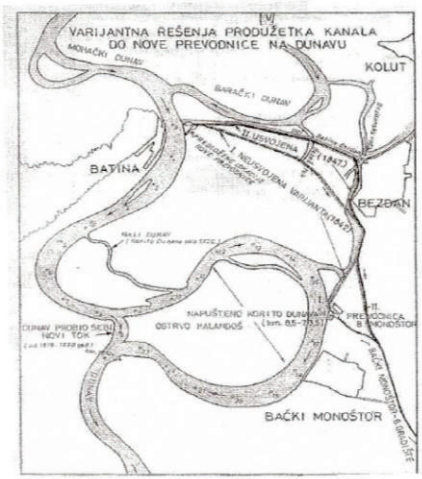

***8 ábra*- Az új hajózsilip elhelyezési terve, A Ferenc-csatornán, Bezdán érintésével, Batinával szemben.**

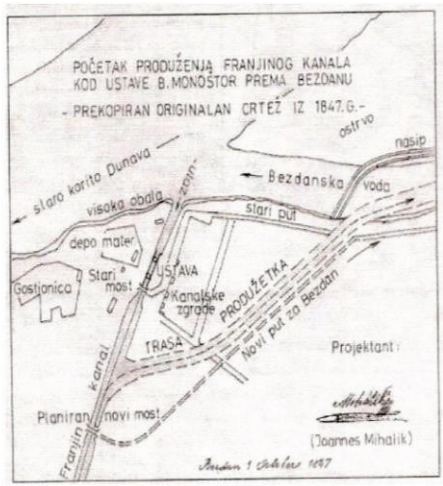

***9 ábra* -Az építkezési munkahely terve, a tervező aláírásával. Az eredeti másolata Mihalik János aláírásával 1847-ből.**

hajózást, sőt végeredményben a Dunától való elzárás veszélyével fenyegetett. Ezért elhatározták, hogy a Ferenc-csatornát Monostorszegtől kiindulva, folytatólag Bezdán érintésével meghosszabítják, és hasonló eset elkerülése végett Batinával szemben torkoltatják a Dunába, ahol a meder már természettől fogva biztosítva volt. A Ferenc József zsilipet itt építették. Minthogy ezen a helyen az altalaj erősen vízáteresztő homok volt, és ezért a 2050m² alapterületű munkagödörnek szivattyúzással való szárazon tartása lehetetlennek látszott, az alapot és a falak egy részét egy darabból víz alatti betonozással készítették.

A küszöbök a legkisebb vízszint alatt 1,80 méterre kerültek. A 2,5 m fenéklemez és a 11,0 m magas falak mintegy 7,0m magasságig süllyesztő szekrények segítségével víz alatti betonozással készültek. A falak felső része szárazon tömörített betonból készült.(10 ábra).

A betonozás éjjel-nappali munka mellett 90 napig tartott. A napi teljesítmény a víz alatt készített alapnál átlag **161** m³, az összes betonmunkák tömege pedig mintegy **19.000 m³** volt.

A munka menete röviden a következő volt: a munkagödröt a talajvíz szintjéig szárazon, ezentúl pedig úszókotróval emelték ki, és a zsilip alapját vezércölöpök között egymás mellé levert 30 cm erős pallókból alló szádfallal vették körül. A víz alatti betonozást összesen hat süllyesztő szekrénnyel végezték. A süllyesztő szekrények hossza 2,50 m, magassága és szélessége 0,80 m volt.(11 ábra, 12 ábra)

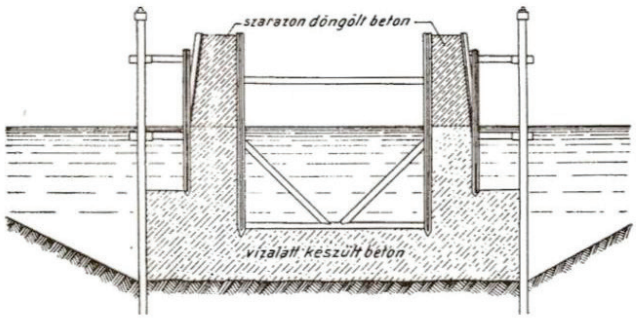

***10 ábra*- A Ferenc Jozsef zsilip keresztmetszete**

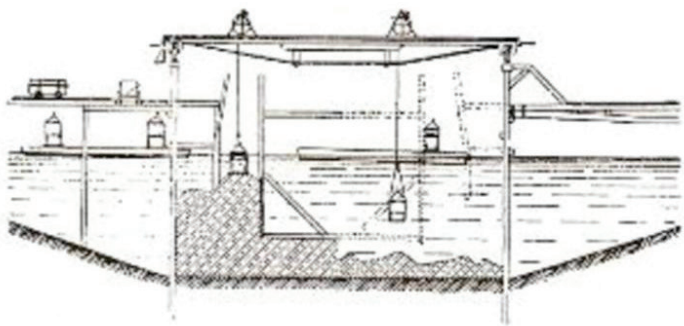

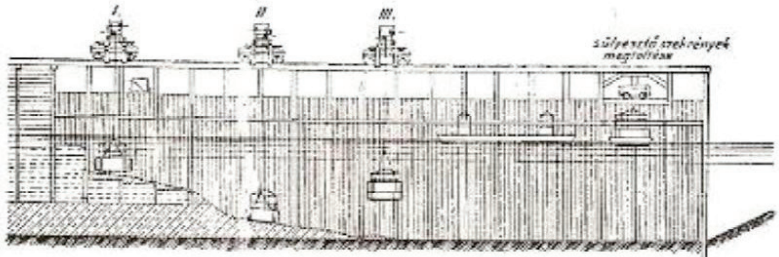

11 ábra- **A Ferenc Jozsef zsilip épitése. Keresztmetszet, hosszmetszet**

Egy ilyen szekrénnyel egyszerre1,7 m³ betont lehetett elhelyezni. A süllyesztő szekrényeket kerekeken járó és csörlőkkel emelték süllyesztették, melyek a munkateret áthidaló tolópadokon keresztirányban, tehát az alapgödör szélességében voltak tovább mozgadhatók.A tolópadokat viszont a szádfal vezérlőcölöpeire erősített vágányon a munkagödör hosszirányában lehetett továbbtolni.

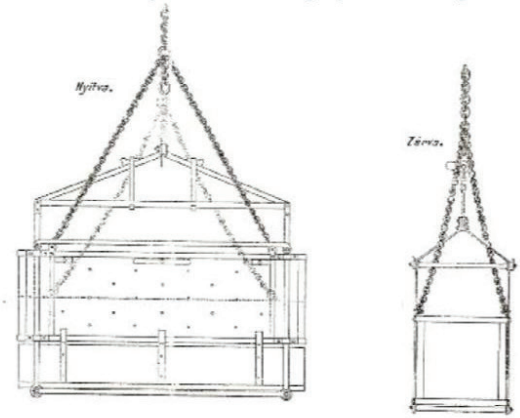

Egy-egy, a munkagödör hosszában mozgó tolópadon két süllyesztő szekrény felváltva dolgozott. Három ilyen tolópadon összesen hat szekrény működött. A betonozást a felső fejnél a III számú tolópadról kezdték meg 7,0 méter mély vízben.

A 2,50 m vastag fenéklemezt három egymás után haladó tolópadról három egyenlő, vastagon terített rétegből készítették. Egy szekrénnyel egyszerre 0,85 m magas réteget lehetett elkészíteni.

12 ábra- **A víz alatti betonozásnál használt süllyesztő szekrények**

4.1. A beton összetétele

Minthogy abban az időben még nem voltak cementgyárak, és a cement nem volt kereskedelmi cikk, a betonozáshoz szükséges cementet a helyszínen készítették. A cement készítéséhez használt nyersanyag a Kameniczáról szállított márga volt (25-30 % agyag, 55-60% mész). A nyersanyag égetésére öt kemence épült. A kiégetett anyagot három őrlőmalomba őrölték meg és hordókba raktározták. A beton anyagát az említett mészmárgából gyártott cement, Duna-homok és a közeli batinai bányákban termelt zúzott kő képezte. A zúzott követ adagolás előtt alaposan megmosták.

Mihalik a betonkészítéshez határozottan jobbnak tartotta a sarkos zúzott követ, mint a sima kavicsot. Igen fontosnak tartotta azt is, hogy a felhasznált **kőanyag portól és piszoktól gondosan meg legyen tisztítva.**

Az adagolást térfogat szerint végezte. A keverési arány a zsilipnél 1 rész cement, 2 rész Duna-homok és 4 rész zúzott kő volt (1:2:4). Ezzel a keverési aránnyal készült betonnak 1 m³ súlya nedves állapotban lazán 1500 kg, beépítve megkeményedés után 2057 kg volt. Ezt a súlygyarapodást Mihalik

a tömörítésnek tulajdonította. Megjegyzi, hogy 1 m³ 1:2:4 arányba kevert beton előállításához 1 1/3-1 ¼ m³, 1:2:5 arányú betonból pedig 1 1/5 m³ nedves anyag volt szükséges.

Megemlíti, hogy a zsilip előtti partfal építésénél a térfogatcsökkenés kisebb méretű volt, és jobb betont kapott. Ezt azzal magyarázza, hogy az 1:2:5 arányba kevert betonnál a habarcs éppen kitöltötte a kő hézagait, és nem volt habarcsfelesleg mint az 1:2:4 arányban kevert betonnál.

Kísérletei a beton szilárdsági vizsgálatára is kiterjedtek. A kísérletek egyes próbatestek készítéséből és töréséből állottak. A próbatestek mérete, kora, a töréskor nem volt egyenlő, és ezért az eredmények egymással **összefüggésbe alig hozhatóak**.

4.2. A beton előállìtása

A beton készítése két részből állott: először habarcsot készítettek, és azután külön keverődobokban a habarcsot a zúzott kővel betonná keverték.

A betonkeverő berendezés és annak működése röviden a következő volt. A keverőtelep három emeletből állott. A legfelső, III emeleten négy habarcskeverő volt felállítva. A keverést egy kör alakú vályúban két egymásra merálegesen álló tengelyre erősített nyolc darab keverőkerék végezte.

A megkevert habarcs a keverővályúból egy zsilip(„a") megnyílásával(14 ábra) az alacsonyabban fekvő II sz. Emeleten, függő pályán futó, nyitható fenekű habarcsszállító szekrénybe esett(„b").

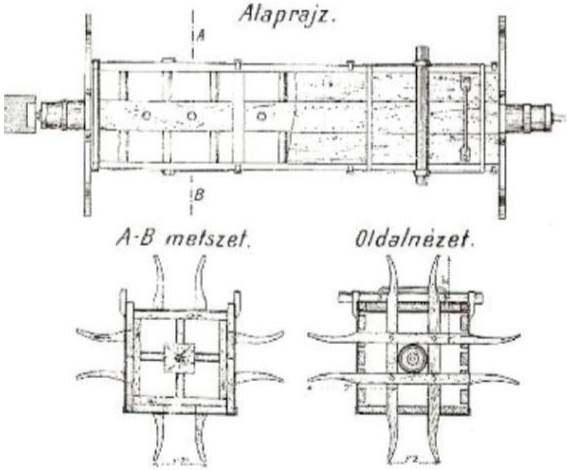

13 ábra **-A Ferenc Jozsef zsilip épitésénél használt beton keverő dob vázlatos rajza**

A habarcsszállító szekrények a II emeleten elhelyezett betonkeverő dobok felett mozogtak. A habarccsal megtöltött szállítószekrényt(b) a keverődob feletti állásban kinyitva, a habarcs a keverődobba esett. Ezután a keverődobok felett alkalmazott tölcsérek(c) segítségével(a III emeleten futó kavicskocsik fenekét kinyitva) adagolták a keverődobba a zúzott kavicsot.A keverődobok négyoldalú hasáb alakú szekrények voltak, melyeket vízszintes tengely körül lehett forgatni.

A keverést a tengelyre erősített keverőkarok végezték.Miután a betont a keverődobnak 8-12 szer való körülforgatásával megkeverték, kinyitották a keverődob fenekét és a beton az I emeleten várakozó szállítókocsiba(„d") öntötték..Innen a kész betonnal megtelt kocsikat a munkahelyen víz felett felállított állványra tolták (14 ábra, keresztmetszet) , mely alatt a töltésre várakozó, süllyesztő szekrényeket szállító tutaj állt. A betonszállító kocsik fenekének nyílásával a beton az alatta lévő süllyesztő szekrénybe ömlött, melyet azután a tutajjal a süllyesztő csörlőkhöz továbbítottak. Egy habarcskeverő három keverődob részére szükséges habarcsot kevert egyszerre. Egy keverődob pedig éppen annyi betont kevert, amennyi egy süllyesztő szekrény megtöltéséhez volt elegendő. Az összes anyagszállító eszköz erre a mennyiséghez volt méretezve. A beton készítése, szallítása és elhelyezése tehát meglehetősen körülményes volt.

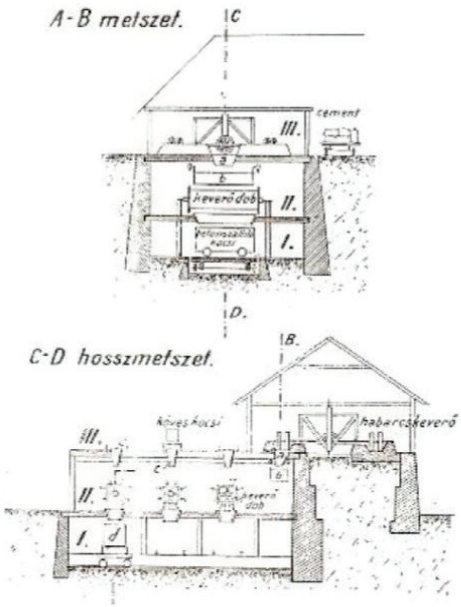

***14 ábra-* Az építkezés beton üzeme**

***15 ábra-* Az óbecsei hajóátemelő zsilip**

Ilyen nagy apparátus csak megszakítás nélküli éjjel-nappali munkánál lehetett kihasználni. Elgondolhatjuk, hogy naponként megszakított üzemnél ilyen nagy gépezet-betonnal érintkező-egyes elemeik tisztítása mennyi anyag-és időveszteséggel járt volna.

5. A FERENC CSATORNA ÉS TÜRR ISTVÁN

A Ferenc-csatorna az évek folyamán erősen feliszapolódott. Mind kevésbé felelt meg az öntözés, belvízlevezetés, de főképpen a hajózás kívánalmainak. Az időközben hazatért Türr István vette kézbe a felújítás ügyét. Türr István (Baja,1825 augusztus 11- Budapest, 1908 május 3)- élve a kiegyezés által biztositott amnesztia lehetőségével- 1867-ben visszatért Magyarországra. A széles látókörü Türr jól ismerte a polgári (tőkés) fejlődésben messze előttünk járó nyugati országok gazdasági pénzügyi helyzetét, életét, nagy nemzetközi tapasztalatokkal rendelkezett. Széchényihez hasonlóan arra törekedett, hogy a külföldön szerzett tapasztalatokat hazája érdekében hasznositsa. Türr immár tőkés vállalkozóként, tekintélyes olasz, francia, magyar mérnökök kedvező szakvéleménye nyomán lobbizni kezdett a Ferenc csatorna rekonstrukciója és bővitése érdekében. 1868-1870 között csodálatos dinamikával előadásokat tartott itthon és külföldön, tanulmányok, cikkek sorát írta és jelentette meg hazai és olasz, francia folyóiratokban, lapokban a ferenc csatorna rekonstrukciója és bővitése mellett érvelve. 1872 május 5-én I Ferenc József Kisstapárnál megtette az első kapavágást egy Újvidékig épitendő csatornához (Ferenc József - csatorna). 1875-ben elkészült a Baja- Bezdán tápcsatorna 55 km. hosszuságban. Gazdag életművének Baja és Bácska számára jelentős, maradandó értékü része a Ferenc csatorna teljes felújitása és bővitése.Baja városából indul ki az a festői szépségü vízfolyam melyet általában Ferenc csatornának nevezünk. Ez a hajdan nagy folyami vízi út a Magyar Mérnöki Tudomány jeles alkotása, a Bácska gazdasági életének fontos szereplője. A 229 kilométeres teljes csatornarendszernek kis, mindössze 32 kilométeres szakasza maradt Magyarországon.

16 ábra- **A Ferenc-csatorna Dunai zsilipje**

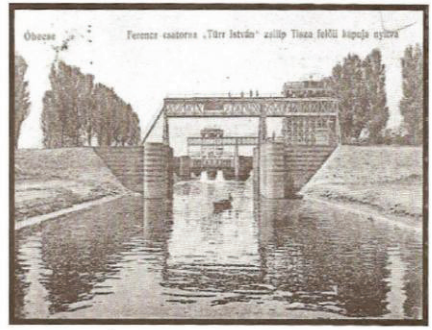

17 ábra- **Óbecse. A Ferenc-csatorna „Türr István" zsilip Tisza felöli kapuja**

A valamivel több mint kétszáz éves multra visszatekintő alkotás örök büszkesége a Magyar Vízmérnöki Tudománynak. Amikor az Újverbászi zsilip alapzatát 1909-ben javitották, egy kőszekrény került napvilágra. A benne rejlő ezüstlemez feliratának egy részletét idézem:"… épitették ezt a Ferenc király nevével felékesitett hajózó csatornát a kereskedelem fejlesztésére, a Magyar nemzet dicsőségére és üdvére, s a szerencse óhajuknak kedvezvén,ezt a négyszögletes követ a zsilip alapjába emlékül helyezték az észtehetségben és ügyességben kiváló két testvér: **Kiss Jozsef és Gábor** magyar nemesek, kik kitüntek épitészeti tudományukkal és hírnevükkel szolgálván az utókornak, s ennek hálás és halhatatlan emlékét kiérdemelvén, ki eme nagyjelentőségű műnek kezdői, kiásatásának befejezői és felépitésének igazgatói voltak. Verbász, 1794 junius 9-én".

A Ferenc-csatorna megépítése a Magyar Királyság egyedüli mesterséges csatorna építkezése volt. A folyók hajózhatóságának biztositása mindig kormányzati feladatot jelentett , tehát a mederkarbantartás,a hajóvontató utak épitése, valamint a túlfejlett folyókanyarulatok átmetszése a királyi kamara költségén készült el.Persze más is nehezitette az átfogó vízszabályozási munkák megindítását. Nemcsak a műszaki tervezés alapját jelentő, megbízható vízrajzi térképek hianyoztak, **hanem az érintett vidéken élő nép nyelvét és viszonyait jól ismerő magyar mérnökök is.** A vízrajzi felvételek elkészitéséhez nélkülözhetetlen hazai szakembereket 1782-ben a budai egyetem mérnöki intézete, az Institutum Geometrico Hidrotechnikum képezte ki. A reformkor híressé vált mérnöknemzedékének több kiváló képviselője, mint például Vedres istván, Huszár Mátyás, Beszédes József, Vásárhelyi Pál, Mihalik János, Lányi Sámuel, Keczkés Károly és társaik itt szerezték mérnöki oklevelüket. A XIX. század első évtizedeiben Huszár Mátyás vezetésével elkezdett „Körösi-mappáció", valamint a csaknem negyed századon át (1822-1845) végzett Duna felmérés és tiszai vízrajzi térképezés, nemcsak hazai hanem nemzetközi szemmel is kimagasló műszaki alkotás volt.

6. UTÓSZÓ – KÖVETKEZTETÉSEK

A Ferenc csatorna történetétől ma már elválaszthatatlan Majtényi Mihály (Élő víz) neve, Papp Dániel, Kosztolányi Dezső, Csath Géza, Somlyó Zoltán, Balázs Béla, Sinkó Ervin, Molter Károly, fekete Lajos, Csuka Zoltán, Gál László és mások írásai.

A FERENC CSATORNA ÉPITÉSE, LÉTEZÉSE, HASZNÁLATA "… **Meghozta a pénz kamatát** minden évben és a tőketörlesztést, aztán hozott külön is osztalékot meg nyereséget.Hozott az államnak a péklapusztai birtokon, hozott a birtokos uraknak a szállitással és a föld értékének emelkedésével. Hozott a gazdag parasztoknak, a gyáraknak, a csatorna partján**- s egyre újabb gyárak álltak csatarendbe-**, hozott az mindenkinek, akinek valamije volt. A vármegyei uraknak vadászatot és

ölfát, a halászbérlőknek halat, a slájsztiszviselőknek biztonságos és kényelmes életet. A gátbiztosoknak és gátőröknek piros tetős házat tehén és malactartással, lassú tollasodással. Hozott a nagy hajózási vállalatoknak **megröviditett** utat és kisebb kockázatot, a városoknak és a falvaknak forgalmat, az uszoda vállalkozóknak fürdővizet, a híd menti csárdagazdáknak vendéget. Mindez persze nem szerepelt már a rézsarkos, nagy főkönyv tételei között, ott csak a tőkét, kamatot és az osztalékot írták be, meg a forgalmat… a többit máshol könyvelték, a többi hasznot, a többi profitot más főkönyvekben. Vagy nem is könyvelték, csak zsebelték, és sülyesztették az imakönyvekbe préselve, a szekrények fenekén, nagy bőrtáskákban vagy betétkönyvekben. Mert **mindig fiadzott** új és új pénzt **az élő, áramló víz,** még a **fiuknak és unokáknak** is… csak a baráberekneknek (kubikusoknak) és azok ivadékainak nem hozott semmit, pedig azok ásták ki valamikor! És a szegény parasztoknak a falvakban azoknak nem fiadzott- hol volt azoknak búzájuk a szállitásra? S legkevesebbet hozott a földteleneknek, legfeljebb annyit, hogy gyerekük belefulladt. Vagy orvhalászatot, igen, azt hozott, amíg ‚a gátbiztos meg nem fogta őket… . Ők nem voltak benne a rézsarkos főkönyvben, a szegények. Abba a főkönyvbe csak számokat róttak örökké, tőkét, hasznot és profitot könyveltek, de sohasem írták bele **százötven esztendő történetét, egy egész táj nagy nekirugaszkodását**, **Kiss József rabjait és Türr István barabereit**. **A sok jajt és sóhajt, verejtéket, azt nem írták bele**. Az utókor számára egyedül a bezsebelt profit volt feljegyzésre méltó".

A csatorna megépitése, majd teljes felújitása és bővitése döntő eszköze lett annak, hogy az összetételében sokszínű lakosság több generációjának szorgos munkája nyomán ez a táj- **a Bácska-gazdaggá, vonzóvá, széppé, híressé lett** (például: folklór, gasztronómia).

A megálmodók- Kiss József, Kiss Gábor, **Türr István-** hosszú távra gondolkodtak. **Eredményességük lényeges**, előre mutató eleme a korekcióra való képesség és az, ahogy a változó feltételeket kedvező összetevőként megragadták. Kétségtelen az is, hogy a ma már többségében műemlék jellegű, muzeális értékü- **de szükség szerint üzemelő**- zsilipek, átereszek, szivattyútelepek és más műtárgyak e nagykiterjedésű agrárvidéken, egykor új **technikai ismereteket hordoztak, példáztak és terjesztettek**. Mégis napjainkban megszívlelendő, vita tárgyát kell képezze a **szakma számára**, miképpen kell megmenteni a Ferenc csatornát és más csatornákat a pusztulástól, az eliszaposodástól, visszavarázsolni növény és madárvilágát, környékét ligetesiteni. **Egyszóval, ismét élővé tenni vizét és környékét.**

Parafrazálva **Vida Gábort**: „ Ahhoz, hogy Majtényi Mihály **„Élő víz"-ét szeresse valaki, nem kell okvetlenül ismernie a Ferenc-csatornát, de aki olvasta az „Élő víz"-et, másként jár a Ferenc csatornán, legjobb úgy olvasni, hogy attól másként járjon."**

IRODALOM

1. A vízgazdálkodás fejlődése. Felelős szerkesztő **Dr.Nagy László**. Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, Országos Vízgazdálkodási Szakcsoport, Budapest. 1976
2. **Nikita,A**. : Izgradnja i eksploracija starik plovnik kanala u Bacioj. Novi Sad, 2002
3. **Majtényi, M**.: Élő vìz. Magvető. Budapest. 1967

A mesterséges transzverszális körforgás elméletének meghatározó szerepe a szivárgó rendszerű küszöbgátak és partvédelmi támasztó szerkezetek gravitacionális struktúrájának megalapozásánál, tervezésénél.

Artificial cross traffic theory in founding and design of bottom thresholds filter structures and strengthening deformable banks by gravitational support constructions

Dr. MIHALIK András

Regionális Tudományos Kutató Csoport " Építmények Viselkedése in situ és Környezet Védelem " [KAB] ,Kárpát Eurórégió " Nemzetközi Tudományos Központ ", Nagyváradi Egyetem,
Tel.: 0040-749096890; e-mail: mihalikandras@freemail.hu

ABSTRACT

This paper highlights the research done in the practical setting in place of cross traffic in small and medium river beds to prevent rush in the bridge infrastructure. Positive results were later extended to the design of filter structures in small and medium sized river beds, as well as bottom filter thresholds and support structures to strengthen deformable banks of water courses.

ÖSSZEFOGLALÓ

A tanulmány kiemeli azoknak a kísérleteknek a próbálkozásait és gyakorlati kivitelezését, amelynek a segítségével sikerült megalapozni a mesterséges transzverszális körforgását a hordalékot szállító vízfolyásoknál, a hidak alépítményére vonatkoztatva, kiküszöbölve a pilléreknél észlelt alámosásokat. A pozitív eredményei ezeknek a kísérleteknek később, több mint 20 év elteltével, megalapozták a küszöbgátak szivárgó struktúrájának a tervezését, kivitelezését, valamint ennek az építménynek a viselkedését 29-év elteltével. A fent említett kutatási eredmények szintén pozitívan befolyásolták a partvédelemnél alkalmazott támasztó - szerkezetek gravitacionális struktúráit, a vízfolyás "fésülését" illetően.

Kulcsszavak: hordalék, mesterséges, transzverszális, körforgás, szivárgó, küszöbgát, in situ

1. BEVEZETÉS, ÉS ÁLTALÁBAN A HORDALÉKMOZGÁS DINAMIKÁJÁRÓL

A mesterséges transzverszális körforgás [circulacio], mint elmélet, csak hordalékot szállító vízfolyásokban realizálható, mivel ezeknek a hordalékoknak a lerakodásra kényszerítése, a sebesség vektorok szög alatti találkozásának következtében, a végső cél, azaz a várt eredmény elérése. De az összefüggések megértéséhez s általában a folyómeder jelenségeinek megmagyarázásához a hordalék járásának ismerete szükséges. A folyó a vízzel együtt több-kevesebb hordalékot is szállít. E hordalék eredete kétféle. Vagy a vízgyűjtő medence hegyvidéki részéből a felszíni csörgedezés révén jut a folyóba, vagy pedig az alsóbb szakaszokon partjaiból és medréből szaggatja ki.

A folyó hegyvidéki része rendesen sziklás. Az innen elszállított, kiszaggatott hordalék nehéz és nagy, s ha éppen nem nagyon mállékony talajjal van dolgunk, akkor nem is sok.
Jóval több hordalék kerül ki a folyó medrének alsóbb szakaszaiból. A folyó völgye ugyanis legtöbb esetben régi allúvium, melyet a víz hosszú idők munkájával hordott oda. Ebbe az alluviális talajba van aztán a meder beágyazva. És amint a folyó ide-oda kanyarogva medrét folytonosan áthelyezgeti új meg új anyagokat szaggat ki partjából s fordít bele a medrébe. Könnyen felfogható, hogy az alluviális talaj mállékony és laza szerkezetű lévén, a víz nagy pusztításokat vihet végbe főként árvízkor midőn a folyó elragadó ereje megnövekedik. Hogy a folyó partjaiból és egyáltalán a medréből mily sok hordalékot szaggat, vize zavarossá válik a medréből eredő hordaléktól. Természetes, hogy a hordalék nagysága, alakja és mennyisége a folyó természete szerint változik. E változás nemcsak folyók szerint, hanem egy ugyanazon folyónak különböző szakaszain vizsgálva is előfordul. Ha a folyó torrens jellegű, meredek esésű, gyors vízjárású, habzó csapadékú, erdőtlen és mállékony talajból ered, akkor hordaléka sokkal több, mintha a folyó vízjárásának jellege lassú, esése csekély, ha medencéjében nincsenek nagy lecsapódások s forrásvidéke erdős és sziklás. A hegyvidéken a hordalék szemei nagyobbak; több köbméternagyság kövektől kezdve lassanként fogy a hordalék mérete, a fej, ököl, tojás, dió, mogyoró, borsó nagyságú kavicsokig. Majd lejjebb öregszemű homokot találunk, mely a folyó vízjárásának csöndesedésével egyre jobban megfinomodik. Ott, ahol a folyó nagyon lassú, már csak iszapos, földpátos részeket lebegtet. Így tehát a folyó esése rendesen biztos útmutató a hordalék minőségére, nagyságára nézve. És viszont fordítva, minél nagyobb szemű valamely folyó hordaléka annál nagyobb ott az esés. De nemcsak az esés, hanem a mellékfolyók is befolyásolják a hordalék nagyságát. Néha megtörténik, hogy lassú vízjárású folyóba, heves vízjárású folyók zúdítják bele a durva hulladékot. A hordalék alakja attól a kopástól függ, melyet levonulása közben szenved. Míg a kavics csak kevésbé kopott meg, szélei élesek.

Később a kavics mindinkább gömbölyödik, sima felszínűvé válik s nemcsak az egyes darabok térfogata kisebbedik meg, hanem alakja mindinkább a gombot közelíti meg.

Vannak réteges kőzetek, melyekből kikerülő kavicsok többé-kevésbé lapos alakúak. E kavicsok élükön gördülve megkerekednek s néha egész köralkuvá lesznek. A hordalék minősége azoktól a talajnemektől függ, melyektől a folyó ered, és amelyeken keresztül folyik. A legtöbb szikla több-kevesebb földpátot, vagy agyagos részeket tartalmaz. Tulajdonképpen nincs olyan kőzet, melyben agyagos részek ne volnának. Főként ezek az agyagos részek adják meg a folyó trágyázó erejét s igen finommá őrlődnek. Fontos dolog, hogy a kőzetek, melyeket a folyó elmállaszt, tartalmaznak e kvarcot, vagy nem? A tisztán kvarcmentes trahitokbol, bazaltokbol, palákbol, agyagüledékekből táplálkozó vizek nem tartalmaznak homokot medrükben. Míg a legtöbb folyó bő homoktartalmú. Igen fontos hordalék a mész, mely kavicsokban, apró szemecskékben, s mint igen finom iszap szerepel a folyókban. A csillámok apró lemezkékben tarkítják, meg a folyó iszapját s csillogásukkal hamar elárulják jelenlétüket. A folyó hordalék tehát megmutatja azokat a kőzet és talaj nemeket, melyekből ered s melyeken keresztül fut. A szilárd anyag mennyisége ugyanabban a folyóban az áradások szerint változik. Minden áradás alkalmával megnövekedik a folyó hordalékmennyisége. A folyó elragadó ereje ugyanis egyrészt a vízállástól, másrészt az eséstől függ, s áradáskor mindkét tényező általában megnövekedik. Még apadáskor a jelenség fordítottját látjuk: a vízzel együtt a hordalék mennyisége is megcsökken. Minden árhullámmal tehát a folyó hosszabban, egy hordalékhullám vonul le. De míg a vízelemek egyfolytában teszik meg útjukat egész a tengerig, addig a hordalék útja szakadozott. A nagyobb sebesség következtében a felsőbb vidéken mozgásba jött hordalék csakis addig mozog lefelé, ameddig a sebesség meg nem csökken. De mivel a folyó lefelé folyton csökkenő esésű, ezért lesz egy pont, ahol a víz a felülről hozott durvább hordalékot már lerakja s csak azokat az anyagokat viszi tovább, melyeket megcsökkent sebességével tovább vinni tud. Másrészt azonban a hordalék lefelé haladó útjában megkopik, elaprózódik úgy, hogy a felülről jövő nagyobb hordalék az elaprózódás révén sokkal hosszabb utat tesz meg, mintha eredeti nagyságában maradt volna. Az árvíz tehát nagymennyiségű anyagot emel, fel medréből s bizonyos távolságra tovább viszi és pedig annál messzebb, minél finomabb szemcséjű az anyag.

Az aránylag legkisebb szemű es aránylag legkevésbé súlyos anyag végül egészen a tengerig jut. A hordalék útja tehát nem folytonos, egy dinamikai egyensúlyt elégit ki, de mozgása az általános jelenségen kívül még számos mellékkörülménytől befolyásolt s a folyó medrének kialakulására e másodrendű jelenségek kiváló hatással vannak. A hordalék mozgás dinamikájának ismerete nagymértékben befolyásolja a mesterséges transzverszális körforgás elméletének segítségével kivitelezett struktúrákat, azoknak az életképességét valamint fenntartását.

2. MEDERBELI KISÉRLETEK A MESTERSÉGES TRANSZVERSZÁLIS KÖRFORGÁS KIMUTATÁSÁRA, AZ ELÉRT EREDMÉNYEK HASZNOSITÁSÁRA

A kísérletek helyszíne a Tiszán átívelő vasúti híd infrastruktúrájának a problematikája, a jobb oldali pillér alámosása, az instabilitás veszélyének a fennállása, az alapozási mélység konkrét függvényében.

Mivel ez a híd egy szovjet kémiai üzemet szolgált ki közvetlenül a határ mellett, Nagybocskónál – mint kiágazási vonal a Máramarossziget - Visóvölgy, fővonaláról - s amely bizonyosan nagy fontossággal bírt stratégiai szempontból, ami kitűnt abból is, hogy többször hívtak össze szovjet - román műszaki találkozásokat a helyszínre, amelyeken én, mint mérnök gyakornok [stagiar] kötelezően részt vettem.

A probléma úgy vetődött fel szovjet részről, hogy a forgalmat még "tíz percre" se szabad leállítani [a híd Románia tulajdonát képezte] a termelés és a szállítás kontinuitását illetően. Ebben a konkrét esetben, biztos és gyors eredményt csak jelentékeny nagyságú bányakövek elhelyezésével, lerakásával, a hegy felöli részen lehet elérni. Lényegében ezt fogadta el a vegyes bizottság is, amelyet nekem kellett kivitelezni, mint a híd pályamesteri szakasz vezetője [30 napig saját felelősségre, a gyakornoki program szerint, előzetes vizsga alapján Bukarestben, a Vezérigazgatóság pályafenntartási és építészeti osztályán]

Alkalmam volt - mivel a híd egyik vége Romániában, a másik vége a Szovjetunióban van, a határ meg a Tisza közepén - felvenni a kapcsolatot - a szovjet határőrség segítségével - O. V. Andreev volt hidrológiai professzorommal a Moszkva-i Műegyetemen, hogy kikérjem a véleményét, a híd problémájával [csak, megjegyzem - így emlékezve rá - európai hírű professzor, hihetetlen tapasztalattal a Hidrológiában, Hidraulikában, amelyet a nagy szibériai folyókon szerzett]. A lényeg, hogy ő is elismerte, hogy sürgősségi esetben "vis maior" mindig javasolható megoldás. De többek között megkért, hogy párhuzamosan a sürgősségi munkával, ha adódik rá lehetőség, kísérlet formájában, próbáljak ki egy módszert, amit ő az Elbán a háború után kivitelezett reményt keltő sikerrel. Tehát innen jelent meg nálunk, Andreev Prof. segítségével, a mesterséges transzverszális körforgás gyakorlatba ültetése. Megfogadtam a tanácsát, és mint a híd - pályamesteri szakasz főnöke, anyagilag is megoldottam a kísérletezések megalapozását. Lényegében az egész kísérletezés elég egyszerűen jelentkezett, csak egy V - alakú építményt kellett kialakítani a folyó meder fenekén [part erősítéseknél használt "rőzsehengerek"] a tanulmányozott pillér hegyi oldalán, majd változtatva a távolságot a pillér előtt majd a V - építményt meghatározó szögeket, majd szimultán követni kellett a hordalék lerakodásokat a híd pillérei körül, annak a kerületén. Mivel a V alakú építmény magassága in situ , a víz mélységének H, a fele, tehát H/2 kellett legyen, hiszen ez a kondíció, hogy kialakuljon az a határ felület, az a sík, ahol a sebesség vektorok keresztezik egymást, megjelenik a körforgás, azaz a sebesség csökkenése, amit követ a lerakódás mértéke. A kísérletezések többségénél csak a finom szemcsélyü granulómetriával találkoztunk, ugyanis nem voltak különösebb esőzések. Amikor a hordalék lerakodások a pillér frontális részénél elértek a 18-cm-t, leellenőriztük a tanulmányozott paraméterek pontos adatait, méreteit. És mit kaptunk?

Ebben az évszakban, a Tiszának, ennek a konkrét pontján, 1,40m, vízmélységnél, 70cm-es rőzsehengerekkel, 38 fokos szöggel, 1/2 pillér vastagsággal [a] a V csúcsánál, az építmény hosszának megfelelő pillértől való távolsággal [6m] - megvoltak a kísérletek eredményei, 32-nap után. Az elmélet működött, az eredményeket közöltem Prof. Andreev-el is, majd személyesen is megtárgyaltuk a Katedrán, Moszkvában, 1959-ben.

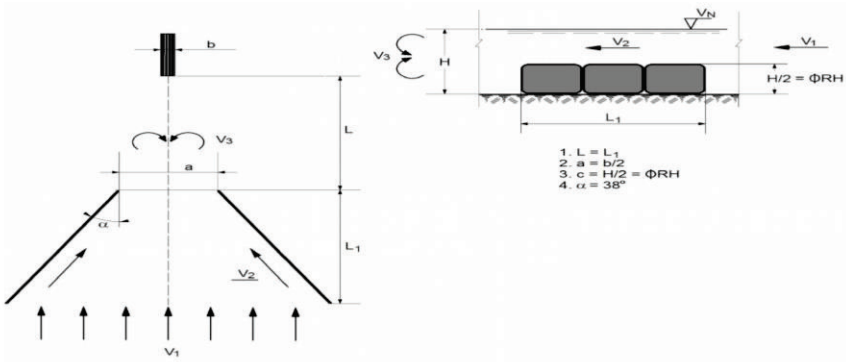

1.ábra. A kísérlet vázlata a végleges paraméterekkel.

2. ábra. Speciális kontakt felületű (víz-építmény) hosszanti árvízvédelmi gát.

3. ábra. Rézsűk stabilitásának a biztosítása egy gyorsfolyású főcsatornán, durva felületű támasztó szerkezet kivitelezésével.

- a mozgó víz síkra gyakorolt nyomása, függőleges fal esetében, a ferde síkra gyakorolt víztömeg képletéből, megállapítható, mint annak az R, reakciója:

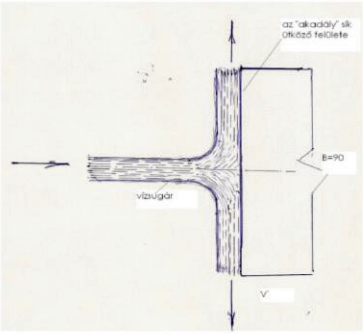

4. ábra. A vízsugár merőlegesen érinti a függőleges síkot, majd utána annak nekiütődve elterül.

$$(1) \qquad R = P\sin\alpha + \frac{\gamma}{g}\omega \cdot v^2 \sin\beta$$

Ugyanis esetünkben:

$\alpha = 0$ $P\sin\alpha = 0$, $\beta = 90^0$, $\sin\beta = 1$

Ekkor az R értéke: $R = \frac{\gamma}{g} \cdot \omega \cdot v^2$

Viszont ez a képlet még így is írható:

$$R = 2\delta \cdot \omega \left(\frac{v^2}{2g}\right) = \gamma \cdot \omega \cdot 2H$$

vagyis, valamely függőleges lapra eső vízszintes vízsugár nyomása, egyenlő a vízoszlopnak a súlyával, melynek alapja a vízsugár keresztmetszete(ω), a magassága(H) pedig a sebességének megfelelő kétszeres nyomómagasság.

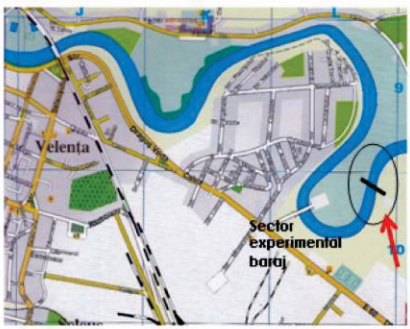

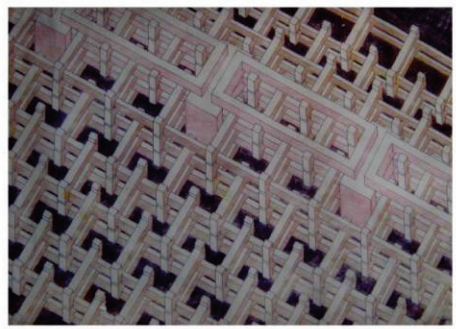

5. ábra. A szivárgó küszöbgát elhelyezése a meder hosszában, valamint annak a struktúrája

6. ábra: Szivárgó struktúrájú küszöbgátak az átadásnál és 25 év után

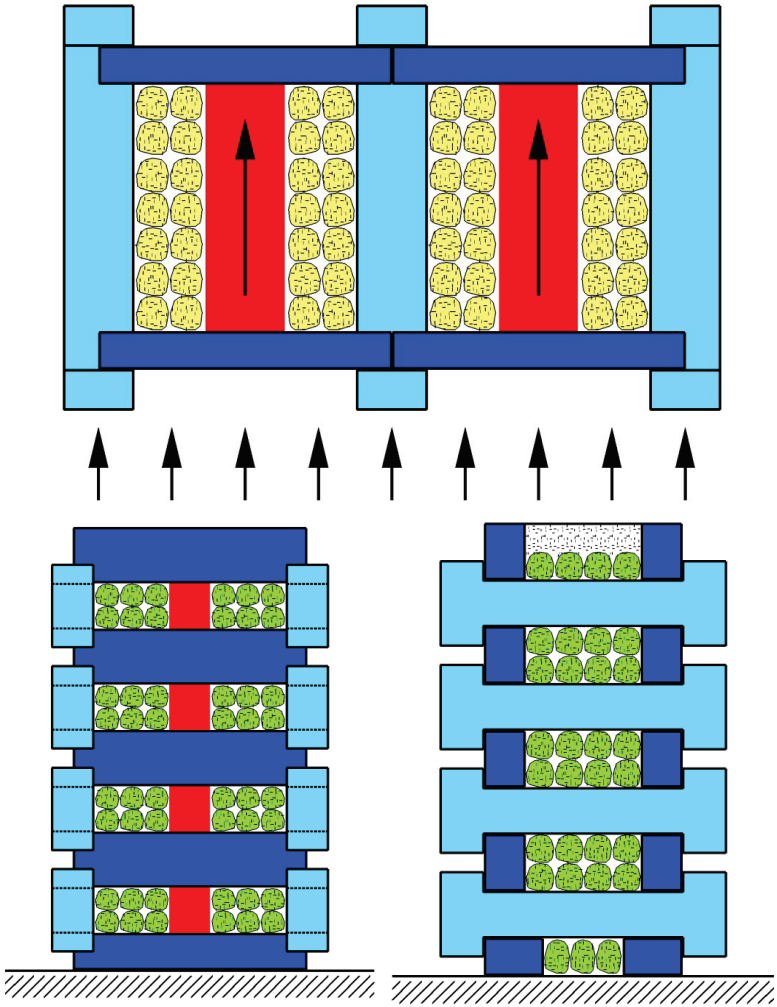

7. ábra. A szivárgó küszöbgát hidraulikája. A piros mezők a vízfolyás szabad átvezetését, a sárga és zöld zónák a vízfolyás szivárgására kényszerítik a hegyfelőli oldalról érkező víztömeget. A fekete nyilak jelenléte a piros szabad átfolyási zónán, a mesterséges transzverzális körforgás létrehozói, mint sebesség vektorok, az átfolyó felület víztömegeknek az építmény alsó határának az érintkezésénél. Az így keletkezett keresztirányú jelenség megakadályozza az építmény völgy felüli alámosását, a hordalék lerakódásának következményeként. Eredményeinket, tudományos kísérleteinket közétettük a romániai és külföldi műszaki mérnök találkozókon, kongresszusokon.

8. ábra. A károsodott és az új kivitelezett híd. A folyómeder központi pillérénél észlelhető a kisvizek szintjein egy betonkoszorú, amelyet a kivitelezők nem távolítottak el, arra hivatkozva, hogy ez az ott maradt építmény (vasbeton szádfalak) az alámosástól védi magát az alépítményt, tehát egy biztonságos felületnek a szerepét fogja eljátszani.

9. ábra. A betonkoszorú képe, ami körülnyalábolja magát a hídpillérnek a felépítményét, a kisvizektől számított kb. 1,5 m magasságban.

10. ábra. A meder deformációk kisvizeknél láthatóak, az új híd völgy felőli részén. Méteres vastagságú a folyami hordalék tömege – egyes helyeken meghaladva is – kb. 50 m hosszúságban, érintve a közúton létező vasbeton híd alépítményét.

11. ábra. A nagymennyiségű folyami hordaléknak a jelenléte megváltoztatta a létező vízszintekhez igazodva a folyó folyási irányát, veszélyeztetve a létező épületek biztonságát a Fekete Körös jobb partján, a rézsű alámosásának következtében.

12. ábra. Károsodás, a pillér alámosása formájában, a létező vasbeton közúti híd jobbparti pillérénél.

Ennek a hordalékból kialakult hosszanti szigetnek a megjelenése, nem a véletlen műve, hanem az „ottfelejtett", tudatosan „ottfelejtett" betonkoszorú hegyfelőli részének síkbeli kialakulása, ugyanis a kb. 6 négyzetméternyi sík betonfelület frontálisan ütközött a hegy-felőli víztömeggel. E frontális ütközés következtében megjelent a folyómederben a keresztirányú mesterséges körforgás, ami kieszközölte a hordalék mozgás egyensúlyi dinamikájának a megváltozását.

Lényegében mi örültünk annak, hogy ez a helyzet előállhatott - még akkor is, ha hanyagságnak lehet elkönyvelni - de hanyagság következtében történt, ugyanis ez a jelenség, mintegy bizonyította kísérletezéseink pozitív eredményét, amit mi a Tiszán, Nagybocskónál eszközöltünk ki még az 1958-as év folyamán, amikoris ennek a jelenségnek a létezését akartuk kimutatni – és ki is mutattuk - a pillérnek, hegy-felőli oldalának alámosásainál, ugyanis az

alámosások helyett a folyami hordalék lerakódását kényszerítettük ki, - ami sikerült is - egy 18 cm-es magasságot értünk el s ezzel fejeztük be kísérleteinket, a folyami hordalék dinamikus egyensúlyát érintően. Lényegében azt is bizonyítottuk, hogy ott ahol alámosásnak kell természetszerűen történnie, mi lerakódást kényszerítettünk ki, az alépítmények stabilitásának érdekében. Európában – úgy néz ki – hogy kísérletezésünk második ilyen tudományos kísérletezés volt, az elsőt O.V. Andreev – volt hidrológiai professzorom a moszkvai műszaki egyetemen (MADI) végezte el az Elbán, a második világháború befejezése után, mint aktív tagja egy műszaki katonai egységnek.

Itt akarom föltétlenül megjegyezni, hogy mint műegyetemi hallgató, annyira a hatása alatt voltam előadásainak, amit a szibériai nagy folyókról adott elő: a hordalékmozgásról, a hidak hidraulikájáról, a mélyépítés méreteiről .....hogy az ilyen hatalmas építkezéseknél, egy pár év alatt, egy életre való tapasztalatot tudsz elraktározni műszaki aktivitásod, előnyére. Amikor elérkezett a mérnöki cím megszerzésének öröm pillanata, a munkahelyek elosztásán munkálkodó Kormány Bizottságtól, kértem a kinevezésemet a szibériai nagy építkezések színhelyére a híd és alagút szakterületen. Csodálkozással de a bizottságtól megkaptam munkahelyemet az Omszk-i építkezési Tröszt - központjába. A 3-évesre tervezett fiatal mérnök álmomat, áthúzta Mihail Dalea moszkvai nagykövet azzal, hogy otthon nagyobb szükség van rám, útlevelemet nem volt hajlandó meghosszabbítani.

A fent említett kísérletek, a hordalékmozgás dinamikájával kapcsolatosan még évekig lapultak fiókomban, míg el nem érkeztek az első partbiztosítások lelkes munkálatai, ahol szüksége jelentkezett a sebességek analízisének a kontakt, vízzel érintkező felületeken. A legsikeresebb eredmény mégiscsak, a szivárgó rendszerű támasztószerkezetek esetében jelentkezett amikor is a következő konkrét problémák jelentkeztek a Sebes Kőrösön, Nagyvárad területén:

* Egy küszöbgát gyors kivitelezése, a 4-számu vizműnél, ahol veszélyeztetve van a szükséges vízhozam, az ivóvízellátásnál.
*Maximálisan két hónap áll a rendelkezésre, a hidrometeorológiai előrejelzések szerint.

Ez a két kondíció vezetett el oda, hogy megint a szivárgó struktúrák előregyártott vasbeton elemekből kivitelezett építmények [szivárgó töltések, torrens gátak, mélyszivárgók] felé forduljunk, de a következő feltételekkel:
* A küszöbgát alapozása direkt az alluvionális hordalékra történjen
*A felületes alapozás kivédése:
- a hidrodinamikai víznyomás csökkentése, a szivárgás által létrehozott feltételek között, kb. 30o/o.
- a völgy felöli alámosások, kimosások, teljes kiküszöbölése, a mesterséges transzverszális körforgás bevezetésével, a küszöbgát testében.
Ezeknek a szempontoknak a tüzetes, ellenőrzött kivitelezésével, jött létre ez az építmény, a szivárgó struktúrájú küszöbgát, mint premier a szakmában

3. KÖVETKEZTETÉSEK. ÉSZREVÉTELEK.

A vízgazdálkodással szemben támasztott igények növekedése, fokozott feladatokat ró a vízépítési mérnökökre, hidrotechnikásokra.

Jelen esetben, egy jellegzetes katasztrofális árvíz következményeképpen, egy fémszerkezetű vasúti híd infrastruktúrájának a megszilárdítása érdekében, folytattunk kísérletezéseket a Tiszának, konkrét hordalékmozgások pontján, kimutatva és ellenőrizve a mesterséges transzverszális körforgás elméletének fontosságát, gyakorlati alkalmazását és időbeli in situ jelentőségét.

Ennek az elméletnek - egy nagyon egyszerű elméletnek - a kiterjesztése más építményekre, a speciális kontakt felületű vízügyi támasztószerkezetekhez, valamint szivárgórendszerű küszöbgátak kialakításához vezettek. A küszöbgátak esetében egyedülálló előregyártott, rugalmas szerkezeteket alakítottunk ki, közepes vízfolyásokra [Körösök] vonatkoztatva, ami a hordalék dinamikus egyensúlyának biztosításánál nem elhanyagolható elméleti probléma. A környezetbarát szerkezetek létrehozásának a módja, a mérnöki gondolkodás, az egyetemi oktatás lehetősége és feladata kell, legyen a közel jövőben.

A vízfolyások hidrológiája-hidraulikája egy komplex jelenség, állandóan változó paraméterekkel "óceán nagyságú empirikus képletek sokaságával" a műtárgyak tengelyében valamint a szabadfolyás keresztmetszetében. Mint mindig most is különösen aláhúzzuk a folyómederben lejátszódó két fázisú folyamatoknak a fontosságét, megértését [amit nem értünk az nem a miénk] valamint gyakorlati alkalmazását, mint jelen kísérleteink esetében is.

SZAKIRODALOM

1. **Andreev** O.V.: Perehodi cserez vodotoki. NTJ. Avtotranszportnoj literaturii.Moszkva. 1956.
2. **Mihalik**, A: Oprirea afluierii albiei, în zona pilelor amonte, podului Km 1+425 peste Tisa la Bocicoi, prin aplicarea metodei circulaţiei transversale artificiale. Cercetare experimentală Sighetul-Marmaţiei, DGLC - MCF. Bucureşti 1958.
3. **Mihalik**,A.: Szivárgórendszerü elöregyártott vasbeton elemekböl kivitelezett küszöbgát 25-év alatti viselkedése és diagnosztikája in situ, a Sebes Körös Nagyváradi szakaszán. EPKO, Csíksomlyó, június 3-6 2010.

Levelezés a Moszkvai Építőmérnöki Műszaki Egyetem (MADI), a mesterséges transzverzális körforgás elméletének tanulmányozása alkalmából a nagybocskói Tisza hídnál 1958 júniusának folyamán, Prof. Dr. N. N. Kalmikov és Mihálik András gyakorló mérnök között.

A Tiszán megszervezett tudományos kísérletezésnek a tulajdonképpeni célja a mesterséges transzverzális körforgás jelenlétének kimutatása szorosan kapcsolódva a Tisza híd jobboldali pillérjének a frontális alámosásának megakadályozása, a fenti elméletnek megfelelően. A fentiekhez kapcsolódva, kaptuk meg N. N. Kalmikov professzor észrevételeit levélben a moszkvai Építőmérnöki Műszaki Egyetem Híd és Hidrológiai Tanszékének nevében, O.V. Andreev megjegyzéseivel, amelyet az alábbiakban közreadunk.

Nota: Ester Gnoa-
na Prof. Kaemikov
dni MADI - Moscova. —
conducătorul
proces-diplomă.

(1)

Уважаемый тов. Михалик!

По интересующему Вас вопросу я узнал следующее. Проф. Потапов умер несколько лет тому назад. Свой метод регулирования при помощи поперечной циркуляции он не опубликовал. Имеется лишь отпечатанное помощью светокопий издание, которое я еще не смог разыскать. Краткое описание метода имеется в книге О.В. Андреев „Проектирование мостовых переходов" Дориздат 1949 г. стр. 212 и 213. На всякий случай я прилагаю выписку, сделанную мною из этой книги, хотя я предполагаю, что эта книга у Вас имеется.

Имеется еще очень краткое указание в какой-то из книг Ильясевича, но я это еще не разыскал; повидимому, там не больше, чем в приложении.

Все это мне сообщил О.В. Андреев, который добавил к этому еще следующее: метод проф. Потапова был проверен лишь в лабораторных условиях; в естественных условиях он был применен одним из советских инженеров, кажется, на Эльбе в Германии и дал неблагоприятные результаты; причина заключалась в вымывании грунта под V-образными фашинами, в результате чего фашины были вымыты и унесены.

С своей стороны О.В. Андреев, которому я рассказал о Вашей просьбе, порекомендовал следующее: чтобы воспрепятствовать размыву под V-образными фашинами, их нужно укладывать не непосредственно на грунт дна, а на специальный водонепроницаемый материал, который называется бризол — это битумно-резиновый изоляционный материал выпускаемый в рулонах шириной в $1\frac{1}{2}$ метра.

(2)

Его нужно подложить под V-образные фашины на ширине, равной 1-1½ глубины ожидаемого размыва; для получения достаточной ширины этот рулонный материал склеивается битумом. По мнению О.В. Андреева эта мера предохранит грунт под фашинами от подмыва и V-образные фашины будут действовать в желаемом направлении.

Вот все, что я пока могу сообщить Вам. Этого Вам, конечно, мало. Дело осложняется тем, что светокопировальное издание писаний проф. Потапова, если бы я его достал, нельзя переслать Вам, т.к. такого рода издания не принимают на почте к пересылке за границу. Я предлагаю Вам в дальнейшем два пути: 1) напишите сами О.В. Андрееву и поставьте ему вопросы, которые Вас в дальнейшем будут интересовать; это тем более удобно, что Вы у него, вероятно, учились и он Вас помнит 2) если Вы почему либо не найдете возможным ему написать — напишите мне, а я запрошу его.

О.В. Андрееву можно написать прямо на институт: Ленинградский проспект, дом № 64 МАДИ кафедра проектирования дорог.

Буду ждать дальнейших Ваших писем.

Ваш К. Кабышев

12.05.57г

Выписка из книги

О. В. Андреев
Проектирование мостовых переходов
Госиздат 1949
стр 212-213

Донные направляющие

План

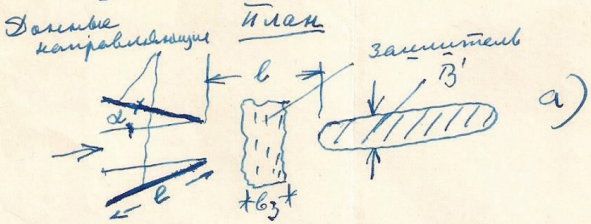

Продольный разрез

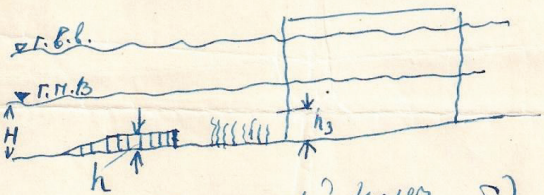

Поперечный разрез

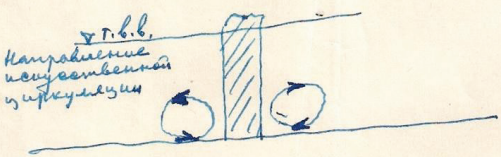

План

Фиг 96. Регулирование поперечной циркуляции у опор моста
а) донные направляющие
б) поверхностные направляющие.

мостовые опоры. В речном русле при наличии донных наносов могут быть защищены по предложению проф. М. В. Потапова специальными донными направляющими (фиг. 96а), перехватывающими наносы на некоторой ширине русла и изменяющими направление поперечной циркуляции в потоке у мостовых опор. Направляющие могут быть устроены из тюфячных фашин высотой h, равной 0,3–0,5H и длиной l от 3 до 5 H, где H – глубина реки у опоры при мерени. Для увеличения заполняемости между направляющими и опорой устанавливается защититель в виде заполненных кроя кустов. Угол α между осью направляющей и продольной осью потока принимается равным 18°–12°. При больших глубинах или незначительно слабых грунтах русла, где тюфячные фашины проседают в них, возможно применение поверхностных направляющих, устраиваемых на сваях. Схема их расположения в плане дана на фиг. 96б.

Общая длина системы направляющих в принимается такая, что и для донной направляющей. Число поверхностных направляющих 3–4, с расстояниями между ними, равными примерно ширине защищаемой опоры. Угол между направляющими и осью потока сохраняется равным 12–18°, глубина погружения до половины глубины потока при мерении.

Применение этого способа защиты основано на изучении структуры потока, обтекающего мостовую опору. Обтекая ее, струи получают двойной изгиб. В соответствии с направлением изгиба донные токи у верхней по течению грани опоры отходят в стороны и уносят с собой частицы грунта, производя размыв. Ниже моста донные струи сходятся и откладывают наносы. Для

(на обороте)

FÜGGELÉK.

UTÓLAGOS CSATOLMÁNYOK, VÉLEMÉNYEK, VISSZHANGOK A KÖNYV MEGJELENÉSE ALKALMÁBÓL... KÖNYVBEMUTATÓK.

VÉLEMÉNYEK, VISSZHANGOK, A KÖNYV
megjelenése alkalmából...

„ERDÉLY AZ IDŐK SODRÁBAN”
Kalotaszeg, Bánffyhunyad.

Szülővárosom,
Bánffyhunyad
ködös, kicsi képe,
mit száz vonással
örökít a kréta,
kacagtatott és
megríkatott néha
és odasimult
szívem közepébe

A Bánffyhunyadi ünnepélyes könyvbemutatón hangzott el…

Életét, életünket, sorsunkat írta meg

Mihalik András 1931-ben született Bánffyhunyadon. „Mivel a Székely Hadosztálynak a létezése Bánffyhunyadon jelölte meg születésem helyét, kalotaszegi lettem” – vallja a szerző.

A bukaresti Műszaki Építőmérnöki Egyetem hallgatója, majd a moszkvai Műszaki Egyetem híd-alagútépítő karán szerzett építőmérnöki diplomát 1957-ben. 1957-68 között a Román Államvasutak kolozsvári vasúti igazgatóságán főmérnök. 1972-92 között a nagyváradi vasbetonműveknél laboratóriumi főnök, osztályvezető. 1980-ban doktorált. 1992-96 között a Bihar Megyei Tanács alelnöke. 1978-2004 között a nagyváradi egyetem előadó tanára. Alapító tagja az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaságnak, tagja az Erdélyi Múzeum Egyesületnek, a Magyar Tudományos Akadémia Köztestületének Külső tagja, és tagja több más szakmai csoportosulásnak.

E gazdag életpályáról könyv született, de nem puszta önéletrajz. Több annál e munka. Egy, az egyetemes emberi és az egyetemes magyar emberi haladás iránt elkötelezett értelmiségi szól hozzánk, aki saját sorsát az összmagyar, az erdélyi és a kalotaszegi események részeként ismerteti. Az a tudós értelmiségi Mihalik András, aki tudja, hogy saját munkássága csak a mások tevékenységével együtt létezhet. Így tárul elénk a mű első felében számos történelmi tabló, kísérlet Erdély és Kalotaszeg történelmi és kulturális eseményeinek tömörítésére. Ezt követi Bánffyhunyad monografikus lélegzetvételű bemutatása. A második nagy tartalmi egységben olvashatunk a szerző magánéletéről, tanulmányairól, szakmai és közéleti sikereiről.

Köszönjük Mihalik Andrásnak, hogy dr. Péntek János akadémikus professzor szavaival élve: megtisztelt könyvével, életét, életünket, sorsunkat írta meg. Erő és bátorság kellett hozzá.

Péter Mónika-Mária
magyar-tanárnő
Kalotaszentkirály

MIHÁLIK ANDRÁS

A BÁNFFYHUNYAD-i ÜNNEPÉLYES KÖNYVBEMUTATÓ MARGÓJÁRA...

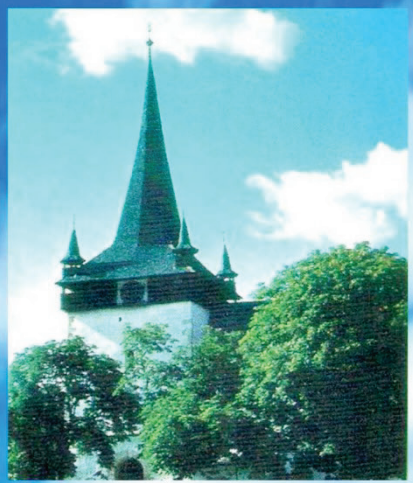

Kós Károly Kultúrális Egyesület
Bánffyhunyad
Tisztelettel és szeretettel meghivja Önt és kedves családját, a 2015 november 28-án szombaton 17 órakkor, a Református Egyház gyüléstermében, kezdődő ünnepélyes könyvbemutatóra
Laczi Levente, elnök.

Dr. MIHÁLIK András
„ERDÉLY AZ IDŐK SODRÁBAN"
Kalotaszeg, Bánffyhunyad.

Részletek, a Bánffyhunyadi ünnepélyes könyvbemutatóról

2015. 11. 28

2015.11.28

A dedikált könyv birtokában az ünnepélyes könyvbemutató utáni percekben

„A könyvet megírtam. Tagjaimban az álomvágy zsibbadtan elterül. A munkát elvégeztem emberül, átadtam mindent már, amim van. Békesség vélem, üdv az olvasónak.”

A lokálpatrióta szerző öröme, bánffyhunyadi pártás lány társaságában.

A szerző a kalotaszegi népviseletben lévő földiek társaságában.

„A KALOTASZEGI NÉPET KÜLÖNÖSEN MŰVÉSZI TEHETSÉGE EMELI KI, MÉG A TÖBBI MAGYAR NÉPE KÖZÜL IS, ÉS ENNEK A LÉLEKNEK MINDEN ALKOTÁSÁN A SZÉPSÉG CSÓKJA FÉNYLIK”

Ravasz László

Vincze Kecskés István panziója Kalotaszentkirályon.
Az előtérben Szél Sándor és Dr. Nagy Sándor Nagyváradról.

„Valahol bennünk van az élet,
melynek árnyékát éljük,
valahol bennünk van a ház,
melynek árnyékát lakjuk,
valahol bennünk van a kenyér,
melynek édes árnyékát
megszegjük estelente.”

A Nagyváradi könyvbemutatón, hangzott el…

SCRIPTA MANET

Minden bizonnyal nem én vagyok az egyetlen kies pátriánkban, akiben - Mihálik András „Erdélyről, Kalotaszegről, Bánffyhunyadról, magamról és az időkről" szóló, csuklópróbáló súlyú kötetének* a kézbevétele után – óhatatlanul előbukkant a kérdés a lelkében: hogy tulajdonképpen miért is volt szüksége ennek a kilencedik évtizedének a derekát taposó, tisztes szakmai karriert maga mögött tudó műszaki csúcsértelmiséginek erre a több mint ezer-oldalas, „ijesztő nyíltsággal" megfogalmazott vallomás-kötetre? Mi késztette ezt az ötvenes évek elején a bukaresti, illetve a moszkvai Műszaki Építészeti Egyetemen iskolázott, hazatérte után előbb a Román Állami Vasutak kolozsvári főigazgatósága keretében, majd pedig a nagyváradi Betonelem-gyár területén különféle vezető beosztásban dolgozó építész-mérnököt, 1980óta a műszaki tudományok doktorát, „a gravitacionális támfalak" találmányának a szabadalmaztatóját – aki, ugye, 1996-ban a Bihar-megyei Tanács alelnökeként ment nyugdíjba! – ennek a nemzetről, szülőföldről, családról, egyéni életpályáról szóló különleges egyvelegnek az összeállítására? Azt az embert, aki közben csaknem negyedszázadon keresztül a Nagyváradi Egyetem előadótanára is volt! S aki ugyanakkor 1992-ben egyik alapítója (majd pedig, csaknem egy évtizeden keresztül, megyei elnöke) az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság Bihar-megyei Szervezetének is!… Miféle belső sugallat? Minemű egyéni meggondolás?…

A válaszra, a könyvben lapozgatva, a kötet közepén kezdődő Magamról… magunkról című fejezet bevezető bekezdésében bukkantam reá: „Osztrovszkij… mondja valahol, hogy minden ember életében elérkezik, eljön az a pillanat, amikor vissza kell nézzen, tekintsen, a megtett útra, a múltra, a mellettünk elrohanó időre." Minden bizonnyal tehát Mihálik András életében is be kellett következnie egy ilyen pillanatnak, amikor ez az addig ugyancsak sokrétű tevékenységet folytató, rendkívül agilis természetű mérnök-ember egyszer csak rádöbbenhetett arra, hogy immár bizony számára is elérkezett a begyűjtés, a betakarítás ideje. Hogy ideje volna lassan neki is papírra vetnie mindazt a szellemi konglomerátumot, amit az idők során a magyarságról, a tágabb és szűkebb pátriájáról (nevezetesen Erdélyről, a Kalotaszegről és Bánffyhunyadról) gondolkozva kiérlelt magában, kiegészítve természetesen a családi kötődéseiről, a középiskolai és egyetemi tanulmányairól, az itthoni karrierje

MIHÁLIK ANDRÁS

KÖNYVBEMUTATÓ NAGYVÁRADON

ERDÉLY AZ IDŐK SODRÁBAN

KALOTASZEG, BÁNFFYHUNYAD

kezdetről, valamint a későbbi szakmai sikereiről és előmeneteleiről megorzott emlékekkel, a Bánffyhunyad, Kolozsvár, Bukarest, Moszkva, majd ismét Kolozsvár, s végül pedig Nagyvárad neveihez fűződő élet-tapasztalatokkal. Imponáló vállalkozás. Minden tiszteletet megérdemel…

Varga Gábor vegyészmérnök, közíró, az RMDSZ alapító tagja, több éven keresztül az RMDSZ Bihar Megyei Szervezetének elnöke, államtitkár, a Bukaresti Találmány és Védjegy Hivatalnak 15 éven keresztül vezérigazgatója.

* - Mihálik András: Erdély az idők sodrában – Bánffyhunyad, Kalotaszeg, Grafycolor Kiadó

(Elhangzott a Nagyváradi Lorántffy Zsuzsánna Központban) 2016. április 16-án

Részletek a Nagyváradi könyvbemutatóról.

Mihálik András a szerző és Varga Gábor közíró a könyv méltatója.

A Kolozsvári könyvbemutatón, hangzott el…

MIHÁLIK, a mérnök…

A sors „predesztinációja”… a Székely Hadosztály létezése Bánffyhunyadon jelölte meg születése helyét 1931-ben és lett kalotaszegi… A cserkész Velemjáró zsebkönyve (194-1941), annak egyik fejezete „Tudod-e mit köszönhet technikában a világ a magyarságnak” determinálta építőmérnöki pályafutását, életútjának műszaki tevékenységét…

Mihálik András „Erdély az idők sodrában” című könyve, a szerző egyetlen ilyen jellegű műve, mely parciálisan műszaki terjedelmű is. A szerző ugyanis több műszaki tartalmú könyvet irt.

„Erdély az idők sodrában” nem történelmi, nem önéletrajzi és nem régió-bemutató jellegű, hanem e három műfaj keveréke. Központi helyen van Erdély, Kalotaszeg és Bánffyhunyad, a szerző szűkebb hazája, amelynek az idők sodrában hányatott évszázadok jutottak osztályrészül. Nagyon sok érdekes dolgot tudunk meg nemcsak Erdély régmúlt történetéről, hanem a világháborúk utáni romániai helyzetről, az erdélyi magyarság történetéről, valamint egy fiatal mérnökhallgató 5 éves, szovjet ösztöndíjas, moszkvai és Szovjetunióbeli élményeiről.

Mihálik András, irodalomkedvelő lévén, könyvében nagyon sok versidézetet találunk a legjelentősebb erdélyi vagy Erdélyhez köthető költők gyönyörű verseiből. (Dsida Jenő…) Fontos helyet foglal el az erdélyi civil szféra bemutatása főleg azokról a szervezetekről van szó, amelyekben a szerző tevékenysége kimagasló. A szerző tevékenysége tükrében megismerjük a CNCISC, 1976-ban alakult Országos Mérnökszervezetét, az EMT, 199-ben alakult civil szervezetet és közelebbről a szervezet Építéstudományi Szakosztályának 25 éves tevékenységét.

Mindenkinek, akiket érdekel Erdély és Kalotaszeg története, a történelem utórezgései, valamint a háború utáni Romániában egy fiatal építőmérnök pályakezdése majd szakmai kiteljesedése, műszaki eredményei, ajánlani tudom Mihálik András könyvét, mint a Trianon utáni Erdély életszerű kordokumentumát. Nem fognak csalódni benne.

Gratulálok a szerzőnek és köszönöm, hogy megtisztelt könyvével, további sikerekben gazdag hosszú életet kívánok.

Köllő Gábor

Prof. Dr. Köllő Gábor
Az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság Elnöke
Kolozsvár

MIHÁLIK ANDRÁS

KOLOZSVÁRI KÖNYVBEMUTATÓ

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Óváry termében

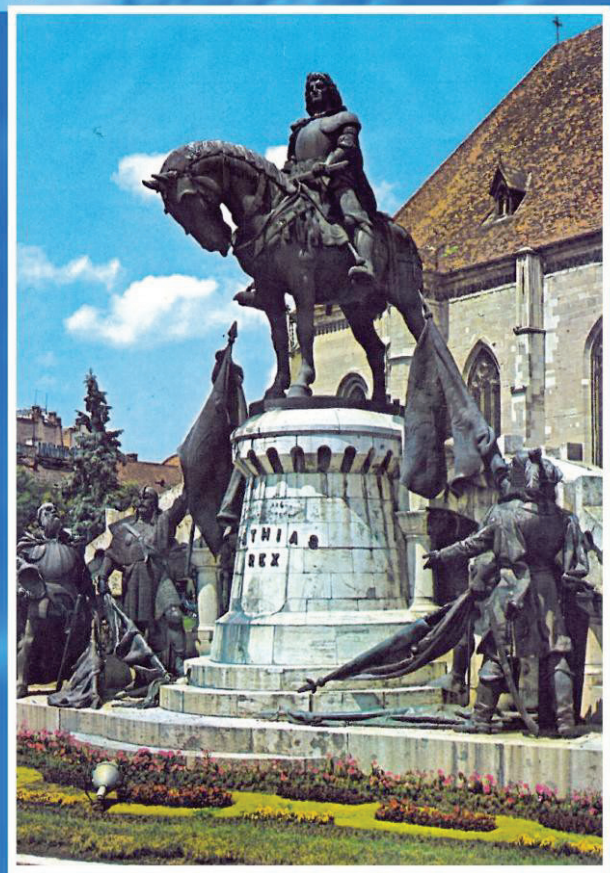

ERDÉLY AZ IDŐK SODRÁBAN

KALOTASZEG, BÁNFFYHUNYAD

Könyvismertető

Mihálik András: Bánffyhunyad, Kalotaszeg – Erdély az idők sodrában

Grafycolor Kolozsvár

Rendhagyó könyvbemutatóra került sor 2016. október 29.-én Kolozsváron, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Mátyás Király utcai épületében, Bocskai István erdélyi fejedelem szülőházában. Az ódon falak között egy vaskos, 1024 oldalas könyv apropóján megelevenedtek szülőföldünk, Erdély vérzivataros történelmének lapjai a honfoglalás korától a rengeteg ellentmondást hordozó Európai Uniós jelenünkig. A könyv szerzője nem hivatásos író, foglalkozását tekintve építőmérnök végzettségű mérnök-doktor, aki román állami ösztöndíjasként Moszkvában szerezte egyetemi diplomáját, majd 1957-től Máramarosszigeten, Nagyváradon, Nagyenyeden és Bukarestben, majd újból Nagyváradon dolgozott nyugdíjazásáig. 1980-ban megszerezte a műszaki tudományok doktora címet a bukaresti Építőipari Műszaki Egyetem Hidrotechnikai fakultásán. 1973-2014 között a Nagyváradi Egyetemen oktatott, 2002-től mint társult professzor. Jelentős tudományos és innovációs munkássága mellett, amelyet tíz bejegyzett román szabadalom és nagyszámú, tudományos konferencián bemutatott dolgozat fémjelez, aktív résztvevője volt a közéletnek. 1992-96 között az RMDSZ képviseletében a Bihar Megyei Tanács alelnöki tisztségét töltötte be. Az 1989-es rendszerváltás után megalakult az erdélyi magyar műszaki szakembereket tömörítő civil szervezet, az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság – EMT. Dr. Mihálik András a szervezet Bihar megyei fiókszervezetének szervező elnöke, majd az 1997-től évi rendszerességgel megszervezett nemzetközi Építőmérnöki és Építészeti Konferenciák (ÉPKO) állandó résztvevője és előadója volt. 2002 és 2010 között hat műszaki témájú könyvet jelentetett meg. Az országos mérnökszervezet, a CNCISC keretében megalakult „Építmények viselkedése in situ” kutatócsoport tevékenységében kiemelkedő szerepet vállalt, hozzájárult a kétévenként megrendezésre kerülő országos konferenciák szervezéséhez és 2012-ben nemzetközi konferenciát is szervezett Félix fürdőn.

Dr. Mihálik András könyve műfajilag nehezen meghatározható, saját életútjának, kutatómérnöki, oktatói és közéleti tevékenységének kronológiai ismertetése mellett igen hangsúlyosan foglalkozik szülőföldjének, Kalotaszegnek és benne Bánffyhunyadnak, valamint Erdélynek a történelmével is. Találó meghatározás véleményem szerint, hogy önéletrajzi keretbe foglalt hiteles erdélyi

kordokumentummal van dolgunk. A szerző saját megfogalmazása szerint ijesztő nyíltsággal beszél az erdélyi magyarság sorsát negatívan befolyásoló történelmi eseményekről, tragédiákról és a jelenkori kihívásokról is. A könyvet számos fekete-fehér és színes fénykép illusztrálja, valamint idézetek szerepelnek benne nagy magyar költők és írók (Arany János, Petőfi Sándor, Tóth Árpád, Ady Endre, Kós Károly, Dsida Jenő, Tamási Áron és Wass Albert) műveiből. Elmondható, hogy a könyv olvasása hozzájárul Erdély múltjának és jelenének megismeréséhez, a szülőföldhöz, gyökereinkhez és magyarságunk kulturális értékeihez való ragaszkodásunk megerősítéséhez. A szerzőnek, aki neve napján 85-ik születésnapját is ünnepli, jó egészségben eltöltött hosszú életet, további eredményes munkálkodást kívánunk!

Vallasek István Pál,
a Sapientia EMTE Csíkszeredai Karainak nyugalmazott oktatója, a MTA határon túli köztestületi tagja

MIHÁLIK ANDRÁS

NEMZETKÖZI KÖNYVBEMUTATÓ BUDAPESTEN

ERDÉLY AZ IDŐK SODRÁBAN

a BME Építőmérnöki Kar,

Építőanyagok és Magasépités Tanszéken,

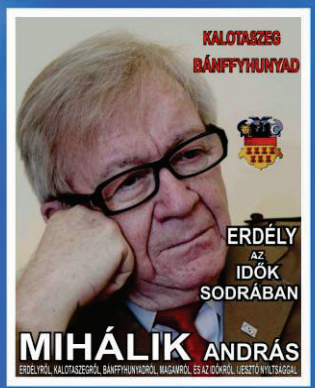

KALOTASZEG, BÁNFFYHUNYAD

MEGHIVÓ

Nemzetközi könyvbemutatóra Budapesten

a BME Építőmérnök Kar,
Építőanyagok és Magasépítés Tanszéken,
2017 február 24 (p) 15 órai kezdettel BME K ép. 1 em. 85

Erdélyről, Kalotaszegről, Bánffyhunyadról, magáról és az időkről ijesztő nyíltsággal ír a szerző, MIHÁLIK András

"A könyv, a **Magyar Tudományos Akadémia** támogatásával készült"

A könyvet méltatja,
Prof. Dr. Balázs L. György
tanszékvezető egyetemi tanár
a Nemzetközi Betonszövetség (fib) tiszteletbeli elnöke.

Kedves András

Köszönöm, hogy megtiszteltél könyveddel: az életedet, az életünket, a sorsunkat írtad bele. Nemzedékünk sorsát és harcát. Erő és bátorság kellett hozzá. Szívből gratulálok. Maradjon erőd, maradjon erőnk és időnk, hogy hasznosak lehessünk.

Isten éltessen, Isten áldjon!

János

Prof. Dr. Péntek János, Akadémikus a Magyar Tudományos Akadémia Külső Tagja a Kolozsvári Akadémiai Bizottság elnöke. Babeş-Bolyai Tudományegyetem.

Kedves András!

András barátom könyve nagy élmény számomra. Élményszerű egyrészt azért, mert jómagam is bánffyhunyadi születésű vagyok, másrészt azért, mert szerzője a korrajzot, az eseményeket családja történetébe ágyazta. Így vált különösen érzékletessé a narratíva és ily módon idéződtek fel bennem is különleges intenzitással saját személyes élményeim. A nagy terjedelmű könyv külön értéke, hogy bemutatja és szemlélteti a kalotaszegi népművészetet.

A művet mindazoknak figyelmébe ajánlom, akik érdeklődnek Kalotaszeg és Erdély iránt.

Szeretettel üdvözöl: Zoltán barátod

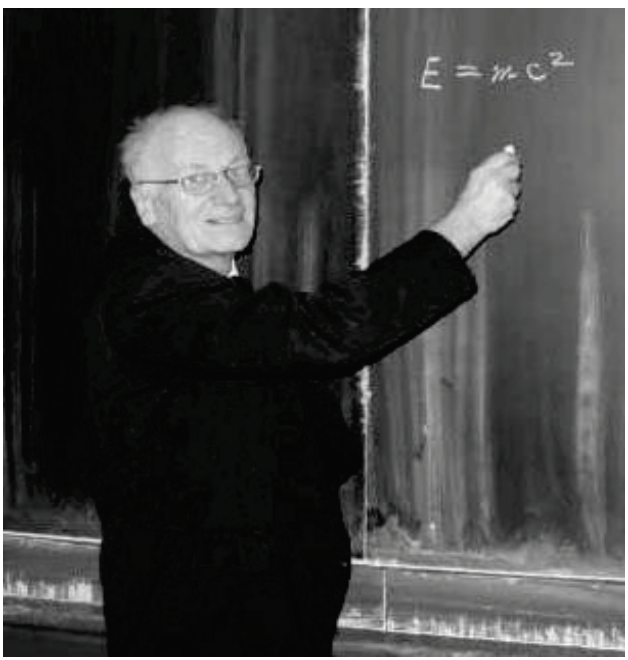

Prof. Dr. Gábos Zoltán Akadémikus
A Magyar Tudományos Akadémia Külső Tagja
Babeş-Bolyai Tudományegyetem Kolozsvár

KÖNYVBEMUTATÓ

Budapest
2017. február 24.

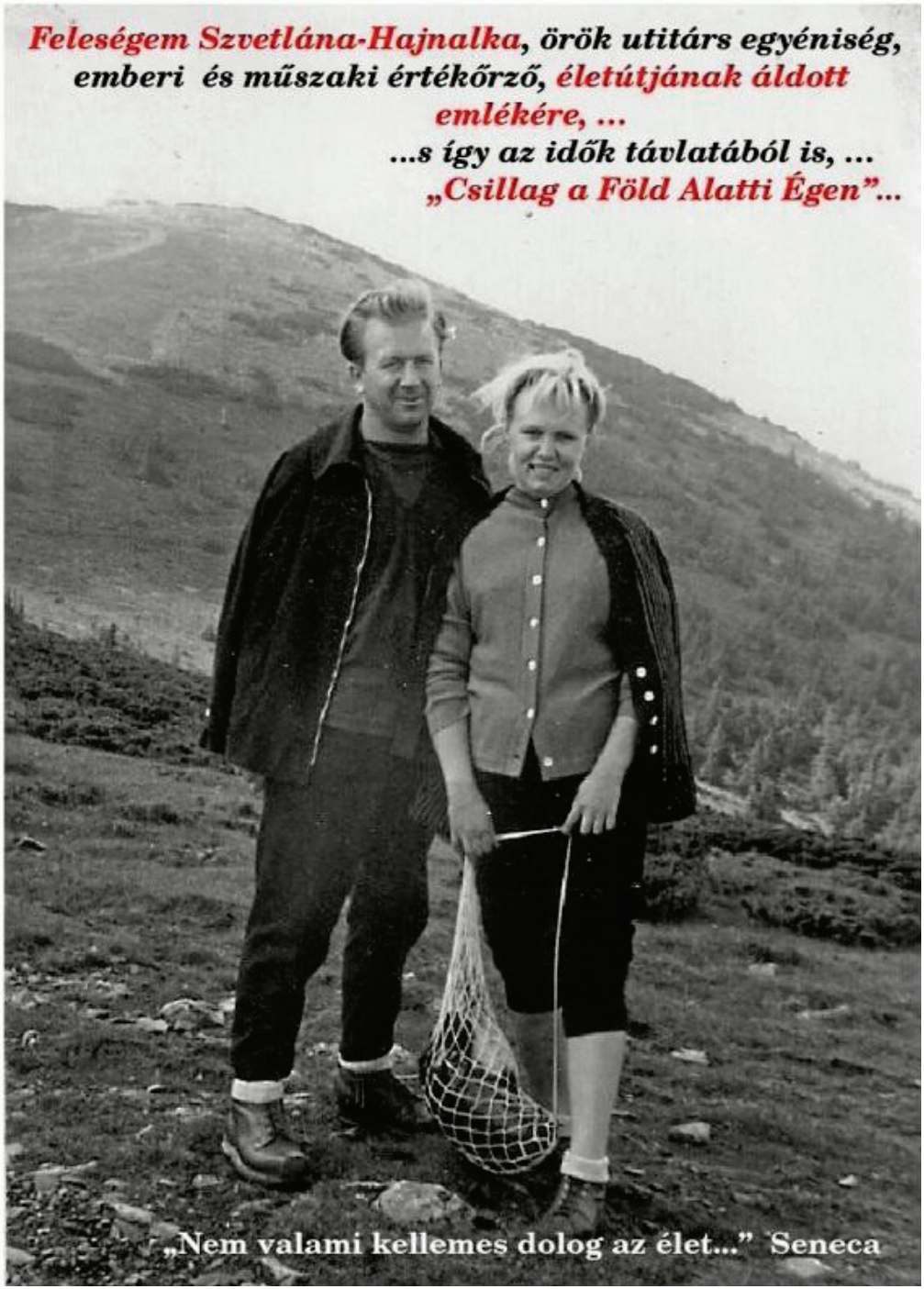
Feleségem Szvetlána-Hajnalka, örök utitárs egyéniség,
emberi és műszaki értékőrző, életútjának áldott
emlékére, ...
...s így az idők távlatából is, ...
„Csillag a Föld Alatti Égen”...
„Nem valami kellemes dolog az élet...” Seneca

A könyvbemutató megkezdése előtt

Prof. Dr. Balázs L. György megnyitja a találkozót, üdvözli a résztvevőket, majd a könyv méltatása után felkéri Mihálik András könyve bemutatására

KÖNYVBEMUTATÓ
Budapest
2017. február 18.
BÁNFFYHUNYAD
KALOTASZEG
ERDÉLY
AZ
IDŐK
SODRÁBAN
MIHÁLIK ANDRÁS

Tisztelt jelenlévők,
Kedves kollegák,
Hölgyeim és Uraim,

Mielőtt belevágnék a dolgok sűrűjébe, szeretném megosztani Önökkel egyes gondolataimat, feltételezéseimet, amelyek szervesen kapcsolódnak humánus és műszaki életvitelem, életutam fejleményeihez, napjainkig bezáróan.

El kell áruljam Önöknek, hogy a budapesti Műszaki Egyetemre mindig is felnéztem, nagyra tartottam már fiatal építőmérnök hallgatóként, s nemcsak azért mert Európában az első egyetemi szinten 1782-ben, Budán létrehozott mérnökképző intézetként jelenik meg

„Institutum Geometrico – Hydrotechnicum" elnevezéssel, hanem mert a magyar építőmérnöki társadalomnak csúcsértelmiségiek, nemzetközileg elismert egyéniségek egész sorát nevelte.

Állandó volt a kapcsolatom a Műszaki Egyetemmel 1963 óta, amikor is doktorandusz (aspiráns) jelöltként Prof. Dr. Nemesdy Ervinnél kellett volna doktorálnom, a hézagnélküli vágányok, tudományos témaköréből.

A szó-szoros értelmében boldog vagyok, hogy ma itt lehetek, itt ülhetek ennél az asztalnál, megköszönve különös lelkiállapotomban Dr. Balázs L. György Professzor úrnak, hogy merész lépésként elvállalta és lehetővé tette, a Trianon utáni Erdély életszerű kordokumentumának

„Erdély az idők sodrában" Kalotaszeg, Bánffyhunyad című könyvemnek a bemutatását, egy értő és érző közönség előtt, - tehát Önök előtt – tisztelt jelenlévők!

Nem vagyok sem irodalmár, sem történész, habár ez a két diszciplína mindig is érdeklődési körömnek központi kérdéseit képezte, amióta csak magamat tudom.

Nem a megszokott könyvbemutatóknak a sablonjait követem, hanem, ezektől kissé eltérően, kénytelen vagyok érzékeltetni, mintegy előszó helyet a témakör kényességét, politikai-ideológiai szempontokból is, a történelemhamisítások gyakorisága következtében, ezeknek az úgynevezett „elméleteknek" a tudománytalansága miatt, amelyek már nemzeti dogmává „kövesedtek" román állami szinten és a román közvéleményben.

Az objektíven szemlélődőnél, a történelem hamisítása csak akkor juthat ki az álpolitizálás zsákutcájából, ha ezeknek a mítoszoknak a rejtélyét, felkarolja, felhasználja egy nemzetközi tudományos kutatás, amely jelenleg érdektelenül szemléli a fent említett problémakört, pedig ez az érdektelenség a konkrét társadalmi életben, emberi szenvedéseknek traumáknak, az igazságtalanságnak, nemzeti tragédiáknak (Trianon), az előidézője, függetlenül a történelmi koroktól, amit napjaink jelene, eseményei is kikerülhetetlenül bizonyítanak.

A fent említett problematika fontossága, az életbevágó kérdések felvetése, tárgyalása, megoldása mintegy megköveteli az „ijesztő történelmi nyíltságot" helyesebben magyarul egy „gyilkos" tárgyilagosságot, az objektív, igazságos megoldásoknak az érdekében, minden – nevezendő írásban, avagy ezeknek történelmi kezelésében.

A fentiek szempontjából, könyvem, mint irodalmi mű, egy meggondolt, átgondolt, stratégiailag fedhetetlen formában, mint rendszer, struktúra jelentkezik, egy humánus-műszaki önéletrajzot is felhasználva a szerkesztés sikeres kivitelezésében. Ennek az elgondolásnak a követelményeiként jelentkezik a fentiekből kifolyólag, 1931-2015 között az idők sodrában a jelenségek, történések rögzítése, magyarázata, a történelem utórezgéseinek beágyazása a társadalmi-nemzeti folyamatokba, esetlegesen azoknak a provokálása, amit mi nem éltünk át, de jelentkeznek, ott vannak génjeinkben mint fel nem tépett „sebek" és szervesen köthetőek egy humánus-műszaki önéletrajzból adódó fogalmakhoz és a könyvhöz kapcsolódó megjelölt irodalmi forrásoknak aláhúzásával, megnevezésével.

Így alakult, így lett tehát könyvem „Erdély az idők sodrában”, Kalotaszeg, Bánffyhunyad, a Trianon utáni Erdély életszerű kordokumentuma, mint irodalmi mű.

Humánus-műszaki életutamat – különösen annak kezdeti fázisaiban – a sors, a „predesztinációk” egész sora tölti ki, mint humánus-műszaki életutam meghatározó fejleményként, napjainkig bezáróan. A Székely Hadosztálynak a létezése Bánffyhunyadon jelölte meg születésem helyét, tehát kalotaszegi lettem 1931-ben.

A Bécsi Döntés eredményeként végrehajtott magyar bevonulást Bánffyhunyadra, 1940. szeptember 9-én, mint 8 éves gyerek éltem át. Mindent láttam és hallottam „habár nemzeti-politikai aláfestését még nem értettem, nem érthettem meg”! Láttam, hogy Bánffyhunyadon a fő-utcán, Al-utcán rengeteg az ünnepélyesen felöltözött nép (aki tehette kalotaszegi népi öltözetben!) Több mint 30 falu, község volt jelen a fő-utca két oldalán Bánffyhunyadon, Kalotaszegről! Mindenki kiabált, éljenez (éljen Horthy, éljen a magyar Honvédség, Horthy-Csáki-Teleki) ölelik és puszilják egymást, sokan sírnak, virágokat nyújtanak át a honvédségnek, virágokat dobálnak a kerékpáros honvédekre, így fejezvén ki örömüket, szeretetüket a bevonuló katonáknak, honvédeknek, gyalogosoknak, kerékpárosoknak, lovasoknak! Mai szóhasználattal élve egy globális boldogság szállta meg, lepte el a bánffyhunyadi fő-utcát, Al-utcát.

Lényegében így raktározódott el bennem, a mai napig azoknak a szeptemberi élményeknek a sokasága, szépsége és spontaneitása, amelyek személyiségem, világnézetem alappillérei között találhatók végérvényesen, kitörölhetetlenül és meghatározóan. Már nemcsak ösztönösen, de tudományosan is tudjuk, hogy a gyermek élmények meghatározóak.

A cserkészcsapat tagja, mint „farkas kölyök” a Velemjáró könyvecskében (a cserkészek kis kódexe) olvasom: „Tudod-e, mit köszönhet technikában a világ a magyarságnak?…” s ennek egyik bekezdésében olvasom: „Tudod-e, hogy a magyar Mihálik János építette

az első betonzsilipeket!” Megfogott a névrokonság szimpátiája – hiszen Kalotaszegen nemigen voltak Mihálikok rajtunk kívül - de utána a beton kifejezés is (addig csak Al-utca betonútjáról hallottam!), amely időlegesen”emésztet” és determinálta, meghatározta későbbi építőmérnöki pályafutásomat, egész életutamat, annak tudományos-műszaki tevékenységét, a bukaresti „Institutul de Construcţii Bucureşti, Facultatea de Poduri şi Construcţii Masive, secţia Hidrotecnică”, valamint a moszkvai MADI (Moszkovszkij Avtomobilno – Dorozsnij Insztitut), elvégzése után, az ebből adódó építőmérnöki pályafutásom 57 éve alatt mint építőmérnök (híd-alagút) és egyetemi tanár, az MTA Külső Testületének Tagja.

Életbevágó elhatározás, humánus és műszaki életem meghatározó fejleményeként… jelentkezik 1956. február 26-án Moszkvában, egy 1955-ben lejátszódott író-olvasó találkozó a Moszkvai Műszaki Egyetem szervezésében. Ezen a találkozón, mint másodéves építőmérnök hallgató, találkoztunk, találkoztam Nazim Hikmet török költővel – aki tudomásom szerint akkoriban a Szovjetunióban élt. A találkozás végén, a kérdéseknél, felszólalásoknál, egy kollegina a műszaki egyetemről a következő kérdést tette fel Nazim Hikmet költőnek: „Mester, Önnek olyan nagy élettapasztalata van, hogy bátorkodom megkérdezni Önt, hogyan definiálná a boldogságot nekünk, műszakiaknak: mi a boldogság, mikor boldog az ember?” A költő rövid gondolkodás után a boldogságot mint az ember egyik végleges céljaként jelölvén meg, a következőket felelte: „Ha Ön, mint műszaki az életben örömmel megy haza, valamint örömmel megy a munkahelyére, akkor Ön Boldog!”

Nagyon figyeltem és különösen megrögződött bennem a válasza Nazim Hikmet költőnek, akit a mai napig nem tudok elfelejteni, állandóan végig kísért életutamon, mindig egy kedves emlék marad és maradt ez az író-olvasó találkozó. Ugyanakkor ott a találkozó termében szeget ütött a fejemben az a tény is, hogy egy fiatal kollegina a boldogságról álmodozik akkor, amikor én erre a szóra még sohasem gondoltam mint diák vagy építőmérnök hallgató?! Ez a kollegina két év

múlva a feleségem lett Evdak Szvetlána Alexandrovna elektromérnök-hallgató személyében!!!

Az a szó, hogy Boldog – akkor még minden tartalom nélkül – nálam egy életbevágó elhatározást eredményezett tehát jövőm, humánus és műszaki életem meghatározó tényezője lett 1956. november 7.-én, amikor Moszkvában hivatalosan megnősültem, orosz nő, mérnök nő lett a feleségem.

A sors, annak „predesztinációi" jelölte meg, indított el a humánus és műszaki élet ösvényein, nem én választottam, jelöltem ki magamnak ezeket s csak ezek megtörténte után vehettem kezembe saját sorsom, mindennapi életem, azok fordulatainak irányítását. A fenti eseményeknek, történéseknek köszönhetően, jutottam el, érkeztem el ide, s élettapasztalatom alapján kikerülhetetlen megelégedéssel zárul.

Tehát ide érkeztem…

SZÜLŐHÁZAM, NYISS KAPUT!
ÖRÖK VÁNDOR, HAZATÉRTEM:
IDE TÉR MEG MINDEN ÚT.
KÖNNYET EJT SZINEGETŐ ÉRTEM

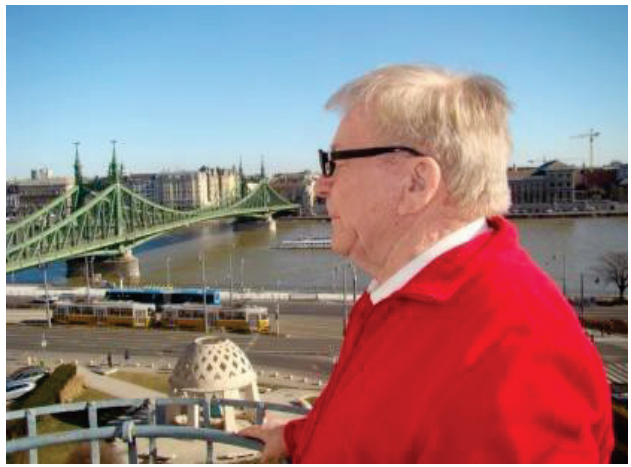

Mihálik András
(Bánffyhunyad-Kalotaszeg, Kolozsvár, Bukarest, Moszkva, Nagyvárad)

Budapest Műszaki Egyetem 2017. február 24

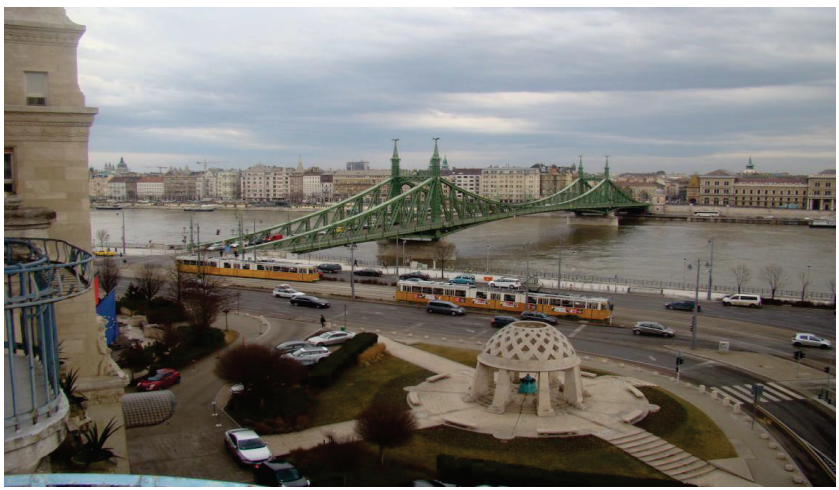

INDULJON HÁT EL, MONDANIVALÓNK,
IRÁSUNKON KERESZTÜL...

Abból élünk, amit kapunk,
de az éltet minket, amit adunk.

W. Churchill

„Zúgjon fel hát a magyar zsoltár,
seperjen át a fekete,
tarajos és hideg hullámokon,
Énekelj, hogy világgá hömpölyögjön,
zsoltárod, mint a poklok tikkadt, kénköves szele
s Európa fogja be fülét
s nyögjön a borzalomtól
és őrüljön bele!”

Tisztelt jelenlévők, kedves budapesti kollegák, köszönöm, hogy figyelmesen meghallgattak, tehát… ide érkeztem… Örülök, hogy itt lehettem a Budapesti Műszaki Egyetemen s részt vehettem közvetlenül Kalotaszegi, Erdélyi magyar öntudatunk felrázásában, megerősítésében, abban, hogy könyvem bemutatójának egyedülien is kiemelkedő célját elértem, azaz, hogy gondolkodásra, elmélkedésre késztessem a kalotaszegi elmét – és nemcsak – a lét és sors kérdéseinek lelki értelmében.

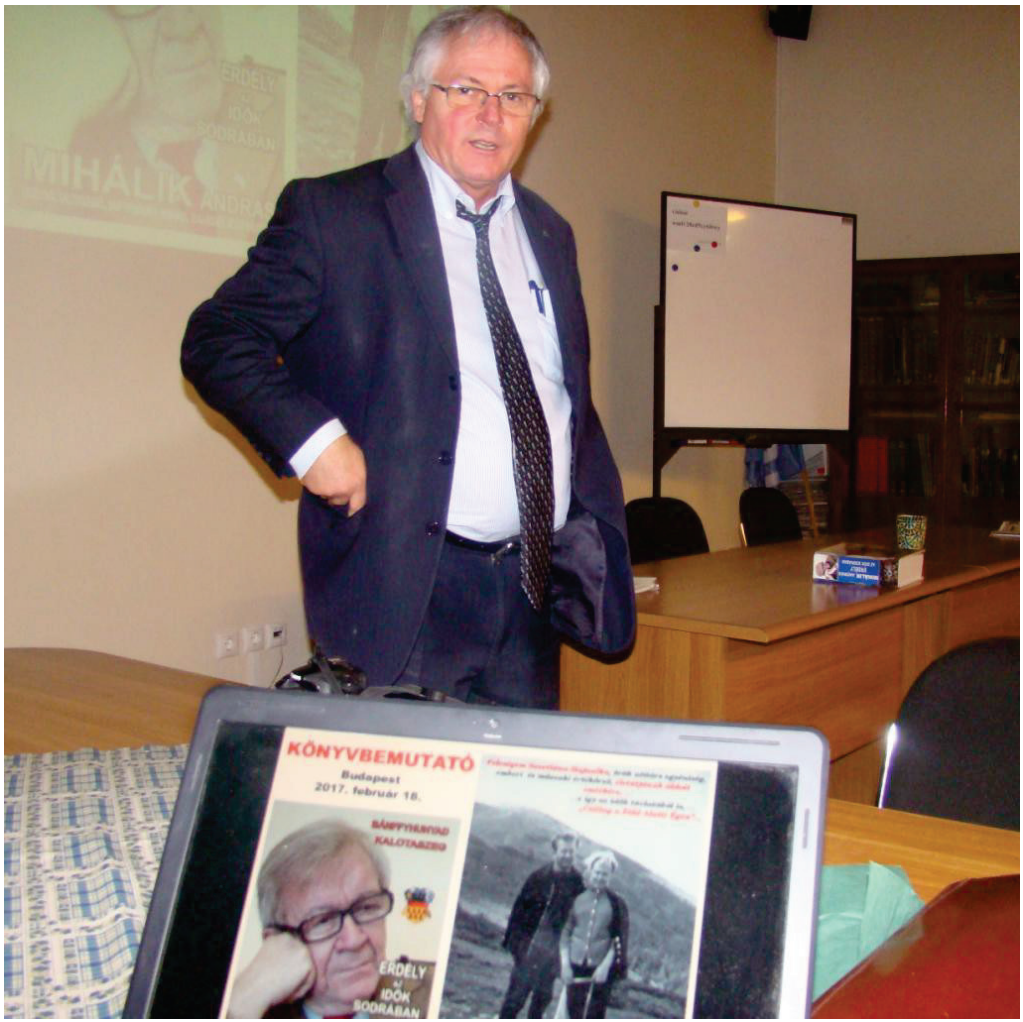

Prof. Dr. Balázs L. György, mint a könyvbemutató szervezője, az előadás házigazdája megköszöni a szerzőnek értékes, érdekes előadását a könyvbemutatóval kapcsolatosan, valamint a jelenlévőknek aktív részvételét, bezártnak tekintvén sikeres összejövetelünket.

A továbbiakban a házigazda professzor, tanszékvezető egyetemi tanár baráti beszélgetésre hívta meg a könyvbemutatón résztvevő hallgatóságot.

Balázs L. György professzor Úr részére

Prof. Dr. Balázs L. György BME Építőmérnöki Kar
Építőanyagok és Magasépítés Tanszékvezető Egyetemi Tanár

Kedves Gyuri!

Megköszönöm a lehetőséget, hogy részt vehettem e Nemzetközi BME Budapest-i könyvbemutató találkozón, könyvem „Erdély az Idők Sodrában”, Kalotaszeg, Bánffyhunyad, prezentálásán, amit csak hozzáállásodnak, segítőkészségednek, lelkesedésednek tulajdoníthatok, egy nagy szervező és körültekintő munka eredményeképpen.

Mint Bánffyhunyad-i és Erdély-i, mérhetetlen köszönetem, elismerésem személyed valamint tanszéked iránt, hogy itt Budapesten is elhangozhatott erdélyi, kalotaszegi magyar öntudatunk megerősítését, felrázását követendő munkálkodás - könyvem bemutatójának egyedülien is kiemelkedő célja - hogy gondolkodásra, elmélkedésre késztesse a kalotaszegi embert, a kalotaszegi elmét – és nemcsak – a lét és sors kérdéseinek lelki értelmében.

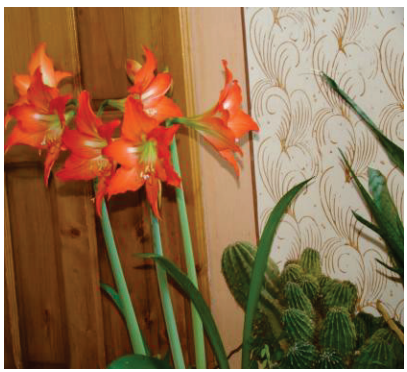

ISTEN ÉLTESSEN!

ISTEN ÁLDJON

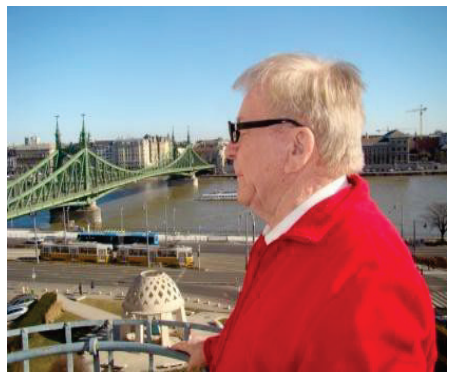

Mihálik András (Kolozsvár – Kalotaszeg, Bánffyhunyad – Nagyvárad) Budapest Műszaki Egyetem 2017. február 24

MÉLTATÁS

Mihálik András könyve rendhagyó irodalmi és családregényszerű alkotás, mert egy mérnök lényeglátását tükrözi az erdélyi XX. századból. Ragaszkodás szülőföldjéhez, Erdélyhez, azon belül Kalotaszeghez megható és hiteles.

Végigjárta a háború utáni magyar értelmiség nehéz megmaradásának útját, amit részletesen bemutat a kolozsvári diákélettől, napjainkig.

Számomra különösen értékes olvasmány, aki állandó vendége vagyok Erdélynek és becsülöm András azért a bátorságáért, amivel bemutatja a román rendszeren belüli, magyar megmaradásért vívott küzdelmet, és a valódi román történelmet.

Értelmiségi küldetése a mai napig példaszerű, ami sokkal több, mint egy átlagos mérnöki hivatás. Sok ilyen, a hazájához ragaszkodó, művelt, eligazodni tudó műszaki és nemcsak műszaki kollégára lenne szükség most, amikor a térségünkben, Európában nagy változások következnek, és ezt a magyar intelligenciának felkészülten kell fogadni. Ehhez is értékes segítséget ad ezen könyv elolvasása.

Dr. Kontra Jenő egyetemi tanár, BME Épületenergetikai és Épületgépészeti Tanszék

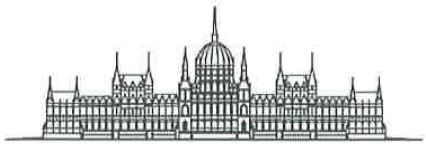

AZ ORSZÁGGYŰLÉS
KÜLÜGYI BIZOTTSÁGA

Mihalik András úr részére

Kedves András bátyám!

Hálásan köszönöm a könyvedet. Ez az átfogó munka, ez a történelmi hosszmetszet szűkebb pátriádról, amelyet a családod történetén átszűrve teszel személyes sorssá, igazán Hozzád méltó mű – és emlékállítás elődeidnek. Azt hiszem, ezzel a műveddel a személyes történelem-kutatásnak is bőséges anyagot szolgáltatsz egyben el is végezve a történészi feladatot. Különös tekintettel arra, hogy az igazságra törekvés feltárja a mi hibáinkat is. Azt hiszem, hogy enélkül a saját múltunkkal való őszinte szembenézés nélkül nem tudunk közelebb kerülni a megbékéléshez.

Mindenképpen nagy kincset adtál családodnak, nemzetednek és nekem is, amit még egyszer köszönök Neked.

Budapest, 2017. november 27.

Barátsággal,

Németh Zsolt

Kedves András

Köszönöm, hogy megtiszteltél könyveddel: az életedet, az életünket, a sorsunkat írtad bele. Nemzedékünk sorsát és harcát. Erő és bátorság kellett hozzá. Szívből gratulálok. Maradjon erőd, maradjon erőnk és időnk, hogy hasznosak lehessünk.

Isten éltessen, Isten áldjon!
János

Prof. Dr. Péntek János, Akadémikus a Magyar Tudományos Akadémia Külső Tagja a Kolozsvári Akadémiai Bizottság elnöke.
Babeş-Bolyai Tudományegyetem.

Az Erdély az idők sodrában
cinnű rangos kötete iránti
elismeréssel és köszönettel

Dr. Mihálik András

és Családja részére,

átdott ünnepi jóhívánságokkal,
szeretettel –

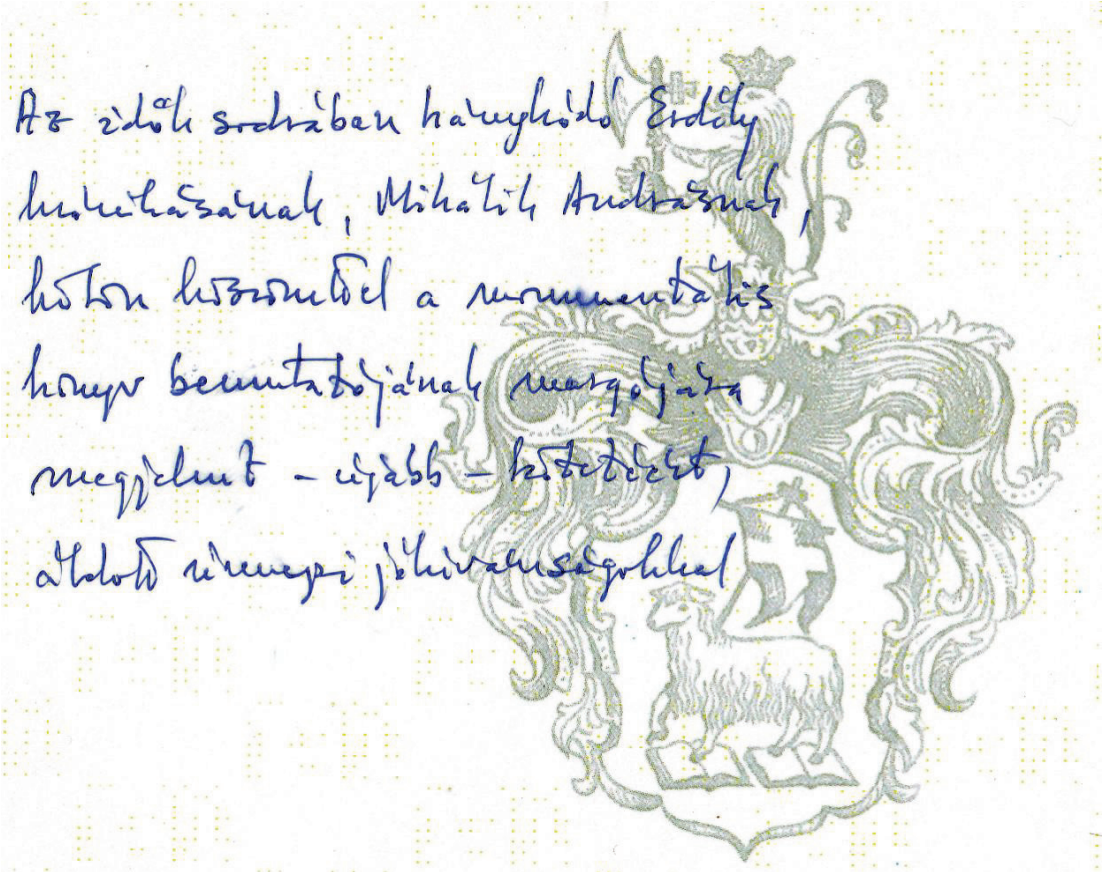

Sólyom László

európai képviselő az
EMNT elnöke

Kedves András!

András barátom könyve nagy élmény számomra. Élményszerű egyrészt azért, mert jómagam is bánffyhunyadi születésű vagyok, másrészt azért, mert szerzője a korrajzot, az eseményeket családja történetébe ágyazta. Így vált különösen érzékletessé a narratíva és ily módon idéződtek fel bennem is különleges intenzitással saját személyes élményeim. A nagy terjedelmű könyv külön értéke, hogy bemutatja és szemlélteti a kalotaszegi népművészetet.

A művet mindazoknak figyelmébe ajánlom, akik érdeklődnek Kalotaszeg és Erdély iránt.

Szeretettel üdvözöl: Zoltán barátod

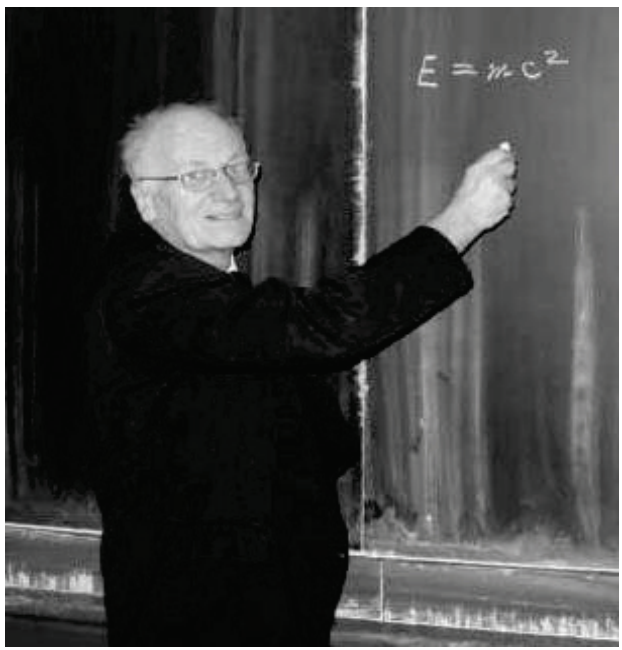

Prof. Dr. Gábos Zoltán Akadémikus
A Magyar Tudományos Akadémia Külső Tagja
Babeş-Bolyai Tudományegyetem Kolozsvár Kedves Mihalik András!

Megkaptam „Erdély az idők sodrában” c. nagyszabású művedet. Gratulálok hozzá és köszönöm, egyelőre már át is lapoztam. Viszonzásként elküldtem Neked „Szűk volt a mundér” c. könyvemet, fogadd barátságom szerény jeléül. További sok sikert és nagyon jó egészséget kívánok. Isten áldjon bennünket, magyarokat!

Szívélyes üdvözlettel:
dr. Szűrös Mátyás

Dr. Szűrös Mátyás
A Magyar Köztársaság volt
Ideiglenes Köztársasági Elnöke

Kedves András!

Óriási feladatot vállaltál föl „Erdély az idők sodrában” című könyved megírásával. Kiváló áttekintést nyújt történelmileg és kultúrtörténetileg egyaránt. Megtaláltam benne többek között híres támfaladat is Nagyváradon, amit együtt is szakértettünk.

A konferenciákra való visszaemlékezések nekünk is kellemes emléket jelentenek.

Gratulálok könyvedhez.
További jó egészséget kívánok.
Üdv: Gyuri

Prof. Dr. Balázs L. György, tanszékvezető

Építőanyagok és Magasépítés Tanszék, Építőmérnöki Kar Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
fib **(Nemzetközi Betonszövetség) tiszteletbeli elnöke H-1111 Budapest, Műegyetem rkp. 3, HUNGARY**

Kedves András!

Mindig tudtam, hogy tehetséges és alapos ember vagy, de a könyved ezt a hitemet mérhetetlenül megerősítette!

A gyönyörű, tartalmas, nyelvileg tiszta, hazaszeretetet sugárzó; az utókor számára értékőrző munkád minden korosztálynak igen hasznos olvasmány, amely bizonyítja, hogy a megcsonkított Erdélynek ma is van „élő", a magyarnál magyarabb magyarsága.

Amíg a „harcban" olyan katonák lesznek, mint Mihálik András, addig szilárdak, állékonyak maradunk az idők sodrában. Nagy élvezettel olvasom a könyvet, tapasztalva és szégyenkezve, hogy milyen keveset tudok e gyönyörű vidékről, hőseiről, egyszerű, de nagyszerű, nyíltszívű hazafiairól!

Kedves András!
Nagyon köszönöm a könyvet. Szívből gratulálok a munkádhoz, és nagyon jó egészséget kívánok baráti öleléssel:

Farkas József BME, Geotechnika.

Prof. Dr. Farkas József
Budapest, Műszaki Egyetem

Tisztelt Mihálik Úr, kedves András!

Köszönettel megkaptuk szép és hatalmas, méretében és tartalmában egyaránt impozáns kötetedet, őszintén gratulálok hozzá… Végiglapoztam, nem lehetett nem nekilátni azonnal – nagyon jó a sok-sok fotó, a gazdag képanyag…

Nagyon szépek vagytok Feleségeddel együtt, fiatalon! és igen gazdag az az életpálya, ami ebből a munkából átjön… J Gondoltál arra, hogy esetleg történész kezébe adod munkádat? kitűnő kordokumentum lehet…

Tisztelettel és szeretettel gratulálok.

Mariann

Tarnóczy Mariann
Osztályvezető / Magyar Tudományos Akadémia Titkársága
Területi Titkárság / Határon Túli Magyarok Titkársága

Draga Bandi!

Ma delutan, 17 orakor kaptam meg a SZENZACIOS KONNYVEDET es azota nem tudom letenni. Legalabb 6-szor sirtam el magam es nem csak a szemelyes dolgokon. Feltetlenul meg kell szervezni itt az „egyedi Banffyhunyadon" egy bemutatot. Nagyon szepen Koszonom ezt a nagyszeru erzest amit ez a konyv szerzett most nekem. Annyira megfogott, hogy meg a billentyuzetet se alitottam at magyarra.

Ha erre jarsz feltetlenul allj meg.

Sok-sok szeretettel Tibi
Banffyhunyad

Schvarcz Tibor és Schvarcz Katalin (Böndi Kati)

Nagy örömömre megérkezett csodálatosan értékes írásaid könyve. Köszönöm, hogy engem is megajándékoztál. Hálásan köszönöm az Örökkévalónak, hogy ilyen sokoldalú tehetséggel áldott meg. Izgatottan várom, hogy mellé üljek és elmerüljek az olvasása gyönyörűségében… személyes gratulációmig sok szerető puszi

Dr. Demeter Kató
Budapest

Dr. Demeter Katalin. Budapest

Kedves András!

Nagy örömmel vettem kezembe a könyvet, amely felidézi számomra erdélyi barangolásainkat, a hasznos szakmai konferenciákon való részvételt, a kedves fogadtatást a társ egyetemen való előadás alkalmából. András áldozatos aktív tevékenysége nagyon nagy mértékben elősegítette erdélyi kapcsolataink erősödését az elmúlt években. Ez tükröződik ebben a nagyszerű kiadványban is, amelyet végre kezemben tarthatok.

Üdvözlettel
Farkas György

Prof. Dr. Farkas György
Budapest, Műszaki Egyetem

Kedves András,

Mihálik András: Erdély az idők sodrában

Ebben a könyvben együtt van az öröm és a fájdalom. Megtalálható benne a családhoz valamint a szülőföldhöz való ragaszkodást kiváltó és a szakmához vezető történések sora. A leírás mély érzelmeket fogalmaz a gondolatok segítségével. Megtalálhatók benne az erdélyi és ezen belül a kárpáthoni életformába kitaposott utak színei – szövevényei. Velük párhuzamosan felcsillantja a csak elgondolt és jobbnak vélt elmaradt lehetőségeket is. A sorok között az évtizedek történéseihez nagy szeretet és jobbító tenni akarás társul.

Köszönettel Szőcs Katalin

Dr. Szőcs Katalin
a Kémiai Tudományok Doktora
a Magyar Tudományos Akadémia Köztestületének Külső Tagja
Kolozsvár

Kedves Bandikám!

Lélekben ott leszek Veled a mai könyvbemutatón. Könyved nem csupán a kutató-alkotó erdélyi magyar építőmérnök életútjának tükre, hanem a Trianon-utáni Erdély életszerű kordokumentuma.

Köszönetünk érte…

András-nap küszöbén Neked Jó egészséget, könyvednek pedig sok-sok érző és értő olvasót kíván

barátod
Cziszter Kálmán
Arad

Cziszter Kálmán András
Megyei tanácsos. Arad

Drága András,

Megkaptuk ma a könyvedet, mielőtt dicsérném és köszönném, gratulálunk hozzá. Ez nagy volt. Rengeteg munkád van benne, értékes, érdekes, és hálásak vagyunk, hogy megírtad.

Hiánypótló volt. Persze csak lassan lehet olvasni megfontoltan.

Kívánunk még sok erőt, egészséget Neked.

Még egyszer is gratulálunk, hálásan köszönjük. Úgy, mint a saját nevünkben és az MMÉV nevében is.

Szeretettel ölelünk
Kászonyi Anikó és Gábor

Kászonyi Anikó és Dr. Kászonyi Gábor PhD Magyar Mérnökök és Építészek Világszövetségének ME elnöke, főiskolai tanár, SZIE YMMFK

Gratulálok! Előre!

http://www.bme.hu/hirek/20150901/Jozsa_Janos_Komplex_tudast_es_vallalkozasbarat_nyitott_szellemisegu_kepzest_nyujtunk

János

Prof. Dr. Józsa János Akadémikus,
Budapest, Műszaki Egyetem, Rektor

Bíró Rozália
RMDSZ - SZKT Elnök
szenátor

Gratulálok Mihálik úr!

Köszönöm a meghívást, sajnos nem tudok ott lenni, egyéb, már régebben betervezett programom miatt.
Igen értékes kiadványának sikert, eredményes további tevékenységet kívánok.

Tisztelettel
Bíró Rozália
Nagyvárad

Dr. ing. Szél Sándor

Ritka az a könyv, amely nemcsak ismereteinket, hanem tudatunkat is erősíti. Köszönet érte, András

Szél Sándor
Nagyvárad

Kedves András!

Elgondolkozva lapoztuk, olvastuk a könyvedet, hiszen nem csak az általad megéltek, a mi sorsunk is benne van. Mivel tapasztalatom szerint a mai szülők, de még a nagyszülők is egyre kevésbé érzik a fontosságát annak, hogy meséljenek a gyermekeknek az elmúlt időkről (talán idejük, alkalmuk sincs rá), jó lenne, ha a mai fiatalok közül minél többnek a kezébe kerülhetne, tanulságul. Nem is említve a nagy alapossággal összegyűjtött képanyagot, könyved körültekintő dokumentáltságát, az átfogó ajánlott könyvészetet.

A gyorsan terjedő új olvasási szokásokra való tekintettel esetleg megjelenhetne e-könyv formájában is, vagy letölthető könyvként?

Barátsággal Egykori osztálytársad,
Veress Endre Kolozsvár

Veress Endre

Tisztelt Professzor Úr,
Kedves András!

Dr. Mihálik András professzor Úr „Erdély az idők sodrában” c. könyvét már kézbe venni is nagy öröm, hiszen egy különlegesen igényes, képekkel igen gazdagon illusztrált kiadvány.

Engem a személyes (élet)történetek érintettek meg leginkább. Különös érdeklődéssel olvastam a szépapám, Mihálik János, aradi születésű mérnök életpályáját bemutató sorokat. Élményt jelent számomra, hogy gyönyörű fotókkal, korabeli dokumentumokkal illusztrálva, egy szakavatott mérnök bemutatásában ismerhettem meg szakmailag jelentős pályáját, amelyről eddig csak családi elbeszélésekből volt tudomásom.

Ez az a fajta könyv, amelyet az ember időről időre újra kézbe vesz, és mindig talál benne megszívlelendő gondolatokat. Történelmi áttekintései érdekes összefüggésekre irányítják rá az olvasó figyelmét.

Nagyra becsülöm Mihálik Professzor Urat ennek a könyvnek a megírásáért, mert ezzel a személyes hangvételű könyvvel lehetővé válik, hogy a fiatalabb generációk is megismerhessék Erdély gazdag történelmét, kultúráját, s Professzor Úr nagyszerű pályáját, érdekes élettörténetét is.

Tisztelettel: Emese

a „Mihálikok” történelmi találkozója a MTA székhelyén 2016. május 3-án.
Dr. Lukács Emese. Budapest

Kedves András

Néhány gondolat Mihálik András könyvéről. Valamikor az ifjak útra keltek, hogy külországokban gyarapítsák tudásukat, szakismereteiket. Így kelt útra, de már modern vándorként a szerző is, hogy aztán hazájába visszatérve és immár családjával kamatoztassa tudását. De, és ez a könyv egyik fő érdeme, egy percig sem szakadt el szülőföldjétől, a csodálatos Kalotaszegtől, és végig figyelemmel kísérte a vidék gazdasági-szociológiai változásait, amelyeket gazdagon dokumentálva jelenít meg könyvében. A hatalmas fényképanyag jól egészíti ki az írott tartalmakat.

Baráti üdvözlettel
egykori osztálytársad Kolozsváron

Sófalvi Balázs
Budapest

Gratulálok Tanár Úr!

Első sorban a könyv miatt (természetesen), nem „csupán” nevesebb kortársaink méltató véleményére (ami igencsak jelentős dolog) reagálva…

Bárcsak több önhöz hasonló ember lenne, követendő példaképet nyújtva a fiatalabbak számára.

Büszke barátsággal es őszinte tisztelettel,

Zsongor

Dr. Gobesz Zsongor
Egyetemi docens
Kolozsvári Műszaki Egyetem

Tisztelt Dr. Mihálik András!

Kedves András!

Örömmel és meghatottan vettem kezembe, az elkészült, megjelent vaskos, gazdagon illusztrált könyvet: „Erdély az idők sodrában” Kalotaszeg – Bánffyhunyad, mely méretében és tartalmában egy impozáns irodalmi mű.

Mint a nyomdai előkészítés állandó, aktív tagjának, tudatában vagyok annak, hogy rengeteg, következetes, történelemhű, munkád van benne, hisz több mint másfél éven keresztül, fáradságot nem ismerve dolgoztál naponta – közben a moszkvai Lenin könyvtárban is tanulmányoztad a megfelelő fejezetek idevonatkozó történelmi adatait.

Több mint négyezer kézzel írott oldal került be a könyv végleges kötetébe.

Szerintem ez a könyv kapcsolódóan tartalmához és a méretéhez titáni munka eredménye, dicsérendő vállalkozásként könyvelhető el, mindamellett, hogy különösen kiemeli monografikus lélegzetvételű bemutatását Bánffyhunyadnak.

Csak gratulálni tudok e MUNKA eredményéhez.

Őszinte barátsággal és tisztelettel

Menyhárt-Zsolnai Valéria
ny. Közgazdász

Tisztelt Mihálik Úr, Dr. Mihálik András!

Partiumi baráti körből szereztem tudomást, jutottam hozzá, az Ön érdekes, vaskos könyvéhez. Meglepett, emberi és politikai nyíltsága, szerkezeti felépítése, szükségessége az erdélyi ÖNTUDAT megerősítésében. Élvezettel, vonzóan, olvasom a könyvet, sokszor érzelmi szorongásban. Tiszta szívemből gratulálok, hálásan köszönöm értékes elgondolását, erőt, egészséget kívánva Önnek és családjának.

Zsolnai Ferenc
Wien-Bécs
Ausztria

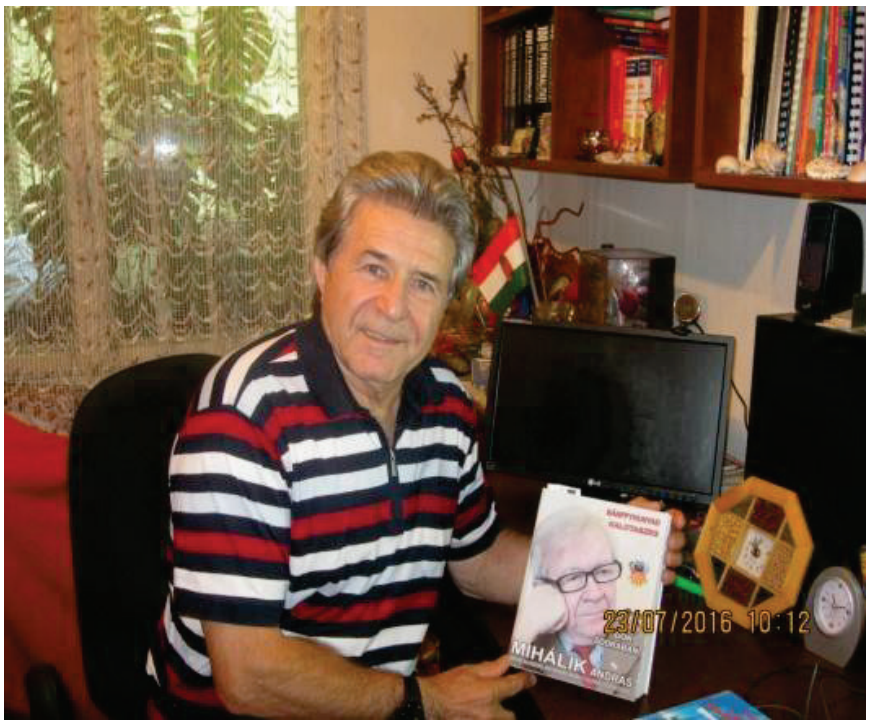

Zsolnai Ferenc Orvos asszisztens
Szív és érsebészet AKH, Bécs Ausztria

Kedves András,

Több mint 25 éves együttműködés alatt, közel 15 országban üzleti kapcsolat kialakítása közben, alkalmam volt betekinteni kutató, alkotó, építőmérnöki munkádba, tudomásul venni széles körű olvasottságodat, a tudomány iránti érdeklődésedet, szenvedélyedet, kitartásodat elveid iránt, azok megismerését, pozitív kihatásait életutad folyamán.

Gratulálok, megjelent vaskos könyvedhez, örömmel és vonzóan olvasom, annál is inkább mivel egyes részletek történetei szervesen kapcsolódnak üzleti aktivitásomhoz, a Lada gépkocsik nagyváradi-Bihar megyei honosításában.

Életutad mintegy bizonyítja, tükrözi, a történelem eseményeinek alapos ismeretét, tanulmányozását, szakmai sokszínűségedet, kimagaslóan, tudományosan megalapozott moszkvai műszaki felkészültségedet, az ebből adódó mérnöki életúton jelentkező tapasztaltságodat, nemzetünk, Erdély, Kalotaszeg valamint Bánffyhunyad iránti elkötelezettségedet, hűségedet, családod iránti szeretetet.

Még egyszer gratulálok, könyved megjelenése alkalmából, kívánok erőt, egészséget, további sikereket.

Barátsággal, Nagy Sándor

Dr. Nagy Sándor
okl. kohász mérnök. A Műszaki Tudományok Doktora
Az MTA. Köztestületének Külső Tagja, Nagyvárad

Liceul Unitarian „János Zsigmond”
János Zsigmond Unitárius Kollégium
János Zsigmond Unitarian Highschool

str. 21 Decembrie nr. 9, 400105 Cluj Napoca, tel/fax: 0264-598043
e-mail: liceul.unitarian@yahoo.com, web.page: janoszsigmond.ro

Tisztelt Mihálik András,

Nagyon köszönjük a János Zsigmond Unitárius Kollégium nevében a könyvadományát, saját írását,

Mihálik András : Erdély az idők sodrában, alcím: Erdélyről, Kalotaszegről, Bánffyhunyadról, magamról, és az időkről, ijjesztő nyiltsággal

amivel iskolánkban az oktatás-nevelési tevékenységet segitette.

Kolozsvár, 2017 március 6.

Tisztelettel és köszönettel,

Popa Márta
Igazgató

Solymosi Zsolt
Aligazgató

Feischmidt Ildikó,
könyvtáros

EMT TÁJÉKOZTATÓ

AZ ERDÉLYI MAGYAR MŰSZAKI TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG HÍRLEVELE

XXVII. ÉVFOLYAM, 1–2. SZÁM • 2016. JANUÁR–FEBRUÁR

Erdély az idők sodrában

címmel megjelent Mihálik András önéletrajzi könyve

A szerző az EMT egyik alapító tagja egy érdekes könyvvel ajándékozta meg az olvasókat, amelynek alcíme *Erdélyről, Kalotaszegről, Bánffyhunyadról és az időkről ijesztő nyíltsággal.*

A könyv szemelvényeket tartalmaz az erdélyi magyarság történetéről a legrégebbi időktől napjainkig, a szerző szűkebb hazájáról, Kalotaszegről, valamint családjáról, munkájáról, közéleti tevékenységéről.

Fontos helyet foglal el a szerzőnek az EMT-ben kifejtett tevékenysége is, amely gazdagon van illusztrálva az elmúlt 25 év történéseivel.

Mindenkinek ajánlom Mihálik András könyvét, mert biztosan fog találni benne érdekes információkat, részleteket.

Dr. Köllő Gábor, EMT elnök

Kalotaszeg

A lap alapításának évei

1890. Gyarmathy Zsigáné 1912. Kós Károly 1990. Vasas Samu

Új sorozat XXV. évfolyam, 4. (176.) szám 2015 – Tél – Bánffyhunyad

„A hagyományos utcakép ... jellegzetes elemei (kerítések, sasfás utcakapuk, szakállszárítók, leveles szekérkapuk, gémeskutak) mára eltűntek, mert a népi építészeti emlékeket nem védi helyi szabályozás, másrészt az egykor magas művészi érzékéről híres kalotaszegiek mintha elveszítették volna jó ízlésüket és szépérzéküket, így egyre gyorsuló pusztulás, rongálás jellemzi e részleteket. Így a „jólét" miatt több magyar településen már csak egy-egy hagyományos épület ékelődik a kockaházak közé."
(Eplényi Anna)

PÓCS PÉTER (Türe, VII. osztály) – *Szép Ilona*

Életét, életünket, sorsunkat írta meg

November 28-án a bánffyhunyadi református imaterem könyvbemutatónak adott otthont **Dr. Mihálik András: Erdély az idők sodrában – *Kalotaszeg, Bánffyhunyad*** című munkája első alkalommal kerülhetett az olvasók asztalára. A Kós Károly Kulturális Egyesület szervezésében teltház követhette figyelemmel a szerző vetítéssel egybekötött prezentációját.

Mihalik András 1931-ben született Bánffyhunyadon. A bukaresti Műszaki Építőmérnöki Egyetem és a moszkvai Műszaki Egyetem hallgatója, a Román Államvasutak főmérnöke, a nagyváradi vasbetonművek osztályvezetője 1980-ban doktorált. 1992-96 között a Bihar Megyei Tanács alelnöke. Tagja az Erdélyi Múzeum Egyesületnek, a Magyar Tudományos Akadémiának és több más szakmai csoportosulásnak.

E gazdag életpályáról könyv született, de nem puszta önéletrajz. Több annál e munka, hisz saját sorsát az összmagyar, az erdélyi és a kalotaszegi események részeként ismerteti. Az a tudós értelmiségi Mihalik András, aki tudja, hogy saját munkássága csak a mások tevékenységével együtt létezhet. Így tárul elénk a mű első felében számos történelmi tabló, kísérlet Erdély és Kalotaszeg történelmi és kulturális eseményeinek tömörítésére. Ezt követi Bánffyhunyad monografikus lélegzetvételű bemutatása. A második nagy tartalmi egységben olvashatunk a szerző magánéletéről, tanulmányairól, szakmai és közéleti sikereiről.

Köszönjük a szerzőnek, hogy dr. Péntek János akadémikus professzor szavaival élve: megtisztelt könyvével, életét, életünket, sorsunkat írta meg. Erő és bátorság kellett hozzá.

Péter Mónika-Mária

Örökbe fogadtuk a Varjúvárat

A kalotaszentkirályi Ady Endre Általános Iskola VII. osztályos tanulói vagyunk. Tavaly, tavalyelőtt a Sulijó programban vettünk részt, idén az RMDSZ által meghirdetett *Örökségünk őrei – Fogadj örökbe egy műemléket!* versenybe neveztünk be, melynek célja, hogy egy régi épületet megismerjünk és bemutassunk családunknak, falunknak és minél több magyar társunknak. Fontos, hogy minél többen tudjanak az épületről, és szervezzünk olyan alkalmakat, amelyeken találkozhatunk az épület megőrzése érdekében.

Választásunk a sztánai Varjúvárra esett, melyet Kós Károly tervezett 1907-ben, és mint lakóházat használt. Ez egyike Kós Károly legszebb épületeinek. Csoportmunkával elkészítettük az örökbefogadási nyilatkozatot, melyet december 16-án a várhoz szervezett kirándulás során, épp az épület udvarán aláírtunk, a következő szöveggel:

Örökbefogadási Nyilatkozat

Mi, a kalotaszentkirályi Ady Endre Általános Iskola VII. osztálya az Úr 2015. esztendejének karácsony havának 16. napján

ünnepélyes keretek között
örökbe fogadjuk a sztánai Varjúvárat.
Kötelezzük magunkat a következőkre:
Megismerjük és megismertetjük a várat,
építőjét, Kós Károlyt és a vár történetét,
népszerűsítjük a magyarság körében e műemléket.

Kalotaszentkirály, 2015. karácsony havának 16. napja

A várnál tett látogatásunk során meggyőződtünk Kós Károly gondolatának igazáról, mely szerint: „*A varjúvár természetes módon tartozik bele a hullámzó hegyekkel, rétekkel tarkított kalotaszegi tájba. A meredek zsindelytető koronázta terméskő falak uralják a piciny völgy látványát.*" Reméljük, hogy tevékenységeinknek köszönhetően sokan megismerik a műemléket, és felhívhatjuk sokak figyelmét Kós Károly és öröksége fontosságára.

Török Boglárka

Kalotaszeg
Kulturális Közéleti Folyóirat

Kiadja a Pro Kalotaszeg Művelődési Egyesület, Bánffyhunyad Önkormányata és a Communitas Alapítvány támogatásával. Nyomtatja a Református Egyház Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának Nyomdája.

Szerkesztőbizottság:
Főmunkatársak: Boldizsár Zeyk Imre (Tordaszentlászló), Buzás Pál (Kolozsvár).
Munkatársak: Kudor István, Laczi Julianna Zsófia (Bánffyhunyad), Péter Mónika-Mária (Kalotaszentkirály), Hover Zsolt (Magyargyerőmonostor).
Műszaki szerkesztés: Laczi Levente (Bánffyhunyad).

A szerkesztőség címe:
405400 Huedin /Bánffyhunyad/, str. Avram Iancu, nr. 44–46, jud. Cluj

Kérjük támogassák lapunkat!
Adományaikat a RO02CECECJ1130RON0777102 számlaszámra várjuk. A névvel, vagy betűjellel ellátott írásokért, amelyek nem mindig tükrözik a szerkesztőség véleményét, a szerzők vállalják a felelősséget.

A lap ára: 1 lej.

A kalotaszegi létezés értékeiről

Mihálik András Erdély az idők sodrában – Kalotaszeg, Bánffyhunyad című könyvét mutatták be szombaton, a nagyváradi Lorántffy Zsuzsanna Központban. Megrendelés alapján vásárolható meg.

Török Sándor, az EMNT Bihar megyei szervezetének elnöke köszöntötte az egybegyűlteket a szombat délutáni könyvbemutatón, melyen **Tőkés László** EP-képviselő is jelen volt, majd átadta a szót **Varga Gábornak,** a nagyváradi RMDSZ alapító tagjának, aki felvezetője során elmondta: kicsit zavarban volt, amikor a szerző felkérte a kötet méltatására, hiszen a több mint ezer oldalas munkának csupán az egyharmadát olvasta el.

Számvetés

A 85 éves szerzőt viszont több mint negyven éve ismeri. Jelentős műszaki tudományos munkát folytatott, s az első szabadon választott megyei tanács alelnökeként ment nyugdíjba, de a Váradi állami egyetemen előadótanárként is dolgozott negyed évszázadon keresztül, s 1990-ben megalapította az E*rdélyi Magyar Tudományos Társaságot,* melynek tíz éven keresztül volt az elnöke.

A kötete lapozgatva arra a következtetésre jutott: mindannyian elérünk a számvetés korába, s ez a kötet nem más, mint számvetés, melynek során szerzője összegzi mindazt, ami a magyarságról, szűkebb-tágabb pátriánkról, a bukaresti és a moszkvai évekről, karrierjének kezdetéről eszébe jutott. Az imponáló kezdeményezéshez tiszta szívből gratulált a szerzőnek, elismerését fejezve ki munkája iránt.

Teremtő erő

Az elkövetkezendőkben **Mihálik András,** a kötet szerzője ismertette mintegy másfél órán keresztül „diplomáciai merevséggel" megfogalmazott gondolatait a könyv kapcsán és magáról a könyvről. A kötet a *Bánffyhunyadon* kiadott Kiáltó szó című röpirat nyomdokain haladva idézi fel Erdély, Kalotaszeg és Bánffyhunyad múltját és jelenét. „A múltra a jövőért van szükség, mert a dicső múlt, mint hatalmunk egyik eleme, teremtő erejű, mozgósító, ha kellően megismeri a társadalom. (...) A hatalommal pedig (...) élni kell a jó érdekében, hiszen bizonyíthatóan szakrális küldetésünk van" – hangzott el. A későbbiekben Székelyföld autonómiájának szükségességéről szólt, s arról, hogy a kultúra az a terület, mely segít bennünket magyarságunk megőrzésében. „Az erdélyi magyarságnak (...) magyarnak kell lennie – nyelvben, jellemben, kultúrában s a történelmi egység és közösség tudatában minden Magyar egy, akármelyik államnak legyen is a polgára."

Egységben

A későbbiekben arról szólt: egy célunk lévén, nem menetelhetnek a magyarok, mint politikai ellenfelek, „mikor fogunk már egyszer mi is tanulni a saját történelmünkből, a létező boncjegyzőkönyvekből?! (...) Magyar felszólalókat hurrogunk le, fütyülünk ki ellenségesen, illetlen szavakat használva, s mindezeket egy hazafias népgyűlésen, a székely

hősökre emlékezve! Hát olyan sokan vagyunk mi magyarok, hogy ezt a luxust megengedhetjük magunknak?! Miért nem jutnak ilyenkor eszünkbe Széchenyi István szavai...??" Egység nélkül sebezhetőek vagyunk, hangzott el, ettől függ jövőnk, ez megmaradásunk egyik záloga – hiszen a haza nem csak föld és hegy, halott hősök, anyanyelv, őseink csontja a temetőben – a haza mi magunk vagyunk!

A későbbiekben következett magának a kötetnek az ismertetése, fejezetenként. Mint elhangzott, címétől zárószaváig minden egyes mondat kalotaszegi létezésünk, életvitelünk értékét mutatja meg. Minden létező, hozzáférhető forrást, illusztrációt felhasznált, hogy ennek a sokat szenvedett „árva nemzetiségi szigetnek" történelme, sajátos szelleme, egyéni és páratlan népi jelleme, különös költészetével, művészetével és lelkével elnyerje és megtarthassa megérdemelt helyét a „népek tengerében".

Megrendelhető

Az 1024 oldalas, hat fejezetre osztott és több mint kilencszáz illusztrációt tartalmazó kötet a Grafycolor kiadó gondozásában jelent meg, támogatója a Nemzetközi Beton Szövetség, a Magyar Tudományos Akadémia, a Kós Károly Kulturális Egyesület és a Bihar megyei Tanács. A kötetet a helyszínen 90 lejért lehetett megvásárolni, ahol a szerző dedikálta is, amúgy megrendelés nyomán lehet hozzájutni, ennek érdekében Szél Sándorral vehető fel a kapcsolat a 0741.011851 telefonszámon.

„Könyvemnek, könyvem bemutatójának egyedüli és kiemelkedő célja, hogy megfontolt gondolkodásra, elmélkedésre késztesse a kalotaszegi elmét – és nemcsak – a lét és sors kérdéseinek lelki értelmében." – mondta **Mihálik András.**

Neumann Andrea

reggeli újság

Mihálik András *Erdély az idők sodrában – Kalotaszeg, Bánffyhunyad* című könyvét mutatták be szombaton délután a nagyváradi Lorántffy Zsuzsanna Református Egyházi Központban. A Grafycolor kolozsvári kiadó gondozásában megjelent 1088 oldalas, több fejezetből álló kötetet Varga Gábor nagyváradi költő, író mutatta be. A szerző részletes, képvetítéssel és hanganyaggal kiegészített, bő kétórás könyvismertetőjén mintegy félszázan voltak jelen, többek között Tőkés László EP képviselő is.

Varga Gábor bevallotta, hogy e könyvet nem olvasta ki, ezért úgy érzi, nem vállalkozhat annak méltatására: „Amikor két hete a szerző átadta e könyvet és felkért a bemutatásának felvezetőjére, megpróbáltam fejezetenként csipegetni belőle” – fogalmazott, hozzátéve, hogy a gazdag képanyaggal illusztrált könyvnek kb. kétharmadát sikerült eddig elolvasnia. Ennek ellenére elmondta, hogy amikor ezzel az Erdélyről szóló kötettel „magára maradt”, felvetődött benne a kérdés, hogy ennek a 85 esztendős embernek, szerzőnek, aki Kalotaszeg szülöttje, aki kutatómérnökként dolgozott a ’70-es években, aki egy imponáló szakmai karriert hagy maga mögött, aki Bukarestben és Moszkvában iskolázott, majd utána hazakerülvén különféle vezetői beosztásokban dolgozott, aki 1980-tól a műszaki tudományok doktora, aki több mint negyed évszázadon át a Nagyváradi Egyetem előadótanára volt, és aki 1990-ben egyik megalapítója volt az Erdélyi Magyar Tudományos Társaságnak, miért volt szüksége erre a könyvre, erre az

ijesztő őszinteséggel kitárulkozó kötetre. Varga Gábor azt boncolgatta, vajon mi késztette erre a döbbenetesen nagy lélegzetű könyv megírására? „Minden ember életében elérkezik, eljön az a pillanat, amikor vissza kell tekintenie a megtett útra, a múltra, a mellettünk elrohanó időre. Minden bizonnyal valamikor Mihálik András életében is eljött az a pillanat, amikor rádöbbent, hogy az idő őt is arra kényszeríti, hogy a begyűjtést kezdje el. Így ennek a rendkívül sokoldalú embernek is eljött a számvetés pillanata. Ennek az eredménye ez a kötet, melyben összesítve van mindaz a gondolathalmaz, amit a magyarságról, szűkebb és tágabb pátriánkról, Erdélyről, Kalotaszegről, Bánffyhunyadról, akár a kolozsvári vagy a bukaresti és moszkvai évek tanulmányi idejéről, majd pedig a szerző saját szakmai karrierjének a kezdetéről, alakulásáról eszébe jutott. Mindezeket egy több mint ezer oldalas kötetbe összegyűjtötte. Imponáló ez a kezdeményezés” – fogalmazott Varga Gábor.

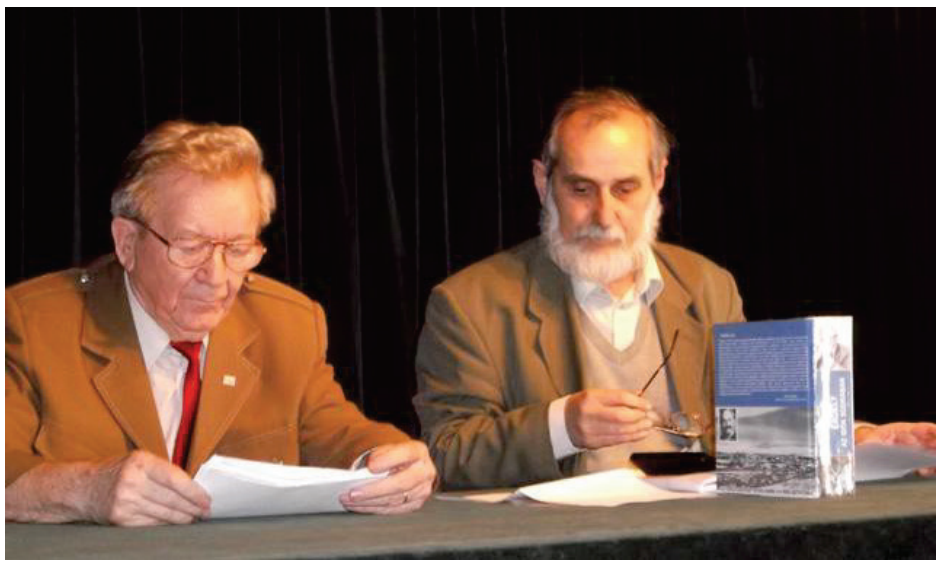

Mihálik András és Varga Gábor

Ezt követően a szerző részletesen, fejezetekre lebontva ismertette a kötetét: tényekre alapozott bevezetést tartott az erdélyi magyarság történelméből, kitérve Kalotaszegre, annak „fővárosára”, Bánffyhunyadra.

A könyvet limitált példányban a helyszínen 90 lejért meg lehetett vásárolni, amelyet a szerző dedikált is. Aki szeretne utólag is vásárolni a kötetből, az a 0741/011-851-es telefonszámon érdeklődhet.

Sükösd T. Krisztina

Tőkés László Sajtóirodája a adăugat 3 fotografii noi.
20 aprilie la 02:47 ·

Közéleti tevékenység

Április 15-én rendezte meg a nagyváradi református palota dísztermében a II. Nagyváradi Borbált a helybéli Vura Vinotéka és a Borbarátnők Társasága. A jótékony célú bál bevételét „a ma még alig ébredező nagyhírű érmelléki borvidék segítésére, szakmai fórumok szervezésére" kívánják majd fordítani. A rendezvényre meghívást kapott és azon részt vett Tőkés László EP-képviselő, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács elnöke is, felesége társaságában. A bál fővédnöke Papp László debreceni polgármester, védnöke a kolozsvári magyar főkonzulátus, díszvendége Mészáros Gabriella nemzetközi borakadémikus volt. Április 16-án délután a nagyváradi Lorántffy Zsuzsanna Református Egyházi Központban bemutatták Mihálik András Erdély az idők sodrában – Kalotaszeg, Bánffyhunyad című vaskos, meghatározhatatlan műfajú, számos adatot és fotót, önéletrajzi elemet és monografikus részletet tartalmazó könyvét. A könyvbemutatón részt vett Tőkés László, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács elnöke is.

A BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM MÉRNÖK BÁLJÁNAK VALAMINT A NEMZETKÖZI TALAJMECHANIKAI KONFERENCIA MEGTARTÁSÁNAK AZ ALKALMÁBÓL SOR KERÜLT E RENDEZVÉNYEK KERETEIN BELÜL IS, KÖNYVÜNKNEK, „ERDÉLY AZ IDŐK SODRÁBAN” A MÉRNÖKI KAMARA EGYES TÖRZSASZTALAINÁL A DEDIKÁLÁSÁRA,

BUDPESTEN 2017. FEBRUÁR 24-ÉN.

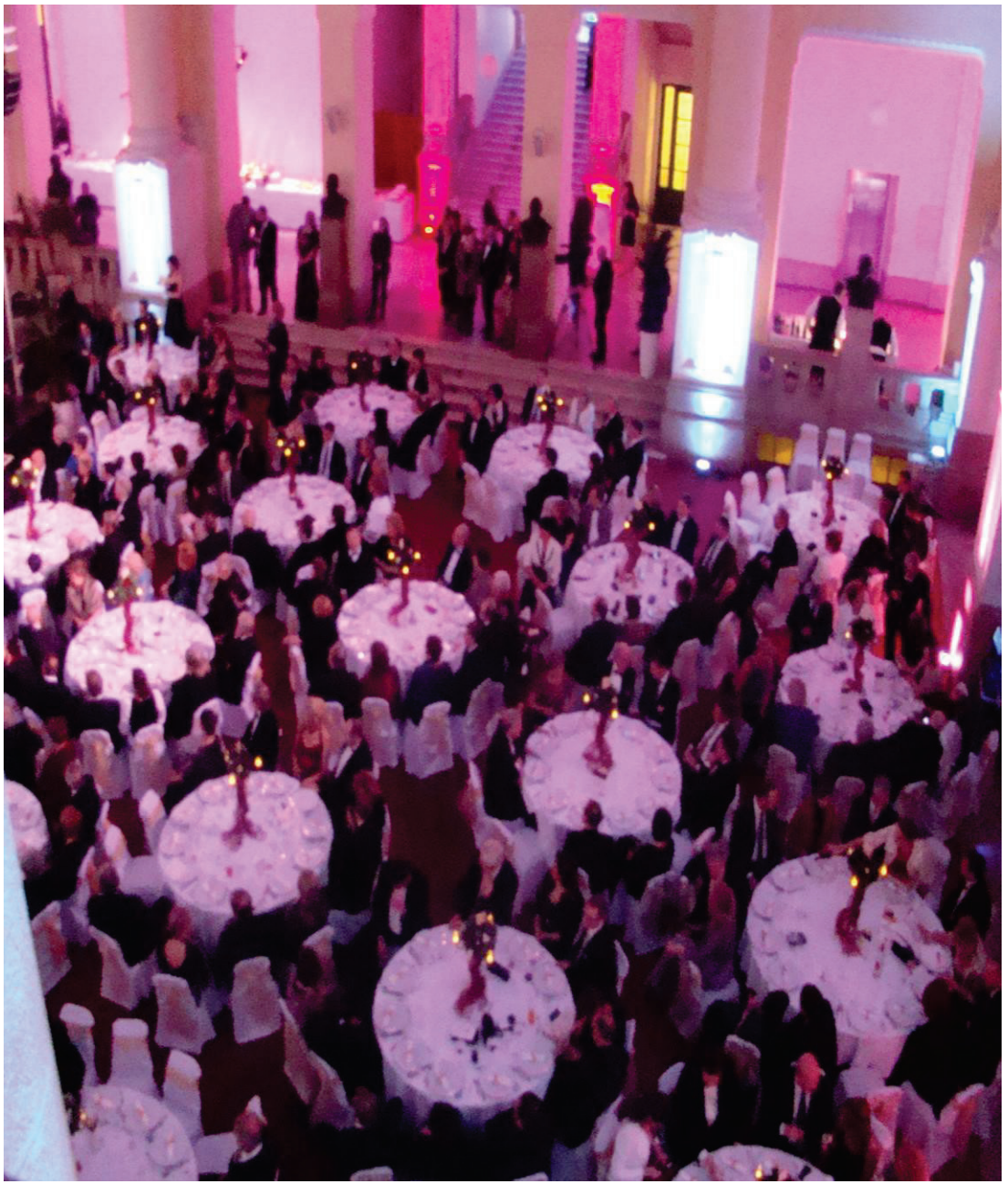

A Magyar Mérnöki Kamara Elnöke, Barsiné, Pataky Etelka, a Műszaki Egyetem Mérnökbálján átveszi „Erdély az Idők Sodrában” Kalotaszeg, Bánffyhunyad című, dedikált könyvet, Mihálik András szerzőtől.

MÉRNÖK
BÁL 2017

MÉRNÖK
BÁL 2017

ABBÓL ÉLÜNK
AMIT KAPUNK.
DE AZ ÉLTET
MINKET, AMIT
ADUNK

W. Churchill

„Hasson át benneteket az Úr határtalan szeretete, szabadságban és békességben, Isten segéljen reményeink teljesülésében.

Reményik Sándor

Erdély magyarjaihoz

1918. őszén

Hadd jöjjön hát, aminek jönni kell,
Idők lavináját ernyedt karok
Ha többé fel nem tartják!
De mi símuljunk össze, magyarok!
Kiáltó szó ha nem lehettünk már:
Egy titkos társaság legyünk!
Kivándorolni, elbujdosni? Nem!
Mi innen nem megyünk!

Nagy szalmatüzek lángjából marad
Szívünkben egy marék izzó parázs –
Égő világoknál ezerszer izzóbb
És izzóbb nála nem lesz semmi más.
Egymás szíve-falán, végzetünk éjén
Egy néma jelszót kikopogtatunk,
Mint jeladást a Katakombák mélyén:
"Magyarok maradunk!"

Idők mélyén vajúdhat sok halál,
Sok minden meglehet,
De oly koporsót nem gyárt asztalos,
Mely minket eltemet.
Magyar bárdok ajkán csak újra hajt
Virágot, lombot ős-magyar fánk: nyelvünk,
S romolhatatlan erőnk árja zeng:
"Örök az élet bennünk!"

Virrasztottunk mi tetszhalottat már!
A lefojtott szó erősebb a jajnál,
Nyilt szónál több az allegória
S a vértezett szív a vértezett karnál.
A lefeszített rúgó izmai
Nem engednek, de erőt gyűjtnek lassan,
Nagyobb erőt szül nagyobb elnyomás,
Míg döngve visszapattan.

Virrasztottunk mi tetszhalottat már,
Álltunk sok vihart, nekünk ez sem új,
Ha kiszaggattak: új gyökeret vertünk.
Mi tudjuk, mit jelent: balszél ha fúj.
Nem tagadom: jöhet még zord idő,
Sok mindent nem lehet majd merni,
Talán szavunk se lesz, jajunk se lesz,
Csak a szívünk fog verni.

De magyarul fog verni!

„A halálom után ne keressetek.
Leszek sehol - de mindenütt leszek”

Reményik Sándor

Kalotaszegi meggyőződésünk, öntudatunk szerint, könyvünk „Erdély az idők sodrában” Kalotaszeg, Bánffyhunyad, mint a Trianon utáni Erdély életszerű kor-dokumentuma, mindenütt ott kell legyen és örökké, ahol ÉL, KÜZD, és SZENVED a MAGYAR!

Mihálik András

2009. június 2, a Duna-Tisza csatorna dunai torkolatánál lévő bezdáni hajózsilipen vagyok, 108 km hosszú, az első magyar, európai betonépítményen, a világ első teljesen betonból épített hajózsilipjén, 1854-ből, tervezője és építője Mihálik János (Johann von Mihálik), miniszteri építészeti felügyelő.

Most és itt, gondolataim Bánffyhunyadon járnak az 1943-as években, amikor a Cserkész-Velemjáró egyik oldalán olvasom:

„Tudod-e mit köszönhet technikában a világ a magyaroknak?”

majd ennek a negyedik bekezdésében:

„Tudod-e, hogy a magyar Mihálik János építette az első betonzsilipeket?”

Megfogott a névrokonság szimpátiája – hiszen Kalotaszegen nem igen voltak Mihálikok rajtunk kívül – de utána a „beton” kifejezés is (addig csak a hunyadi fő utca, Al-utca, betonjáról hallottam). Ekkor született meg bennem a gondolat, amely időlegesen „emésztett”, hogy nekem is a betonnal kell foglalkoznom, habár azt sem tudtam mi az a zsilip, de még azt sem, hogy mikor és hol került kivitelezésre. És akkor, itt Bánffyhunyadon kialakult bennem, jobban mondva felvetődött a beton, hidrotechnika homályos fogalma, de végül is meghatározta pályaválasztásomat, amikor 1951 nyarán az Ojtozi szorosban lévő munkahelyemről jelentkeztem felvételi vizsgára a bukaresti Építőmérnöki Műszaki Egyetemre (Institutul de Construcţii Bucureşti, Facultatea de Poduri şi Construcţii Masive – secţia Hidrotechnică) és lettem ennek az Intézetnek a mérnök hallgatója. Az 1943-as bánffyhunyadi álmom itt a Duna torkolatánál, a bezdáni betonzsilipnél 2008. november 21-én valóra vált, megláttam, „megtapogathattam” az első beton zsilipeket, melynek építőmérnöki diplomámat, szakmámat és mérnöki pályafutásomat köszönhetem… Köszönöm Cserkész-Velemjáró, köszönöm első betonépítmény, köszönöm tervező és kivitelező mérnök Mihálik János, köszönöm, ing. Katz András tanítóm és építőmérnöki eszményképem, köszönöm bukaresti Építőmérnöki Műszaki Egyetem (Institutul de Construcţii Bucureşti, Facultatea de Poduri şi Construcţii Masive – secţia Hidrotechnică)… köszönöm MADI – Moszkva – hogy mindezt elértem, megélhettem!…

A mérnöki karrierem végén,
Az eddig megtett út végén,

– egyszerűen –

úgy érzem magam, mint az a férfi, aki beleszeretett két nőbe, szeretett két nőt:

ERDÉLY,

Kalotaszeggel
és Bánffyhunyaddal

A TÖRVÉNYES FELESÉG

akiért a lelkesedésem, a hűségem határtalan

MOSZKVA,

A SZERETŐ

akit technikailag és tudományosan is, örökre a szívembe zártam

Drága, törékeny, vékony nyírfácskák!
És te Föld, és ti Mezők és Erdők!
Könyvem közelgő befejezése, mint annyi
feltépett múltbeli sebek,
a csillogó vagy valóságos múltamban,
életutam lejátszódott eseményei,
megvilágítva a jelen majd pedig
a jövő ösvényeit, útjait.
Mindennapi életutamon
a nosztalgiák, elsurranó
lelki szükségében, elszomorodva anélkül, hogy
birtokolni, vezetni tudnám,
melankolikus létezésemet,
a gondolatok és érzelmek forgatagában.

Elmélkedem, GONDOLKOZOM: ha SÖTÉTBEN maradnék, a MÚLTAM olyan, mint egy VILÁGÍTÓTORONY A TENGEREN.
Itt a keblemben, lelkemben minden a legjobb.
SZÍVEM archívuma, története VELED van tele,

SZVETLÁNA-HAJNALKA

KOLOZSVÁR 2013. szeptember 2

„Egy drága nő, egy asszony kit szerettem!
Fák, Moszkvában és Egorievszkben, sírjatok!
Virágok, a nagyváradi otthon erkélyén, sírjatok!
Kiskutyánk Kodi és kiscicánk Pici, sírjatok!
Könnyfürdőben szépüljön égi lénye,
S meghalt, egy szerelem, egy szeretet,
egy életút, regénye!
Áldás lobogjon a feje felett,
Áldott legyen haló porában is!"

„Azóta lelked, e nyájas kísértet
hangocskád oly kitartóan kísérget,
mint néma pusztán hold a vonatot.
És néha gyorsan hátranézek, érted
kutatva, mert érzem: két meghatott,
nagy, csillogó, örökké gyermeteg szem
figyel, amerre élek és öregszem."

Kegyetlen valóság az élet: elmúlás, magány, emlékezés...
Emlékezz mindenre!

„NEM VALAMI KELLEMES DOLOG AZ ÉLET…” – Seneca

A LEGFÉNYESEBB TUDOMÁNY: A HELYES ÉLET, MELYRE MAGA AZ ÉLET TANÍT MEG BENNÜNKET. MINDEN EMBER ÉLETE, EGY VALLOMÁS. AZÉRT ÉLÜNK, HOGY SZERESSÜNK ÉS SZERESSENEK. SOKAN KÉSŐN, VAGY SOHA NEM TALÁLNAK RÁ AZ ÉLET EZEN EGYSZERŰ ÉS TISZTA MAGYARÁZATÁRA.

MÚLT, JELEN, JÖVŐ ÍGÉRETE EGY: ÉLET. AKI TUDJA, A JELEN MENNYIT ÉR – AZ ÉL IGAZÁN.

EGYETLEN ÉLETSZABÁLY SZERINT ÉLJ: AZ EMBER MINDIG TUDJA AZT, MIT AKAR, ÉS MIT LEHET.

„A MÚLTAT NEM LEHET TŐLÜNK ELVENNI. DE AZ CSAK AKKOR A MIÉNK, HA ISMERJÜK.”

NEMESKÜRTY ISTVÁN

„Viszontlátásra,” András
„- mondom, és megyek.
Robognak vonatok és
életek -
Itt bennem, legbelül
valami remeg.
Mert nem tudom,
Sohasem tudhatom:
Szoríthatom-e még
Azt a kezet, amit
elengedek.”

Reményik Sándor

HISZÜNK ERDÉLYBEN!
1989
AUTONÓMIÁT!

A világon mindenkinek csak egy otthona van.
Az egész világon csak egy **Erdély** van, és
az egész **Erdélyben**, csak egy **Kalotaszeg**,
és csak egy **Bánffyhunyad**.

Bánffyhunyad, 1940

KIÁLTÓ SZÓ
2018
Kós, Bánffyhunyad